susan
brownmiller

CİNSEL ZORBALIK

"ırza tecavüz
olgusunun
bir tarihçesi"

MEN AGAINST OUR WILL
CİNSEL ZORBALIK
SUSAN BROWNMILLER'in araştırması
türkçeleştiren: suğra öncü

●

1976 Bantam Books
1984 cep kitapları a.ş. istanbul
yayın hakları: (c) susan brownmiller
kesim ajans/cep kitapları a.ş. 1984

1976 Bantam baskısından eksiksiz
olarak türkçeleştirilmiştir.

●

cep kitapları: 35/Cinsellik dizisi: 1
birinci baskı: mayıs 1984

●

kapak film: ebru grafik
dizgi-baskı: dizerkonca matbaası
cilt: barış mücellithanesi

SUSAN
BROWNMILLER

CİNSEL ZORBALIK

Irza tecavüz olgusunun
bir tarihçesi

cep kitapları a.ş.
p.k. 183 sirkeci

İÇİNDEKİLER

YAZARIN KİŞİSEL AÇIKLAMASI 7

I — IRZA TECAVÜZÜN KİTLE PSİKOLOJİSİ 11

II — BAŞLANGIÇTA YASA VARDI 16

III — SAVAŞTA 36
I. Dünya Savaşı 48
II. Dünya Savaşı 58
Bangladeş 97
Vietnam 107

IV — İSYANLAR, KIYIMLAR ve DEVRİMLER 143
Amerikan Devrimi 144
Kıyımlar 152
Mormonların Gördüğü Baskılar 156
Zencilere Uygulanan Kitlesel Şiddet 159
Beyazlara Uygulanan Kitlesel Şiddet 166

V — AMERİKAN TARİHİYLE İLGİLİ İKİ İNCELEME 177
Kızılderililer 177
Kölelik 194
Ek: Kliometrisyenler 216

VI — POLİS ZABITLARINA GEÇEN IRZA SALDIRI SUÇLULARI 221
Çiftler, Topluluklar ve Çeteler 236

Nedensiz Eylemler, Aşırılığa Varan
Cinsel Aşağılama Olayları 248
Irza Geçme — Öldürme 251

VII — IRK SORUNU 269

VIII — GÜÇ: KURUM VE YETKE 330
Tutukevinde Irza Saldırı 332
Polisin Neden Olduğu Tecavüz Olayları 347
Çocukların Kötüye Kullanılması 351

IX — KAHRAMAN IRZ DÜŞMANI EFSANESİ 366

X — KURBANLAR: OLAYIN GEÇTİĞİ YER 401
Bilinçli Irza Geçme Düşü 419
Güzel Kurban 433
Eski Şov Yıldızı Sarışın 438
İfşaat ve İtiraflar 445

XI — KURBANLAR: İŞLENEN SUÇ 452

XII — KADINLAR KARŞI KOYUYOR 490

YAZARIN KİŞİSEL AÇIKLAMASI

Bu kitabı yazarken bana en sık sorulan soru kısa, doğrudan ve rahatsız ediciydi: «Hiç ırzına geçildi mi?»

Yanıtım aynı ölçüde açıktı: «Hayır.»

Birçok yerde birçok kez yinelenen bu konuşma ne soruyu soranı ne de beni doyurmaktan uzaktı. Bu konuyu düşününce beni sorguya çekenlerin değişik dürtülerden yola çıkarak davrandıklarını anladım. Kimileri için iki yöne çekilebilen bir kimlik yoklaması olduğuna karar verdim: Bir kriminolog ya da ırza geçme kurbanı değilsen, sen de kim oluyorsun? (İlginç bir konunun peşindeki bir yazar olmam neden yeterli sayılmıyordu, anlamıyordum.) Başkaları açısından, sorunun gerisinde garip bir düşünce sapması yatmasından kuşkulanıyordum. Irza geçme konusunda yazmaya kalkışan bir kadının kişisel bir nedeni, büyük bir sırrı, geçmişinde gerçek ya da düş ürünü bir ırzına geçilme deneyimi, eskiden kalma bir bunalımı, bir saplantısı, onu sürekli biçimde etkisi altında tutan ya da bunu tüm dünyaya açıklama isteğini içine sokan Kötü Bir Deneyimi olmalıydı.

Düş kırıklığına uğratıcı olacak ama yine de «Hayır» demek zorundayım. Şurada burada sarkıntılık edilmiş olabilir ama hiç ırzıma geçilmedi. Ama yine de ırza geçme konusunda bir kitap yazmam gerektiğini duyduğum bir an geldi ve yaşamımda hiçbir tasarıda olmadığı ölçüde büyük bir direnç ve amansız bir yöntemsel çalışmayla bu işe giriştim.

Yazarla konusu arasında ilişki kurmak gizemsel bir işlemdir. Irza geçme konusunun, 1968'de politik çağrışımları olan bir ırklararası ırza geçme olayı üzerine bir dergide yazmamdan bu yana ele aldığım konulardan biri oldu-

ğunu profesyonel bir yansızlıkla belirtebilirim. Bu gün gördüğü ilgiden yıllar önce bu alanı keşfettiğimi ileri sürebilirim. Ama bu biraz kurnazlık olurdu. Çünkü bu öyküyü, «erkek dergisi» olmakla övünen o dergiye yazdığımda bir ırza geçme olayına kuşkuyla yaklaşan bir kadının bakış açısına sahiptim ve bu dergide yazıyor olmaktan onur duyuyordum. Bugün söylemeliyim ki, bu kuşkuculuk, bu katı «nesnelcilik» öykümün basılmasını sağlamıştı. O yazı için birçok röportaj yapmama karşın kurbanla konuşma gereğini duymadım ve böyle bir girişimde bulunmadım. Ona hiçbir yakınlık duymuyordum ve kamusal ya da özel olarak ona olanların herhangi bir biçimde bana da olabileceğini kabul etmiyordum.

Her zaman için kendimi güçlü bir kadın saymıştım, ama gücümün bir biçem ve saklı olarak da oyunculuğa dayanan bir yorum sorunu olduğunu anladım. Kavgacı, uyanık ve sözlü olarak saldırgandım. Başıma buyruk olmaktan ve kendi ilkelerime göre davranmaktan hoşlanırım. Bu yönüm beni, kimi zaman, yazarlıktan çok politik alanda çalışmaya itti. Kendi başıma buyruk olmaktan hoşlandığım gibi, iyi bir kafa yapısına sahip olmak için esnek ve yeniliklere açık olmak gerektiğini de biliyorum.

Irza geçme konusundaki görüşlerim; genelde özdeşleştiğim düşünceler, insanlar ve davalarla uyum içindeydi: Örneğin insan hakları hareketi, savunma avukatlarının kahramanlıkları ve suçluya karşı duyulan ruhsal yakınlık. Görüşlerimi yeniden gözden geçirmeye gerek görmüyordum, çünkü saygı duyduğum kişiler bu görüşteydi ve bu görüşler benim ileri oyunculuk anlayışım açısından yeterli ölçüde dolambaçlı ve hileliydi. Bu tutumların kadınlara karşı olabileceği hiç aklımdan geçmemişti. Bu tutumları benimsemekle gerek duyduğum güvenceyi elde ettiğim, ve «'burada' olmasına olanak yok» diye düşündüğüm de hiç aklıma gelmemişti.

Ve böylece, bir grup kadın arkadaşım 1970 güzünde bir akşam ırza geçme konusunu tartıştıklarında acıyla haykırdım. Irza geçmenin ne olup olmadığını biliyordum. Irza geçme, hastalıklı, düzensiz bir kafanın ürünü olan bir cinsellik suçuydu. Irza geçme feministlerin ele alması gereken bir sorun değildi, ırza geçme... şey, ırza geçme gerçekten neydi? Herneyse, hiç kuşkusuz ırza geçme kurbanları üzerine bilgim vardı. Kadın hareketinin ırza geçme

kurbanlarıyla hiçbir ortak yanı yoktu. Irza geçme kurbanları... şey, ırza geçme kurbanları neydi? Kimlerdi?

O akşamüstü ve birçok başka akşamüstü ve öğle sonrasında ırza geçme kurbanlarının tanıdığım kadınlar olabileceğini; sıraları gelince sessizce kendi deneyimlerini dile getiren kadınlar olabileceğini öğrendim. Bu kadınlar kurban edildiklerini anlamışlardı, oysa ben yalnızca bu işin bana olmadığını biliyordum ve olabileceği düşüncesine karşı direniyordum. Yadsımayı yeğlediğim birçok yönden ırza geçmenin yaşamımı etkilemiş olduğunu anladım.

Öğrenmem kolay olmadı. Tartıştım, karşı koydum, küçümsedim ve yadsıdım. Başkalarını yatıştırmak için herkese açık, ırza geçme konusunda bir tartışma düzenlemek düşüncesinden yana oldum. 'Acaba gerçekten kadınların ayağa kalkıp tanıklık etmelerini sağlayabilecek miyiz ve neler söyleyecekler?' diye düşündüm. (Açıkladıkları şeyler aklımı başımdan aldı.) «Bu işi de halledelim» düşüncesiyle ırza geçme konusunda bir konferans yapılmasını önerdim. Konferanslar kişisel tartışmalara benzemez. Konferanslar nesnel bilgi, istatistik, araştırma ve incelemeye dayanır. «Acaba ortaya nasıl birşey çıkarabiliriz?» diye meraklandım. Tedirginlikten öneride bulunduğum konferansa, planlama danışmanı olarak dıştan katılmıştım ama bu konferans benim aydınlanma anım oldu. Orada, bir lisenin toplantı salonunda, korkularım, geçmişim ve entellektüel savunmamla yüzleştim en sonunda. Düşünülmesi ürkütücü ve çok önemli bir konu; erkek-dişi ilişkilerine, güç ve yetkeye bakış açısı, eğitimimin dışında bırakılmıştı. İncinebilirliğimi açıklamaktan kaçan biri olarak feminizm hareketi içindeki kardeşlerimce konuyu olduğu gibi görmeye itildim.

Bu kitabı da ırza geçme olgusu konusundaki düşüncelerini değiştiren bir kadın olduğum için yazdım.

SUSAN BROWNMILLER

New York City
Şubat 1975

1/IRZA GEÇMENİN KİTLE PSİKOLOJİSİ

Cinsel dengesizliklerin incelenmesinde öncülük eden Krafft-Ebing ırza geçme konusunda çok az şey söylemiştir. Ünlü **Psychopathia Sexualis**'inde bu eylem ve uygulayıcılarına şaşırtıcı kısalıkta bir yer ayırır. Okuyucularına, güvenilir bir yetkeye dayandığını söyleyerek, çoğu ırz düşmanının yozlaşmış ve ahmak kimseler olduklarını ileri sürer. Krafft-Ebing bu geniş kapsamlı genellemeyi yaparken ırza geçme konusundan tümüyle sıyrılmış ve istekle, imgelemini canlandıran normal zekalı fetişistlerle sürtünme hastalarına dönmüştür.

Ana yapıtları Kraft-Ebing'inkileri yirmi ya da kırk yıl arayla izleyen Sigmund Freud'un da ırza geçme konusu karşısında dili tutulmuştur. Yapıtlarında alıntı yapılabilecek bir cümle, bir inceleme ya da algılamayı boşuna aramış oluruz. Penisin önde gelirliğini bulgulayan psikanalizin babası, bildiğimiz kadarıyla penisin silah olarak gerçek yaşamdaki kullanımını araştırmak için hiç harekete geçmemiştir. Ustanın görmezlikten geldiğini çıraklar da görmezlikten gelmişlerdir. Alfred Adler, kadınlarla erkekler arasındaki tarihsel güç çatışmasının tümüyle bilincinde olmasına karşın ırza geçmeden söz etmez. Jung kimi mitolojik yorumlarında üstünkörü değinerek ırza geçme konusuna en üstü kapalı bir biçimde yaklaşır. Helen Deutsch ve Karen Horney, her biri değişik bir açıdan, kadınlara özgü düş gücünü ve kadınların ırza geçmeden duydukları korkuyu kavramış olmalarına karşın daha ileri gitme yürekliliğini gösteremeyen kadın-

lar olarak, erkek-dişi gerçekliğine gözlerini kapamışlardır.

Nihayet, büyük sosyalist kuramcılar, Marx ile Engels ve yandaşlarıyla öğrencileri sınıf baskısı kuramını geliştirip günlük dile 'sömürü' gibi sözcükler yerleştirmiş ama ırza geçmeyi ekonomik yapılarının bir yerine yerleştiremeyerek o konuda garip bir biçimde suskun kalmışlardır. Aralarından yalnızca August Bebel ırza geçmenin tarihsel önemini, sınıf, özel mülkiyet ve üretim araçlarının oluşumundaki rolünü kavramaya çalışmıştır. **Sosyalist Düzende Kadın** adlı yapıtında Bebel, kabul olunabilir bir Marksist incelemenin sınırları içinde tarih öncesi boylarının toprak, sığır sürüleri ve iş gücü için yaptıkları savaşlar üzerine kısaca varsayımda bulunabilmek ereğiyle düş gücünü kullanmıştır: «Toprağı işlemek için iş gücüne gereksinme doğdu. Bu gücün bolluğu oranında ürün ve hayvan zenginliği de arttı. Bu çabalamalar önce kadınların ırzına geçilmesine daha sonra ele geçirilen erkeklerin köleleştirilmesine yol açtı. Kadınlar yenen tarafın zevk aracı ve işçisi, erkekler ise köleleri oldular.» Bebel kadınların ırzına geçilmesinin insanın iş gücü arayışından sonra ortaya çıktığını göstermekle tam doğruya varmasa da, Engels'in **Ailenin Kökeni**'nde başaramadığını yaparak konuya açıklayıcı bir ışık tutmuştur. Bebel Alman fabrikalarında çalışan kadınların içinde bulundukları koşullar ile aldıkları ücretleri araştırırken kendini daha rahat hissetmiş, gücünü o yönde harcamıştır. Hitler, Marx ve Freud'e karşı eşit ölçüde öfke dolu olan yarı çılgın dahi Wilhelm Reich «erkeklere özgü ırza geçme ideolojisi» görüşüne kısaca yer vermiştir. Bu deyim **Cinsel Devrim**'in başlangıcında daha ileri bir yorumu gerektirecek biçimde yer alır. Ama bu yorum belirmez. Acı içindeki zihin fazlasıyla karmakarışıktır. Irza geçmenin politik açıdan incelenmesi, kendi sarsılmaz cinsine karşı Wilhelm Reich'ın bile oluşturacağından daha büyük bir ihanet gerektirirdi.

Böylece, kurban edilişimizin anlam ve gerçekliğini bulup çıkarmak, erkek cinselliğini gözden geçirmemizi yasaklayan kısıtlamalardan sonunda kurtulan günümüz feministlerine (kadın hakları savunucularına) kaldı. Çalışmalarımız açısından önemli olan ırza geçmenin bir tarihi olduğunun ve tarihsel inceleme aracıyla şimdiki durumumuz üzerine bilmemiz gerekeni öğrenebileceğimizin anlaşılmasıdır.

Bildiğim kadarıyla hiçbir hayvan bilimcisi hayvanların doğal çevresi olan vahşi doğada birbirlerinin ırzına geçtiklerini gözlemlememiştir. Hayvanlar aleminde, en yakın akrabalarımız olan türde primatlar da içinde olmak üzere cinsellik, daha uygun biçimde «çiftleşme» diye adlandırılır ve dişinin verdiği biyolojik işaretlerle başlatılan devirli bir eylemdir. Çiftleşme görüleceği gibi, dişinin kösnüme (kızgınlık) devresince başlatılıp «denetlenir». Bir türün dişisi belirli dönemlerde kızışıp fiziksel belirtiler gösterince çiftleşmeye hazır demektir ve erkeğin ilgisi uyanır. Başka zamanlarda ne ilgi uyanır ne de çiftleşme olur.

Jane Goodall, Gombe Irmağı orman arazisinde yaban şempanzelerini incelerken şempanzelerin, dişi ya da erkek, «değişik eşlerle cinsel ilişkide bulunduklarını ama bunun her dişinin kendisine kur yapan her erkeği kabul edeceği demek olmadığını» saptadı. Özel durumunu ortaya koyan cinsel organının çevresindeki pembe bir şişkinlik görülen kızışmış dişinin yine de kendisini izleyen bir erkeği istemediğini belirttiğini gözlemledi. «Erkek bir kez dişiyi saklandığı ağaçtan silkeleyerek düşürmesine karşın gerçekten 'ırzına geçmedi'» diye yazan Goodall, «ama zorlayıcı bir üstelemeyle amacına ulaştı» diye de eklemiştir. Yine bir hayvan davranışları araştırmacısı olan Leonard Williams kesin olarak şöyle der: «Erkek maymun gerçekte dişinin çağırısı ve işbirliği isteği olmadan çiftleşemez. Maymun topluluğunda ırza geçme, fuhuş ve dahası edilgen boyun eğme gibi şeyler görülmez.»

Hayvan bilimciler çoğunlukla ırza geçme konu-

sunda sessiz kalmışlardır. Onlar için bu, önemli bir bilimsel sorun olmamıştır. Ama insanların değişik olduklarını biliyoruz. Türümüzde çiftleşme yılın 365 gününde oluşabilir; dişinin kızışma dönemiyle denetlenmez. İnsan türünün dişileri olan bizler 'pembeleşmeyiz'. Kızışma devresinin uyarısı ve hem görsel hem de koku almaya yönelik belirleyici işaretler çiftleşme işlemlerimizde görülmez, belki de evrimsel değişimlerde yol olmuştur. Bunların yerine, uygarlığımızın belirtisi olarak karmaşık bir psikolojik gösterge ve dürtüler dizgesi ile karmaşık bir zevk duyma yapısı oluşturmuşuzdur. Cinsellik çağrımız kafamızda ortaya çıkar ve cinsel eylem hayvanlarda olduğu gibi gerekli bir biçimde Doğa'nın üreme düzenine bağlı değildir. Önceden belirlenmiş bir çiftleşme mevsimi olmaksızın insan türünün erkeği istediği her an insan türünün dişisine cinsel ilgi gösterebilir, psikolojik dürtüsü dişinin biyolojik yönden hazır oluşuna ya da alma eğilimine en ufak bir biçimde bağımlı değildir. Bütün bunlar insanın erkeğinin ırza geçebileceği sonucuna varır.

Erkeğin ırza geçmedeki yapısal gücü ile kadının buna koşut yapısal incinebilirliği, cinselliğimizin ana eyleminde olduğu ölçüde her iki cinsimizin fizyolojisinde de temel oluşturur. Bu biyolojik rastlantı, iki ayrı parçanın, yani penis ile vajinanın kenetlenmesini gerektiren bir uyum olmasaydı, bildiğimiz biçimde ne çiftleşme ne de ırza geçme olurdu. Anatomik açıdan doğanın düzeni geliştirilmek istenilebilir ama bence bu gibi varsayımlar gerçeklikten uzak olur. İnsanın cinsel eylemi tarihsel cinslerin üremesi amacını yerine getirmenin yanısıra belirli bir yakınlaşma ve zevk de sağlar. Eylem üzerine temel bir tartışma ileri sürmüyorum. Ama hiç değilse, insan anatomisi açısından cinsel zorbalığın yadsınamaz biçimde var olabileceği gerçeğinden yola çıkamayız. Tek başına bu etken, erkeklerin ırza geçme ideolojisinin yaratılmasında yeterli bir neden sağlamış olabilir. Erkekler ırza geçebileceklerini öğrendiklerinde bunu yapmaya yö-

nelmişlerdir. Sonraları, çok sonraları, belirli durumlarda ırza geçmeyi suç saymaya bile başlamışlardır.

İlkel kadın ve erkeklerin yaşadığı zorlu doğal çevrede, bir yerlerde bir kadın kendi bedensel bütünlüğü üzerinde hakkı olduğunu önceden bilinircesine görmüş olmalı ve onu korumak için delicesine savaştığını gözümün önüne getirebiliyorum. Aklında çakan şimşekle bu belirli, iki bacaklı tüylü insansının özgürce bir araya gelmek istediği insan olmadığını anladıktan sonra ilk taşı eline alıp fırlatan bir erkek değil de, o kadın olmuş olabilir. Erkek ne denli şaşırmış ve ne beklenmedik bir çatışma yer almış olmalı. Kadın, çevik ve canlılık dolu, tekmelemiş, ısırmış, itmiş ve koşup kaçmış olabilir ama misilleme yapamamıştır.

Tarih öncesindeki kadının bilincinde yer eden bulanık algı, erkek saldırganın usunda eşit ama karşıt bir tepki yaratmış olmalı. Çünkü ilk ırza geçme kadının ilk karşı koymasına dayanan beklenmedik bir çatışma ise ondan sonraki ırza geçme kuşkusuz biçimde tasarlanmıştı. Gerçekten, erkeklerin topluluk içinde bir araya gelmelerinin en eski biçimi bir kadının yağmacı erkekler tarafından çete halinde ırzına geçilmesi olmalıdır. Bu gerçekleştikten sonra, ırza geçme yalnızca bir erkek ayrıcalığı olmakla kalmadı, erkeğin kadına karşı temel güç aracı, onun isteminin kadının ise korkusunun başlıca uygulayıcısı durumuna geldi. Kadının bedensel karşı koyuşu ve çabasına karşın erkeğin onun bedenine zorla girişi; varlığı üzerindeki görkemli yenginin aracı, erkeğin üstün gücünün kesin sınavı ve erkekliğinin zaferi sayıldı.

Erkeğin cinsel organının korku salmak için araç yerine geçebileceğini bulgulaması, ilk kaba taş balta ile ateşin kullanımının yanısıra tarih öncesi dönemin önemli buluşları arasında sayılmalıdır. Bence tarih öncesi dönemden günümüze dek ırza geçme önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Türk erkeklerin tüm kadınları korku içinde bıraktıkları bilinçli bir sindirme sürecinden başka bir şey değildir bu.

2 / BAŞLANGIÇTA YASA VARDI

Misilleme; yani kısasa kısas, göze göz, dişe diş ilkesini içeren ilkel dizgeye dayalı sosyal düzenin en gösterişsiz başlangıcından bu yana, kadın yasa önünde eşitlikten yoksundu. Anatomi gereğince, cinsel organlarının kaçınılmaz yapısı sonucu, insanın erkeği doğal bir yağmacıydı ve insanın dişisi onun doğal avı yerine geçti. Kadın yalnızca istendiği anda, misilleme yani (ırzına geçilmesi karşılığı birisinin ırzına geçme) yapamayacağı, tümüyle tiksindirici bedensel bir istilaya hedef olmakla kalmıyor, ama böylesine acımasız bir çatışmanın sonucu, gebe kalmak ve bakılması gereken bir çocuğun doğumundan hiç söz etmezsek, ölüm ya da yaralanmayla karşılaşabiliyordu.

Kadın açısından yalnızca bir tek olasılık vardı. Yardıma çağırabileceği hemcinsleri çoğunlukla erkek saldırganlardan daha ufak tefek ve güçsüzdü. Daha yakından bakıldığında, hemcinsleri cezalandırıcı bir öcalma için gerekli olan temel bedensel gereçlerden yoksundu; en çoğu yalnızca kısıtlı bir savunma eylemine girişebilirdi. Ama kendisini yağmalayan yaratıklardan kimileri, seçilmiş koruyucu görevini üstlenebilirdi. Belki de o tehlikeli pazarlığa böylece girildi. Dişinin tekeşlilik, annelik ya da sevgiye dönük doğal eğilim yerine zamanı belli olmayan bir ırza geçme mevsimine duyduğu korku, kadının erkeğe özündeki boyun eğişinin tek nedensel etkeni, tarihsel bağımlılığının, koruyucu çiftleşme yoluyla evcilleştirilmesinin en can alıcı noktası olmak gerekir. Erkek bir

kez, belirli bir kadın bedenine sahip olma hakkını elde edince (bu kuşkusuz onun için hem savaşçılığının kanıtı hem de büyük bir cinsel kolaylıktı), tüm öbür gizil saldırganlarla savaşma yükünü üzerine almak, ya da karşılığında kadınlarının ırzına geçeceği gözdağını vermek zorundaydı. Ama kadının kimi erkeklerce, öbürlerinin küçük düşürücü davranışlarından korunmasının bedeli çok büyüktü. Doğasına özgü koruyuculuk yetisinden yoksunluk sonucu düşkırıklığı ve yanılsama içinde bulunan kadın, öbür kadınlara karşı gerçek anlamda yabancılaştı. Kadınların toplumsal örgütlenmesinde günümüze dek sürmüş bir sorundur bu. Kadının tarihsel korunmasını yüklenen ve sonradan koca, baba, erkek kardeş ve klan olarak belirenler yalnızca bedenine sahip olmakla kalmadılar. Toplumdaki yerini taşınır mal düzeyine indirdiler. Kadının erkeklerce başka erkeklere karşı tarihsel korunmasının bedeli bekaret ve tekeşliliğin yerleştirilmesi oldu. Kadının bedenine karşı işlenen bir suç, erkeğin malına karşı işlenmiş sayıldı.

Kalıcı, karşılıklı koruyucu ilişkinin en eski biçimi, bugün evlilik olarak bildiğimiz eşleşmeye dayanan beraberlik; kadının erkek tarafından zorla kaçırılıp ırzına geçilmesiyle kurumlaşmış görünüyor. Kız kaçırma diye bilinen yabansı töre zorlu bir çabayı gerektirmiyordu: Bir erkek şiddet gösterisiyle bir kadına sahip çıkıp bedeni üzerinde hak iddia ediyordu. Erkekler için, zorla ele geçirme kadına sahip olmanın geçerli yoluydu ve bu İngiltere'de on beşinci yüzyıla dek sürdü. Bir özyaşam öyküsü yazarına göre, Aquitainli Eleanor, gençlik yıllarını bedenine sahip olarak, yüklü servetine el koyabilecek bir vasal tarafından zorla alınıp götürülme korkusu içinde geçirmiştir. Kız kaçırma, son yıllarda Filipinlerin tropikal ormanlarında bulunan taş devri uygarlıklarını sürdüren Tasadaylar arasında günümüzde bile görülmektedir. Zorla kız kaçırıp evlenme düşüncesinin kalıntıları kırsal Sicilya ile Afrika'nın kimi bölgelerinin toplumsal töre-

lerini etkilemeyi sürdürmektedir. Güneybatı Kenya'da yaşayan, dışarıdan evlenmeyi uygulayan Gusilerin bir atasözü şöyle der: «Evlendiklerimiz savaştıklarımızdır.»

Erkeğin kadını zorla kaçırıp ırzına geçmesinin önce gelişmemiş bir erkek-koruyuculuğunun oluşmasına, bir süre sonra da doruğuna varan erkek gücünün somutlaşması olan ataerkilliğe yolaçtığını varsaymak oldukça sağduyulu görünüyor. Erkeğin kazandığı ilk kalıcı şey, ilk gerçek özel mülkiyet nesnesi olarak kadın, gerçekte, «baba evi»nin köşetaşı, temel direğidir. Erkeğin sınırlarını zorla, önce eşine sonra da çocuklarına dek genişletmesi sahiplik kavramının başlangıcı olmuştur. Hiyerarşi, kölelik ve özel mülkiyet kavramları yalnızca kadınların baştaki boyun eğmelerine dayandırılıp, ondan kaynaklandı.

Irza geçmenin kadınca bir tanımı tek bir cümleye sığabilir. Bir kadın belirli bir erkekle cinsel ilişki kurmak istemez ve erkek onun istemine karşı davranırsa ırza geçme ya da cinsel zorbalık suçu işlenmiş olur. Kadının bunda hiçbir suçu olmaksızın, yasal tanım böyle değildir ve hiçbir zaman da olmamıştır. Toplum sözleşmelerini yazmak için bir araya gelen eski aile başkanları ırza geçmeyi kendi erkek güçlerini kabul ettirmek için kullanmışlardı; bu durumda ırza geçmeyi erkeğin kadına karşı işlediği bir suç olarak nasıl görebilirlerdi? Kadınlar tümüyle sahip olunan eklentilerdir, bağımsız varlıklar değil. Irza geçme, kadının onaylama ya da yadsıma sorunu olarak düşünülemezdi; erkeklerce benimsenecek bir tanım kadın-erkek arasında, kadının (bedensel bütünlüğü) üzerinde hakkı olmasının anlaşılmasına da dayandırılamazdı. Irza geçme, denebilirse, yasalara arka kapıdan girerek, erkeğin erkeğe karşı işlediği bir mülkiyet suçu olarak geçti. Doğallıkla mülk de kadındı.

Eski Babil ve Musa şeriatı, boylara dayalı hiyerarşi ve site devletleri olarak bilinen kalıcı yerleşme merkezlerinin ortaya çıkışından yüzyıllar sonra yasa-

laştırıldı. Kölelik, özel mülkiyet ve kadınların ele geçirilişi yaşamın gerçekleridir ve bize ulaşan en eski yazılı yasa bu katmanlaşmış yaşamı yansıtır. Yazılı yasa, özünde mülkiyet sahibi erkekler arasında yapılan ciddi bir anlaşmaydı ve gerektiği yerde, zor kullanmak yerine ürün ve gümüşün uygarca değiş tokuşunun sağladığı, kendi erkeklere özgü çıkarlarının korunmasına yönelikti. Kadınların zorla ele geçirilmesi, savaşın el altındaki meyvalarından biri olarak site ya da boyun dışında tümüyle geçerli sayıldı ama bu gibi bir olay toplumsal düzenin içinde kargaşalığa yolaçardı. Eş edinmenin çok daha uygarca (ve tehlikesiz yolu) evin başkanına para ödemekti. Böylece, başlık parası elli gümüş lira olarak yasallaştı. İlk suç niteliğindeki ırza geçme kavramı, dolambaçlı yolunu izleyerek insanın yasal tanımlarına dolaylı biçimde girdi. Ataerkil bir babanın gördüğü gibi, suç niteliğindeki ırza geçme, iş yapmanın yeni biçimini bozmak demekti. Tek cümleyle, bekaretin çalınması, kızının piyasadaki yüksek fiyatının zimmete geçirilmesiydi.

Yaklaşık dört bin yıl öncesinin, yedi ayaklık diyorit bir taşın üzerine kazınmış Hamurabi Yasası, boşluklarından anlaşılacağına göre kadının Babil yasalarınca hiçbir bağımsız yeri olmadığını açıkça ortaya koymuştur. Kadın ya babasının evinde oturan sözlü bir bakire, ya da birinin yasal karısıydı ve kocasının evinde yaşardı. Hamurabi'ye göre, sözlü bir kızın ırzına geçen bir erkek yakalanıp öldürülecekti ama, kurban edilen kız suçsuzdu. Aile başkanlarının baktığı kadınlar üzerindeki hak ve gücünün bir belirtisi olarak Hamurabi, kendi kızıyla cinsel ilişkide bulunan bir erkeğin yalnızca kent sınırlarının dışına çıkarılmasını buyurmuştu. Babil'de ırzına geçilme şanssızlığına uğramış evli bir kadın suçu saldırganla birlikte eşit biçimde paylaşmak zorundaydı. Olayın nasıl geliştiğine bakılmadan, işlenen suç zina olarak adlandırılır ve her iki taraf birbirine bağlanıp ırmağa atılır-

dı. Böylesine katı bir adaletten af çıkması aydınlatıcı niteliktedir. Bir koca isterse karısını sudan çıkarma iznine sahiptir; kral isterse, doğru yoldan ayrılan erkek, uyruğuna özgürlüğünü verebilir.

Hamurabi'den etkilenen ama görkemli Dicle ve Fırat'tan yoksun olan eski Yahudiler, su içinde bir mezarın yerine taşlayarak öldürmeyi koydular. Musa, Sina Dağının tepesinde Tanrı'dan yazıtlarını aldığında, On Emir arasında «Irza geçmeyeceksin» açıkça bulunmamasına karşın; biri zinaya karşı, öbürüyse komşunun evi, tarlası, hizmetçileri, hayvanları ile birlikte karısına göz dikilmesine karşı kesin emir aldı. Babilli kardeşi gibi, Yahudi toplumunda da ırza geçmenin kurbanı olan evli bir kadın, suçlu, zina yapmış ve bir daha aklanmayacak şekilde lekelenmiş görülürdü. Kentin kapılarında kendisine saldıran erkekle birlikte ölünceye dek taşlanırdı. Ama son anında üzüntü içindeki kocası tarafından kurtarılabilen Babilli kadının aksine, İsrailli kadının hiç kurtuluş yolu yoktu. Gerçek ya da varsayılan zinadan geçici olarak kurtulmak, içinde İsa'nın ünlü «Aranızda suçsuz kim varsa, kadına ilk taşı o atsın» deyişinin bulunduğu, Aziz John'un Yeni Ahit'inde gerçekleşti.

İbranilerin ırza geçme ile ilgili, bu yasadışı eylemin tüm sorumluluğunu saldırılan yerine saldırganın taşıdığı varsayılan gerçek suç kavramına varmak için, On Emirden çok sonra yazılan İncil'in **Tesniye** Kitabı'nda önemsiz bölümlerin yoğunluğu arasında ilerlemek gerekir. Daha basit olan Babil yasalarından yalnızca kusursuz kesinliği yönünden ayrılan İbrani toplumsal düzeninde, bakire kızlar evlenirken elli gümüş lira karşılığında satılırdı. Daha açık bir deyişle, bir babanın ilerideki bir damat adayı ya da ailesine sattığı şey, tümüyle sahip olup denetlediği bir özel mülkiyet nesnesi olan, kızının bozulmamış kızlık zarına sahip olma hakkıydı. İsrailli bir kız, kızlık zarına iliştirilen açık seçik bir fiyat etiketi ile, el değmemiş durumda kalabilmesi için gözetim altında tutulurdu,

çünkü zarar görmüş bir mala kazançlı bir eş bulunamazdı ve cariye olarak satılmak zorunda kalabilirdi.

Kendi lekelenmesinin sorumlusu sayılan İbrani kadını gibi, İbrani kızına da el değmemiş bedenini koruma görevi yüklenmişti. Bir erkek bir bakirenin kentin duvarları içinde ırzına geçmişse, her ikisi de taşlanarak ölme yazgısını paylaşırdı, çünkü büyükler, kız bağırsaydı kurtarılabilirdi, düşüncesini ileri sürerdi. Ataerkil yetke, ırza geçme eylemi kentin dışında ya da kız tarlada çalışırken yer aldıysa, kızın tüm bağırmalarına karşın kimsenin duyamayacağını kabul ederek adaletli bir çözüm getirmiştir. Saldırgan başlık parasının karşılığında kızın babasına elli gümüş sikke vermekle yükümlü olur ve çiftin evlenmeleri buyrulurdu. Ama tarlada ırzına geçilen kız, çokça görülen beşik kertmesi geleneğine göre başka birine sözlüyse, İbrani yasasının öfkesi tek yanlı bir öç duygusuyla ırz düşmanının omuzlarına çökerdi. Hiçbir uygarca para ya da mal değişimi yer alamazdı, çünkü gerçek söz kesme boşa çıkmış olmakla kalmaz, baba evinin namusu onulmaz bir sille yemiş olurdu. Yalnızca bu durumda, düşüncesiz saldırgan taşlanarak öldürülürken, kıza ceza verilmez, kendisini isteyecek birine ucuz fiyata satılırdı.

İlk Asur dönemi kan davası yasaları konusunda uzman bir kişi, kısas geleneğinde ırzına geçilen kızın babasına, misilleme olarak saldırganın karısını yakalayıp lekeleme hakkı tanındığını bildirmiştir. Musa yasasının yazılmasından önce, İbranilerde ırza geçmenin karşılığı, özellikle suçlu kabilenin dışından geliyorsa, bundan daha da öldürücüydü. Bir İbrani kızına tecavüz edecek kimse için Dinah'nın öyküsü uyarı niteliğindedir. Babasının evinden çokça uzaklaşan genç kadınların başlarına gelebilecekler için de bir uyarıdır.

Tekvin'de anlatıldığı gibi Dinah Yakub'un Leah'dan olan bakire kızıdır. Kız arkadaşlarını görmeye gitmek üzere evden çıktığı bir gün, bir yabancı tara-

fından ırzına geçilir. Kendi kabilesinin de yasaları bulunan saldırgan, tecavüz ettiği kadınla evlenmek için Dinah'ın babasından izin ister. Yakup'un oğulları anlaşmış gibi görünerek, istekli genç adama uygarlıktan yoksun kabilesinin tüm erkeklerinin sünnet olmasını önerirler. İncil'de anlatıldığına göre üç gün sonra, yabancı kabilenin erkekleri acı verici ameliyatın yaralarından kurtulamamışken, Yakup'un oğulları yerleşme merkezlerine saldırıp güçsüz düşmüş erkekleri öldürmüş, kadınları ile hayvanlarını ele geçirmişlerdir. Böylelikle Yakup'un evinin öcü alınmış olur ama Dinah'nın bundan ne fayda gördüğü anlaşılamaz. İsrailli iyi aile kızlarını tecavüzden toplu bir misilleme tehditiyle korumak gerçekten önemli bir konuydu ama Dinah'nın öyküsünün de gösterdiği gibi, İbrani boylarının erkekleri de komşuları gibi yendikleri boyların kadınlarına özgürce saldırmakta sakınca görmezlerdi, çünkü bu yolla zenginleşip büyümüşlerdi. Ele geçirilen köle kadınlar yasal biçimde hizmetçi, cariye ve on sekizinci yüzyıl Amerikasındaki siyah kadın kölelerden yararlanıldığı gibi, gelecekteki kölelerin üreticisi olarak kullanılırdı. Gerçekten de, Amerikalı köle sahipleri ile İncil'dekiler arasındaki bu benzerlik Amerika'daki kölelik yandaşlarınca dinsel bir gerekçe olarak ileri sürülmüştür.

On iki birleşik İsrail boyu arasındaki savaşların ortasında kalan kadınların kötü bir rastlantıya dayanan payları, Yargıçlar Kitabı'nda anlatılan, akıcı biçimde gelişen bir dizi olayla ortaya konur. Levi boyundan bir erkek yanında kendisine bağlılıktan yoksun cariyesi ile birlikte Benjaminlerin bölgesinde yaşlı bir adamın evinde geceyi geçirip dinlenmek ister. Kasabaya bir yabancının geldiğini duyan kimi Benjamin erkekleri eşcinsel bir saldırı amacıyla eve yaklaşırlar. Levili erkeğin koruyucusu, istekli gençlerin gücünü yatıştırmak için kendi bakire kızı ile konuğunun cariyesini onlara sunar. Kibarlık göstererek kızı kullanmayı kabul etmezler ama gece boyunca cariyenin

ırzına geçerler. Sabah, Levili Yahudi cariyesinin başını kapı basamaklarında bulunca İsrailin öbür boylarını onurunu korumaya çağırır. Bunun ardından gelen savaşta Benjaminli erkeklerin çoğu ile kadınların tümü öldürülür. Bunun üzerine İbrani ileri gelenleri konuyu önemle ele alırlar, çünkü kadınlar olmaksızın Benjamin boyu varolmayacaktır. Yenik düşmüş Benjaminlilerin komşuları Şilohluların dört yüz genç bakiresini yakalayıp ırzlarına geçebilmelerini sağlarlar ve böylece onlara yasal eşler bulmuş olurlar.

Tüm bu yasal tecavüzler o günün geleneğinde varolduğuna göre, İncil'deki başlıca ırza geçme öyküsünün kötü yazgılı bir kadının başına gelenler ya da babası ile erkek kardeşlerinin evlerinin namusunu temizleme çabalarıyla ilgili olmayışı hiç de şaşırtıcı değildir. Potifar'ın karısının ünlü öyküsü, İbrani, Hıristiyan ve Müslüman folklorunda önemli bir ahlâk dersi olarak görülür ve aç gözlü, yalnızca kendini düşünen erkeklerin gerçek tarihsel kaygı ve sürekli korkularını dile getirir: Öc almaya kararlı bir kadın yalan söyleyip saldırıya uğradığını ileri sürerse, iyi ve doğruluktan yana bir erkeğe ne olur...

İsrailli Yusuf Mısırlı Potifar'ın evinde önemli bir yeri olan bir köleydi. **Tekvin**'de bildirildiğine göre, Potifar'ın karısı (adıyla anılmamıştır) İbrani köleye göz koyar. Kadın durmadan bu isteksiz cinsellik aracına «benimle yat» diye baskı yapıyor, erdemli Yusuf'da her zaman ona ortak sahiplerini anımsatıyordu. Bir gün Potifar'ın karısı ile Yusuf evde yalnızdılar. Bu elverişli durumdan faydalanan kadın Yusuf'u giysisinden yakalayıp «Yat benimle» diye buyurdu. O anda, varsayıma göre Yusuf kaçıp kurtuldu ve Potifar'ın karısı ırzına geçildiğini haykırmaya başladı, ya da bunun İncil'deki karşılığı gerçekleşti.

Belirtmem gerekir ki bu, öykünün İbrani erkeğince görülen yanıdır. Potifar eve dönünce karısı ona Yusuf'un parçalanmış giysisini göstererek «İsrailli üzerime gelerek beni aşağılamak istedi» diye ağladı.

Potifar'ın en sevdiği kölesini zindana atmaktan başka yapacak şeyi kalmamıştı. Ama bekleneceği gibi, Tanrı İsrailliden yana oldu. Zindana düşen Yusuf oranın önderi oldu, Firavun'un düşünü doğru biçimde yorumlayarak tümüyle affedildi ve başbakanlığa dek yükseldi. Potifar'ın karısının öyküsünden alınacak ders, küçük düşürülen bir kadının, özellikle Yahudi olmayan biriyse, ırzına geçildiğini söyleyerek iyi bir erkeğin başını çok kötü biçimde belaya sokabileceğidir.

Potifar'ın karısı efsanesi şu ya da bu biçimde, eski kültürlerde karşımıza çıkan ana öğelerden biridir. Yusuf'un kötü yazgısı, Kuran'ın öğretileri arasında önemli bir yer tutar ve benzer bir öykü İ.Ö. 1300 yılı Mısır folklorunda da görülür. Başka bir çeşitleme Kelt mitolojisinde ortaya çıkar. Bir cinsel davranış tarihçisi, bu konunun Haçlılarla ilgili, «istekli kızın çoğunlukla Haçlıların koynuna giren bir Müslüman Arap olarak görüldüğü» romantik tarihçelerdeki yinelenişini vurgulamıştır. Bu nokta, Haçlı seferlerinin, son akşam yemeğinde Hazreti İsa'nın kullandığı varsayılan Kutsal Kaseyi ele geçirmek için ilerledikçe Müslümanların ırzına geçilip yağmalanmasını akla getirdiğini anımsayınca önem kazanmaktadır. Irza geçme suçunun tüm ağırlığını başka bir ırktan ya da ulustan şehvetli bir dişinin üzerine yığan, ırza geçme öyküsünün evrensel olarak kullanılması pek rastlantısal olamaz. Saldırgan, savaşçı insanlar, başkalarına boyun eğdirmek amacını taşıyan olağan işlerini yürütmek için bu tip bir efsanenin yayılmasını ve benimsenmesini çok elverişli görmüşlerdir. Utkunun meyvelerini toplarken kendilerini suçluluktan sıyırmak için bundan daha iyi yol olabilir mi?

Yüzyıllar ilerleyip Yahudi kadınları belirli ölçüde bir bağımsızlık kazanınca, İncil'i yorumlayan bilge kişiler, tümüyle ırza geçme sayılmayan ama karşılıklı baştan çıkarılmanın bazı öğelerini taşıyan bir eylemle, giderek artan bir dikkatle ilgilenmeye başladı-

lar. Babası ölmüş ya da evlenmemiş bağımsız kadının ortaya çıkışı, suç sayılan ırza geçme davalarını yöneten temel kuralları etkilemeye başladı, çünkü o çağdaki hahamlığın bir yetkilisi «kadının kendisinin davacı olduğu» ve «eyleme katılıp katılmamasının, ödenmesi gerek olan bedelle ilgili büyük önem taşıdığı» görüşünü ileri sürüyor. Ortaçağların Talmud denilen kanun kitabındaki kuramcıları olan entellektüel Yahudi seçkinleri, yüreklilikle yeni olasılıkların tümünü göz önünde bulundurmayı amaçladılar. Bekaret, bireysel ırza geçme davalarının her zaman aranılan koşulu olarak kaldı ama «cinsel isteklilik» gösteren genç kızlar, Yahudi olmayan kadınlar, savaşta ele geçirilen ya da köle olanların yanısıra yasalarca bakire sayılmayanların resmi listelerine eklendi. Talmud kitabına özgü yorumda, ırzına geçilen bir bakire artık kendisine saldıranla evlenmek zorunda değildi. Kız yarı bağımsız bir yere gelmişse ve yaşı üç ile on iki buçuk arasındaysa (hahamlar gerçek bakirelerin yaşı konusunda çok titizlenirlerdi) elli sikkelik para cezasını kendisinin almasına izin verilirdi. Kadının parayı almasına izin verilmesi, bekaretin çalınması görüşüne dayanan kutsanmış ırza geçme kavramını değiştirip bozdu. Zamanla bu ödül bir kadının bedenine verilen zarar için cezalandırıcı bir tazminat olarak görüldüğü gibi bir bakireyle cinsel ilişki kurmuş olmanın karşılığındaki bir ödeme olarak da görüldü. Bu, kadınlar için güç kazanılmış gerçek bir aşama oldu. Büyük Yahudi tanrıbilimcisi Maimonides, kendi bakış açısına göre ırzına geçilen bir kızın parasal tazminat almaya hakkı olmadığını hep savunmuştur. Ama etkili olamadı.(*)

(*) Maimonides on ikinci yüzyıl ve sonrasında Yahudi felsefi düşüncesine egemen olmuş ama kadınları ilgilendiren konularda bu katı yasa yorumcusunun ileri sürdükleri, başka hahamlarca geçersiz kılınmıştır. Öbür başarılarının yanısıra, büyük Maimonides'in gününde

Eski İngiliz yasasında ırza geçme ve cezalandırma kavramları; hukuk ilminde derece derece gelişen genelde bir insancıllaşma ile özelde, bu suçun kadının bedenine mi yoksa erkeğin kendi malına mı karşı işlenmiş bir suç sayılacağı sorusuna dayanan, insanın hiçbir zaman çözümlenmeyen sonsuz karmaşasını yansıtan çelişik yaklaşımlardan oluşmuş, şaşılası bir labirent ortaya çıkarır.

1066 Norman istilasından önce ırza geçmenin cezası ölüm ve cinsel organdan yoksun bırakılmaktı ama, bu acımasız adalet kuralı yalnızca soylu bir aileden olan, güçlü bir lordun koruması altında yaşayan, mal mülk sahibi bir bakire kızın ırzına geçen erkeğe uygulanırdı. Feodalizm (derebeylik), toprak sahipliğinin miras almaya dayanan bir hak durumuna geldiği Ortaçağda kökleşti. «Çok eskilerden beri süregelen geleneğe göre babadan oğula geçen toprakların, başka yolların yanısıra vasilik düzeni ve evlilikle elde kalması sağlandı. Yaşayan erkek mirasçı olmadığında, bir zorunluluk sonucu kadınların miras yoluyla mülkiyet sahibi olmalarına izin verilince, «evlilikte alış veriş»; G. G. Coulton'dan açıklayıcı bir tümceyi ödünç alacak olursak, «günümüzde insanların yatırım ve hisse senedi alış verişiyle uğraşmaları gibi» soylular arasında gerçekleşen kazançlı bir yatırımdı. Bilinen ekonomik nedenlerle, toprak sahibi bir kadın mirasçı, kendisine kalan serveti yitirme cezası karşılığında, lordundan izin almadan evlenemezdi. Ama bir kez nikah gerçekleştiğinde, yasal ve dinsel yönden kutsanmışlığına karşı çıkılamazdı ve bu nedenle zorla kaçırarak «bir kadın mirasçı çalma» ve evlenme gele-

oldukça tutulan ince bir cinsellik elkitabının yazarı olduğu pek bilinmeyen bir gerçektir. Temelde yiyeceklerle ilgili olan bu kitapta kadınlar hemen hemen hiç denecek ölçüde yer alırlar. Yalın gerçeği dile getirecek olursak, Maimonides'in elkitabı, penisin sertleşmesindeki sürekliliği sağlayacak, yazar tarafından güvencesi verilen bir kuvvet macunları listesidir.

neği, serüven düşkünü, yükselme yolundaki şövalyelerce mülkiyet edinmenin, olağan yöntemi durumuna getirildi. Belgelerin yazdığına göre VII. Henry'nin on beşinci yüzyıla ait bir bildirisine değin, kadın mirasçıların çalınması başlıbaşına ağır bir suç sayılmamıştı. Gotik yazında, kadın mirasçı hırsızlığı, gece yarısı cinayetleri, hanımlarına bağlı kadın hizmetçiler ve at nallarının gümbürtüsüyle dolu büyük bir aşk öyküsü konusu sayılmıştır ama, gerçekte bu eylem kadına değil toprağa duyulan tutkunun sonucudur. Kaçırılan bir genç kız zorlama evliliğinden kurtulursa ya da serüvenci bir serseri kıza anında sahip olmuşsa, genç kız lordunun malikanesindeki mahkemede kendisine yapılan haksızlığın düzeltilmesi isteminde bulunabilirdi. O günlerde cezası ölüm olan suçların mahkemesinde, işkence ile yargılama yöntemi uygulanırdı ve «gerçek»e varmak için su ve kızgın demirle yapılan yorucu sınama biçimleri uygulanıyor olmalıydı.

On üçüncü yüzyılda yaşamış olan Brattonlu Henry; Coke, Hale ve Blackstone gibi İngiliz yasabiliminin daha sonraki uzmanlarınca da kabul edilen, eski Sakson dönemi konusunda en güvenilir uzmandır. Bracton'un dediğine göre, onuncu yüzyılda Kral Athelstan'ın yönetiminde, bir erkek bakire bir kızı istemi dışında yere yatırırsa, «kralın koruyucu iyiliğini ceza olarak yitirir; kızı utandıracak biçimde soyup üzerine çıkarsa tüm sahip olduklarını yitirmesine neden olur; kız ile yatarsa, yaşamıyla birlikte cinsel organlarını da yitirmeye yolaçar.» Bracton'un sözü sürdürmesine bakılırsa, öc alınması ölüm ile son bulmaz; «işlediği alçaklık yüzünden adamın atı bile, torba derisi ve kuyruğu kıçına en yakın gelecek biçimde kesilip koparılarak aşağılanacaktır». Buna benzer bir yazgı da ırz düşmanının köpeğini bekler ve şahini varsa «Gagasını, pençelerini ve kuyruğunu yitirsin» denilirdi.

Irk düşmanının toprak ve parasının hayvanları kesilip biçildikten, kendinin de canı alındıktan sonra

ırzına geçilen kıza verilmesi öngörülürdü. Bir tek kurtuluş yolu olabilirdi. Saldırganı korkunç bir ölümden kurtarmak için iyiliksever bir yöntem vardı: Irzına geçilen kız, kral ya da kilisenin izniyle ırzına geçen adamla evlenmeyi kabul edebilirdi. İnsanların kafasındaki en önemli şey servetin sağlamlaştırılması olduğuna göre, saldırıya uğramış bir bakirenin evliliğe yüreklendirilip yüreklendirilmemesinin, toprağın Kral ve Kilise arazisine en uygun ve yararlı biçimde düzenlenmesine dayandığını varsayabiliriz.

Servet sahibi bir bakirenin ırzına geçmenin cezası, Fatih William tarafından akıllıca düşünülerek hadım edilme ve her iki gözün kör edilmesine indirilmiştir. Yargılama biçimi de William döneminde işkence uygulama yönteminden dövüş yöntemine çevrildi ve böylelikle ödül çok yüksek olmadıkça az sayıda kızın şövalye akrabalarınca gerçekten savunulduğunu düşünebiliriz. İngiliz hukuk tarihçilerinden Pollock ve Maitland bu konuda şöyle demişlerdir: «Bir yönden, bir kadının dava açabilme olasılığı, dövüşememesi nedeniyle zayıflatılmış olurdu.»

Bracton'un zamanında da bir bakirenin ırzına geçmenin en uygun cezası hadım ve kör edilmeydi ve Bracton yasanın amacı olan «her organ için bir organ» ilkesini şu sözcüklerle anlatır: «Genç kızın güzelliğine göz koymasına yarayan gözlerini yitirsin. Ve kızgın şehvetinin canlanmasına yolaçan cinsel organını da yitirsin.»

Aquitanlı Eleanor ile evlenen Plantajen kralı II. Henry on ikinci yüzyıla rastlayan yönetiminde Frank yasasının ilkelerini İngiltere'ye getirdi. Irzına geçilen bir genç kız dava açar ya da «başvuru»da bulunursa ve iddianame çıkarılırsa, bundan sonraki mahkeme düello ya da dövüşle değil, kralın meclisinde jüri önünde gerçekleşirdi. Bu açıkça işlemlerde görülen bir gelişmeydi. Bracton davanın en uygun biçimde yapılması konusunda çok titizdi. Yapılması gerektiğine

inandıklarını sıraladığı yazısını «Bakirelerin ırzına geçme konusuna değin bir dilekçe» olarak adlandırdı. Bu özetin hiçbir yerinde, bakire olmayanların ırzına geçilmesine ilişkin önerilere rastlanmaz çünkü, Bracton kralın yargılama yetkisinde olan adam öldürme, dövüşe yarar organlardan birini sakatlayarak bir kimseyi korunmasız bırakma ve büyük hırsızlık suçlarını anlatıyordu. «Önemsiz» suçlar lordların topraklarındaki mahkemelerde ele alınmaktaydı. Gerçekte, Bracton'un dediğine göre ırzına geçilen bir bakire ile kocası «kollarının arasındayken öldürülen» bir kadının başvuruları, kralın mahkemesine çıkartılan ve bir kadının açabileceği tek davalardı. Irzına geçilen bir bakirenin izlemesi gereken yol şuydu:

«Genç kız, olay henüz yeniyken bir an önce, sokaklarda «tutun, yakalayın» diye bağırarak komşu kasabalara gitmeli ve oralarda, iyi bir üne sahip erkeklere kanı, kanla lekelenmiş ve parçalanmış giysilerini göstermelidir. Aynı zamanda kent kurulunun başkanına, kralın dava vekiline, ölüm olaylarını soruşturan görevlilere ve polis şeflerine gitmek zorundadır. Şikayetini doğrudan kral ya da yargıçlarına iletip kontluk mahkemesinde dava açabileceğini öğrenemezse, en yakın kontluk mahkemesine başvurması gereklidir. Başvurusu soruşturma memurunun defterine, aynen ağzından çıktığı gibi, yıl ve günü de birlikte geçirilmelidir. Yargıçlar gelince kıza bir gün ayrılacak ve onlara, kontluk mahkemesindeki ifadesinin aynısını kullanarak şikayetini bildirecek. İfadesini değiştirmesine izin verilmeyecek, çünkü uyuşmazlık yüzünden başvuru geçersiz sayılacak...»

Irzına geçilen bakiremizin suçladığı adam suçsuzluğunu ileri sürerse, «Kızın bedeni, yasalara bağlı, kızın bakire olup olmadığını söylemeye yeminli dört kadın tarafından incelenmelidir.» Kızlığının bozulduğu kanıtlandığında dava sürebilir; hâlâ bakire olduğu anlaşıldığında dava düşer ve yalan yere suçlamada bulunan kimse tutuklanırdı.

Suçlanan adamın birçok olası savunma yolları bulunabileceğini yazar Bracton. Sanık;

«Başvuruda adı geçen gün ve yılın öncesinde kızın kendisiyle cariye ve aşığı olduğunu, ya da kıza, istemine karşı değil kendi isteğiyle sahip olduğunu, şimdi başvurmasının nedeninin cariyeliğe aldığı ya da evlendiği başka bir kadına duyduğu nefret olduğunu, ya da akrabalarından birinin kışkırtmalarına uyduğunu söyleyebilir. Olayın geçtiği söylenen günde ve yılda, o bölgenin dışında başka bir yerde olduğunu ileri sürebilir... Ya da başvuruda yapılan bir atlamaya dayanarak suçlamaya karşı çıkabilir... Şimdi tümüyle hatırlayamıyorsam da daha birçok başka nokta karşı çıkmaya neden olabilir.»

Güçlü bir savunmaya karşın, olayı dinleyen erkek yargıçlar bir suçlu bulmak gereğini duyarlardı ve böylece mağdure müştekimize (*) (haksızlığa uğramış şikayetçimize) yardımsever bir yolla, ırzına geçen adamı korkunç sakatlamalardan kurtarabilecek evlilik olasılığını seçme yetkisi tanınırdı.

Bracton, bu çok eskiden beri uygulanan, evlilik yoluyla ırza geçme suçlusunu cezadan kurtarma geleneğinin toplumsal yapıya dikkate değer zararlar ve-

(*) «Müşteki/prosecutrix» terimi İngiliz tarihinde, ırza geçme olayının mahkemeye gelebilmesi için bir kadının medeni hukuk davası açma zorunluluğunda kaldığı dönemde ortaya çıkmıştır. Kuşkusuz günümüzde kadının yerine durumun kendisi ırza geçme aleyhinde dava açılmasına neden olur, ama yine de «prosecutrix» sözcüğü davaların yeniden görülmesinde kullanılan, ırza geçenin savunma avukatlarınca yazılmış dava özetlerinde sık sık karşımıza çıkmayı sürdürür; «complainant» (müşteki) ve «alleged victim» (mağdure olduğu iddia edilen) sözcükleri yerine kullanılır. Hukuksal dilin büyük bölümü arkaiktir ama bu kullanımında sözcüğün açıkça akla getirdiği, kişisel davalara özgü katı, kinci niteliği nedeniyle yeğlendiğini ileri sürmemek elden gelmiyor.

rebileceğini söyler! «Sıradan birinin yalnızca ırza geçme eylemi, iyi bir aile ve soylu bir kadın için sürekli bir yüzkarası olabilir ve bu kişi, ailenin aşağılanması pahasına kadını karılığa alabilir.» Öte yandan, «Irza geçenin bir soylu, kadının sıradan biri olduğunu varsayalım, lekelenen kişinin, seçim yapıp soylu ile evlenip evlenmemeye karar vermesine izin verilecek midir?»

Görünüşe bakılacak olursa, eğer soylu erkek görme yetisine ve cinsel organına değer veriyorsa, yukarıda söylendiği gibi olması gerekirdi, ama soylu birinin halk kesiminden birinin ırzına geçtiği iddiasıyla suçlanması zayıf br olasılıktı. **History of the Middle Ages** (Ortaçağ Tarihi) kitabında Sidney Painter'ın yazdığı gibi, «Kural olarak soylu kişinin suçu adamlarına yüklenirdi.» Painter, genç bir kızın kent dışındaki yolda kaçırılıp bir şövalyenin evine götürülmesi ve şövalye ile adamları tarafından ırzına geçilmesi olayını şöyle anlatıyor: «Mahkeme, şövalyenin kızın kendi isteğiyle evinde bulunmadığını öğrenmekten duyduğu dehşeti belirten sözlerini büyük bir ciddiyetle kabul etti...» «İngiltere'de bile,» diye sürdürür sözü Painter, «feodal sınıfın bir üyesi kral ya da yüksek mevkide bir lordun dışında herhangi birine karşı suç işlediğinde, yargılanmaktan ya da en azından cezadan uzak kalırdı.»

(İngiltere'de bile» açıklayıcı nitelikte, önemli bir deyiştir, çünkü evli kadınların acımasızca dövüldüğü, saray fahişeliğinin yaygın olduğu ve genelde her yerde gözlenen bir yasa tanımazlık ve feodal baskı dönemi olan Ortaçağ'da, kıta Avrupası'nda kadınların durumu çok daha kötüydü. «Jus primae noctis», ilk gecenin hakkı, ya da senyörlük hakkı «droit du seigneur» denen, vasal ve serflerden herhangi birinin evlendiği kızın bekaretine sahip olma hakkının, gelin ve damat bu hakka karşılık belirli bir ölçüde ürün veremediklerinde, topraksahibi lorda verilmesi geleneği Almanya, Fransa, İtalya ve Polonya'nın kimi bölgelerinde

düzensizlik gösteren bir biçimde uygulanmasına karşın İngiltere'de görülmez. Yine de, «İngiltere'de bile» ortaya çıkan yasa feodal sınıfın yasasıydı ve soyluların çıkarını korumak için yapılmıştı demek, konuyu abartmak olmaz. Çok sonraları yer almasına karşın, yedinci ve sonuncu Baltimore Lordu Frederick Calvert'in bir kadın şapkacısı olan Sarah Woodcock'un ırzına geçmesiyle ilgili on sekizinci yüzyılın dillere destan davası ve alınan suçsuzluk kararı konuya ilişkin bir olaydır. Baltimore, yirmi dokuz yaşındaki bakire şapkacıyı kaçırdıktan sonra bir haftadan çok bir süre zorla evine kapatmıştı. Mahkeme Lord Baltimore onanma isteğinde bulunarak, kendini şöyle savunmuştur: «Burada bir ahlaksız olarak gösterildiğime göre, hiç kuşkusuz, mahkemede sanık yerinde bulunmak gibi utanç verici bir duruma düşmüş olmakla, bu değersiz kadınla aramdaki önemsiz bağın beni sürüklediği tüm düşüncesizlikler için yeter derecede ceza çekmiş oldum.» Anlaşılacağı gibi, yargıç ve jüri bunu onadılar. Lord Baltimore davasının şaşılacak yanı mahkemeye gelmiş olmasıdır.)

Servet sahibi olmayan bakire kadınların ırzına geçildiğinde, Bracton'un özenle saydığı «orta yaşlı evli kadınlar; rahibeler, dullar, cariyeler ve fahişelerin bile» hakları nasıl korunacaktı? «Bakirelerin ırzına geçme konusuna ilişkin bir dilekçe» ile ilgili olarak izlenen işlemleri ve verilen cezaları en ince ayrıntılarına kadar anlatan hukuk bilimcisi, kadın cinsinin geri kalanlarının ırzına geçenler konusunu «çok ciddi» olabileceğini belirtmiş olmasına karşın «bu gibilere ceza uygulanmaz...» diyerek savuşturmuştur. Kesin olarak ne gibi cezalar verildiğini, belki de kimi geçerli kılgısal nedenler yüzünden hiçbir zaman belirtmez. Ya kendisini böyle davranmaya iten kimi inançları vardı, ya da uygulanan cezalar her yerde ve her zaman bir değildi, ya da o ve yoldaşı erkekler bu konuyu yasal açıdan ilgi gerektirecek nitelikte görmüyorlardı. Bu üç olasılığın tümünün uyum içinde olduğunu dü-

şünmek yanlış olmaz. Yasa tarihçileri Pollock ve Maitland şöyle yazarlar: «Bu konulara ilişkin çok az içtihat hukukuna (mahkemede beliren özel görüşlere dayanan hukuk) rastlıyoruz. Irza geçme iddiasıyla mahkemeye başvurulması daha çok on üçüncü yüzyılda görülürdü; çoğunlukla bunlara bakılmaz, geçersiz sayılır ya da uzlaştırmaya gidilirdi.» Ama önemli olan Bracton'un yaşadığı çağ on üçüncü yüzyıla gelindiğindeki ırza geçmenin, düzensiz de olsa, açıklıkla kontlukların mahkemelerinde genişletilerek, hiç değilse ilkede «orta yaşlı evli kadınlar, rahibeler, dullar, cariyeler ve fahişeleri bile» kapsar duruma getirilmiş olmasıdır.» Bracton, üstünkörü de olsa tarihte ilk kez bu konuya değinen kimse oldu..

On üçüncü yüzyılın bitiminde I. Edward tarafından konulan geniş kapsamlı Westminster yasaları ile, devlet yalnızca saldırıya uğrayan bakirelerle ilgili olanlar değil, tüm ırza geçme davalarına el atınca, hukuksal düşüncede büyük ilerleme oldu. Erginlik yaşına ulaşmamış, dolayısıyla onayı bir anlam taşımayan bir kızın ırzına geçilmesi olayını içeren «hukuksal anlamdaki tecavüz» kavramı, yukarıda sözü edilen çağ ve yasalardan kaynaklanmaktadır.

Büyük önem taşıyan başka bir noktaysa, Westminster'in kralın yargı gücünü, saldırgan erkeklere verilecek cezalarda ayrım gözetmeksizin, bakirelerin yanısıra evli kadınların da zorla ırzına geçilmesini kapsayacak biçimde genişletmesidir. Genç bir kızın ırzına geçmekle evli bir kadının ırzına geçmek arasındaki ayrımı daha da ileri düzeyde ortadan kaldırmak için, kral yetkisine bağlı davalarda, evlilik yoluyla cezadan kurtulmaya dayanan aşağılayıcı gelenek geri gelmemecesine yasaklandı. Devlet daha önce el atmayı göze alamadığı bir alana girme yürekliliğini gösterdiği için Westminster, kocaların mülkiyet haklarına ayrıcalık tanıyarak; evli kadının kendi «kirletilmesine» yeterli ölçüde karşı çıkmadığı ileri sürülebilecek durumlar için geçerli olan, bir tür hafif suç

sayılacak ırza saldırı tanımını da, yasal yürürlüğe koymayı uygun buldu. Bu gibi durumlarda, onuru incinen taraf koca olduğuna göre, evli kadın kesin olarak çeyiz parasından yoksun bırakıldı. Bir evlilikte, kuramsal olarak, kocanın işleyeceği bir ırza geçme suçu olamazdı, çünkü bir kadının kocasına «rıza göstermesi» evlilik yemininin ayrılmaz parçasıydı ve geri alınamazdı. Günümüzde de aynı ilke geçerlidir.(*)

Yeni yasayı güçlendirmek için I. Edward, ırzına geçilen kadın ya da akrabalarının kırk gün içinde özel bir dava açamaması durumunda, yasal yola başvurma hakkının kendiliğinden devlete geçmesini buyurdu. Daha önceki yönetimlerde yalnızca bakireler için geçerli olan bu girişken görüş, kadınlar ve yasa açısından dev bir adımdı. Irza geçmenin artık yalnızca bir aile yıkımı ve toprakla servet için belirecek bir tehlike değil toplum güvenliği ve devlet sorumluluğuna ilişkin bir konu olduğu anlamını taşımaktaydı.

Westminster'in 1275'de yürürlüğe konan Birinci Yasası, ırza geçme suçuna vereceği cezayı iki yıl hapis ve kralın isteğine göre ödenecek bir tazminat biçiminde saptadı. Bunun amacı büyük bir değişimin etkilerini hafifletmekti, çünkü Westminster parlamentosunda olanlar kadın haklarının yüzeysel olarak ve önceyi kapsayan biçimde tanınmasını öngörüyordu; yasanın değişmez tarihsel amacı siyasal gücün kralın elinde toplanmasını sağlamaktı. Ama on yıl içinde, daha güçlendirilmiş bir İkinci Westminster Yasası ürkek nitelikteki Birinci'yi tadil etti. Parlamento'nun çıkardığı yeni bir yasaya göre, «yaşlı ya da genç evli bir kadının» kendi isteği olmadan ırzına geçen her erkek Kraliyet yasalarınca ağır suç işlemiş sayılırdı ve cezası ölümdü.(**)

(*) Bazı batılı ülkelerde, kocasını «ırzına geçtiği» iddiasıyla mahkemeye veren kadınlar ve bunların arasında davayı kazananlar da olmuştur. (Y.N.)

(**) Çağdaş İngiliz yasasınca ırza geçmenin en büyük cezası yaşam boyu hapistir.

Bu yasanın kağıt üzerindeki durumu, gerçek yaşamdaki işleyişinden daha iyiydi ama toplumsal bir suç olarak ırza geçme kavramı sağlamca yerleşmiş oldu.

On üçüncü yüzyıldan yirminci yüzyıla dek çok az şey değişti. Daha sonraları yaşamış olan hukuk ilminin devleri; Hale, Blackstone, Wigmore ve başkaları, kadın kurbana kuşkuyla yönelik eğilimleri ve «ünü» konusunda titizlenmeyi sürdürdüler.

«Kadın kötü bir üne sahipse ve başkalarınca desteklenmiyorsa,» diye ileri sürmüştür Blackstone, «şikayet etme olanağına sahip olduğu zamandan sonra uzun bir süre uğradığı saldırıyı gizlemişse, eylemin yapıldığı varsayılan yer sesinin duyulabileceği bir yerse ve bağırmamışsa, bu ve benzeri koşullar kesinlikle olmasa da, güçlü bir biçimde yalancı tanıklık etmiş olabileceği görüşüne yol açıyor.»

Bu silahım, bu da tabancam
Biri iş için, biri de eğlence için.
TALİM ÇAVUŞUNUN TEKERLEMESİ

Sonra ona, tüm içten çabalarıma karşın, hiç kuşkusuz ırza geçme olaylarının görüleceğini ve suçluların gerektiği biçimde asılabilmeleri için ayrıntıların bir an önce elime geçmesini istediğimi söyledim.
GENERAL GEORGE S. PATTON, JR.
«War As I Knew It» adlı kitabından

İnsanların savaşta ırza tecavüz konusundaki tutumları şaşkınlık uyandırıcıdır. Hiç kuşkusuz ırza geçme olayları görülecektir. Bu acımasız ama kaçınılmazdır. Erkekler erkek oldukça, kendi aralarında dövüşüp vuruştukça, yeni topraklar ele geçirip yeni halkları kendilerine boyun eğdirerek utkuya doğru ilerledikçe hiç kuşkusuz ırza geçme olayları görülecektir.

Ve şimdiye dek de öyle olmuştur. Irza geçme din savaşlarında yer almıştır: Şövalyeler ve hacılar, Birinci Haçlı Seferi sırasında İstanbul'a yürüdüklerinde cinsel zorbalıklar için zaman bulmuşlardır. Irza geçme devrim savaşlarında yer almıştır: George Washington'un 22 Temmuz 1780 tarihli yazılarında Yedinci Pennsylvania Alayı'ndan Thomas Brown'ın ırza geçme suçundan Paramus'da ölüme mahkum edildiği bildirilir ve bu olay Brown'ın ikinci kez suçlanmasına neden olmuştur. Savaşta ırza geçme, savaşların «haklı» ya da «haksız» olduğunu betimleyen tanımlara bağlı olarak değerlendirilemez. Birinci Dünya Savaşı'nda Belçika'ya giren Almanlar ırza tecavüzü bir terör ara-

cı haline getirmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda Rus Ordusu Berlin'e yürüdüğünde, ırza geçmek, bir öç alma aracı olmuştur. Irza geçmek, savaş sırasında, ulus ve coğrafi yer ayrımı olmaksızın gelişmiştir. Irza tecavüz, dışişleri bakanının sonraları dediği gibi, «ne yazık ki» Pakistan Ordusu Bangladeş'e savaş açtığından denetimden çıkmıştır. Irza tecavüz Amerikan askerleri Vietnam'ın yüksek bölgelerinde arama yaparken yakıp yıktıklarında sıkıntı gidermenin yolu olarak belirmiştir.

Günümüzde, ırza geçmek uluslararası savaş yasalarına göre suç niteliğinde bir eylem sayılmıştır. Amerikan Askerî Hukuk Yasası'nın 120. maddesine göre ırza geçmenin cezası ölüm ya da hapistir. Yine de ırza geçme olağan bir savaş eylemi olmayı sürdürür.

Adam öldürmenin yalnızca hoş görülebilir değil ama kahramanca bir davranış olduğu, devletler ve uğrunda savaşılan nedenlerce onaylandığı bir durumda, bir insanın canına kıymak ile başka hoş görülemeyecek şiddet eylemleri arasındaki ayrımın ortadan kalktığı ve ırza geçmenin savaş denen zorunlu oyunun üzücü ama kaçınılmaz bir yan ürünü sayıldığı ileri sürülmüştür. Bu düşünceye göre kadınlar, yalnızca acınacak kurbanlar olarak bombardımanın sivil kurbanları gibi rastlantısal, kurtuluşu olmayan kazazedelerdir; çocuklar, evler, kişisel eşya, bir kilise, bir su benti, bir manda ya da gelecek yılın ürünüyle aynı kelime sayılır. Ama savaşta ırza geçmek nitelik açısından sayılacakların tümünden ögeler taşımasına karşın, hedefini şaşıran bir bombadan, kişisel olmayan yağmalama ve yıkmadan, bilerek kurulmuş pusudan, sorgulama sırasında kitlesel öldürme ve işkenceden değişiktir. Irza geçme savaşın belirtisi ya da korkunç aşırılığının kanıtı olmaktan öte birşeydir. Savaşta ırza saldırı bildik nedenlere dayanan bildik bir eylemdir.

Savaş erkeklere, kadınlara duydukları kini ortaya çıkarmalarına yarayan kusursuz bir tinsel ortam sağ-

lar. Askerliğin belirgin erkeksiliği; erkeklerin ellerine uyan silahların acımasız gücü, silahlanmış erkekler arasındaki tinsel bağlılık, verilen ve yerine getirilen buyrukların sıkı düzeni, emir ve komuta zincirinin sade mantığı, kadınların sınır çizgisinin dışında yer alan ve geçerli dünyayla ilgisi bulunmayan yaratıklar, er meydanındaki olayın edilgin izleyicileri olduklarına ilişkin erkeklerin uzun zamandır beslediği kuşkuları doğrular.

Savaşta ırza geçen erkekler, dünyadaki en ayrıcalıklı, yalnızca erkeklere mahsus kulübe girmekle olağanüstünlük kazanan sıradan kimselerdir. Askerlikte utku, sivil yaşamda düşlenemeyecek bir topluluk gücü sağlar. Kadınsız bir dünyanın gerçeklikten yoksun durumu, baş gerçeklik olarak görülür. Bir canı almak bir can yaratmaktan daha büyük önem kazanır ve eldeki silah güçtür. Savaşa özgü hastalık kendisini kemirerek beslenir. Kimi askerler yeni elde edilmiş üstünlüklerini bir kadına, kendilerine ve başka erkeklere kanıtlamak zorundadır. Utku ve silahın gücü adına savaş, erkeklere sözü edilmeyen bir ırza tecavüz ruhsatı sağlar. Eylemin kendisi ve nedenleriyle savaşta ırza geçme, erkeklik psikolojisini, «beyefendilik» ya da uygarlık cilası olmadan en açık biçimiyle ortaya koyar.

Eski ilkel boylar arasında kadınları güvence altına almak için savaşmak yiyecekleri güvence altına almak için savaşmakla, aynı şeydi ve bu etkinlik dünyanın bazı yörelerinde hâlâ görülmektedir. Kılgısal yapıdaki İbraniler, her olasılığı karşılayacak bir yasa yerleştirmek için savaşta ele geçirilen kadınların durumunu açıkça belirtmiştir. İncil'in Tesniye bölümüne göre kadın savaş tutsakları köle ya da cariye olarak kullanılabilirdi ama İbrani erkeklerinin onlarla evlenmemeleri öngörülürdü. Bir İbrani erkeği tutsak bir kadınla evlenirse, bir İbrani kadınından farklı olarak tutsak kadını nedensiz yere ve karmaşık yasal işlemler olmaksızın boşayabilirdi.

Eski Yunanlılar arasında da ırza geçme, savaş kurallarınca toplumsal açıdan hoş görülen, ele geçirdikleri kadınları eş, cariye, köle ya da ordu karargahında yararlanılacak birer ganimet olarak gören savaşçılara göre kötülüğü olmayan bir davranıştı. Homer'in **İlyada**sı Truva Savaşı'nı, İspartalı Menelaus'un Paris tarafından hazinesiyle birlikte kaçırılan Helen'i geri alma çabası olarak anlatır. En büyük ödül, binlerce gemiyi harekete geçiren o çehreydi. Bir kraliçe olan Helen Truva'daki kalışı sırasında Paris'in eşi olarak yaşamıştı Daha önemsiz kadınlar savaş sırasında daha kötü durumda kalırlardı. Truvalı Kriseis İspartalılarca tutsak edilerek ordu karargahında cariye olarak Agamemnon'a verilmişti ve babası onu geri alabilmek için tanrı Apollon'un yardımına sığınmıştı. Kriseis'i yitirmenin karşılığında Agamemnon öfkeyle, savaşçısı Aşil'in kazandığı cariye Briseis'i ele geçirmişti. Aşil çadırında surat asıp savaşmayı red ederek karşılık verince İspartalılar kaybetmeye başlamışlardı. Agamemnon beraberlik için ince düşünülmüş bir anlaşmaya varmak zorunda kalmıştı. Briseis'i, hazinesinden özenle seçilmiş yedi üç ayaklı sehpa, yirmi kazan, on iki at, on kilo altın ve yedi zanaatçı kadın ile birlikte törensel bir biçimde Aşil'e geri vermişti. Briseis bu gösterişli karşılıklı anlaşma sonunda Aşil'in kendisiyle evleneceğini ummuş, ama savaşçı evlenmemişti. Ordu karargahındaki düzenleme onun işine gelmişti.

Roma'nın kurulmasına yol açtığı varsayılan, Sabinli kadınların kaçırılıp ırzına geçilmesi de, savaşta kadın çalmanın bir başka ünlü örneğidir. Bu olay, tutsak edilen Sabinleri dolgun vücutlu, baştan çıkarıcı ve hoşça vakit geçiren kadınlar olarak çizen sonraki çağların sanatçılarının hayalgücünü canlandırmıştı. Aziz Augustine Sabinli kadınların sinsice bir şekilde ırzına geçilmesini konu eden, şaşırtıcı bir ahlak dersi verme çabasında, şunları yazmıştır, **Tanrı'nın Kenti**'nde:

«Sabinler kızları vermeyi reddetmekle haksızlık

etmiş olsalar da kadınları zorla almak daha da büyük bir haksızlıktı. Yakın komşularının kızlarıyla evlenme önerisini geri çeviren bir halka savaş açmak, kaçırılan kızlarını geri isteyen bir halka savaş açmaktan daha hakça olurdu... Kazanan tarafın, kendisine verilmesi haksızca reddolunan kadınları haklı olarak ele geçirmesi, bir tür savaş yasasına uygun olurdu; kendisine verilmeyenleri zorla ele geçirip sonra da anne babalarına haksız bir savaş açmak tüm barış yasalarına aykırıydı.»

Sabinli kadınlar savaş öncesinde kaçırılıp ırzlarına geçildiği için Augustine bu eyleme «karanlık bir hile» der.

Tarihte, gerçek bir savaşçının egemenliğinin dışında, ırza geçmenin evrensel olarak suç niteliğinde bir eylem sayıldığı hiçbir kesin an yoktur. Ulusların gelişmesi gibi kadın haklarının tarihsel gelişmesi de düzensiz bir hızla ilerledi. Ostrogot Totila, M.S. 546'da Roma'yı ele geçirdiğinde, birliklerine Romalı kadınların ırzına geçilmesini yasakladı. Bu karanlık tarih kesitini aydınlatan kaynak «Totila, bir barbarlık döneminde pırıl pırıl, efendi bir kişilik olarak yükselir» diye uyarıda bulunuyordu. Her şey bir yana Totila zamanının ötesinde biri olarak önünde eğilinmeyi hak eder.

Elimize geçen en eski savaş tüzüklerinden biri 1385'de İngiltere'de II. Richard tarafından çıkarıldı. Kral Richard askerlerinin davranışını düzenleyen yirmi dört maddelik tüzüğünde «Hiç kimse bir kadına zorla sahip olamaz, yoksa asılır» diye buyurdu. Aynı ceza bir kiliseyi yağmalayan kişiye de uygulandı. Yine de on yedinci yüzyıla gelene dek, uluslararası askeri hukuk üzerine uzun uzun yazan Hollandalı jüri üyesi Grotius'un belirttiğine göre kimi ülkeler savaşta kadınların onurlarının kırılmasına izin vermezken öbürleri aksini savunur.. Grotius daha uygar ulusların ırza geçmeye olanak tanımadığını doğrular. Savaşta ırza geçmenin yasa dışı sayılması, hiç değilse bunun

kitaplarda böyle olması, kadınlar açısından önemli bir gelişmeydi ama tüm cezalara karşın, tamamı tamamına uygulanıp uygulanmamasına bağlı olarak, savaşta ırza geçmek sürdü gitti.

Savaşın herkesçe bilinen bir kuralı ırza geçenlerin kazanan tarafta oluşudur. Bunun böyle olmasının, biri pragmatik biri de psikolojik iki belirli nedeni vardır ve her ikisinin de ne yenik düşenlerin soyluluğu ne de kahramanca bir savunmanın törel üstünlüğü ile ilgisi vardır. İlk olarak, utku kazanan bir ordu yenik tarafın bölgesinde ilerler; böylelikle ırza geçme uygulanacaksa yenik düşmanın kadınlarının vücutlarında uygulanacaktır. İkinci olarak, ırza geçme kazananların işidir. Bu, açık bir gerçek olmaktan da öte, erkeklerin savaşta neden ırza geçmeyi sürdürdüklerinin açıklanmasına yarar.

Düşman kadınlarının köle iş gücü ya da ordu karargahı ganimeti olarak yararcı değerlerini yitirmelerinden ve daha uygar krallar ile generallerce ırza geçmenin yasaklanmasından çok sonra bile, bu eylem savaşta başarının bir belirtisi olarak kaldı. Ortaçağlarda, ırza geçme ve yağmalamak, başkanlarınca kendilerine büyük ölçüde düzensiz ödeme yapılan sıradan yaya askerlere açık bulunan birkaç yararlı olasılıktan biriydi. Bizans İmparatoru Aleksius'un Birinci Haçlı Seferi için asker toplarken çağırısında Yunanlı kadınların güzelliklerinden abartarak söz ettiği söylenir. 1204'de Konstantinopolis yağmalandığında, tüm eski kentlerin yağmalanmasında olduğu gibi, Totila'nın Ostrogotları da bunun dışında kalmaksızın, ırza geçme ve soygun bir arada yürüdü. Truvalı Helen'den bu yana «ganimet kazananındır» ilkesi kadınlar açısından geçerli olmuştur ama kadınlara biçilen mülkiyet değerinin yerini zamanla çok daha karışık bir değerler dizgesi almıştır. Çağlar ilerledikçe ırza geçme yoluyla kadınlara egemen olma utkuyu ölçmenin yolu, bir askerin erkekliğinin ve başarısının kanıtı, görülen hizmetlerin elle tutulur ödülü durumua geldi. Kadınların

mülkiyet sayıldığı günlerden kaynaklanarak, bir kadının vücuduna sahip olma hakkı gerçek bir savaş ödülü olarak görüldü(*) General Andrew Jackson'un bundan, 1812 Savaşı sırasında New Orleans'de «Ganimet ve güzellik» diye söz ettiği söylenir. Kuşkusuz burada İngilizlerin tutumunu eleştirmektedir.

Kuşkusuz, ırz düşmanı asker yaptığı eylemi bu gözle görmeyebilir. Amacına olan bağlılığıyla, ırza geçme olayı onun için ideoloji ya da Tanrı tarafından doğrulanan kahramanca boyutlara ulaşabilir. Fransa' daki Din Savaşlarında kadınlara karşı cinsel şiddet Tanrı adına ama, herhalde onun onayı olmadan coşkunlukla kullanılırdı. 18 Aralık 1567'de Provins'de yer alan böyle bir dinsel ırza geçme olayının şaşkınlık ve-

(*) Savaş sonrasında kadınların vücuduna sahip olma hakkı geleneksel bir savaş ödülü olduğuna göre fahişeliğe değinmeden savaşta ırza geçme konusunu tartışmaya olanak yoktur, çünkü bu ikisi tarihte birbirine bağlanmıştır. Bunun böyle olması, fahişeler el altında bulunmadıkça erkeklerin «gereksinmelerini karşılamak» için ırza geçmeyi deneyeceklerinden değil, ama iki eylemin; isteksiz bir kadının ırzına geçmenin ve biraz olsun işbirliği yapan bir kadının vücut ve hizmetlerini satın almanın, bir askerin hak ve eğlencesi kavramıyla bir arada bulunmasındandır. Bir ordu karargahı çevresindeki fahişelik olayı tarihsel olarak ordunun ardına takılan kadın olgusuna bağlanırsa da, bu tarihin yanlış bir sunuluşudur. Amerikan Devrimi'ne dek ve onu da içine almak üzere, ordunun ardına takılmak kılgısal olarak, savaşa özgü davranışlar arasın giren, gerekliliğe dayanan bir iştir. Birçoğu askerlerin eşleri olan kadın ordu refakatçileri, bilinen cinsel işlevlerinin yanısıra erkekleri için hastabakıcılık yapar ve yemek pişirip çamaşır yıkarlardı. Ordu ve Florance Nightingale yukarıda ikinci olarak sözü edilen işleri üzerine alınca, ordu refakatçiliği cinsellik dışı işlevlerini yitirdi. İlginç olan, yabancı kadınla evlenmek askerler için askeri kurallarla güçleştirilirken, fahişelerle ilişkiye girmenin desteklenmesidir.

rici anlatımı yörenin yerlisi bir rahip ve titiz bir günlükçü olan Claude Haton tarafından yazılmıştır. Kurban bir Protestan kadınıydı.

«Nasıl olduysa Le Blanc ve karısı bazı askerlerin eline düştü. Kadını ellerinde tutan askerler başka, kocasını tutanlar başkaydı ve bu süre boyunca birbirlerini görüp konuşmaları yasaktı. Kadın en sonunda bu askerlerce bırakılıp özgürlüğüne kavuştu ama onu kullanıp onunla keyiflerine göre eğlenmiş, başı, bacak ve ayakları çıplak olarak sokaklarda gezdirmişlerdi. Üzerindeki tek giyim eşyası bir iç çamaşırı ile bir önlüktü... bu giysi de üzeri kan lekeleriyle kaplı kırmızı bir kumaştandı. Olay Aralığın on sekizinde oldu. St. Ayoul kilisesinin önünden geçtiklerinde zavallı Protestan içeriye getirildi. O sırada saat sabahın sekizi ile dokuzu arasındaydı. Kiliseye girerken kutsal sudan alıp gözüne serpmeye zorlandı ve daha sonra bir rahibin ayin şarkısını okuduğu ortadaki mihrabın önüne getirildi. Dizlerinin üzerine çökmeye zorlanarak ayin boyunca tutması için yanan bir mum kendisine verildi... Katolikliğin doğru yolundan ayrılıp Protestanlığın yalan inancına bağlandığı için işlediği suç yüzünden Tanrıdan özür dilemesi istendi.»

Tarihte, mevki sahibi ama aşağı sınıflardan olmayan kadınları sıradan askerlerin saldırısından korumayı üstlenen şövalye ruhlu askerler de vardı. İngiltere ile Fransa arasındaki Yüzyıl Savaşları'nın anlatıldığı Froissart tarihi, III. Edward'ın Pois şatosuna girip, orada yalnızca «kendilerini kurtaran iki ünlü şövalye olmasaydı aşağılık okçularca ırzlarına geçilecek olan» iki soylu kadınla karşılaştığı an gibi romantik olaylarla doludur. Fransız şövalyeliğiyle ilgili kitabında Sidney Painter gözlemlerini şöyle dile getirir: «Froissart, Fransız ve İngiliz şövalyelerin, savaştaki yazgıları onların iyiniyetine kalmış olan tüm kadınlara gösterdikleri inceliği anlatmaktan büyük mutluluk duyar. Bir manastır yağmalanıp rahibelerin ırzına geçildiğinde bunun Almanlar tarafından yapıldığını belirtmeden

geçemez.» Oysa şövalyeler her zaman sınıf sistemine saygı duymamışlardır. Tarihçi Monstrelet'nin şaşkınlıkla bildirdiğine göre Fransız ordusu 1414'de Soissons'u ele geçirdiğinde soylular da «tüm sınıflardan kadınların ayrım gözetmeden ırzına geçilmesinde» sıradan askerlere katıldılar.

Yenen bir ordu, kadınların ırzına geçtiğinde utkunun verdiği çılgınca sevinç, bu eylemin yalnızca bir parçasıdır. Bu gerçek göz önüne alındıktan sonra, ırza geçmek, ulusal şiddet ve sindirmeyi içeren belirgin bir düzenin bir bölümü olarak görülebilir. «Bu gerçek gözönüne alındıktan sonra» diyorum, çünkü içten gelen ırza geçme dürtüsü kadınların bedensel bütünlüklerine karşı duyulan genel bir aldırmazlığın ötesinde gelişmiş bir siyasal güdüyü gerektirmez. Ve bunun sonucu kesinlikle kurbanın sindirilmesi ile gücünün kırılması oluyordu.

Saldırgan bir ulus hiçbir zaman ırza geçtiğini kabul etmez.(*)

Savaşta ırza geçmenin belgelenmesi, yengiden sonra dumanın dağılmasıyla «öbür tarafın» oluşturup

(*) Bu kuralın dışında kalan bir ulus Amerika Birleşik Devletleri olmuştur. Amerikan askerlerince yapılan bireysel ırza geçme eylemleri bu ülkede sözü edilebilir bir ilgi toplamıştır. Kimi zaman, askeri mahkemede, yanlış kimlik saptandığı gerekçesiyle yapılan güçlü savunmalar sonucunda bir olay gün ışığına çıkar. II. Dünya ve Kore Savaşları'nda, Japonya ile Okinawa'daki askeri mahkemelerde yanlış kimlik saptandığı savunmasına başvurulan, kamuoyunca çok duyulmuş bazı ırza geçme davaları vardır. Davalılar zenciydi. Almanya'daki istila ordusunda görevli iki Amerikan askerini ilgilendiren benzer bir dava ve savunma 1971'de su yüzüne çıkarıldı. Değişen çağın bir belirtisi olarak, Vietnam'daki Amerikan askerlerinin ırza geçme eylemleriyle ilgili olaylar Güneydoğu Asya Savaşı'nın korkunçluğunu belgeleyen aydınlatıcı gazete yazılarının bir parçası olarak gün ışığına çıkmıştır.

incelediği ve propagandasını yaptığı bir şeydir. Ele geçirilen bir ulusun erkekleri geleneksel olarak «kadınlarının ırzına geçilmesini» en son aşağılanma, cinsel anlamda öldürücü bir darbe sayarlar. Yenik bir ulusun insanlarınca, ırza geçme olgusu düşmanın bilinçli biçimde onları yok etme çabasının bir parçası olarak görülür. Gerçekte geleneğe göre erkekler, «kadınlarının» ırzına geçilmesini, yenilmenin verdiği, kendi erkeksi acılarının bir parçası gibi kabul ederler. Bu bencilce görüşün belirli ölçüde bir geçerliği vardır. Kendilerinin yakını ve sevdikleri olan eş ve kızları için duydukları içten, insanca ilginin dışında, ırza geçmek kazanan tarafa göre kaybeden erkeklerin güçsüzlük durumunun çarpıcı bir kanıtıdır. Kadınların korunması çok eskiden beri erkeklere özgü onurun, kadınlara sahip çıkılmasında erkeklere özgü başarının belirtisi olmuştur. Kazanan tarafın askerlerince gerçekleştirilen ırza geçme olayı, yenik tarafın erkeklerinin geri kalan tüm güç ve mülkiyet düşlerini yıkar. Irzına geçilmiş bir kadının bedeni törensel bir savaş alanı, kazananın bando ve bayrakları için bir resmigeçit yeri durumuna gelir. Kadının bedeninde oynanan oyun erkekten erkeğe geçirilen bir bildirge, biri için utkunun açık kanıtı öbürü için yenilgi ve yıkım demektir.

1746 Nisanında Cumberland Dükü komutasındaki Kral George'un ordusu İskoçya'nın kuzeyindeki yörelerde bir ayaklanmayı bastırdı. Prens Charles'ın bayrağı altında toplanan Kuzey İskoçya aileleri Culloden Savaşı'nda tümüyle yok edilmişti. Bu savaş ve ardından gelen acımasız yıldırma planı İskoçya'da örgütlü boy yaşamının sonu oldu. Çağdaş İngiliz tarihçisi John Prebble, Culledon Savaşı'nın öyküsünü ve sonuçlarını eski soylu klanların tutanaklarından toplamıştır. Klan üyelerine göre, kadınlarının ırzına geçilmesi İngiliz istilacılarının bilerek uyguladığı bir zorbalıktı ve Prebble bunun öyküsünü tıpkı bulduğu gibi yazdı.

Culledon Çayırı'nda savaş sürerken kadınların cinsel yönden sakat bırakılması yalnızca bir başlangıçtı. Lord George Sackville, komutasındaki yaya askerleri Macdonald sülalesinin asilerinin «teslim olmak için istekli görünmedikleri» Moidart'a götürdü. Çığlıklar atan birkaç İskoçyalı bu birliğin ön saflarına saldırarak kimi at ve yiyecekleri ele geçirdi. Sackville «ilerideki köyde adamlarının öclerini almalarına izin verdi ve kadınlar ilk önceleri ırzlarına geçilip, sonra kocaları, babaları, erkek kardeşleri ve oğullarının vurulmasını ve süngülenmesini izlemek için tutuldu.»

Binbaşı Lockhart'ın müfrezesi Interwick'deki dağlık bölgeden geçti:

«Doe nehrinin Moriston ile birleştiği yerde Isobel Macdonald'ın beş asker tarafından ırzına geçildi ve kocası yukarıdaki çalıların arasında acıyla bunu izledi. Hep yanan evlerinin kapısının önünde ırzına geçilen başka kadınlar da vardı. Lekelenen kadınlar dokuz ay geçmeden kocaları ile yatmamak için anlaştılar. Isobel Macdonald ve bir başkasını göz önünde bulunduran Glenmoriston mülkünün sahibinin dediğine göre, bu çözüme kocaları da katıldı. İyi bir rastlantı sonucu ırz düşmanlarından gebe kalmadılar ve hiçbir kötü hastalık kapmadılar.» Lochart'ın bir sonraki durağı, Chisholm ve Fraserların toprakları olan Strathglass'dı ve askerleri orada hamile bir kadının ırzına geçtiler.

Aynı yılın temmuz ayında Deniz Albayı Scott, kaçak Prens Charles'ı aramak amacıyla Dış Hebrid Adaları'na araştırma yolculuğu düzenledi. Kraliyet gemilerinden Furnace ile Albay John Fergusson tarafından adadan adaya dolaştırıldı. «Raasay mülkünün sahibi John MacLeod'un dediğine göre Scott'un adamları Rona'da kör bir kızın ırzına geçti... Raasay Adası'nda ise adları Kristie Montgomery ve Marion MacLeod olan iki kadının ırzına geçildi.»

Albay Fergusson mart ayından beri Batı Adala-

rı'nda kol geziyor, taze sığır ve koyun eti için adalara saldırı düzenliyordu. Cannalı Macdonaldlardan birinin dediğine göre «Amacı adadaki tüm evli ya da bekâr kız ve kadınlara saldırmaktı.» Canna'daki kadınlar mağaralara sığındı.

«İki genç kızın bulunduğu Evan Mor MacIsaacs'ın kulübesinde aşkerler yalnızca anneleriyle karşılaştı... Evan Mor, kınından sıyrılmış kılıçların altında tutsak edilirken, denizciler karısının ırzına geçmeye hazırlandılar ama, kadın ellerinden kaçıp karanlığa karıştı. Kılıçlarını sallayıp bağırarak sarhoş bir durumda onu izlediler ve bataklıkta saklandığı yerin önünden geçip gittiler. Bu öyküyü Robert Forbes'a anlatan Cannalı Macdonald Bn. MacIsaacs'ın hamile olduğunu ve sabah olmadan çocuğunu düşürerek öldüğünü söyledi.» Furnace gemisi daha sonra Eigg adasına gitti ve denizciler sığırları öldürüp evleri yağmaladı, «bir iki kızın da ırzına geçti».

Prebble'ın bildirdiğine göre en azından bir Kuzey İskoçyalı kadın öcünü aldı: «Appin'de, ineği bir asker tarafından vurulan genç bir kız, ırzına geçilmek istenince askeri taşla öldürdü. Ceset gizlice Airds'de gömüldü...»

Bir koca ya da babanın izlemeğe zorlandığı ırza geçme eylemi, savaşta sık rastlanan bir olaydır. Kimi zaman bu, Isobel Macdonald'ın kocasının çalılıklara sıvışıp gizlenmesinde olduğu gibi olayın yakınında bulunma meselesidir ama, çoğunlukla Evan Mor MacIsaacs'ın evinde olduğu gibi planın bir parçasıdır. Savaşta bir kadının ırzına geçilmesi kocasıyla babasına karşı bir eylem olduğu ölçüde kadının bedenine de karşı bir eylemdir. Kocaların bir ırza geçme olayından sonraki tutumları da eşit ölçüde ilginçtir. Interwick'te ırzına geçilen kadınlar saldırıya uğramalarından dokuz ay sonrasına dek kocalarıyla yatmadılar. Glenmoriston mülkünün sahibine göre bu kocaların da katıldığı bir anlaşmaydı ama, daha sık görülen bir davranış, ırzına geçilen Bangladeşli ka-

dınların topluca reddedilmelerinde olduğu gibi, kocaların tiksintiyle karılarından uzaklaşmalarıdır. Barışta olduğu gibi savaşta da, ırzına geçilen kadınların kocaları korkunç olayın suçunun büyük yükünü eşlerinin omuzlarına yığarlar. Kutsal mülkiyet hakları çiğnenmiştir ve bundan mülkiyetin kendisi sorumlu tutulmaktadır.

Rastgele bir tarih okuyucusu, ırza geçmenin savaşta bile sözü edilmediğini kısa sürede öğrenir. Ciddi tarihçiler kendi değer ve beğeni ölçütleri nedeniyle olduğu kadar elimizde güvenilir kanıtların bulunmayışı yüzünden de savaşta görülen ırza geçme olaylarını belgelemeyi ender olarak denemişlerdir. Bu nedenle Culloden'in öyküsü ayrıntı zenginliği açısından eşsizdir. İngiliz kuvvetlerince İskoçya istilasında düzenli olarak Kuzey İskoçyalı kadınların ırzına geçilmesi cüretli bir ulusal baskı planına kusursuz biçimde uyuyordu. Mantıksal açıdan, onurlu ve birbirlerine sımsıkı bağlı hiyerarşik boyların tümüyle yok edilmesini içeren geçmişe dönük bir incelemeye de uygundu. Belki de bu nedenle Kuzey İskoçyalı toprak sahipleri ırza geçmenin askeri önemini çok az kimsenin görebildiği gibi kavramış ve acı dolu kayıtlarını tutmuşlardır.

Savaşta ırza geçme olayının belgelenmesi Birinci Dünya Savaşı'na dek böylesi bir özenle bir kez daha gerçekleşmemiştir.

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI

Almanlar 1914 Ağustosunda Belçika'ya girdiklerinde, ırza geçme birdenbire Belçika'nın uğradığı aşağılanmanın uluslararası simgesi olarak önem kazandı. Bu eşi görülmemiş ilgi kadın haklarının kavranmasıyla ilintili değildi. Daha çok yeni bir savaş biçimi olan propagandanın bilimsel kullanımıyla ilintiliydi. Birinci Dünya Savaşı ırza geçme olaylarına değinen

en gerçekçi ve eksiksiz bilgiyi, savaş patladığında Oxford'da genç bir tarih öğrencisi olan tanınmış İngiliz tarihçisi Arnold Joseph Toynbee'ye borçluyuz. Toynbee 1917'de, biri savaşın Belçika'daki ilk aylarına, ikincisi Fransa'daki savaşa ayrılmış ik ince kitap çıkardı. Her iki kitap da temelde, Müttefik kuvvetlerin araştırma kurullarınca toplanıp Alman ordusunun canavarlıklarının bir özeti niteliğindeydi. Toynbee ve çağdaşlarının belirttiği gibi, Alman Genel Kurmayı savaşın ilk üç ayında bilinçli olarak bir şiddet kampanyası oluşturdu.(*)

Toynbee'nin yazdığına göre Alman ordusu Liege'den Louvain'e uzanan bir korku yolu açtı. Evler yakıldı, köyler yağmalandı, siviller süngülenip kadınların ırzına geçildi. Tremeloo'da «birkaç kadının ırzına geçildi». Rotselaer'de «beş Alman tarafından ırzına geçilen bir kız çıldırdı». Capelle-au-Bois'da bir kadın «Alman askerlerinin kendisini zorla tuttuklarını ve başkalarının yandaki odada kızının ırzına geçtiklerini» anlattı. Corbeek-Loo'da «on altı yaşındaki bir kız altı askerin saldırısına uğradı ve karşı koyduğu için bedeninin beş yerinden süngülendi». Louvain kuşatmasından sağ çıkmış biri şunları anlattı: «Kadınlarla çocuklar ayrıldı... Birkaç Alman askeri sırıtarak yaklaşıp tüm kadınların ırzına geçileceğini söyledi... Söylemek istediklerini hareketlerle anlatıyorlardı.»

Bütün bunlar ağustos ayının Belçika'daki örnekleriydi. Eylül'de Fransa'da aynı model uygulandı.

(*) **The Guns of August** adlı yapıtında Barbara Tuchman Alman şiddet kampanyasını, on dokuzuncu yüzyılda yaşamış askeri kuramcı Clausewitz'in etkisine bağlar. Clausewitz'i çok ciddiye almış olabilir ama Almanlar da aynı şeyi yapmıştır. Konuyla daha ilgili bir nokta, Tuchman'ın verdiği birçok şiddet örneğinin arasında ırza geçmeyi sayma zahmetine katlanmamasıdır. Bu noktayı atlarken Tuchman'ın, savaş sonrasında müttefik propagandasını açıklayıp ortaya dökmek isteyenlerin etkisinde kaldığını sanıyorum.

Jouy-sur-Morin: «İki Alman ellerinde içki şişeleriyle bir eve girdiler, anneyi sırayla süngü altında tutarak on sekiz yaşındaki kızının ırzına geçtiler.» Le Ferte-Gaucher: «Almanlar zorla bir eve girerek dört yaşındaki oğlunun gözleri önünde bir kadının ırzına geçtiler.» Amilles: «Süngü ve tabancalarıyla saldırarak bir kadının ırzına geçtiler.» Beton-Bazoches: «Bir kadının üç yaşındaki oğlunun yanında ırzına geçtiler. «Sancy-les-Provins: «Kocası orduda olan ve evde dört çocuğuyla yalnız bulunan bir kadın geceyi geçirmek için gelen bir Alman motosikletlinin saldırısına uğradı.» Fosse Vitriväl yolundaki olayın görgü tanığı şöyle anlattı: «Bir asker ırzına geçmek amacıyla kadınlardan birine yaklaştı ve kadın onu itti. Asker hemen kadının göğsüne süngüsünü indirdi. Kadının yere düştüğünü gördüm.»

Chateau-Thierry... Charmel... Gerbeville... her kasabada bir ırza geçme öyküsüne rastlanıyordu. Şiddet gösterisi ekim boyunca kuzey Fransa'da sürdü. Marne çarpışmasıyla kısa bir süre kesilmiş oldu. Fransız-Belçika sınırında, Flanders'de de aynı şey oluyordu. J. H. Morgan adındaki bir İngiliz anayasa hukuku profesörü sekiz aylık işgalde Bailleul'de ırzına geçilen otuz kadının yeminli ifadelerini inceledi. Tedbirli bir avukat olduğu için gördükleri zararı gösteren hastane raporlarını da istedi ve elde etti. Sonraları Profesör Morgan bulduklarını yayınladı.

«Alman askerlerinin kadınların onurunu kırıcı şiddet eylemleri o denli çoktur ki Alman subaylarının bunlara göz yumduğu ve dahası bunları yüreklendirdiğini düşünmek kaçınılmaz olmuştur... En azından beş subay bu gibi saldırılarla suçlandı ve subaylar örneğini erler izledi... Gerçekliği tüm mahkemeleri inandıracak kanıtlarla ortaya konan bir olayda, bir subay on dokuz yaşındaki genç bir kızın ırzına geçerken öbürü kızın annesini boğazından yakalayıp tabancasını üzerinde tuttu, subaylar daha sonra sırayla yer değiştirdi. Subaylar ve erler çoğunlukla çiftler

oluşturarak, ya konaklayacak yer arar gibi yaparak ya da zorla kapıları kırarak evlere girip saldırıda bulunuyordu. Çokluk kurbanlar dövülüp tekmeleniyordu ve hep de dolu bir tüfekle korkutuluyordu.» Nieppe... Laventie... Lorgies... Armentieres... Estriares...

1914'ün sonuna doğru savaş stratejisinde devrimsel bir değişme oldu. Tarihçiler savaşın «çağcıllaştırıldığı» görüşünü paylaşırlar: Sabit siperler, dikenli tel, makineli tüfek, gaz ve gaz maskesi, manevra yapan, yürüyen ordu kavramının yerini aldı. Elde edilebilen en güvenilir bilgiye göre, ırza geçme olayı ile Alman ordusunun kullandığı başka şiddet yöntemlerinin uygulanmasındaki büyük düşüş, tarihte aşağı yukarı aynı zamana rastlar.

İşin ilginç yanı, genç Arnold Toynbee 1917'de iki olayın ilintili olduğunu yadsımak için çok uğraştı. Alman Ordusunun, ırza geçme ve başka şiddet taktiklerini, sabit siper savaş uygulamasını kabul etmelerinden bağımsız olarak bıraktığına ve savaşın ilk üç ayında eyleme geçirilen büyük ölçüdeki canavarlığın boyutlarının bilerek saptandığına inanıyordu.

«Bu olay cephenin durağan olmasına bağlı değildir, Almanların Batı'da yeni bölgeler ele geçiremediği kesinlikle doğru olmasına karşın Rusya ve Balkanlarda her zamankinden daha büyük istilalar gerçekleştirmiş ama bu belirli türdeki saldırıları uygulamamışlardır. Bu gösteriyor ki 1914 kampanyasında sivillere uygulanan düzenli savaşma yöntemi bilerek denenen ve bırakılan bir politikanın sonucudur. Bu varsayım Alman Ordusunun davranışına özgü özellikleri açıklamış oluyor...»

Alman Ordusunun ırza geçme eylemini, Makyavelci bir plana bağlamak düş ürünü bir yakıştırma olsa da, korkarım ki Toynbee bu cümleleri yazarken tarih yerine propagandaya hizmet etmiş oluyordu. Irza tecavüzün savaşın ilk birkaç ayında Alman Ordusunun bilinçli bir taktiği olduğuna ya da bilinçli ola-

rak yapılmasa bile kesinlikle yasaklanmadığına inanmak mantıklı olsa da, ırza tecavüz olanağının yeni sabit siper düzeni, tecavüz olayının sıklığının askerî güç dengesi yüzünden azaldığını ve savaş ilerledikçe beliren korkunç can kaybı nedeniyle, ırza tecavüz olayının yarattığı dehşetin gölgede kaldığını ileri sürmek daha akıllıca olur.

Savaşın ilk üç ayından sonra, Müttefik ülkeler artık ırza geçme olaylarının dökümünü yapmayı ya da söylentileri doğrulamayı bir yana bıraktılar. Buna gerek yoktu. Savaş yeni ve çok etkili bir çarpışma aracı olan uluslararası propagandanın bilimsel kullanımına yol açmıştı. Alman Ordusu askeri gücü geçici olarak elde etmişti ama canlı propaganda savaşında alanı doldurup kararlılıkla ilerleyen Müttefik ülkelerdi. Müttefiklerin becerikli yöneticilerinin elinde ırza geçme neredeyse bir gece içinde, **Almanlara özgü bir suç,** zulüm yaparak savaşmaya eğilimli «abaza Boche» un(*) varlığının bir kanıtı olarak dünya kamuoyuna sunuldu.

Tarihte hiçbir zaman, bölgesel istilanın ayrıcalığı sayılan, savaşta ırza geçme eylemi böylesine görkemli biçimde geri tepmemişti. Tarafsız Amerika, propaganda teknisyenlerinin ana hedefiydi ama düş gücünden yoksun Almanlar üzerinde etkili olunamıyordu. «Irz düşmanı Barbar» bir anda Amerika'da çokça kullanılan bir deyim oldu. Suçsuz Belçika'nın vahşice ırzına geçilmesini simgeliyordu. Güzel Fransa'nın güç durumunu sergiliyordu. Ulusun vatanseverliğini canlandırdı ve tepesi sivri miğferi ve frengili şehvetiyle katedralleri yıkan, kitaplıkları ateşe veren, bebeklerin karnını deşip sakatlatan, süngüsünün ucuna geçiren kural tanımaz barbar görüntüsüne gerekli olan gerçeklik duygusunu katarak özgürlük için Bağış Kampanyasını hızlandırdı. Irza tecavüz propaganda olarak şaşılacak ölçüde etkili oldu. İlk baştaki Alman terö-

(*) Fr. argoda, Alman için kullanılan aşağılayıcı bir sözlük.

ründen de daha etkiliydi. Amerikayı savaşa sürükleyen duygusal zeminin hazırlanmasına yardımcı oldu.

Harold D. Lasswell, propaganda incelemesi konusunda öncü olan 1927 tarihli **Propaganda Technique in the World War** adlı kitabında, şöyle yazar: «İlk anda öfkelenmiyorlarsa, nefret uyandırmanın en uygun yolu bir kıyıcılık olayını kullanmaktır.» Irza geçmenin propaganda değeri konusunda ise Lasswell şunu ileri sürüyor: «Bu öyküler zalim suçlulara karşı bir tutam öfke uyandırmanın yanısıra, kimi gizli kalmış güçlü dürtüleri de doyuruyordu. Düşmanlarca ırzına geçilen bir kadın, sınırın öbür yanındaki bir grup saldırgana gizli bir doyum sağlamaktadır.»

Lasswell'in Freudcu incelemesi erkek mantığını açıklayıcı bir bakıştır. (Bu incelemeden çıkan sonuç kadınlar için geçerli olamaz.) Bu satırları okuyucuyu, Belçika ve Fransa'da kadınların gerçekten büyük sayıda ırzına geçilip geçilmediği konusunda kuşkuda bırakmak için yazdığı düşünülünce bu daha da aydınlatıcı oluyor. Konuyla ilgili bir sonraki ve en son sözleri şöyleydi: «Belki de bu gibi öykülerin yaygın biçimde tanınması buradan gelmektedir.» Ama Lasswell'in kuramı, tüm gücüyle çalışmaya başlayan müttefik propaganda çarklarının zevk içinde ürettiği şehvet kokan ırz düşmanlığının satıcılığını yapan yazı örnekleri için kesinlikle geçerlidir.

Newell Dwight Hillis adlı biri tarafından yazılmış, **German Atrocities: Their Nature and Philosophy** adlı, 1918'de İngiltere, Amerika ve Kanada'da ardı ardına basılan kitap bu konuda seçkin bir örnektir. Kendi zamanında tanınmış bir Brooklynli din adamı olan yazar, Alman askerlerinin neden ırza geçtikleri konusundaki şaşırtıcı savını hayranlık uyandıracak biçimde oluşturmuştur. Doğal olarak, ileri sürdüklerinin kadın düşmanlığıyla hiçbir ilişkisi yoktu.

> «Sıradan Amerikalı gece eve döndüğünde, karısı ve çocuklarının kendisi evde yokken öldürülüp sakatlandığını görse ertesi sabah işine

gitmez... eli, alışkın olduğu işe varana dek de haftalar geçer. İşte Alman genelkurmayı bu canavarlığın askeri bir araç olarak değerini tümüyle kavramıştı. Alman askerleri genç kızların ırzına geçmek gibi bir riske atılmak istemiyordu ama işledikleri suçların haberi silahlı düşmanlara ulaşınca, karıları ya da çocuklarına uygulanan kıyıcılığın onların savaşda gücünü yok edeceğini umuyorlardı.»

Peder Hillis, bir Fransız askerinin umutsuz haykırışını şöyle dile getiriyor:

«Almanlar bir yıldır benim topraklarımda... Küçük evim ve küçük dükkanım yokoldu. Karım genç bir kadın. Küçük kızım daha minicik, minik bir kız. Onu hiçbir zaman bir kadın olarak görmedim. Şimdi ise rahibin yazdığına göre karım ile kızımın iki aya kadar o vahşilerden çocuğu olacakmış.»

Bu satırlardan sonra yazar tekdüze bir sesle şöyle der:

«Bu gibi tinsel aşağılanmalar etkili bir barış sağlanamamasının nedenidir. Koşulsuz boyuneğme tek çıkar yoldur.»

Hillis canlı bir tablo çizmekte ustaydı:

«Almanlar Ham yakınındaki bir köyü yakıp yıktıklarında yaşları kırk ile on dört arasında değişen elli dört genç kız ve kadını beraberlerinde götürdüler. Genç kızlar hatların gerisinde birlikleri izleyen kadınların arasına katılarak Barbarlar için bir yana ayrıldılar. Geçen nisan ayının serin sabahlarından birinde siperinin dibindeki bir tahtanın üzerinde yatan bir Fransız genci bir genç kızın vahşi çığlıklarını duydu. Parmaklarının ucuna basarak siperin tepesinden dışarıya baktı... Bir hafta süren canavarlıklar kızı çıldırtmıştı. Alman askerleri onu siperden çıkarıp süngüleri ile Fransız hatlarına doğru

sürmüştü... Fransız askerlerinin önünde koyu mavi eteklikli giysisinin beli yırtılmış, göğsü açıkta, saçları omuzlarına dökülmüş genç bir kadın vardı. Şaşkınlık içinde bilmediği bir yerde duruyordu. Manyak gibi ürpertici kahkahalar savuruyordu... Görüntü öylesine korkunçtu ki bir an için Fransızlar gibi Almanlar da savaşmayı unuttular. Sonunda bir Alman tüfeğini omuzuna kaldırarak, ayağa kalkan kızın «Boche, Boche» diye haykırmasıyla ateş etti ve genç kadın yavaşça yere yığıldı.»

Bu bölümün ardından yazarın kendi perçinleyici yorumu gelir:

«Bu nedenle, görüşmelerle sağlanacak bir barış ya da utkusuz bir barış önerildiğinde Müttefiklerin gözleri parlar.»

Hillis'in kitabının en kusursuz bölümü şu paragraftır:

Kadınlara Karşı İşlenen İğrenç Suç

Birçok Amerikalı, kadınların sakatlanmış gövdelerini sergileyen fotoğrafları ürküntüyle izlemiştir. Annesinin göğsü onun için kutsal olduğu gibi tüm kadınların bedenleri de kutsaldır. Müttefik kuvvetlerin ve Belçikalı genç erkeklerin bedenlerini sakatlamakla yetinmeyenler, bıçağı kadınların güzelliğine sapladılar... Bir Alman orduya girince sol kolundan birkaç damla kan alınır ve Wassermann kan kültürü uygulanır. Hastalığı yoksa, askere, Alman askerinin kullanımı için geri hatlarda tutulan kadınlarla ilişki kurmasını sağlayacak bir kart verilir. Wassermann testinin sonucunda frengili olduğu anlaşılırsa yaşamını tehlikeye atmadan kamptaki kadınlarla ilişkiye giremez... Girerse bir köpek gibi vurulur. Frengili asker hastalığı kamp fahişesine geçirir, o da bunu tüm öbür askerlere bu-

laştırır ve bu İmparator'un kısa sürede ordusundan olacağı anlamına gelir. Bu nedenle, frengili askerin bir tek olanağı vardır, Belçikalı ya da Fransız bir kız ele geçirmek; ama onu kullanması hastalığı ona bulaştırması demektir ve o da sırasıyla frengiyi kendisini kullanacak olan bir sonraki Almana geçirir. Frengili bir Alman bir Fransız ya da Belçikalı bir kızı kullandığı zaman kendi yaşamını kurtarmak için, bir sonraki Alman askerini uyarmak amacıyla kızın göğsünü kesip koparır. Kızın yaşamının, şehvet ya da askerin Alman kardeşine hastalık bulaştırma suçuyla yaşamını yitirmesi olasılığının yanında hiçbir değeri yoktur.»

Bu tür duygusal propagandaları okuduktan sonra, Fransız ve Belçikalı kadınların ırzlarına geçilmesinin Müttefiklerin yararına nasıl kurnazlıkla kullanıldığına bakılırsa, ülkelerinin eksiksiz savunmasında önemli bir rol oynadıkları ciddi bir biçimde ileri sürülebilir. Okuyucu, görev çizgisinin çok dışındaki bu olağanüstü katkının tarihte gerekli ilgiyi gördüğüne inanıyorsa, lütfen bu yanlış düşünceden vazgeçsin. Birinci Dünya Savaşı'ndaki ırza geçme olayı konusu bir başka biçimde daha ele alınabilirdi ve hiç kuşkusuz bu da gerçekleşti. Atılacak en son adım ırza geçilmesinin yadsınmasıydı.

Savaş sona erince, önceden tümüyle kestirilebilen bir tepki oluştu. Yeni yeni geliştirilen propaganda sanatı bilginleri, gerçeği kurgusal olandan ayırmayı deneyerek bu sanatın gizlerini ortaya çıkarmaya giriştiler. Bu çabalarında, kadınlara, özellikle ırzlarına geçildiğini söyleyen kadınlara karşı bir önyargının gözlenmesi kaçınılmazdı. Müttefiklerin propagandalarında büyük yalanlar söylenmişti ve bu yalanlar uzmanlarca gönüllü olarak ışığa çıkarıldı. Uydurma savaş öyküleri arasında en ünlülerinden biri, Alman askerlerinin, büyüdüklerinde savaşamamaları için Belçikalı çocukların ellerini acımasızca kestiklerini anla-

tandır. Yaygın biçimde elden ele dolaşan birkaç vahşet fotoğrafının başka savaş sahnelerinden alındığı ortaya çıkarıldı. Alman Ordusunun kimi aşırılıkları, propaganda amacıyla boyutları abartılmış olmasına karşın, su götürmez biçimde doğruydu. Evet, Rheims Katedrali yakılmış, Louvain kitaplığı harap edilmişti. Peki ama onca kadının ırzına geçilmesi olayına ne olmuştu? «Başka birine yüklenmesi en kolay ve kanıtlanması en güç olan suç» olarak bilinen ırza geçme aynı zamanda geleneksel olarak karşıtının kanıtlanması en kolay olan suçtur. Mantıklı uzmanlar, ırza geçme olaylarının kirli çamaşırlarını ortaya dökmeyi gülünecek denli kolay buldular ve bunu da gülerek gerçekleştirdiler. 1919'da Yale Üniversitesi Yayınları'ndan çıkan **Atrocity Propaganda, 1914-1915** adlı uzun bir çalışmada, ırza geçme konusunun ustaca kapatılmasına yönelik birkaç yarım yamalak cümleden çoğuna gerek duyulmamıştır. Bu cümleler, çelişik bir biçimde, propagandanın doğasını araştırmayı amaçlayan ciddi bir yapıtta yer alan 'erkek-erkeğe konuşalım' mantığının kusursuz bir örneği olarak incelenmeye değer. James M. Read adlı yazar, Alman terörünün Fransız kaynaklarınca anlatımlarında **des viol et des vols** (ırz düşmanlığı ve hırsızlık) sözcüklerinin sık sık karşımıza çıktığını yazdı. (Herhangi bir Amerikan kentindeki polis hafiyesi böyle bir bileşimi şaşırtıcı bulamazdı, çünkü ırza geçme ve hırsızlık, bir olanak doğduğunda çoğunlukla bir arada işlenen suçlardır.) Read **des viol et des vols** deyimine 'sesi kulağa hoş gelen bir sözcük sıralaması' diyerek tümüyle kötü olmasa da kuşku uyandırıcı bir şey olarak baktı ve okuyucuya, işlenen bir suç varsa bunun da Fransızların uyaklı abartmasında bulunduğunu ima etti.

Böylece ırza geçme konusuna öldürücü darbeyi indiren Read, bu konunun işini bir sonraki paragrafta bitirdi. Savaşın ilk yılının ekim ve kasım aylarında, Almanlar çekildikten sonra Kuzey Fransa'da toplanan

vahşetle ilgili 427 yeminli ifadenin geçerliliğini ele alarak, şunları yazdı, «İfadelerin üç yüzü yeminliydi, ortalama yüzü delilsiz, geri kalanı ise ifade verenin adından bile yoksundu. Yeminli ifadelerin dışında kalanlar saldırıya uğramış kadınlara aitti. Bunların birkaçı, gerçeklerin yetersizliği açısından, «Bayan X, 38 yaşında, Compeigne'de» örneğinde olduğu gibi neredeyse gülünçtür. Profesör Read daha sonra tipik bir örnek olmadığını kendinin de kabul ettiği Bayan X'in ifadesini yeniden basma olanağından yararlandı: «Gerçeği söyleyeceğime yemin ederim ve kurbanı olduğum olayları sizlere açıklamayı kabul ederim ama ifadem kamuoyuna açıklanırsa mahvolurum..» İstenen noktayı vurgulamak için Read şöyle yazdı: «Bu, bir ölçüde tarafsız görünen cümlenin ardından dört nokta geliyordu.»

Bayan X'in onurunun kırılmasının öyküsünü kamuoyunun duymamasını istemesi günümüzde bile görülmemiş bir davranış olmaktan uzaktır. Ne de olsa, ömrünün sonuna dek Compeigne'de yaşamak zorundaydı. Noktalar onun inanılırlığını çürütmez; yalnızca tarih açısından gerçek ayrıntıların yoksunluğunu belirtir. Toynbee ve Morgan'dan öğreneceğimiz gibi başka ifadeler hiç kuşkusuz daha belirliydi. Ama Compeigneli Bayan X'in açıklaması, Read'in başka konularda yoğun biçimde açıklayıcı notlara yer verdiği Birinci Dünya Savaşı'nda propaganda ve gerçeklerle ilgili çalışmasında yer alan, ırza tecavüzle ilgili belgesel bilginin toplamını oluşturur. Profesörün gözünde Bayan X'in durumu ırza geçme raporlarının, kendisi gibi çok saygıdeğer bir bilim adamınca ciddiye alınamayacağının belirtilmesine yarayacak malzemeyi sağlıyordu.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

Üçüncü Reich'ın kendisine bağlı hizmetkar-filozoflarının yorumuna göre faşizmin doğasında, normal

toplumda erkekçe olarak nitelenen değerlerin bir abartılması yatıyordu. Bu konuda Goebbels kendisi de birçok şey söylemiş, ondan önce ise, büyük esin kaynağı Nietzsche şöyle buyurmuştur: «Erkekler savaş için, kadınlar da savaşçının yaratılması için yetiştirilmelidirler.» Bu nedenle Hitler'in orduları İkinci Dünya Savaşı'nın ilk günlerinde Avrupayı ezip geçtiğinde ırza geçme ideolojisinin gelişip boy vermesi şaşırtıcı değildir.

«Hitler her zaman kitlelerin özünde kadınsı olduğunu söylerdi ve saldırganlığıyla büyüleyici etkisi dinleyicilerinde mazohistçe bir kendini bırakma ve boyuneğme ortaya çıkarıyordu. Bu bir çeşit psikolojik ırza geçme demekti... O izleyicilerini inandırmıyor; ele geçiriyordu.» Hitler'e özgü konuşmanın bu canlı imgesini Albert Speer'e borçluyuz ama benzetmenin kendisi açıkça Hitler'indir. Nazilerin amacı ele geçirmekti, yalnızca kazanmak ya da inandırmak değil, ve hiç kuşkusuz olayın can damarı da buydu. Kitleleri güçsüz ve kadınsı olarak ve Yahudileri özellikle güçsüz ve kadınsı, Bolşevikleri de eşit ölçüde güçsüz ve kadınsı gören ve sonradan bunu kurumlaştırmaya giden bir anlayış doğal olarak ırza geçmeyi bir baskı aracı gibi kullanacaktı. Kitlelerin kadınsılığı kavramı, kadın erkek eşitliğini içeren feminist görüş açısından garip bir biçimde kuşku uyandırıcıdır.

Yahudilerle kadınlar arasındaki benzetme; Aryan ırkının üstünlüğüyle erkeklerin üstünlüğü benzetmesi; Üçüncü Reich'ın yürürlüğe koyduğu bir ilke olarak Eva Figes ve Kate Millett tarafından tartışıldı. Benim belirtmek istediğim nokta, ırza geçme erkeğin kadına üstün güç ve yetkesinin karşısında ele geçirildiğinin kanıtlanmasını sağlayan temel eylem olduğuna göre, faşizmin sınırları içinde Alman askerinin gerçek bir üstün insan olduğunu göstermesi için ırza geçmeyi kullanmasının tümüyle mantıklı bir davranış olduğudur. Gerçekte, ırz düşmanlığının Alman askerinin silah çantasında bulunmaması büyük ölçüde mantıksız

olurdu. Irza geçme Almanlar için ve aynı oranda Japonlar için de, tek amaçları olan «aşağı düzeydeki insanların» tümüyle küçük düşürülüp yok edilmesi ve kendi üstün ırklarının egemenliğinin gerçekleştirilmesinde önemli ve mantıklı bir rol oynadı.

Yahudi kadınlarına yöneltilen kitlesel ırza geçme eylemi haberleri ilk kez, gizlice düzenlenen ama kendiliğinden patlak vermiş gösterilen 1938 Kasım ayaklanmaları sırasında ortaya çıktı. Münih'te başlayan «Kristallnacht» adıyla anılan, ayaklanma gecesi, Paris'teki aşağı düzeyde bir Alman Elçisi'nin bir Yahudi tarafından vurulmasına karşılık olarak tasarlanmış biçimde Almanya'nın her yanına yayıldı. Resmi savaş başlayınca, «Kristallnacht» çeşitli yerlerdeki birçok kasabada yinelenen bir düzenin örneği oldu.

İlerleyen Alman Ordusu bir Polonya ya da Rus köyüne yöneldiğinde ilk aşamadaki şiddetin biçimi neredeyse değişmez nitelikteydi. Evler yağmalanırdı ama ilk olarak ve özellikle Yahudi evleri basılırdı. Yahudi kızları çoğunlukla anne babalarının gözleri önünde işkence yapmak ve tecavüz etmek için seçilirdi. Günler, haftalar ya da aylar sonra, zamanlamaya göre ikinci ya da «ciddi» aşamaya geçilirdi: Yahudiler bir araya toplanır, kitle halinde vurularak öldürülür, gettolara doldurulur ve yük katarlarıyla toplama kamplarına götürülerek **Son Çözüm** uygulanırdı. Sofya Gluşkina adındaki Rus Yahudisi bir kadın, Alman terörünün Krasni kentindeki uygulamasına görgü tanıklığı etti. Söyledikleri elimize savaş suçları davasında verilen bir ifadenin duygusallıktan yoksun biçimiyle geçmiştir.

> «Savaştan önce Minsk'de yaşıyordum. 24 Haziran 1941'de kocamı cepheye uğurladım. Sekiz yaşındaki çocuğumla birlikte kentten ayrılarak doğuya yöneldim. Doğum yerim olan Krasni'ye babam ve erkek kardeşlerimin yanına gitmeye karar verdim. Krasni'de, 13 Temmuz'da Almanlar bana yetişti.

25 Temmuz'da kentteki tüm yaşayanların bir araya gelmesini söyleyen bir ilan asıldı. Toplantıda Almanlar herkesin Yahudilerin evlerine taşınabileceğini söylediler. Yahudilerin Alman askerlerinin tüm buyruklarına uymaları gerektiğini de bildirdiler.

Apartmanlara girerek, insanları soyup sopa ve kamçılarla dövmeye başladılar.

8 Ağustos'da SS'ler evime girdiler. Erkek kardeşim Boris Semenoviç Gluşkin'i yakaladılar. O sırada 38 yaşındaydı. Onu dövmeye başladılar, sonra sokağa atarak işkence ettiler ve sonunda bir bodruma kapattılar. Ertesi sabah ilanlar astılar: «Tüm kent sakinleri halka açık idama çağrılıdır.» Kardeşim ortaya çıkarıldı, göğsünde idam edileceğini söyleyen bir yazı vardı. Üzerinde giysileri yoktu, bir atın kuyruğuna bağlanmıştı ve yerde sürükleniyordu. İdam anı geldiğinde neredeyse ölü sayılırdı.

Ertesi gece saat ikide yeniden kapımı çaldılar. Kumandan içeri girerek idam edilen Yahudi'nin karısını görmek istediğini söyledi. Kardeşimin eşi kocasının korkunç ölümünün etkisiyle ağlıyordu, üç çocuğu da ağlıyordu. Kardeşimin karısını götürdüler. Öldürüleceğini sandık ama Almanlar daha canavarca davranıp hemen orada, bahçede ırzına geçtiler.

27 Ağustos'da birlikten ayrılan özel bir kol geldi. Yahudiler bir araya getirilip tüm eşyalarını hemen Almanlara vermeleri söylendi. Sonra getto'ya girdiler. Almanlar bir parça toprağı dikenli telle çevirip üzerinde «Getto, Giriş yasaktır» yazılı bir levha astılar. Tüm Yahudiler, çocuklar bile, göğüslerine ve sırtlarına sarı kumaştan altı köşeli yıldızlar takmak zorundaydı.

Şubatta bir gece SS'ler barakalara doldu. Seçtikleri Etta Kuznetsova adlı on sekiz yaşındaki bir kızdı. Eteğini çıkarmasını istediler. Kız

karşı koydu. Bir süre dövüldü. Öldürüleceğinden korkan annesi «Karşı koyma» diye fısıldadı. Kız soyundu. Sonra bir iskemleye yerleştirildi, üzerine ışık tutularak işkence edildi ve saldırıya uğradı. Hepsini anlatmak çok güç...»

Bu ikinci ırza geçme olayından sonra, Sophia Gluşkina küçük oğluyla ormana kaçarak partizanlara katıldı. Kaçışından birkaç saat sonra geri kalan Krasnili Yahudiler kentin meydanında toplanarak vuruldular. Gluşkina kısa ve özlü anlatımını şöyle tamamlar: «İki yıl savaştıktan sonra Kızıl Ordu'yu gördüğüm güne kavuştuk...»

Resmi olarak bir Almanın bir Yahudinin ırzına geçmesi «ırkın yozlaştırılması»na karşı alınan katı önleme göre yasaktı. Bu önlem, kendi çarpık mantığının sonucunda zoraki ilişkiye olduğu gibi aynı zamanda evlilik ya da evlilik dışı beraberliğe uzanan, 1935 Nurenberg ırk yasalarında yer alan bir uyarıdır.(*) Irkın kirletilmesinde bulunurken yakalanma korkusu, anlaşılacağı gibi kimi askerler için keskin bir çelişki alanı yarattı. Bergen-Belsen'den hayatta kalanlardan Sala Pawlowicz, yayınladığı anılarında, Almanlarca işgal edilen kendi yaşadığı Polonya köyü Lask'da polis karakoluna yapılan ürkünç bir ziyaretden söz eder. Önemsiz bir nedenle karakola çağrılan Pawlowicz bir araya toplanmış Gestapo üyelerinin karşısında soyunmaya zorlandı, tokatlandıktan sonra aralarından biri tarafından yandaki odaya sürüklendi.

«Küçük bir bürodaydım ve Almanın elinde bir kamçı vardı. «Emirlere uymasını bilmiyorsun... Ben

(*) Irkın yozlaştırılması, Amerika'nın Kuzeyinde kölecilikten önce ve sonra uygulanan ve resmi yasanın bir parçası olan «ırkların karışması»na konan yasaklamaya benziyordu. Bu Amerikan yasası beyaz erkeklerin siyah kadınların ırzına geçmesini önleyememişti. Kölecilikte ırza geçme bölümüne bakınız.

sana gösteririm. Ama sana sahip olamam çünkü Yahudisin ve iğrençsin. Ne yazık!» Kamçıyı göğüslerime indirdi. «İğrenç bir Yahudi olduğun için benim yerime buna lâyıksın. «Kamçıyı ardı ardına şaklattı ve bayılmışım.»

Sala Powlowicz kendine geldiğinde kendini çırılçıplak ve kan içinde sokakta yatar buldu. Pawlowicz'in anılarında anlatıldığına göre Naziler genç Yahudi kızları bulabilmek için gettolara gece baskınları düzenlerlerdi ve annesinin onu gizleme çabalarına karşın dikkatlerinden kaçmadı. Bunun Almanların Yahudi topluluğuna uyguladıkları genel bir sado-seksüel aşağılamanın bir parçası olduğunu düşünüyordu. Gündüzleri Almanlar «eğlence için» erkek, kadın ve çocukların topluca üzerlerini soyarlardı: «Bizi giysilerimizi çıkarıp yere yatmaya zorlar, çevremizde dolaşıp gülerek kaba sözler söylerlerdi. Sonra çıplak sırtlarımız kamçılanarak gettoda kovalanırdık. Davranışları beni utandırıyordu.»

Almanlar Varşova gettosunda baskıyı artırdıkça cinsel aşağılama yer aldı. Nazilerce kurulan Yahudi yönetim kurulu **Judenrat**'ın Varşovalı üyelerinin topladığı bir dizi yeminli yazılı ifade, Alman ordusunun 1939 ve 1940 başlarında **Judenrat**'ı Yahudi kızlarından oluşan ve biri subaylar öbürü sıradan askerlere ayrılan iki bölümden meydana gelecek bir genelev kurmak için kandırma girişiminde bulunduğundan söz eder. Varşova gettosunda öngörülen genelev hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. **Judenrat**'a göre sınır çizgisini çeken bu olay olmuştur: Alman askerleri gettolara düzenlenen kitle baskınlarında ele geçirdikleri Yahudi kızlarıyla yetinmek zorunda kalmıştır.

Varşovalı bir Yahudi doktorun söylediklerine göre, gettonun kadın hastalıkları uzmanları «adlarını gizli tutarak» Alman ırz düşmanlarının kurbanlarına düzenli olarak antitetanoz iğnesi yaparlardı. Yahudi doktor, yazılı ifadesinde sözü şöyle sürdürür:

«Savivetokerska sokağındaki bir aynacı dük-

kânında Yahudi kızlarının topluca ırzına geçilmiştir. Almanlar sokaktaki en sağlıklı ve güzel kızları toplayıp ayna paketlemeleri için dükkâna getirdiler. İş bittikten sonra ırzlarına geçtiler.» Başka bir yeminli ifadede ise aynı olayın Fransiskanska Sokağında geçtiği söyleniyor: «Kırk Yahudi kızı Alman subaylarının işgalindeki eve götürüldü. Orada, içki içmeye zorlanan kızlara soyunup kendilerine işkence edenlerin eğlencesi için dans etmeleri buyuruldu. Dövülüp aşağılanan ve ırzlarına geçilen kızlar gece üçe dek serbest bırakılmadı.»

Bu yeminli ifadeler, gettoların boşaltılmasından önce 1943'de New York'da savaş sırasında basılan **The Black Book of Polish Jewry (Polonya Yahudilerinin Kara Kitabı)** adlı yayında yer aldı. Şaşılacak nokta, benim incelediğim Varşova gettosuna ilişkin ayrıntılı anlatımların hiçbirinde, gerçek ya da uydurma ırza geçme olayına rastlanmaması. Bu eksikliğin yalnızca tarihsel bir görmezlikten gelme ya da gettonun korkunç yıkılışının ve Yahudilerin son kahramanca karşı koyma çabalarının kadınların ırzına geçilmesine ilişkin eski olayları gölgelemesinden ileri geldiği olasılığına karşın ben daha kuşkucu bir yoruma yatkınım. **The Black Book of Polish Jewry** bir propaganda kitabı, bir yardım çağırısı olarak yayınlandı. Savaştan sonra ise kadınların sözüne güvenmek ya da kadınların kendilerine özgü yazgısını önemli ya da belirleyici bir sorun saymak politik açıdan gerekli görülmedi. 1946'daki Nurenberg savaş suçları mahkemesine sunulan Alman belgeleri, ırza geçmenin korku aracı olarak düzenli biçimde kullanıldığını doğrulamıştır. Bu belgelerin varolma nedeni şaşkınlık vericidir. Kimileyin, işgal altındaki bir kentin Alman yetkilileri, yasallık kaygısını neden göstererek yürürlük dışı şiddet eylemlerinin raporlarını toplama girişiminde bulunmuşlardır. Resmî Alman iddiasına göre çirkin aşırılıkların sorumlusu «denetlenemeyen öğeler»di. Bu

sav sonradan konulan ve getto başkanlığının işbirliğini gerektiren resmi baskı uygulamaları için kusursuz bir özür oluşturmuştur. Kimi zaman da, bilgi toplatılması, bir Alman ordu komutanının SS'li rakibine karşı dava açabilme isteği gibi daha karmaşık bir dürtüye dayanırdı. 1940 Şubatında, Polonya'da bir Alman ordu komutanı SS'e karşı uzun bir şikayetler listesi oluşturdu. Listenin sonundaki 33. madde iki genç Yahudi kızını yataklarından sürükleyerek çıkaran iki polisin karıştığı olaydan söz ediyordu. Kızlardan biri bir Polonya mezarlığında saldırıya uğradı; ağır biçimde hastalanan öbürüne ise «bir dahaki sefere ele geçirileceği ve kendisine beş ziloti ödeneceği» söylendi. Raporu yazan ordu komutanı, SS'in iki milyon Yahudi nüfusu sorununu çözme çabalarındaki amatörce tutuma çok öfkelendi.

Kesin Çözüm sırasında ayakta kalan, dini liderliğin artıkları olan Ortodoks Yahudiler yeni gerçeklikte uzlaşabilmek için eski öğretileri abartmaya giriştiler. Irza geçmenin üzerinde durulmalıydı, çünkü bu olay hahamlığın yorumunu gerektiren, irkiltici düşünsel ve kılgısal sorunlar yaratıyordu.

Litvanya'daki Kovno gettosunda bir haham azalan cemaatinin karşılaştığı birçok güç duruma çözüm bulmanın yollarını aradı. Yahudi köle işçilere dini yasalara göre temiz sayılmayan bir tas çorba yedirilmişti. Çorbayı yemelerine izin var mıydı? Evet, vardı. Yaşam kurtarmak için bir vaftiz belgesi alınabilir miydi? Hayır. Kovno'da dinibütün sünnetçiler kalmadığına göre sünnet yetkisiz bir doktor tarafından yapılabilir miydi? Evet. Almanlar gebe kalan Yahudi kadınların öldürülmesini buyuran bir bildiri yayınladıklarına göre kürtaj ve gebelikten korunmaya izin var mıydı? Evet. Kendi canına kıymaya? Hayır.

Haham sözlerini şöyle sürdürüyordu:

> «Gettodan salıverilmemizden hemen sonra yalnızca karşıma gelen kişiyi değil ama Alman askerlerince aşağılanan ve bedenleri kullanılan

birçok başka Yahudi kadınını ilgilendiren önemli bir soruyla karşılaştım. Bu soru şöyleydi: İyi bir aileden gelen genç bir kadın ağlayarak bana Almanlar tarafından onuru kırılan birçok kız kardeşimizden biri olduğunu söyledi. Bedence aşağılamalarının yanısıra Almanlar koluna Hitler Ordusu'nun Orospusu yazılı bir dövme yapmışlardı. Kurtulduktan sonra kocasını bulabilmiş ve evliliklerini yenileyip örnek bir Yahudi yuvası kurmayı ummuştu. Tüm çocuklarını Almanların elinde yitirmişlerdi. Ama karısının kolundaki korkunç dövmeyi gören koca durakladı... Karı koca olarak yaşamadan önce kadının kocasına verilmesinin uygun olup olmadığını öğrenmeleri gerekiyordu.»

Haham şöyle yanıtlamıştı:

«Böylesi bir kötü durumda hiç kimse dindar Yahudi kadınlarına iftira atamaz. Tersine, çektikleri acıların karşılığında alacakları ödülü açıklamaktır görevimiz. Onları gereksiz sıkıntılara sokmaktan kaçınmalıyız. Benzer koşullar altında karılarını boşayan erkekler hiç kuşkusuz cezalandırıcı olmuşlardır. Bence, bu durumda karı kocanın, kadının kolundaki lanetlenmiş yazıyı çıkarmaya çabalamaları da gereksizdir. Onun yerine, utanç verici ve aşağılayıcı bir belirti olmak yerine öldürülenler adına yüreklilik ve onurun simgesi olarak saklanıp gösterilmelidir. Bütün bunlar, (bizler ve tüm dünya için) Tanrı'nın seçilmiş insanlarına işkence edenlerden öcünü aldığının ve alacağının uyarısı olsun.»

Alman ordusu Rusya'ya doğru ilerlerken ırzlarına geçilmenin acısını çekenler yalnızca Yahudi kadınları olmamıştır. Tüm kadınlar av sayılmıştır. Nurenberg mahkemesinde sunulan kanıtlar tasarlanan düzeni açıklığa kavuşturmuştur.

Nurenberg'e en acı anılar ve en iyi tutulmuş kayıtlarla gelenler Sovyet davacılarıydı, çünkü Müttefikler içinde en büyük sayıda kayıp veren Sovyetler uzun savaş süresince bilgi ve yazılı yeminli ifadeler toplamışlardı. 1941'in karanlık günlerinde Nazi işgalcilerin işlediği canavarca suçların özlü listesi S.S.C.B. 5 No.lu delil belgesinde mahkemeye sunulmuştur. 1942 Ocağında Sovyet Dışişleri Bakanı V. M. Molotov tarafından Müttefik Devletlere yöneltilen geçici bir savaş raporu olarak hazırlanmış ve Nurenberg'de «Molotov Notası» adıyla kanıtlara katılmıştır. «**Tüm işgal edilen yerlerdeki kadın ve kızlar acımasızca saldırıya uğramıştır.**» diye yazar diplomat.

* Dinyepropetrovsk yöresindeki Borodoyevka adlı Ukrayna köyünde faşistler tüm kadın ve kızların ırzına geçtiler.

* Smolensk yöresindeki Berezovka köyünde sarhoş Alman askerleri 16 ile 30 yaşları arasındaki tüm kadın ve kızların ırzına geçip onları kaçırdılar.

* Smolensk kentinde Alman komutanlığı, otellerden birinde subaylar için bir genelev açarak yüzlerce kadın ve kızı buraya doldurdu; kadınlar acımasızca kol ve saçlarından tutularak sokaklarda sürüklendi.

* Her yerde şehvetten gözü dönmüş Alman eşkiyası evlere girdi, kadın ve kızların akraba ve çocuklarının gözü önünde ırzına geçip, kadınlarla alay etti ve kurbanlarını vahşice öldürdü.

* Lvov kentindeki bir giysi fabrikasında çalışan 32 kadın ilk önce saldırıya uğrayıp sonra Alman hücum birliklerince öldürüldü. Sarhoş Alman askerleri Lvovlu kadın ve genç kızları Kesçuysko Parkı'na sürükleyip onlara vahşice saldırdı...

* Biyelorusya'daki Borissov yakınlarında, Alman birliklerinden kaçmaya çalışan 75 kadın

ve genç kız onların eline düştü. Almanlar kadınların önce ırzına geçip sonra otuz altısını vahşice öldürdü. Hummer adındaki bir Alman subayının emriyle askerler 16 yaşındaki L. I. Melçukova adlı kızı ormana götürüp ırzına geçti. Kısa süre sonra ormana sürüklenen başka kadınlar ağaçların yanında bazı tahtalara çivilenmiş, ölmek üzere olan Melçukova'yı gördü. Almanlar, aralarında V. I. Alperenko ve V. H. Bereznikova'nın bulunduğu kadınların yanında kızın göğüslerini kestiler.

* Moskova yöresindeki Zvenigorod bölgesinin Borovka köyünden geri çekilirken faşistler birçok kadını zorla kaçırarak, karşı koymalarına ve yalvarmalarına karşın küçük çocuklarından ayırdılar.

* Leningrad yöresindeki Tikvin kasabasında mermi kovanlarından sıçrayan parçalarla yaralanan H. Koledetskaya adlı 15 yaşındaki kız yaralı Alman askerlerinin bulunduğu, eskiden manastır olan bir hastaneye götürüldü. Yaralarına karşın kız bir grup Alman askerinin saldırısına uğradı ve saldırı sonucu öldü.

Bunların tümü Alman istilasının ilk akını sırasında olmuştur:

Savaşta ırza geçmenin başka bir yönü de (askerî misilleme yöntemi olarak ırza geçme) sıra Fransızlara ilişkin davaya geldiğinde Nurenberg mahkemesinde kısaca aydınlatıldı.

1944 yazının işgal altındaki Fransasında, direnişçilerin eylem içindeki varlığına karşılık olarak Almanlarca alınan cezalandırıcı önlemlerin dile getirilmesi kanıt sayıldı ve mahkeme kayıtlarına geçirildi. Direnişçilerin kalelerinden biri Vecours yöresiydi. Haziran 1944'de Almanlar St. Donat köyüne «sürpriz» bir baskın düzenledi: «Direnişçiler günlerce önce kasabayı boşaltmıştı... 13 ile 50 yaşları arasında 54 kadın ve genç kızın gözü dönmüş askerlerce ırzına geçildi.»

20 Temmuz 1944'de Nice'e düzenlenen baskının sonucu da aynı oldu:

> «... Presles'de yöredeki birçok direnişçi gruplarınca saldırıya uğrayan bu barbar askeri kol misilleme olarak, her zamanki gibi SS'in komutasında iki direniş gücü üyesinin saklandığı bir çiftliğe girdi. Direnişçileri tutsak edemeyen akerler çiftliğin sahibi karı kocayı tutukladı ve onları, çeşitli canavarlıklar uyguladıktan, ırzlarına geçtikten sonra makineli tüfekle kurşuna dizdi.»

Fransız savcı elindeki belgeleri incelerken, kadınların ırzına geçilmesi konusu ele alındığında erkeklerin uyguladığı standart sansür mekanizması etkili kılındı. Savcı nazik bir tavırla, «Canavarca ayrıntıları dile getirmekten kaçınmamı mahkeme hoş görecektir umarım,» dedi. «Bu yöredeki kadınları muayene eden Doktor Nicolaides'in hazırladığı tıbbi raporu atlayacağım.»

Nurenberg Uluslararası Askeri Mahkemesi'nin Uzak Doğu'daki benzeri 1946'da Tokyo'da yapıldı. Şimdi sıra Japon savaş makinesinin incelenmesindeydi. II. Dünya Savaşı'nı kazananların inceleyip üzerinde yargıya varmaları gereken, Çin ulusunu «aşağılık insan topluluğu» rolünü oynamaya zorlayan, Doğan Güneşin Vatanının üstün ırk kuramıydı. Tokyo'daki mahkemede, Nanking'in ırzına geçilmesinin öyküsü on yıl sonra açığa çıkarıldı.

1937 Aralığında Japon Ordusu Çin'in başkentini ele geçirdiğinde Nanking'den haber alınması çok ağır oluyordu. General Çan Kay Şek istiladan önce milliyetçi güçlerini kentin dışına çekip başkentini batıda Hankov'a taşımıştı. Araca sahip tüm sivil Çinliler kaçarak, korunmasız kenti yoksul sınıflardan olanlarla, kalmayı seçen, aralarında kimi Amerikalıların da bulunduğu yabancı misyonerlere bırakmışlardı. Japon istilacılar Nanking'e girdiklerinde olanlar yalnızca,

geride kalan sivil nüfusun tümüne karşı girişilen bir saldırı şöleni olarak tanımlanabilir.

General Çiang'ın resmî haber kısıtlaması emrine karşın, kitlesel ırza geçme olaylarıyla birlikte denetlenemeyen şiddet eylemlerinin haberleri işgal altındaki kentten dışarı sızdı. Ama en sonunda ocak ayında, suskunluk bozulduğunda şaşkınlık verici bir olay meydana geldi. Nanking açıkça yasa dışı şiddet uygulamalarının kurbanı olmuştu. Batı basını bu gediğin üzerine atlayınca nedensiz öldürme ve yağmalama haberleri dünyanın dikkatine sunuldu ama, ırza geçme öyküleri uluslararası muhabirlerce sakınımlı biçimde, neredeyse isteksizcesine ele alındı. Life dergisi, okuyucularını «birkaç ırza tecavüz olayı gözlemlendi» diyerek üzeri örtülü biçimde haberdar etmeyi seçti

Batı basını tarafından ortaya konulan kuşkucu tutuma karşın, Nanking'de meydana gelen düzenli ırza geçme olaylarının öyküleri beklenmedik ölçüde süreklilik kazandı ve «Nanking'in Irzına Geçilmesi» kısa süre içinde kentin işgalini tanımlayan, dünyaca bilinen bir benzetme olarak günlük kullanıma girdi. 1938 Haziranında, kentte kalan misyoner topluluğunun oluşturduğu Uluslararası Nanking'i Kurtarma Kurulu bölgesindeki zararı içeren bir inceleme hazırladı. Kurulun altmış sayfalık raporu, yıkımın en küçük ayrıntılarının geniş kapsamlı bir örneğini oluşturdu. Çinli nüfusun yaralı ve ölü sayısı, yaş, cinsiyet, iş ve ölüm biçimine göre ayrılarak yüzde hesabına göre bildirildi. Japon askerlerinin meydana getirdiği yangın ve yağmalama sonucu ortaya çıkan mülkiyet kaybı sokak sokak olmak üzere yuvarlak sayılarla gösterildi. İş hayvanı kaybı ve kış ekinlerine verilen zarar; su mandası, sığır, eşek, buğday, arpa, kuru fasulye, bezelye; ve acı bir raslantı sonucu kolza tohumu(*) diye ayrılıp değişik sütunlarda gös-

(*) İngilizcesi ırza geçmenin karşılığı 'rape' sözcüğü ile aynı yazılışa sahip 'rapeseed' sözcüğüdür. (Ç.N.)

terilerek kalıcı bir geçerlilik kazandı. Nanking'in Irzına Geçilmesi olayına adını veren eylemin kendisine gelince, bu resmi raporu hazırlayanların söyleyecek yalnızca şu sözleri vardı: «Zarar gören kadınların yüzde altmış beşi 15 ile 29 yaşları arasındaydı, araştırmanın yöntem ve biçimi kendiliğinden olan ırza geçme olaylarını inceleme dışı bırakmıştır.»

Nanking'de meydana gelen ırza geçme olayları orada ve o anda tarih dışı kalıp, tipik biçimde, savaş zamanının diğer söylentileri gibi hasıraltı edilmiş olabilirdi. Ama görüldüğü gibi Müttefik Güçler, dünya savaşı biter bitmez Uzak Doğu için bir Uluslarası Askeri Mahkeme oluşturmayı seçti. İnsanlığa karşı işlenen ürkünç suçların kanıtlanması için birkaç yıl önce ağıza alınamayan gerçekler («araştırma yöntem ve biçimleri»nden dolayı «inceleme dışı bırakılan» gerçekler) birden önem kazandı. Tokyo'daki gündemde bulunan davalılardan biri Nanking işgalinden sorumlu olan General Ivane Matsui idi.

Tokyo'da mahkemeye ırzına geçilmiş hiçbir kadın tanıklık için çağrılmadı ama yeterli tanıklar vardı. Başta gelen tanıklar çoğunlukla, savaş zararlarını belirten resmi raporlarında ırza geçmeden söz etmemeyi seçen aynı misyonerlerdi. Bu suçtan etkilenmemiş olmadıkları ortaya çıktı. Tersine, bu suçun kötülüğü onları hareketsiz kılmıştı. Amerikan misyoneri James MacCallum'un Nanking günlüğünün bir sayfası delil listesine geçirildi:

«Bu güne kadar böylesine bir vahşeti ne duydum ne de gördüm. Irza tecavüz! Irza tecavüz! Irza tecavüz! En azından geceleri 1000 olay, gündüzleri de daha birçokları olduğunu sanıyoruz. Karşı konulduğunda ya bir dipçik darbesi ya da bir kurşunla karşılık veriliyor. Bir günde olmuş yüzlerce olaydan söz edilebilir.»

Bir misyoner kuruluşu olan Ginling Koleji'nin yatakhane yöneticisi Bn. Şui Fang Tsen mahkemeye yazılı olarak uzun bir yeminli ifade sundu. İşgalin baş-

larında misyonerler Ginling'i uluslararası güvenlik bölgesi ilan etmişler ve kolej toprakları binlerce ürkmüş kadın ve çocuk için bir sığınak olmuştu. Bu «güvenlik bölgesi» kadınlar açısından pek güvenilir bir yer olmadı Bn. Şui'ye göre; «Japon askerleri asker arama bahanesiyle bölgeye girer ama aslında kızlarımızı ararlardı.» 17 Aralık 1937'de bir grup asker zorla koleje girip on bir genç kadını kaçırdı. Bunlardan dokuzu sonradan okula dönmeyi başardı; «korkunç biçimde ırzlarına geçilmiş ve aşağılanmışlardı. Bn. Şui öbür iki kızdan hiçbir haber alamadıklarını bildirdi. Bu tipik bir olaydı.

Ardı ardına birçok tanık benzer olaylar anlattı; üniformalı dört ya da beş adam kızları sürükleyerek götürüyordu; kaçırılan kadınlar gündüzleri Ordu birliklerinin çamaşırlarını yıkamaya geceleri de sayıları on beş kırk arası değişen erkeklere «hizmet etmeye» zorlanıyordu; kadınlar birliklerin eğlencesi için seks gösterileri yapmaya itiyordu; silah tehdidi altında babalar kendi kızlarının ırzına geçmek zorunda bırakılıyordu. Anlatılanların çoğunun sonu birdi. Bir grup asker kaçırdıkları kadınla işlerini bitirince kimileyin cinsel organına sopa sokuluyordu; kimi durumlarda kadının başı yaralanmış oluyordu. Bn. Çang Kia Sze' nin sözleri tutanaklara geçirildi:

> «Japonlar Nanking'e ilk girdikleri gün evimizi ateşe verip yaktılar, o sırada biz mülteci kampına doğru ilerliyorduk. Grubumuz, annem; erkek kardeşim ile karısı, iki çocuğum ve kardeşimin 5 ile 2 yaşındaki iki çocuğundan oluşuyordu.
>
> Yolda ilerlerken Nanking kentindeki Lao Wong Fou adlı yere geldiğimizde, aralarında kılıç taşıyan bazı subayların da bulunduğu on iki Japon askerince karşılandık. Subay olduğunu sandığım kılıçlı askerlerden biri kardeşimin karısını yakalayarak kocası ve çocuklarının önünde ırzına geçti ve öldürdü. Kocası ile çocukları

da öldürüldü. Beş yaşındaki kız giysileri ağzına tıkılıp nefessiz bırakılarak, oğlan da süngüyle öldürüldü. Kardeşim karısını korumak istediği için, çocuklar da annelerinin ırzına geçilirken ağladıkları için öldürüldüler. Anne ve babaları süngülenerek öldürüldü. Annemde süngülendi ve on iki gün sonra öldü. Ben yere düştüm ve sonradan iki çocuğumla birlikte kaçıp kurtuldum.

Bütün bunlar sabah saat onda, güpegündüz Nanking sokaklarında oldu. Ben bu olaylara görgü tanıklığı ettim. Mülteci kampına gittim ve yolda birçok ceset gördüm, sivil erkeklerle kadınlardı bunlar. Kadınların giysileri yukarı çekilmişti ve ırzlarına geçilmişe benziyordu. Yirmi kadar, çoğunluğu kadın olan ceset gördüm.»

Nanking istilası sırasında 15 yaşında olan Wong Pan Sze şu yeminli ifadeyi verdi:

«13 Aralık 1937'de Japonlar kente girdiklerinde, ben babam ve kız kardeşim, sığınma bölgesindeki Şanghay Sokağı 100 No'daki bir eve taşınmıştık. Bu evde ortalama 500 kişi yaşıyordu, ve sık sık Japonların kadın aramak ve istemek için bu eve geldiklerini gördüm. Bir keresinde bir kadının avluda ırzına geçildi. Bu olay gece oldu ve hepimiz ırzına geçilirken bağırdığını duyabiliyorduk. Ama Japonlar gittikten sonra onu bulamadık, onu yanlarında götürmüşlerdi. İki kez Japon kamyonunun eve gelip burada yaşayan kadınları topladığını gördüm. Bu kadınlar Japonlarca alınıp götürüldüler ve ırzına geçildikten sonra eve dönmeyi başarabilen bir kızın dışında hiçbiri geri gelmedi. Bu kız bana, kamyonla götürülen kızların birçok kez ırzlarına geçildiğini söyledi. Eve dönmeyi başarabilen bu kız, kızlardan birinin ırzına geçildiğini gördüğünü ve Japonların işlerini bitirince kızın cin-

sel organına ot tıktıklarını ve bunun sonucunda öldüğünü anlattı. O sıralar ben 15 yaşındaydım. Ne zaman eve bir Japon yaklaşsa saklanırdım ve böylelikle Japonlar beni yakalayamadılar...»

Nanking tümüyle savunmasız bir kentti. Yirmi kadar yabancı misyoner bu gidişi durduramadı. Tanıklık ifadelerini okurken, kendi ilan ettikleri tarafsız bölgede kadınlara saldıran Japon askerlerini ordan oraya koşuşarak kovalamaya çalışmalarının ne denli yetersiz ve gülünç olduğunu düşünmeden edemiyor insan. Bir ara, işlenen suçların günlük listesini Japonlara bildirme girişiminde bulundular. Bu raporlarda bir günde ortalama on toplu ırza geçme eylemi; kendi deyimleriyle «örnek durumlar» belirtiliyordu. Çinli adları pek kayda geçmiyordu. 16 Aralık 1937'de dosyalanan ve hemen ardından delillere katılan rapor, öncelik ve tepki anlayışı nedeniyle çok acınacak bir haldedir. 12. ve 13. maddeler şöyledir:

12. 14 Aralık gecesi saat onda Chien Ying Hsiang'daki bir Çin evine giren 11 Japon askeri dört Çinli kadının ırzına geçti.

13. 14 Aralık'ta, bir Amerikan misyoneri olan Bn. Grace Bauer'in evine girdiler, bir çift kürklü eldiven alıp, masanın üzerindeki sütü içtiler ve avuç avuç şeker aldılar.»

Askeri mahkemeye sunulan bu zavallı delil tümüyle yeterliydi. Tokyo'da alınan karara göre «işgalin ilk ayında kentte ortalama 20.000 ırza geçme olayı meydana geldi» (*) Sonuç olarak mahkeme şunları söyledi:

«Kurban ya da ailesinden onu korumak isteyenlerin göstereceği en küçük bir karşı koyma belirtisi-

(*) Kentin büyüklüğü ve saldırının yoğunluğu düşünülürse, Nanking'in ırzına geçilmesi, otuz dört yıl sonra meydana gelen, Bangladeş'in ırzına geçilmesi olayıyla eşit düzeydeydi.

nin cezası ölümdü. Kentin tüm yerlerinde çok sayıda küçük yaştaki kızla yaşlı kadının bile ırzına geçildi. Irza geçmeyle ilgili sadistçe ve normal olmayan davranışlar görüldü. Bu eylemin ardından birçok kadın öldürüldü ve bedenleri zedelendi... Japon ordusunun barbarca davranışları dirençle savunulan bir mevziin düşmesi sonucu denetimden çıkan askerlerin davranışı olarak bağışlanamaz. Irza geçme, kundakçılık ve öldürme, kent alındıktan altı hafta sonrasına dek geniş ölçüde işlenen suçlar olmayı sürdürdü.»

Nanking kuşatmasından bir ay önce General Matsui görevinin, «Nanking hükümetini ve saldırgan Çinlileri temizlemek» olduğuyla övünmüş, «Çin'in gözünü Japonya'nın askeri görkemiyle kamaştırmayı» amaçladığını ileri sürmüştü. On yıl sonra Tokyo mahkemesinin aldığı karara göre kentin yağmalanması «ya gizlice düzenlenmiş ya da bilerek düzenlenmişti.» Matsui, Nanking'in ırzına geçilmesinde oynadığı rol yüzünden asılarak idama mahkûm edilmiştir.

Matsui savunmasında tüm yasadışı şiddet eylemlerinin, özellikle «Çinlilerin, belki de eğlenmek için çıkardıkları söylentiler» dediği ırza geçme olaylarıyla ilgili suçlamaları yadsıdı. Sorgulama sırasında öfkeyle, «Yalnızca, komutamdaki ordu birliklerinin disiplin ve ahlâkından doğrudan sorumlu olmadığımı söylemeye çalışıyorum,» diye yineledi. Generalin haber alma subayı Yasuto Nakayama biraz daha alçakgönüllü, daha doğrusu kibardı. Kadın ve kızlara karşı gerçekleşen ırza geçme ve saldırı olaylarına ilişkin olarak Nakayama şu ifadeyi verdi: «Bu gibi olayların belirli ölçüde gerçekleştiğini sanıyorum ve bundan dolayı üzgünüm. Bu mahkemenin huzurunda belirteceğim bir düşünce yakışıksız kaçabilir ama, gelecekte bu gibi olayların meydana gelmemesini umuyorum.»

Tokyo savaş suçları mahkemesi olmasaydı Nanking'in Irzına Geçilmesi'nin tüm boyutlarına kim inanırdı? Tüm savaşan devletler gibi Japonlar da, Lahey Antlaşmasına göre savaşta ırza geçmenin özürsüz bir

suç olduğunu biliyordu ve bıraktıkları kötü izleri silmek için ellerinden geleni yaptılar. Bu gizleme çabası, savaş sonrası duruşmalarında hemen delil olarak mahkemeye getirildi.

1939 Şubatında, Japon Savaş Bakanlığı, savaş alanındaki komutanlarına, sıla izniyle evlerine dönen askerler arasında duyulan bazı konuşmaların önlenmesine ilişkin bir dizi çok gizli yönerge gönderdi. Bu olay Nanking ve Hankov'un işgalinden sonra oldu; Yükselen Güneş'in askerleri nereye gidip ne yaptıkları konusunda pek ağzı sıkı davranmamışlardı. Emirlerde, gelecekte kaçınılması gereken türde sözlerden örnekler verilirken, yabancı gazetelerde çıkan yazılardan alıntılar veriliyordu:

> «Bir bölük komutanı bize resmi olmayarak ırza geçme ile ilgili şu emirleri verdi: 'İleride sorunlarla karşılaşmamamız için işinizi bitirdikten sonra ya kadınlara para verin ya da gizli bir köşede öldürün.»
>
> «Savaşa katılan ordu mensupları bireysel olarak soruşturmaya tabi tutulsalar, herhalde tümü öldürme, soygun ve ırza geçmeden suçlu bulunur.»
>
> «———— adlı yerde dört kişilik bir aileyi tutsak ettik. Bir fahişeymişçesine kızlarıyla eğlendik. Ama anne babası kızlarının kendilerine verilmesinde direnince onları öldürdük. Önceden olduğu gibi kızla eğlendik, birliğin ayrılma zamanı gelince onu da öldürdük.»
>
> «Yarım yıllık savaş süresince öğrendiğim tek şey soyguncuk ve ırza geçme oldu.»

Amerika henüz savaşa girmemişti, ve gizli emirler ülke içinde ve dışında istenmeyen eleştirilerden kaçınma çabası taşıyordu.

İkinci Dünya Savaşı'nda Borneo'daki bir savaş tutsakları kampında bulunan ve sonradan başından geçenleri gözüpek bir biçimde anlatan **Three Came**

Home (Eve Dönen Üç Kişi) adlı kitabı yazan Agnes Newton Keith adındaki Amerikalı gözaltında tutulduğu kampta bir ırza geçme eylemine hedef oldu ve bunu bildirmek istediğinde şiddetle karşılık gördü. Bn. Keith'in düşüncesine göre Japon gardiyanlara Batılı tutsaklara saldırmamaları için emir verilmişti. Ama bir sabah erken saatlerde Bn. Keith barakasının merdivenlerinde otururken, bir gardiyan yaklaşarak ona bir paket sigara attı.

«Gardiyan durakladı, güldü, ve... birden üzerime eğilerek iki elini kabaca göğüslerime bastırarak kalçalarıma indirdi ve sertçe bacaklarımın arasına soktu. Bu davranış beni öylesine şaşırttı ki hiçbir şey yapamadım. Aklıma bir şey gelmiyordu ama neyse ki üzerimde pantolon vardı.

Bundan sonra olanlar çok rahatsız ediciydi. Bir kadını fiziksel olduğu denli psikolojik açıdan da inciten ve her tür rahatsızlıktan daha çok tiksindiren bir olaydı. Asker güçlü ve kaba, incelikten yoksun ve iğrençti ve beni aşağılamaktan hoşlanıyordu; zevk alma düşüncesi benim için yeni bir şeydi; bu düşünce bildiğim bir şey olsaydı da yine de hoşlanamazdım.»

Bunun ardından gelen boğuşmada Bn. Keith saldırganın midesini tekmelemeyi başardı. «Basamaklara doğru giderek sendeledi ve ne yapacağını kestiremedi: Öpsün ya da öldürsün müydü, yoksa pantolonunu yukarı çekip gitsin mi.» Bu arada barakalardaki birçok kadın Bn. Keith'in çığlıklarına koşmuşlardı ve işi bozulan gardiyan «yere düşmüş tüfeğini alarak asık bir suratla oradan uzaklaştı.»

Gözüpek Agnes Keith bu ırza geçme girişimini kamp yetkililerine bildirdiğinde «yalanlar»ının karşılığında kaburgaları kırıldı ve omuzu çıktı.

Toplama kamplarındaki ırza geçme olayları ve askerlerin eğlencesi için kadınların zorla barındırıldığı kurumlaşmış kamp genelevleri II. Dünya Savaşı'nda kadınların aşağılanmasının en iğrenç yönüdür, çünkü sürekli ırza saldırının karşı koymadan kabulü

hayatta kalabilme olanağı durumuna getirilmiştir Vatikan arşivlerindeki Mart 1942 tarihli bir belgeye göre Bratislava'daki Papalık elçisi Başpiskopos Guiseppe Burzio, Nazilerin genç Yahudi kızlarını Alman askerlerine orospuluk etmeleri için ailelerinden ayırdıkları ve tüm Yahudileri sınır dışına çıkarmayı tasarladıkları konusunda Papa Pius XII'yi haberdar etmiştir.

Ka-Çetnik'in bir karabasanı anımsatan romanı **House of Dolls (Bebek Evi)** adı anılmayan zorlama bir genelevde ölüm korkusu içindeki Yahudi kadınların Alman askerlerin kesin geliş saati olan öğleden sonra ikide odalarını hazırlamalarıyla geçen günlük olayları anlatır. Günlük program acı bir biçimde «Eğlendirme Görevi» olarak adlandırılırdı ve askerlerden, işleri bitince, bebeklerinin gösterilerine ilişkin rapor tutmaları beklenirdi. Olumsuz raporlar ölüm demekti. Ka-Çetnik 135633, takma ad kullanan yazarın Auschwitz'deki kamp numarasıydı, roman biçimini kullanmış olmasına karşın, kimi olaylar gerçeklik açısından fazlasıyla korkunç görünseler de, Bebek Evi'nin varlığından kuşku duymak için bir neden yoktur.

Varşova gettosundan, Auschwitz'de tıbbi uygulama yapmasına izin verilen Yahudi kadın doktor Alina Brewda, kimi bölümlerini üzeri kapalı geçtiği ve kısalttığı savaş anılarında Yahudi kadın tutsakların bulunduğu bir Auschwitz kampı genelevine yer verir. S.S.C.B'deki Antifaşist Yahudi Kurulunca alınan yeminli yazılı ifadede, «her gece iki bakire Yahudi kız isteyen, adı kötüye çıkmış Petekau'nun yönetimindeki Romanya'nın Tulçin toplama kampını ilgilendiren deliller vardı. Hollanda'daki Nazi toplama kampı Vught'un 1944'de boşaltılmasını anlatan ve New York Times'ın ön sayfasında yer alan bir yazıda, «Genç Yahudi kadınlarının tutukevi gardiyanlarınca ırzlarına geçilmesinin olağan bir olay olduğu» bildiriliyordu. Nurenberg mahkemesinde, tutsak Smolensk kentinde, içine yüzlerce Rus kız ve kadınının doldurulduğu bir Al-

man genelevinden söz edildi. Aynı biçimde Tokyo mahkemesinde, Kvangsi ilinin Kveylin kentinde Japon işgali sırasında askerlerin, «Fabrika kurmak bahanesiyle kadın iş gücünden yararlanmak istedikleri ama böylelikle toplanan kadınları Japon birlikleri için orospuluk yapmaya zorladıkları» delil olarak tutanaklara geçirildi.

Rahatlıkla söyleyebilirim ki, II. Dünya Savaşı sırasında, işgalci ve zorba orduların tersine kurtarıcı orduların kadınlara karşı tutum ve davranışlarında gözlenebilir bir farklılık vardı ve Nurenberg ile Tokyo'da sunulan delillerin çokluğu bunu kanıtlar. Alman ve Japon saldırganlık yöntemleri, açıkça, tüm üstün ırk felsefesinin bir parçası ve çok geçerli bir şiddet aracı olarak kadınlara karşı beslenen nefretin belirgin ifadesini içeriyordu. Irza geçme faşist egemenlik eylemine uyduğu gibi kavramlaştırılmıştı da. Erkeklerin kadınlardan ayrı tutulup silahın fazladan gücünün ellerine verildiği tüm kurumların doğasında, ortaya çıkan bu gücün tüm kadınlara karşı kullanılması yatar; çünkü savaşta bir tecavüz kurbanı olarak görülen kadın, düşmanın temsilcisi sayıldığı için değil, ama kesinlikle kadın olduğu ve böylece düşman yerine geçtiği için seçilir. Tümüyle erkeklerden oluşan bir ordu, kendi erkeklik gücünün verdiği duygudan Büyük devletlerin birliğinden doğan politik bağlantının savaş mekanizması erkeklere özgü ideolojiyi açıkça, daha da ileri bir aşamaya, kabul edilemeyecek bir aşırılığa vardırdı. Sonunda 1945'de haklı taraf kazandı ve yargılanması gereken kötülük en büyük kötülüktü. II. Dünya Savaşı katliamını konu alan edebiyatı inceleyen herkes, kadın ya da erkek, cehennemin dibine bir göz atmış olmanın bilincini taşımaktan kaçınamaz. Ama Nurenberg ve Tokyo'da yargıçlık yapanlar savaştan galip çıkanlardı. Sorumlu tutulan karşı taraftı. Müttefiklerin şiddet gösterilerini açığa çıkarıp mahkum edecek uluslararası mahkemeler kurulmadı, «düşman» kadınlarından savaş suçlarına

ilişkin yeminli yazılı ifadeler alınmadı, savaşın bizden yana dönük yüzünde, suçlayıcı nitelikte hiçbir çok-gizli belge adaletin acımasız ışığının altında tutulmadı. Irza tecavüz konusunu inceleyen herkes, delillerin haksız bir biçimde değerlendirildiğini kabul etmek zorundadır.

II. Dünya Savaşı'nda iki tarafın eşit ölçüde ırza geçme suçu işlediğini ileri sürmüyorum. Böyle olduğundan kuşkulanıyorum. Ama Müttefik güçler de iştahla ırza geçme eyleminde bulundular. Cinsel saldırı, «aşağı düzeydeki ırkların yok edilmesi» kavramının mantıklı bir silahı gibi görülmüş olmayabilir, ama kadın kurbanlar için eşit ölçüde bir aşağılama oldu. Her yönüyle tam bir utkuya yönelik itici güç yerine, bir misilleme ya da öcalma eğilimi koyabiliriz. Burada da bir çeşit mantık geçerlidir. Müttefiklerin ırza geçme eylemi, saldırgan açısından neşe vericiydi; coşkulu, görkemli ve hınçlı çatışmanın altında gizlenen kadın düşmanlığının eyleme geçirilişi ve yürekten taşarak ortaya çıkışı, haklı bir savaş veren kahraman savaşçının taşkın gösterisi niteliğindeydi.

Sonradan savaş muhabiri olan, Sovyet romancısı Ilya Ehrenburg 1942'de yazdığı ve baş sütuna geçen yazılarını Almanların ırza tecavüz öyküleriyle süsledi, anlattığı olaylar ideolojik kaynaklarını akışa geçirdi.

> «Bu iğrenç şehvet düşkünleri şimdi de Rusya'ya geldiler. Evlerimizi kirletiyorlar. Kadınlarımızın ırzına geçip, hastalık saçıyorlar. Kızıl ordunun askerleri, kızlarımızın onuru adına, kadınlarımız adına, insanlığın masumiyeti adına bu şehvet düşkünlerini ezin.»

Ehrenburg'un görevi ulusçu bir ateş yakmaktı ve denenip doğrulanmış «kadınlarımızı koruyalım» sözlerinden daha iyi bir tutuşturucu ne olabilirdi? Bunlar Rusların Stalingrad öncesindeki karanlık günleriydi ve sanırım Ehrenburg şu basite indirgenmiş sloganı yarattığı için hoş görülebilir: «Bir saat kazan-

mak, bir Rus erkeğini ipten, bir Rus kızını onurunun lekelenmesinden kurtarmak demektir.» Ehrenburg'un silahlanmaya ve insanlığa seslenişi; üç yıl sonra, görkemli Kızıl Ordu uykudan uyanan koca bir ayı gibi ayağa kalkarak, «şehvet düşkünleri»nin korkunçluğunu aratmayacak bir biçimde, Berlin yolunda Alman kadınlarının ırzına geçmeye kalkınca, biraz gülünç kaçtı.

Alman oyuncusu Hildegard Knef Berlin'in düşüşünü, acımasız yazılmış Der Geschenkte Gaul (Bağışlanmış Küheylan) adlı özyaşam öyküsünde bir kadının bakış açısından dile getirdi. Knef kapısının önünde durmuş, Frankfurt-on-Oder, Strausberg ve Spindlerfeld'den kaçanlardan oluşan kamyonlar dolusu kadın ve çocuğun geçişini izlerken, kadınlar «Çabuk toz ol, Ruslar ırzına geçer,» diye bağırdı. Knef saldırıya uğramaktan kurtulmak için Alman subayı kılığına girdiğini söyler. Daha sonra, erkek yoldaşlarıyla birlikte derme çatma bir sığınakta gizlenirken, şunları duyar,

> «Çığlıklar, ürkünç yürek paralayıcı çığlıklar, tiz, cırlak, kesin. Yavaşça ilerideki deliğe sesleniyorum, «Orada mısınız?»
>
> «Evet.»
>
> «Çığlıklar nereden geliyor?»
>
> «Ruslar orada, ötedeki evde kadınlara girişti.»

Oyuncu en sonun tutsak edildiğinde, kendisini sorgulayan Rus ile aralarında ilginç bir konuşma geçti. «Alman ordusunda işin ne?» diye Almanca soruyordu Rus duraksayarak. Knef soğukkanlılıkla yanıtladı, «Irzıma geçilmesini istemedim.» Onun bu yanıtından öfkeye kapılan Rus subayı, şöyle haykırıyordu, «Ruslar yok ırza geçmek, Alman domuzları var ırza geçmek.»

Ama Rus subayları da tecavüzde bulunmuşlardı. Berlin'in düşüşünü anlatan geniş bir araştırma olan **The Last Battle** (Son Savaş)'ın yazarı Cornelius Ryan,

savaşta ırza geçme eylemini doğru bakış açısından ele alarak yazan birkaç tarihçiden biridir. Ryan öyküsünün başında, «Cinsel saldırı korkusu kentin üzerini bir kefen gibi kaplıyordu,» diye yazdı, çünkü altı yıldır II. Dünya Savaşı'nın içinde bulunan Berlin neredeyse bir kadınlar kenti olmuştu. Sovyet birliklerinden kaçanlar bilgilerine dayanarak, Berlinlilere kendilerini bekleyen yazgıyı anlattılar: Kızıl Ordunun ön saflarındakiler disiplinli ve düzenliydi; ırza geçmiyorlardı; ama arkadan gelenler düzensiz bir kalabalık sayılabilirdi ve şiddet gösterisine girişenler bunlardı. (Bunun anlamı büyüktü. Kimi Stalingrad'ın kıdemli askerlerinden oluşan ön safların birlikleri ülkelerini onurlandıracak kahramanca bir görevi yerine getirecekti. Arkadan gelenler savaşın en duygusal ve doyurucu anlarını kaçırmışlar. Alman topraklarında yürüyen ilk Ruslar olamamışlardı ve böylelikle öclerini insandan ve mülkten almaya daha yatkındılar.)

Söylentiler gerçekleşti ve Ryan'ın sözleriyle, «ön saflardaki kıdemlilerin ardından gelen kalabalık Rus birlikleri... kazanan tarafın hakkı olan yenik tarafın kadınlarını istedi.» Ryan, altmışların başında, araştırmalarını bir grup gazeteciyle yönetti. 1945'de Berlin'de meydana gelen zararı belgeleyecek çalışır durumda bir tek yönetim olmamasına karşın, tarihçi ilk elden anlatılanların öykülerini toplayabildi.

Ursula Köster anne babası ve üç çocuğuyla bodrumdaki bir sığınakta uyurken, dört Rus askeri tüfekleriyle kapıya vurdu. Bodruma inerek bazı konserve yiyeceklerle saatlere sahip çıktıktan sonra, anne babasıyla çocuklarını silahla korkutarak dördü de Köster'in ırzına geçti. Sabaha karşı, bodrumun yolunu bulan iki asker daha ırzına geçti.

Anneliese Antz, annesiyle paylaştığı yataktan sürüklenerek çıkarıldı ve bir Sovyet subayınca ırzına geçildi. Subay işini bitirince saçını okşayarak «Uslu Alman» diye mırıldandı ve ona kendisine bir subayın saldırdığını kimseye söylememesini emretti. Ertesi gün

Anneliese'ye bir yiyecek paketi getirildi. Anneliese'nin büyük kız kardeşi Ilse, evlerinin bodrumuna giren ve (her iki elinde silah bulunan) bir askerin saldırısına uğramıştı. Kazak ve pantolonunu çekerek parçaladığında Rus ona «Sen bir Alman askeri misin?» diye sordu. Ilse kendisiyle konuşan gazeteciye, «Şaşırmadım. Açlıktan öylesine zayıflamıştım ki, bir kadına benzer yanım kalmamıştı,» dedi. Tecavüz eyleminden sonra saldırgan Ilse'ye, «Almanlar Rusya'da işte bunu yaptılar,» dedi. Asker gitti ama onu başka askerlerin elinden kurtarmak için geceyi geçirmek üzere yeniden geldi. Ilse Antz'ın korunması bu kadar sürmüş oldu; daha sonra başka bir askerin saldırısına uğradı.

17 yaşındaki Hannelore von Cmuda, bir grup sarhoş askerin saldırısına uğradı. Askerler işlerini bitirince üzerine üç el ateş ettiler ama kız yaşadı.

Bir hava saldırısı sığınağının gözcüsü olan Margarete Promeist, iki gün iki gece izlediklerini şöyle anlattı: «Dalga dalga sığınağıma gelen Ruslar yağmalayıp kadınların ırzına geçtiler. Karşı koyan kadınlar öldürüldü. Kimileri zaten vurulup öldürülmüştü... Altı ya da yedi kadının cesetlerini, ırzlarına geçildikleri biçimde, başları zedelenmiş olarak buldum. «Ben size göre çok yaşlıyım,» diye yalvarmalarına karşın Bayan Promeist'in de ırzına geçildi. Kutsal Yürek Misyoner Rahibelerince işletilen bir doğumevi ve öksüzler yurdu olan Haus Dahlem'in baş rahibesi Cunegundes, yurdun Ukraynalı ahçısı Lena'nın ırzına geçilmesini önlemeye çalışırken bir asker tarafından vuruldu. Öksüzler yurdu, askerlerce basılarak, doğum koğuşlarına girildi ve hamile kadınlarla yeni doğum yapmış kadınların ırzına geçildi.

Bazı Berlinli kadınlar ya ırzlarına geçilmesinden korktuklarından ya da bu olaydan duydukları utançtan canlarına kıydılar. Kimisi, hastalıklı görünmeye ya da kömür tozu, tentürdiyot ve sargılardan yararlanarak, ellerinden geldiğince itici olmaya çalışıp saldırıdan kurtuldu. Başkalarıysa tehlike geçene dek us-

talıkla saklanarak, bodrum ve deliklerde kaldılar. Ryan'ın yazdığına göre, kimileri de «Sovyet askerlerini çabalamaktan vazgeçirip başka yerlerde aranmaya gönderecek denli güçle karşı koyarak ırzlarını korudu. Jolente Koch direnenlerden biriydi. Bir asker tarafından, içeride askerin arkadaşının beklediği bir eve girmeye kandırılan Bayan Koch «öylesine direndi ki iki adam onu salıvermekten memnun oldular.»

Dora Janssen, veremli olduğunu söyleyerek saldırıdan kurtuldu. Hizmetçisi Inge'yse, daha şanssızdı ve öylesine kötü yaralandı ki yürüyemez oldu. Bayan Janssen sokağa fırlayarak subaya benzeyen birine olan bitenleri anlattı. Adam, «Almanlar Rusya'da bundan daha kötüsünü yaptılar,» diye yanıtladı.

Hitler'in Gençlik Ordusu'ndan Klaus Küster, üç Rus'un sokaktan geçen bir kadını yakalayıp bir koridora çektiklerini gördü. Peşlerinden gitti. Askerlerden biri silahını Klaus'a yöneltti. Bir ikincisi bağıran kadını tuttuğu sırada öbürü kadının ırzına geçti. Klaus kadının ırzına geçen askerin kapıdan çıkışını gördü. Rusça «Ben koca bir domuzum,» diye haykıran askerin gözlerinden yaşlar süzülüyordu.

Köln Üniversitesi'nden Dr. Theodore Scheider'in yönetimindeki anti-komünist Alman kurulu 1951'de, Kızıl Ordu'nun 1944-1945'deki yengisi sırasında Doğu ve Orta Avrupa'daki Alman uyrukluların kaçış ve sınır dışı edilişlerini belgeleme girişiminde bulundu. Bu belgesel özetin I. Cildinde, şimdi yerinde Polonya'nın bulunduğu Oder-Neisse sınırının doğusundaki mültecilerin geleceği ele alınıyordu. Kişisel ifadelerin yer aldığı kısaltılmış bölümde, Rus ve Polonyalı askerlerin giriştikleri kitlesel ırza geçme eylemine ilişkin, kadınların verdiği otuz ayrı yeminli İngilizce yazılı ifade vardı. İfadelerin tümünde, bir aynılık göze çarpıyordu; uydurma niteliğinde değil de kadınların savaştaki deneyimlerinin evrenselliği açısından ortaya çıkan bir aynılık.

Ruslar kente girdiklerinde, E. L. şimdi Poznan olan Posen'de kıstırılmıştı. Şu ifadeyi verdi:

> «Gece yataklarımızda yatarken merdivenlerde ayak sesleri duyuyorduk; bunlar Lehlerin Alman yerleşme bölgelerine gönderdiği Ruslardı. Tüfeklerinin dipçikleriyle, açılana dek kapılara vuruyorlardı. Yataktan çıkmak zorunda kalan annem ile teyzemi hiç düşünmeden, her seferinde bir ellerinde makineli tüfek tutan Rus askerleri ırzımıza geçtiler. Bir sonraki takım gelene dek pis botlarıyla yataklarda yatarlardı. Işık olmadığı için her şey el fenerlerinin yardımıyla gerçekleşirdi, vahşilerin neye benzediklerini bile göremezdik. Gündüzleri çok çalışmak zorundaydık, geceleri de Ruslar bizi rahat bırakmazlardı... Olanlara ırza geçme bile denemezdi çünkü kadınlar ediigen araçlar durumundaydı, kişi kendini koruyup karşı çıkamazdı ve böylelikle buna katlanırdı.»

Şimdi Wroclaulu olan Breslaulu bir öğretmen, «İnsan nereye şikayette bulunabilir?» diyordu. «Kişi her yerde bir sokak köpeği gibi kovalanıyor.»

İşte savaşın bitiminde Alman kadınlarının durumu buydu. Nurenberg'de Sovyet savcıları, Rus kadınlarının ırzına geçilmesini, düzenli bir Alman terör ve soykırım kampanyasının parçası olarak göstermeye çalıştılar. Tokyo mahkemesinde de Müttefikler, Japonlara karşı aynı suçlamayı getirmişlerdi. Yahudilerin Varşova gettosuna sundukları yardım isteği, Yahudi kadınların topluca ırzlarına geçilmesini kendi soylarının düzenli yok edilme tasarısını ortaya koymak için kullanılmıştı. I. Dünya Savaşı propagandistlerinin arasında yer alan Arnold Toynbee, ırza saldırı olayını Barbar Almanların canavarca terör kampanyasına delil olarak gösterebilmek için kullanmıştı; anımsayacağımız gibi Kuzey İskoçyalı yöneticiler İngiliz askerlerinin ırza tecavüzlerini, düşmanlarının kendilerini bir

ulus olarak ortadan kaldırmak istemelerinin kanıtı saymıştı. Bu nedenle, antikomünist Alman profesörlerin, belgelerini bir araya getirdiklerinde, bulguladıklarını milliyetçi erekler için kullanmaları pek şaşırtıcı değildir.

> «Alman kadın ve çocuklarının Rus subayların tarafından ırzına geçilmesi tam anlamıyla planlı bir eylemdi. Irzına geçilen çok sayıdaki kadının çektiği bedensel ve tinsel acıların dışında, yapılanların vahşiliği ve utanmazlığı Alman nüfusun korku ve dehşetini artırdı. Bu gibi saldırıların, Avrupalının anlayışına itici ve anlaşılması olanaksız gelen türden bir davranış biçimiyle anlayışın sonucu olduğu açıktır. Bu davranışlar, Rusya'nın Asya'daki yörelerinde geçerli olan gelenek ve kavramlara bağlanabilir. Bu kavramlara göre kadınlar, mücevher, değerli eşya, ve evlerle dükkanlardaki özel eşyaların yanısıra savaş ganimeti sayılırlar. Irza geçme olaylarının çokluğu ve biçimi, Sovyet birliklerinin kafalarında bu tür bir dürtü bulunmasaydı, anlaşılmaz olurdu.»

Alman profesörler daha da ileri gittiler. Ilya Ehrenburg'un, gazetelerdeki baş makaleleri ve milliyetçi el ilanlarıyla, Rus birliklerini ırza geçmeye yüreklendirdiğini söylediler.

Ehrenburg'un Rusların tecavüzlerinin kışkırtıcısı olarak oynadığı rol öylesine beklenmedik yerlerde ortaya çıkıyor ki, araştırmaya değer. 1959'da İngilizce basılan Amiral Doenitz'in anılarında, bir Ehrenburg broşüründen şu alıntı yer alır:

«Öldürün! Öldürün! Alman ırkında kötülükten başka şey bulunmaz... Yoldaş Stalin'in yönergelerine uyun. Faşist canavarı bir seferde ve ininde ezin. Kaba güce başvurun ve Alman kadınlarının ırkçı gururunu kırın. Onlara meşru ganimetinizmiş gibi sahip olun... Sizler, Kızıl Ordu'nun cesur askerleri!»

Çağdaş Viyanalı sosyolog Karl Bednarik, Ehrenburg broşürünü yüzeysel anlamıyla ele alıp şöyle yazar: «Yenik düşmanın kadınlarının kudurmuş birlikleri durdurmak için sunuluşu burada, yalnızca ideolojinin en şeffaf tülüyle örtülüdür.»

Ehrenburg'a haklı davranmak gerekirse, incelediğim yüzlerce Ehrenburg imzalı savaş broşürü arasında, «bu Alman kadınlarının ırkçı gururunu kırın», ve «onlara yasal ganimetinizmişçesine sahip olun» diye kışkırtıcılık yapanına rastlamadığımı belirtmeliyim. Kitabında Doenitz'in anlattıklarını alıntılayan Cornelius Ryan da buna rastladığını söyleyemez ama görüştüğü birçok Alman'ın bu broşürü gördüklerini iddia ettiklerini ileri sürer. Ryan işi Moskova'ya dek götürmüş ve Sovyet gazete müdürleri ile tarihçilerin tüm ırza geçme olayları konusunda «savunmada» olduklarını gözlemlemiştir. Moskovalı tarihçilerin çoğu, tüm şiddet eylemlerinin en kötüsünü, Rus birlikleri Oder'e yaklaşırken salıverilen öc peşindeki eski savaş tutsaklarına yüklediler. Bir gazete müdürü, «Doğal olarak yüzde yüz kibar beyefendiler sayılmazdık; çok çekmiştik,» dedi.

Ryan bir seferinde Ehrenburg'un, propaganda aşırılıkları nedeniyle askeri gazete **Kızıl Yıldız** tarafından uyarıldığını öğrendi. Bu olay Ryan'ın inancını pekiştirmiş olmalı ki, söz konusu broşürün uydurma olmadığında karar kılmış olarak geri döndü. Uydurma propaganda broşürlerinin tarihçeleriyle dolu olmama karşın Ryan denli inançlı değilim. Ehrenburg'un Yahudi olduğu göz önünde bulundurulursa, bu iğrenç kışkırtma, yenik Naziler açısından aşırı bir misilleme oluşturur ve **Siyonlu Yaşlıların Protokolleri'ni** anımsatır.

Bednarik'in, (broşürü kullanırken kaynak göstermez) Ehrenburg'un öc peşindeki Kızıl Ordu'nun yaratacağı çok daha korkunç bir yıkıma karşı bilinçli olarak kadınların bedenlerini ortaya koyduğunu ileri sürmesi ilginç bir varsayımdır. Alman profesörler gibi

o da suçu birine atmak gereksinimi duymuştur. Sonradan azılı bir anti-komünist olan eski Yugoslav Komünisti Milo-van Djilas, aşırı ölçüde duygusal olan ve güven uyandırmayan **Stalin'le Konuşmalar** adlı yapıtında Kızıl Ordu'nun ırza geçmesini ele almıştır. Djilas'ın dediğine göre, yerel nüfusun şikayetlerinden anlaşıldığı gibi, Sovyet ordusu bu ülkede 121 ırza geçme suçuyla birçok seks cinayeti işlemiştir. «Kızıl Ordunun Yugoslavya'nın yalnızca kuzeydoğu köşesinden geçtiği göz önünde tutulursa, ortaya çıkan sayılar hiç de önemsiz sayılmaz.» Djilas konuyu Stalin'le görüştüğünü ileri sürer.

Rus diktatörün kendisine, «Djilas, Djilas,» diye yanıt verdiğini söyler. «Kendi de bir yazar olan Djilas, insan yüreğini ve çektiği acıları bilmez mi? Binlerce kilometre kan, ateş ve ölümün içinden geçen bir askerin bir kadınla eğlenmesini ya da oyalanmasını anlayamaz mı?»

Tüm Rus askerleri ırz düşmanı değildi ve Kızıl Ordu'nun Alman kaynaklarında dile getirilen şiddet gösterilerinin arasında, kadınlara karşı gösterilen incelik örneklerine de rastlanır. Bence Sovyet birliklerinin davranışının suçunu bir Ehrenburg broşürüne ya da «erkekler erkekliklerini gösterecektir» diyen Stalin'in tutumuna ve gülünç kaçan biçimde belirli ulusal özelliklere atmak anlam taşımaz. Savaş ya da barışta, ırza geçme suçunu işlemek için erkeklerin emre, izne ya da belirli bir ulusal geleneğe gereksinimleri yoktur. Sovyetlerin ırza geçmesi özellikle anlamlıdır, çünkü Ruslar, savaşta eski bildiğimiz erkek olduğu ortaya çıkan Yeni Sovyet Erkeğini kendileri çok büyütmüşlerdi. İdeolojinin kötüye kullanılması, siyasal yöneticilerin, gücenik adamlarının yaratacağı daha büyük bir yıkıma karşılık kadınların bedenlerini ortaya sürmelerinden değil, Kızıl Ordu erkeklerinin öğretilerinde önlerine sunulan sosyalist ideolojide kadınların cinsel baskı altında tutulması olgusunun bulunmayışından kaynaklanmaktaydı. Katı politik ger-

çek, (1945 Doğu Avrupası ve Almanyasında) iş kadınların gövdelerine ya da kol saatlerine gelince, Kızıl Ordunun herhangi bir galip ordudan değişik davranmamış olmasıdır.

Soljenitsin'in **Gulag Archipelago** (Gulag Takımadaları) yapıtındaki bir bölüm Rus yazarının kendi ideolojik karmaşasını ortaya çıkarır. Toplumdaki yeri elinden alınarak, cepheden yazdığı Stalin karşıtı mektuplar nedeniyle bir hücreye kapatılan Soljenitsin, «yumuşak siyah başlıklar giyen tankçılar; dürüst, açıkyürekli askerler» dediği hücre arkadaşlarının, yazarın kendisi tarafından «iğrenç orospular» olarak tanımlanan iki Alman köylü kadınının bulunduğu hamama girerek ırzlarına geçmeyi denediklerini öğrendi. Komünist ahlak anlayışının katı, uzlaşmaz bir eleştiricisi olan Soljenitsin'e göre, bu ırza geçme suçu yargı gücünün öc almaya yönelik olarak, bilerek kötüye kullanımıdır, çünkü kadınlardan birinin, «zaten ordunun İstihbarat Şefinin malı» olduğuna inanmaktadır.

Savaşta ırza geçmenin anlamını ya da yarattığı sorunları ve caydırıcılığı açısından işlerliği olan bir dizgenin varlığını düşünmeden Soljenitsin söz konusu olan suçu suç olarak görmemekte, taşkınlık içindeki sarhoşluğa bağlamakta. Yazar bunu yapmak zorundadır çünkü tek ereği korkak bir polis devletinin korkunçluğunu ortaya koymaktır ve böylece ahlak kurallarını kendine göre yorumlayan bir anlayışla bizlere şunları söyler:

> «Evet, Savaş üç haftadır Almanya'nın içinde sürmekteydi ve hepimiz kızlar Almansa ırzlarına geçilip vurulacaklarını biliyorduk. Bu neredeyse bir savaşma payesi sayılırdı. Bu kadınlar Polonyalı ya da ülkesini terk etmiş olan bizim kadınlarımız olsalardı, bahçenin çevresinde çırılçıplak kovalanıp arkalarına bir şaplak indirilip eğlenilebilirdi. Ama bu, Karşıcasusluk Örgütü Şefinin «seferberlik karısı» olduğu için, geri hatlardaki bir çavuş hırçınlıkla üç ön mevzi su-

bayının kendilerine cephe komutanlığınca verilen omuz nişanını söküp almıştır...» (*)

General George S. Patton, Jr., II. Dünya Savaşı anılarında bilmeyerek, ırza geçmenin doğasıyla ilgili kimi önseziler sundu. 1942'de, Fas'taki Kuzey Afrika seferberliğinde Patton Sultan'ın bir danışmanıyla yaptığı önemli görüşmede Amerikan askerlerinin «tüm çabalarıma karşın, hiç kuşkusuz bazı ırza geçme olaylarına karışacağını» ileri sürdü. Patton'un, bu yoldan çıkmış Amerikalıların asılacağını söylemesi üzerine bunun «tüm Faslılara büyük sevinç vereceği» bildirildi. Bir yıl sonra Patton Sicilya'nın işgaline hazırlanırken, aynı Faslılar alan değil veren taraftaydılar ve İtalyan kadınları kurban durumuna geçmişlerdi. Olanlar Patton için bir çeşit şakaydı.

Anılarının aynı cildinde, «Faslılarla ilgili gülünç bir şey oldu» diye yazar. Bir Sicilyalı bana gelerek Faslıların Davranışları konusunda şikayeti olduğunu söyledi. Faslıların hırsız olduklarını, adam öldürdüklerini; kimi zaman da kadınların ırzına geçtiklerini çok iyi bildiğini söyledi; bu gibi şeyleri anlayabiliyordu ve olabileceğini düşünüyordu, ama evine girip tav-

(*) Soljenitsin, küskünlük dolu siyasal görüşü nedeniyle kadın haklarına büyük ölçüde ilgisiz kalan tek Sovyet muhalifi değildir. Fizikçi Valery Chalidze Amerika'ya geldiğinde New York Times baş yazarı Harrison Salisbury, ondan kadın hakları konusunda bildiklerini ve düşündüklerini öğrenmek istedi. Bu soru karşısında şaşıran ama açıklayıcı bir yanıt vermeye çalışan Chalidze, «kadınların çokeşli evlilik sözleşmelerine katılabilme hakkı» ve kaçırılarak evlenebilme «hakkı» üzerine uzun bir söyleşiye girişerek bunu Kafkaslarla Orta Asya'nın görkemli geleneğine, etnik toplulukların kendi geleceklerini saptama ilkesine bağladı: «Örneğin, gelinin geleneksel kaçırılışı Sovyet yetkililerince zorla kaçırma olarak görüldü. Bu noktada Avrupa yasalarına dayanan Sovyet yasası ulusal geleneği bozduğu gibi çeşitli halkların ulusal geleneğini aşağıladı.»

şanlarını öldürdükten sonra avluda derilerini yüzmüşlerdi, bu *denli ileri gidilemezdi.*»

İtalya'da meydana gelen ırza geçme olaylarına değişik bir bakış açısı da De Sica'nın **İki Kadın** adlı ünlü filminde dile getirildi. Sophia Loren'in oynadığı bir anneyle bakire kızı, savaştan sağ çıkarak bombalanmış bir kilisede zaferi kutlayan Faslı askerlerin saldırısına uğrar. İki kadının ırzına geçilmesi filmin, savaşın doğası ve savaştan sağ çıkılmasına ilişkin alaylı eleştirisini oluşturuyordu. Bir kez, Hollywood'un on büyük senaryo yazarından biri olan John Howard Lawson'un verdiği bir konferansa katılmıştım, konuşmacı De Sica'nın asker ırz düşmanlarını Afrikalı olarak göstermesine şiddetle karşı çıkıyordu. Anımsadığım kadarıyla, Lawson bunun açık bir ırkçılık olduğunu ve herkes savaşın kötü adamlarının olduğunu bildiğine göre filmin ırz düşmanlarını Alman olarak göstermesi gerektiğini savunuyordu. Lawson'un yorumu ırza geçme olayına ilişkin eski solcu anlayışın modası geçmiş bir örneğiydi; kendi tarafları aynı şeyi yaptığında bu düşmanın canavarlığının açık bir kanıtıydı; bizim taraf yaptığında ise acımasız bir siyasal davranıştı. De Sica gerçeklere bağlı kaldı.

İki Kadın filmi söz konusu olduğu sürece Lawson'un ırkçılık kuşkuları nedensizdi ama Stutgart metro istasyonunda meydana gelen olayda ırkçılık ya da kara derililerden en kötüsünü bekleme eğilimi, etkin bir öğe olarak görülüyor.

1945 Haziranında, Eşit Koşullarda Çalışma Uygulamaları Yasası görüşmelerinde yasanın çıkmasını engellemeye çabalayan Mississipili genç senatör James O. Eastland, en yüksek askeri kaynakların, «birçok Zenci askerin» Normandiya'nın işgalinde ve sonrasında ırza saldırıda bulunduğu ve silahlarının kendilerinden alınması gerektiği konusundaki bilgiden haberdar olduğunu açıkladı. Eastland, Normandiya yarımadasında görülen 33 ırza geçme olayından 26 sının Zencilerce meydana getirildiğini savundu.

Daha da ileri bir kanıt olarak, Eastland çalışma arkadaşlarını «tüm ırkların kendilerine özgü özellikleri olduğu konusunda» uyararak şunları söyledi: «Fransız Ordusu Stuttgart kentine girdiğinde, iyi ailelerden gelen binlerce Hıristiyan Alman kızı bir araya toplanarak metroya yerleştirildi ve dört beş gün orada tutulduktan sonra Afrika'dan gelen Senegalli askerlerin saldırısına uğradı. Bu günümüzün en korkunç olaylarından biriydi. Beyaz askerler böyle bir eylemden suçlu tutulamazlardı.»

NOACP (National Organization for the Advancement of Colored People - Ulusal Kara Derilileri Geliştirme Örgütü), başka sivil-haklar örgütleri ve Fransız konsolosluğu hemen bir protesto çektiler ve bir hafta sonra Müttefik Kuvvetleri Başkomutanlığı Karargahı kısa bir resmî yanıt verdi. Normandiya'ya ilişkin suçlama konusunda «yorum yoktu», yalnızca «Normandiya çıkartmasında zenci savaş birliklerinin bulunmadığı, orada olan zencilerin hizmet birliğinde yer aldıklarını» söyleyen yanıltıcı bir açıklama vardı.(*) Stuttgart ile ilgili olarak da Müttefik Güçlerin bu konuda «hiçbir bilgisi» yoktu; gerçekte Stuttgart'da metro bile yoktu.

Stuttgart metrosu olayını, Kuzey'in ileri gelen ırk ayrımı savunucularından birinin ırkçı imgeleminin yarattığı çıkarcı bir uydurma olay sayarak geçmek iyi olurdu. Ama bundan bir ay sonra, Stuttgart'ın Alman polis şefi kendi raporunu yayımladı. Stuttgart'da metro yoktu ama araba ve trenler için bir merkezî istasyon ve araba trafiğinin aktığı ünlü Wagenburg geçiti vardı. O Nisan Stuttgart'ı işgal eden askerler Senegalli değil Faslıydı. Alman raporu-

(*) Beyazlardan ayrılan Zenci birlikleri Normandiya çıkarmasında silahlı çatışmaya katılmamış olabilir, ama Normandiya'nın çıkarma yapılan sahilinden işleyen ana malzeme yolu, ünlü Kırmızı Top Ekspresine gereken işgücünün çoğunu sağlıyordu.

na göre, yerel polis, «yaşları 14 ile 74 arasında değişen kadınların» karıştığı 1198 ırza geçme olayı saptayabilmişti. Gerçekliği doğrulanan olayların çoğunda kadınlar, «yağma akınlarında kapıları kırarak evlerine giren sarıklı Faslıların saldırısına uğradı. Dört kadın öldürüldü; dördü de ırzlarına geçildikten sonra canlarına kıydı. Bir olayda, ırzına geçilen karısını öldüren koca canına kıydı.»

II. Dünya Savaşı'nda Amerikan askerleri ne ölçüde ırza geçme claylarına karıştı? Hiç kuşkusuz, Amerikalılar Alman, Rus ya da Faslıların hiç de özendirici olmayan ününe ulaşmadı. Amerikan erleri, kendilerini savaştıkları ve işgal ettikleri Avrupa yörelerinde kurtarıcı olarak gördükleri gibi yerel nüfus da bu görüşü paylaşıyordu. Yılların savaş kazanan kahraman geleneğine göre, «haklı ödül» ve serüvencilik anlayışına dayanarak kurtarıcılara kadınların bedenleri sunulur, ama bu daha gerçekçi ve tipik bir durum olması açısından acil ekonomik gereksinimlerden ileri gelir. İtalyanların koşullu olarak teslim olmalarından sonra Roma'da var olan acımasız koşullar üzerinde yazan bir çift tarihçi açıkça şunları söyledi: «İtalyan kadınları bir kutu yiyecek için her şeyi yapabilirdi.»

Palermolu yaşlı bir kadın, sosyolog Danilo Dolci'ye şunları söyledi; «Akın akın giden kadınları görmeliydiniz.» «Beyazı siyahıyla Amerikalılar geldiğinde iş olanağı patlaması oldu... Amerikan askerleri parklarda kamp kurdular. Kocalar karılarını onlara getirerek para aldı. Biri dışarı çıkar çıkmaz başkası giriyordu: hepsi sırada beklerdi. Evet, Bir Dolara İyi İş, derlerdi. Park bakıcıları, Amerikalılar rahat etsin diye şilte getirirdi.»

Savaş zamanı ırza geçme olayıyla fahişeliğinin arasındaki bulanık sınırı çizen özel girişim, açıklıkla tanımlanamaz. SS polisleri Yahudi kızlarına «gelecek sefer beş ziloti» ödeyeceklerini söylerken ırza geçme eylemini, kurbanın da sorumluluğu paylaştığı fahişelik eylemine dönüştürmeye çalışıyordu. Benzer bi-

çimde, savaş alanındaki Japon komutan adamlarına, ırza geçmenin yaratacağı sorunlardan kaçınmak için «onlara ya para verin ya da öldürün dediğinde, aynı ilkeden yararlanıyordu. Yenik tarafın kadınlarının doldurulduğu Alman ve Japon genelevleri Nurenberg ve Tokyo savaş mahkemelerince Berlin-Roma-Tokyo ekseninin yarattığı savaş suçlarının örneklerinden sayıldı, ama bildiğim kadarıyla, Amerikan askerleri II. Dünya Savaşı'nda fahişelik nedeniyle kadınları bir araya toplamadı. Amerikan dolarının büyüsü, savaştan yıkılmış, kurtarılmış ülkelerdeki kadınlar için yeterli baskıyı oluşturuyordu.

Ama savaşta ırza geçme ile fahişeliğin arasındaki ayrım gerçektir, çünkü her zaman, ırza geçmeyi seçen ya da yeğleyen erkekler vardır.

Amerikan Ordusu Askeri Yargıtayının bir üyesi bana Washington'da, şunları söyledi, «Irza geçmenin, istekli kadın ya da fahişelerin el altında bulunmasıyla hiçbir ilgisi yoktur. Savaşta nerede asker varsa, orada fahişe de vardır.»

Bunun üzerine ben, «Öyleyse erkekleri savaşta ırza geçmeye iten nedir?» diye sordum.

«Bilmiyorum,» diye yanıtladı. İsteksiz sohbet arkadaşım, adının açıklanmasını istemeyen emekli bir albaydı.

II. Dünya Savaşı'nda meydana gelen ırza geçme olaylarına ilişkin, A.B.D. askeri mahkemelerindeki davaların sayısı üzerine ne gibi sonuçlar elde edebileceğimi görmek için Washington'a gitmiştim. Mahkemeye çıkarılan ve hüküm giyen askerlerin toplam sayısı, ordularımızın işlediği ırza geçme suçlarının sayısını kesin olarak yansıtacağı için değil (bu gerçeği yansıtmaktan çok uzak olurdu) ama bir dizi istatistik hiç değilse bir başlangıç oluşturacağı ve özellikle bu istatistiklerin daha önce ışık yüzü görmediklerine olan inancımdan, bana bir çeşit bakış açısı kazandırabileceği için gitmiştim.

Askeri Mahkeme Başsavcısının bürosu, isteğimi

elinden geldiğince karşıladı. Altı aylık bir süreyle kesintiye uğramakla beraber, 1942 Ocağı ile 1947 Haziranı arasındaki zamanda verilen askeri mahkeme kararlarının sayısı üzerine fikir edinmemi sağladı. Bu sayılar Hava Kuvvetleri'nin verdiği mahkumiyet kararlarını içeriyordu (II. Dünya Savaşı'nda Deniz Kuvvetleri ve Deniz Piyadeleri üzerine bilgi edilinemiyordu. Bu bilgiler askeri mahkemelerin tutanak defterlerinden çıkarılmıştı çünkü askeri hukukta, ırza geçmek cezası ölüm olan bir suçtu. Sivil hukukta olduğu gibi, ırza tecavüz davaları mahkeme önünde daha önemsiz suçlamalara indirgenir.

Amerikan Ordusu Askeri Mahkemelerinin
Irza Geçme Suçu'yla ilgili olarak
aldığı kararlar

II. Dünya Savaşı

Ocak-Haziran, 1942	1
Temmuz-Aralık, 1942	10
Ocak-Haziran, 1943	25
Temmuz-Aralık, 1943	43
Ocak-Haziran, 1944	52
Temmuz-Aralık, 1944	82
Ocak-Haziran, 1945	60
Temmuz-Aralık, 1945	247
Ocak-Haziran, 1946	355
Temmuz-Aralık, 1946	50
Ocak-Haziran, 1947	46
Toplam	971

Askeri Mahkeme ırza tecavüz suçlularını, ırza geçme niyetiyle saldırı, cinsel sapıklık, eşcinsel ilişkide bulunma amacıyla saldırı, çocuk yaştakilerin ırzına geçme ya da cinsel ahlaka aykırılık, şehvet düşkünlüğü gibi geniş kapsamlı suç niteliğindeki davranışlar gibi ikinci derecede önemli suçlardan yargılayabilir. Örneğin cinsel sapıklık en çok on yıla hüküm giyer.

Askerî yargıçlar kurulu bana, ikinci dereceden suçlamalar için verilen hükümlerin sayısı hakkında istatistik bilgi veremediği gibi, mahkumiyet sayılarıyla karşılaştırmak için, saptanmış ırza geçme, tutuklama ve dava edilen ırza geçme suçlarının sayısını gösteremedi. Elimizdeki Vietnam tutanakları ölçü olarak kullanılabilirse, ırza tecavüz için verilen askerî hükümler sivil mahkumiyet kararlarından biraz çok olacak biçimde, yürütülen dava sayısının ortalama % 60'ını oluşturmaktadır.

Tarihin zararına olacak bir biçimde, Ordu Yargıçlar Kurulu ne ırza tecavüzden suçlanan Amerikan erlerine verilen ortalama cezaya ışık tutabildi, ne de tek tek duruşmaların dökümünü verebildi. 971 ırza geçme davasında 52 askerin cezaya çarptırıldığı konusunda bilgi verebildi. Bu 971'in dışında, 18 asker ırza geçmekle birlikte öldürme suçundan hüküm giydi. Askeri mahkeme 1962'den sonra hiç kimseyi ölüm cezasına çarptırmadı.

Ordu'nun II. Dünya Savaşı'na ilişkin ırza tecavüz suçlamalarının tutanaklarından açık bir gerçek ortaya çıkıyor. Suçlamaların üçte-ikisinden çoğu savaş sırasında değil işgalde gerçekleşmiştir. Mahkeme Katibi, bunun nedeninin askeri mahkemelerin olay yerinden uzakta bulunması olmadığına beni inandırdı. «II. Dünya Savaşı'nda askeri mahkemeler hemen olay yerinde kurulurdu. Suç işleyen biri o anda yargılanırdı; gecikme olmazdı. O günlerde duruşma hakimi, Washington'un kararı gözden geçirmesine gerek kalmadan bir kararı onaylayabilirdi.»

Mahkeme Zabıt Katibi'nin kanısına göre 1942'den 1946'ya dek geçen süredeki suçlamalarda görülen hızlı ilerleme yalnızca kuvvetlerin artışında değil (A.B.D. 1941'de iki milyon askeri eyleme hazır duruma getirmişken bu sayı 1945'de on iki milyona ulaşmıştı) savaş gerçeğinin sergilenmesinden doğmuştu. Katibin sözleriyle, «İşgal sırasında daha çok ırza geçme görülür, çünkü askerlerin daha bol zamanı vardır.»

Son yirmi yılı askerî mahkemeleri incelemekle geçiren emekli bir albayın bu gözlemi belirli ölçüde bir ağırlık taşımaktadır sanırım. Ama, önemli sayıdaki askerî davanın işgalde görülmesi yargıçların da işgalde daha çok zamanları oluşuna bağlanabilir. Yoğun savaşın sürdüğü sırada, askeri mahkemenin bir düşman kadının ırzına geçildiği için toplanmaktan kaçınması mantıklı görünebilir, tabii ırzına geçilen kadın ya da aile üyeleri ortaya çıkıp, uygun yetkiliyi bulmuş ve şikayetini bildirebilmişse. İşgal yıllarında, yerel sivil yetkililerle askerler arasında bir işbirliği kurulabildiyse, bir ırza geçme olayının adalete teslim olasılığı artıyordu.

BANGLADEŞ

İndra Gandi'nin Hindistan Ordusu, Batı Pakistanlıları başarıyla bozguna uğratıp Bangladeş'teki savaşı ansızın sona erdirmişti ki, Bengalli kadınların ırzlarına geçildiğine ilişkin ufak tefek söylentiler Amerikan gazetelerinde yer almaya başladı. Okuduğum ilk haber, **Los Angeles Times** mahreçli olarak 1971 Noelinden birkaç gün önce **New York Post** gazetesinde çıktı. Bu habere göre, Şeyh Mucib ür-Rahman'ın başkanlığındaki Bangladeş hükümeti, Bengalli kadınların Pakistan askerleri elinde çektikleri acıları göz önüne alarak, ırzına geçilen tüm kadınları bağımsızlık savaşının kahramanları ilan etmişti. Haberin sonraki bölümünde şu ürkünç cümle yer alıyordu: «Geleneksel Bengal toplumunda, kadınlar manastır hayatı yaşar ve ırzına geçilenler toplum dışına çıkarılır.»

Noel'den iki gün sonra, **New York Daily News** gazetesinde, savaş muhabiri Joseph Fried tarafından yazılan daha açıklayıcı bir haber çıktı. Fried, dokuz aylık bir aradan sonra Bengalli kadınların kentin sokaklarında yeniden görünmelerini anlatıyordu. Kimi-

leri taşradaki akrabalarının yanına gönderilmişti, kimileri de gizlenmeye gitmişlerdi. «Bu önlemler,» diye yazıyordu Fried, «tümüyle etkili olmasa da akıllıca düşünülmüştü.»

> «Birçok saldırı kurbanı ve görgü tanığı, kamyonlar dolusu Pakistanlı askerle onların kiralık askerleri olan 'razakar'ların nasıl gece köylere baskın düzenleyip, zorla kadınları toplayıp götürdüklerini anlatıyor. Kadınlardan kimisi o anda saldırıya uğramış, başkaları askeri konaklama merkezlerine götürülmüştü. Hintli birlikler Pakistanlıların kalelerine girmeyi başardıklarında kadınların kimisi hâlâ oradaydı. Mukti Bahini'nin özgürlük savaşçılarıyla işbirliği yaptıklarından kuşkulanıldığı için yıkılan köylerden sağ kalanlar elleri bağlı kocalarının gözü önünde kadınların nasıl ırzına geçildiğini, kocaların sonradan nasıl öldürüldüklerini anlatıyordu. Olanların ne kadarının gerçek Pakistanlılarca meydana getirildiği bilinmiyor. Pakistanlı subaylar, adamlarının «böyle şeyler yapmayacak kadar» disiplinli olduklarını ileri sürüyorlar.»

Bu olaylarla ilgili başka gazetelerde çıkan haberleri kaçırmış olmaktan korkarak, **New York Times** gazetesi dış haberler servisindeki bir arkadaşımı aradım. «Bengalli kadınların ırzlarına geçilmesi haberi mi?» diyerek güldü. «Sanmıyorum. Pek **Times**'da çıkacak bir habere benzemiyor.» Newsweek'den bir arkadaş da aynı biçimde kuşkulu davrandı. Her ikisi de ellerine geçen tüm metinlere bakacaklarını söylediler. Çok iyi birer gazeteci olan iki arkadaşım da iğneyle kuyu kazdığımı düşündüler sanırım. (*)

(*) Bu sırada, Bangladeş ırza geçme öyküsünü soruşturan birkaç Amerikalı gazeteciden biri NBC'den Liz Trotta'ydı. Hafta sonu haberleri için bir TV raporu hazırladı.

Ocağın ortalarına doğru ırza geçme olayı inanılırlık kazanmaya başladı. Dünya Kiliseler Birliği'nin Asya'ya yardım yetkililerinden biri, Bangladeş'e yaptığı görev gezisini tartışacağı bir basın konferansı düzenledi. Sayın Kentaro Buma, dokuz aylık çarpışma sırasında, 200.000 Bengalli kadının Pakistanlı askerlerce ırzına geçildiğini bildirdi, bu sayı kendisine Dakka'daki Bangladeş yetkililerince verilmişti. Binlerce kadının gebe kaldığını söyledi. Ve geleneğe göre, hiçbir Müslüman koca, zorla boyun eğdirilmiş de olsa, bedenine başka bir erkeğin eli değmiş karısını kabul etmezdi. Buma'nın gazetecilere söylediğine göre, «Bangladeş'in yeni yetkilileri bu geleneği yıkmak için ellerinden geleni yapıyorlardı.. Kocalara, kadınlarının birer kurban olduğunu ve ulusal kahraman sayılmaları gerektiğini söylüyorlardı. Kimi erkek karısını eve almıştı ama bunların sayısı çok çok azdı.»

Birçok gazetecinin Bangladeş'te rastlayamadığı bir olay **AP** ve **UPI** haber ajanslarınca, Cenevre'den bildirildiği söylenerek yayınlandı. Kısaltılarak dört paragrafa indirilmiş biçimiyle **The New York Times** gazetesinde bile yer aldı.

Londra, New York, Los Angeles, Stockholm ve başka yerlerdeki feminist ve hümanist toplulukların örgütlü tepkisi kısa sürede ortaya çıktı. «On bir kişilik bir kadın grubu ocak ayında New York Times'a şunları yazdı: «Savaşta yaşamları hemen hemen yok edilen kadınlar şimdi de kocaları tarafından tümüyle yıkılıyor.» «Bu... erkeklerin, bağımsızlık için savaşırken bile, kendi kadınlarına yaptıkları haksızlıklara duyarsız kalışlarını açıklıkla ortaya koyuyor.» Tarihte ilk kez, savaşta ırza geçme olayının ele alınmasıyla, Bengalli kazazedelere ulaştırılacak yardım, Uluslararası Nüfus Planlaması Örgütünün Londra bürosundaki çalışkan görevlilerce oluşturuldu. Bangladeş hükümeti ilk başlarda yoğun işbirliği içindeydi. Bunun ardından gelen aylarda, Bangladeşli kadınların bağımsızlık

savaşındaki kötü durumunun aydınlatılması süreci yavaşlayacaktı.

Bangladeş hükümeti 1971 Martında, Hindistan'ın desteğiyle bağımsızlığını ilan ettiğinde, resmî olarak Doğu Pakistan sayılan Bengal 75 milyon nüfuslu bir devletti. Ayaklanmanın bastırılması için Batı Pakistan askeri birlikleri Doğu'ya uçurulmuştu. Hindistan'ın iki haftalık silahlı müdahalesi dışındaki dokuz aylık terörde, bir olasılıkla üç milyon kişi yaşamını yitirdi, on milyon sınırdan geçerek Hindistan'a kaçtı, ve 200.000, 300.000, belki de 400.000 kadar kadının ırzına geçildi. Bangladeş'in nüfusu göz önünde tutulursa, ırzına geçilen kadınların yüzde sekseni Müslümandı, ama Hindu ve Hıristiyan kadınlar da bunun dışında kalmamıştı. Müslüman Bengalli kadınlar peçe takarak, kendi evlerinde bile erkeklerden ayrı kapalı yerlerde, kendi başlarına yaşamaya alışkındı. Pakistanlılar da Müslümandı ama Bengallilerle aralarındaki benzerlik bundan oluşuyordu. Ortak bir dini gelenekleri olmasına karşın, Pencaplı Pakistanlılar, koyu renk derili, ince kemikli Bengallilerle karşılaştırıldığında daha uzun boylu, açık renk derili ve çıkık kemikliydiler. Bu ırksal ayrılık, cinsel zorbalık deneyinden geçtikten sonra gebe olduklarını anlayan Bengalli kadınların acısının artmasına yol açıyordu.

Çok sayıda Bengalli kadının, vur kaç yöntemine göre ırzına geçilmesi; Pakistanlı askerler, New York eyaletinden biraz daha büyük bir alana yayılmış bu küçük yoğun nüfuslu topraklardan geçip burayı işgal edince, lojistik yönden son derece kolay bir işti. (Bangladeş dünyanın en sık nüfuslu ülkesidir.) Mukti Bahini'nin «özgürlük savaşçıları» etkili bir karşı güç oluşturamıyordu. Tecavüz kurbanlarına göre, Pakistan Ordusu'yla işbirliği yapan kiralık asker 'razakarlar' yani Müslüman Bihariler çok azılı ırz düşmanlarıydı. Yasa ve düzenin genel bozulması sırasında, özgürlük savaşçılarının kendileri de ırza saldırılarda bulundu. Bunun benzeri bir olay II. Dünya Savaşı'nda,

köylerinden hangi askerler geçiyorsa onların saldırı hedefi olan Yunan ve İtalyan kadınlarının başına gelmişti.

Röportaj için Bangladeş'e gönderilen Aubrey Menen, vur kaç yöntemiyle uygulanan ırza tecavüzlerin yapılış biçimini ortaya koydu. Bu Hintli Katolik romancı, yalnızca romantik bir boyut katmak amacının ötesinde, yaygın bir örnek olması nedeniyle, «köyün güzeli» dediği on yedi yaşındaki bir aylık Hindu gelinini ele aldı. Ne de olsa, ırzına geçilen bir kadın olduğuna göre, Menen onu «o malum kalçalar»a sahip cinsellik dolu bir kadın olarak çizmekte sanatçılık becerisini kullandı: «Kalçaları, büyük Sanskrit ozanı Kalidasa'nın buyurduğu gibi kusursuz bir karpuzun iki parçası biçimindeydi.»

Menen kurbanın babasından bilgi edinmişti. Pakistanlı askerler aralıkta bir sabah kamyonla küçük köye gelmişlerdi; «yasak bildiri aradıklarını» söyleyerek, kibarca ve titizlikle evleri aradılar. Pek konuşma olmadı çünkü askerler köyde hiç kimsenin anlamadığı bir dilde konuşuyorlardı. Bir aylık gelin askerlerden birine, barış içinde hindistan cevizi suyu sundu.

O gece saat onda kamyon dolusu asker köye geri gelerek, oluklu demir levhalardan yapılmış evlerinin kapısını tekmeleyerek aileyi kaldırdı. Gelenler altı askerdi ve babanın söylediğine göre hiçbiri sarhoş değildi. Şimdi sözü Menen'e bırakıyorum:

> «İki asker yeni evli çiftin odasına girdi. Öbürleri ailenin yanında kaldı, aralarından biri silahını onların üzerine yöneltti. İçeriden yüksek sesle bağırarak verilen bir emir ve damadın karşı koyan sesi duyuldu. Sonra gelin bağırana dek sessizlik oldu. Kimi boğuk çığlıkların dışında yeniden sessizlik oldu.
>
> Birkaç dakika sonra, üniforması karmakarışık olmuş bir asker dışarı çıktı. Arkadaşlarına sırıttı. Başka bir asker onun yerini aldı. Ve bu böylece, altısı da köyün güzelinin ırzına geçip

bitirene dek sürdü. Sonra altısı da aceleyle oradan ayrıldı. Babası kızını yatağın üzerinde kan içinde buldu, kız baygındı. Kocası, yere çömelmiş, kusmuğunun üzerine eğilmişti.»

Babasıyla görüştükten sonra Menen, Dakka'daki tecavüz kurbanlarının barındığı bir sığınakta genç kadının kendisini buldu. Menen'in bildirdiğine göre kadın «gerçekten güzeldi», ama ağzı «tuhaftı». Sert ve gergindi. Genç kadın küçük köyüne geri dönebileceğinden kuşkuluydu. Dediğine göre kocası onu görmek istememiş, babası da «utanç içindeydi». Köylüler de «onu istemiyorlardı». Menen'in kaleminden çıkan konuşma, utangaç duraklamalarla sürüp gidiyordu ama gerilimden yoksun değildi.

«Ayrılmak üzere kalktım. Kapıdaydım ki bana seslendi.

Bir saygı ifadesi olan «huzur» diye çağırdı.

«Efendim?»

«O adamların cezalanmasını sağlayacaksınız değil mi?»

«Cezalandırmak. Cezalandırmak. Cezalandırmak.»

Menen'in köyün güzeliyle ilgili yazısı ustaca kaleme alınmıştı, ama aynı zamanda ırzlarına geçilerek toplum dışına itilen binlerce Bengalli kadının içine düştüğü kötü durumu sahneliyordu. Daha az romantik bir bakış açısına sahip başka gözlemciler daha gerçekçi incelemeler sundu. Bangladeş'teki ırza geçme olayı güzellikle sınırlanmamıştı. Dokuz aylık baskı sırasında, sekiz yaşındaki kızlarla yetmiş beşlik nineler de cinsel zorbalıklara hedef olmuştu. Pakistan askerleri Bengalli kadınlara buldukları yerde saldırmakla kalmamış, yüzlercesini zorla kaçırarak gece yararlanmak için askerî barakalarında tutmuşlardır. Kaçmaları önlensin diye kadınlar çırılçıplak tutulmuştur. Bir Hintli gazetecinin bildirdiğine göre,

«adamları harekete geçirmek amacıyla» kimi kamplarda pornografik filmler de gösteriliyordu.

On üç yaşındaki Hatica, Dakka'da bir gazeteciyle konuştu. Dört başka kızla birlikte okula giderlerken bir grup Pakistanlı askerce kaçırılmıştı. Beş kız da Muhammedpur'daki bir askeri geneleve yerleştirilerek savaşın sonuna dek altı ay burada tutsak edildi. Her gün iki adam Hatica'nın ırzına geçiyordu; dediğine göre öbür kızlar günde altı ile on kadar erkeğe hizmet etmek zorundaydı. (Kimi haberlerde bir gecede sekiz saldırıya uğrayanlar bulunduğu bildiriliyordu, bu satırları yazarken bile kavrayamayacağım ölçüde bir bedensel sömürüydü bu.) Hatica, askerlerin önceleri bağırmasını önlemek için ağzını bağladıklarını söyledi. Aylar geçip tutsakların direnci kırılınca, askerler basit bir yaptırım uyguladı. Günlük besin gereksinimlerini vermeyerek kızların paylarına düşenlerin tümüne boyun eğmesini sağladılar.

Zengin bir dul olan Kamala Begum, Dakka'nın seçkin mahallelerinden birinde yaşıyordu. Savaş başlayınca iki kızını, gizlenmeleri için taşraya gönderdi. İlgi çekmeyecek denli «yaşlı» olmasına güvenerek geride kalabileceğini düşünüyordu.

Dakka'daki bir kürtaj kliniğinde bulunan Hatica Ve Kamala Begum'le, bir kadın fotoğrafçı olan Bérenger d'Aragon konuştu.

Dokuz aylık savaş sırasında meydana gelen ırza geçme, kaçırma ve zoraki fahişelik, Bengalli kadınlarının küçük düşürülmesinin yalnızca ilk bölümüydü. Başbakan Mucib ür-Rahman'ın tecavüz kurbanlarının ulusal kahraman sayıldığını açıklaması kadınları yeniden topluma kazandırmaya yönelik talihsiz seferberliğin ilk adımıydı; kadınların kocalarına dönmeleri için elverişli ortamın yaratılması ve evli olmayanlara özgürlük savaşçıları arasından eş bulmayı amaçlıyordu. Kadın bekaretiyle kaç göçün ana ilke sayıldığı bir ülke açısından kavram olarak düşsel bir girişimdi; «evlendirip kurtaralım» kampanyası yürü-

medi. Birkaç damat adayı ortaya çıktıysa da, baba yerine geçen hükümetten kendilerine yüklü bir çeyiz verilmesini beklediklerini açıkça belirttiler.

«Adamların istekleri arasında kırmızı renkli son model Japon arabaları, basılmamış şiirlerin bastırılması gibi şeyler vardı,» diye acıyla yakındı bir hükümet görevlisi. Başka bir engel de, Bangladeşlilerin düşünmediği bir biçimde, ırzına geçilen kadınların tutumuydu. Aynı görevli şunları söyledi: «Kadınların çoğu uzun bir süre yanlarına bir erkeğin yaklaşmasına katlanamayacak durumdaydı.»

Evlilikten daha önce ele alınması gereken sorunlar çözüm bekliyordu. Uluslararası Aile Planlaması Örgütünün Bangladeş'e gönderdiği doktorlar kadın hastalıklarının yaygın olduğunu saptadılar. Avusturalyalı bir doktor **The New York Times'a** şunları söyledi: «Hemen hemen tüm ırza geçme kurbanlarında zührevi hastalık görüldü.»

En ciddi sorun hamilelikti. Hamile kalan kadınların sayılarının saptanması çok güçtü ama genel olarak kabul edilen sayı yirmi beş bindi. Daha az düşündürücü olan bir sorun ırzına geçilmiş hamile kadınların tutumuydu. Bebeğini doğurmak isteyenlerin sayısı çok azdı. Doğumları yaklaşmış olanlar çocuklarının geleceğiyle ilgilenmiyordu. Zorla ırzına geçilmesinden doğacak bir çocuğun yetiştirilmesinin anlaşılır ürkütücülüğünün yanında açık renkli Pencap ırkının hatlarını taşıyacak çocukların ne Bengal kültürü ne de kendi annelerince kabul edilmeyeceği Bangladeş'te açıkça söyleniyordu.

Varlıklı aileler kızlarını Kalküta'daki deneyimli kürtajcılara gönderebiliyordu, ama kırsal kesimdeki köylerde, utanç, kendinden tiksinme ve seçenek olmayışından doğan korkutucu, akla aykırı çözümler uygulanıyordu. Merkezi Londra'da bulunan Uluslararası Kürtaj Araştırma ve Eğitim Kurumundan Dr. Geoffrey Davis, kırsal Bangladeş'in ücra köşelerinde aylarca çalıştıktan sonra gezileri sırasında «sayısız» cana kıy-

ma ve çocuk öldürme olayı duyduğunu bildirdi. Fare zehiri kullanmak ve boğmak en çok başvurulan yöntemlerdi. Davis aynı zamanda, beş bin kadının, beraberinde tıbbi sorunlar getiren çeşitli yerel yöntemlerle çocuk düşürmeyi başardıkları varsayımında bulundu.

Rahibe Theresa'nın Kalküta'daki Katolik rahibe manastırı, çocuklarını deniz aşırı ülkelere evlat edinilmesi için göndermeye istekli olan kadınlara Dakka'da kapılarını açtı, ama Rahibe Theresa'nın uyarılarına karşın çok az sayıda ırza geçme kurbanı kendisine sığındı. Yeni kurulan Bangladeş Kadın-Rehabilatasyonu Merkez Örgütü ile işbirliği yapan Aile Planlaması Dakka'da klinikler açtı ve isteyenmeyen gebelikler sorununu çözecek on yedi merkez oluşturdu. Çalışmaya başlamasının ilk ayında yalnızca Dakka'daki klinikte yüz kürtaj yapıldığı bildirildi.

Bengalli kadınlarca kurulan, Bangladeş Kadın Rehabilitasyonu Merkez Örgütü, kahramanca bir itici güç oluşturdu. Az sayıda çalışan kadın bulunan bu ülkede beceri sahibi olanlar kazazede kardeşlerine yardım için öne çıktılar. Savaş öncesinde kürtaja kesinlikle karşı olduğunu açıklayan Helena Paşa adlı bir doktor önemsiz bir parasal destek karşılığında gönüllü olarak zaman ve hizmetini sundu. Thera Şafik gibi sosyal etkinliklerde bulunan kadınlar örgütsel çalışmayı üstlenerek, şok içindeki tecavüz kurbanlarının erkeklerden kabul edemeyeceği güven ve yolgöstericiliği onlara sağladı. Thera Şafik bir konuda çok katıydı. Irza geçme ya da zoraki fahişelik Bengalli kadınların yaşadıklarını anlatmak için yalan ve yetersiz sözcüklerdi. Konuşmalarında «işkence» sözcüğünü kullanmayı yeğliyordu.

Rehabilitasyon güven vermek, yakınlık göstermek ve kürtajdan daha fazlası demekti. Kadınlar örgütü evsiz barksız, toplum dışına atılmış kadınlara iş becerisi kazandırmanın yollarını aradı. El sanatları, steno ve daktilo ilk akla gelen olasılıklardı kadınların çoğunun daha önce hiç köylerinden dışarı çıkmadıkları

anımsandığında bunların önemsiz adımlar sayılamayacağı ortaya çıkıyordu. «Rehabilitasyon»un umut edilen uzun vadeli amacıysa evlilik olmayı sürdürüyordu. Sosyal görevlilerden biri kısaca şunu söyledi: «Para kazanan bir kadının başkalarından daha parlak evlilik beklentileri olur.» Ama işkence gören birçok kadın açısından yardım ve destek çok geç geldi ya da hiç gelmedi. Bir erkek hükümet görevlisi şöyle dedi: «Ne yazık ki, kimilerinin genelevlere düştüğünü duyduk. Bu korkunç bir trajedidir.»

Bu yıkımın tüm boyutları ortaya çıktığında, bu olaya akılcı askerî açıklamalar arayanlar dönüp dolaşıp, kitlesel ırza geçme olaylarının neden meydana geldiği sorusuna vardılar. Aubrey Menen bir Bengalli politikacıyı şöyle köşeye kıstırdı: «Öyleyse, ırza geçme terör kampanyasının bir parçası mıdır?» Sorusuna düşünülerek verilmiş bir yanıt aldı: «Askerler barakalarında ne konuşur? Kadın ve cinsellik,» diye konuştu politikacı. «Ellerine bir silah verip, gidip insanları delicesine korkutmalarını söyleyin, akıllarına ilk gelen şey ne olacaktır?» Kendi yanıtının boyutlarından ürken politikacı sözlerini şöyle bitirdi. «Hem unutmayın, Bengalli kadınlarımız çok güzeldir.» Hintli romancı Mulk Raj Anand, bir komplo söz konusu olduğuna inanıyordu. Irza geçme eylemleri öylesine düzenli ve yaygındı ki, «Batı Pakistanlılarca yeni bir ırk üretmek için tasarlanmış» bilinçli bir askerî politika olmalıydı. Anand büyük bir inançla gazetecilere, Bengal ulusunun sulandırılmak istendiğini söyledi.

Çeşitli kuram ve varsayımlar çok boldu ama bunların tümü Bangladeş'teki kitlesel ırza geçme olayının çağdaş tarihte eşine rastlanmadığına dayanan yanlış düşünceden kaynaklanıyordu.

Oysa Bangladeş'teki kitlesel ırza geçme tarihteki tek örnek değildi. Bangladeş'in dokuz aylık işgali sırasında meydana gelen, kişi başına düşen ırza tecavüz olayı, ne 1937'deki Nanking istilasında meydana gelen ırza saldırı olaylarından, ne I. Dünya Savaşında

Alman Ordusu denetimsiz olarak Fransa ve Belçika'da ilerlediğinde meydana gelen benzer olaylardan; ne de II. Dünya Savaşı'nda tüm Rus köylerinde görülen ırza geçme olaylarından sayıca daha çok değildi. O savaşlarda da akılcı yanıtlar arayanlarca, olaylarının nedeninin «terör kampanyası» ya da «bilinçli bir askerî politika» olduğu ileri sürülmüş ve sonradan unutulmuştu.

Bangladeş olayı bir tek yönüyle eşsizdi. Tarihte ilk kez olarak savaşta kadınların ırzına geçilmesi ve kitlesel saldırının karmaşık sonuçları uluslararası ilgi uyandırmıştı. Şeyh Mucib ür-Rahman hükumetinin ivedilikle gereksinim duyduğu uluslararası ilgi ve ekonomik yardım bunun nedeninin bir parçasıydı; ırza geçmeyi politik bir sorun olarak gören yeni feminist bilinç ve kürtajın, istenmeyen gebelikler sorununu çözecek kılgısal bir önlem sayılması da bu ilginin uyanmasına katkıda bulunan çok önemli etkenlerdi. Ve böylece Batılıların gözünde dünyanın bilinmeyen bir köşesindeki bilinmeyen bir savaş, «ağıza alınamayan» bu suçun incelenmesi için ortam hazırlamış oldu. Bir kez olsun, silahsız kadınların silahlı erkekler karşısında duyduğu belirli korku herkesce bilindi.

VİETNAM

The **Pentagon Papers** (Pentagon Raporları) adlı kitabın yayınlanmasıyla açığa çıkan, Amerika'nın Vietnam'a müdahalesine ilişkin gizli belgeler arasında, 1954-55'de Amerikan Hava Kuvvetleri'nden Albay Edward G. Landsdale tarafından yönetilen gizli görevle ilgili bir rapor vardı. Fransızlar Cenevre'de Vietminh'le bir araya geldiği sırada, Dienbienfu'nun düşüşünün hemen ardından başlatılan Landsdale'in gizli görevinin geniş kapsamlı amacı, «örgütsel askeri operasyonlara girişerek» «alışılmadık savaşma yöntemlerinde Vietnamlılara yardımda bulunmak» ve Pentagon'un

terminolojisinde kısaltılmış olarak «psywar» diye geçen, politik-piskolojik savaşı başlatmaktı.

«Psywar» Ho Şi Minh güçlerini şaşırtmak için düzenlenmiş, özenle başlatılan söylenti kampanyalarından oluşuyordu ve Hanoi'nin Çin Komünistleriyle olan ilişkilerini azaltmayı amaçlıyordu. İlk söylenti kampanyası ırza geçme olayına ilişkindi. 1945'deki Milliyetçi Çin birliklerinin davranışlarını göz önüne alan ve Vietminh yönetiminde gerçekleşecek işgalden Vietnamlıların duyduğu korkudan yararlanmayı amaçlayan, Amerikalılarca eğitilen Vietnam Piskolojik Savaş Birliği, sivil giysilere bürünerek, Hanoi'ye sızıp, bir Komünist Çin alayının Kuzey Vietnamlı köy kadınlarının ırzına geçtiği söylentisini yaymak üzere görevlendirildi. Pentagon Raporlarında yayınlanan Landsdale'in bir raporuna göre, «Birlikler kendilerine yapılması söylenilenleri sessizlik içinde dinler; sivil giysilerine bürünür, görevlerini yerine getirmek üzere gider ve geri gelmezlerdi. Görevden kaçıp Vietminh'e katılırlardı.»

Vietnam Savaşı, yalnızca Amerika'nın yirmi yıllık müdahalesi süresince değil ama Fransız sömürgeciliğine karşı yürütülen bağımsızlık savaşından başlayarak sonuna dek, kimi insan topluluklarının öbürlerinden daha değişik davrandıklarının gözlemlendiği, ırza geçme olayı açısından sosyolojik bir cadı kazanı olmuştur ve bu nedenle ırza geçme olayının kavranmasında önemli ölçüde aydınlatıcıdır. Kuşkusuz bir yönüyle bu savaş da öbürlerinden değişik olmamıştır; ırza geçme, hiç değilse de binde bir olarak, haber yönünden, dış muhabirlerin yazılarına geçecek ölçüde değerli görülmüştür.

1972 Aralığında, Paris 'barış' görüşmeleri en sonunda yoğun bir aşamaya geldiğinde, **Associated Press**'in sekiz yıl Vietnam'da muhabirliğini yapan Peter Arnett ile New York'da birçok uzun konuşma yaptım. Saygon basın görevlilerinin geri kalan tümü gibi bu Pulitzer Ödülü sahibi gazeteci de, Vietnam'da mey-

dana gelen bir tek ırza geçme olayının haberini göndermedi, ama öbür basın görevlileri gibi o da bu olayın varlığının bilincindeydi. Bu konuda düşünmeğe başladığında, Arnett Vietnam'da meydana gelen ırza geçme olaylarını çeşitli düzeylerde tanımlayabiliyordu.

1954'den önce, Vietnam'daki yabancı varlığı Fransızlardan oluşuyordu ve Arnett'in tarihsel yorumuna göre, Fransız paraşütçüleri, ırza geçip yağmalamalarına izin verilen paralı lejyonerlerden daha katı bir disiplin uyguluyordu ya da Arnett bunu, «Amerikalılardan önceki» yaşamı dillerine destan eden Güney Vietnamlılardan böyle duymuştu. Arnett'in izlenimine göre, Güney Vietnam Ordusu (ARVN), uzun savaşın başlarında az sayıda ırza geçme olayına karışmıştı, ama giderek artan bir vahşilikle birlikte büyüyen çatışma ARVN'nin ırza saldırı olaylarının sayısını artırdı. Disiplin mekanizması Güney Vietnam ordusunda her zaman gevşekti ama başka etkenler de ırza geçme olayını kötü yönde etkiledi. Hükümetin denetimindeki bölgelerde, büyük kentlerde yasadışı bir eylem her zaman ceza görürdü, bu nedenle tehlikeliydi: Irzına geçilen kadın etkin ilişkiler içindeki bir ailenin kızı ya da hanımı olabilirdi. «Kuşkusuz ARVN Saygon'u dolaşır, kadınların ırzına saldıramazdı,» dedi Arnett, «ama Vietminh yönetimindeki askeri işgalde durum değişikti, Amerikan eğitiminden geçenler baskı altına girmişti; Tet saldırısı anımsanırsa, her şey olabilirdi. Hükümetin dışındaki güçlerce denetlenen bölgelerde, serbest-ateş bölgelerinde her zaman her şey mümkündür.»

Güney Vietnam askerlerine, ailelerini askeri üslerdeki kamplarda yanlarında bulundurmaya izin vardı. Arnett, askerlerin eşlerinin yanlarında olması ve genelde cinsel ilişki olanaklarının bulunuşu (genelev düzeni Vietnam ordusunun alışılagelmiş bir parçasıydı) nedeniyle ARVN askerlerinin ırza geçmeye daha az itildiklerine inanıyordu. Başka bir olası-

lık da, eş ve çocukların kamptaki varlığının başka kadınların ırzına geçilmesine karşı törel bir güç oluşturduğuydu. Aynı zamanda, ARVN'nin askeri operasyonları yakın çevrede ve kısa süre içinde yer alıyordu. Askerler yalnızca, pek yakında eşleri ve ya da genelevlerine döneceklerini bilmekle kalmıyorlardı ama geçtikleri köylerdeki kızları tanıdıkları, ya da onlarla akrabalık ilişkisi içinde oldukları da güçlü bir olasılıktı.» Arnett şu sonuca varıyordu, «Rastgele gelişen birçok ırza geçme olayı aile ilişkileri sayesinde önleniyordu.»

Aile ilişkilerinin engelleyici bir etken oluşturduğu, kişiyi düşündürecek bir nokta. Vietnam Savaşı gibi kimi yönleriyle bir kardeş kavgası olan Amerikan İç Savaşı da, bu konuda düşünmüş olan birkaç tarihçi tarafından ırza saldırı olaylarının sayıca düşük görüldüğü bir savaş sayılır. Kişinin kızkardeşi ya da arkadaşının kız kardeşine saldırma yasağı erkekler arasındaki onur ilkesinin bir parçasıdır; dahası, ırza saldıran ile kurbanın tanışıklığı olmaması, tanınmayan kadının insanlığından sıyrılışı daha kolay olduğuna göre, ırza saldırıda önemli bir etkendir.

ARVN'e tezat olarak Vietnam'ın bir köşesinden öbürüne gönderilen Güney Vietnamlı seçkin «Ranger» birlikleri yabancı basın tarafından daha yüksek oranda ırza tecavüzle suçlanıyordu. Tanımadıkları bir yöreye yerleştirilen bu birliklerin aile ilişkileri yoktu ve yöre kadınlarının duygularını bilip göz önünde tutmaları zayıf bir olasılıktı. Güney Vietnam'ın bu seçkin askeri kıtalarının, kendi kabadayılık taslayan, övüngen görüntülerinden etkilenmiş olabileceklerine ekleyebilirim.

Benzer biçimde, Güney Vietnam'ın düzenli ordusu, 1970 Mayısındaki kısa işgal sırasında Kamboçya'ya gönderildiklerinde, geçtikleri tüm köylerde öylesine kayıtsızca ırza geçip yağmaladılar ki, ABD yanlısı Lon Nol hükümeti buna resmi olarak karşı çıktı.

Arnett kendi gerçeklerini bir araya getirince şu beklenmedik kavrayışa vardı: «Kendi ulusundan olanların ırzına geçmek daha güç olmalı.»

Bu Kamboçya istilasına ilişkin olarak, Komünist yanlısı Prens Sihanuk daha sonra, acı bir alayla Başkan Thieu'nün kendisi için «çok yararlı» olduğunu söyledi. İtalyan gazeteci Oriana Fallaci'ye şöyle dedi: «Evet, gerçekten, Sirik Matak Kuzey Vietnamlılarla Vietkong'un Kamboçya'da çok kötü davrandıklarını söylerdi. Ama Thieu'nün askerlerini; o çocukları öldüren, kadınların ırzına geçen, evleri yakıp tapınakları yıkan vahşi canavarları görünce, şunu söylemek zorunda kaldı: «Sihanuk'un Vietnamlıları bunlardan daha iyi.» Kısacası, Thieu vahşi canavarlarını göndermemiş olsaydı, bu denli çok Kızıl Kimer olmayacaktı; on binlerce Kamboçyalı genç direniş gruplarına katılmayacaktı.»

Savaş ilerledikçe, coğrafik ve milliyetçi kaygılar yok oldu. Arnett şuna inanıyordu: «Savaşı yaşayıp, arkadaşlarınızın öldürüldüğünü görünce amacınız kötüye yöneliyor.» Ve şöyle diyordu: «Tüm birlikler için geçerli olan tek düşünce yemek, içmek ve seksti.» Ve savaşın başında az sayıda ırza tecavüz olayının *faili* olan Güney Vietnam Ordusu etkinliğini yoğunlaştırdı. Arnett'in deyişiyle «asıl ırza tecavüz» özel sorgu merkezlerinde yer alıyordu. «Vietkong ile ilgili bilgi alma gerekçesiyle köylerden birinde alımlı bir kız seçer ve askeri kolun yanısıra yürüterek sorgu merkezine götürürlerdi. Kimi zaman kızı ormana götürürlerdi ve sonra, biz gazeteciler çığlıklar duyardık. Salıverilmeden önce sırayla ırzına geçilirdi. Komutanın önüne getirildiğinde bile komutanın kızın ailesini tanıdığı ortaya çıkar ve bunun üzerine özgür bırakılırdı.»

Arnett, soruşturma ekipleri bir kadını ormana götürdüğünde çığlıklar duyan gazeteciler arasındaydı ve öbürleri gibi bundan ötesini hiç araştırmadı. «Güney Vietnamlılar içine kapalı insanlardı ve bu iş sessiz

sedasız yapılırdı. Herkesin içinde, çete halinde gerçekleştirilen bir tecavüzde bulunmaları Amerikalılara oranla daha az olasıydı,» diye ileri sürüyordu Arnett, toplumbilimci bir açıklama yaparak. Tipik gazeteci gerekçesini göstererek, «savaşın bitiminde ordu tutukevlerinden çıkan kadınların tümünün ırzlarına geçildiğini söylediklerini» kabul etmesine karşın, ırza saldırının «doğrulanmasının güç» olduğunu söyledi. 1972 Aralığında **Time** dergisinde çıkan, Saygon'daki politik tutuklularla ilgili bir yazıda sakınımlı bir tutumla şunlar söyleniyordu: «Vahşet öykülerinden geçilmiyor ve çoğu Saygonlu bunların doğruluğuna inanıyor. Merkez Polis Karargahından salıverilen bir kadın, kendisini sorguya çekenlerin cinsel organına lastik bir cop soktuklarını söyledi.»

Kadın politik tutukluların işkencesinde genel olarak ırza geçme ya da cinsel organların çeşitli biçimlerde horlanması uygulanır. Ya sadist işkencenin kendi mantık çerçevesi içinde cinsel acı vermeye yönelişinden, ya da politik bilgi edinme çabasının, saldırganca cinsel eylemler için bir bahane olmasından, bir kadın için bunların tümünün sonucu neredeyse kaçınılmazdır. 1944'de Alman askerleri Maqui yandaşlarına işkence edip ırzlarına geçmiş, on yıl sonra da Fransızlar Cezayir direniş önderlerine işkence edip ırzlarına geçmiş oldukları gibi, 1972 yılında da Güney Vietnam'daki soruşturma merkezlerinin korkunçluğunun dışında, Arjantin'de kadın siyasi suçlulara elektrik şoku ve ırza geçme eyleminin uygulandığını, Brezilya'da ise kadın ve erkek tutukluların cinsel organlarına elektrik şoku yapıldığını ve ağır biçimde dövüldüklerini, bunun yanısıra katmerli bir öc alma eyleminde bulunarak «işkencecilerden birinin işkence ettikleri adamın gözü önünde karısının ırzına geçtiğini» duyuyoruz. Bundan altı ay sonra, aynı yöntemler Portekiz'ce, sömürgeleri Angola ve Mozambik'de, bir yıl sonra da Şili'deki askeri yönetimce uygulandı. Dünyanın birçok yerinde, politik bilgi alma bahanesi,

kadınlar söz konusu olduğunda, ırza tecavüzle sonuçlanmıştır.

Yeni Zelandalı Peter Arnett, politik açıdan nesnel bir tutumla, Vietkong ve Kuzey Vietnam Ordusunda ırza geçme suçuna çok az rastlandığının Saygon'daki basın görevlilerince yaygın olarak bilinen bir gerçek olduğunu söyledi. «Vietkong, terörü gündelik bir silah olarak kullanıyordu,» dedi. «Bir köyün ileri gelenlerini sıraya dizip kafalarını uçururlardı, ama ırza geçme cezalandırma yöntemlerinin bir parçası değildi. Yağmacılık; yiyecek hırsızlığı ve ırza saldırı onlara yasaktı ve bu eylemlerde bulunduklarında her zaman çok şaşırırdık. Vietkong'un ırza saldırdığını çok az duyduk.»

Vietkong'un ırza tecavüz yasağının, törel inandırıcılığın ötesinde bir anlamı vardı. Amerikan askerî haberalma örgütü, düzenli olarak, savaş alanındaki ölü Vietkongluların üzerinde bulunan belgeleri gazetecilerin kullanımına sunuyordu. Arnett, bu belgeler arasında birçok kez, ırza geçtikleri için geri hatlara gönderilen ya da kurşuna dizilen Vietkong askerleriyle ilgili raporlara rastlamıştı. «Vietkong ırza geçme suçunun cezalandırıldığını herkese duyururdu,» dedi. «Onların gözünde ırza geçmek ağır bir suçtu. Irza tecavüz ve yağmalama büyük bir politik yanılgıydı. Böyle bir şey yapılmazdı. Aynı zamanda, karşı tarafın ırzına geçtiği kadınları kahraman durumuna getirir, düşmanın saldırganlığının örnekleri sayarlardı.» (*)

(*) Köylülerden oluşan devrimci bir gerilla ordusunun ırza tecavüz etmediği görüşü 1928'de, sade bir anlatımla, büyük Çin generali Çu Teh tarafından şu özdeyişle dile getirilmişti, «Halkın iğne ipliğini bile almayın.» Düşmanı Kuomintang'ın uygulamalarından çok değişik olan Çu Teh'in kuralları arasında şunlar da vardı: «Bir evden ayrılmadan önce üzerinde uyuduğunuz tüm samanları geri verin; insanlarla nazikçe konuşun ve elinizden geldiğince onlara yardım edin; ödünç aldığınız tüm eşyaları geri verin; zarar gören her şeyin bedelini

Arnett'in Vietkong'un neden ırza geçmediği konusundaki incelemesi, yeterli ceza yöntemlerinin dışına da çıkıyordu. Vietkong kadınlarının askeri operasyonlarda önemli bir rol oynadıklarının ve erkekleriyle birlikte eşit olarak savaşan kadınların varlığının başka kadınlara kötü davranılıp, onların cinsel yönden küçük düşürülmelerini engellediğinin bilincindeydi ve bir gerilla gücünün varlığını sürdürebilmesinin, kadın erkek tüm halkın inancına dayandığını anlıyordu. Arnett, kendi deyimiyle Vietkong'un devrimci görevlerine olan «bağlılık anlayışı»nı da göz önünde tutuyordu. Bu konuyu genişletmek için ilginç bir karşılaştırma yaptı. «Vietnam'da bulundukları sürece genelevlere hiç gitmeyen Amerikan subayları tanıdım. Bu adamlar kendilerini savaşı kazanmaya öylesine adamışlardı ki sözün tam anlamıyla cinsel temas gereksinimi duymuyorlardı. Gönüllü olarak orduya giren askerlerin durumu bunlardan farklıydı. Bence Vietkong da benzer bir bağlılık duygusuyla şehvetin önüne geçmiş olabilirdi.

AP muhabiri ile aramızda, savaşta görülen ırza geçme olaylarının, ya da askerî genelevlerin erkeklere özgü güçlü bir cinsel gereksinimden mi yoksa «şehvet»den mi kaynaklandığı konusunda büyük bir düşünce ayrılığı beliriyordu ve tartışmasının bu bölümüne katılmamama karşın, sözlerini alıntılarken haksızlık etmemek için çaba gösteriyorum. Bu konuyu hiç düşünmüşlerse, % 99.9'u erkek olan Vietnam'daki gözlemciler, Vietkong'un neden olduğu ırza geçme olaylarının azlığına şaşıyorlardı.(*) UPI'in Kamboçya

ödeyin; tüm alışverişlerinizde dürüst olun; sağlık açısından temiz olun; evden yeterli uzaklıkta hela çukurları kazın, ayrılmadan önce çukurları toprakla doldurun; hiçbir zaman kadınların ırzına geçmeyin; tutuklulara kötü davranmayın.»

(*) 1965-66'da Vietnam'a gönderilen CBS muhabiri Dan Rather, bana, bir yıllık gezisi sırasında ırza geçme alışkanlıklarında hiçbir politik ayrım gözlemlemediğini

masası şefi Kate Webb'in deneyimi bunu destekliyor. Arnett gibi kendi de bir Yeni Zelandalı olan Kate Weeb, yakalanarak yirmi üç gün Vietkong'un elinde tutsak kaldı. Salıverilmesinin aylarca ardından şunları söyledi: «Herkes ırzıma geçilip geçilmediğini bilmek istiyor. Ve onlara hayır yanıtını verdiğimde, çoğu kimse düş kırıklığına uğruyor. Vietnamlılara özgü, çok katı davranış kurallarını anlamıyorlar.»

1967 ile 1969 arasında Vietnamlı siviller için kurulmuş bir tıbbi rehabilitasyon merkezinde çalışan Amerikalı Dr. Marjorie Nelson, Tet saldırısında, başka bir Amerikalı kadın ile birlikte Hue'da Vietkong'a tutsak düştü ve salıverilmesinden sonra ırzına geçilmediğini açıklamak zorunda kaldı. Nelson şunları söyledi, «Vietnam'da bulunan tüm askerlerin ve herkesin aklına bu soru takılıyor. Kuşkusuz böyle bir şey olabilirdi ve birkaç keresinde olmadığı için şanslıyız diyebilirim. Ama kampa girdikten sonra askeri kadronun da bu konunun üzerinde durduğu anlaşılıyordu, ve özel yaşamımıza saygı gösterilmesi için kesin önlemler alındı.»

---

söyledi. «İnsanlarla konuştuğumda, aklımdaki ilk konular arasında ırza geçme yoktu,» dedi. «Her zamanki haberim, vurmak, ateşe tutmak ve bombalamakla ilgiliydi. İzlenen yol bir helikoptere atlayıp, olayın filmini çekerek filmi Saygon'a göndermekti. Hiçbir ırza geçme olayını yazmadım, benim yerimde olsaydın sen de yazmazdın. Nereye baksan canavarlık ve vahşet vardı. Vietnam'da olduğum sırada, ırza saldırıdan birçok kez söz edildiğini duydum. Kadınları ağlarken görünce, yüzlerindeki acı ve öfkenin evrensel ifadesinden ırza geçmenin ne demek olduğu anlaşılıyordu. Benim kendi kısıtlı deneyimim bir köyden geçen herkesin bunu yaptığını, bir tavuk çalıp, aceleyle bir kadından yararlandığını öğretti bana. Kendi deneyimlerime dayanarak, Amerikalı ve Korelilerin en kötüler olduğunu söyleyebilirim; yitirecek en az şeyleri olanlar onlardı, ama öbür tarafın üstün ahlakı konusunda bir savunma yapamam. Vietnam dağınık biçimde örgütlenmiş bir çete savaşıydı ve taraflar her yönüyle savaşın içindeydi.»

Ve böylece Amerikalılara gelmiş olduk; bu konuda ilk kez kurumlaşmış fahişeliği ele almak gerekli, çünkü Amerika'nın Vietnam'daki varlığı büyüdükçe, ağıza alınmayan, kadınların bedenlerinin yalnızca savaş armağanı olarak değil genç askerlerimizi sağlıklı ve mutlu kılabilmek için gerekli olan dondurma ve koka-kola gibi kullanımını öngören askeri kuram düzenli biçimde uygulanmaya başladı. Ve kadınların bedenlerinin para karşılığında ele geçirilişi Vietnam'da bir ırza geçme ideolojisi oluşturmadıysa, bunu engellememiştir de.

Irza geçme konusundaki beklentileri açısından öylesine yararcı (pragmatik) düşünen General George S. Patton, II. Dünya Savaşı'ndaki komutanlığı sırasında askerî genelevleri elden geçirmek istedi ama bunun Amerika'daki asker eşleri ve anneleri arasında uyandıracağı yankının savaşa zarar vereceğinden çekinerek düşüncesinden vazgeçti. Patton II. Dünya Savaşı'nda istediklerini yapamadı ama ruhu Vietnam'da yapılanı onaylamış olmalı.

Askeri genelevler geleneği, Amerikalılar gelmeden çok önce Vietnam'da yerleşmişti. Savaşın ilk yıllarını canlı biçimde anlatan Bernard Fall, Fransız Ordusu'nun kadınların savaştaki kullanımına yaptığı özel katkıyı, tüm ayrıntılarıyla hevesle kaleme almıştır; Fransızlar, 'Bordel Mobile de Campagne' dedikleri gezginci asker genelevini Cezayir'den getirttikleri kızlarla doldurmuşlardı. «B.M.C. ler birliklerin yanısıra savaş alanında yol alırdı,» diye yazıyordu Fall «ve genellikle, ÇinHindi yarımadasındaki Fransız Ordusu, gezici genelevleri Amerikalı gazeteci ve resmi görevlilerin gözünden uzak tutmaya çalışırdı.» Gevezenin biri çıkıp da Amerikan para fonunun Fransız Ordusu için kadın sağlamakta kullanıldığını söylerse kopacak yaygarayı göz önüne getirebilirsiniz,» demişti bir albay. «Fall'ın bildirdiğine göre, Fransızlar teslim olduğunda ünlü Dienbienfu kalesinin içinde bir gezginci genelev vardı.»

Amerikalılar ÇinHindi'nde tümüyle Fransızların yerini aldığında, savaş Güney Vietnam toplumunu yeterli ölçüde altüst edip, askeri fahişelik amacıyla dışarıdan yabancı kadın getirtilmesine gerek kalmayacak bir noktaya vardırmıştı. Uzun savaş öncesinde Vietnam'da fahişeliğin bilinmediğini söylemek istemiyorum. Peter Arnett'in bana söylediği gibi, «Fahişelik uzun bir geçmişi olan bir gelenekti. Kimi aile reisleri, paraya gereksinimleri olduğunda kızlarını hiç düşünmeden satardı.» Ama uzun savaş ilerledikçe, fahişelik binlerce Güney Vietnamlı kadın için en geçerli ekonomik çözüm oldu. 1966'da bu sorun öylesi boyutlara ulaştı ki, bir AP haberine göre, Saygon'da yüzlerce kadın eğitimci, yazar ve sosyal hizmet görevlisi tarafından Güney Vietnamlı Kadının İnsanlık Onuru ve Haklarını Koruma Kurulu oluşturuldu. Haber servisinin bildirdiğine göre ilk toplantıda 'acı sözcükler' dile getirildi. Bir kadın eğitimci, «Savaşın acımasız koşulları insanlarımızı her şeylerini; karıları, çocukları, akraba ve arkadaşlarını Amerikan doları karşılığında satmaya zorladı,» dedi. Vietnam savaşı gerçeğinin altında ezilen Vietnamlı Kadını Koruma Kurulu'ndan daha sonra hiç ses çıkmadı.

Amerikan ordusu, fahişelik işine, savaşın genişlemesine bağlı bir genişleme süreci içinde, aşamalardan geçerek girdi. Bu yükselişin altında, savaştaki erkeklerin kadın bedeninin cinsel kullanımına gereksinimi olduğu görüşü yatıyordu. Gazeteci Arnett Amerikan ordusunun denetim ve yönetimindeki genelevlerin zamanla benimsenmesini «McNamara kuramı» dediği anlayışın doğal bir sonucu olarak görüyordu: «1965'de temel ilke, birliklerin rahatlık ve doyumunu sağlamaktı. Dondurma, sinema, yüzme havuzları, pizza, sosisli sandviç, çamaşır yıkama hizmeti ve askerlerin iyi vakit geçirmesini sağlayacak kızlar. Bu kızlarla cinsel ilişki kurmak özel bir düzenlemeye dayanırdı, rahat bir ilişkiydi. Kızlardan çoğu fahişeliğe başladı, ama ilk günlerde fahişelik yaptıkları anlaşıldığında işten atılırlardı.»

Askerlere hizmet eden bu kızlar, fahişeliğin yerleşmesinde ilk adımı oluşturdu; bar kızları ve masaj salonları bunu izledi. Arnett'e göre, cephe gerisindeki birlikler en çok «sorun» yaratanlardı: «Askerler arasında hoşnutsuzluk ve sıkıntı vardı. Adamlar savaşan asker olmadıklarının, madalya alamadıklarının bilincindeydi. Kent merkezindeki yasadışı genelevlere gelebilirlerdi, ama zührevi hastalık ve güvenlik nedenleriyle bu genelevler serbest bölge dışındaydı.» (Masaj salonlarının oluşturduğu, Saygon'dan New York'a dek uzanan o belirsiz karanlık bölge, her zaman yasal sayılırdı.)

1965'de, Danang'daki Deniz Kuvvetleri üssünde, kent merkezine ayda bir olmak üzere örgütlü askeri geziler düzenlenmeye başladı, ama bu girişim Arnett'e göre yıkımla sonuçlandı: «Adamlar kente hayvanlar gibi girer, uyum sağlayamazdı, bu tam bir karmaşaydı.» Bu ilk deneyimden sonra Deniz Kuvvetleri Komutanlığı adamlarını üste tutmaya karar verdi, ama değiştirilmesi olanaksız arz-talep yasası işlerliğini korudu. Genelevler, masaj salonları ve 'Dogpatch' olarak bilinen uyuşturucu satıcılarının oluşturduğu bir gecekondu mahallesi üssün çevresini sardı. Gazeteci bana, «Denizciler geceleri tellerin dışına çıkardı ve komutanlar buna göz yummak zorundaydı,» dedi.

Arnett'in, benim katılmadığım düşüncesine göre cinsel hizmet açısından A.B.D. Kara Kuvvetleri Deniz Kuvvetlerine oranla «daha bilgiliydi». 1966'da I. Süvari Tümeni An Khe'de, I. Piyade Tümeni Lai Khe'da, Saygon'un yirmi beş mil kuzeyinde, ve 4. Piyade Tümeni Pleiku'da üslerdeki kamplarının çevresinde resmi askeri genelevler kurmuşlardı.

3. Tugay, 1. Piyade Tümeni üs kampına ait «Lai Khe eğlence merkezi», çevresi dikenli telle çevrili kapısında Amerikan askeri polislerinin durduğu, yarım dönümlük bir yerdi. Güvenlik nedenleriyle yalnızca gündüzleri açılırdı. Birbirine bağlı binaların bulundu-

ğu bu alanda sosisli sandviç, hamburger ve hediyelik eşya satan birçok dükkân vardı, ama en çok ilgi çeken yerler, her ikisi de yüz ayak uzunluğundaki iki beton barakaydı; bunlar dört bin askerlik tugaya hizmet eden askeri genelevlerdi. Her bina iki sürgü demiri ve bir platformla donatılmıştı ve Vietnamlı kadınların içinde yaşayıp çalıştıkları perdeyle ayrılmış altmış odacıktan oluşuyordu.

Her bir odacıkda, üzerinde ince bir şiltenin durduğu bir masa ile duvarda kızın giysilerini asması için bir kanca bulunuyordu. Karşıki duvarda, konuk askerin ilgisini uyandırmak ve süsleme amacıyla asılmış, Playboy'un çıplak kadın posterleri vardı. Lai Khe eğlence merkezindeki hücrelerde yaşayan kadınlar gözalıcı *makyaj ve kabarık spreyli saç biçimleri* uygularlar ve Batıya özgü fetişi göz önüne alarak göğüslerini silikon iğneleriyle büyütürlerdi. Arnett'in anlattığına göre cinsel hizmet «çabuk, sade ve olağandı» ve kadınlara her müşteri, (Amerikan parasıyla iki dolar değerindeki) beş yüz piaster öderdi. Amerikalılar her zaman piasterle ödeme yaparlardı. Bir genelev kadını her yeni işin karşılığında, iki yüz piasteri cebine koyabilirdi, geri kalanıysa çeşitli ödemelere giderdi. Günde sekiz ya da on konuk karşılayabilen Lai Kheli sıradan bir fahişe er konuklarının bir ayda kazandığından daha fazlasını kazanırdı. Arnett beni bu konularda aydınlatarak, o kadar da hür olmayan bir teşebbüs sistemine şaşkınlık verici bir bakış atmamı sağladı.

Savaşta evleriyle ailelerini yitiren mültecilerle, eski Saygon bar ticaretinin kıdemlileri genelev çalışanlarını oluştururdu. Bu kişiler, para karşılığında il başkanınca seçilir ve yine para karşılığında, Lai Khe valisince il merkezine getirtilirdi. Kişilerin sağlanmasını ve fiyat düzenlemelerini Vietnamlı sivillere bırakarak kısmen de olsa ellerini pisliğe bulaştırmayan Amerikan ordusu, bu ticaretin sağlık ve güvenlik yönlerini denetleyip düzenlerdi. Bilgi kaynağım olan kişi, onaylayıcı bir ifadeyle, «Kızlar haftada bir ordu doktor-

larınca zührevi hastalık yoklamasından geçirilip temizlenirdi,» dedi.

Kara Kuvvetleri üslerindeki kampların, «Sin Cities» (Günah Kentleri), «Disneylands» ya da «boom-boom parlors» denilen askeri genelevleri iki yıldızlı bir general olan bir tümen komutanının kararıyla kurulur ve albay rütbesindeki bir tugay komutanının doğrudan denetiminde bulunurdu. Açıkçası, Vietnam' daki askeri genelevler, A.B.D.'nin ve Pentagon'un Saygon'daki elçisi, Kara Kuvvetleri Komutanı William C. Westmoreland'ın izniyle kurulmuştu.

Zührevi hastalıklar, özellikle de belsoğukluğu, Vietnam'daki askerleri uğraştıran baş konulardı. Saygon'daki resmi bir genelevin duvarında şu yazı okunuyordu, «Künyeli kızlar temizdir.» Bu açıklamanın amacına ulaşamaması düşünülerek, karşıki duvara da şu yazı asılmıştı: «Künyesiz Kızlar Hastalıklıdır.» Zührevi hastalık görüldüğünde tüm birlikler bunu üstlerine bildirmek zorundaydı, çünkü zührevi hastalık ordu disiplininin üzerinde olduğu denli askerlerin sağlığı üzerinde de etkili oluyordu ve yüksek oranda zührevi hastalık saptaması bir askeri kıtanın rütbelendirilmesinde olumsuz etken sayılıyordu. Arnett tüm birliklerin zührevi hastalık saptaması konusunda yalan söylediklerine inanıyordu. Yine onun görüşüne göre, bildirilen zührevi hastalık oranı başka savaşlara ve sivil olmayan bir nüfusa göre «başından beri yüksekti.» (1969'da Vietnam'da zührevi hastalığa yakalanan askerlerin oranı 1000 kişide 200'dü; o sırada A.B.D.'deki oran 1000 kişide 32'ydi). Bölük komutanları çoğunlukla hastalık oranlarını düşürmek için dahiyane çareler bulurdu. Arnett'in söylediğine göre, bir komutan bölüğünde hiç zührevi hastalık görülmediğiyle övünürdü. Adamlarını koruma yöntemi çok yeni ve cesurca bir yöntemdi: «Adamlarına resmi genelevi kullandırmıyordu, oraya güveni yoktu. Üssün kendine ait bölümünde tuttuğu altı kıza her gün penisilin iğnesi yaptırdığı anlaşıldı.»

Ülkelerindeki yabancı askeri güç nedeniyle «İşi: Fahişelik» durumuna giren Vietnamlı kadınların yaşamlarını bu kitap çerçevesinde inceleyemediğim için üzgünüm. Bu, kuşatma altındaki ülkelerine fahişeliğin sağladığı büyük boyutlu gelir kaynağından on yaşındaki kızlarla dolu Saygon genelevlerine, iş nedeniyle verem ve zührevi hastalıkların yolaçtığı ölümlere, uzanan ve sağ kalanların tebrik edilmesi gereken, ayrıntılarıyla anlatılması gereken bir öykü. Resmi askeri fahişeliğin üzerinde durdum ve buna eşlik eden zührevi hastalıkların denetlenmesi kaygısını ele aldım, çünkü Amerikan erlerinin işlediği ırza geçme suçunun incelenmesine geçmeden önce askeri düşünce yapısının anlaşılması gerekliydi.

Görece olarak sıkı bir törel yasa uygulamayı deneyen Deniz Kuvvetlerinin dışında, üs kamplarında kadın bedeninin kullanımı «delikanlıları mutlu tutmanın» bir yolu sayılıyordu. Subaylardan fahişelere düşmemeleri beklenirdi; bu kurum piyade askerlere açıktı, Vietnam'da bulunmaktan en az kazancı olan, yatıştırılması ve uzlaştırılması gereken sıradan erlere; çünkü belki de anlamadıkları bir savaşa katılıyor ve her gün ölümle yüzyüze geliyorlardı. Arnett'in anımsattığı gibi, «bu adamlar her zaman, 'Bu gece ölebilirim, bu son şansım olabilir' diye düşünüyordu.»

A.B.D. Kara Kuvvetlerini geneleve sokan dürtü, askerlerin yaradılıştan gelen bir erkeklik içgüdüsüyle kadınların bedenlerinden yararlanmaya gereksinim duymaları değil, yukarıda sözü edilen yatıştırma amacından kaynaklanıyordu. Vietnam'daki olağan görev süresi bir yıldı, bu kadınsız kalınamayacak kadar uzun bir süre değildi ve cinsel gerilimden kurtulmanın yolu kendi kendini doyurmadan geçiyordu. Şubat 1973'de ülkesine iade edilen savaş tutsağı bir Amerikalı er, «Cinsel ilişki kurmadan yaşanamayacağı söylentileri çok saçma. Ben yalnızca yiyecek ve ilacın düşünü kuruyordum,» dedi. Ordunun zührevi hastalıklardan korunmaya verdiği önem kuşkusuz övgüye

değer olmakla beraber, zührevi hastalıklara karşı uyarıcı filmler ve rütbelendirme konusuna verilen önemin yanısıra, ırza geçme suçunun işlenmesine karşı hiçbir benzer önleyici eğitim yoktu.

Gücünün doruğunda olduğu sırada A.B.D'nin Güney Vietnam'da 550.000 askeri vardı, piyade ve denizci olmak üzere on iki tümende toplanmışlardı. Cephedeki bir adama dokuz adam destek sağlayıp hizmet ediyordu, bu yüzden herhangi bir anda savaşan askerin sayısı altmış ya da yetmiş binden çok olmuyordu ve bu adamların beşte biri de nüfusu çok yoğun bölgelerde çalışıyordu. Savaşta kadınların ırzına geçilmesi üzerine şimdiye dek öğrendiklerimize dayanarak, Vietnam'da en fazla on dört bin Amerikan piyade askerinin, herhangi bir zamanda, bir kadına el atacak duruma ve fırsata sahip olduğunu söyleyebiliriz. Dağlık bölgelerde daha az ırza geçme olayının görülmesi anlaşılır bir durumdu, çünkü yasak sayılan bu bölgede daha az Vietnamlı bulunuyordu. Buna karşıt olarak, nüfusun en yoğun olduğu alanda çalışan iki tümen —Mekong Deltasındaki 9. Tümen ile kıyının orta bölgelerinde etkinlik gösteren Amerikan Tümeni— mezalim açısından kötü bir üne sahipti.

Uzun savaş boyunca sürdürülen yoğun propagandaya karşın, Amerikalı askerler, ne kimseyi «kurtardıklarına» inanıyordu, ne de kurtarıcı olarak görülüyordu. Savaş alanındaki adamlar sürekli olarak yerleşik olmayan, beyhude bir yarı-çatışma durumu içindeydi. Arnett'in anlattığına göre, «Sabit hedefler, ulaşılacak sonuçlar, ele geçirilecek yollar yoktu; durmadan devriye geziliyor, arama tarama yapılıp yok ediliyordu. Üs kampının yakın çevresinin ya da en yakın hükümet denetimindeki köyün dışında heryer düşman bölgesi sayılıyor ve tüm sivillere düşman gözüyle bakılıyordu. Bir askerî kolda ırza geçme eylemini gerçekleştirmek çok kolaydı. Askerler yanlarında tercüman olmadan bir köye girerlerdi. Kimse Vietnam dilini bilmezdi. Kim kime dum dumaydı. Herhangi bir

Amerikalı herhangi bir kadını kuşkulu görerek yakalayabilirdi ve halkın yasaya başvurma olanağı ya çok azdı ya da hiç yoktu.»

Irza geçme ve yağmalama savaşta bir arada görülür ama Güney Vietnam köylerinde yağmalanacak pek bir şey yoktu. Arnett'in inancına göre kolay incinebilir, narin kemikli Vietnamlı kadınlarla uzun boylu, güçlü Amerikan erkeklerinin bir araya gelmesi kolayca ırza geçmeye dönüşebilecek abartmalı bir erkek-dişi dinamiği yaratıyordu. (Bangladeş'te de benzer bir durum ortaya çıkmıştı.) Arnett, Amerikalıların, Güney Vietnam ordusuna özgü bireysel saldırıdan çok, topluluk halinde ırza geçtiklerini, düşünüyordu, çünkü «Amerikalılar, güvenlik nedeniyle arkadaşlık düzenine göre eğitilmişlerdi. Operasyonlarda, düşmanla bireysel yakınlık kurmanın tehlikelerine karşı uyarılmışlardı.» Bir bölük komutanı; bir yüzbaşı, bir üsteğmen ya da bir muvazzaf subay bulunduğunda cinsel saldırı olasılığının azaldığına inanıyordu. Onbaşı ve erlerin daha az şansları vardı. Arnett'in Vietnamlı eşi ve eşinin ailesince paylaşılan son gözlemi, 1965'den bu yana şiddet eylemlerinin oranı ne olursa olsun, Amerikalıların kişisel davranışlarının tarihsel açıdan Fransız, misyoner ve Japonlardan çok daha iyi olduğuydu.

A.B.D. Kara Kuvvetleri askeri mahkemesinin ırza tecavüz suçuna ilişkin istatistikleri ve Vietnam'daki 1 Ocak 1965 - 30 Ocak 1973 arası saptanan buna bağlı suçlamalar şöyle:

IRZA GEÇME	
yargılananlar	38
hüküm giyenler	24
IRZA GEÇME VE SALDIRI	
yargılananlar	5
hüküm giyenler	3

IRZA GEÇME GİRİŞİMİ

yargılananlar	8
hüküm giyenler	4

SAPIK CİNSEL İLİŞKİDE BULUNMA

yargılananlar	11
hüküm giyenler	5

SAPIK CİNSEL İLİŞKİDE BULUNMA GİRİŞİMİ

yargılananlar	5
hüküm giyenler	3

ÇOCUKLARLA CİNSEL İLİŞKİDE BULUNMA

yargılananlar	1
hüküm giyenler	1

Toplam yargılananlar: 86. Toplam hüküm giyenler: 50. Hüküm giyme oranı: yüzde 58.

Fazlalık ve aşırılıktan kaçınmak için, okuyucularıma savaşta ırza geçmenin tarihine ait bu uzun inceleme sırasında, Kore'de bir mola vermeyi düşündüm. Ama, 31 Mayıs 1951 - 30 Mayıs 1953 arasında Kara Kuvvetleri askeri mahkemesinin verdiği mahkumiyet kararlarına ilişkin genel olmayan sayılar var elimizde. Irza geçme: 23; ırza geçme amacıyla saldırı: 9. Böylelikle, Kore'deki iki yıllık sürede, bu iki kategoride, Amerika'nın Vietnam'daki sekiz yıllık kalış süresinde olduğundan daha çok mahkumiyet kararı verilmişti. A.B.D'nin Kore'deki en yüksek asker gücünün 394.000 asker olmasının yanısıra bu sayının Vietnam'da 543.400 olduğunu unutmamak gerek. Bu kısıtlı karşılaştırmadan, Kore'de ırza geçme oranının (asker başına) daha yüksek olduğunu (bu olası değil), ya da Vietnam'da ırza geçmeye ilişkin suçlamaların soruşturulup askeri mahkemeye getirilmesi işlemlerinin daha gevşek tutulduğunu çıkarabiliriz.

Vietnam'daki görevin başka dallarına ilişkin as-

keri mahkeme istatistiklerini ele geçirmek daha güçtü. Ordunun başka dalları konusundaki araştırmalarım açısından, en açık ve işbirliğine yatkın olarak Kara Kuvvetleri Adalet Örgütünü gördüm ve Kara Kuvvetleri işbirliğine girmekten pek bir kazanç sağlamayacağını bilmesine karşın böyle oldu.

Askerî başsavcılıktan emekli bir albayın dediğine göre, «Size ne kadar bilgi verirsek verelim, kimileri Kara Kuvvetleri ordusunun bir katiller topluluğu olduğunu, başkaları da yasanın yanlış uygulandığı yetkisiz mahkemeler kurduğumuzu söyleyecekler.»

1965'den 1973'e Vietnam, Tayland ve Filipinler'de meydana gelen ırza geçme ve buna ilişkin olayların suçlamalarını içeren Hava Kuvvetleri askeri mahkemesi istatistikleri şöyle:

IRZA GEÇME

yargılanan	2	
hüküm giyen	1	ırza geçme; 1 daha önemsiz suçtan.

134. MADDE (genel ahlâka aykırı davranışlar yasası) (*)

yargılanan	12
hüküm giyen	8

(*) Askeri Hukuk Yasasının 134. Maddesi şu belirli eylemleri içeren genel bir suçlamaya ilişkindir: Uygunsuz saldırı; sapık ilişki kurma amacıyla saldırı; ırza geçme amacıyla saldırı; on altı yaşından küçük bir çocukla uygunsuz eylemde bulunma; uygunsuz teşhir; uygunsuz, açık saçık dil kullanma; genel ahlaka aykırı davranışlar ve borçların ödenmemesi gibi cinsellik dışı suçlar; postayı kötüye kullanmak; sarhoş ve dağınık gezmek; kuralları çiğnemek; düzeni bozmak. Aynı yasanın 120. Maddesi ırza geçme ve çocuk yaştakilerle cinsel ilişkide bulunma hükmünü içeriyor. 125. Madde sapık cinsel ilişkiyi, 128. Madde ise tecavüzü tanımlıyor. Kitaba göre, 120. Madde uyarınca ırza geçmeden hüküm giyen biri ölüm cezasına çarptırılıyor (ordu 1962'den beri, askeri yasa uyarınca hiç kimseyi ölüm cezasına

Hava Kuvvetleri bana, aynı zaman süresi içinde A.B.D.'deki üslerden görülen hafif suçların da bulunduğu, dünyanın her yanında işlenen suçların sayılarını da verdi:

Irza geçmeden hüküm giyenler	58
Ek hükümler, ırza saldırıyla suçlanan ama daha hafif suçlardan hüküm giyenler	11
134. Madde uyarınca hüküm giyenler	554

Bilgi birikimini elektronik beyinle gerçekleştirmeye geçildiği için, Deniz Kuvvetleri ve A.B.D. Deniz Piyadesinin Vietnam'daki askeri mahkeme istatistiklerinde ancak 1970-1973 arasındaki süreye ait bilgi vardı ve bu bilgi ırza geçme, çocuk yaştakilerle cinsel ilişki kurma ve «daha hafif suçlar»dan hüküm giyenleri kapsıyordu. Deniz Kuvvetleri yetkilisi, kendi bölümü için saptanan sayıların yetersizliğini, şu kurnazca sözlerle açıkladı: «Unutmayın, biz orada yaşamıyorduk.»

çarptırmamıştır.) ya da belirsiz bir süre ağır işte çalışma cezasına çarptırılıyor. Çocuk yaştakilerle cinsel ilişki kurma en çok on beş yıl hüküm giyiyor. 125. Madde uyarınca sapık ilişkide bulunmanın cezası ise en çok on yıl; bu suç on altı yaşının altındaki birine karşı işlenmişse en çok yirmi yıl oluyor. 134. Madde'deki en çok yirmi yıl yiyen en ağır suç ırza geçme amacıyla saldırı olarak belirleniyor. Uygunsuz saldırı en çok beş yıl hüküm giyiyor. 134. Madde'nin cinsel suçların yargılanmasındaki kullanımının topladığı ilgi, üzerinde durulmasını gerektiriyor; açıkçası bu madde yeğleniyor çünkü daha hafif cezalar öngörüyor. Silahlı Kuvvetlerin içinde ve dışındaki liberallerden gelen baskıyla, Ordu II. Dünya Savaşı günlerinden beri, yalnızca cinsel nitelikteki değil tüm suçlar için askeri mahkemelerde yürütülen işlemler konusunda sakınımlı davranıyor. Örneğin 1954'de, tüm görevlilerin yüzde 8.2'si askeri mahkeme işleminden geçirilmiş; 1971'de bu yüzde 3.5'e düşmüştür.

VİETNAM ASKERİ MAHKEME HÜKÜMLERİ,
1970 - 1973

Deniz Kuvvetleri

1970 Çocuk Yaştakilerle ilişki : 1
1971 0
1972 Irza geçme: 0; hafif suçlar: 1
1973 Irza geçme: 1; hafif suçlar: 1

Deniz Piyadesi

1970 Irza geçme: 1
1971 Irza geçme: 2; hafif suçlar: 2
1972 Irza geçme: 8; hafif suçlar: 2
1973 Irza geçme: 2

Tüm bu sayılardan ne anlam çıkarılabilir? Amerikan Ordusunun Vietnam'da işlediği ırza geçme suçlarının gerçek sayısını belirleme açısından, bu istatistik kılgısal açıdan yararsızdır. A.B.D.'de işlenen ırza geçme suçlarının beşinden yalnızca biri bildirilirse, saldırıdan sağ çıkan kimsenin hiç İngilizce bilmediği, yasalara başvurma olanağının çok az olduğu ya da hiç bulunmadığı ve bir düşman, aşağılık bir kimse olarak görüldüğü, ya da askeri mahkeme dava özetlerinin yasa diliyle «Oryantal (Doğulu) dişi» sayıldığı Vietnam'da kaçta kaçı bildirilebilir?

A.B.D. Kara Kuvvetleri Hukuk Mahkemesi'nden bir zabıt katibi, gerçek askeri mahkeme kararlarıyla karşılaştırabilmem için tutuklamaların sayısını veremediği gibi ceza sürelerini gösteren resmi bir dökümünü de gösteremedi. Bir avuç mahkumiyet kararı üzerine yaptığım gelişigüzel inceleme, olayın kurbanı öldürüldüğünde bile ırza geçme suçuna iki ile sekiz yıl arasında değişen ağır işte çalışma cezası verildiğini, sapık cinsel ilişki, ırza geçme girişimi ve sapık ilişki kurma girişimi suçlamalarının yeğlendiğini, çünkü cezalarının daha hafif olduğunu ve ceza hükümlerinin bir temyiz kurulunca düzenli olarak yarıya indirildiğini ortaya çıkardı.

New Yorker yazarı Daniel Lang, Amerikan erlerinin Vietnam'da topluca işledikleri bir ırza geçme olayını ayrıntılarıyla öyküledi. 1966 Kasımında, beş kişilik bir müfreze, dağlık bölgenin ortalarındaki küçük Cat Tuong köyüne keşif devriyesine çıktı. Müfrezenin beş günlük görevi bölgedeki Vietkongluları bulmak için genel bir arama yapmaktı, ama köye girdiklerinde beş günlük eğlence için yanlarında götürecekleri bir kız aramaya giriştiler. Adamlar, devriyenin bitiminde kızı öldürüp cesetini gizlemek zorunda olduklarını anlamışlardı. Lang askerlerden takma adla söz ederken, kurbanın gerçek adını kullandı. Kızın adı Phan Thi Mao'ydu ve askerler bu adı askeri mahkemedeki davalarına dek hiç duymadılar.

Mao'nun askerlerce seçilişinin nedeni ağzındaki bir altın dişin onları eğlendirmiş olmasıydı. Kız yirmisinde vardı. Askerler eylemlerinin amacını kesinlikle bildikleri gibi, götürülmeden önce Mao'nun elleri sıkıca bağlanırken kaçışan, ağlayıp birbirlerine sarılan kadınlar da bunu biliyordu. Tüm olayın en duyarlı anı, düşünebildiği tek koruma eylemiyle, Mao' nun annesinin, elinde kızının eşarbı, askerlerin ardından koşuşuydu. Adamlardan biri eşarbı alarak kurbanlarının ağzına bağladı.

Devriyedeki beş adamdan yalnızca biri, Çavuş Sven Eriksson Mao'nun ırzına geçilmesi ve öldürülmesine katılmadı. Saldırıyı anlatan Lang'e göre, Mao' nun bedenine uygulanan gereksiz vahşet, erkeklik taslayan askerlerin rekabete girdiğini gösteriyordu. Mao'nun topluca ırzına geçilmesine katılmadığı için Eriksson devriyenin önderi Çavuş Tony Meserve tarafından, eşcinsel ve korkak sayılarak alaya alındı. Olaya katılanlardan Manuel Diaz, daha sonra askeri savcıya, alaya alınmak korkusuyla öbürlerine katıldığını söyledi: «Peki, öyleyse bir devriyede olduğunuzu söyleyelim. Buradaki adamlar hemen size gülmeye başlayacaklar. Kısa süre sonra takımın dışına atılmış olacaksınız.»

Öldürülmesinden sonra, Phan Thi Mao'dan «çatışmada öldürülen bir Vietkonglu» olarak söz edildi. Bu suçun cezasız kalmaması gerektiğine inanan Eriksson, üsteki üstlerinin şaşkınlık verici direnciyle karşılaştı ve kendi takımında bu olayı öğrenen adamlar onu baş belası bir gammazcı olarak görmeye başladı. Bir linçten güçlükle kurtulduğuna inanmıştı. Daniel Lang'e, «Tek yapabileceğim şey, bana yardım edebilecek mevkide ve vicdana sahip birini bulmaktı,» dedi. «Yoksa komuta zincirinin altında kalıp ezilecektim.»

Bu olaydan sonra başka bir kampa gönderilen Eriksson, sonunda öyküsünü, Suç Soruşturma Dairesini olaydan haberdar eden anlayışlı bir Mormon papaza anlattı. Mao'nun çürümeye başlamış cesedi, tepenin üzerinde, Eriksson'un söylediği yerde bulundu, ve kızkardeşinin yaşadığı yere gidilerek etraflı bir soruşturma yapıldı. Bir dahaki yılın kışında her bir adam için dört ayrı duruşma yapıldı. Duruşmaların her birinde, savunma Eriksson'un erkekliği konusunu ortaya attı. Eski takımından bir çavuş tanıklık ederek, «Gruba uymak yönünden ortalamanın altındaydı,» dedi. Çavuş Tony Meserve ise üstü olan bir subayca «en iyi muharebe askerlerinden biri» olarak betimlendi. Birinin dışında davalıların tümü, hiçbir suç işlemedikleri inancıyla duruşmalarda bulundular. Yaşam boyu hapse mahkum edilerek en ağır cezayı alan adamın cezası temyiz mahkemesince sekiz yıla indirildi.

Vietnam Savaşının en kötü ün yapmış şiddet olayı olan 16 Mart 1968 My Lai katliamında, ırza geçmenin de payı vardı. My Lai ile ilgili askeri soruşturma ve hemen ardından Yüzbaşı William L. Calley'nin askeri mahkemede yargılanması olayını açığa çıkaran ve daha sonra My Lai'nin yok edilişini ayrıntılı bir biçimde yazan Seylour M. Hersh sayesinde genel bir saldırının içinde kadınlara karşı sürdürülen savaşı gözlemleyebiliyoruz.

Hersh'e ve aralarında **New York Times**'dan Joseph Lelyveld'in de bulunduğu başka gazetecilere göre, Americal Tümenine bağlı Yüzbaşı Ernest Medina'nın komutasındaki Charlie bölüğünün askerleri, My Lai kıyımından bir ay önce, Quang Ngai Eyaletindeki üs kampının çevresinde yaşayan kadınları aşağılayıcı davranışlara başlamışlardı. Bu ırza geçme olayları birlikteki herkesce bilinmesine karşın resmi bir uyarı gelmiyordu. Yanında bebeğiyle tarlada çalışırken yakalanan köylü kadının ırzına geçilip öldürülüşü, olaya katılanlardan biri tarafından İnstamatik kamerayla fotoğrafı çekilerek resimlendi.

Charlie Bölüğü «belalı» bir birlikti. Hersh'in yazdığına göre, «piyade birliklere verilen askerler göreve başlarken, çeşitli askeri nitelik ve beceri sınavlarında kötü dereceler alanlardı.» Charlie bölüğündeki adamların çoğu gönüllü olarak askere yazılmıştı; çoğunun yaşı on sekiz ile yirmi arasındaydı; hemen hemen yarısı zenciydi.

My Lai'de yaşlı erkek, kadın ve çocukların vurulması kahvaltı zamanında başladı. Saat 10:30 olduğunda, silahsız insanların acımasızca yok edilmesi sona ermişti bile (ölü sayısının 109 ile 567 arasında değiştiği söyleniyordu; Kara Kuvvetlerinin Suç Soruşturma Dairesi 347 ölü olduğunu bildirdi) ve askerler dinleniyordu; çevrede dolaşıp, sigara içiyor, ayakta kalmış ev ve kulübeleri ateşe veriyor, geriye kalanları ve yaralıları kısa süreli ateş açarak vuruyorlardı. İşte tam bu sırada, My Lai «operasyonu»nu resmi olarak belgelemeleri için Savunma Bakanlığınca görevlendirilen Jay Roberts ve Ron Haeberle'den oluşan muhabir-fotoğrafçı ekibi, günün ilk ırza geçme girişimine tanık oldu. Hersh görevlilerin izlenimlerini şöyle dile getirdi: «Birkaç adam on beşindeki ince bir Vietnamlı kızı gözlerine kestirdi. Kızı topluluğun arasından çekip bluzunu parçalamaya başladılar. Göğüslerini ellemeyi denediler. Kadın ve çocuklar bağırışarak ağlıyorlardı. Erlerden biri, «Bakalım kız neden yapıl-

mış,» diye bağırdı. Başka biri, «bir Vietkong orospusu daha,» dedi... Yaşlı bir kadın, kızı korumak için çılgın bir öfkeyle dövüşmeye girişti. Roberts, «Yaşlı kadın iki ya da üç adamla birden dövüşüyordu. Müthişti. Çoğunlukla kadınları edilgendir... Haeberle geldiğinde kızın bluzunu bile çıkaramamışlardı,» dedi. En sonunda askerlerden biri tüfeğinin kabzasıyla yaşlı kadına vurdu; başka biri de kıçını tekmeledi.»

Askeri bir fotoğrafçının orada bulunduğunu bilen bir asker iki kadını da vurarak olayı beklenmedik biçimde sona erdirdi. Çifte cinayetten birkaç saniye önce çekilen Haeberle'nin fotoğrafı, yirmi bir ay sonra My Lai'nin öyküsü kamuoyuna anlatıldığında Life dergisinde yayınlandı. Vietnam'da ise, Thieu-Ky yönetimine karşı çıkanların önderi Senatör Tran Van Don, My Lai olayıyla ilgili kendi soruşturmasını yönetiyordu. Katliamdan kurtulan bir köy yöneticisi olan Do Tan Nhon'a, Life'da çıkan fotoğrafı gösterdi. Nhon fotoğraftaki iki kadının kendi karısı ile kızı olduğunu söyledi.

Senatör Don'un soruşturması, My Lai saldırısında meydana gelen başka ırza geçme, ırza geçme girişiminde bulunma ve ırza geçme-öldürme olaylarını ortaya çıkardı. Pirinç yetiştiren bir çiftçi, Amerikan askerlerinin, çocuklarını öldürdükten sonra bir kadının ırzına geçtiklerini gördü. Khoa adındaki bir köylü on üç yaşındaki bir kızın önce ırzına geçilip sonra öldürülüşüne tanıklık etti. Aynı saldırganlar sonra Khoa'nın karısına yöneldiler, ama onun ırzına geçemeden, Khoa'nın kurşunla delik deşik olmuş küçük oğlu, annesinin üzerine düşerek onu kana buladı. Askerler kadınla ilgilenmekten vazgeçip oradan ayrıldı.

Seymour Hersh, kendisine My Lai'deki ırza geçme olaylarıyla ilgili bilgi veren askerlerin tümünü sorguya çekti. Vardığı sonuç şuydu: «Bölüktekilerin çoğu, Mart ayının o belirli gününde ırza geçme olaylarının meydana geldiğini biliyordu ama konuşmakta isteksizdi.» 3. Müfrezeden takım komutanı John Smail'in

felsefi açıklaması Hersh'in ilgisini çekerek alıntılamasına neden oldu. Smail, «Bu günlük bir olay,» dedi. «Herkesin bu işe bulaştığını görebilirsiniz, hiç değilse bir kez. Bu adamlar da insan.»

Irza saldırı konusunda bilgi sağlayanlardan John Paul, Hersh'e, akşamüstü geç saatlerde kimi askerlerin My Lai köylerinden iki kadını kumsala getirdiklerini söyledi ama kadınlara ne olduğunu kesin olarak bilmiyordu. Gregory Olsen ile Roy Wood, ertesi sabahki temizlik harekatı sırasında meydana gelen çarpıcı bir olayı dile getirdi. Köylerden birinde, yanan kulübelerden koşarak çıkan iki Vietnamlı erkek ile bir kadın görüldü, ve 2. Müfreze onları kovalamaya başladı. İki adam kaçıp kurtuldu ama kadın yakalandı. Olsen kadını çırılçıplak durumda erlerden birinin sırtında gördü. Olsen, «asker, kadının işini göreceğini, ama çok pis olduğunu söyledi,» dedi. Olsen olayları daha açıklıkla anımsıyordu. 2. Müfrezedekilerin tümü «kadının poposuna yapıştı» diye dile getirdi anımsadıklarını. «Tümü ırzına geçtiler... her yerini parçaladılar.» Kan içindeki kadın daha sonra kaçmayı başardı. Charlie bölüğündekilerin çoğu İkinci Müfrezenin toplu ırza geçme eylemini öğrendi ve kadının Kuzey Vietnamlı bir hemşire olduğu söylentisi yayıldı.» Wood şaşkınlıkla şunları söyledi: «Kadın çok dayanıklı olmalıydı. Askerlerin tümünün işini gördü.»

Helikopter mitralyözcüsü Ronald L. Ridenhour'ın suçluluk duygusu içinde sürekli olarak Washington'a yazdığı mektuplar, My Lai soruşturmasının canlılığını korumasında yardımcı oldu. Ridenhour My Lai'yi Charlie Bölüğünün saldırısından birkaç gün sonra ilk kez havadan gördü. Bir pirinç tarlasının üzerinde uçan Ridenhour ve pilotu, aşağıdaki tarlada yatan bir ceset gördüler. Pilot daha yakından görebilmek için helikopteri alçalttı.» Ridenhour daha sonra, duygusallık içinde şunları söyledi: «Ceset bir kadınındı. Sergilenmek istenircesine kol ve bacakları iki yana açılmış yatıyordu. II. Tugaya ait bir bez parçası, bir tür gös-

teriş, bir onur madalyasıymışcasına bacaklarının arasına konmuştu.»

Charlie bölüğünün en az üç üyesi, My Lai katliamıyla ilgili olarak ırza geçme eyleminden resmen suçlandı. Kara Kuvvetleri sonunda düzenli ırza geçme olaylarının yer aldığını doğrulamasına karşın, kuşkulu görülenlere yöneltilen suçlamalar sonradan geri alındı:

My Lai'den üç ay sonra, II. Piyade Tugayı, Americal Tümeninin üyeleri, Chu Lai'deki tümen karargahının yakınında başka bir toplu ırza geçme olayı yarattı. Ordu tarafından «ciddi bir olay» diye nitelendirilen bu eyleme iki subay ile en az dört gönüllü asker katılmıştı. Çeşitli askeri mahkeme duruşmalarında alınan görmezlikten gelinemeyecek ifadelere göre (davalılar her zamanki gibi ayrı ayrı yargılanmışlardı) B Bölüğünden I. Takım askerleri, 2 Haziran 1968'de, Dragon Vadi'sindeki harekatlarda, birkaçı erkek ve ikisi kadın olan «Doğulu insan» ele geçirdi. Yaşları yirminin altındaki iki kadının Vietkonglu hemşireler olmalarından kuşkulanılıyordu. Kadınların genci olan Yen on dördündeydi.

B Bölüğünün komuta subayı Yüzbaşı Leonard Goldman, harp karargahından radyo ile, ellerinde tutuklularını soruşturma merkezine götürecek helikopter bulunmadığını öğrendi, böylece bir çavuşa, tutsakları gece için göz altında tutmalarını emir verdi. Goldman'ın birçok başvurusunda, resmi bir dille şunlar yazılıydı: «O gece olanlar kuşku götürmeyecek nitelikteydi.»

> ...iki kadın tutsağın, B Bölüğü Birinci Takım askerlerince ırzlarına geçilip, sapık ilişkiye zorlandıkları ve birçok başka kötü davranışa hedef olduklarını söylemek yeterli. 3 Haziran 1968 sabahında, aralarında iki kadının da bulunduğu tutsaklar, bir hemşirenin (Yen), Goldman'ın komuta ettiği birlikten bir asker tarafından öldürüldüğü iniş sahasına götürüldü. Komutan din-

lenme iznindeyken Bölük Komutanı Vekilliğinde bulunan Teğmen D. Vietkonglu bir erkek tutsağa hemşireyi vurması için emir vererek bu amacı gerçekleştirmesi için eline dolu bir M-16 tüfeği tutuşturmuştu. Vietkonglu, hemşireyi boynundan vurduktan sonra Yüzbaşı D hemşirenin başına iki el ateş daha etti. Olay sırasında başvuru sahibi komutan Goldman orada değildi ve olay kendisine bildirildiğinde «Vietnamlılardan birinin bir tüfek kaparak hemşirelerden birini vurduğu» söylendi.

Yen'in cesedi, iki gün sonraki bir teftiş gezisi sırasında bulundu. Üç gün bir kulübeye kapatılan öbür hemşire kurtarıldı. Goldman'ın duruşmasında, çavuşuna şöyle dediği konusunda tanıklık edildi. «Kız soruşturmaya götürüldüğünde savaş alanında olanları anlatırsa hepimizi sallandırırlar.»

Ama hiç kimse bu yüzden sallandırılmadı. Yüzbaşı Goldman Yen'in ırzına geçilip öldürülmesini rapor etmediğinden suçlu bulunarak, «Doğulu kadınların korunması için yeterli güvenlik önlemlerini almadığı için» 1200 dolar para cezası verildi ve Kara Kuvvetlerinden istifa etmesine izin verildi. Mahkeme özetlerinde «Teğmen D» olarak anılan Teğmen William H. DeWitt akli dengesinin bozuk olduğu gerekçesiyle görevden alınarak A.B.D.'ye geri gönderildi. Biri ırza geçmekten, öbürü sapık ilişki kurmaktan tutuklu gönüllü askerler Marlyn D. Guthmiller ve William C. Ficke, Jr.'ın bir yıllık ağır işte çalışma cezaları temyizde altı aya indirildi. Adamlardan beşincisi suçsuz bulundu, suçlunun baş tanıklarından altıncısına da kişisel dokunulmazlık güvencesi verildi.

Olaylar her zaman, askeri mahkemede yargılanma, hüküm verilmesi ve cezanın süresinin kısaltılması biçiminde gelişmemiştir. Irza geçme, Vietnam'da savaşan bir kıdemlinin sözleriyle, «standart hareket işleminin parçasıydı,» ve arkadaşlarına karşı çıkarak olanları değil durdurmak; bildirmek için bile gerekli

kişisel yüreklilik ve törel anlayışa sahip sıradan ere binde bir rastlanırdı.

Kıdemli asker George Phillips yazar Lucy Komisar'a şunları söyledi: «Bunu yalnızca çevrede birçok kişi varsa yaparlar. Kendilerini iyi hissetmelerini sağlıyor. Neler yapabileceklerini birbirlerine gösteriyorlar. Yalnız olduklarında yapmıyorlar.»

«Siz de ırza geçme eyleminde bulundunuz mu?»

«Hayır.»

«Neden?»

«Bilmem. İçimden gelmiyor. Yapamıyorum. Bu tüm bölüğe yayıldı. Bilirsiniz, 'doktor bir şey beceremedi' gibi sözler çıktı.»

«Kimse bu olayları yetkililere bildirdi mi?»

«Hayır. Hiç kimse bildirmedi. Kimse bunu göze alamazdı. Yeniden savaş alanına çıktığınızda geri dönmemek var. Ya da ceset torbasında gelmek var. Ne olacak sanki, kadın pisliğin teki, diye düşünürlerdi.»

Vietnam'dan kaçanlardan «Jerry Samuels» adını kullanan biri, Toronto'da yazar Roger Williams'a şunları söyledi, «Ben, başçavuşlardan biri ve iki kişi daha dört kız yakaladık. Kızların işini gördük. Zorla boyun eğdiler; vurulmak yerine bunu yapmayı kabullendiler. Sonra kızlardan biri ırzına geçen adama uygunsuz bir söz söyledi... Adam silahına uzanarak kızı vurdu. Öbür üç adamla birlikte ben hemen silahlarımıza sarılıp öbür üç kızı da vurduk. Her şey bir anda oldu... Ben ve öbür çocuklardan biri, yeraltı sığınağında hep kafayı bulurduk ve bunu neden yaptığımızı çok konuştuk. Anlayamadığımız şey, adamlardan biri ilk kızı vurunca, hiç düşünmeden silahlarımızı alıp öbürlerini vurmamızdı.»

1971 Şubatında, yüzden çok savaş kıdemlisi asker Detroit'te toplanarak Vietnam'daki görev süreleri boyunca tanıklık edip kendi katıldıkları şiddet eylemleri konusunda halkın önünde ifade verdiler. Askerler artık Savaşa Karşı Vietnam Emeklisi Askerler adıyla

anılıyorlardı ve toplantılarına «Kış Askeri Soruşturması: Amerikan Savaş Suçlarına Bakış» adını vermişlerdi. Savaşın baskılı deneyiminin inançsız, suçluluk duygusu içinde, ve zamanından önce olgunlaşmış bıraktığı genç adamların dilini kullanarak, kendi aralarında ve izleyicilerle hem acı hem de sert bir ifadeyle konuştular. Emekli askerlerin anlattıkları şaşırtıcı biçimde birbirini andırıyordu: Yolun kenarına dizilen Vietnamlı dilenci çocukların kafalarına kamyonlardan atılan er azığı konserve kutuları; «Çıldırtıcı Dakikalar» yani üs kampının çevresinde açılan gelişigüzel ateş; «Bell Telefon Saati» yani sorgu işlemleri sırasında erkek ve kadın tutsakların cinsel organlarının telle savaş alanındaki telefonlara bağlanması; köylerin yakılması, ekinlerin yok edilişi ve her seferinde, kadınların özel olarak, sistemli horlanışı.

I. Tabur, II. Deniz Kuvvetleri Alayı, I. Deniz Kuvvetleri Tümeninden, cephe gözcüsü çavuş Scott Camil, sonradan Savaşa Karşı Vietnam Emeklisi Askerlere katılarak bir panel yöneticisiyle şu konuşmayı yaptı :

CAMİL : Köylerde dolaşıp arama yaptığımızda, kadınların tüm giysileri çıkarıldı ve adamlar onların bir yerlerine bir şeyler gizleyip gizlemediklerini yoklamak için penislerini kullanırlardı. Ve bu ırza geçmeydi, ama arama için yapılırdı.

YÖNETİCİ : Arama olarak yapıldı demek. Orada subay bulunuyor muydu?

CAMİL : Evet, vardı.

YÖNETİCİ : Bu olay bölük düzeyinde mi gerçekleştirildi?

CAMİL : Bölük düzeyinde.

YÖNETİCİ : Bölük komutanı da mı oradaydı?

CAMİL : Evet.

YÖNETİCİ : Bunu onayladı mı, yoksa başka yana mı baktı, ya da...

CAMİL : Hiçbir zaman yapılmamasını söylemedi, o konuda hiçbir şey söylemedi. Önemli olan; bir harekat basın tarafından izlendiğinde

belirli kurallara uymaktı, ama basın yoksa, her şey geçerliydi. Bir kadının pusudaki nişancılarımızdan biri tarafından vurulduğunu gördüm. Yanına vardığımızda su istiyordu. Ve teğmen onu vurmamızı söyledi. Böylece kadının giysileri yırtılarak çıkarıldı, her iki göğsünden süngülendi, kol ve bacaklar iki yana açılarak yatırıldı ve cinsel organına ırza geçmekte kullanılan bir araç soktular, kadın hâlâ su istiyordu. Ve sonra o aracı çıkarıp bir ağaç dalı kullandılar, sonra da vurdular.

YÖNETİCİ: Birliğinizdeki adamlar, ya da bu olaylara tanıklık ederken siz, Vietnamlılara birşeyler yapmanın doğru olduğuna inanıyor muydunuz?

CAMİL: Onlar insan değilmiş gibiydi... Ya pisliktiler ya da Komünist ve biz haklıydık. (*)

1966-1967, 3. Tabur, 5. Deniz Kuvvetleri Alayı, 1. Deniz Kuvvetleri Tümeninden Onbaşı Thomas Heidtman, «Yakıcı 5. Alay»ın görevi dışındaki uğraşlarından birini dile getirdi:

Neredeyse bir şaka olan... ve her seferinde birini güldüren şey, bir köyden geçtiğimizde orada bir kadının bulunmasıydı. Giysileri, hiç değilse üst tarafı, parçalanıp çıkarılırdı. Bunun olmasını izledim, ve birçok kez yaptım, belki de otuz ya da kırk kez. Sırf dişi ve gülünebilecek kadar yetişkin olduğu için yırtılırdı kadınların giysileri; en azından üst tarafı yırtılırdı. Hemen o anda parçalanırdı. O tip giysileri yırtmak için bir el yeterlidir. Giysiler ince ipekliden falan olmalı, herneyse, onları çukurlara attıktan sonra yolumuza devam ederdik.

(*) Camil ve başkalarının ifadelerinden anlaşıldığına göre, Amerika'nın ünlü Boston Canavarı'nın uyguladığı ürkütücü yaralama ve sakatlama yöntemleri Amerikan askerlerinin Vietnamda yaptıklarından anlayış ve uygulama yönünden hiç farklı değildi.

Çavuş Michael McClusker, 1966-1967'de, I. Deniz Kuvvetleri Tümeni, I. Kıta'da Halkla İlişkiler Bürosunda görevliydi. McClusker'ın dediğine göre «bunun anlamı muhabir-fotoğrafçı olarak tüm zamanımı savaş alanında geçirmem, demekti. Aynı filmi üstüste yeniden izlemeye benziyordu.»

> Bir sonraki olay, aynı eylül ayında, dokuz kişilik bir Chu Lai tüfekli müfrezesi o köye girince meydana geldi. Vietkonglu orospu dedikleri bir kadını arıyorlardı. Köye girdiklerinde tutsak etmek yerine adamların tümü ırzına geçti. Adamlardan biri sonradan ilk kez ayağında botla bir kadını düzdüğünü söyledi. Müfrezeye önderlik eden adam gerçekte bir erdi. Müfrezenin komutanı çavuştu ama işe yaramaz biriydi ve müfrezenin komutasını bu ere bıraktı. Daha sonra, baskına katılmadığını, bunun ahlak anlayışına ters düştüğünü söyledi. Böylece müfrezesine bunu yapmamalarını söylemek yerine, kendisini dinlemeyeceklerini bildiğinden, köyün başka bir yerine giderek, kendisine karşı duyduğu acıma hissiyle oturup boş boş yere baktı. Her şeye karşın kadının ırzına geçildi ve kadına tecavüz eden son adam da başına kurşunu sıktı.

Çavuş Jamie Henry, 1967-1968'de 4. Piyade Tümeninde görevliyken on dokuz yaşındaydı. Bildiklerini Kara Kuvvetleri Suç Soruşturma Dairesine ilettiğini söyledi konferansta. «Onlara adlar, tarihler ve harita koordinatlarını verdim, ama sanırım yalan olduğunu söylerler.»

> Küçük bir köye girdik, 19 kadın ve çocuk Vietkong olduklarından kuşkulanıldığı için sıraya dizildi. Onları sıraya dizen teğmen yüzbaşıyı radyoyla arıyarak ne yapılacağını sordu. Yüzbaşı o sabah albaydan gelen emri yineledi, kıpırdayan her şey vurulmalıydı, bunu istediğiniz biçimde yorumlayabilirdiniz... Vietkonglu ol-

dukları sanılanların bulunduğu yere baktım, iki adam on dokuz yaşlarındaki çok güzel bir genç kızı bir kulübeden çıkarıyordu. Kızın üzerinde giysileri yoktu, ırzına geçildiğini düşündüm, bu standart harekat işleminin bir parçasıydı, kızı 19 kadın ve çocuğun arasına attılar, beş asker otomatik M-16'larıyla üzerlerine ateş açtı. Ve bu olayın sonu oldu. Bizim bölükte, olayı radyodan duyan bir teğmen vardı, çıldırmak üzereydi. Bunu herkese bildirecekti. O günden sonra sakinleşti, daha sonraki günlerde ise bu konuda hiçbir şey söylemedi.

198. Hafif Piyade Tugayı Americal Tümeninde, 1967-1968'de görev yapan uzman çavuş Joe Galbally, şunları söyledi, «Bir piyade bölüğünde çavuştum, bu yetmiş beşimizin birden sivil Vietnamlı nüfus üzerine gönderildiğimiz anlamına geliyordu.»

Bu insanlar Amerikan askerlerinin kendilerine neler yapabileceklerinin bilincindeydi; böylece doğal olarak genç kızları saklamaya çalıştılar. Kızlardan birini, evin bodrumundaki bomba sığınağında ele geçirdik. Kız buradan çıkarılarak, ailesinin, bizim ve tüm köyün gözünün önünde altı ya da yedi kişinin saldırısına uğradı. Bu, olan tek olay değildi; yalnızca anımsayabildiğim ilk olaydı. En az 10 ya da 15 benzeri olay gördüm.

Çavuş Michael Hunter 1968-1970 arasında Vietnam'da iki dönemlik görevde bulundu. İlk dönem görevi 1. Hava İndirme Tümeni'ndeydi.

Kıyım eylemleri söz konusu olduğunda, bizim Bravo Bölüğü, Tet saldırısından kısa süre sonra Hué'nın dışındayken, bir köye girdi (bu sonradan sürekli olarak yinelendi) ve düşman etkinliklerini araştırdı. Köyde kalabalık bir sivil nüfusla karşılaştık. Siviller köyün bir ucuna getirilerek, bir müfreze ya da müfreze komuta-

nının gözetiminde tutulan kadınlar bir yana ayrıldı. Ayrılanların genç kadınlar olduğunu söyleyebilirim... Silah tehdidi altında, kadınlara kendilerini göz altında tutan tüm erlerin cinsel isteklerine boyun eğmediklerinde, kaçmaya yeltendikleri için vurulacakları söylendi. Bu emir Vietnam dilini bilmeyenlerin elinden geldiğince ifade edildi, ve köylüler ne demek istendiğini anladılar, çünkü kadınlardan üçü erlerin tecavüzüne boyun eğdi.

Philadelphialı uzman Tom Hagelin, 243. Sahra Hizmet Bölüğü, I. Lojistik Komutanlığında, 1968-1969 yıllarında görevliydi. Dak To'ya gönderilmişti.

Üste, KIA bakımını yapıyordum, genelde iyi kimseler olduklarını düşündüğüm bölük askerleriyle arkadaş oldum. Geceleri bir araya gelip konuşurduk. Tümünün toplandığı belirli bir yere gittim ve oraya yaklaşırken bir çığlık duydum. Birisi çok korkmuş olmalıydı. Kapıya vardığımda arkadaşlarımdan birine seslendim. Arkadaşım kızın kafasını yumrukluyordu. Bilirsiniz: Vietnamlılar Amerikalılardan çok daha ufak tefekdir. Canlarını yakmak güç olmazdı. Kızı birkaç kez iyice yumrukladılar ve sonunda kız «Ben yapmak! Ben yapmak!» diye bağırmaya başladı ve adamlardan yedisi kızın ırzına geçti. Adamları tanıyorum, genelde kötü kimseler değiller. Böyle insanlara bunu yaptıran şeyin ne olduğunu anlayamıyordum. Günlük olayların bir parçasıydı sanırım.

1969-70'de 1. Hava İndirme Tümeni, 11. Zırhlı Alayı, 1. Bölük'te sivil hizmet subayı yüzbaşı John Mullory, ayrıntılı bir ifade verdi.

Bir keresinde, Kuzey Vietnam Ordusundan bir hemşire 11. Zırhlı Alayı askerleri tarafından öldürüldü; motorlu araç bakımında kullanılan

yağ yabancalarından biri cinsel organının içine yerleştirildi ve her yeri yağ doldu.

1919'da, Quang Ngai Eyaletinde, Americal Tümeni, II. Piyade Tugayı'na bağlı 635. Askeri Haberalma Kolu'nda sorgulama görevlisi olan uzman Don Dzagulones şunları söyledi; «Tutsakların çoğu kadındı. Aynı tutsak topluluğunda bir anne ile kızını bir arada bulmak olağan dışı değildi.»

> Bir keresinde casus olduğu sanılan bir kadın getirilmişti. Sorgulama bir yeraltı sığınağında yapıldı, kadın konuşmuyordu. Onlara adını bile söylediğini sanmıyorum. Bu yüzden üzerinden giysilerini çıkarıp ırzına geçmekle korkuttular, ama kadın bundan etkilenmedi. Çok dayanıklıydı. Ayakta durup meydan okurcasına bakıyordu. Bu kez cinsel organının çevresindeki tüyleri yakacaklarını söylediler. Bunu isteyerek yaptıklarını sanmıyorum, kuşkum yok ama bir çakmak yaktılar ve kadının tüyleri tutuştu. O anda şoka girdi. Kendinden geçti sanıyorum, böylece doktor çağırıldı. Doktor geldiğinde malaryadan komaya girdiği söylenerek hastaneye kaldırılması emredildi ve emir yerine geldi. Sonra bu konuda hiçbir şey yapılmadı.

Tarihsel bir saptama yapmak gerekirse, Kış Askeri Soruşturması başladığında, feminist hareket ile savaş karşıtı hareket kendi ayrı ve belirli yollarını izliyordu. Her biri öbürünü dışlayarak kendi sorunlarına dalmıştı, enerjileri, ideolojileri ve öncelik anlayışları kendilerini çeşitli yönlere çeken eylemciler arasında en az ölçüde bile acı duyanı yoktu. Feminist davaya tümüyle kendini adamış bir kadın olarak, bu sıralarda, yürüyüşe katılmam, konuşmam ve «kızkardeşlerimi toplayıp» savaşa karşı gösterilere getirip «kadınların özgürlüğünün barış hareketi ile dayanışma içinde olduğunu göstermem» için öneriler aldım ve yanıtımda, barış hareketi Vietnam'da oluşan

ırza geçme ve fahişelik olayını gündeme getirirse kesinlikle onlara katılacağımı söyledim. Bu yanıt, o günkü sloganları «anti-emperyalizm» ve «Amerikan saldırganlığı» olan ve «Vietnam'daki Irza Saldırıyı Durdurun» sloganının kendi açılarından, kadınların horlanması değil ekinlerin yok edilmesi anlamına gelen savaş karşıtı eylemciler tarafından koyu bir suskunlukla karşılandı. Feminist gruplarla savaşa karşı gruplar arasındaki iletişim gergindi, çünkü onlar bizim bilincimizi keskinleştirmek isterken biz de kendi bilincimizi keskinleştirmek istiyorduk. Barış hareketi Vietnam'da kadınların aşağılanmasını kendi başına değerlendirilecek kadar önemli ve belirgin bir sorun saymadığı için ve kadın hareketinin içindeki bizler, bağımsız olarak sesimizi duyurmaya çabalarken savaşın kadınlar cephesindeki yanına dikkat çekemediğimiz için üzgünüm. Seçilen zaman bu iş için uygun değildi.

4/AYAKLANMA, KIYIM VE DEVRİMLER

Irkçı ve politik çağrışımları olan başkaldırı, ayaklanma, devrim ve daha önemsiz boyutlardaki çatışmaların tümü erkeklere, kadınların ırzına geçilmesi için bir çıkış ve kimi zaman ideolojik bir gerekçe sağlamıştır. Kimi zaman da, propaganda amaçları doğrultusundaysa, bireysel ırza geçme olayları, zarar gören kadınlardan, kuşku götürmez gözlemcilerin görgü tanıklığı ifadelerinden, gazete yazılarından ve kışkırtıcı broşürlerden alınan yazılı yeminli ifade biçiminde, taraf tutma güdüsüyle ve gerçek olayla ilgili soruşturmanın çok sonrasına dek ender olarak saklanmıştır.

Tarihçilerin bu tür bir belgelemeye karşı tutumu, genellikle bunu yüzeysel, tutarsız ve kuşku götürür geçerlikte sayarak görmezlikten gelmektir. Zaman zaman bir ırza geçme öyküsü bir renk unsuru, canlı ve gözüpek bir yazı parçası olarak bir tarih kitabının sayfaları arasına girer, ama hiçbir zaman soyutlanmış bir olay olmaktan öte ele alınmaz. Ve hiçbir yerde, bu kitlesel tecavüz eylemi, «gündelik» durumlarda ortaya çıkan, son zamanlara dek «sapık» davranış olarak görülen türden olaylarla bir tutulmaz. Bunun yerine, tarihteki ırza geçme olayları; erkeklerin ruhlarını sınayan mahşerî nitelikte olaylarla bağıntılı ırza geçme «kıyıcılığın» diplerindeki kesimle bağdaştırılmış, bunu bir abartma saymayı yeğlememize neden olacak kadar rahatsız edici ve şaşırtıcı görüldüğü için kuşku uyandırmıştır. Ve yine bildiğimiz gibi kadınların deneyimleri her zaman kuşku verici ve ge-

çersizdir. Irza geçme olaylarının kuşkulu görülen olaylarla birlikte sınıflandırılmasının başka bir nedeni de bu konuyu açığa çıkarmak isteyenlerin değişmez biçimde politik bir çıkış noktalarının oluşudur; buna inanan gibi inanmayan da vardığı sonucu kendi politik bakış açılarına dayandırmıştır. (Bu suçu ben de işledim) Yalnızca tüm ırza geçme olaylarının öyküleri bir araya getirilip aralarında bağ kurulunca kadınların tarihinin gerçek saklı yüzü ortaya çıkar.

AMERİKAN DEVRİMİ

Amerikalı yurtseverler daha 1768'den başlayarak İngiliz askerlerinin kadınları aşağılayan davranışları konusunda bilgi toplamaya başladılar. Hoş karşılanmayan Townshend Yasası'nın kolonide yarattığı huzursuzluğa karşılık olarak o eylül İngiliz birlikleri Boston'a gelerek bir garnizon kenti oluşturdu. Askerler ve yerel halk arasında süregelen sürtüşme sonunda ünlü Boston katliamına yol açtı, ama İngiliz kuvvetlerinin gelişinden hemen sonra kimliklerini açıklamayan bir grup Amerikalı (Henry Knox, Yeşil Yapraklar, John Adams ve Josiah Quincy bunlar arasında olabilir) askeri yönetim altındaki kent yaşamıyla ilgili haftalık olayların gizlice dökümünü yaptılar ve raporlarını Boston, New York ve Londra'daki hoşgörülü liberal gazetelere dağıttılar. **Zamanımızın Günlüğü** ya da **Olaylar Günlüğü** olarak bilinen imzasız sütun bir yıl süreyle yayınlandıktan sonra başladığı gibi ansızın sona erdi. Bir tarihçiye göre **Günlük** «Amerikan gazetelerinde rastlanmış ilk yan tutan haber dökümüydü.»

Yurtseverlerin açık amacı «kaba gücün zorbalığı» altındaki bir kente neler olduğunu göstermekti. «Kente yerleşen birliklerin büyük boyutlara varan uygunsuzluğu ve üzüntü verici durumu»na delil oluşturmak

için toplanan haberler arasında ilgi çekecek sayıda ırza geçme girişimi bulunuyordu. Bostonlu kadınların İngiliz askerlerince sürekli olarak rahatsız edilmelerini, yurtsever taşkın askerlerce oluşturulan mantık dışı ve birbirinden bağımsız bir dizi eylem olarak değil sömürgeci baskının ayrılmaz bir parçası olarak görüyorlardı. «Belki de,» diye yazıyorlardı, «en saygın yurttaşlarımıza böyle davranarak, aklımıza askeri yönetimin ne kadar korkunç olduğu düşüncesini sokup, hak ve ayrıcalık gibi önemsiz şeyleri en kısa zamanda bir yana bırakmamızı amaçlıyorlar.» Bu konuya ilişkin kimi haberler şöyle:

> 9 Kasım, 1768: Long Lane'de yaşayan evli bir kadın gece evine dönerken boynundan yakalanarak neredeyse boğuluyordu, bundan sonra yere yatırılarak yakışıksız davranışlara hedef oldu. New Boston'da ise başka bir kadına kabaca davranıldı... Bu gibi horlanmalardan söz edilmesinin nedeni üstü kapalı olarak, komuta subaylarının ilgisizliğini belirtmek değil, kente yerleşen birliklerin büyük boyutlu uygunsuzluk ve üzüntü verici durumunu göstermektir... Bunlar, hiçbir yurttaşın nerede durduğunu ya da nereye benim diyebileceğini bilmediği günlerdir.
>
> 12 Aralık, 1768: Bu kentte yaşayan evli bir hanım, geçen akşam bir evden öbürüne geçerken bir asker tarafından yakalanarak çok kötü davranışlara hedef oldu. Long Lane'de bir kadın birçok askerce durduruldu, askerlerden biri kadını yakalayıp kaçıralım diye haykırdı; kadın çok şaşırdı ama iyi bir rastlantı sonucu yakındaki bir eve sığınabildi. Başka bir kadın, kuzey uçtaki bir eve dek bir asker tarafından izlendi, asker eve girip kadına büyük küstahlıkla davrandı... Bunlar yeni barış koruyucularımızdan beklenenlere örnektir.
>
> 30 Nisan, 1769: Bir kente birliklerin yerleş-

mesi, yerli halk açısından üzüntü verici olduğu denli askerlik açısından da zarar vericidir; her yeni gün askerlerin eğlence düşkünlüğü ve sonrasındaki şiddet eylemlerinin örneklerini getiriyor. Boston'un kuzey ucundaki bir evde, alt kattaki odalardan birinde, yaşlı bir kadın yalnız başına otururken içeri bir asker girdi, önündeki masada duran İncil'i görünce kadının dindarlığına hayranlık duyduğunu belirtti ve bedeninin kimi yerlerini sergileme girişiminde bulundu. Ama kısa süre sonra bundan vazgeçerek, kadına kalçasında kötü bir şişlik olduğunu söyledi ve ona akıl danıştı. Masum kadın adamla ilgilenirken, bu ahlaksız onu omuzlarından yakalayarak yere yatırdı, yaşına aldırış etmeden ırzına geçmek istedi, ama kabaca davranışının yarattığı direnme ve çığlıklar onu engelledi. Kaçması gerektiğini düşünerek giderken yanında, kadının geçimini sağlamak için evde yıkayıp ütülediği gömlek ve başka çamaşırlardan bir tomar götürdü.

17 Mayıs, 1769: Kuzey ucundaki bir kadın Yargıç Bay Ruddock'a, bir asker ve başkaları hakkında, kendisine saldırdıkları gerekçesiyle şikayette bulundu; ama bir grup insanın tam zamanında kendisini kurtarmaya gelmesi sonucunda askerin kaçmasıyla ırzına geçilmesinde kurtulmuştu.

3 Temmuz, 1769: 27 Haziran Salı günü sabahı, balık almaya çarşıya giden bir kadın, bayılacak gibi olduğu için Özgürlük Ağacı'nın altındaki Mr. Chase'in dükkanında durmak zorunda kaldı. Su getirildi ama ayağa kaldırıldığında hemen öldü. Bir soruşturma jürisi oluşturuldu, incelemeler sonucunda kadının Bridgewater'da oturan Sarah Johnson olduğu, bedenindeki belirti ve birçok izden bilinmeyen askerlerin saldırısına uğradığı ve bu nedenle öldüğü ortaya çıktı. Bu

olay üzerine çağırılan doktorlar ölünün bedenini gözden geçirdikten sonra saldırıya uğradığını gösteren birçok morarti buldu. Otopsiden sonra edindikleri izlenimleri bir araya getirerek, ölümünden kısa süre önce ırzına geçildiğini ve gücünün son noktasına dek karşı koyduğu görüşüne vardılar ve gücünün aşırı ölçüde zorlanmasının bir baygınlık durumu yaratabileceğini ve ölümünün en yakın nedeninin bu olabileceğini ileri sürdüler.

Amerikan Devrimi'nin en yoğun günlerinde, karşı taraftan Yüzbaşı Francis Rawdon, 1776 Ağustosunda amcası Huntington Lorduna yazdığı mektupta, şövalyelere özgü bir görüşle, İngiliz askerlerinin saldırısına uğrayan Güneyli kadınları, olayı herkese açıklamadıkları için, beğendiğini yazdı. Staten Adası kadınları «güzel periler», İngiliz askerleriyse, «cinler denli isyankar. Genç bir kız ırzına geçilmeden bir çalılıktan çiçek toplayamıyor; ve bu saldırgan yöntemlere öylesine alışkın değiller ki saldırılara gereken çekingenlikle boyun eğemiyorlar ve bunun sonucunda her gün çok ilginç askerî duruşmalar izliyoruz,» diyordu mektup.

Bu mektubun tersine, 1777 Ocağında Albay George Meassam'ın General Anthony Wayne'e yazdığı kısa resmi mektupta şunlar yazılıydı: «Düşman geri çekilirken büyük zarar veriyor, ayrım gözetmeden Muhafazakârlarla Liberallerin evlerini ateşe veriyor. Princetown'un büyük bölümü yıkıldı. Muhafazakarların ve Torylerin eşleriyle kızlarının ırzına geçilip kadınlar kaçırıldı.»

New York ve New Jersey'de başlatılan İngiliz seferberliği, sivillere karşı işlenen suçlar yönünden en kötü tanınanıydı, ve kimileyin muhabirler, **Pennsylvania Evening Post** gazetesi için ırza geçme öyküleri yazıyorlardı.

Bu sabah sana yazdıktan sonra, Pennytown

yakınında konaklayan İngiliz Ordusunun Lord Cornwallis komutasındaki birliklerince gerçekleştirilen korkunç yağmacılıkla ilgili bazı haberler alma olanağını buldum. Askerlerin canavarlığından kaçıp ormana sığınan ve orada yakalanıp kaçırılan on altı kadının dışında, bir adam, karısı ve tek çocuğu olan on yaşındaki kızının ırzına geçilerek aşağılandı; bu olayı derin üzüntü içindeki adam bir arkadaşına anlatmış ve ben de ondan duydum; o kişi bana, on üç yaşındaki bir kızın, babasının evinden alınarak bir mil ötedeki bir ahıra götürülüp ırzına geçildikten sonra bu canavarların beşi tarafından kullanıldığını söyledi. Bu gibi birçok başka olayın yer aldığından kuşkum yok... Başka bir vahşet örneği Woobridge yakınında meydana geldi: Ülkenin o yöresinin en saygın beyefendilerinden biri çok güzel olan kızının bağırtı ve çığlıklarıyla uyarıldı. Bir İngiliz subayını kızının ırzına geçerken yakaladı. Subayı o anda öldürdü; başka iki subay hemen içeri girerek babaya ateş etti, baba şimdi aldığı yaraların etkisiyle zayıf düşmüş yatmakta.

Trenton ve Princeton savaşları üzerine 1777'de yazılan çağdaş, imzasız bir anlatı, «26 günlük baskı döneminde» yer alan yakma, soygun ve yağmalama olaylarını anlatarak şöyle diyordu:

> Bu yağma ve yıkma olaylarının yarattığı zarar büyük boyutlarda olup saldırıya uğrayanlara acı çektirmekte. Sözünü etmediğim başka bir korkunç saldırı olayı daha var, kadınların ırzına geçilmesi. İnsan doğasına özgü bir eksiklik sonucu, adalet ve akla karşı olarak bu canavarca saldırıya uğrayan zavallılardan yaşadıkları sürece tiksiniyoruz. Barışta, böylesine acı verici ve etkileyici bir tavırla karşılaşmamak için birçok erdemli kadının bu duruma katlanıp, olayı

gizlemiş ve böylece ölüm cezasına çarptırılacak bu suçların cezasız kalmış olduğuna inanıyorum. Savaş zamanında, bu doğaya aykırı kötülükteki kimseler, ceza çekmeden kurtulacaklarına güvenerek bu suçu daha sık işlemişlerdir.

Adı anılmayan anlatıcı, «**The Friendly Post**» gazetesinde sözü edilmiş olan ırza geçme olaylarına değinerek «Bir Başka Korkunç Canavarlık Örneği»ni ekliyor:

> General Howe'un Princetown'un iki mil ötesinde Pensneck'de konaklayan hafif süvari alayından iki asker genç bir kadına isyancıları aradıklarını, bazılarının ahırda saklandıkları haberini aldıklarını ve onun yanlarında gelerek ahırın en gizli köşelerini kendilerine göstermesini istediklerini söylediler. Orada kimse olmadığını bilen kadın, askerleri inandırmak için onlarla birlikte ahıra gitti. Oraya vardıklarında adamlardan biri kadını yakalayarak boğazına sarılıp bağırmasını engelledi ve canavarlardan biri ırzına geçti, işi bitince bu kez kızın boğazına o bastırdı ve öteki aynı suçu yineledi. Kadın bir çiftçi kızıdır ama yukarıda sözü edilen kınamadan kurtulabilmek için adıyla birlikte babasının adı da saklı tutulmalıdır.

Bu yazar, ırza geçme suçunun kadın kurbanın üzerinde kaldığını belirtmekle yetinmiyor, yaşam boyu edindiği izlenimlerle şöyle bir sonuca ulaşıyor: «Bu yönüyle İngilizlerle savaş, Kızılderililerle savaştan çok daha kötü, çünkü onların tutsaklarına gösterdikleri kötü davranışın yanısıra kadınların ırzına geçtiklerini hiç duymadım.»

1777 yeni yıl akşamında, General George Washington Kara Kuvvetleri'ne özel bir emir çıkararak «insanların yağmalanmasını» yasakladı: «... kadın ve çocuklara karşı iyi ve insanca davranmak, adı kötüye çıkmış misyoner saldırganlara karşı bağımsızlık

için savaşan yürekli Amerikalılara özgü bir davranış olacaktır.» Washington'un ordusu ırza geçmekten uzaklaşmış değildi, bu suç için ölüm cezası uygulanmıştı, ama beklendiği gibi, cinsel aşağılama yöntemleri yabancı topraklarda savaşan saldırgan ordularca zorla uygulanıyordu. Aynı yılın ocak ayında Kıta Kongresi Kral George ordusunda görülen uygunsuz davranışların incelenmesi amacıyla bir kurul topladı ve nisanda kurul raporunu yayınladı.

Rapor dört bölümden oluşuyordu: Ülkenin yıkımı ve mülkiyete zarar verilmesi; tutsaklara uygulanan insanlık dışı davranış; karşı koymaktan yoksun olanların vahşice kıyımı; kadınların küçük düşürülmesi. Dördüncü bölümde, kadınların aşağılanması büyük incelikle yazılmıştı:

> Kurul, evli ya da bekar kadınlara uygulanan uygunsuz davranışlar ve gerçek ırza geçme olayları konusunda doğru bilgilere sahiptir; ama bu onulmaz yaranın doğası gereği buna katlananlar, tümüyle suçsuz olmalarına karşın olayların anlatılıp adlarının bilinmesini bir çeşit kınanma olarak görüyor. Bu konuda kimi komuta subaylarına şikayetler yapıldı, bir sulh yargıcına yeminli beyanda bulunuldu, ama kurul buna çözüm getirildiğini ya da ceza verildiğini duymadı, yalnızca Pensington'da bir asker birkaç saat gözaltında tutuldu.

Politik bir değerlendirme çabasındaki kurulun vardığı sonuç şuydu; bu aşağılayıcı eylemler, «belirli bir halka, ilkeler uyarınca bağımsızlıkları için savaşan özgür insanlar değil genelde yasa ve düzene karşı çıkıp toplumu değiştirmeyi amaçlayan azılı haydut ve günahkarlar olarak tepeden bakmaya alıştırılan» askerlerin tutumunu yansıtmaktaydı. «Tutanaklara geçirmek zorunda kaldıkları üzücü gerçeklerin açıklanmasında kurul, elinden gelen en cömert ve tarafsız tutumla davranmıştır.»

Kıta Kongresi komite raporundan altı bin tane basılmasını ve düşman askerlerine dağıtılmasını öngördü, ama tarihçiler bu tasarının gerçekleştirildiği konusunda kuşkuludur. Gerçekte, kurulun elinde bir yeminli beyandan daha çoğu vardı. New Jersey'in, Hunterton ilçesinde, Jared Saxton adındaki bir sulh yargıcı iki günlük bir sürede altı yeminli beyan topladı. Irza geçme olaylarının her biri Hunterton ilçesinde yer almıştı (geçmiş yılın aralık ayında), bu davranışların çoğu eve gelerek isyancıları aradıklarını söyleyen üç ya da daha çok askerden kaynaklanıyordu ve en az iki kadın daha sonraki tecavüzlere hedef olarak İngiliz kamplarına götürülmüştü. Kurbanların her biri (beş aylık gebe Mary Campbell; on üç yaşındaki Abigail Palmer; Elizabeth ve Sarah Cain adındaki kızkardeşler; dul Mary Phillips; ve Rebekkah Christopher) okuma yazma bilmedikleri için ifadelerine damgalarını bastılar.

Mary Campbell'in yeminli ifadesi öbürlerine örnek oluşturacak biçimdeydi:

Newjersey/Hunterton ilçesi

Adı geçen ilçede yaşayan Daniel Campbell'in eşi Mary Campbell Tanrı huzurunda yemin ederek şunları söyledi: Geçen aralıkta tanığın kendisi babasının evindeyken Büyük Britanya Kralının ordusundan birkaç asker eve geldi. Askerlerden biri onu kapıya çağırarak konuşmak istediğini söyledi, tanık bu isteğe karşı koyup, söylemek istediği bir şey varsa askerle evde konuşacağını bildirince, askerlerden ikisi kollarından yakalayıp onu evin dışına sürükledi. Tanık evin yakınındaki bir dükkâna götürüldü, dükkânın kapısı kırılarak, çığlık ve çağırılarına karşın içeri sokuldu ve çenesini tutmazsa süngüleneceği söylendi; kızın annesi de yalvararak kızlarına bu denli alçakça ve canavarca davranmamaları çağırısında bulunduysa da bunun bir faydası ol-

madı. Ama sonunda, sözü geçen askerlerin beşi tanığın bedenine sahip oldu, tanık o sırada beş aylık hamileydi ve bu konuda başka bir şey söylemedi.

1777, 22 Mart günü önümde yemin edildi. Jared Saxton, Hunterton İlçesinde barışı korumakla görevli yargıçlardan biri.

Tanık: Mary M. Campbell (damgası).

KIYIMLAR

Kobay yerine konan bir azınlığın üyeleri olarak Yahudi kadınlar, Polonya/Rusya ya da yaşadıkları yerlerde oluşan ürkünç kıyımların tarihsel kurbanları oldular. 1648'de, Ataman Bogdan Şimelnitzki önderliğinde başlatılan Kazak başkaldırısı Ukrayna ulusçuluğu açısından önemliydi ama Kazakların, nefret edilen Polonyalı toprak sahiplerinin kira tahsildarı olarak bildikleri Ukraynalı Yahudiler açısından unutulmayacak bir yıkımdı. (Toprak sahibi olmalarına izin verilmeyen Yahudiler, hoşa gitmeyen aracılık rolünü kabule itilmişlerdi.) Şimelnitzki'nin Kazakları küçücük köylerden geçerek, Yahudi kızlarının ırzına geçip önlerine kim çıkarsa; çocuklar da içinde olmak üzere her iki cinsiyetten insanı öldürüp sakatlayarak ulusçuluklarını gösterdiler.

Şimelnitzki'nin kıyımları, 1881-1882'de, köylülerin sorununun Yahudi kira toplayıcılarının varlığından kaynaklandığı Ukrayna'da yinelendi: 1891-1892, 1903-1906 ve 1919-1920'de de aynıları oldu. Her bir dalganın kendine özgü bir dizi ideolojik koşulu vardı, her bir dalga ülke ve Tanrı adına bir çağırı olarak «Yahudileri Ezin» sloganını yarattı, ve her dalga Yahudi kadınların ırzına geçilmesine yol açtı. Çar yönetimi işbirliğine girmekten kaçınmadı, çünkü varlığı devrim nedeniyle tehlikeye giren hükümet için «Yahudileri Ezin», kendi baskılı yönetimi açısından stratejik bir tampon oluşturuyordu.

Anne Manners adlı yazarın bildirdiğine göre ilk kıyımlar «düzensiz ve amatörce nitelikteydi. Birkaç yüz kuştüyü yatak parçalandı; ev ve dükkânlar yağmalandı; birçok insan öldürüldü; orda burda birkaç kişinin kafası yarıldı, kolu bacağı kırıldı, ve kızlarla kadınların ırzına geçildi.» Yazarın bize söylediğine göre kuştüyü yatakların parçalanmasının iki yönlü önemi vardı. Mutlu evlilik yaşamanın simgesi olmanın yanında (yumuşak şilteler Yahudi kızların çeyiziydi) «çoğu kez, tedbirli anne babalar kızlarını, yırtıcı ve şehvet düşkünü Kazaklardan saklamak için, şiltelerin içine yerleştirirlerdi.» Başka gizlenme yerleri arasında turşu fıçıları (opera sanatçısı Beverly Sills'in annesi, bir kıyım sırasında bunlardan birine saklanmıştı) toprak ya da kum yığınları vardı. (Benzer gizlenme yerleri, Ku Klux Klan geldiğinde Güneyli zencilerce de kullanılırdı.) Daha sonraki kıyımlar, elden geldiğince çok insan öldürülmesiyle belirleniyordu, ama bir taktik olarak ırza geçme bir yana bırakılmamıştı. Cinayete bir giriş oluşturarak, daha büyük boyutlu edimlerin ürkünçlüğü karşısında gözden kaçırıldı.

1919'da başlayan kıyım dalgaları Rus devriminin genel karmaşası ortasında, Beyazlarla Kızıllar arasındaki acılı iç savaş sırasında yer aldı. Denikin ve Kornilov'un Beyaz ordusundan karışıklık çıkarmaya eğilimli gönüllüler, «Yahudileri Ezin» sloganını her şeyin yanıtı gibi görerek, şimdi de komünizm tehlikesi karşısında nedensiz yere yakıp yıkmanın bayramını yaptılar. Rus Kızıl Haçı ve Siyonist örgütler olayların belgelenmesini sağladı. (Sovyetler Yahudilerin içinde bulunduğu kötü durumla ilgileniyordu ama bu ilgi çok değildi; onlar bir devrim yürütüyorlardı. Önerileri «Kızıl Orduya Katılın»dı.) Bir Kızıl Haç raporuna göre küçük bir Yahudi Köyünde düzenlenen kıyım şöyle oluşuyordu: «Topluluk köye girer, sokaklara yayılır, ayrı topluluklar Yahudilerin evlerine girerek yaş ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin karşılaştıkları

herkesi öldürür, yalnızca kadınlar vahşice ırzlarına geçildikten sonra öldürülürdü.»

Kızıl Haç, «sıradan, basit bir kıyımın yer aldığı» Ladişenko'dan kaçan kimi Yahudilerle ilgili bilgileri titizlikle tutanaklara geçirdi: «9 Temmuz'da, bir köylü Uman'daki Yahudi hastanesine Ladişenka'dan kalan son iki Yahudi'yi getirdi... Bunlar korkunç biçimde dövülüp yaralanmış iki Yahudi genç kızdı, birinin burnu kesip koparılmıştı, öbürünün kolları kırılmıştı. Şimdi ikisi de Kiev'de ve zührevi hastalıklardan rahatsız.»

> Bir Siyonist topluluk Kremençuk'dan şunları bildirdi: «Gönüllüler kasabaya girer girmez yıkım başladı... Ayrım gözetmeksizin tüm evler yağmalandı. Üç yüz elli ırza geçme olayı saptandı: Ne 12 yaşındaki çocuklara ne de 60 yaşındaki yaşlı kadınlara ayrıcalık tanındı. Irzlarına geçildikten sonra, küçük kızlar klozetlerin içine atıldı.»

Altı yüz kişinin öldürülüp, on iki binin yaralandığı Fastov'dan bildirildiğine göre: «Askerler, canavarca bir öfkeyle erişkinlik yaşının altındaki kızların üzerine atlayıp, araya girme gücünden yoksun anne babalarının gözü önünde ırzlarına geçtiler. Yahudi'lerin sığındığı sinagogun bahçesinde bazısı özellikle vahşice olan görüntüler yer aldı. Avlu, kadınların, çocukların, yaşlı adamların ve ırzına geçilen genç kızların cesetleriyle kaplandı. Birçokları aklını yitirdi.»

Ekaterinoslav'da kimi anti-Bolşevik Yahudiler General Denikin'e ivedi ve dalkavukluk eden bir başvuruda bulundular:

> Yorgun ve baskı gören Yahudiler barış ve düzenin sağlanmasını beklemektedir. Yahudi nüfusun büyük çoğunluğu burjuvaziye ait olduğundan kendilerini proleterya diktatörlüğünden kurtaracak Gönüllü Ordu'yu sabırsızlıkla beklemektedir. Gelen orduları sevinçle karşıladılar ve on-

lara para ve insan gücü yardımında bulunmaya hazırlıklı oldular. Ama kötü bir rastlantı sonucu, Yahudiler umutlarında düş kırıklığına uğradılar: Bir işgalde, genellikle hoşnutsuzluklar olduğunu çok iyi biliyoruz ama üzülerek belirtmeliyiz ki, olanlar, dağınık yerlerde ara sıra yer alan olaylar değildir, Gönüllü Ordu'nun girdiği her yerde düzenli olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle Ekaterinoslav'daki saldırılar çok serttir, dört sokaktaki tüm Yahudi evleri yağmalanıp, yüzlerce Yahudi kızının ırzına geçilmiş ve birçok Yahudi öldürülmüştür. Ekaterinoslav'da kıyım hâlâ sürmektedir...

İdeoloji her zaman işin içindeydi. Harkov kıyımının tanığı bir Yahudiye yağmacılardan biri şunları söyledi: «Tüm olanlara sizin Troçkinizin yanlışı yol açtı.»

Yahudi kadınların düşmanlarca, belirli aralıklarla ırzına geçilmesi sonucunda, ırzına geçilen evli bir kadının zina işlemiş sayılarak kocasının yatağına dönmeye uygun olmadığını ileri süren hahamlık düşüncesi de ağır yük altında kaldı. Sonunda kazanan pragmatism oldu. Yahudi halkı, sürgünden sonra dünyanın her yanına yayılmış, başka ulusların yasaları altında yaşadığına göre hahamlık yasası gerçekten zorlanamazdı. Ama kadınların ırzına geçilmesi, onları geleneksel olarak «kendi» kadınları gibi gören erkeklerin üzerinde derin bir psikolojik baskı yarattı ve yaratmayı sürdürmekte. Bu tutum yalnızca Yahudilere özgü değildir: Oldukça evrenseldir. Irzına geçilen kadından boşanmak az görülen bir olay değildir.

Tarih boyunca Yahudi kadınına yakıştırılan taşkın cinsellik (Rowena'nın karşısında Rebecca; Henry Miller'ın çokça sözünü ettiği «dolgun Yahudi vajinası») Yahudi kadının tarihteki ırzına geçilme deneyiminden kaynaklanır ve erkeklere özgü cinsel fantezilerin bir yansıtılmasıdır. Bu yönden, Yahudi ve zenci kadınların ortak bir bağı vardır: Günümüzde zenci

kadınlara yakıştırılan şehvet **düşkünlüğü ve çok eşli**lik tarihteki aynı geniş boyutlu cinsel zorbalık sürecine bağlanabilir.

Sartre'ın, II. Dünya Savaşı'nın bitiminde yazdığı **Yahudi Düşmanı ve Yahudi** kitabındaki Yahudi kadınlarıyla ilgili ünlü sözleri, bu olguya şiirsel bir açıklama getirir: «'Güzel bir Yahudi kadını' sözlerinde, örneğin 'güzel bir Romen kadını', 'güzel bir Yunan kadını' ya da 'güzel bir Amerikalı kadın' sözlerinde olduğundan çok daha başka, çok özel bir cinsel belirleme vardır. Bu sözcükler beraberinde ırza geçme ve kıyım havası taşırlar. 'Güzel bir Yahudi kadını' Çarların yönetimindeki Kazaklarca, saçlarından yakalanarak yanan köyünün sokaklarında sürüklenen kadındır. Ve dayak öykülerine ayrılmış özel yapıtlar. Yahudi kadınına bir şeref koltuğu ayırır...»

MORMONLARIN GÖRDÜĞÜ BASKILAR

Konu kadınlarla ilgili, olduğunda, yer ve zaman bakımından çok aykırı olan Ukrayna kıyımları ile Amerika'daki Mormonlara uygulanan baskı ve beyaz kitlelerin düzenli aralıklarla siyahlara uyguladıkları şiddet eylemleri gibi olaylar arasındaki deneyim benzerliğini belirtmek gereklidir. Tarihteki tüm ara olaylarda, bir erkek kitlesi, kimi zaman resmi bir ordu, törel geçerlilik sunan bir ideolojiyle silahlanarak (kamu yararına) kadınları aşağılayıcı eylemlere girişmiştir. Tüm tarihsel olaylarda bir terör kampanyası ve insanların yok edilmesini öngören bir amaç, ırza geçilmesine olanak sağlamıştır. Her seferinde, kitlelerin nefret ve kininin simgesini başka erkeklerin mallarının, ister eşya, ister hayvan ya da kadın olsun, yok edilmesi oluşturmuştur. Dahası, bir kitlenin örtüsü altında eylemde bulunan ırz düşmanı için kurbanının «çekici» olması önemli değildi. Bu nokta da önemlidir, çünkü bizim anladığımız bağlamdaki cin-

sel çekiciliğin, ırza geçme eylemiyle çok az ilgisi olduğunu gösterir. Bir kitle, ırza geçmeye güç ve üstünlüğün ifadesi olduğu için yönelir. Kadınlar, erkekler arasında bir noktanın kanıtlanması için neredeyse cansız nesnelermişçesine kullanılır.

Ahir Zaman Azizleri olan Mormonlar, o yörede yerleşmiş olanların hoşuna gitmediği halde 1831'de, Missouri'nin, İndependence kenti içine ve çevresine yerleşmeye başladılar. Çok eşlilik bir sorun değildi, henüz bir kilise buyruğu olmamıştı. Missourililer, Mormonların yaşayan peygamberleri Joseph Smith'e olan inançlarına, onun Tanrıyla doğrudan ilişki kurmasına, yabansı kabilelere özgü yaşam biçimlerine, ve sonraki tarih göz önünde tutulacak olursa, şaşkınlık verici bir biçimde, Mormonların özgür zencileri ve melez dönmeleri aralarına kabul etmelerine hoş görü gösteremiyordu. Yerliler Mormonların bu sonuncu alışkanlığının zencileri yozlaştıracağına ve kan dökmeye iteceğine inanıyordu. (Missouri kölelikten yana bir özerk eyaletti.)

1833 Nisanında Independence'da taşkın bir kitle toplantısı düzenlendi, iki ay sonra, «eşlerimiz ve kızlarımızın iyiliği için», «yapabilirsek barışçı yolla, gerekirse zorla» eyaleti istenmeyenlerden temizlemek için bir «çağırı» yapıldı. (Bu kitle çağırısının Mormonlarca dile getirilişi şöyle : «Erkekleri kamçılayıp öldüreceğiz; çocuklarını yok edip kadınlarının ırzına geçeceğiz!») Mormonlara, yerleşme alanlarının A.B.D. topraklarının Batı sınırında olduğunu ve daha ileri giderlerse, kendilerini «korunmasız kadın ve çocuklarını karşılığında hiçbir ceza görmeden öldürecek olan» Kızılderililerin arasında bulacaklarını bildirdiler. Ciddi olduklarını göstermek için yığın halinde, Mormon gazetesinin binasına girerek baskı makinelerine zarar verdiler. Mormonlar da bir yıl içinde ilçeden ayrılacaklarını bildiren anlaşmayı imzaladı. Çoğu, geniş Missouri ırmağını geçerek kuzeye, Clay ve Caldwell ilçelerine doğru ilerledi.

Bu Missouri yerlisi halk için yeterli değildi. Ekim 1838'de Vali, askeri toplayarak zalim emrini verdi: «Mormonlar düşman olarak görülmeli ve gerekirse, halkın iyiliği için, Eyaletten çıkarılıp kökleri kazınmalı.» O sırada, ana Mormon yerleşme bölgesi Uzak Batıda, Caldwell ilçesindeydi. Milis güçleri Uzak Batı'ya yürüdü, Joseph Smith'in de aralarında bulunduğu Mormon önderlerini aldatarak teslim olmalarını sağladı ve resmi Mormon tarihine göre ondan sonra olaylar şöyle gelişti:

> Bilinçsiz insan yığınları Uzak Batı'nın silahsız yurttaşlarının üzerine salıverilmişti; silah arama bahanesiyle tüm evleri tepeden tırnağa yokladılar; döşemeleri söktüler, saman yığınlarını dağıttılar: Boşuboşuna mallara zarar verdiler ve hoşlarına gittiği için birkaç büyük baş hayvanı vurdular. İnsanların ellerinden en değerli mallarını alıp aşağılayarak kamçıladılar; ama bu en kötüsü değildi. Birkaç kadının namusu zorla lekenlendi; kimileri iskemlelere bağlanarak, gördükleri davranışın etkisinden ölene değin bu insan biçimindeki canavarların sürekli saldırısına uğradı. Birkaç yıl önce verilen gözdağı... en sonunda gerçekleştirilmişti. «Kadınlarının ırzına geçeceğiz; demişlerdi.»

Joseph Smith ve öbürlerinin gözetimde tutuldukları kampta, milis askerleri «birbirlerine, öldürme ve ırza geçme eylemlerini anlattılar ve erdemli kadınlarla genç kızların ırzına geçmekle övündüler, tutsaklar sonunda onların tiksindirici suçlarının ayrıntılarıyla acıya boğuldu.» Ahir zaman Azizleri Missouri'den çıkarıldı. Peygamber Joseph Smith'in bir hapisane hücresinde linç edildiği Illinois'ya gittiler ve oradan Utah'a geçerek en sonunda barışa ve başarıya kavuştular.

ZENCİLERE UYGULANAN KİTLESEL ŞİDDET KU KLUX KLAN (KKK)

Beyazlardan oluşan yığınların, Kalkınma döneminde Güneyli zencilere karşı giriştikleri eylemler, kilise, okul ve evlerin yakılmasının yanısıra kadınların ırzına geçilmesinde yoğunlaşıyordu. 1866 Mayısındaki Memphis ayaklanması, beyazların kentte bulunan devlete bağlı, fakat siyah bir milis bölüğüne duyduğu düşmanlıktan kaynaklandı. Şiddet kurbanlarının çoğunluğunun, İrlandalılardan oluştuğunu ileri sürdüğü bilinçsiz insan kalabalığı yerel polis gücünün de desteğiyle, öcünü zenci topluluğunun tümünden aldı. Bu olayın ardından gelen Kongre soruşturmasında birçok kara derili kadın ırzına geçildiğinden söz etti.

FRANCES THOMPSON: Salı gecesi saat bir ile iki arasında, ikisi polis olan yedi adam evime geldi. İkisinin polis olduğunu yıldızlarından anladım... Adamlar yumurta, pastırma ve bisküvi istediklerini söylediler. Onlara bisküvi ile koyu kahve hazırladım, hepsi oturup yedi. Benimle birlikte yaşayan bir kız var; adı Lucy Smith; onaltı yaşında. Yemeği bitirdikten sonra adamlar yatacak kadın istediklerini de söylediler. O tip kadınlardan olmadığımızı, gitmeleri gerektiğini söyledim... Biri beni yakalayarak yüzüme vurdu, ve boğazıma yapışarak nefesimi kesti. Lucy pencereden dışarı kaçmayı denedi, adamlardan biri onu yere devirerek boğazını sıktı. Silahlarını çekerek istediklerini yapmazsak bizi vurup evi ateşe vereceklerini söylediler? Adamların yedisi de ırzımıza geçti. Dördü bana saldırdı, geri kalanları da Lucy'e.

SORU: Yaralandınız mı?

YANIT: İki hafta hasta yattım. Üç gün ateşim çok yüksekti.

LUCY SMITH: Evde iki sandığımız vardı.

Kilitlerini açmadan kapaklarını zorla kaldırdılar. Frances'in 100 dolarını, bir arkadaşının saklaması için ona bıraktığı 200 doları aldılar... Benden yararlanmak istediler ve bunu yaptılar. Adamlardan biri beni istediğini söyledi ve boğazımı sıktı. İlk adam ırzıma geçtikten sonra bir başkası aynı şeyi yapmak istedi ama öyle kötüydüm ki yapamadı. Bana bir yumruk atarak ölmek üzere olduğumu, benimle işi kalmadığını söyledi.

SORU: Yaralandınız mı?

YANIT: İlk adamın bana yaptıklarından kanama oldum.

LUCY TIBBS: O gece bir grup adam eve geldi... Kapıyı kırıp açarak kocamın nerede olduğunu sordular; gittiğini söyledim: «Lütfen bana bir şey yapmayın; burada iki çocuğumla yalnızım,» dedim.

SORU: Size bir şey yaptılar mı?

YANIT: Çok kötü bir şey yaptılar.

SORU: Irzınıza mı geçtiler?

YANIT: Evet, efendim... Aralarından biri yaptı. Başka biri «Kadını rahat bırak, bunu yapacak durumda değil,» dedi... Beni yatağa yatırdılar, o adam benimle uğraşırken öbürleri evi yağmaladılar...

SORU: Bunu yapacak durumda olmadığınızı söylerken ne demek istiyorlardı?

YANIT: Noel'den beri hamileydim...

SORU: Eviniz kaç odalıydı?

YANIT: Yalnızca bir.

SORU: Bu olay tüm adamların gözü önünde mi oldu?

YANIT: Evet, efendim.

CYNTHIA TOWNSEND:

SORU: Yakın çevrenizdeki kadınlara uygulanan şiddet eylemleri hakkında bir şey biliyor musunuz?

YANIT: Evet, efendim; kimi çok kötü davranışlarda bulunulduğunu biliyorum... Bana yakın oturan Harriet adında bir kadın var; evlenmeden önce soyadı Merriweather'dı... Bir seferinde üç ya da dört adam kendisiyle ilişkide bulundu; tek başına orada yatıyordu. Hepsi sırayla ilişki kurdular; biri ağzını kullanmayı denedi...

SORU: Bu adamları eve girerken gördünüz mü?

YANIT: Evet, eve girerken ve çıkarken gördüm ve sonra Harriet çıkıp gelerek, kendisine size anlattıklarımı zorla yaptırdıklarını söyledi; o zamandan beri biraz dengesizleşti, kocası bu olay yüzünden onu bırakıp gitti. Çatışma alanından dönüp neler olduğunu öğrenince artık Harriet'i istemediğini söyledi.

1866 Memphis Ayaklanması, düzensiz bir kitle eylemiydi. Aynı tarihte, Tennessee'de, gizli örgütlü bir terör gücü birdenbire ortaya çıkarak hızla devletten devlete yayıldı: Ku Klux Klan, yüreklilik ve yurtseverlik adına Köktenci Kalkınma hareketinin durdurulmasına adanmıştı. Klan'ın ırza geçmeye ilişkin ideolajisi tipik iki yüzlülük içindeydi. D. W. Griffith tarafından The Birth of a Nation (Bir Ulusun Doğuşu) filminde hoşgörüyle canlandırılan, Güneyli kadınları kara tehlikeden korumak için içilen antlar, büyülü sözcükler ve verilen yeminler; İç Savaş öncesinde kölelik kurumunun sağladığı yasa ve düzene bağlı olan zenci erkeklerin beyaz kadınlara tecavüz ettiğinin duyulmadığı yolunda Klan tarafından yayılan yanlış iddialara dayandırılmıştı. Klan'ın kutsal görevi Kalkınma'nın yarattığı yasa ve düzen boşluğuna el koymaktı. Gerçekte, Klan'ın asıl politik görevinin beyaz ka-

dınlarla pek ilişkisi yoktu, ama bir erkek topluluğu gerçek amacını saklamak için kadınların «korunması»nı ne ilk kez kullanıyordu ne de son kez. Klan'ın gece gezileri, Kalkınma'nın partisi Radikal Cumhuriyetçilerden doğal olarak yana çıkan yeni özgürlüğünü elde etmiş zenci erkek seçmenleri ürkütmeyi amaçlıyordu. Kadınların ırzına geçilmesi; hayaleti andıran giysiler, kamçılama, ateşe verme ve açıkça cinayet gibi birçok korkutma biçiminin yanısıra bir tür sindirme yöntemiydi.

1871'de, birleşik bir Kongre kurulu, kısa süre önce Kongre'nin çıkardığı bir yasayla yasa dışı sayılan Klan'ın eylemlerini soruşturmaya başladı. Biraz geç kalınmıştı; Kalkınma hareketi kesintiye uğramıştı bile, soruşturma eyaletten eyalete ilerledikçe toplanan deliller çok aydınlatıcıydı. Tanıklık için çağırılan birçok zenci kadın ırzlarına geçildiğinden söz etti.

HARRIET SIMRIL, (York İlçesi, Güney Carolina) : Pazar gecesi kocamı sormak için ilk gelişlerinden sonra yine geldiler, ikinci seferinde kalabalık daha büyüktü... Uzun süre evi aradılar ve bir saat yanımda kaldılar... Yüzüme tükürüp gözlerime pislik atıyorlardı... Yiyecek dolabımı zorla açarak tüm kurabiyelerimi yediler, ve iki parça eti aldılar... Sonra beni dışarı çıkarıp tüm istediklerinin kocamın Demokratlara katılması olduğunu söylediler; Demokratik parti seçim listesine girerse ona bir şey yapmayacaklardı; beni dışarı çıkardıktan sonra ana yola sürüklediler ve orada ırzıma geçtiler.

SORU : Kaç kişiydiler?

YANIT : Üç.

SORU : Her biri sırayla ırzına geçti mi?

YANIT : Evet efendim.

SORU : Sizi yere yatırdılar mı?

YANIT : Evet, efendim, beni yere devirdiler.

SORU : Irzınıza geçen adamları tanıyor musunuz?

YANIT : Evet, efendim, adamların kim olduğunu söyleyebilirim: Ches McCollum, Tom McCollum ve o koca Jim Harper..

ELLEN PARTON (Meridian, Mississippi) : ...Çarşamba gecesi evime son gelişleriydi... Pazartesi, Salı ve Çarşamba geldiler; Pazartesi gecesi bize zarar vermeyeceklerini söylediler; Salı gecesi silahlar için geldiklerini söylediler; silah olmadığını söyledim, sözüme inanmış göründüler; Çarşamba gecesi geldiklerinde, elbise dolabı ve sandıkları kırarak açtılar ve ırzıma geçtiler; evin içinde sekiz kişiydiler; dışarıda kaç kişi olduğunu bilmiyorum; bunlar beyaz erkeklerdi... Kalabalığın arasında bulunan Bay Mike Slamon'dan beni korumasını istedim... Bay Slamon'un muşambası vardı, kendini gizlemek istercesine muşambayı yüzüne örttü; beni tutan adam Bay Slamon'u çağırmamı söyledi; sonra beni yemek odasına götürerek söyleyeceklerinin tümünü yerine getirmemi istedi; böyle bir şey yapamayacağımı söyledim; bunlar bana göre değildi, «ama yapman gerek» diyerek beni yere yatırdı... üzerinde siyah kadifeden bir başlık vardı; benimle işini bitirdikten sonra evden çıkarak Kuzey yönetimine bağlı Birliklerin peşinde olduğunu söyledi; ona boyun eğdim çünkü silahını çekmişti; beni yere yatırırken canımı acıttı; ...bunun üzerine dediklerini yaptım; tabancasıyla da canımı acıttı...

HANNAH TUTSON, Clay İlçesi, Florida : (Topraklarını isteyen Klan üyeleri Tutson'u görmeye geldi) Adamlar gece evime geldiklerinde köpek iki kez havladı... Kalkıp dışarı çıktım... ama bir şey göremedim; eve geri döndüm, tam yatağa girmiştim ki beş adam kapıyı omuzladı

ve kapı döşemenin tam ortasına yıkıldı ve adamlar da yere düştü. İlk ayağa kalkan George McRae oldu... «Gir içeri, Gerçek-Klux» dedi. Bağırmaya başladım ve George McRae beni tam boğazımdan yakalayarak nefesimi kesti... Sonra o kadar çok kişi beni yakaladı ki dışarıya çıkardılar. Dışarı çıktıktan sonra, çevreme bakındığımda, Jim Phillips, George McRae ve Henry Baxter'i gördüm... Beni alıp bir çam ağacına götürdüler, kollarımı dolayabileceğim genişlikte bir ağaçtı bu, ve ellerimi oraya bağladılar. Giysilerimi sıyırıp parçaladılar, üzerimde avuç içi kadar bir kumaş parçası bile kalmamıştı. Beni bağladıklarında, «Bana ne yapacaksınız?» diye sordum. «Tanrı cezanı versin, şimdi sana göstereceğiz; sen başkasının toprağında yaşıyorsun,» dediler. «Hayır; ben kendi toprağımda yaşıyorum; onun için 150 dolar ödedim ve Kaptan Buddington ile Bay Mundy burada kalmamı söylediler,» dedim. Bir süre beni kamçıladılar... George McRae bana karşı utanç verici, aptalca davranışlarda bulundu... Dizlerini bacaklarımın arasına sokarak şunları söyledi, «Tanrı cezanı versin, aç şu bacaklarını.» Yine söylüyorum, bu George McRae utanç verici ve aptalca davrandı. Karşıma oturup, «Yaşlı bayan, istediğimi vermezsen seni öldürürüm,» dedi... Beni kamçıladılar... bir çeşit içki getirerek başımdan aşağıya döktüler, üç hafta içkinin kokusu üzerime sindi, beni rahatsız etti...

SORU: Kaç kez ürün almıştınız?

YANIT: İki kez...

SORU: Dediğinize göre «bazıları sizinle o işi yapmak istedi».

YANIT: Evet, efendim,

SORU: Bunu isteyen hangisiydi?

YANIT: George McRae.

SORU: Ona izin verdiniz mi?

YANIT: Hayır, efendim. McRae öyle kötü davrandı ki; ben de çırılçıplaktım. Size söylüyorum, cinsel organımı öyle hırpaladı ki kimi zaman güçlükle yürüyebiliyorum.

Black Women in White America (Beyaz Amerika'nın Karaderili Kadınları) adlı belgesel tarih yapıtında, yukarıda alıntılanan ifadelerin çoğunu ortaya çıkarıp yayınlayan Gerda Lerner, şu noktayı belirtiyor: «Kocaları ya da erkek akrabaları Cumhuriyetçi davayla ilişkisi olan beyaz kadınların ırzına geçilip saldırıya uğradıklarına ilişkin hiçbir tutanak yoktur. Bu gibi uygulamalar zenci kadınları hedef alıyordu.» Lerner, zenci kadınların cinsellik yoluyla uğradıkları belirli politik aşağılanmayı kanıtlamak için var olan bir eksikliğe dikkat çektiğinden ve bu düşünce biçimi, «zenci bir kadının ırzına geçildiğinde suç politiktir, beyaz bir kadının ırzına geçildiğinde suçlama isteriktir,» diyen eski solcuların savına ürkütücü ölçüde yakın düştüğünden, (Bölüm 7, «Irk Sorunu» konusuna bakınız) tutanakların gerçekliğini saptamam gerektiğine inanıyorum.

Klan üyeleri, ahlaksızlığı cezalandırdıkları görüntüsü altında, zina yoluyla suçladıkları beyaz kadınları çoğu zaman kamçılardı. Klan eylemlerini inceleyen bir tarihçiye göreyse, «...kimi zaman bir Klux üyesine gelmeyi kabul etmeyen sadık bir ev kadınına da» aynı şey yapılırdı. Indiana Klanından **Grand Dragon** olarak bilinen D. C. Stephenson'un, beyaz bir kadının ırzına geçip öldürmekten yargılandığı 1925'deki ünlü duruşması, (Stephenson bu suçtan hüküm giymişti) Klan gücünün, ırk ayrımı gözetmeksizin cinsel terör yaratmakta kullanılışının bir başka örneğiydi. William M. Kunstler'de, **The Minister and the Choir Singer (Papaz ve Koro Şarkıcısı)** adlı yapıtında, Hall-Mills zina ve cinayet davasını ele alarak, New Jersey Klanının bu olayda oynadığı rol üzerinde uzun uzun durdu.

Karaderililerin Klan'ın özel hedefi olduğunu ve

karaderili kadınların kadın oldukları için özel olarak aşağılanmanın acısını çektiklerini, kimse yadsıyamaz, ama beyaz kadınları bir yana ayırıp cezasız kaldıklarını ileri sürmek yerine, cinsel terörün ırk ayrımı tanımadığını ve beyaz kadınlarla karaderili kadınların cinsel baskıdan ortak pay aldıklarını görürsek daha yüksek düzeyde bir politik anlayışa varırız.

BEYAZLARA UYGULANAN KİTLESEL ŞİDDET: KONGO

Kongolu kuvvetler, Temmuz 1960'da, aralarında rahibelerin de bulunduğu Belçikalı kadınların ırzına geçerek bağımsızlıklarını kutlamaya başladıklarında, ve gazetelerde birkaç dağınık haber çıktığında, inanmadım. Temelde ırkçı olan ve Kongo'nun bağımsızlık kahramanı ve şehidi Patrice Lumumba'nın davasına leke sürmek amacıyla çıkarılan asılsız söylentiler olduklarını düşündüm. Kuşku duyan yalnız ben değildim. Tüm dünya basını politik çizgilere ayrılma eğilimindeydi. İngiltere'deki, ağırbaşlı **Manchester Guardian** gazetesi gibi Lumumba yanlısı gazeteler ırza geçme öykülerini tümüyle görmezlikten gelirken, **Daily Mail** ve **Daily Express** gibi duygusal kışkırtıcılık yapan gazeteler, Afrika milliyetçiliği konusunda, sağduyudan yoksun bir görüşle ırza geçme olaylarını ballandırarak anlattı. Amerika'da küçük, gürültücü sol kanat basını ırza geçme öykülerini şeytanca, bilerek çıkarılmış yalanlar olarak değerlendirdi; ayrılıkçı Katanga yanlısı, William Buckley'in tutucu **National Review'u** ırza geçme olaylarını «karaderili vahşilerin yaptıklarının» kanıtı sayıyordu. Hakikatin savaş sınırları, çoğunlukla olduğu gibi, kadınların bedenleri üzerinde çiziliyordu.

Kongo'nun bağımsızlık savaşının o trajik ilk günlerinin üzerinden on beş yıl geçti ve Lumumba söz konusu olduğunda görüşlerim değişmeden kaldı. Kongo'nun umudu olduğu inancımı sürdürüyordum. Ama

bir kadının politik konumu, bu kitaptaki her şeyin açıkça gösterdiği gibi, erkeklerin geleneksel sağ ve sol güçlerinden bağımsız bir yol izler. Lumumba'nın karşı çıkmalarına karşın, Kongo'da birçok ırza geçme olayı oldu. Ve olaylar, ne CIA ya da Belçika madencilik çıkarlarının bir oyunu, ne de cinsel açlık çeken rahibelerin isterik düşleri sonucunda meydana gelmişti.

Kongo'daki ırza geçme politikasını kavramak için, biraz tarih bilmek gerekli. Halk Kuvvetleri, Kral II. Leopold tarafından on dokuzuncu yüzyılın bitiminde oluşturuldu ve Belçikalı sömürgeciler tarafından kendi yönetimlerini (kaba güç yönünden başka sömürgeciler arasında eşine rastlanmayan bir yönetimi) zorla benimsetmek için kullanıldı. Milisler, okuma yazması olmayan ve çok düşük ücret ödenen, kara derili sadık uşaklardan oluşan yerel bir orduydu ve Avrupalı subaylardan oluşan bir seçkinler birliğinin ayak işlerine yarıyordu. Ücretlerine destek sağlamak amacıyla, kara derili birliklerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için yerel kaynakları kullanmalarına izin veriliyordu. Keskin bir gözlemci olan sömürgecilik karşıtı İngiliz E. D. Morel 1909'da şöyle yazıyordu: «Halk Kuvvetleri'nin harekat alanının yayıldığı bölgelerdeki çiftlik hayvanları ve malları neredeyse tümüyle yok edildi; zührevi hastalıkların yayılmasını gidermek için alınan yerel önlemlerin uygulanması olanaksızlaşmıştı. Çok uzak ve geniş bölgelerde... büyük sayıda kadın bu birliklerin saldırgan cinselliğini doyurmak için baskına uğramıştı... Resmi bir belgede 'gerçekliği doğrulayan bir kadın köle ticareti' yürüttükleri dile getirilmişti.»

1960'da Halk Kuvvetleri, bir çıbanbaşı durumuna geldi; ne Lumumba, ne Kasavubu, ne de sorumsuz bir canavar ürettiklerinin bilincinde olan, nefret edilen, geri çekilen Belçikalılara bağlıydı. Bağımsızlık törenlerinden birkaç gün sonra, Milisler Thysville Barakalarında ayaklanmayı başlattı. **Africa Report**'un edi-

törü Helen Kitchen'ın gözlemlerine göre ayaklanma kısa sürede öbür kentlere yayıldı: «Kongo'da yaşayanların çoğu, Avrupalı kadınlara karşı girişilen saldırıların sarhoşluk sonucu olduğuna ve geçmişte acısı çekilen aşağılanmaların öcünü almak için yapıldığına inanıyordu. Ama kimi politikacıların Kongoluları bağımsızlığın kendilerine yalnızca o güne dek Belçikalıların tadını çıkardıkları iş, araba ve hükümet lojmanlarını değil onların kişisel mallarına sahip olma hakkını da vereceğine inandırmış olmalarını da göz önünde tutmak gerekir. Ve birçok Kongolu askerin gözünde bir kadın «mal» sayılır.»

Genç Kral Baudouin Brüksel'de ırza geçme olaylarının belgelenmesi amacıyla bir komisyon kurdu ve «Kongo, 1960 Temmuzu, Deliller» adlı hükümetin tutumunu bildiren resmi bir yazı, o yıl, Belçika hükümetinin propaganda broşürü olarak bastırıldı. Birçok yönden özenle düzenlenmiş bir belgeydi bu. Irza geçme olaylarının tarih ve saatleri belirtilmişti. Kadınların adları açık biçimde silinmişti. Belçika hükümeti broşüründe, 5 Temmuz'dan 14 Temmuz'a dek geçen on günlük sürede, Avrupalı yurttaşlara karşı işlenen 794 ırza geçme suçu saptanmıştı, tek tek kadınların, bir gecede yirmi kez ırzlarına geçildiklerine değinen sözlerine de yer verilmişti. Broşürün kimi bölümlerinde anlatılanlar şöyle:

> KISANTU, 5 Temmuz, 1960: Bayan ..... annesi ve dört çocuğuyla birlikte evindeydi. Saat 16 sularında birkaç yerli asker onu yatak odalarından birine çekerek dördü sırayla ırzına geçti. 19 ve 20 saatleri arasında on iki askerle birlikte bir jandarma da eve geldi. Kocası ile çocuklarını dışarı attıktan sonra 12 adam aynı odada ırzına geçti. Böylece Bayan ..... 16 kez saldırıya uğradı.
>
> BANZA-BOMA, 5 Temmuz, 1960: Yanında küçük bir çocuğu bulunan Bayan ..... askerler

kendisini verandaya çıkarıp dördü sırayla ırzına geçtiklerinde hamile olduğunu söyledi.

MATADI: 8 Temmuz günü saat 11'e doğru, 12 yerli polis Madati'ye gelerek, erkekleri silah tehdidiyle alıp götürdü. Bayan ..... dört kadın ve birkaç çocukla birlikte bir eve sığındı. Yerli polisler evleri yağmalamak üzere geri geldiler. Polislerden biri kadın ve çocukların bulunduğu odaya girdi. 14 yaşındaki bir kızı silah tehdidiyle alıp götürdü. Çocuğun inilti ve çığlıklarından Bayan ..... polisin, kızın ırzına geçtiğini anladı. Sonra Bayan ....., kendisi de saldırıya uğradı. Daha sonra Bayan ....., kızın gerçekten ırzına geçildiğini kanıtlayan kan izleri gördü...

KIMPESE: 13 Temmuz 1960'da, saat 18 sularında, bir düzine askerle yüz sivil, Bay ..... evine geldi. Karısı ve on altı yaşın altındaki üç çocuğu ile birlikte, arabayla Leopoldville yönüne götürüldü. Karısı yanından alındı ve küçük çocuklarıyla birlikte bindiği arabada yerli askerler tarafından üç kez ırzına geçildi. Dokuz yaşındaki çocuğu döverek iki yaşındaki bebeği «erkek olduğundan emin olmak için» soydular.»

KIMPESE: Bayan ..... 13-14 Temmuz 1960 gecesi Bayan B..... ile aynı anda saldırıya uğradı. Beş başka kadın ile birlikte ikinci kez ırzına geçildi. Aynı kadınlar ertesi gün Thysville'e götürülürken, kimisi çocuklarının gözü önünde üçüncü kez saldırıya uğradı.

KIMPESE: Bayan X....., 13-14 Temmuz gecesi, bağlanıp copla dövülen kocası ile çocuklarının gözü önünde 10 kez ırzına geçildi.

KIMPESE: Bayan A.....'nın, 13-14 Temmuz gecesi, 3 yaşındaki çocuğunun yanında dört kez ırzına geçildi.

CAMP HARDY (Thysville): Bayan ....., kocası ve çocukları ile birlikte, 11 Temmuz 1960'da Malanga İstasyonundan yola çıktı. 110. Blok yö-

resinde, Kasavubu'ya bağlı ABAKO sivillerince durdurulup arandılar, gece boyunca tutsak edilip dövüldüler. Tümü Thysville'e gönderilerek, 12 Temmuz geceyarısı oraya vardılar. 10 kişilik bir asker grubu geldiğinde Bayan ....., 7 yaşın altındaki çocuklarıyla birlikte bir hücredeydi. Biri kollarını, öbürü bacaklarını tutarken, bir üçüncüsü çığlıklarını bastırmak için eliyle ağzını kapadı, ve dördüncüsü saçını çekip yüzüne vurdu. Birbirlerine sarılmış durumda bir köşeye büzülen çocuklarının gözü önünde 12 kez ırzına geçildi. Bu saldırılar saat 02'den 04.30'a dek sürdü. Aileyi beyaz bir doktor kurtardı.

CAMP HARDY (Thysville): 11 Temmuz 1960 günü, Bayan A..... küçük çocuğuyla birlikte Bayan B.....'nin evindeydi. Kocası, evine girerek orada, yedi aylık hamile Bayan C..... ile küçük çocuklu Bayan D.....'yi bulan yerli askerlerce tutsak edilmişti. Bayan A..... eve götürüldü. Askerler onun için kavgaya tutuştular ve sonunda Bayan A....., Camp Hardy'deki taşımacılık şirketinde çalışan iki askere verildi. Her ikisi de Bayan A.....'nın ırzına geçti. Sonra Bayan D.....' nin evine götürüldü, orada karşılaştığı Bayan E....., Bayan F..... ve Bayan G.....'den, onların da ırzına geçildiğini öğrendi.

CAMP HARDY (Thysville): 11 Temmuz 1960: Bayan ..... iki çocuğuyla birlikte yatarken bir asker dört kez ırzına geçmeyi denedi. Bebeğinin doğumunda atılan dikişler henüz alınmamıştı.

LULUABOURG, 9 Temmuz, 1960: İki ailenin, ..., ırzına geçildi ve ailedekiler dövüldü. Bayan Z.....'nin kendi evinde, silah tehdidi altında 2 polis tarafından ırzına geçildi. Her iki aile de daha sonra askeri kampa götürüldü... İki annenin giysileri çıkarılarak ırzlarına geçildi ve iki kadın dövüldü. Daha sonra tutukevine kapatıldılar. Çocuklarının yanında, Bayan Z.....'nin

eteklerini kaldıran bir asker cinsel organına bir el bombası sokarmış gibi yaptı.

LULUABOURG: Evinden sokağa çıkarılan Bayan Y.....'nin, çocuklarının ve daha önce dövülen kocasının gözü önünde ırzına geçildi. Aralarında yaşlı bir bayanın da bulunduğu başka kadınlar, giysileri çıkarılarak saldırıya uğradı ve herkesin gözü önünde küçük düşürüldü.

BOENDE: 11 Temmuz gecesi, Bayan ..... ve ailesi Djolu'dan ayrıldı. Yolda yerli askerlerce durdurularak, Djolu tutukevine götürüldüler ve kadınlar erkeklerden ayrıldı. Bayan ..... iki aylık bebeği kollarında ayakta duruyordu. Bu durumda, kimi yerlilerce, sıkıca tutulan Bayan .....' nin ırzına geçildi ve üzerine silah yöneltildi. O gece Bayan .....'nin yirmi kez ırzına geçildi. Yerliler onu yere devirerek üzerine atladılar, giysilerini parçalayıp tüylerini çekiştirdiler. Onunla birlikte olan kadınların da, çocuklarının yanında ırzlarına geçildi.

BOENDE, 12 Temmuz, 1960: İki rahibenin verdiği ifadeye göre, iki kadın bir bebekle birlikte ceza hücresine kapatılmışlardı. Yerli askerler rahibelerden birine saldırarak ırzına geçmeyi başardılar. Sonra bir başkasına saldırıp başka bir askerin yardımıyla onun da ırzına geçmeyi denediler. İki asker rahibenin üzerine bastı. Rahibe bayıldı ve öbür rahibelerden birinin dediğine göre kurban o anda son nefesini vermişti. Korkan askerler oradan kaçtı; başka askerler onları, izin olmadığı halde rahibeyi öldürmekle suçladılar. Rahibe uzun süre baygın durumda kaldı. Saat 05.30'da, kadınlı erkekli beyaz tutsaklar topluluğu başka bir tutukevine götürüldüler. Dinsel görevliler de dahil olmak üzere tümü çırılçıplaktı ve elleri arkalarında bağlanmıştı. İçinde yirmi kadın ve çocuğun bulunduğu bir

hücreye kapatıldılar. Askerler, rahibelerin neden Lumumba'nın siyasal partisiyle yakın ilişki içinde olmadıklarını ve papazlarla cinsel ilişkide bulunup bulunmadıklarını öğrenmek istiyorlardı; gece için her birine bir asker verileceği söylenmişti. Sonunda, tutsaklar, yerli halkın aşağılayıcı sözleri altında, kamyonla Mompono'ya götürüldü.

Temmuz 1960'da, Amerikan Üniversiteleri Savaş Araştırma Görevlileri, Kongo'daki durum üzerine bir rapor yazması için, iyi bir gözlemci olan Edwin S. Munger'i, Leopoldville'e (şimdiki Zaire'de Kinşasa) gönderdi. Munger'in eylül ayına ait haberi ırza geçme öykülerinin doğrulanmasına yönelik bir çabayı içeriyordu. İşin ilginç yanı, ırzına geçilmiş bir tek kadınla bile konuşmadan soruşturmalarını, hükümet görevlileriyle, doktor ve misyonerlerle yaptığı konuşmalara bağlı kalarak yürüttü. Henüz uçaktan inmiş bir enstitü görevlisine özgü aceleci tutumla yazılan Munger'in raporu ilgiye değer açıklamalar taşıyordu.

Munger, çıkış noktası olarak Belçika hükümet broşürüne dayanarak, ilk olarak Ganalı bir elçiyle görüştü. Elçi ona, «Siz kimsenin ırzına geçildiğini gördünüz mü,» diye sordu. Munger'ın olumsuz yanıtına başını sallayan elçi, dostça bir ifadeyle şunları söyledi, «Bu savaşa özgür bir durumdur. Son savaşta Amerikan birlikleri sürekli olarak Ganalı kızları kumsala götürürlerdi ve biz buna karşı çıkmazdık.» Halk Kuvvetleri'nin bir üyesi, kahvesini yudumlayarak şu sırrı verdi, «Belçikalı kadınlar Kongolulara karşı suçlamada bulunabilmek için cinsel organlarına zarar vermişlerdi.» Amerikalı zenci bir papaz, Munger'e yavaşça şunları söyledi: «Kadın ve çocuklara çok kötü oluyor ama Belçikalılar bunu hak etti. Bir papazın bunu söylemesi çok güç, değil mi?»

Munger, kimi Fransız ve Belçikalı doktorlarla yaptığı görüşmelerden daha iyi sonuç aldı. Bunlardan biri ona şunları söyledi: «Son savaşta, Avrupa'da as-

kerler disiplini yitirdiklerinde aynı şeye rastladım. Ben burada 13 kadını muayene ettim... İnanın ki ırzlarına geçilmişti.» Leopoldville Havaalanı Acil Servisinde görevli, karı kocadan oluşan bir doktor ekibi, ırza geçme kurbanlarının listesini tuttu. Bayan Dr. Deniese Malderez, özgürce konuştu: «Kaç ırza geçme olayının gerçekleştiğini bilmiyorum. Zührevi hastalıklardan korunmak için penisilinimiz olduğunu duyurduk. 350'nin üzerinde kadın bu merkezde iğne oldu. Ortalama 50 kadın hamilelikten korktuklarını ileri sürerek hormon tedavisi görmek istedi. Bu tedaviyi uygulamadık, çünkü doğruca Brüksel'e uçuyorlardı. Irzına geçilenlerin çoğunun merkezimize gelmediğine inanıyorum. Aşağıdaki bekleme salonuna, yaralı kadınların tedavisini yapmaya indiğimde, çoğu ırzlarına geçildiğini ama iğne olmaya gelmeyeceklerini söyledi. Çevrede dolaşarak, «Irzına geçilenler buraya başvursun,» diyemezdim. Koğuşumuzda birçok kez kadınların birbirlerine şöyle fısıldadıklarını duydum: «Sana kaç kez yaptılar?» Bana sekiz ve on bir yaşlarında iki kız getirdiler. Babaları Thysville'den gelen sonuncu arabada olduklarını ve öbürlerinden koptuklarını söyledi. Birçok Kongolu'nun 24 saat boyunca kızlarının ırzına geçtiğini ileri sürdü. Kızlardan biri on saat hiç konuşmadan bir köşede oturdu. Öbürü bacaklarını yukarı kaldırmıştı ve hiç kıpırdatamıyordu... 150'nin üzerinde Thysvilleli kadın iğne olmak istedi. İsterik olduklarını ve ırzlarına geçilmeden tedavi görmek istediklerini sanmıyorum. Birçoğu bunu kabul etmekten utanıyordu. Dövülen ve ırzlarına geçildiğini kabul eden dört rahibeye gittim ama tedaviye gelmediler. Papazların şaşkınlıktan dilleri tutulmuştu. Bildiğiniz gibi Belçika Katolik bir ülke ve kürtaj yasadışı, ama birçok papaz kürtaj yapılması gerektiğini söyledi...»

Munger, tehlike alanından uzaklaştırılmış kahve çiftliği sahibi eski bir sömürgeciyle de konuştu. «Bu insanları avucumun içi gibi bilirim,» dedi eski sömür-

geci. «Onlarla çalışıp, 35 yıldır kadınlarıyla yatıyordum, ve hiçbir zaman bunları görmeyi ummamıştım.»

Kongolu asker ve sivillerin ırzına geçtiği yalnızca Belçikalı kadınlar değildi, ama hiçbir yabancı uyruklu dışta kalmayacak biçimde, Portekizli, Yunanlı ve Amerikalılara da saldırılmıştı. Kongolular, 1960 Temmuzunun kısa süren, mutsuz günlerinde, sömürgecilerin bir yüzyıldır kara derili kadınlara, ve tarih boyunca kendi ırklarının kadınlarına yaptıklarını, acımasız ve yoğun bir biçimde uyguluyordu.

Pittsburg Courier gazetesinin tutucu zenci editörü George Schuyler'in kızı Philippa Schuyler, o temmuz kendini Leopoldville'de buldu. Oraya bir piyano resitali vermek için gitmişti ve **National Review** için haber toplamak, sonra da bir kitap yazmak amacıyla orada kaldı. Tutucu bir zenci ve bir feminist olan Philippa Schuyler özgün bir yol izledi. Kongo'da Avrupalı kadın ile yerli kadın arasında bağlantı kurmayı başaran birkaç muhabirden biriydi ve daha sonra aynı başkaldırıyla şunları yazabildi, «Binlerce zenci kadının, kabileler arası savaşlarda ırzına geçildi.»

Schuyler kimi Belçikalı saldırı kurbanıyla da konuşmayı başardı. Üç askerin saldırısına uğrayan bir kadın, piyaniste gövdesindeki çürüklerle, kuruyarak sertleşmiş kanla lekeli yırtık iç çamaşırlarını gösterdi. Kadın kişisel öyküsünü şöyle anlattı:

> «Ben bir sosyal hizmetler görevlisiydim, Kongolu kadınları dikiş, yemek pişirme ve toplumsal uyum konularında eğitmek üzere orada bulunuyordum. Yalnız yaşıyordum ve askerlerin evime girmeleri çok kolaydı. Giysi dolabına gizlenmeyi denedim ama beni dışarı çıkarıp üzerime tükürdüler ve her yerime vurdular. Bir dikiş kutusu yakalayarak askerlerden birinin kafasına vurdum ama o, kutuyu elimden kaptı. Makası ona saplamak istedim ama bir yararı olmadı. Bacaklarım kanıyordu. Yere düştüm ve beni tek-

melediler. Ayağa kalkmaya çalıştım ama yer kandan kayganlaşmıştı, kanın üzerine düştüm. Sürünerek tuvalete girip kapıyı sürgülemek istedim ama yeterince çabuk davranamadım, ardımdan içeri girdiler... Kadınlar çaresizdi... Evlerine kapanıyorlardı. Başka nereye gidebilirlerdi? Orada güvencede olacaklarını sanıyorlardı. Evler birbirinden uzak sayılırdı ve telefon yoktu, bu nedenle bir kadın öbürünü uyaramıyordu...»

Schuyler'in sosyal hizmetler görevlisi ile yaptığı konuşmanın içtenliği ve Dr. Deniese Malderez'in Edwin Munger'e soğukkanlılıkla anlattıkları kuşku götürmez, ama Munger ve Schuyler'in ana haber kaynakları için yazdıkları ileri sürülemezdi. 1960'ın buhranlı günlerinde Kongo'da görülen ırza geçme olayları, kurulu düzenin basınında, sömürgecilik ve iç savaşın «büyük öyküsü»nün yüzeysel garipliklerinden biri olmanın ötesinde ele alınmadı. Schuyler'in dediğine göre, «Bir kadın öbürünü uyaramıyordu.» Bu algıyı bir kadından başka kim konuyla ilgili görebilir?

O temmuz, İngiliz **New Statesman** başmakale yazarlarından biri şöyle diyordu: «Irza saldırının sözünü etmeyen gazetelerin muhabirlerinin, bu iddialardan haberi olup olmadığını öğrenmek ilginç olurdu. Haberleri olmuşsa, acaba bu iddiaları gazetelerine bildirecek denli gerçek saymıyorlar mıydı? Yoksa öykünün tümünü atlamışlar mıydı?»

Munger bunu ortaya çıkarmayı denedi. «Afrika kıtasında dolaşan en becerikli ve deneyimli adam» olarak tanınan, savaşın katılaştırdığı bir gazetecinin izini buldu, ve sorusunu ona yönelterek, aldığı yanıtı yorumsuz biçimde kaleme aldı: «Bu gazeteci gazetesi için başka öykülerin daha önemli olduğuna inanıyordu, ve kendi görüşüne göre, ırza geçme suçlamalarını soruşturmakla zaman harcamadı.»

Kongo öyküsünün, kişinin ilgisini çekecek birçok

yönü vardı. Kitlesel ırza geçme olaylarını soruşturmanın önemsiz bir sorun yüzünden zaman harcama olacağını ileri süren katı erkek muhabirlerin tutumu, on iki yıl sonra, Bangladeş'teki kitlesel ırza saldırı olayını ve Vietnam'daki düzenli ırza geçme olaylarını ortaya koymakta gecikilmesine neden olan tutumun aynıydı. Hükümet görevlileri ile Kongo yandaşlarının başkalarına ayak uydurarak, ırza geçmenin, sömürge ayaklanmaları ya da erkekler arası çatışmaların kendine özgü ve bu nedenle kabul edilebilir bir yan ürünü olduğu görüşüne katılmaları, her savaşta görülen savaş delisi muhabirlerle, asker, general ve diplomatların uydurduğu, olağan «savaş cehennem demektir» inancının bir parçasıydı. Aynı zamanda, ırza geçme olayı belgelerinin mağdurlar tarafından (bu kez Belçikalılar) bir araya getirilmesi propaganda aracı olan bir görüşün kanıtlanması amacını güdüyordu; bu görüş, geri çekilen sömürgecilerin, bağımsızlık için «henüz hazır olmayan, çok sevilen bir ülkenin yaralanmış suçsuzları olduğuydu. Son olarak da, ırza geçme olaylarının kendi doğası söz konusuydu: Bunlar, erkeklerin kadınlara karşı duyduğu ayrım gözetmeyen düşmanlığın eylemleriydi, bir kutlama töreni sırasında savaşa katılmayanlara uygulanmıştı, bu kez kutlanan bağımsızlıktı; şişirilen kasların, zaptetme eyleminin ve erkekçe kafayı çekmenin genel coşkusu arasında olarak, kendini savunacak araçlardan yoksun, hazır ve rahat bir hedef olan kadın, nefret duyulan zorbanın simgesi durumuna getirilmişti. Kongo'daki ırza saldırı, öc almanın pelerinine sarılarak, kadının erkeğin malı olduğunu ileri süren tarihi görüşün ışığı altında onaylanmıştır, ama unutmamalıyız ki, ideolojik özürlerin kaygan yüzeyinin altında, keyiflerine bakan erkeklerin vurdumduymazlığı ve şamatası arasında ırza tecavüz eylemi söz konusudur.

5/AMERİKAN TARİHİYLE İLGİLİ İKİ İNCELEME

KIZILDERİLİLER

Kızılderili kadınların beyaz erkekler; beyaz kadınların da kızılderili erkekler tarafından ırzına geçilmesi, batıya göçün ve sürekli ilerleyen sınır çizgisinin olağan bir yan ürünüydü. Beyaz erkekler, beyaz kadınların ırzına geçilmesi üzerine özgürce konuşmalarına ve bu öyküleri kendi davranışlarına kışkırtıcı bir özür oluşturmak için kullanmalarına karşın kadınlar suskundu. Kaçırılan kadınların ilk elden anlattıkları tutsaklık öyküleri, on yedi, on sekiz ve on dokuzuncu yüzyıllarda basılıp, yaygın biçimde okunurken ılımlılık açısından titizlikle düzeltilerek baskıya hazırlanırdı. Yine de, açık seçik, kişisel ırza geçme öyküleri tarihteki yerlerini almıştır. Ama beyaz adamın olan bu ülkede, Kızılderili kadınlara karşı işlenen küçük düşürücü suçlar geniş ölçüde gözden kaçmıştır. Bir kızılderili kadının beyaz erkekler tarafından ırzına geçilmesi önemli sayılmaz. Kızılderili kadın hiç kimseye ifade vermemiştir; kendisinden, olanları anlatması hiçbir zaman istenmemiştir, yalnızca sözlü olarak kendi kabilesine anlatabilmiştir. Köleliğin kaldırılması yanlısı beyazların zenci kölelerden aldığı yazılı ifadelerin benzerleri kızılderililerden alınmamıştır. Bu nedenle, beyaz ve kızılderili kadınların düşmanlarınca ırzına geçilmesine ilişkin tüm belgeler yan tutar niteliktedir.

Zamanında büyük ilgi toplayan ilk uzun tutsaklık öyküsü, Massachusetts eyaletindeki Lancaster'a ilk kez atamayla gelen papazın «saygın eşi» Mary Row

landson'a aittir. 1676'da, kırk kişinin öldürüldüğü katliamdan hayatta kalan tek yetişkin olan Rowlandson, toplumsal konumuna uyacak biçimde, öyküsünü kutsal kitaptan alıntılar ve ilahi kurtuluşu için Tanrının gücüne duyduğu sonsuz şükran ile bezedi ve yazış biçemi ardından gelen birçok anlatı için bir örnek oluşturdu. Öyküsünün sonuna doğru, Bayan Rowlandson şu açıklamayı yaptı:

> Gece ya da gündüz; yalnız ya da başkalarıyla birlikte, herkes bir arada uyurken, ne Tanrı ne de insandan korkan vahşi ayılarla, kükreyen aslanların arasında yaşadım, ama onlardan hiçbiri ne söz ne de davranışlarıyla, aşağılayıcı, ahlak dışı bir öneride bulunmadı. Kimileri bu sözleri kendi adıma söylediğimi ileri sürmeye hazır olsa da, ben Tanrı'nın huzurunda ve onun yüceliği adına konuşuyorum.

Bayan Rowlandson'un durumu tek örnek değildi. 1747'de St. Francis Kızılderililerince tutsak edilen İsabella McCoy da ırzına geçilmediğini ileri sürdü. Bir önceki bölümde sözlerinden alıntı yapılan, Trenton ve Princeton savaşlarının adı bilinmeyen anlatıcısı İngilizlerin kadınları horlayıcı eylemlerinin bir Kızılderili savaşındakinden çok daha kötü olduğu görüşünü savundu, çünkü Kızılderililerin kadınların ırzına geçtikleri konusunda ne bir şey duymuş ne de okumuştu. **A Narrative of the Capture of Americans at Westmoreland (1870) (Westmoreland'da Amerikalıların Tutsak Edilişinin Öyküsü)** adlı kitabın adı bilinmeyen yazarı ise şu yorumu yapmayı uygun gördü: «Bu vahşilerin ellerine düşen kadınların namusunu lekeleyecek önerilerde bulunduklarını duyduğumu anımsamıyorum.» Buna neden olarak şunu gösterdi: «Bu durum temelinde, yapılarına özgü doğal bir isteksizlikten kaynaklanıyor olmalı.»

Tutsaklık öykülerini bir araya getirerek bastıran Frederick Drimmer, şöyle yazdı: «Kızılderililere tutsak

düşenlerin öykülerini okuyan her kimse, ülkenin doğu kesiminde kadın tutsaklara kızılderililerin kötü davranmadıkları gerçeği karşısında şaşırır. 1799'da New York'da, Iroki kızılderililerine karşı düzenlenen bir misilleme seferine katılan General James Clinton'dan aldığı geniş kapsamlı bir genellemeyi sunuyor Drimmer: «Vahşiler kötü olmakla birlikte, tutsakları olan kadınların namusuna hiçbir zaman el sürmez.»

Clinton ve adı bilinmeyen Westmoreland yazarı, birçok kızılderili kabilenin ve yaşayan beyaz uygarlığın tersine, yapısı, kadınların politikada önemli rol oynadığı anaerkil bir temele dayanan hayranlık uyandırıcı bir ulus olan Irakiler üzerine yazıyorlardı. Bu etken, «doğal isteksizlik» niteliğini açıklamakta yardımcı olabilir. Aynı zamanda, Drimmer'ın belirttiği gibi, «Kızılderili savaşçıların savaş yoluna çıkmadan gösterişli hazırlıklar yapmaları bir gelenekti ve bu hazırlıklar nefsinden feragat uygulamaları ile arınma ayinlerini içeriyordu. Kadın bir tutsaktan yararlanılması kızılderililerin 'ilacı'nın gücünü zayıflatırdı.

Bu açıklamalara bir başka etken daha eklememiz gerekir: Kadınların cinsel aşağılanmaya uğradıklarını kabul etmekteki doğal isteksizlikleri. Birçok kadın tutsağın ortak deneyimi tutsaklıkları sırasında evli bir kızılderili kadın gibi yaşamalarına dayanıyordu. Yaşı gelince kendisine bir koca verilen, Geneseelerin Beyaz Kadını Mary Jemison'un deneyimi böyleydi. Irza geçmeyle «evli bir kızılderili kadın gibi yaşamak» bir yönüyle tutsaklık süresinin uzunluğuna bağlı olan ince bir yorum sorunudur. Herhangi bir olayda, kadının o konuda söyleyecek sözü olamazdı ve kadın gerçeği yadsıdığı sürece «ölümden daha kötü sayılan yazgı» saklı kalabilirdi. Kurtarıldıktan sonra cinsel yönden yararlanıldığını kabullenmesi, geri döndüğü beyaz toplumda alay ve küçümseme nedeni olacağı gibi kocası ya da damat adayınca, namuslu, uygun bir eş olmadığı gerekçesiyle geri çevrilmesine de neden olabilirdi. Kadın tutsaklar kurtarıldıktan sonra,

törel yozlaşma belirtileri bulunabileceği için özenle incelenirlerdi.

Hiç kuşkusuz tutsak edenle tutsakları Mary Jemison'unki gibi aşk öyküleri, ya da en azından dayanılabilir düzeyde ilişkiler de olmuştur ve kızılderililere tutsak düşenler üzerine çıkan ilk öyküler, kurtarılmalarından sonra yeni ilişkilerine bağlı kalmayı seçen, kadın ve erkek beyazların (ve özellikle çocukların) durumlarından sık sık söz eder. Yetişkin bir beyaz kadının durumunda, bir kızılderili eşi olarak toplumda göreceli de olsa güvenceli bir yer tutmanın, beyaz toplumda 'lekelenmiş' bir kadın olarak karşılaşacağı kuşkulu bir geleceğe yeğlenmesi kızılderililerle kalmak için yeterli neden oluşturabilirdi. 1764'de, Ohio'da Pontiac'ın Savaşının bitiminde, Albay Henry Bouquet şöyle yazıyordu: «Sonradan geri verilen kadınların kimisi, kaçıp kızılderili köylerine dönmenin yolunu buldu. Kaçmayı başaramayan kimileri de, kızılderili tanıdıklarından ayrılmak istemedi ve günlerce acı bir yakarış içinde yiyecekleri bile geri çevirdi.»

Ama bu dokunaklı olaylara, beyaz adam artan bir şiddetle batıya yayılıp, kızılderililer de geri çekilirken aynı biçimde karşılık vermeye başlayınca, daha az rastlanır oldu. 1842'de tarihçi Ebenezer Mix şunları yazdı: «Tüm tarih ve geleneklerin gösterdiği gibi, kadınlar uygar erkeklerin kanadı altında kirletilene dek, bu kaba vahşi ırkın suç çizelgesinde ne baştan çıkarma ve fahişeliğe, ne de ırza saldırıya rastlanıyordu.» Irza geçme kibar bir dille, «aşağılama», «kötü davranma» ve «boyuneğdirme» ya da «bana karısıymışım gibi davrandı» sözcükleriyle ifade edilerek, beyaz kadın tutsakların daha sonraki anlatılarında görülmeye başladı ve ileride bunun öyküsünü anlatacak erkekler, tanıdıkları kadın tutsakların gördüğü davranış üzerine özlü yorumlar sundular.

Girişimci Abbie Gardner-Sharp, olaydan yirmi sekiz yıl sonra, on üç yaşındayken Iowada'ki Siyular arasında geçirdiği üç aylık tutsaklığının öyküsünü

yazarak yayınladı. Genç Abbie ve üç yetişkin beyaz kadın: Bayan Thatcher, Bayan Marble ve Bayan Noble, 1857 Martında yöreye ilk yerleşen ailelerin yerleşme alanlarında kurulan kanlı bir tuzak niteliğindeki Spirit Lake Katliamı'ndan sağ kalan kişilerdi. Abbie ve Bayan Noble kendilerini tutsak edenlerce Yanktonlara satıldılar. Abbie, tutsaklığı sırasında, cinsel yönden aşağılanıp aşağılanmadığı üzerine hiçbir söz etmemesine karşın, öyküsünde Bayan Noble'ın ölümüne yer vererek buna dolaylı yoldan değinmekte.

Bir akşamüstü, Abbie ve Bayan Noble yatmaya hazırlanırken Reis Inkpaduta'nın Kükreyen Bulut adındaki oğlu çadırlarına gelerek Bayan Noble'a dışarı çıkmasını buyurdu. Bu çok olağandışı bir davranıştı. Kızılderili geleneğine göre, iki kadın, çadırın sahibi olan tek bacaklı bir Yankton savaşçısına aitti, ama Reis'in oğlu ayrıcalıkları olduğuna inanıyor olmalıydı. Abbie olayı şöyle anlatıyor:

> Bayan Noble'a söyleneni yapmasını bildirdim, çünkü yapmazsa onu öldüreceğinden korkmuştum. Ama o çıkmak istemedi. Bayan Noble aramızda, efendilerimizin emirlerine karşı çıkmayı göze alan tek kişiydi. Doğal olarak bağımsız bir yapıya sahip bulunan ve kaba gücün dışında her yönüyle efendilerinden üstün olduğunun bilincindeki Bayan Noble için, onların rastgele verilen insanlık dışı buyruklarına uymak çok güçtü. Daha önce de birçok kez, boyun eğmeye karşı koymuş ama sonunda kabullenmek zorunda bırakılmıştı... Bayan Noble Kükreyen Bulut'un buyruğuna uymamakta diretince, Kükreyen Bulut bir elinde koca bir odun sopası, öbürüyle de Bayan Noble'ı bileğinden yakalayarak onu çadırdan dışarı sürükledi.

Kükreyen Bulut Bayan Noble'a üç kez vurup öldürdüğü sırada Abbie, adamın geri dönüp kendisine de aynı biçimde davranacağından korkarak çadırında

tir tir titriyordu. Ama Inkpaduta'nın oğlu çadıra geri gelerek kanlı ellerini yıkadıktan sonra, Yankton'a birçok kurumlu söz söyleyip uyumak üzere yattı.

1864'de Güney Dakota'da Oglala Siyularınca tutsak edilip sonradan Karaayak Siyularına satılan ve para karşılığında beyazlara geri verilen Fanny Kelly anlatısında, efendilerinin kendisini cinsel yönden kullandıkları konusunda hiçbir ipucu vermemekle birlikte, birçok kızılderili savaşçının kendisine yaranmak için yoldan çıktıklarını belirgin bir açıkyürekliliklе dile getirir. Bayan Kelly'nin tutsaklığının bir kızılderili erkeğin bakış açısından tümüyle değişik bir anlatımı büyük reisin soyundan gelenlerden toplanan Siyu önderinin tarihçesini içeren Stanley Vestal'ın **Sitting Bull (Oturan Boğa)** kitabında dile getirilir. Kızılderililerin bakış açısından anlatılan öyküde beyaz kadın açıkça eş olarak kullanılıyordu. Fanny Kelly kimi olayları atlamış olmaktan bağışlanabilir. Vestal'in kitabı Kelly'nin tutsaklığından yetmiş yıl sonra yayınlandı ve yine de yazar, Kelly'nin tutsaklığı ve adı olan Fanny'nin çevresinde gelişen erkeklere özgü şakalara değinmekten kaçınamadı.

1886'da basılan, J. P. Dunn'ın, Uzak Batı'daki ilk kızılderili savaşlarının tarihini anlatan **Massacres of the Mountains, (Dağlardaki Katliamlar)** kitabında, yazar, kaçmakta olan ve beyazlarca büyük ölçüde kurban edilen Düzlük Kızılderililеriyle, daha az umutsuz durumdaki Doğu Kızılderililerinin töreleri arasındaki ayrımı saptamaya girişir. Yüzbaşı Johnson'un, Apaçilerin kadınlara (beyaz, Meksikalı ya da kızılderili) karşı davranışları konusundaki sözlerini alıntılar: «Kadınlar tutsak edildiklerinde kendilerini tutsak edenlerce eş olarak seçilirler... Bir tutsak kadının başına gelebilecek en kötü şey, onu iki kişinin birden istemesidir. Böyle bir durumda, kadın ya vurularak öldürülür ya da şiddetin kucağına atılır.» Dunn'ın dediğine göre bu yargı yöntemi Apaçilerin çatışmayı önlemekte tuttukları olağan yoldu. «Başka mallar da

aynı biçimde işlem görürdü. İki savaşçı birden, bir ata savaş ganimeti olarak sahip çıktığında, kısa sürede uzlaşmaları gerekirdi yoksa hayvan vurulurdu.»

Colorado süvari birliğinin bir Şayen köyündeki insanları öldürüp, erkek, kadın ve çocukların cinsel organlarını kestikleri Sand Creek Katliamı'nın nedenleri üzerine Dunn şunları yazar:

> Adamına göre davranmak kuramında belirli ölçüde bir doğruluk payı vardır ve Coloradoluların, adam öldürme, soygun ve ırza geçme konularında temizlemeleri gereken eski hesapları vardı. Tüm kızılderililerin kadınlara davranışı kötüdür ama Düzlük Kızılderililerinin özellikle kötü. Bir kadın bir savaşçı topluluğunca tutsak edildiğinde köylerine varana dek her gece hepsinin ortak malı sayılır; köyde ise kendisini yakalayan kişinin malıdır ve istendiği zaman satılıp kumarda başka birine verilebilir. Kadın karşı koyarsa kazığa bağlanır,(*) başka bir deyişle çırpınmayı önlemek üzere, el ve kollar toprağa batırılan dört kazığa bağlanır. Karşı koyduğu için dövülür, sakat bırakılır ya da öldürülebilir.

Bu savı desteklemek için Dunn, yirmi dört yaşındaki Lucinda Ewbanks'in süvari birliği subaylarınca alınan yeminli ifadesinden alıntı yapar. Bayan Ewbanks'in ve Laura Roper'ın (on yedi) Bayan Martin ve süvari birliği gelmeden kendini asan Bayan Synder'in öyküleri Coloradolularca yakından bilinmekteydi ve bu kadınların kötü yazgıları, birlikleri, öc almak

(*) 1971'de, Lucy Homisar tarafından kendisiyle görüşme yapılan bir Vietnam emeklisi asker şunları söyledi: «Biz araştırmayla görevliydik ve ARNV'nin bulunduğu Quang Tri Eyalet'indeki bir köye gittik. ARNV doktor dedikleri bir kadınla erkek arkadaşını yakalamıştı. Erkeği hemen öldürdüler. Kadını yere çakılan sırıklara bağladılar ve hepsi, benim takımdaki erler bile ırzına geçtiler.

adına Sand Creek'te Kızılderili kadınlara benzer şiddet eylemlerinin uygulanması için kışkırtmakta kullanıldı.

Lucinda Ewbanks 1864 Ağustosunda, bir Şayen savaş birliği Kansas'taki Little Blue River'daki sınır yerleşme bölgesine saldırdığı sırada ele geçirildi. Adını anımsayamadığı yaşlı bir reisin oturduğu yere götürüldü. Yeminli ifadesinde şöyle diyordu: «Yaşlı reis beni en kötü biçimde korkutup gözdağı vererek kendimi ona vermeye zorladı. Bana karısıymışım gibi davrandı. Sonra beni, bana karısıymışım gibi davranmayan ama kızılderili kadınların gördüğü işlerin tümünü yaptıran ve kötü biçimde döven Çifte Surat adlı bir Siyu'ya sattı. Çifte Surat beni, Kara ayak adlı Siyu'ya sattı. Kara Ayak bana karısıymışım gibi davranıyordu ve ona karşı koyduğum için karıları beni alaya alıp kötüye kullanıyorlardı... Siyular bana Şayenlerden daha iyi davrandılar; başka bir deyişle Siyular daha çok yiyecek veriyorlardı. Şayenlerin yanındayken çoğunlukla aç geziyordum.»

Lucinda Ewbanks'in iki süvari subayınca onaylanan kısa ifadesi, Colorado valisi Evans'ın Sand Creek Katliamı'na ilişkin savunmasına eklendi.

Batı'daki tutsakların ırzına geçilmesi olayları arasında en ünlüsü olan Josie Meeker, Arvilla Meeker ve Flora Ellen Price'ın öyküsü, A.B.D. Temsilciler Meclisi'nce hükümet raporu olarak bastırıldı. Duygusal baskı altında isteksizlikle verdikleri ifade, White River Ute Soruşturma Komisyonu'nun yürüttüğü, Colorado'daki Ute kabilesinin geleceğini belirleyen soruşturmanın canalıcı noktasını oluşturuyordu.

Bir gazeteci, şair ve tarım reformcusu olan Nathan Meeker, Uteleri çiftçi yapmak gibi misyonerlere özgü bir amaçla Colorado'da Kızılderili Temsilciliği görevini üstlendi. Uteler Meeker'ın kendilerini «uygarlaştırma» çabalarına karşı koyunca, işi bozulan temsilci, tüm kızılderililerin zengin altın yataklarının bulunduğu bölgeden çıkarılmasını öngören, Colorado

madenciliğini elinde bulunduran gruplara artan bir ilgi duymaya başladı. Her iki yanda artan güvensizlik ve önemsiz çekişmeler sonucunda Meeker Washington'a bir telgraf çekerek bir güç gösterisinde bulunmaları için süvari birliğini çağırdı. Süvari birliği Milk Irmağı'nın kıyısında Utelere ayrılan yerleşme bölgesinin sınırına dek geldi ve neden geldiklerini öğrenmek isteyen silahlı Ute gruplarınca karşılandı. Gerilim artınca biri silahını ateşledi ve çatışma çıktı. Çatışmanın haberi, kısa sürede, Meeker'ın Temsilcilik binalarının bulunduğu White River'a ulaştı. White River Uteleri, 29 Eylül 1879'da, silahsız temsilcilik binalarına saldırdı. Meeker ve iş arkadaşlarını öldürüp üç kadını kaçırdılar. Uteler kadın tutsakları yirmi üç gün sonra geri verdiler.

Kurtarma harekatını düzenleyen hükümet temsilcisi Charles Adams üç kadının soruşturmasını yürüttü. Saldırıya uğramalarının öyküsünü ikinci denemesinde ağızlarından alabildi. Kadınların tanıklık etmekteki isteksizliklerinin zorlayıcı nedenleri vardı. Flora Ellen Price'ın kocası katliamda öldürülmüştü. On altı yaşında iki çocukla dul kalan Bayan Price, ırzına geçilmesinin öyküsünü herkesin öğrenmesinin yeniden evlenme olasılığını yok edeceğini söylüyordu. Öldürülen Kızılderili temsilcisinin karısı altmış dört yaşındaki Arvilla Meeker, düşüncelerini kendine saklayan koyu dindar öncü bir göçmen kadınıydı. O günkü cinsel törelere bir örnek vermek gerekirse, Bayan Meeker beş çocuk doğurmuş olmasına karşın kocası ona hiçbir zaman doğumla uğraşan tıp dalı konusundan söz edememişti. Buna karşın, kadınların öykülerinin tümüyle anlatılmasını isteyen ağır başlı kızı Josie değil, o olmuştu. Yirmi iki yaşındaki Josie Meeker belki de en büyük çelişki içinde olandı. Kendi temsilcilik okulunda okuyan yerli Utelerin çoğuna yakından bağlıydı. Bastırılamaz bir toplumsal sorumluluk bilincinde olan Josie, ırza geçilme olayının herkesce bilinmesinin yapacağı politik çağrışımları ve olayın

onaylanmasının hangi amaçlarla kullanılacağını herkesten daha iyi anlamıştı.

Üç kadın ifadelerini gizlice Adams'a verdiler ve bundan sonra bir yıl süreyle halkın önünde kendilerine soru yönelten tüm gazetecileri yalanlamayı sürdürdüler. Bu yalanlamalar pek işlerine yaramadı. İğneleyici sözler kullanmanın tadına varan basının özel hedefi Josie'ydi. Denver Tribune gazetesi, Josie'yi tutsak eden kimsenin kendisine aşık bir hayranı olduğunu ortaya attı ve Josie'nin tutsaklığı sırasından frengiye yakalandığı söylentisi yayıldı. Bu söylenti gerçek olabilir çünkü Josie, üç yıl sonra, hükümetin ona zarar ödentisi olarak verdiği sekreterlik görevini yaptığı Washington'da öldü. Yaşamının son üç yılında Josie Meeker toplumdaki saygınlığını yeniden kazanmayı başardı. Kendine ait olan zamanda zenci çocuklar için bir hafta sonu okulunda öğretmenlik yaptı. Öğrencileri cenazesine katıldılar.

Yeni geliştirilen Pitman steno yöntemiyle yazılan ve devlet yayınevinde basılan tanıklık ifadeleri tüm kararsızlık, korku ve ılımlılıklarıyla ortadadır.

> JOSIE MEEKER: Odamıza duman dolunca dışarı koştuk. Kızılderililer battaniye ve başka eşyaları taşımakla o denli meşguldüler ki ilk önce bizi görmediler. Koşarak sokağı geçip kapıdan tarlaya çıktık.
>
> SORU: Kızılderililer yaya mı yoksa atlı mıydı?
>
> YANIT: Yayaydılar. Battaniyeleri bırakarak durmamız için bize seslendiler. Biri bana seslenerek şöyle dedi, «Gel bana. Seni vurmak yok.» «Vuracak mısınız?» dedim. «Hayır,» dedi. «Vurmasanız iyi olur,» dedim ve beni kampa götürdü.
>
> SORU: Kimdi o?
>
> YANIT: Pah-son'du. Arkama baktım. Biri Bayan Price'ı bir başkası da annemi yakalamıştı.
>
> SORU: Pah-son sizi yanında ne kadar tuttu?

YANIT: Hep onun yanındaydım.

SORU: Onunla birlikte olduğunuzda Pah-son size iyi davrandı mı?

YANIT: Bilmem. Beklediğimden daha iyi davranmadı.

SORU: Biliyorsunuz bu bir resmi soruşturma ve tüm gerçeklere ulaşmak zorundayız. Gazetelerde yayınlanmayacak. Bu konuya ilişkin tüm gerçekleri duymak istiyorum.

YANIT: Kuşkusuz birçok kez aşağılandık; bunu bekliyorduk.

SORU: Aşağılanma derken ne demek istiyorsunuz; bu neleri kapsıyor?

YANIT: Geceleri saldırgan davranışlarla karşılaşıyorduk.

SORU: Bundan geceleri birçok kez ırzınıza saldırıldığını mı kastediyorsunuz?

YANIT: Evet, efendim.

SORU: Boyun eğmediğinizde sizi ölümle mi korkutuyorlardı?

YANIT: Pah-son beni ölümle tehdit etmedi. Yalnızca bir kez oldu bu. Beni öldürmek isteyip istemediğini sordum. «Evet,» dedi. «Kalk beni vur ve beni rahat bırak,» dedim. Arkasını döndü ve o gece başka bir şey söylemedi.

SORU: Bu sürekli bir şey miydi?

YANIT: Hayır, sürekli değildi. İki kez bir haftalık bir süre için başka yere gitti.

SORU: Size ilk kez zorla sahip olan o muydu?

YANIT: Evet, efendim.

SORU: Tutsak edilişinizden ne kadar sonra oldu?

YANIT: Aynı gece; pazartesiydi. Hepsi sarhoştu ve onlara fazla şiddetle karşı koymayı göze alamadık. Birçok kez onu itip, huysuzluk yaptım ve güçlük çıkardım.

SORU: Bunu karıları çadırdayken mi yaptı?

YANIT: Evet, efendim.

SORU: Onlar olanları biliyor muydu?

YANIT: Evet, efendim.

SORU: Başkaları da aynı şeyi yaptı mı?

YANIT: Hayır, efendim. Bana yapmadı. Pah-son beni karılığa almıştı ve başkaları yanıma yaklaşmayı deneyemiyordu.

SORU: Annenizden başkasına bundan söz ettiniz mi?

YANIT: Evet, efendim. Müfettiş Pollock bizimle görüştü. Bir de Denver'dan Bn. Dr. Avery biliyor sanıyorum.

SORU: Bayan Avery'ye bunu kimseye açıklamaması gerektiğini söylediniz mi?

YANIT: Kimseye açıklamayacak. Kızılderililer bu gibi şeyleri anlatmaya bayılır. Kampta herkes bunu konuşuyor ve kamp sınırlarının çevresinde yaşayan birçok beyaz ara sıra kampa gelirler, ve kuşkusuz söylentileri çevreye yaymaya çalışabilirler.

SORU: Kızılderililer yaptıklarının yanlış bir davranış olduğunu düşünmüyorlar mıydı?

YANIT: Hayır; beyaz bir eşe sahip olmanın çok iyi bir şey olduğunu düşünüyorlardı. Pah-son'un karısı huysuzluk yapmamamı söyledi. Bana acıdığını sanıyorum ama benim için bir şeyler yapmaya da yanaşmıyordu. Jane, «Pah-son seni korumak istiyorsa elimden bir şey gelmez,» dedi. Ona bu korunmaya değer vermediğimi söyledim.

Arvilla Delight Meeker, katliam sırasında omuzundan yaralanmıştı. Beyazlar yemeklerini bitirmek üzereyken tuzağa nasıl düştüklerini anlattı.

ARVILLA MEEKER: Ateş başladığında ancak iki tabak temizlemiştim sanıyorum... Kaçıyorduk; adaçayı fundalığının içine girdik, vurulunca yere yattım, göze çarpmak istemiyordum.

Orada yatarken kızılderililerin Josie ile Bayan Price'ı yakaladıklarını gördüm. Beni göremeyeceklerini sandım ama öbürlerini ele geçirir geçirmez bana yöneldiler.

S: Irza saldırı olayları hakkında ne diyebilirsiniz?

Y: Boyun eğmezsem öldürüleceğimi ya da bunun gibi bir şeyle karşılaşacağımı bildirdiler ve diretmekten vazgeçince başka bir şey söylemediler. Bir kez Douglas'la ilişkim oldu ve başka olmadı. Hastalıklı olmasından korkuyordum.

S: Sizi boyun eğmeye zorladı mı?

Y: Evet, efendim. Karısı o gece gitmişti. Kızılderililer sorunlar ve olay üzerine gece yarısına dek konuşur. Onlar gittikten sonra yatağıma geldi.

S: İçkili miydi?

Y: Hayır, efendim.

S: Kendinizi ona vermeniz gerektiği size söylenmiş miydi?

Y: Kendisi söylememişti ama öbürleri söylemişti. Çocukları, o gece Uteli bir eş olacağımı söyleyerek, kötü sözler kullandılar. Bu durumun tek kazançlı yanı, beni öbür kızılderililerden korumasıydı. Douglas reisleriydi ve öbürleri bana yaklaşmayı göze alamıyordu, bu da benim için başka olasılıklardan daha iyiydi. Çocuklarla birlikte, hepsi asık yüzlüydü. Karısının benimle konuştuğunu hiç anımsamıyorum.

S: Karısı olanları biliyor muydu?

Y: Sanırım biliyordu.

Kocası öldürüldükten sonra Flora Ellen Price ve iki çocuğu bazı Uncompahgre Utelerine tutsak düştü ve sonradan White Riverlı bir büyücü hekim olan Johnson'un kampına gönderildiler.

S: Uteler size kötü davranıp, vurdular mı?

Y: (FLORA ELLEN PRICE): Hayır, hiçbiri bana vurmadı.

S: Ne yaptılar?

Y: Söylemek istemiyorum. Tabii siz bilirsiniz ve ona göre karar verebilirsiniz.

S: Bu, hükümetin yönettiği resmi bir soruşturma ve bu gibi konularda varsayımda bulunamam. Siz söylemelisiniz ki, suçun boyutlarını ve suçluların kimler olduğunu bilelim.

Y: Gazetelerde kamuya sunulacak, değil mi?

S: Bu komisyon kesinlikle böyle bir şey yapmaz.

Y: Uncompahgreli Ute ve Johnson ırzıma geçtiler.

S: Yaşlı Johnson da mı yaptı?

Y: Evet, efendim; yaşlı adam da yaptı.

S: Johnson'dan başkası ırzınıza saldırdı mı?

Y: Uncompahgreli Ute, ikisinden başka kimse olmadı.

S: Zor kullandılar mı?

Y: Evet, efendim. Kullandılar.

S: Başkaları böyle bir girişimde bulunmadı mı?

Y: Hayır; efendim; bulunmadı.

S: Aralarında size iyi davrananlar oldu mu?

Y: Evet, efendim. Bayan Johnson bana çok iyi davrandı, yani Susan. Çektiğim acılar için ağlayıp, temsilcilikte olanlara çok üzüldüğünü söyledi. Temsilcilikte kimseyi öldürmelerini istememişti.

S: Johnson'un size yaptıklarını biliyor muydu?

Y: Hayır, efendim; bilmiyordu.

S: Başka söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Y: Hayır; yalnızca o Utelerin yakalanıp öldürülmelerini ve Johnson ile Uncompahgreli Ute'yi kendi elimle öldürme hakkının bana tanınmasını istiyorum.

Flora Price'ın ifadesinde adı geçen «Susan», Colorado'daki tüm Utelerin önderi, Reis Ouray'ın küçük kızkardeşiydi, Kendi de bir kez Arapahoelara tutsak düşmüştü. Arvilla Meeker'ın tutsaklık öyküsünde, Susan'ın dostluk ve yardımseverliğinden söz edilerek Ute erkekleri üç kadını geri verip vermeme konusunu tartışmak için toplandıklarında toplantıya fırtına gibi girip kadınların salıverilmesi için etki yaptığı anlatılıyor. Reis Ouray, White River Katliamı'nı soruşturan hükümet komisyonunun tek kızılderili üyesiydi. Beyaz kadınların ırzlarına geçilmesiyle ilgili ifadeleri ona okunduğunda, şu yanıtı verdi: «Kızılderililer arasında, bir kadının yemininin değeri yoktur.»

Ouray'in üstelemesiyle tanıklık etmeye gelen, aralarında Reis Douglas ve Reis Johnson'un da bulunduğu tüm kızılderililer, White River olayları konusunda ilk elden bilgi sahibi olduklarını yadsıdılar. Ouray soğukkanlılıkla komisyona şunları dedi: «Bana, bir insanı kendini suçlamaya zorlayan bir yasa maddesi gösterebilir misiniz?» Buna karşın, Douglas Fort Leavenworth'e gönderildi ve kısa bir süre sonra Uteler topraklarından çıkarılarak Colorado'nun dar ve verimsiz bir köşesine sürüldü.

Utelerin topraklarını hükümet almak istiyordu ve aldı.

Kızılderili kadınların beyaz erkeklerce ırzına geçilmesi nasıl oldu? Dee Brown Amerika'nın Batısı üzerine şunları yazıyordu: «Bir kızılderili'nin sesi arasıra duyuluyordu ve bazan bir beyaz adam bunu kaleme alıyordu. Kızılderili efsanelerin kara belasıydı ve İngilizce yazmayı bilmiş olsaydı bile, elindekini bastıracak yayıncıyı nerede bulacaktı?»

Ya kızılderili **kadın** nerede bulacaktı...?

Komisyon tutanakları, katliam soruşturmaları ve beyazlarla kızılderililer arasındaki barış görüşmelerinin tutanakları Amerikan kızılderili tarihi üzerine zengin bir bilgi kaynağı oluşturuyor, ama Reis Ouray'in dediği gibi, bir kızılderili kadının yemini, olayla il-

gili tüm kişilerin gözünde değersizdi. Beyaz kadın kızılderililerin ırzına geçmesine katlanmışsa, kızılderili bir kadının beyaz bir adamdan gördüğü davranış çok daha kötüydü; ama kızılderili kadın sağ kalıp öyküsünü anlatsa da kağıda geçirilmemişti.

1871 Nisanında Amerikalı, Meksikalı ve Papago kızılderililerinden oluşan, yasal yetkiden yoksun bir topluluk, Aripava Apaçilerinin Arizona, Camp Grant yakınındaki yerleşme bölgesine saldırdı. Apaçiler komşu beyazlarla iyi geçiniyor ve topraklarında Amerikan bayrağını dalgalandırıyordu. Olay yerine gönderilen Camp Grant doktoru Dr. C. B. Briestly şunları söyledi: «Yirmi bir kadın ve çocuğun ölüleri çevreye yayılmış yerde yatıyordu; ilk anda yaralananların kafaları taşla ezilerek beyinleri dışarı çıkmıştı. En güzel iki kızılderili kadın böyle bir biçimde yerde yatıyordu ve cinsel organlarıyla yaralarının durumundan, önce ırzlarına geçilip sonra vuruldukları anlaşılıyordu. Hemen hemen tüm ölü gövdeler sakatlanmıştı... Yerdekileri gözden geçirirken yara almamış bir kadına rastgeldik, ama iyi niyetimize güvenmediğinden içeri gelerek konuşmasını sağlayamadık.»

Camp Grant'taki görevli komutan Teğmen Royal Whitman, saldırganların birçok Apaçi çocuğunu tutsak aldıklarını bildirdi. Sağ kalanlar ona yalvarıyordu, «Onları bize geri getirin. Küçük erkek çocuklarımız büyüyünce köle, kızlarımız da gerekli yaşa gelince efendilerine para kazandırmak için hastalıklı fahişeler olacak.»

Camp Grant'ta olanlar 29 Kasım 1864'de Sand Creek Katliamı'nda olanlardan pek değişik değildi; yalnızca Sand Creek resmî bir A.B.D. süvari birliğinin harekâtıydı. 1. ve 3. Coloradolu Gönüllü birliklerinin üyeleri, Albay John M. Chivington'un yönetiminde, onun «Çocuklar, öldürülen kadın ve çocuklarımızı anımsayın!» diyen kışkırtıcı haykırışına uyarak bir Şayen köyüne baskın yaptılar. **Çocuklar,** kadınların cinsel organlarını sakatlayarak, anımsadılar.

Utanç verici Sand Creek olayını izleyen soruşturmada, 1. Süvari Birliği, E Bölüğünden Onbaşı Amos C. Miksch'in tanıklık ifadesi şöyle: «Ertesi sabah, cesetler katılaştığında, kimi adamlar kızılderili kadınların cesetlerini ayırıp, uygunsuz bir biçimde iki yana açtılar. Cinsel organların kesildiğini başkalarından duydum ama kendim görmedim. Bunları yapanlar 3. Colorado'nun adamlarıydı.»

Teğmen James Connor şu sözleri ekledi, «Ertesi gün savaş alanında gezinirken kafa derisi yüzülmemiş bir tek kadın, erkek, ya da çocuk cesedine rastlamadım ve birçoğunun gövdeleri en korkunç biçimlerde sakatlanmıştı... erkek, kadın ve çocukların cinsel organları kesilip koparılmıştı. Birinden, bir kadının cinsel organlarını kesip bir sırığın üzerinde sergilediğini duydum... Erkeklerin kadın cinsel organlarını kesip koparark eyer kayışlarına astıklarını ve askeri birlik içinde yol alırken şapkalarının üzerine taktıklarını da duydum.»

Unutulmaya terk edilen Nez Percé'nin trajik tarihine baktığımızda, dolaylı değinmelerin ışığında Nez percé kadınlarının kendilerine özgü yazgısını görebiliriz. Kabileye katılan L. V. MeWhorter, duyduğu biçimiyle Nez Percé'nin sözlü tarihini kaleme aldı. Nez Percé kadınlarının öyküsünün, ırza tecavüz olgusuna ilişkin «ürkünç, yayımlanması olanaksız açıklamalarla» dolu olduğunu söyledi.

Beyaz adamın ırza tecavüz olayları McWhorter için o denli rahatsız ediciydi ki, kitabında bunları ele alamadı. Yüz yaşındaki kör kabile tarihçisi Wottolen'den dinlediği bir kesiti anlattı: «Bayan Jim adındaki Nez Percéli bir kadın, Nez Percé'nin kışlık kampından White Bird yakınlarında bir yerde ölü bulundu. Cinayeti, kimlikleri bilinen üç beyaz adam işlemişti, onu kaleme alınamayacak denli korkunç bir biçimde öldürmüşlerdi. Bu suç nedeniyle kimse cezalandırılmadı.»

Böylece «yazılmasının olanaksızlığı», gerçeğin saptanmasını engelledi.

A.B.D. askerlerinin kızılderili kadınların ırzına geçmelerine ilişkin kısa bir ifade, Nez Percé'nin genç reisi Joseph'in tanıklık ifadesinde yer alır. Sayıca azalan topluluğuyla birlikte geçirdiği tutsaklık günlerinden sonra yazılan anlatıda, Joseph kendi bakış açısından, güçlükle ilerleyen Nez Percéler General O. O. Howard'ın süvari birliklerinden kaçarken Ulusal Yellowstone Park'ında konaklayan kampçı gezginlere kurulan tuzağı dile getirdi.

> Yolda bir beyaz erkekle iki beyaz kadın yakaladık. Üç gün sonra onları salıverdik. Onlara iyi davrandık. Kadınları hor kullanmadık. Beyaz askerler, kızılderili kadınları üç gün tutsak ettikten sonra hor kullanmadan salıverdikleri bir olaydan söz edebilir mi? General Howard'ın askerlerinin eline düşen Nez Percé kadınları da aynı saygılı davranışı gördüler mi? Herhangi bir Nez Percé'nin bir suçu işlediğini kabul etmiyorum.

Ama kızılderili kadının kendisi hiçbir zaman konuşmamıştır.

KÖLELİK

Amerikalıların köleci Güney'deki iki yüzyıllık deneyimleri tüm karmaşıklığı ile ırza geçme konusunda eksiksiz bir inceleme alanıdır, çünkü zenci kadının cinsel dokunulmazlığı, köleliğin verimli bir biçimde sürmesi için bilerek yok edildi.

Kızılderili savaşlarında görülen, çoğunlukla raslantıya dayanan ve misilleme niteliğindeki ırza saldırının, birbirleriyle hesaplaşan erkeklerin bir kadının gövdesini araç olarak kullanmalarının tersine, Ataerkil Kurum'da ırza geçme, düzenin bir parçası durumuna getirilmişti. Beyaz adam kızılderililerin toprağı-

nı istiyordu, ama zencilerden aldığı, zorlama işgücüydü. Amaçtaki bu ayrılık, beyaz adamın zenci kadınla ilişkisini ve ondan yararlanma biçimini etkiledi. Kölelik düzeninde ırza saldırı rastgele bir şiddet aracı olmaktan ötede bir anlam taşıyordu. Bu kuruma özgü bir suçtu ve beyaz adamın ekonomik ve psikolojik çıkar nedeniyle bir halkı sindirmesinin ayrılmaz parçasıydı.

Ataerkil Kurum beyazların zencilere üstünlük sağlamaları biçiminde ortaya çıktı, aynı zamanda erkeklerin kadınlara, ya da daha açık tanımıyla, beyaz erkeklerin zenci kadınlara üstünlük sağladıkları bir biçime büründü. Toprak kazanma amacının yanında önemsiz bir hedef olan kızılderili kadına benzemeyen zenci kadın, kölelik düzeni açısından büyük önem taşıyordu. İşçi ve soyunun üreticisi olarak çifte bir sömürüye zorlanıyordu. Tüm organlarıyla gövdesi doğrudan beyaz efendisinindi. Karşı koymaya yasal hakkı yoktu ve fiziksel esaretinin bilinmesi yeterli olmadığında, bıçak, kamçı ve tabanca her zaman ona karşı kullanılabilirdi. Kölelik düzeninde zenci kadının zorla cinsel sömürüye araç edilmesi olanaksız bir girişim değildi. Zenci kadının üreme sisteminin tümüyle denetim altında tutulması sürekli olarak köle bebeklerin dünyaya gelmesi demekti ve köle çocuklar, altı ya da sekiz yaşına geldiklerinde işe koşulurlardı; safkan ya da melez olmaları önemli değildi.

Azımsanmayacak bir piskolojik kazanç, ekonomik kazançla bir arada yürürdü. Bir sürü edilgen kadın gövdesini kolayca ele geçirme olasılığı (bireysel karşı çıkış ölüm demekti) köle sahibi erkeklere erkekliklerini kanıtlama olanağı tanırken, zenci erkeğin kendi rolü hakkındaki görüşlerini çarpıtıp hiçe indirgiyordu.

Tarihçi Winthrop D. Jordan, köleci Güney üzerine şunları yazar: «Tüm yönlerden olduğu gibi cinsel yönden de, Zenciler, ikinci derecede etkin bir duruma getirilmişti. Beyaz erkekler Zenciler üzerindeki üstün-

lüklerini, toplumsal üstünlüklerinin gündelik düzeninin törensel açıdan yeniden canlandırılışı olan cinsel eylemin uygulandığı yatakta da geçerli kılmışlardı.» Jordan'ın sözcükleri çok ılımlı. «Yatak» sözün kibarcası olabileceği gibi, olmayabilir de; «törensel bir yeniden canlandırılış» ise görkemli bir kibarlık akla getiriyor; karaderili kadının gövdesini kabaca ele geçirip, işgal eden beyazların davranışına fazla uygun düşmeyen bir anlatımdır bu.

Seksen yedi yaşında eski bir köle olan Martha Jackson, Federal Tesis Projesinden bir görevliye şunları söyledi: «Tanrım, Tanrım, onlar baş belasıydı. Buradaki köle kadınlardan biri de teyzemdi. Söylediğine göre efendisinin ona vurduğunu pek anımsamıyordu çünkü doğurgan kadındı ve ineğin buzağı doğurması gibi on iki ayda bir çocuk dünyaya getiriyordu.»

Martha Jackson'un seçtiği imgeler köleliğin gerçeklerinden kaynaklanıyordu. Kadın kölelerden «doğurmaları» beklenirdi; kimileri özellikle bu iş için alıkonurdu. Kölelik sözlüğünde, «doğurgan kadın», «çocuk dünyaya getiren kadın», «doğuramayacak kadar yaşlı» ve «doğurgan olmayan kadın» sıkça rastlanan tanımlayıcı terimlerdi. Afrika köle ticareti 1807'de yasaklandıktan sonra, ülke içinde köle üretimi büyük çiftlik ekonomisi açısından önem kazandı ve köle kadının değeri, sağlıklı yavrular üretebilme yetisi oranında yükseldi. Başka köleci eyaletlere satılmak üzere köle bebeklerin ülke içinde üretimi, Güney'in verimli yukarı bölgelerinde küçük çaplı bir endüstri durumuna geldi. Gerçekten, köleliğe ilişkin tek güvenilir kazançlı girişim olduğu görüldü. Köleliğin kaldırılmasından önce, köleliğin hiçbir zaman kazançlı olmadığı Kuzeyde, oldukça değişik bir durum vardı. Bir gözlemci, Massachusetts kolonisinde, sütten kesilen köle bebeklerin «köpek yavruları gibi dağıtıldığını» yazıyordu. Ama Virginia eyaleti, toprak, iklim ve daha ağır bir iş yükünün verimliliğe üstün geldiği Gü-

ney'in aşağı bölgelerine, yılda sayıları altı bin ile yirmi bin arasında değişen, «yerli» köle dışsatımı yapıyordu. Virginia'da yetiştirilen köleler, Virginia'nın yaprak tütünü gibi büyük istem görüyordu.

Virginia Millet Meclisi'nin bir üyesi, 1831'de bu soylu halk topluluğuna seslenirken açık bir dil kullandı:

> Tutucu ve geri kafalı kimseler her zaman (belki de yanlış olarak) toprak sahibinin yıllık gelirden büyük pay almaya hakkı olduğunu düşünmüştür; meyva bahçeleri sahibinin yıllık meyva üretiminde; damızlık kısrak sahibinin alınan yavrular üzerinde; kadın köle sahiplerinin doğan bebekler üzerinde aynı hakkı vardı... zenginliğimizin büyük bölümünün kölelerin üremesine bağlı olduğunu söylemeden geçemeyeceğim.

Bay Gholson adındaki bu Virginialı, bir köle sahibinin, damızlık kısrağına nasıl kötü davranmazsa, kadın kölesine de aynı biçimde kötü davranmayacağını çünkü her ikisinin de «üremesinin» verim sağlamak için bir bakım ve beslenme sürecine gereksinme duyduğunu belirtmeye çalışıyordu. Köle bebek doğurmanın karşılığında, köle kadın, doğumdan önceki ve sonraki haftalarda, daha çok yiyecek ile daha az iş yükü istiyordu. Ama Bay Gholson'un protestosuna karşın, hafifletilmiş iş yükü kendiliğinden ödenen bir bedel değildi.

Bir süre Kuzey Carolina'daki bir pirinç yetiştirme çiftliğinde marangozluk yapan Nehemiah Caulkins, 1839'da basılan kölelik karşıtı bir broşürde, doğurgan kadının durumunu şöyle dile getiriyordu:

> Bir gün köle sahibi tüm kadınları ambara çağırdı, elinde kamçısıyla aralarına girerek onları öldürünceye dek kamçılayacağını söyledi; kadınlar hemen «Ben ne yaptım ki, efendim?» diye bağırmaya başladılar. Köle sahibi şu yanıtı verdi, «Tanrı belanızı versin, ne yaptığınızı söy-

leyeyim, çocuk doğurmuyorsunuz, aylardır hiç birinizden bir bebek alamadım.» Kadınlar, pirinç tarlalarında çalışırken bebek sahibi olamayacaklarını söylediler. (Pirinç dikilen alanlar alçak ve çamurluydu, bataklık sularının çekilmesi gerekiyordu, kadınlar hendekleri kazıp temizlerken çamur ve suyun içinde çalışmak zorundaydı; giysilerini sudan korumak için bellerine dek yukarı kaldırmaları gerekiyordu, böylece sabahın erken saatlerinden gece karanlığına dek çalışıyorlardı) Köle sahibi bir süre daha sövüp gözdağı verdikten sonra, kadınlara, hamile olduklarını anlayınca kahyanın karısına bildirmelerini ve kendilerine çiftlikte başka iş verileceğini söyledi.

Kocası bir pamuk ve bir de pirinç plantasyonu sahibi olan Fanny Kemble'ın Georgia günlüğünde ise şu olay yer alıyor:

> Dün akşam beni görmeye gelen kadınların tümü bebek bekliyordu, lohusalıklarından üç hafta sonra tarladaki çapalama işine geri dönmelerini gerektiren hükmün (buna başka ne diyebilirim?) değiştirilmesi için yalvarmaya gelmişlerdi. Onlara verilen göreve karışamayacağımı biliyorlardı ve bu nedenle, doğumdan sonra tarladaki işlerinden bir aylık dinlenme izni alabilmeleri için Bay... (Butler, Fanny Kemble'ın kocası) üzerindeki etkimi kullanmamı diliyorlardı.

Fanny Kemble'ın yardım girişimi başarısızlıkla sonuçlandı.

Kimileyin doğurgan kadınların açıkça reklamı yapılırdı, çünkü doğurganlıkları «kanıtlanmışsa» daha yüksek bir fiyat istenebilirdi. Güney Carolina, Charleston'da çıkan **Mercury** gazetesindeki şu duyuru, köleliğin kaldırılması yanlılarının sıkça kullandığı bir örnek oldu:

SATILIK ZENCİLER — Yirmi iki yaşındaki bir kız ile (Virginia'da yetişmiştir) dört ve iki yaşlarındaki iki kız çocuğu, her ikisi de çok güçlü ve sağlam halde satılacaktır. Yetişkin zenci yaşamı boyunca bir gün bile hastalanmamış, yalnızca suçiçeği geçirmiştir. Çocukları da iyi ve sağlıklıdır. Üreme niteliği çok yüksek düzeyde olup, kendi kullanımı için güçlü ve sağlıklı bir hizmetkar ailesi oluşturmak isteyen herkes açısından kaçırılmayacak bir olanak sunmaktadır. Satın almak isteyenler lütfen adreslerini **Mercury** bürosuna bıraksınlar.

Doğacak bebeklerin kimden olduğu köle sahibi açısından sorun yaratmıyordu, çünkü «ürün» yasal olarak kendisine kalıyordu. Babanın kimliğinin köle sahibinin tutanak defterine girdiği pek görülmezdi ve girdiğinde de yalnızca kimlik saptaması amacını taşırdı. Kadına, çoğunlukla rasgele bir cinsel eş ya da «koca» gösterilip onunla çiftleşmesi buyrulurdu. Bu çok özel konuda, kadının kendi seçimi, efendisinin babalık eğilimlerine göre göz önüne alınır ya da alınmazdı. Bir kahya efendisine, «Keşke satın aldığınız üç kız da yetişkin olsaydı,» diye yazar. «O zaman her biri Harrise, King ve Nathan'a eş olurdu. Harris için eş olarak Jane, Nathan için de Edy var. Ama Edy'yi kimin alacağı konusunda King ile Nathan arasında sorun çıktı. King'e, onun da evde bir eşi olması için başka bir kadın almanızı sağlamaya çalışacağıma söz verdim.»

Erkek köle için, günlük iş bittikten sonra cinsel temasta bulunmak, köle ve efendisi açısından bir tür armağan niteliği taşıyordu, ama kadın için de aynı genellemeyi yapmak güç. Kölelik konusunda herkesçe kabul edilen çağdaş otorite, Kenneth M. Stampp şöyle yazar: «Efendilerinin üstün gücüne boyun eğmek zorunda kalan birçok köle birbirine aşırı ölçüde saldır-

gan davranırdı.» Baskı altındaki bir toplulukta erkeklerin kadınları aşağılaması baskının doğasına uygundur. «İşleri bitince ne yaptıkları bizi ilgilendirmez; onları ertesi güne dek görmeyiz,» diye yazar bir çiftçi. «Törel anlayış ve davranış biçimleri kendilerine aittir. Örneğin erkekler, bu gibi konularda çatışma çıkarmadıkça, istedikleri kadar eşe sahip olabilir.»

Başka bir köle sahibi, günlüğünde, evlilik yasa ve düzenini şöyle sağladığını yazıyor: «Joe Goodwyn'i kamçılatıp karısına dönmesini söyledim. Dito Gabriel ve Molly'nin yeniden bir araya gelmelerini istedim. Sonunda Moses ile Anny'i ayırabildim. Tom Kollock'u, Sullivan'ın karısı Maggy Campbell'e sataştığı için kamçılattım.» Charles Ball, **Fifty Years in Chains (Zincire Bağlı Elli Yıl)** adlı anlatısında, tümüyle nefret edip korktuğu ve kendisine durmadan Afrika'da on karısı olduğunu anımsatan bir erkekle yaşamaya zorlayan bir kadın kölenin öyküsünü dile getiriyor. Erkek ve kadın kölelerin ortak yaşamlarında sıcak ve anlayış dolu ilişkiler kurabilmeleri, ancak insanlık diyebileceğimiz ve kölelik yaşantısının her şeyiyle yok etmeye yöneldiği niteliğin varlığıyla gerçekleşebilirdi.

Kadın kölenin başlıca ekonomik rolleri tarım işçiliği, ev hizmetçiliği ve doğurgan kadınlıktı, ama beyaz efendisinin cinsel eğlencesi için kullanıldığı gibi, hiyerarşiye özgü bu ayrıcalık komşularına ve cinselliğin gizlerini öğrenmeye hevesli genç oğullarına da tanınırdı. (1859'da Missouri'deki bir muhabir New York'taki bir gazeteye şunları yazdı: «Bu gibi kibarca alış veriş ilişkileri Efendiler arasında bir gelenek olmalı sanırım.») Bu ayrıcalıktan konuklar da yararlanmayı umarlardı. Steuben'in bir yardımcısı, George Washington'un Mount Vernon'unda bu konukseverliğin bulunmayışını kınayarak arkadaşına şöyle yazdı: «İnanmayacaksın ama, buraya geldiğimden beri bir tek melezin bile işini bitiremedim.»

Bu cinsel ayrıcalık, çiftçinin yanında çalışan aşağı katmanlardan beyaz erkeklere de (kamçının gücü-

ne sahip işçi denetçileriyle çiftliğe girebilen zanaatkarlara) uzanıyordu. Ellerine kamçı verilip düzenin içinde zorlayıcı bir unsur rolü oynamaya yönlendirilen kimi zenci kölelerin de bu ayrıcalıktan yararlandıkları oluyordu. Hiyerarşinin başında, düzenin işleyiş biçimini saptayan beyaz efendi vardı.

Nehemiah Caulkins şu ifadeyi verdi:

> Bu çiftçinin Metodist kilisenin üyesi olan bir kadın kölesi vardı; bir köle olarak akıllı ve uyanıktı. Çiftçi kadınla yasadışı cinsel ilişkide bulunmak istedi. Kadın boyun eğmedi. Çiftçi kadının yanından ayrılarak işçi denetçisini çağırttı ve kadını kamçılamasını söyledi. Buyruk yerine getirildi. Kısa süre geçmeden isteğini yineledi. Kadın yine karşı koydu. Yeniden kamçılandı. Çiftçi ona neden iki kez kamçılandığını ve boyun eğene dek kamçılanacağını anlattı. Yediği kamçılardan sırtı acıyan ve bunun yinelenmesinden korkan kız, durumunun umutsuzluğunu görerek, sahibinin yabansı şehvetine boyun eğdi.

Sarhoş edilip gemiyle kaçırıldıktan sonra, Louisiana'daki bir çiftlikte on iki yıl çalışmaya zorlanan ve New York'da özgürlüğüne kavuşan Solomon Northup, kölelik yıllarını anlatan kitabında, efendisinin «ilgisi»ne katlanmak zorunda kalan Patsy adlı köleyi duyarlıkla betimler.

> Patsy'nin vücudu ince ve dimdikti. İnsan gövdesinin sahip olabileceği en dik duruşa sahipti. Davranışlarında ne iş, ne yorgunluk ne de cezanın yok edemediği bir kurumluluk vardı. Gerçekten, Patsy görkemli bir yaratıktı, kölelik usunu sona ermeyecek koyu bir karanlığa boğmasaydı kendi insanlarının on binlercesi arasında başta gelirdi. En yüksek çitleri aşabilirdi ve yarışta onu ancak çevik bir tazı geçebilirdi. Hiçbir at onu sırtından atamazdı. Usta bir araba

sürücüsüydü. Tarlayı en iyi o sürerdi, ve çit için çıta kesmekte üstüne yoktu. Parmakları başka hiçbir elin parmaklarında görülemeyecek bir hıza sahipti ve bu nedenle pamuk toplama zamanında Patsy tarlanın kraliçesiydi.

Ama Patsy arkadaşlarından daha çok ağlayıp daha çok acı çekerdi. Sırtının derisi tam anlamıyla sıyrılmıştı. Arkasında binlerce kamçı izi vardı. Umursamaz ve başkaldırıcı bir kişiliği olduğundan değil şehvet düşkünü bir efendiyle kıskanç karısının yüzünden acı çekiyordu. Birinin şehvetli bakışlarından kaçmaya çalışırken, öbürünün elinde can verme tehlikesiyle karşılaşıyordu ve ikisinin arasında gerçekten lanetlenmişti... ama Joseph gibi, efendisi Epps'den kaçmayı göze alamıyordu. Patsy'nin üzerinde bir kara bulut geziniyordu sanki. Efendisine karşı bir tek söz söylese, buyruklara uyması için hemen kamçıya başvurulurdu; kulübesinin çevresinde ya da bahçede yürürken dikkatli olmazsa, hanımının atacağı bir odun parçası ya da kırık bir şişe ansızın yüzünü parçalayabilirdi. Şehvet ve nefretin köle edilmiş kurbanı Patsy'nin yaşamda hiç huzuru yoktu.

Northup Patsy ile yanyana tarlada çapa yaparken geçen bir olayı anlatıyordu. Patsy birden kısık sesle, «Yaşlı Hog Jaw'ın beni çağırdığını görüyor musun?» dedi.

Yana dönüp bakınca, tarlanın ucunda, yarı sarhoş durumda yaptığı gibi el kol sallayıp kaş göz işaretleri yaptığını gördüm. Onun uygunsuz düşüncelerini farkeden Patsy ağlamaya başladı. Ona başını kaldırıp bakmamasını ve adamı görmemiş gibi işini sürdürmesini fısıldadım. Bu durumdan kuşkulanan çiftlik sahibi, büyük bir öfkeyle sallanarak yanıma geldi.

Kötü sözler söyleyerek, «Patsy'e ne dedin?»

diye sordu. Ona öfkesini daha da artıran kaçamaklı bir yanıt verdim.

«Ne zamandır bu çiftliğin sahibi kesildin, baş belası zenci?»

Çiftlik sahibi Epps Northup'u tarlanın çevresinde kovaladıktan sonra Patsy'nin yanına döndü. «Bir saat kadar tarlada kaldı... En sonunda, sarhoşluğu geçen Epps, elleri arkasında ağır başlı bir havayla yürüyüp, bir çocuk gibi suçsuz görünmeye çalışarak eve doğru ilerledi.»

Patsy'nin öyküsünün sonu korkunç bitti. Kıskanç Epps, kölesinin komşu bir beyazla ilişkisi olduğuna inanıyordu. Kızın giysilerinin çıkarılmasını ve kazıklara bağlanarak halsiz kalıncaya dek dövülmesini buyurdu. «Gerçekten, o günden sonra kız eskisi gibi olamadı... Artık, o hafif ve esnek adımlarla yürümüyordu; önceden onu başkalarından ayıran gözlerindeki canlı ışıltı yoktu. O taşkın canlılık, gençliğinin neşeli, gülmeyi seven ruhu gitmişti.»

On dokuzuncu yüzyılda Kuzey'deki köleliğin kaldırılması yanlısı yayıncıların ortaya çıkardığı Northup'unki gibi anlatılar ve Federal Çalışma Projeleri Tasarısı İdaresince 1930'larda toplatılan eski kölelerin sözlü tarihçeleri kölelik düzeninin yaşam biçimine nesnel bir ışık tuttu. Eski kadın kölelere deneyimlerinden söz etmeleri söylendiğinde, cinsellik konusu üzerinde durulması şaşırtıcı değildir. Anlatan ve dinleyenin duyduğu derin utanç ve çekingenlik ile törelere uyma kaygısı, kapıyı tüm ayrıntılı açıklamalara karşı kapatmış olmalı. (Erkekler arasındaki daha özgürce bir alışkanlık nedeniyle eski erkek kölelerin, kadınların cinsel yönden aşağılanmalarını tartışmasına izin verildi.)

Karaderili köle kadınların cinsel aşağılanmasından doğan korku, kölelik karşıtı beyaz kadınlarca durmadan yinelenen bir tema olarak ele alındı. Güney Carolinalı Grimké kızkardeşler ve Margaret Do-

uglas ile Lydia Maria Child ve başkaları bu konuyu ele aldı. Kölelik altındaki karaderili kızkardeşlerine duydukları güçlü bir özdeşlikle hiç durmadan konuşup broşürler yayınladılar. Zenci çocuklara okuma öğrettiği için Virginia'da hapse mahkum edilen Güneyli beyaz kadın, Margaret Douglas, 1853'de tutukevinde şunları yazdı:

> Bir kadın köle, soyundaki karışımlar sonucunda ne denli güzel olursa olsun, ya da ussal ve törel yönden elde ettikleri ne olursa olsun, bir köle olduğunun ve bu yüzden efendisinin kapris ve keyfi karşısında güçsüzlüğünün bilincindeydi. Efendisi ona istekli bir gözle bakarsa boyun eğmesi gerektiğini bilir; ve tek düşüncesi, ne denli incelikle kendini verirse, efendisinin yabansı iştahı üzerinde o denli güçlü ve uzun süreli bir etkisi olacağıdır. Yine de aşağılandığını duyar ve ilişki içinde olduğu başkaları da bunu bilir. Belki de onunla birlikte ve onun yüzünden acı çeken anne babası, erkek ve kız kardeşleri, sevgilisi vardır.

Keskin bir politik görüşe sahip olan Bayan Douglas, beyaz okuyuculara yönelttiği yazısında şunları dile getirdi:

> Güney'in beyaz anne ve kız çocukları bu gelenek yüzünden yıllarca acı çektiler; en içten ilgilerinin ayaklar altına alındığını, yuvalarında mutluluğa erme umutlarının yok edildiğini gördüler. Bu konuda ağır bir dille konuşamıyorum, çünkü tüm Güneyli kadınlar tarafından, içten bir tepkiyle karşılanacağını biliyorum. Onlar gerçekleri biliyor ve bu gerçekler karşısında yürekleri kan ağlıyor, oysa öğrendiklerini gizlemeye çalışıyorlar.

Bayan Douglas değerlendirmesini daha da ileri götürdü:

Doğal içgüdüler, bir güç sorunu durumuna gelen olaya karşı ayaklanmaz mı? Köle kadın efendisinin kaprislerine uymak zorunda olduğunu bilir; hiçbir kurtuluş yoktur. Ve bir erkek, karaderili de olsa, her an karısı, kızkardeşi ya da kızını, kendisini zincire vuran adamın kucağına bırakmak zorunda kalacağını bilirse, yüreği nefret ve öc duygularıyla dolmadan nasıl boyun eğebileceği düşünülür?

Beyazlar tarafından hızla ve kesin bir biçimde cezalandırılmalarına karşın kölelerin öcü çeşitli biçimler alıyordu. Güney'i dolaşan bir gezgin 1856'da şöyle yazdı:

Alabama'da bu yıl bir zenci kadın çocuğunu öldürdüğü için asıldı. Duruşmasında suçunu itiraf etti. Efendisinin çocuğun babası olduğunu, hanımının bunu bildiğini ve bu yüzden kendisine çok kötü davrandığını, çocuğu hem ileride acı çekmemesi için hem de kendisine kötü davranılmasına yol açan şeyi ortadan kaldırmak için öldürdüğünü söyledi.

1836'da Mississippi'ye gelen bir konuk Kuzeyli arkadaşına şu mektubu gönderdi:

Buraya geldiğimde, bir köle sahibi, kölesince öldürülmüştü. (Zenci köle linç edildi.) G... adındaki bu adam zenci kölenin karısının efendisiydi ve kadınla ilişki kurmuştu. Zenci onu öldürdüğünü ve bunun için cennette onurlandırılacağına inandığını söyledi.

Charles Ball'ın anlatısında, beyaz sahibine zorla cinsel hizmet vermeye karşı çıkarak köle sevgilisi Frank ile birlikte sahibini öldürmek için başarılı bir plan hazırlayan melez köle Lucy'nin öyküsü dile getirilir. Tutuklanıp itirafta bulunmalarında Charles Ball'ın kendisinin de rolü oldu. Lucy ve Frank, «bu amaçla bir mahkeme oluşturan yöre sakini beyefendilerce yargılandı» ve halkın önünde darağacında sallandırıl-

dı. Ball'ın dediğine göre, «idam sırasında orada bulunan on beş bin kişinin yarısı zenciydi; ülkenin uzak köşelerinden tüm köle sahipleri, kölelerine buraya gelmeleri için ya izin vermiş ya da baskı yapmışlardı.

Peggy ve Patrick'in olayı, 1830'da Virginia, New Kent County'de büyük yankı uyandırdı. Birbirlerine aşık olan bu köle çift sahiplerini öldürdükleri için ölüm cezasına çarptırılmıştı. Hafifletici nedenler, New Kent'in yerli beyaz halkını valiye, çifte verilecek cezanın 'sürgüne' çevrilmesini isteyen bir dilekçe vermeye yöneltti.

İfadesi avukatınca okunan zenci bir tanık şunları söylüyordu.

> Ölen kişi ile, sahibi olduğu Peggy'nin arasında bir anlaşmazlık vardı, bu kişi genellikle Peggy'yi tahta bir tezgaha zincirleyerek et ambarına kapardı; tanık, ölenin Peggy'ye böyle davranmasının nedeninin Peggy'nin onunla ilişki kurmaya boyun eğmemesi olduğunu söyledi ve ölenin Peggy'ye, önerisine böyle karşı koymayı sürdürürse, onu ölünceye dek döveceğini, yaşayacak güç bırakmayacağını, ve onu New Orleans'e göndereceğini söylediğini duyduğunu ekledi. Tanık, Peggy'nin bu isteklere boyun eğmeyiş nedeninin efendisinin Peggy'nin babası olmasından ve babasıyla böyle bir şey yapmak istemeyişinden ileri geldiğini söyledi. Tanık, ölenin Peggy'ye, kendisini tanık ve Patrick'e tuttırarak isteğini zorla yerine getireceğini söylediğini duydu.

Köleliğe ilişkin yasaları yazıp, bu yasaların dilini yaratan köle sahibi sınıf olduğuna göre yasal açıdan bir kölenin ırzına geçmek gibi bir kavramın bulunmayışı şaşırtıcı değildir. Kişi kendi malının ırzına geçemez. Bir adamın kölesinin başka bir beyaz adamca ırzına geçilmesi, büyük çiftlik yasalarınca, «yanlışlıkla başkasının arazisine girme» sayılıyordu. Bir ada-

mın kölesinin başka bir kölece ırzına geçilmesine ise resmi olarak yasalarda yer verilmiyordu. (*)

Köle sahibi ve kahyasının yararlandığı ayrıcalıklara törel yönden karşı çıkış; beyaz ve siyah ırkın karışımı, ırkın yozlaşması, ahlaksızlık, yozlaşma, şehvet düşkünlüğü gibi kavramların çarpık yönlendirilmiş çerçevesinde dile getirildi. Güç sahibi sınıfa uygun düşecek biçimde, kölenin bu eyleme zorla katılışı, ona karşı kullanılırdı. Kölelikte yaşamanın kuralı olan edilgen boyun eğme; sözü edildiğinde metreslik, fahişelik ve herkesle düşüp kalkma olarak dile getirilirdi. Kuzeyli köleliğin kaldırılması yanlıları bile, kölelikte zorla cinsel ilişki kurmayı, suç sayılan ırza geçme olarak değerlendirmekten kaçınmış, yasa dışı tutku ve şehvetten duygusal ama sakınımlı bir tutumla söz etmişlerdir. Çağdaş tarihçiler de aynı göz siperlerini takarak çalışmayı sürdürmektedir.

Ataerkil evlilik kurumu ataerkil kölelik kurumuyla uyum içinde işleyerek, kadın kölenin bedensel dokunulmazlığıyla cinsel hakları kavramını en aydın gözlemcilerin bile algılamasını önlemiştir. On dokuzuncu yüzyılda, yasa karşısında evli bir kadın kocasının malı sayılırdı ve kadının kişiliğine karşı girişilecek küçük düşürücü bir davranış yasaca, kocanın malına karşı işlenen bir suç olarak değerlendiriliyordu. Kadın evli değilse, küçük düşürücü davranış babasının malına karşı yapılmış oluyordu. Ama kölelerin yasal olarak evlenmelerine izin verilmezdi ve bir kadın kölenin ırzına geçilmesinin suç sayılması yasa-

(*) Köle sahiplerinin, erkek kölelerin kadın kölelere karşı işledikleri açık ırza geçme olaylarını, kendi yöntemleriyle polise bildirdiklerini gösteren deliller vardır. 1828'de Elkton, **Maryland Press**'de yayınlanan bir ilanda kaçak köle için şunlar söylenyordu: «21, 22 yaşındaki zenci George Anderson, kaçmasından bir kaç gün önce kendi ırkından genç bir kadının ırzına geçmeyi denemiş ve bunun için verilen ceza kaçmasına neden olmuştur.

nın gözünde, kadının kendilerine özgü hakları olmayan köle «kocası» ve babasına yöneltilen bir aşağılama olarak görülmezdi. Köleliğin kaldırılmasını savunan yazında, kadın kölelerin cinsel yönden aşağılanmasına duyulan ilginin örneklerinde, çoğunlukla ırzına saldırılan kadının kocalarına yakınlık duyulur. Marylandli bir avukatın gözlemlediği gibi, «Genellikle köleler suça ilişkin yasalarımızla bağlıdırlar, ama onları iki cinsiyet arası alış verişi düzenleyen yasaların konusu olarak göremiyoruz. Bir köle hiçbir zaman yatağına el uzatan kişiye karşı dava açamamıştır.» 'Yatağına' derken erkek kölenin yatağı denmek isteniyor.

Irklar arası cinsel ilişki, ya da daha belirli bir tanımla, köle sahibi ile köle arasındaki cinsel ilişkiye konan yasal yasaklama, kralın kolonisi oldukları zamandan beri tüm köleci eyaletlerin yasa kitaplarında yazılıydı. Köle ticareti kenti Charleston'un, Kuzey Amerika'nın sefahat merkezi olarak karanlık bir üne sahip olduğu Güney Carolina'da, «ırklararası ilişkiler kıtanın başka yerlerinde olduğundan daha az özenle gizlenmesine» karşın, 1743'de toplanan büyük juri «bu eyalette zenci ve öbür kadınlarla çok sık ilişkide bulunulduğunu» göz önüne alarak, bu ilişkileri «genelde zarar verici sonuçları olan bir kötülük» saydı.

Ama bu gibi duyuruların ardında, köle haklarına duyulan ilgi yerine «beyaz ırkın kirletilmesi» düşüncesi yatıyordu. Irkların karışmasına karşı beyazlarca yapılan yasalar beyazlara uygulanmıyordu. Bu yasalar, o günkü birçok boşanma davasının ve gayrı meşru çocuk suçlamalarının gösterdiği gibi, beyaz erkeklerce beyaz kadınlara uygulanıyordu, ya da beyaz kadınlarla ilişkiye giren karaderili erkeklere özel bir öc duygusuyla uygulanıyordu. (Cinsellik-ırk ayrımı konusunda dörtlü değer yargısının sonuçları ve çağrışımları etkinliğini sürdürmektedir. Bakınız, Bölüm 7. «Irk Sorunu»)

1851'de, Louisiana Yüksek Mahkemesi bir kararında, kimi destekleme ve yüreklendirmeler sonunda,

metresliği, taraflardan biri köle sahibi, öbürüyse yasalarla zorunlu olarak ona bağlı olan kadın bir köle olmasına karşın, «karşılıklı» bir ilişki olarak tanımladı.

> Köle hiç kuşkusuz efendisinin gücüne boyun eğecektir; ama bu, doğru ahlaka uyan, yasal bir güç olmalıdır. Yasalar kadın köleyi, istemeden ve yasadışı gerçekleştirilen bir ilişkiye girmeye yöneltmez, ama onu bu kötü durumdan korur. Bir kadın kölenin, belirli bir biçimde, ilkelerden yoksun efendisinin baştan çıkarıcı davranışlarına yol açacak konumda olduğu doğrudur. Bu kötü bir raslantıdır; ama metreslik yaşamında baştan çıkarma ve ayartmanın karşılıklı olmadığı durumlar o denli azdır ki, kural dışı durumlar buna dayandırılamaz.

Köleci Güney'de uygulanan biçimiyle metreslik kurumu hakkında açık bir bilgiye sahip olabilmek güçtür. Bu gibi bir sav, çekici olsa da, beyaz sahiplerle karaderili köleler arasındaki tüm cinsel ilişkilerin, geniş kapsamlı ırza geçme tanımının sınırları içinde kaldığını savunmak istemiyorum. Birçok zenci kadın için metreslik, yapılacak en iyi anlaşmaydı, köleliğin umutsuz durumunun yanında daha zarif bir işti; kuşkusuz kimileri için bağımsızlığa giden en kestirme yoldu, Harriet Tubman ile özgürlüğe kaçmaya yakın bir çareydi. Ama başlangıçta, sonradan ve her zaman, metreslik erkeklerin zorlamasıyla gerçekleşen bir durumdu: Tümüyle erkeklere özgü değerler üzerinden yapılan, salt sahiplik ve denetim temellerine dayanan bir pazarlıktı. Zorla ele geçirilmenin karşılığında sağlanacak rahatlık, kişinin yaşamına çeşitli ödüller getirebilirdi: Örneğin daha iyi bir toplumsal konum, ci-ci giysiler, altın küpeler ve kişinin kendisi ve çocukları için beslediği bağımsızlığa kavuşma umudu. Bu sonuncu ödül teselli mükafatı gibi karaderili metresi önüne uzatılmış olmalı. Para ve taşınmaz mal bağışlarının yanısıra, sevilen bir köle ve çocuklarının özgür

bırakılmasını sağlayan, köle sahiplerinin vasiyetnameleri günümüze dek saklanmıştır. Üzücü, ama şaşırtıcı olmayan bir başarıyla yasal mirasçılar mahkemede bu vasiyetnamelerin maddelerini iptal ettirebilmiştir.

Köleliğin kaldırılması yanlıları, karaderili kadının beyaz erkekler tarafından cinsel açıdan sömürülmesini «ırza geçme» olarak tanımlamaya yanaşmasa da, bu sömürü kölelik karşıtı hareketin gözünde kölelik düzeninin kötülüklerinden biri olarak algılanıyordu. Güney'i gezenlerin bildirdiği belirli metreslik ve «siyah -beyaz karışımı» olayları, törel yönden gereken öfkeli tutumla, bir araya getirilerek, 1839'da Grimké kardeşler ve Angelina Grimké'nin kocası Theodore Weld tarafından derlenip düzenlendi; **American Slavery As It Is: Testimony of a Thousand Witnesses (Amerikan Köleciliğinin Gerçek Yüzü : Binlerce Tanığın İfadeleri)** adıyla yayımlandı. 1860'da Lydia Maria Child tarafından düzenlenen kölelik karşıtı broşürün belkemiğini Grimké kardeşlerin ve Margaret Douglas'ın tanıklık ifadeleri oluşturuyordu. İnsanların cinsel davranışlarıyla ilgilenen, kölelik karşıtı kadınlar, kişinin özel yaşamının politik gözlemin dışında kalması gerektiğini söyleyen geleneklerin etkisindeki tehlikeli bölgeye ayak basıyordu. Erkek kardeşi melez köle çocuklarına babalık eden Angelina Grimké, «Özel yaşamın perdesinin biraz daha aralanmasından kaçınıyoruz,» diye yazdı. «Bırakalım da bu birkaç ipucu, köleci Amerika'nın ev yaşamı üzerine özenle çekilen perdenin ardında geçen gündelik olayları kavramanızı sağlasın.»

Angelina Grimké'nin sözünü edip yazdığı «birkaç ipucu», o günlere göre çok utanç vericiydi. Grimkélerin bir konuşması üzerine, Kuzeyli bir gazete, «Güneyli beyaz hanımlarla, koyu renkli hanımların kişilikleri tartışıldı ve **Courier**'in editörü bu tartışmanın yayınlanmasıyla gazetesinin adına ve okurlarının törel anlayışına zarar geleceği kanısına vardı,» diye-

rek, yüzyıllar boyu süren geleneğin izinde, erkeklerin suçunu, kadınların «kişilik»leri sorununa ustaca indirgeyiverdi.

1838-39 kışında, Weld ve Grimkéler New York'ta köleliğin belgesel tutanağını derlerken, İngiliz oyuncu Fanny Kemble'ın Georgia'daki bir çiftlikte kalışı sırasında günlüğüne aktardığı şaşırtıcı gözlemler yirmi beş yıl açığa çıkarılmadı. Ünlü ve akıllı bir kadın olan Bayan Kemble, yanılgıya düşerek, binin üzerinde köle sahibi, bir pamuk ve bir de pirinç plantasyonunun varisi genç Philadelphialı Pierce Butler'la evlendi. Evlilik kötü gitti, ama tarih açısından büyük değer taşıyordu, çünkü Bayan Fanny Kemble kocası ile Georgia'ya giderek orada gördüklerini mektupla bir arkadaşına yazdı.

Fanny Kemble kocasının çiftliğindeki kölelerle tanışınca, kimilerinin teninin özellikle açık renk olduğunu gördü; bunun çok özel bir nedeni vardı. Çiftliğin kahyası Roswell King Jr, kadın köle Betty'yi şöyle anlattı:

> Bu kadının çiftlikteki yaşamı üzerine şunu öğrendim: Betty baş kölenin; baş denetçi ve kahyadan sonra yönetimde ikinci gelen Frank'in karısıydı. Güzel bir vücuda sahip, derli toplu, ince ve akıllı bir kadın olan Betty kahya tarafından kocasından alındı... ve kahyadan, düz çizgili hatları ile açık renk teni Beyaz Amerikalıların soyundan geldiğini gösteren bir oğlu oldu. Bay King'in Frank'in karısını ve kadar elinde tuttuğunu bilmiyorum, ya da kocanın kendisine yapılan haksızlığa nasıl dayandığını. Bu adamın haklarına saldırılması köleler arasında çok bilinen bir şeydi; ve Renty adındaki umut verici bu çocuk bir keresinde üstün bir soydan geldiğine değindi.

Fanny'nin öğrendiğine göre, Butler çiftliğinde kahya King'in cinsel hizmete zorladığı tek köle Betty değildi.

Eve varmadan önce, birçok 'Jenny'mizden biri biraz et istemek için yolumu kesti ve bakmak zorunda olduğu Ben ve Daphne için giyecek sağlamamı rica etti; bunlar, çok güzel ve ilginç görünüşlü iki melez çocuktu, Bay King'e olan benzerlikleri onları ilk gördüğümde beni, Bay Butler'a çocukların Bay King'den olabileceğini düşünüp düşünmediğini sormaya itti. Bay Butler çocukların kesinlikle King'e benzediğini ama King'in bu ilişkiyi doğrulamadığını söyledi. Jenny'ye annelerinin kim olduğunu sordum? «Minda». «Babaları mı kim?» «Bay King»... «Bunu sana kim söyledi?» «Bilmesi gereken biri, Minda.» «Bay King bunu yadsıyor.» «Evet çünkü çocuklara bir kez bile bakmadı, onlar için hiçbir şey yapmadı.» «Evet, ama Renty'nin oğlu olduğunu kabul etti, bunları neden kabul etmesin?» «Çünkü Renty doğduğunda eski efendimiz buradaydı, olanları Betty'ye söyletti ve Bay King çocuğa sahip çıkmak zorunda kaldı; ama bunun üzerine kimse bir şey bilmiyor ve böylece o da bunu yadsıyor.»

Butler çiftliği yılın büyük bölümünde çiftlik sahibi başında olmadığından, beyaz kahya King'in zorba yönetimine kalırdı. Yerinin verdiği güç ve cinsel ayrıcalıkları komuta zincirinde kendisinin hemen altında olan, karaderili köle yöneticilerine de uzanırdı. Çiftlik sahipleri, kahyalar, köle yöneticileri, komşu beyaz erkekler; tümü de karaderili kadını istemine karşı zorlayabilirdi ve kendisine verilen zararın törel sorumluluğu köle kadına yüklenirdi. Fanny Kemble da bu varsayımdan yola çıkmış ama zamanla bunu yadsımıştır.

Kocasının kölelerine çocuklarının babalarının kimliğini sorduğunda, çoğunun King, ya da beyaz bir değirmen işçisi olan Walker ile karaderili bir sürücü olan Morris'in adlarını yineldiklerini gören Kemble şunları yazdı:

Bu nefretlik ayrıntılara dayanamayarak (çok aptalca davrandığımı Tanrı bilir) «Peki ama, kocanız olmayan erkeklerle yaşamanın günah olduğunu size kimse söylemedi, ya da öğretmedi mi?» diye haykırdım. Boşunaydı; Elizabeth, zavallı yaratık, sıkıca bileğimden yakalayarak şu yanıtı verebildi: «Ah evet, bayan, bunu çok iyi biliyoruz; ama zavallı gövdemizi kamçıdan bir an olsun kurtarmak için her şeyi yapıyoruz; bana ardından çalılığa gelmemi söylediğinde hayır demem neye yarardı? Beni zorla götürecek gücü var.» Kadının sözlerini olduğu gibi yazdım; sesini ve acılı ifadesini de yazabilmeyi isterdim. Anlayacağın gibi bu öykü bana yakınma olarak aktarılmadı; çoktan geçip gitmiş bir olaydı, bana çocuklarının durumunu anlatırken doğal olarak sözünü etmişti. Hiçbir yorum yapamıyorum; böyle öykülere ne eklenebilir? Ama böyle bir şeye nasıl katlanılır? Ve bu nasıl sona erecek?

Kemble, günlüğünün elde yazılmış bir kopyasını özel olarak arkadaşları arasında dolaştırdı ve günlük kısa sürede, içerden bir gözlemcinin yazdığı en çarpıcı kölelik karşıtı tanıklık belgesi olarak gizli bir ün yaptı. Lydia Maria Child, hiç değilse kimi bölümlerini, köleliğin kaldırılması davasına destek sağlamak için bastırmayı önerdiyse de Pierce Butler kesinlikle izin vermedi. Bir köle sahibi olarak günlüğün yakışıksız kaçacağını düşünmekte haklıydı. Koca olarak, yasal açıdan karısının yayımlayacaklarını engelleme hakkına sahipti ve öyle yaptı. Günlük, Kemble'in kölelik karşıtı görüşleri ve evlilikte eşitlik konusundaki gözüpek inancı, sonunda Butler'ın boşanma davası açmasına neden oldu. Butler iki çocuklarının bakımını üzerine aldı ve çocuklarını görme hakkı Dr. Kemble'ın Butler'ı utandıracak hiçbir davranışta bulunmaması koşuluna bağlı kaldı. 1863'de, İngiliz sahnelerinde yeniden yaşamını kazanan Fanny Kemble

sonunda Georgia günlüğünü bastırdı. Bu sırada Amerikan İç Savaşı çok koyulaşmış ve Harriet Beecher Stow'un belirli ölçüde Weld-Grimké broşürüne dayanarak yazdığı romanı, Kemble'ın ününe gölge düşürmüştü.

Köle kadınlara oynatılan metreslik ve doğurgan kadınlık rolleri, köleliğin son zamanlarında, zorla açık fahişelik durumuna getirildi. Tüccarlar hileli iş yaparak, en güzel ve «beyaza yakın» kadın kölelerini, cinsel kullanım için New Orleans pazarında sattılar. Bu köleler için kibar beyefendiler «Eğlence kadını» terimi kullanıyorlardı. Bu işin yapıldığı yer St. Louis Oteli'nin büyük kubbeli binasındaki Fransız Borsasıydı, uygun saat ise öğle zamanıydı.

Kumarbazlar, tüccarlar, bar sahipleri, at yarışı düşkünleri ve çapkınlar için, «eğlencelik bir kadın»a sahip olmak lüks bir hayaldi.

Köle ticaretinin bu cicili bicili yanı, kurumsal ırza tecavüz olgusunun mantıksal bir uzantısından başka bir şey değildi; kadının aşağılanmasının son kertesiydi.

«Her köle sahibi, meşrulaştırılmış bir kerhane sahibidir,» diye gürlüyordu Frederick Douglass adındaki eski köle, 1850 yılında New York'ta yapılan kölelik karşıtı bir toplantıda söylev verirken. Aynı gece Rochester'de de dinleyicilerine cinsel istibdatın nasıl işlediğini anlatıyordu.

> «Bu Birliğin Güney Eyaletlerinde bir milyondan fazla kadının kendi kabahatları olmaksızın, yörenin yasaları yüzünden mide bulandırıcı bir fuhuş hayatına itildiğini kanıtlamaya hazırım. Bu eyaletlerin birçoğunda, masumiyetini korumak isteyen bir kadın amansız saldırgana el kaldırırsa aynı yasalar uyarınca idam cezasına çarptırılabilir. Ayrıca, köleci eyaletlerin yasaları uyarınca, üç milyon kadar insanın evlilik sözleşmesi yapmaktan aciz durumda olduğunu da kanıtlayabilirim. Şunu da kanıtlayabilirim ki,

Virginia eyaleti köle yetiştirmeyi başlıca gelir kaynaklarından biri saymaktadır. Uzun süredir bilinmektedir ki, Virginia'nın en safkanlı çocukları, New Orleans'ın köle pazarlarına sürülmüştür. Tenleri beyaza çalan köle kadınların bu pazarlarda, kullanılacakları pis amaçları açıklayan fiyatlarla bağıra bağıra satıldıkları da bilinmektedir. Gençlik ve zerafet, güzellik ve saflık müzayede masasında satışa çıkarılmaktadır. Cepleri altınla dolu kötü ruhlu canavar herifler de çepeçevre sıralanmış, müstakbel kurbanlarına şehvetli gözlerle değer biçmektedir.»

Frederic Bancroft, benzeri olmayan «**Slave Trading In The South**» (Güneyde Köle Ticareti) adlı incelemesinde, New Orleans'ın «eğlence kadınları için ne büyük pazar» olduğunu yazmaktadır. «Büyük kâr beklentisi, bu kadınların alenen sergilenmesini gerektiriyordu.» Güzel New Orleans! Hırslı tüccarlar avlarının en güzellerini zincirleyip bu ılık havalı güney limanının yolunu tutuyorlardı. At yarışları sezonu ve Mardi Gras festivali, ticaretin özellikle yoğun olduğu dönemlerdi. Chartres Sokağı'ndaki St. Louis Oteli arı kovanı gibi vızıldardı böyle zamanlarda. İki dil konuşan müzayede tellalları yüzde iki komisyona, eğlence arayan beylerin içini gıcıklamaya çalışırdı. Köle kadınlarsa, müzayedecinin tokmağının yanında boneler ve kurdelelerle süslü, gülümseyerek dururdu. İki bin dolar ya da yukarısına çıkan satışlar görülmedik olaylar değildi. Borsa'nın ana salonunun çevresindeki özel odalar da, satın aldıkları malı hemen incelemek isteyen beylerin emrine amade bulundurulurdu. Fransız Borsası'nda alınan malı inceleme, ciddi bir işti.

Efendi-köle ilişkisi, pornografik yazının en bilinen sapıkça düşünü oluşturur. Elinde kamçısı ya da kamçısız, ayağında botları ya da botsuz duran efendisinin önünde incelik ve bağlılıkla dizlerinin üzerine çöken, her zaman ergenlik çağındaki, her zaman güzel ve her zaman yumuşak başlı, yarı giyinik köle

kızın imgesi, çoğunlukça iç gıcıklayıcı bir cinsellik sahnesi sayılır. Şiir ve danslarda anılan, Doğulu hükümdarların köle haremlerinden, bir tür uyduruk tarihsel yazında rastlanılan, açık renk tenli fahişelerin nefes kesici betimlemelerine, kölelikte cinsel zorbalığın yüceltilmesi, kurumsal ırza geçme, kültür birikimimizin bir parçası olmuş, erkeklerin benliklerini doyururken kadınlarınkini yıpratmış ve gelişmekte olan sağlıklı cinselliğe onarılması olanaksız zararlar vermiştir. «Köle kız» ya da «cariye» sözcüklerinin kendisi birçok kimsenin düşünde, bir lirden yükselen yumuşak müzikle güzel kokulu bahçeleri anımsatan şehvet dolu bir cinsellik görüntüsü uyandırır. Egemenliği altında savaş verdiğimiz erkeklerce denetlenen cinselliğin mirası budur işte.

EK: KLİOMETRİSYENLER (Eğim ölçme bilimcileri)

İki dizi istatistiği bilgisayara veren ve bazı desteksiz, saçma görüşleri ileri süren «kilometrisyen» Robert Fogel ve Stanley Engerman, **Time on the Cross** (Çarmıha Gerilen Zaman) adlı yapıtlarında, kölelik tarihine istatistik bir açıdan bakarak karaderili kadınların beyaz erkeklerce cinsel yönden sömürülmesinin olağan bir durum olmadığını ileri sürdüler. Köleliğin kaldırılması yanlılarınca toplanan tüm tutanakları gözden kaçırarak şunları yazdılar:

> Bu tutanakların tümü bile doğru olsaydı, en çok birkaç yüz sayfadan oluşuyorlardı. Kendi başlarına ele alındıklarında, milyonluk bir nüfusun içinden çıkan bu denli az sayıda gözlem, karaderili kadınların yoğun cinsel sömürüye uğradıklarını kanıtlayabileceği gibi karşıtını da kanıtlayabilir. Gerçek sorun, bu gibi durumların binde bir bildirilen olağan olaylar mı, yoksa sık sık bildirilen, binde bir görülen olaylar mı olduklarıdır.

Bu ancak, cinsel saldırının, bırakın Angelina Grimké'nin «Özel yaşamın perdesinin biraz daha aralanmasından kaçınıyoruz» diye yazdığı zamanları, günümüzde bile ne denli az bir oranda bildirildiğini kabul etmek isteyen biri için «gerçek sorun» olabilir.

Fogel ve Engerman, «İngiliz üst sınıfına» özgü önyargıya dayanarak çizdiği çarpıtılmış görüntü için Fanny Kemble'ı suçlar. Gerçekte, Fanny Kemble'ın kökeni üst sınıftan değildi. Kemble'ın geliriyle yaşayan, ünlü ama parasız bir oyuncu ailenin kızıydı; bu nedenle Pierce Butler'la evlenmeyi göze almıştı. **Kemble'ın Günlüğünün** yirmi beş yıl açığa çıkarılmamasının nedenlerini görmezlikten gelen Fogel ve Engerman, günlüğü «Kuzey'in davasına İngilizlerin sağladığı desteği haklı çıkarmaya yönelik bir polemik» diye bir yana itmek istiyorlar. Sözlükteki tanımına göre bu bir polemik değildir, ne de başlangıcında İngilizlere yönelikti. Fogel ve Engermen günlüğün tümünü, Butler boşanma davası evrakını, ya da Kemble'ın birçok yaşamöyküsünden birini okumuş olsalardı, gerçeklik ve yorum yanlışlıkları düzelebilirdi.

Varsayımlarla değil gerçeklerle ilgilendiklerini savunan yazarlar, bilgisayar sonuçlarını ileri sürerek, beyaz erkeklerin kural olarak zenci kadınların ırzına geçmediklerini iddia ediyor ve ırklararası sömürünün «büyük çiftlik sahiplerinin yetkesinin dayandığı gizemlilik ve seçkinlik havasını güçsüz kılacağı» görüşünde olduklarını ekliyorlar. Uyguladıkları ilk ölçüt, 1860 nüfus sayımında bildirilen melez sayısının incelenmesi. Güney kentlerinde yaşayan, özgürlük tanınmış kölelerin yüzde otuz dokuzunun melez olduğu saptandı. Kentli köleler arasındaki oran yüzde 20; köle nüfusun yüzde 95'ini oluşturan kırsal alan kölerinin arasındaysa yüzde 9.9'du. Kölelerin büyük bölümü kırsal alanda yaşadığına göre, yazarların, tüm Güneyli köle nüfusundaki melez oranının yüzde 10.4 gibi bir sayıya ulaşması için elçabukluğuna gereksinmeleri yoktu. Bu gerçekten yola çıkarak şu so-

nuca varıyorlar: «Melezlerle ilgili veriler, zenci köle kadınların sömürülmesinin yaygınlığını kanıtlamak yerine bu varsayımı olumsuz yönde etkilemektedir.»

Bu görüşün birçok yanlış yanı var. Irklararası bir birleşmenin soyunda karaderililer de çıkabilir, beyazlar da, bu nedenle doğacak çocuğun rengi kesin bir kanıt sayılmaz. İkinci olarak, 1860 sayımının sonuçları nasıl ele geçirilmiştir? Fogel ve Engerman, ek olarak çıkardıkları yöntembilim cildinde, sayımın, «okur-yazar orta ve yüksek sınıf beyazları arasından seçilen» ve deri rengi ölçütünü uygulayan, «binlerce sayım görevlisi» tarafından yapıldığını yazıyorlar. Özgürlüğüne kavuşmuş kölelerin, sayım görevlilerine, kendilerinin bildirimde bulunduğunu varsayalım, ama yazarlar kölelerin de mi aynı şeyi yaptığını, ya da çalışkan sayım görevlilerinin her çiftliğe gelip kulübe kulübe gezerek renge göre karar verip kişi saydığını mı söylemek istiyorlar?

Özellikle kırsal alanda, kölelerin bildiriminin köle sahiplerince yapıldığını ve ırkların karışımı yasadışı sayıldığına göre büyük çiftlik sahiplerinin melez çocuklara babalık ettiklerini devlete bildirmekte isteksiz olacaklarını varsaymak yerinde olur sanırım.

Hiç kuşkum yok ki, çiftlik sahipleri, görmek istediklerini görüp, kendileri gibi orta ve yüksek sınıflardan gelen beyaz sayım görevlilerine bildirmek istediklerini bildirdiler. Bir büyük çiftlikteki melez oranına ilişkin tüm sayım istatistikleri güvenilmeyecek rakamlar sunar. Ayrıca, Fogel ve Engerman, kendi deyimleriyle «gebelikten korunmanın uygulanmadığı bir toplumda» bir ırza geçme olayının gerekli olarak hamilelik ve doğumla sonuçlanacağını neden düşünmekteler? Gebe kalma dönemleri bilindiğine göre, bir ırz düşmanı hedefini tutturmakta yirmide bir şansa sahipken, yazarlar yine de, her seferinde hamileliğe neden olacağına bizi inandırmak istiyorlar.

Bu görüş yanılgısı, bilgisayarın verdiği ikinci dizi bilginin kullanımını da etkiler. Kısıtlı sayıdaki çift-

lik tutanaklarından yararlanan yazarlarımız, ilk çocuklarını dünyaya getiren köle annelerin yaş dağılımını gösteren bir çizelge oluşturuyor. (Ne yazık ki kliometrisyenler, ellerindeki örneğin kapsamını bize bildirmiyor. İlk doğumların yüzde otuz altısı, on dokuz ile on beş yaşları arasında yer alıyor ve ek olarak yüzde dörtlük bir oran da on beş yaşın altındaki kızlarda görülüyor. Yazarlar yöntembilim ekinde, «kimi okurlar, tüm ilk doğumların anneler yirmi yaşına gelmeden gerçekleştiğini vurgulama eğiliminde olabilir,» diyorlar. Yapıtlarının ana cildinde ise, «ilk doğumda ortalama yaşın 22.5, en yüksek ve en alçak yaş sıralamasının ortasındaki yaşın ise 20.8 olduğunu» yazıyorlar.

Yaş sıralamasının orta yerindeki yaş yukarıda belirtilen iki sayıdan önemli olanı, çünkü 20.8 yaşın üstünde olduğu ölçüde altında da ilk doğuma rastlandığını gösteriyor. Fogel-Engerman'in bilgisayar hesabına göre ortaya çıkan ortalama yaş, çiftçi tutanaklarında görülen otuz-beş ve üzerindeki ilk doğum yaşının etkisiyle yükselmektedir; buysa «çoğu» köle kadının ilk çocuklarını yirmi iki yaşında doğurdukları anlamına gelmez.

Bu kısıtlı sunuştan yola çıkan Fogel ve Engerman şu sonuca varırlar: «On beş ile yirmi yaşları arasında görülen doğumların azlığı ancak cinsel ilişkiden uzak durma nedeniyle açıklanabilir,» ve «köle kadınlarda görülen yüksek doğurganlık oranı, çok genç yaştaki evlenmemiş kadının, beyaz ya da karaderili erkeklerce umursamazcasına gebe bırakılışının sonucu değildir.» Ve umutla şunları ekliyorlar: «İlk doğumunu yapan annelerin ortalama yaşının yüksekliği, köle anne babaların kızlarını erkeklerle cinsel ilişkiye girmekten sıkıca koruduklarını gösterir.»

Yazarları rahatsız eder görünmeye köle yaşlarının kesinliği, ya da kendiliğinden gelen düşüklerle çok genç olanlara uygulanan yöre halkına özgü yöntemlerle çocuk düşürme sorunlarını tümüyle bir yana bı-

rakacak olursak, bu ilk doğum istatistiklerinin en çok sorun yaratan yönü hiçbir yerde ilk kez âdet görme yaş ortalamalarıyla eşleştirilmemiş olmalarıdır Âdet görme yaşı gözle görülebilecek ölçüde küçülmektedir. 1960'da on iki ile on üç yaşlarına rastlarken, 1860'da genellikle on altı on yedi yaşları arasında görülüyordu. Yalnızca bununla da kalmıyor, ama modern tıp ve budun bilimin bulguladığı, ilk âdetten sonraki birkaç yılda doğurganlık oranının görece düşük sayılacağına ilişkin kanıtlar var.

Fogel ve Engerman'ın istatistikleri, kölelik düzeninde karaderili kadınların cinsel yönden sömürülmeleri üzerine hiçbir bilgi veremez. İstatistik inceleme tutanaklara geçen suçları ele aldığında değerli bir araçtır. Ama tutanaklara geçmeyen **suçlar, bi**lgisayarların büyülü gücünün dışında kalır.

6/POLİS ZABITLARINA GEÇEN IRZA SALDIRI SUÇLULARI

Amerika'da tipik ırz düşmanı kapı komşusu genç olabilir. Özellikle, kapı komşusu genç on dokuzundaysa ve yaşadığınız çevre aşağı sınıf sosyo-ekonomik tanımına uygunsa ve «getto» olarak adlandırılıyorsa. İstatistikler bunu göstermektedir.

Kişi, genellemelere varmak istiyorsa tüm istatistiklere, özellikle de ağır suçlara ilişkin olanlarına sakınımlı bir biçimde yaklaşmalıdır. Suç istatistikçileri gerçek olayları düzenli biçimde bir araya getirir ve üzerinde çalıştıkları hammaddeyi yöre polisi tutuklama tutanaklarından ya da mahkumiyet kararı tutanaklarından çıkarır. Birçok ırza geçme olayına karşın, az sayıda tutuklama ve daha da az sayıda mahkumiyet olduğuna göre, ne yazık ki büyük bir bilgi açığı vardır.

Her kasaba ve kentteki polis yakalayabildikleri saldırganlara göre istatistik yapar: Boy, kilo, yaş, ırk, suçun işleniş biçimi, daha önceki tutuklama durumları gibi konular ele alınır. Bu sayılar her yıl Washington'a gönderilerek bilgisayarlara verilir ve zorla ırza geçme üzerine en geniş kapsamlı ulusal istatistiklere dönüştürülerek, Federal Soruşturma Bürosunca Olağan Suç Raporları adıyla çıkarılır. Olağan Suç Raporları ve bir avuç kriminoloğun sonuçlandırdığı bazı yoğun araştırmalar, her şeyiyle aramızdan bir olan ırz düşmanının görüntüsünü çizmemize yardımcı olur.

Daha ileri gitmeden, uyarı niteliğinde yanıp sö-

nen ışıklarla donatılmış bir yolda ilerlediğimizi anımsayalım. Irza geçmenin feminist açıdan tanımı, toplumun değer yargıları sisteminin bağlı olduğu yasal ve cezaya ilişkin tanımının ötesindedir ve bu kitabın ileri bölümlerinde ırza geçme ve ırz düşmanlarına ilişkin ayrıntılı tanımlamaları ele alacağız. Öyleyse, Federal Soruşturma Bürosu'na göre, zorla ırza geçme «öncelikle kurbanın duyduğu utanç ve korku nedeniyle en az bildirilen suçlardan biridir,» ve beş ırza geçme olayından biri ya da yirmi ırza geçme olayından biri gerçekten bildirilmekte, bu yüzden tutulabilen istatistikler anlamını yitirmektedir. Dahası, polis ve mahkeme jürisinin kadın kurbanların, özellikle zenci kadın kurbanların sözüne inanmamakta gösterdikleri kanıtlanabilir önyargı, inceleme konusu edilebilecek olayların sayısını büyük ölçüde azaltmaktadır. Ulusal bir düzeyde, polis kendisine bildirilen tüm ırza geçme olaylarının ortalama yüzde 15'inin ilk soruşturmada «asılsız» bulunduğunu söyler, başka bir deyişle, şikayet sahibine inanmamışlardır. Polisin kurbanın sözüne inandığı, zapta geçen ırza geçme olaylarında, suçluların yalnızca yüzde 51'i gerçekten tutuklanmış ve bunların yüzde 76'sı hakkında yasal soruşturma açılmış; bunlarınsa yüzde 47'si suçsuz bulunmuş ya da davaları düşmüştür. (Kimi yörelerde, tutuklamaya dayanan mahkumiyet oranı şaşırtıcı bir biçimde yüzde 3'tür.)

1973'de Federal Soruşturma Bürosu, tüm ABD'de 51.000 zorla ırza geçme ve ırza geçme girişimi olayı saptamış ve daha önceki yıla göre yüzde 10, beş yıllık bir süre içinde ise yüzde 67'lik bir artış olduğunu bildirmiştir. Bu sayılar erginlik yaşına gelmemişlere karşı işlenen ırza geçme suçlarını içine almamaktadır. Federal Soruşturma Bürosu'nun bildirdiği olayların yüzde yetmiş üçü sonuca ulaşmış ırza saldırı eylemleridir, geri kalanlar ise saldırı ya da sonuca ulaşılmayan ırza geçme girişimleridir. Beş ırza geçmeden yalnızca birinin bildirildiğini söyleyecek olursak,

1973'de A.B.D.'de 255.000 gibi, var olanın en azını bildirdiğine inandığım bir sayıya ulaşırız. Bir karşılaştırma yapabilme amacıyla, aynı yıl için, Federal Soruşturma Bürosu'nun 19.510 adam öldürme, 416.270 ağır saldırı ve 382.680 soygun olayı bildirdiğini göz önüne almalıyız.

Adam öldürme, saldırı, ırza geçme ve soygun ağır suçların 'Dört Büyükleri'dir ve ırza geçme en hızla artanıdır. Irza geçme olayı, öbür suç niteliğindeki eylemlerde görülen yüzde 45'lik bir artışa karşın beş yıllık sürede yüzde 62 artmıştır. Bunun üzerinde düşünmediği için, Federal Soruşturma Bürosu artış nedenini araştırmaya girişmez. Bunun nedeni, kadınların özgürlüğü hareketinden konuşma yürekliliği alan kurbanların ırza geçme olaylarını bildirmelerindeki artış, ya da kadınlara yöneltilen şiddet ve düşmanlığın artması olabilir. Kesin olarak bir şey söyleyemeyiz.

Polisin inanıp 1973'de Federal Soruşturma Bürosu'na bildirdiği 51.000 ırza geçme olayından, yüzde elli birinde tutuklama yapılabildi. Buna karşılık, polisin tutuklama oranı adam öldürme için yüzde 79, ağır saldırı için yüzde 63 ve soygun için yüzde 27'dir.

Öyleyse Olağan Suç Raporları araştırmasının hammaddesini oluşturan polis zabıtlarına geçen ırza geçme suçluları kimlerdir? Bunların yüzde altmış biri 25 yaşın altındadır; suçlu sayısının yoğunlaştığı yaşlar 16 ile 24 arasındakilerdir. Federal Soruşturma Bürosu'na göre, bunların yüzde 51'i beyaz, yüzde 47'si karaderilidir, ve «geri kalanlar da tüm öbür ırklardan olanlardır.»

Az da olsa tanınan bir romancı olan Evan Connel, birkaç yıl önce, **The Diary of a Rapist** (Bir Irz Düşmanının Günlüğü) adlı, güç gösterisi niteliğindeki kitabı yazdı. Connell'ın kahramanı, Earl Summerfield, 27 yaşında ürkek, beyaz ve orta sınıftan gelen bir kamu görevlisiydi ve aşağılık kompleksine, zekasının parlaklığı konusunda asılsız hayallere, yoksunluk için-

de geçen çok kötü bir cinsel yaşama ve kendinden daha yaşlı, huysuz, tutuklu, «cinselliğini yok eden» bir eşe sahipti. Connell'in kitabı okunurken çok sürükleyici olmasına karşın Earl Summerfield'in kişiliği gerçek yaşamdaki ortalama ırz düşmanına tümüyle uymuyordu. Gerçekte, Connell'in **Günlüğü** halkın kafasında yer etmiş, ırza geçme ve ırz düşmanlarıyla ilgili hemen hemen tüm efsane ve yanlış anlamaları içermekte. Anlamsız sayılamayacak Federal Soruşturma Bürosu istatistikleriyle yeni çıkmaya başlayan kimi yoğun toplumbilimsel araştırmalardan anlaşılacağı gibi, tipik ırz düşmanı ürkeklik, cinsel yoksunluk, ve baskıcı bir eş ya da anneye sahip bir akıl hastası, bir sapık değildir. Kuşkusuz sapık katiller olduğu gibi, aile çevresi nasıl olursa olsun sapık ırz düşmanları da vardır ama bunlar kural dışı olanlardır. Zorla ırza geçme suçunu işleyen tipik vatandaş, kadınlara karşı şiddet gösterisinde bulunmayı seçen saldırgan ve nefret dolu gençten biraz daha ötede bir yerdedir.

Freud'un ruhbilimsel mirasına, ırza geçme konusunda tümüyle doğruluktan yoksun yaygın bir anlayışı geliştirdiği için şükran borçluyuz. Bu çok şaşırtıcı görünse de Freud'un kendisi, ırz düşmanları üzerine hiçbir şey söylememiştir. Yandaşları biraz daha konuşkan davranmışlarsa da onlar da fazla bir şey söylememişlerdir. Erkeklere özgü güçlülük dürtüsünü anlayan ve kadınların eşit haklara sahip olmasına sıkıca inanan bir adam olan Alfred Adler, yazılarının hiçbirinde ırza geçmenin sözünü etmemiştir. Helene Deutsch ve Karen Horney adlarında iki kadın psikolog ırza geçme olgusuna yalnızca kurbanın bakış açısından yaklaşmıştır.

Bin dokuz yüz ellilerde, kökenlerinde açık bir biçimde Freud yanlısı olan bir kriminoloji ekolü ortaya çıktı ve kısa sürede ilgisiz bırakılmış bir alanda üstünlük sağladı. Ama Freudcu kriminologlar arasında bile ırza geçme konusunu doğrudan incelemekte şa-

şırtıcı bir isteksizlik görülür. New York'daki Psikanaliz Enstitüsü'ndeki, Freudcu ve Freud'la ilgili yazının en iyi kitaplığı sayılan A. A. Brill Koleksiyonu'nda teşhircilik (penisin herkesin içinde açıkça gösterilmesi) üzerine etkileyici sayıda kalın kitap bulunmasına karşın hiçbir Freud ya da psikanaliz uzmanı ırza geçme konusunda önemli bir kitap yazmamıştır. Ruhbilim dergilerinde rastlanan ırza geçme konusundaki yazılar yok denecek denli azdır.

Freudcuların neden ırza geçme konusuna el atmadıkları sorusu düşündürücüdür. Penisin önceliğinde direnen bu düşüncenin erkeklere özgü önyargısının, «tek tek ağaçlara bakarken ormanı görmeyi engellediğini» ileri sürmekle çok acelecilik etmiş olmayız. Bundan başka, özel durumlara özgü kişilik araştırmalarının incelenmesine dayanan sezgisel yaklaşım, nesnel bir seçime yer vermemektedir. Ama belki de en önemlisi, Freudcuların büyük yanılgısının ahlaki bir yargıya varmaktaki değişmez isteksizliklerinden kaynaklanmasıydı. Psikanalizin temel dürtüsü her zaman için «sapık cinsel davranış» dediklerini «anlamak»tı, ama hiçbir zaman suçlamak değildi.

Dr. Manfred Guttmacher 1951'de şöyle yazıyordu: «Düşünsel açıdan, cinselliğe ilişkin bir suç, kişinin içinde yaşadığı toplumun cinsel törelerine karşı işlenen bir suçtur. Suç sayılır, çünkü o toplumun üyelerinde tedirginlik yaratır. Dahası, yasaklanmış eylemler, kendileri de bilinçaltında, benzer ya da bunlara ilişkin eylemlerde bulunma isteğine sahip ya da bunu gizleyip bastıran kişilerde en büyük tedirginliği yaratırlar. Başkalarının bu eylemleri benliğimizin korunma mekanizmaları için tehlike oluştururlar.»

Bu alışılmış paragrafın, çok açık biçimde Freud'a özgü çıkmazı açıkladığını sanıyorum.

Freudcu kökenli kriminologlar ırza tecavüzü ele almayı denediklerinde bu suça; teşhircilik (en gözde konuları), fahişelik, piromani (bilerek yangın çıkarma deliliği), ve ağız yoluyla cinsel ilişki kurma gibi

konuların yanısıra, dış kabında kitabın içindeki bilgilerin yalnızca yetişkinlerce okunabileceğine ilişkin bir uyarının bulunduğu yutulması olanaksız ciltlerde değindiler. Guttmacher'in **Sex Offenses** (Cinsel Suçlar) ve Benjamin Karpman'ın **The Sexual Offender and His Offenses** (Cinsel Suçlu ve Suçları) 1950'lerde çıkan bu gibi yapıtlardandır. Bu ve başka kitapları okurken bir gerçek ya da değerli bir açıklamaya rastlamak olasıdır ve ilk çıktıklarında ne denli gözüpek sayıldıklarını göz önünde bulundurmak gerekir sanırım. Ne de olsa yalnızca cinselliği değil yoldan sapmış cinselliği işliyorlardı ve tuttukları yanlış yolda yeni bir anlayış yerleştirmeyi deniyorlardı. Karpman, «Ahlaki aşağılamanın tıbbi çalışmada yeri yoktur,» diye yazdı. Gerçekten çok üstün bir anlayış ama yüz sayfa öncesinde aynı Karpman aynı kitapta sapıklığı «üremenin biyolojik amacını hiçe sayan bir davranış» diye açıklamıştır.

Genelde birbirleriyle tartışmaktan hoşlanan Freudcu kriminologlar, ırza geçme suçlusunu, doğası gereği «çocukça» olan, ve anneyle ilişki kurmaya yönelik «doğal» içgüdünün engellenmesinden kaynaklanan «denetlenemeyen bir dürtü»nün kurbanı olarak tanımladılar. Böyle bir kişinin ırza geçme eylemi, «yetersizlik duygularından» çıkan «nörotik bir aşırı tepkiydi.» Freudcuların en sevdiği bir deyişle, o «bir cinsel sapıktı.» Karpman ırz düşmanlarının, «kurbanından çok kendilerine acı çektiren bir hastalığın kurbanları» olduklarını yazdı.

Bunun, Freudcuların en sevdikleri ırz düşmanı tanımı olduğunu eklemeliyim, çünkü bu tanıma uyanları tedavi altına alabileceklerini düşünüyorlardı. Örneğin Dr. Guttmacher başka tipte ırz düşmanlarının varlığının bilincindeydi ama, onlar canını sıkıyordu. Dediğine göre kimileri, abartılmış bir eril cinsel etkinlik kavramıyla yüklü «sadist» kişilerdi, kimileri de «yengi sahibi bir ordunun askerleri gibiydi.» Dr. Guttmacher şunları yazdı: «Görüldüğü gibi, cinsel

yönden uyumlu gençler bir gecede bir dizi hırsızlık olayına karışmış ve bu hırsızlıkların birinde, başka bir yağmalama eylemiymişcesine ırza geçme suçu işlemişlerdir.»

Guttmacher Baltimore ağır ceza mahkemelerinin adli tıp başhekimiydi. Guttmacher'in, ırz düşmanlarının cinsel yönden uyumlu gençler olabileceği konusundaki tüyler ürpertici, gelişigüzel gözlemi, Freudcu kökenli kriminolojik yazında sık rastlanan bir tema olan erkek üstünlük ve saldırganlığının mutlak doğruluğuna dayanan Freudcu inancından ileri geliyordu. Ama «cinsel yönden uyumlu gençleri» bir anda kenara iten Guttmacher, daha çok hoşuna giden, kendi kullanımına verilmiş iki ırz düşmanı üzerine bilimsel çalışmaya girişti. Her iki suçluda da tırnak yeme alışkanlığı vardı ve her ikisinin de «her şeye kusur bulan» anneleri vardı. Birinin torbaları gelişmemişti. İki suçlunun ne denli sık kendilerini doyurup, yataklarını ıslattıklarını anlattığı sıkıcı bölümlerde kadınlar konusunda neler düşündüklerini yazmayı akıla getirmemiştir.

Belki de ırza geçme konusuna en özlü Freudcu yaklaşım 1854'de yürütülen, ırza tecavüzden mahkûm 8 kişiye uygulanan Rorschach araştırmasıdır. Bu araştırma, yazarlardan biri olan ünlü psikanalist ve kriminolog Dr. David Abrahamsen'in şu çarpıcı savı ileri sürmesine neden oldu:

> Varılan sonuçlara göre cinsel suçluların eşleri yüzeyde erkeklere boyuneğici ve mazoşist bir biçimde davranan ama açığa çıkmayan bir biçimde kadınlıklarını yadsıyan ve saldırgan erkeğimsi bir yönelme gösteren kişilerdi; bilinçsiz olarak cinsel saldırganlık çağırısında bulunmakla birlikte buna soğukkanlılık ve karşı koyma ile karşılık veriyorlardı. Kocalarını kendilerini kanıtlamak konusunda uyarıyorlardı, ama onların bu girişimleri düş kırıklığıyla sonuçla-

nıp, erkeklikleri üzerine duydukları kuşkuları artırıyordu. Böyle yaparak, eşler suçlunun annesiyle olan ilişkisini sürdürüyorlardı. Eşlerin neden olduğu cinsel düş kırıklığının kişiyi ırza geçmeye iten etkenlerden biri olduğundan kuşku duyulamaz. Bu etken baştan çıkarıcı, ama karşı koyan anneye boyun eğdirme amacı taşıyan, yönü değiştirilmiş bir girişim olarak tanımlanabilir.

1960'larda kriminoloji alanında önderlik toplumbilimcilerin eline geçti ve bu iyi oldu.(*)

(*) Geçişler hiçbir zaman keskin değildir. 1965'de, Alfred C. Kinsey tarafından kurulan Cinsel Araştırma Enstitüsü üyeleri ve Paul Gebhard'ın hazırladıkları Cinsel Suçlar adlı 900 sayfalık kitap çıktı. Gebhard'ın kitabı, özel durumlarla ilgilenen Freudcularla toplumbilimsel yaklaşım arasındaki zincirin eksik halkasını oluşturdu. Dr. Kinsey'in yapıtlarını bozan ırkçı önyargıdan kurtulamayan Gebhard ekibi, mahkum olmuş ırz düşmanları, çocuklarla cinsel ilişki kuranlar ve eşcinseller arasında anlamlı ayrılıklar ve benzerlikler bulmayı denedi ama «onların cinsel davranış ve tutumları bir ölçüye kadar değişik olduğundan» zencileri araştırmalarının dışında bıraktılar. Kinsey'in ruhu bu çalışmanın üzerinde gezinmekte. Gebhard bize şunları söyler: «Dr. Kinsey'in sık sık dediği gibi, 'iyi vakit geçirmek' ile 'ırza geçmek' arasındaki ayrım, sonunda eve döndüğünde kızın anne babasının evde olup olmadığına dayanabilir.» Başka bir yerde, Gebhard bu denli az sayıda kadın cinsel sapık bulunmasının nedeninin «ortalama kadının ortalama erkekten daha zayıf bir cinsellik dürtüsüne sahip olması» olduğunu bildirir. Bu araştırmanın en kullanışlı gözlemi şudur: Deney yapılan grupla karşılaştırılmak üzere olağan durumunda bırakılan kilise ve sendika üyelerinden oluşan bir grupla karşılaştırıldığında, ırza geçme suçlularının «heteroseksüel uyumu nicelik bakımından ortalamanın çok üzerindedir.» (Kitabı okuyanların da yapabilecekleri) başka bir kullanışlı gözlem ise uykuda boşalmanın, kendini doyurmanın, hayvanlarla cinsel ilişki kur-

Toplulukların davranış biçimleri ve toplumsal değerlerinin ölçülmesiyle ilgilenen toplumbilimciler, bireysel durum incelemelerinden çıkardıkları bilgilere dayanmak yerine, bizlere çizelgeler, diyagramlar, toplumsal konularla ilgili kuramlar ve hepsinin üzerinde suça ilişkin katı, soğuk istatistik bilgiler sundular. (Haklıya hakkını vermek gerekir. Bilgisayar teknolojisinin gelişimi bu tür araştırmaları büyük ölçüde kolaylaştırmıştır.)

1971'de, Amerika'nın önde gelen kriminoloğu Marvin E. Wolfgang'ın öğrencisi ve İsrailli bir toplumbilimci olan Menachem Amir, ırza tecavüz konusu üzerine on yıl önce başladığı bir araştırmayı Philadephia kentinde yayınladı. Yöntembilimsel dilden sıkıntı çekenler için güç bir kitap olan **Patterns in Forcible Rape** (Zorla Irza Geçme Biçemleri), zorbalık tehdidi içeren durumlarda kadınların kültürel koşullanmadan kaynaklanan davranışları konusunda rahatsız edici ölçüde duyarsız olmasına karşın; Philadelphia'da gerçekleştirilen bu araştırma aydınlatıcı nitelikteydi. Irza geçme ve ırza geçme suçluları konusunda yapılan ilk neden-sonuç ilişkilerini göz önüne alan, derinliğe sahip istatistik araştırmaydı. Polisin kısıtlı bakış alanının ve Olağan Suç Raporlarının ya da Freudcuların özel durumlara yönelen ilgisinin çok ötesine ulaşan Amir, bilgisayarını eylemi gerçekleştirme biçimi, bireysel ırza geçmeye karşı kitlesel ırza geçme, ekonomik sınıf, suçlu ve kurbanı arasında önceden var olan ilişkiler, ve hem ırksal hem de ırklararası ilişkiler gibi değişken konularda bilgilerle programladı. Tarihte ilk kez tipik ırz düşmanının keskin çizgilerle belirlenen görüntüsü ortaya çıkarıldı. Te-

---

manın ve evlilik öncesi, evlilik dışı ve evlilik sonrası cinsel birleşmenin erkeklerin ırza geçme nedenlerine ilişkin bir araştırmayla hiçbir ilişkisi olmadığıdır. Ve belki de bunu kanıtlamak için 900 sayfalık bir kitap yazmak gerekmiştir.

melde olağanüstü olmayan, şiddete eğilimli bir kişi olduğu görüldü.

Pennsylvania Üniversitesi kriminoloji bölümünde Amir'in hocası olan Marvin Wolfgang, yapıtlarında uzun uzadıya geliştirdiği «şiddet altkültürü» kuramı açısından övgüyü hakeder. Şiddet altkültürünün anlaşılması ırz düşmanının tanınması açısından çok önemlidir. «Toplumsal sınıf,» diye yazar Wolfgang, «tüm ağır suçların incelenmesinde önemli yer kaplar.» Çok basitleştirilmiş biçimiyle Wolfgang'ın kuramına göre toplumumuzun ağır basan değerler sisteminin içinde, yönetimdeki kişilerin ağır basan kültürlerine karşıt gelişen değerlere sahip aşağı sınıflardan gelen yoksullar, haklarından yoksun bırakılanlar ve zencilerin oluşturduğu bir altkültür yer alır. Ağır basan kültür, uygarlık kuralları çerçevesinde işleyebilir, çünkü istediğini elde etmek için şiddete başvurma gereksinimi pek duymaz. Engellenen, sesini duyuramayan ve öfkeli altkültür şiddete başvurmakta daha çabuk davranır; gerçekten, şiddet ve fiziksel saldırganlık olağan yaşam biçimine dönüşür. Özellikle genç erkekler açısından.

Başka kuramlara benzemeksizin, kusursuz istatistik incelemelere dayandırılan Wolfgang'ın suç kuramı tüm yanıtları; özellikle şiddet suçları için, düzendeki toplumsal eşitsizliklere dayanarak özür arayan liberallerin istediği türde yanıtlar içermeyebilir ama, toplumsal eşitsizliğin şiddet altkültürünün temel nedenlerinden biri olduğunu ilk söyleyecek kişi Wolfgang' dır. Wolfgang'ın kuramı, şiddeti yönetimsel hiyerarşinin ve onun baskıya dayanan üstyapısının bir ürünü olarak yorumlamayı yeğleyen radikal düşünürleri de doyurmaz.

Ama topluma karşı, suç niteliğindeki şiddete yönelenlerin çoğunun aşağı sosyoekonomik sınıflardan geldiği gerçeği yadsınamaz; tarihsel olarak baskı altında tutulan karaderili halkın çoğu aşağı sosyoekonomik sınıflarda toplanmıştır ve sayım sonuçlarında

beliren nüfus oranıyla ters orantılı, ama ekonomik merdivendeki yerleriyle ters orantılı olmayan sayıda şiddet suçu işlerler.

Burada, **Sefiller**'de bir somun ekmek çalan Jean Valjean'dan değil, Wolfgang'ın deyimiyle, şiddet altkültürünün başlıca ilkelerinden olan «erkeklik ve sertlik gösterisi» biçiminde fiziksel saldırganlıktan söz ediyoruz. Ya da son günlerdeki yaygın deyimiyle «**machismo**» unsurundan söz ediyoruz. Özellikle bir topluluk ya da çete içinde **machismo**ya uymak, aşağı sınıflardan genç erkekler için kişilik, ün ve yer edinmenin kaçınılmaz koşuludur. Kuşkusuz, cinsel saldırganlık da **machismo**nun önemli bir parçasıdır.

Amir'in araştırmasının tek önemli katkısı, ırz düşmanını açıkça şiddet altkültürünün içine yerleştirmiş olmasıdır. Irza geçme suçlusunun, herhangi bir suçluya özgü olabilecek kişilik bozuklukları ve bireysel garipliklerinin dışında ayrıca belirlenebilecek hiçbir hastalığa sahip olmadığı ortaya çıkmıştır.

Amir'in bulguladığı ırza geçme biçimleri, Philadelphia polisinin 1958 ve 1960 arasındaki toplam 646 olay ve 1292 suçluyu içeren dosyalarından çıkarılmıştır.(*) Amir'in araştırmasının ortaya çıkardığı başka bir gerçek, Philadelphia'daki olayların yüzde 43'ünde ırz düşmanlarının iki kişi ya da topluluk halinde eyleme giriştiğidir. Bu gerçek ırz düşmanının içe ka-

(*) Amirin elindeki hammadde Federal Soruşturma Bürosu'nunkinden farklıydı. Federal Soruşturma Bürosu, ırza geçme ya da ırza geçme girişiminden tutuklananlarla ilgili veriler sunmaktaydı. Amir'in verileri, polisin «gerçek» olduğuna inandığı bildirilmiş tüm ırza geçme olayları üzerine istatistik bilgilere dayanıyordu. Amir ırza geçme girişimlerini göz önüne almamıştı, ama hiçbir zaman yakalanmayan «bilinen» suçluları ele almıştı. Toplumbilimci «bilinen» derken «polisçe bilinen» değil «varlığı yadsınamayan» demek istiyordu. Amir'in incelemesinin temelini oluşturan 1272 suçludan, yalnız 845'i tutuklanmıştı.

panık, yalnız bir suçlu olduğuna dayanan yaygın görüşü yalanlamıştır.

Philadelphialı ırz düşmanının ortalama yaşı 23' dü ama ırza geçme suçunu en çok işlemeye yatkın yaş grubu 15 ile 19 arasıydı. Philadelphialı ırza geçme suçlularının büyük bir kısmı evli değildi; bu durum genç yaşta olmalarına bağlanabilir. Bunların yüzde doksanı «nitelikli işçiden işsizlere doğru inen» bir sıralamayla, «aşağı düzeydeki mesleklerden» kişilerdi. Philadelphialı ırza geçme suçlularının yarısı daha önceden tutuklanmıştı ve hırsızlık, soygun, uygunsuz davranış ve saldırı gibi suçlar işlemişlerdi. Poliste sicili olanların yalnızca yüzde 9'u ırza geçme suçundan tutuklanmıştı. Başka bir deyişle, ırza geçme suçluları tipik genç suçlu özelliklerini taşıyordu. (*)

Philadelphialı ırza tecavüz suçlusunun genellikle, sayım sonuçlarına göre yüksek oranda suç ve özellikle de «kişiye karşı işlenen suç» gözlemlenen kentin ara sokaklarında yaşaması şaşırtıcı bir gerçek değildi. Kurbanı da aynı çevrede yaşıyordu. Amir, çok yoğun bir zenci getto nüfusu olan büyük bir kuzey kentini ele aldığına göre toplumbilimcinin zenci suçlular oranı ulusal ortalamanın üzerindeydi. Daha önce söylediğim gibi, Federal Soruşturma Bürosu tutuklu tüm ırza tecavüz suçlularının yüzde 47'sinin zenci olduğunu bildiriyordu. Amir ise Philadelphia'da tutanaklarda görülen ırza geçme suçlularının yüzde 82'sinin, ırza geçme kurbanlarının ise yüzde 80'inin zenci olduğunu gördü. Amir şu sonuca vardı, «Irza geçme ırk içinde ortaya çıkan bir olaydı, özellikle zenci er-

(*) Federal Soruşturma Bürosu'nun son yıllardaki istatistiklerden yararlanan «Sabıkalılar» dosyasında tüm tutuklanan ırza geçme suçlularının yüzde 70'inden çoğunun sicilli oldukları belirtiliyordu. Buna ek olarak, yüzde 85'inden çoğu aynı suçu yinelemekten daha sonraki polis tutanaklarında belirli sürelerde yinelenme sayılarına göre hırsızlık, saldırı, soygun, ırza geçme ve adam öldürme düzeninde sıralanarak görülüyorlardı.

kek ve kadınlar arasında gelişiyordu. Başka bir deyişle: Philadelphia'daki ırza geçme kaçınılmaz bir biçimde zencinin zenciye uyguladığı bir eylemdi. Zenci erkekler zenci kadınların ırzına geçiyordu. Beyaz kadının ırzına geçen beyaz erkek daha az sayıdaydı. Çoğu ırz düşmanı, kendilerine uygun gelecek biçimde, kendi mahallelerinde ya da yakın çevrede yaşayan kadınlara saldırıyordu. Amir, 1958-60 yılları arasında Philadelphia kentinde ırklararasında meydana gelen ırza geçme olaylarının yüzdesinin düşük olduğunu bulguladı. (Daha yakın zamanlarda yapılan araştırmalar bu noktada Amir'den ayrılır. Irklararası ırz geçme üzerine geniş bir tartışma «Irk Sorunu» bölümünde yer alıyor.)

Amir, «Geçmişteki izlenimin tersine, inceleme, saldırıların yüzde 71'inin tasarlanmış olduğunu göstermiştir,» diye yazdı. Bu gözlem, Amir'in ırza tecavüz konusundaki araştırmalara yaptığı başka bir önemli katkıdır. Amir bu eylemin, bastırılmış duygular ve denetlenemeyen cinsel istekler içindeki bir kişinin o andaki bir patlaması olmaktan çok öte, genellikle önceden tasarlanmış, ya tek bir kişi ya da bir arkadaş topluluğunca ayrıntılı biçimde düzenlenmiş olduğunu gördü. Kimi durumlarda, yalnız ırz düşmanının ya da çetenin aklına koyduğu biri bulunuyordu ve serinkanlılıkla, kadını uygun bir duruma getirmek için gerekli önlemler alınıyordu. Başka durumlarda ise bir çete, bir çift kafadar ya da yalnız gezen bir ırz düşmanı saldırı kararını önceden almıştı ama hedefin seçimi rastlantıya bırakılmıştı. Önlerine kim gelirse, yakalanıp zorlanarak ya da kandırılarak uygun bir yerde saldırılmıştı. Bekleneceği gibi, Philadelphia polis dosyalarındaki topluca ırza geçme eylemlerinin hemen hemen tümü tasarlanmıştı. Gerçekten, önceden tasarlama ve işbirliği, topluca ırza geçme eyleminin yürütülmesi açısından kesinlikle gerekliydi. «Güvenceli» bir yer bulunmalıydı; yoldan geçenler, polis ya da komşuların ırza geçme olayından haberdar ol-

mamaları için önlemler alınmalıydı; kurban seçimine topluluk karar vermeliydi.

Amir'in incelemesinde yer alan, bireysel ırza geçme eylemlerinin dörtte biri tasarlanmamıştı. Amir'in sözleriyle, o anda suç işlemeye itilen suçlunun «bu suçu işleyeceği konusunda önceden varolan bir düşüncesi yoktur... ama olanaklar (karşılaşma yeri, kurbanın davranışları) bu içgüdüyü yaratmış ya da suçlunun sağduyusu, çoğunlukla olaydan önce içilen alkolün etkisiyle zedelenmiştir.»

Amir'in bilgisayarından elde ettiği başka gözlemler şöyle: Philadelphia'da zorla ırza tecavüz sıcak yaz aylarında biraz artıyordu. Irza geçme tüm yıl boyunca görülen bir olay olmasına karşın topluca ırza geçmede yaz aylarına özgü gözle görülebilir bir artış oluyordu. Cuma gecesi, cumartesi ve pazar günleri, ırza geçme olayına, saldırganın açısından bir hafta sonu şenliği ve para kazanmanın (ya da kazanamamanın) kutlanması gibi ilginç bir boyut katarak eylemin yapılması için seçilen en uygun zamanı oluşturuyordu. Genellikle geceler gündüzlere yeğ tutuluyordu: Kadınlar için en tehlikeli saatler gece sekiz ile sabaha karşı iki arasındakiydi. Amir'in incelediği 646 olayın yüzde 85'inde, amaca ulaşmak için ırza geçen ya da geçenler herhangi bir biçimde fiziksel güç ya da silah kullanımına gereksinim duymuşlardır. Geri kalan yüzde 15'inde, sözle sindirme ya da saldırganların orada bulunmaları kurbanın direncini kırmaya yetmişti.

Başka şiddet suçları ırza geçmeyle istatistik açıdan karşılaştırıldığında, zorla ırza geçen kimsenin kişilik yapısı, ağır saldırı suçunu işleyen kimseyle soygun suçunu işleyenin kişilik yapılarının ortasında bir yere düşer.(*) Kişilik çiziminin içine giren değişik ko-

(*) Bu değerli bilgiyi, yine Marvin Wolfgang'ın başka bir öğrencisi olan toplumbilimci Lynn Curtis'e borçluyum. Irza geçme suçlusunun «ortadaki adam» olduğu Fede-

nular arasında yaş, ırk, iş, suçun uzamsal biçimleri, uygulama yöntemleri, alkolün oynadığı rol, daha önceki tutuklamalar, yeralır.

Irza geçme, soygun ve saldırı suçlularının kişilik çizimleri yan yana konduğunda, ırza geçme suçlusunun ortadaki adam olduğu görülür. En belirsiz görünüm onunkidir. Onun kişilik çiziminin öbürlerinden bir şeyler «ödünç aldığı» söylenebilir. Irza geçme suçlusu saldırı suçlusundan biraz daha genç, soyguncudan biraz daha yaşlıdır. Ağır saldırıdan yakalanan ortalama adamdan daha az fiziksel güç kullanır ama ortalama soyguncudan daha çok güce başvurur. Saldırıdan tutuklanan adama göre, suçu işlemeden önce daha az alkol alır ama soyguna çıkan adama göre, suçu işlemeden önce daha çok alkol alır. Saldırıdan tutuklanan adama oranla kendi mahallesinde daha az suç işler, ama silahlı soygun yapan adam kadar uzaklara gitmez.

Daha başka iki karşılaştırma bir ölçüde birbirine bağlıdır: Irza geçme, saldırıya oranla daha çok, soyguna oranla daha az sık olarak tümüyle yabancı birine yöneltilmektedir. Son olarak da, bir ırza geçme olayının ırklararası olması olasılığı bir saldırı olayınkinden daha çoktur ama ırklararası unsur soygunda daha yoğundur.

Zorla ırza geçme suçlusunun «ortadaki adam» görüntüsü, öbür iki suçtan bazı özellikleri «ödünç alan» eyleminin doğasını yansıtıyor olabilir. Saldırı gibi ırza

---

ral Soruşturma Bürosu'nun Olağan Suç Raporlarında belirlendi. (1969) Şiddet Eylemleri 11. ve 12. ciltleri içeren bu rapor, Curtis'in yardımcı yönetici olarak görev yaptığı Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesi Ulusal Komisyonu'na sunuldu; Curtis'in müsveddesinden okuduğum, şiddet eylemlerinin Dört Büyükleri konusundaki yapıtında da «ortadaki adam» görüşüne yer veriliyordu. Şunu da söylemek gerekir ki, katilin kişilik çizimi, üç öbür şiddet suçlusundan belirli bir biçimde ayrılıyor.

düşükken, oradan oraya gitmek için arabaya gereksinim duyulan büyük bir alana yayılmış Los Angeles bu konuda önde gelmektedir. Bu iki kentte polis tutanaklarını gözden geçiren iki toplumbilimcinin bulguladığına göre, Bostonlu ırz düşmanı kurbanını bulmak için zorla bir apartman dairesine girerken Los Angelesli ırz düşmanı kurbanını arabasına almaktadır. Aynı zamanda toplu tecavüz eyleminin Boston'da olduğundan daha çok Los Angeles'de görüldüğü saptanmış ve bu durum, oto-stopçuluğu teşvik eden ulaşım ve bir yerden öbürüne gitme sorununa doğrudan bağlı görünüyordu. Bostonlu ırz düşmanı daha sık silah kullanıyordu; bu anlaşılır bir olguydu, çünkü tek başına iş gören suçluların, yalnızca sayılarıyla bir güç ifade eden grup halindeki ırz düşmanlarından daha çok güç gösterisinde bulunmaya gereksinimi vardı.

ÇİFTLER, TOPLULUKLAR VE ÇETELER

Bir ırz düşmanının, ilk kurbanına yönelmişken ikincisini de kıstırarak etkisiz kılabildiği duyulmamış bir şey olmamasına karşın ırza geçme durumlarında nicesel eşitsizlikler ırz düşmanından yanadır. Yalnızca bu bile eylemin doğası üzerine bize çok şey söyler.

Topluca ırza geçme iki ya da daha çok erkeğin bir kadına saldırması olarak tanımlanabilir. Sözünü ettiğim gibi, Amir Philadelphia'daki olayların yüzde 43'ünde kadın kurbana iki ya da daha çok kişinin saldırdığını bulguladı. Toronto'da yapılan bir incelemede bu oran yüzde 50 olarak belirdi. Başkent Washington'da yapılan bir incelemede ise yüzde 30 olduğu görüldü. Toronto ve Philadelphia'da, toplu saldırıda bulunan ırz düşmanları toplam suçlu sayısının yüzde 71'ini oluşturuyordu.

Aşırılıklara kaçmayan biri olan Amir, «Nedensel açıklama ne olursa olsun, bu sonuçlar şaşırtıcıdır,» diye yazdı. Toplumbilimci bu şaşkınlığı dile getirdi,

dışı yoldan zorla girilen kurbanın evinde gerçekleşti; yüzde 22'si otomobillerde, yüzde 26'sı «açık havada» (arayollar, parklar, caddeler, sokaklar, çalılıklar, binaların arkaları, vb), yüzde 9'u suçlunun evinde, geri kalan yüzde 9'u ise bir kilise ya da terk edilmiş bir bina gibi çeşitli kapalı yerlerde meydana geldi.

Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesi Ulusal Komisyonu'nun geçici işbirliğiyle yürütülen ve 17 kenti kapsayan bir incelemede bildirildiğine göre tüm ırza geçme olaylarının yüzde 52'si evde (çoğunlukla yatak odasında) gerçekleşti; yüzde 23'ü açık havada; yüzde 14'ü ticari kuruluşların binalarında ya da başka yerleşme merkezlerinde meydana gelirken yüzde 11'i otomobillerde gerçekleşti.

Menachem Amir'in Philadelphia'ya ilişkin incelemesi tüm ırza geçme olaylarının yüzde 56'sının evde, yüzde 18'inin açık havada, yüzde 11'inin kapalı yerlerde, ve yüzde 15'inin otomobillerde meydana geldiğini bildiriyordu. Bir suçlunun kurbanına, saldırı için uygun bir yere gelene dek, ya zorla ya da kandırarak eşlik ettiğini göz önüne alan Amir, «bir ırza geçme olayının ilk karşılaşma yeri» dediği özelliğin de üzerinde duruyordu. Amir, olayların yüzde 48'inde suçluların kurbanlarını ilk kez sokakta gördüklerini saptadı.

Bu üç dizi istatistiğe göre, sokak, ev ve araba en tehlikeli yerler olarak beliriyor, geriye ne kalıyor ki? Kapı ve pencerelere takılacak sağlam kilitler, oto-stop yapılmaması konusunda verilecek öğüt (ve gece eve yürürken ıssız yerlerden geçilmemesi) olağan önlemlerdir ama bunların cinsel zorbalık ideolojisini ve suçu daha iyi anlayabilmemiz konusunda hiçbir etkisi yoktur.

Irza tecavüz, ırz düşmanının kafasında başlar ve yerin bununla ilgisi olmayabilir. Boston ve Los Angeles'deki ırza geçme olaylarının karşılaştırmalı kısa bir incelemesi bu yönden ilginçtir. Yoğun nüfusun küçük alanda toplandığı Boston'da ırza geçme oranı görece

geçmek de başka bir insana fiziksel zarar veren bir eylemdir ve soygun gibi (aynı zamanda) bir mülkiyet ele geçirme eylemidir: Ama kadın gövdesine sahip olmaktır. Irz düşmanının gözünde bir kadın hem nefret edilen hem de arzulanan bir mülkiyet nesnesidir. Kadına duyulan düşmanlık ve sahip olma isteği eşzamanlı güdüler olabilir ve ona duyulan nefret, istemine karşın ona sahip olmak için girişilen aynı eylemde ortaya konabilir.

Yaygın kanının tersine, New York ile Washington Amerika'nın ırza tecavüz merkezleri değildir. Her yıl Federal Soruşturma Bürosu'nca bir çeşit olumsuz Oscar gibi dağıtılan bu onur belgesi, çoğunlukla Los Angeles'e verilir ama Denver, Little Rock, Memphis, San Francisco-Oakland, Las Vegas, Tallahassee ve Albuquerque de Los Angeles'in hemen ardında sırada beklemektedir ve ırza geçme konusunda çalışan özenli bir araştırmacı polis zabıt işlemlerinin kentten kente büyük ölçüde değiştiğini göz önünde bulundurmalıdır. Federal Soruşturma Bürosu'nun üzerinde durarak belirttiğine göre nüfusu çeyrek milyonu aşkın kentlerde, kent merkezinin uzağındaki yörelerde görüldüğünden daha çok kişi başına düşen ırza geçme olayı izlenirken kırsal alanlar çok gerilerde kalmaktadır, böylelikle bu anlamda ırza geçmenin bir büyük kent suçu olduğunu ileri sürebiliriz ama ırza geçme oranı kent merkezinin dışındaki bölgelerde de gözle görülür biçimde yükselmektedir. Kişi başına düşen ırza geçme oranına coğrafik yönden bakıldığında, Güneybatı eyaletleri önde gelmektedir. Güneybatı eyaletleri adam öldürme ve saldırıda da önde gitmektedir, böylece Güney ve Batıya özgü şiddet geleneğinin etkin bir unsur olduğu ileri sürülebilir.

Irza geçmenin başka yönlerini olumsuz biçimde etkileyecek ölçüde ilgi gören istatistik bir konu; suçun işlendiği yerdir. Brenda Brown'un Memphis polis bürosunda yaptığı incelemede bildirildiğine göre, tüm ırza geçme olaylarının yüzde 34'ü, çoğunlukla yasa-

çünkü ırza geçme konusundaki psikiyatrik yazın topluca ırza geçme olgusunu «suskunlukla» ele almıştı. Emniyet müdürlükleri, ilke olarak, topluca ırza geçme istatistiklerini kamuya sunmak üzere tutmaz ve Federal Soruşturma Bürosunun Olağan Suç Raporları bu gibi bilgileri incelemez.

Erkekler çift ya da çete halinde kadına saldırdıklarında, durumlarının fiziksel üstünlüğü açık ve kuşku götürmezdir. Erkeğin kadını ele geçirmesinden ibaret bir olay olmayan topluca ırza geçme, erkeklerin kadını ele geçirişidir. Eşit savaşma olanağı bulunmayan toplu ırza geçme olgusu, erkeklere özgü zorbalık ideolojisini en çarpıcı biçimde kanıtlar. Sayısal eşitsizlik yabansı amaçların kanıtıdır. Lionel Tiger'ın bir deyimini kullanmak gerekirse, bu eşitsizlik hem erkekler arasında görülen bağlılık ilişkilerinin hem de bireylerin kimliklerinin bilinmediği toplu saldırı yoluyla kurbanı ırza geçmenin de ötesinde aşağılama isteğinin kanıtıydı.

Bangladeş ve Vietnam örneklerinde gördüğümüz gibi, erkekler savaşta kimliklerini gizleyecek ve güven sağlayacak biçimde toplu halde ırza geçme eğilimindedir ve arkalarında erkeklere özgü güçlü bir bağlılık duydukları tepeden tırnağa erkek olan bir ordu vardır. Gündelik toplu ırza geçme eylemlerinde, genç erkekler raslantısal olarak bir araya gelmiş ya da ilişkileri daha önceden iyi amaçlarla bir çete oluşturmalarını sağlamışsa aralarında varolan erkeklere özgü bağlılık benzer biçimde etkili olmaktadır. Topluca ırza geçme eylemi amaçlarına uygun olarak Bilinmeyen Kadın durumuna gelen kadın kurbana karşı erkekler arasında birlik sağlar.

Savaşta ırza geçme, çok günlük ve sıradan bir olay olduğu ve yağmalama ya da adam öldürmeyle bir tutulduğu için akli dengesizliğin belirtisi sayılmamıştır. Gündelik ırza geçme eylemiyse işbirliği, güvence ve tasarlama açısından arkadaşlık sistemine dayandığından bir erkeklik yarışması niteliği taşımasın-

dan, kimi zaman soygun ve hırsızlıkla ilişkili olduğundan ya da eğlence ve şenlik konusu sayıldığından ötürü psikiyatrik değirmene yeterli malzeme sağlayamamıştır. Dr. Guttmacher'in şu sözünü anımsayalım: «başka bir yağmalama eylemi...»

Menachem Amir'in ele aldığı polis zabıtlarında görülen ırza geçme suçlularının yüzde 55'i çete halinde ırza geçerken başka bir yüzde 16'sı ikili grup halinde tecavüzü yeğlemişti. Çift halinde ırza geçme ayrı bir olgu olarak incelenmemiştir. Çete halinde ırza geçme konusundaki incelemeler az sayıda ama ilginçtir.

Californialı grup piskoloğu W. H. Blanchard, biri beyaz öbürü zenci, çete halinde iş gören iki grup genç ırza tecavüz suçlusu hakkında etkileyici bir çalışma yayınladı. Söz konusu suçluların yaşlarını belirtmeden onlara kısaca «çocuklar» diyor ve bir çocuk ıslah evine yerleştirildiklerini söylüyordu. Psikolog her iki grubu grup içi Rorschach İşlemi dediği testlerden geçirdi. Kişisel bir görüşmeden sonra, sınırsız çeşitlilikte kişisel yoruma açık olan rastgele düzenlenmiş boya lekelerinin bulunduğu kartlardan oluşan Rorschach kart dizisi her çocuğa gösterildi. Daha sonra test grubun tümüne birden uygulandı ve çocuklara her karta bir tek yanıt vermeyi kararlaştırmaları söylendi. Blanchard'ın sözleriyle, «Bu, çocukların grup içi devinim gücü ve kurallarına uymak için ilk yanıtlarını nasıl değiştirdiklerinin anlaşılması açısından mükemmel bir olanak» sunmaktaydı. Blanchard kısa sürede kartlara verilen grup yanıtının daha zengin ve genişletilmiş olduğunu çünkü «grupta üstünlük kurma yarışının baskısı ve grup deviniminin uyarıcı gücünün etkili olduğunu» bulguladı.

Blanchard'ın yazdığına göre, beyaz grup, «Los Angeles, Hollywood tepelerinde, gözden ırak bir köşede iki sevgiliye yöneltilmiş özellikle kötücül bir saldırıya katılmıştı.» (Gerçekte çete halinde ırza geçme eylemlerine bakıldığında, Hollywood tepelerindeki

olay o denli kötücül sayılmazdı.) Saldırıya beş çocuk katılmıştı ama yalnızca önderleri olduğunu söyledikleri Keith, Harry ve Don nezarete alınmıştı. Irza geçme olayı şöyle gelişmişti: Kendi aralarında kafayı çeken gençler, park edilmiş bir arabadaki sevgilileri «korkutmanın» eğlenceli olacağına karar verdiler. Arabaya yaklaştıklarında durum kızışmıştı. Keith kontak anahtarını kapınca arabadaki çocuk dışarıya çıkıp karşı koydu, ve Keith ona bir yumruk indirdi. Öbürleri de çocuğun üzerine atladılar ve Harry para cüzdanını aldı. Blanchard'a göre «Kız, erkek arkadaşını rahat bırakacak olurlarsa Keith'in her dediğini yapmayı kabul etti.» İlk olarak kızın ırzına, arabada Keith geçti, bu arada öbür çocuklar da kızın göğüslerini avuçlayıp giysilerinin çıkarılmasına yardım ediyorlardı. Keith'den sonraki Don'du. Bu arada acı duymaya başlayan kız, ırzına geçilmesi yerine Don'a kendi eliyle mastürbasyon yapmasına izin verilmesi için yalvardı. Don kabul etti. «Bu olay sırasında,» diye yazdı Blanchard, «öbür çocuklar arabanın çevresinde coşup bağırışarak pencerelere vuruyorlardı.» Don'un işi bitince bir üçüncü çocuk denemeye kalktı ama Keith yakalanacaklarından korkmaya başlamıştı. Üçüncü çocuğu arabanın içinden çıkararak kaçmalarını söyledi.

Blanchard'ın çocuklarla yaptığı görüşmelerde, ana şiddet eylemi kızın erkek arkadaşına yönelik olan Harry (kızın ırzına geçme olanağını ele geçirememişti) önderleri Keith'i şöyle anlattı:

> Ne zaman, gözünde güneş gözlükleriyle kumsalda güneşlenen bir kız görse üzerine kum dökerdi, kız da buna deli gibi öfkelenirdi. Onunla olduğunuzda rahat duramazsınız, ya bir yerinizi çekiştirir, ya da çimdikler... Yumruklamak için kolunu kaldırıp, midenize vurmasını beklemeden onunla birlikte kumsalda uzanamazsınız. Keith'le birlikteyseniz, her an her zamanki nu-

maralarından birini yapmasına hazırlıklı olmalısınız... Onunla birlikte olmak beni yüreklendiriyordu.

Harry kendisi ve ırza geçme olayıyla ilgili şunları söyledi:

> Olay başladığında korkmuştum. Oradan ayrılmak istedim ama bunu öbürlerinin bilmesini istemiyordum; nasıl olduğunu bilirsiniz. Sonra o çocuk, arabadan çıkıp anahtarlarını isteyince beni itti ve ben de ona vurdum... Biri beni iterse ona vururum... Yaptığım her şey işte böyle; meydan okuyana haddini bildiririm ben.

Tutuklanmalarından sonra Harry ve Don, Keith'i tanımamazlıktan gelip birbirlerine yaklaştılar. Blanchard Grup Rorscharch testi için onları bir araya getirdiğinde Keith kısa sürede önderliğini yeniden kurdu. Onun yorumları, dört karttan üçü için geçerli oluyordu. Keith, sütyen gibi cinsel imgeler görüyordu, oysa bireysel olarak teste tutulduğunda bu gibi yorumlar yapmıyordu. Harry kabul etmeyecek olsa Keith «Bu ona benziyor, değil mi Don?» diye sözünü kesiyor ve kıza saldıran ikinci kişi olarak, Keith'in yardımcısı olan Don sözü sürdürüyordu. Blanchard'ın yazdığına göre, «Keith, neredeyse, tüm ırza geçme olayını, simgesel olarak yeniden yaratma çabasındaydı... Bu, ırza geçme olayındaki cinsel ilişki ve cinsellik duygusunun, çocuklarla kız arasında olmak yerine geniş ölçüde çocukların kendi aralarında varolduğunu kanıtlıyordu.»

Blanchard'ın bildirdiğine göre, konuya ilişkin ilginç bir aydınlatıcı gerçek, Keith ile Don'un annelerinin tüm suçun «kızda olduğunu» söylemeleridir. Ne de olsa, kız Keith'e «ne isterse yapmasını» söylemiştir ve Don'un elle kendini doyurmasını kız sağlamıştır; annesinin dediğine göre Don'un önceden böyle bir alışkanlığı yokmuş. Blanchard alaylı bir ifadeyle şunları yazdı: «Bu olayda anneler kızın bilinç altı dürtüleri-

ne karşı aşırı bir duyarlık göstermelerine karşın kendi çocuklarının güç devinimini görmezlikten gelmektedir.»

Blanchard çalışmalarını 1957'de yürütmüştü ve o zamandan beri kadınların ırza geçme konusunda ortak bilinci yükselmiştir. Yine de 1972'de, New York'ta iki kişinin gerçekleştirdiği bir ırza geçme eyleminin davasını izlerken (bu davada kurban on bir saldırganlar on üç ve on beş yaşındaydı) ve mahkeme koridorunda feminist bir eylemci olduğum duyulunca on beş yaşındaki çocuğun annesi üzerime yürüyerek bana vurmak istedi. (Bu kadının oğlu, çocuğun emirleri on üç yaşındaki saldırgandan aldığını ileri süren erkek bir avukatın başarısız savunmasından sonra doksan gün hapse mahkum olmuştu.)

Blanchard zenci gençlerle konuştuğunda, «bu çocukların beyazlar ölçüsünde sözlü iletişimde bulunmadıklarını» gördü. Ve şunları yazdı: «Bunun nedenlerinden biri beyaz konuşmacıyla aralarında hissettikleri toplumsal uzaklık olabilir.» Ama grup Rorscharch testinde kendiliğinden davranma özelliği yoğunlaşmıştı.

Bu olayda Blanchard'ın incelemesi gereken dört genç vardı. Bir beşincisi yetişkin suçlu işlemi gördü ve arkadaşlarının yanısıra çocuk ıslah evine gönderilmedi. Topluca ırza geçme olayı beş gencin arabalarına üç zenci kızı almalarından sonra gerçekleşmişti. Biraz içki içildikten sonra çocuklar sevişmek için arabayla tepelere gitmeyi önerdi. Kızlar buna karşı çıktı, ama çocuklar yine de arabayı sürdüler. Arabayı durdurduklarında genç kızlardan ikisi kaçmayı başardı. Üçüncüsü yakalandı ve beş erkek tarafından topluca ırzına geçildi.

Blanchard'a gönderilen dört genç, 'önder' Pete, yardımcısı Joe, Bill ve Kenny'ydi. Beşinci kişi olan yetişkin suçlunun, eğer varsa, oynadığı önderlik rolü belirtilmedi. Pete ve Joe daha önce, bir dizi sokak soygunuyla, kişilere saldırıp üzerindekileri çalma suçunu

işlemişlerdi. Beyaz genç Keith gibi Pete de kendisini sorguya çeken kimseye «erkekliğini kanıtlamak için güçlü bir gereksinim duyan çok sadist bir genç» olarak görünmüştü. Topluca ırza geçme olayında ilk eyleme geçen Pete olmuştu ama bunu yapabilmek için Bill'i yolundan çekmesi gerekmişti.

«Sakınımlı» görüşmelerinde Blanchard çocukların önderlerini korumak istediklerini ve «belirli bir önderleri olduğunu kabul etmediklerini» sezdi. Blanchard'ın bize sunduklarından anladığıma göre, bu grupta, çoğunlukla olduğu gibi önderlik çizgileri keskin değildi; ruhbilimci ve toplumbilimcilerin iddiasının aksine Bireysel Rorscharch testinde yalnızca Kenny «gözle görülebilir bir yaratıcılık ve bir karta birden çok yanıt verme istekliliği gösterdi.» Rastlantısal olarak, Kenny kurbana vurmayan tek gençti ve kızla en son ilişkide bulunan da oydu.

Blanchard grup Rorscharch testi için çocukları bir araya topladığında, bireysel yanıtların «kısırlığı» yok oldu ve Pete tarafından bir yana, Kenny tarafından öbür yana çekilen canlı bir konuşma yer aldı. Bireysel Rorscharchların hiçbiri cinsel imgeler uyandırmamıştı, ama grup testinde Pete, «belki de en düşük yaratıcılığı göstermiş olmasına karşın», birden cinsellik simgeleri ve eşcinsel simgeler görmeye başladı. Pete, Joe'nun desteğini kazanmak zorunda kalan Kenny'e boyun eğdi. Blanchard III numaralı karta verilen yanıtı alıntılıyor. Ama test yönetmeninin rolünün tarafsızlıktan uzak olduğunu gözden kaçırmamalıyız.

KENNY: Bir şey kaldıran iki adama benziyor.

BİLL: Bana iki hanım gibi geldi.

KENNY: Evet, aşağıda yüksek topukları görülüyor.

PETE: İki eşcinsele benziyor. (Gülüşmeler)

KENNY: Hey, sen neler düşünüyorsun?

JOE: Evet, senin dediğine benziyor.

BILL: Demek yüksek topukları var öyle mi?

PETE: (Gülüşme) Bak, burada yukarıya doğru bu var, aşağıya doğru da bu. Eliyle göğüs bölgesiyle cinsel organın bulunduğu bölgeyi göstererek.)

KENNY: Hey, bu bir diz.

PETE: (daha çok gülerek): Bu bir diz değil.

JOE: Bu diz değil.

BİLL: Hey; siz ne diyorsunuz?

TEST YÖNETMENİ: Peki, bunun bir eşcinsele benzemesini.

PETE: (kıkırdayarak): Burada yukarıda dışarıya çıkan şeyle, aşağıda dışarıya çıkan şey.

TEST YÖNETMENİ: Bu insanın hem göğsü hem de penisi mi olduğunu söylüyorsun?

PETE: Evet, öyle.

KENNY: Bana öyle görünmüyor.

JOE: Bana öyle görünüyor.

BILL: Bana da öyle görünmüyor.

PETE: Çizilişi-şöyle-ve şöyle.

BİLL: Çamaşır yıkayan ya da bir şeye vuran iki hanıma benziyor.

JOE: Bence, benim görüşüme göre, bir ağaç ya da başka bir şeye asılı duran iki opossuma benziyor.

KENNY: Öyleyse, bu nedir?

BILL: Bilmiyorum.

KENNY: Bir şeye, bir davula vuran iki hanım olabilir.

JOE: İki hanım. Bence bu iki hanım.

BİLL: Davula vuran iki hanım.

TEST YÖNETMENİ: Karar verdiniz mi?

JOE: Davula vuran iki hanım.

TEST YÖNETMENİ: Herkes bu görüşe katılıyor mu?

HEPSİ: Evet, evet, bu o.

Freudcu bir kanıya sahip olan Blanchard araştırmasının sunusunda şu yorumu getiriyor: «Ortak bir

cinsel nesne çevresinde toplanılmasını sağlayan 'kızın erkeklerce paylaşılması' düşüncesi ve topluca cinsel yönden uyarılmak, kuşkusuz eşcinsel çağrışımlara sahip.» Kanıtlarını sunduktan sonra Blanchard, Harry' nin Keith'in sertliğine duyduğu hayranlığın «neredeyse mazoşist» ve «içerik açısından açıkça eşcinsel olmaya yakın güçlü bir cinsellik yüklü bağlılık» olduğu sonucuna varıyor. Önder olarak Pete ile Keith'in topluluğun varlığından cinsel yönde uyarıldığını ve karşılığında topluluğu uyardığını, ama Keith'in duygularının Pete'inkiler kadar «açıkça eşcinsel» olmadığını düşünüyor. Ruhbilimcinin bildirdiğine göre, kendisine bir tek Rorscharch kartı sunulan Pete, grubunu «bir anus kavramını» kabul etmeye zorladı. (Kavram ne olursa olsun, sözcük Pete'in değil, açıkça Blanchard'ındı.)

Blanchard sonuç olarak şunları yazıyor: «Toplu sorgulamanın en ilginç ve benzersiz yanı, önderin cinsel duygularının ne ölçüde topluluğun varlığınca uyarıldığını, topluluk adına davranma ve bir anlamda 'kendini sergileme' duygusunu göstermesidir.(*) Önderin topluluğun ilgisini ne ölçüde yönlendirip, açıklığa kavuşturduğu ve cinsel konulara çektiği topluca ırza geçme olayının gelişmesinde en önemli noktayı oluşturuyor.»

Toplu ırza tecavüz olgusunu kavramak için Blanchard kadar açılmamız gerektiğini düşünmüyorum. Açık ya da saklı eşcinsellik, cuma gecesi «çocuklarla» bowlinge gitmek gibi çeşitli zararsız durumda da görülebilir, bundan ne çıkar? (Salı akşamı kadınların bilinçlenme seansında da bulunabilir, bundan ne çıkar?) Gizli eşcinselliğe Freudcuların yaklaşımı ya da bu konudaki belirsizlikleri bunu hep tehlikeli ve nedensel bir etken olarak görmelerine yol açmış ve bence asıl tehlikeli olan da bu olmuştur.

(*) «Kendini sergileme» deyimi, teşhircilik ve penis konularındaki Freudcu uğraşa uzanır.

Harry gerçekten Keith'e düşkün olabilir; Pete ise, suç işlemeyi sürdürseydi, bugün Soledad tutukevinde başka erkeklerin ırzına geçiyor olabilirdi, ama her iki çetenin, erkekliklerini kanıtlayıp, bulma gereksiniminden doğan güçlendirilmiş sadistlik içgüdüleri (eşcinselliklerini «eyleme geçirmek» ya da gizlemek gereksiniminden çok ayrı olarak) kadınların ırzına geçilmesinde temeldir. New York metrosunda Pete ya da Keith gibi önderlerce itilip yumruklanan Harry benzeri gençler gördüm ve bakışlarındaki korku ve saygı karışımını fark ettim, sırasıyla daha genç çocukları ya da ciklet makinalarını itip yumrukladıklarını izledim. Bunun mazoşizm ya da eşcinsellikle hiçbir ilişkisi yoktur. Bence bu doğrudan Wolfgang'ın şiddet altkültürü kuramıyla açıklanır. Bir metro istasyonunda ya da kırsal bölgedeki bir benzin deposu çevresindeki bu gençler şiddetin yolları konusunda kendilerini yetiştirmektedir; önderlerinin izinde yürüyüp machismo'yu öğrenmektedirler. Umutsuzca, başarılı erkekler olmanın yolunu öğrenmeye çabalamaktadırlar.(*) On dördüncü Sokak metrosunda durmuş, büyülenmiş gibi bir grup gencin, içindeki paraları almak için düzenli olarak bir çiklet makinasına saldırışlarını izledim ve yalnızca «bu benim gövdem olabilirdi» diye düşündüm.

Erkekler arasındaki bağlılık, güvensizlikle pekiştirilen, kadınlara duyulan bir nefretten kaynaklanır ve kendiliğinden eşcinsel değildir. Bu bağlılık, zorlama ve abartılmış kadın-erkek kutuplaşmasının görüldüğü bu kültürde, başka insanlarla geçinebilmenin, örneğin bir Vermont komününde görülen kadın-erkek topluluğunun bağlılığından daha kolay bir yoludur. Kadın hareketinin eylemcileri, kadınlar arasındaki

(*) New York metrosunda, machismo'ya öykünerek birbirlerini itip kakan sert kızlardan oluşan çeteleri de izledim. Bu genç kızların trajedisi, yıkımla sonuçlanan bir rol modeline öykünüyor olmalarından kaynaklanmaktadır.

bağlılığın (bir arada yeme, toplumsallaşma ve düşünmenin) da iyi yürüdüğünü gördüler. Ama erkekler arasındaki bağlılık (anaerkillik kuramına karşın) bir model oluşturdu ve her zamanki gibi, bu modeli toplu şiddet uygulama ve ırza tecavüz biçiminde abarttı. «Kızın erkekler arasında paylaşılması», çarpık olduğundan kuşku duyulamayacak bir erkeksilik ve güçlülük anlayışını güçlendirmektedir; «yalnızca erkeklere açık» olan bir lokantanın, ya da Everest'e yalnızca erkeklerin tırmanmalarının, ya da hızla akan bir akarsuda erkekler arasında düzenlenen bir kano gezisinin yaptığı da budur. Şirket yöneticilerinin yemek salonları ve Everest'e tırmanışlar genellikle şiddet altkültürünü oluşturanların erişebileceği şeyler değildir. Onların erişebileceği, zorla kadın gövdesine sahip olmaktır.

NEDENSİZ EYLEMLER, AŞIRILIĞA VARAN CİNSEL AŞAĞILAMA OLAYLARI

Hubert Selby, **Last Exit to Brooklyn (Brooklyn'e Son Çıkış)** adlı yapıtında, çete halinde ırza geçme olayını parlak bir biçimde kurgusal olarak işledi. Şansı kötü giden bir bar orospusu olan Tralala, Brooklyn'de sık sık gittiği eski bildik yerine dönerek her zaman orada duran iki kadının elinden bir müşteriyi almayı dener. Çok sarhoştur, ve her şeyden çok yarışacak durumda değildir, bardakilerin tümüyle birlikte olmayı önerir. Boş bir arsadaki harap bir arabanın arkasında, birasını yudumlayan Tralala, ilk önce topluca cinsel ilişkide bulunmaya istekle katılır ve sıradaki erkekler kimin önce geleceği konusunda kavga ederler. Kısa süre sonra büfedeki Yunanlılar gelir, biri Deniz Kuvvetleri üssüne telefon eder ve kalabalığa denizciler de katılır. Birisi arabanın kokmaya başlamasından yakınınca, Tralala'yla birlikte arabanın oturma yeri yere indirilir. Elden ele bira dolaştırılır ve biri Tralala'nın ağzına bira şişesi sokar. Şişe kadının du-

dağını yırtar ve kırılan dişini tükürür. Herkes gülüşür. Haklarını kullananlar ikincisi için sıranın sonuna girerler. Tralala bayılır.

> adamlar onu birkaç kez tokatladılar ve kadın bir şeyler mırıldandı, başını öbür yana çevirdi ama kendine gelmedi araba koltuğunun üzerinde baygın yatarken ırzına geçmeyi sürdürdüler ve kısa sürede ölü gövdeden bıktılar, sıra dağıldı ve herkes **Willies the Greeks'e** ya da üsse döndü ve onları izleyen ve sıralarını kullanmak için bekleyen çocuklar düş kırıklıklarının acısını Tralala'dan aldılar ve giysilerini küçük parçalara ayırdılar, göğüs uçlarında birkaç sigara söndürdüler, üzerine işediler, boşaldılar, bacaklarının arasından yukarıya bir süpürge sopası soktular, sonra sıkılarak gittiler, onu kırık şişeler paslı teneke kutular ve arsanın pisliğinin ortasında yatar bıraktılar ve Jack ve Freddy ve Ruthie ve Annie hâlâ gülerek bir taksiye atladılar ve arsanın önünden geçerken pencereye doğru eğildiler ve kan, sidik ve spermle kaplı, çıplak kasıklarından kan sızdıkça koltuğun üzerinde bacaklarının arasındaki yerde küçük bir leke oluşan Tralala'ya iyice baktılar...

Savaş sırasında meydana gelen tecavüzler konusundaki araştırmalarımdan öğrendiğime göre bir kadının vajinasına sopa, şişe ya da başka bir nesne sokmak az rastlanan bir öldürücü darbe değildir. Bunun ne oranda gerçekleştiği istatistik açıdan bir giz olarak kalmıştır çünkü hiçbir zaman araştırılmamıştır. Los Angeles ve Denver'daki polis bürolarının ırza geçme biçimlerini sıralayan kağıtlarında «vajinaya nesne sokmak» sözlerinin yanında işaret koymak için boşluklar bırakılmıştı. Denver formlarının listesinde «rektuma yabancı nesne sokmak» da vardır.

Toplumbilimci yaklaşımları olan bir hukuk profesörü, Sydney'de çete halinde ırza geçme olgusunu in-

celemeyi denedi. Sydney'deki çete halinde ırza geçme olayları, ya da 'sürü halinde ırza saldırma' Amerika'da olduğu gibi, aşağı sınıflara ya da orta sınıfın aşağı kesiminden olanlara özgüydü.

> (Profesörün yazdığına göre) topluluk çoğunlukla amaçsız ve hedefsiz biçimde davranan gençlerden oluşan bir çeteydi. Çetenin önderi, topluluk içinde yüksek değer verilen niteliklerin bir örneği ve taşıyıcısıydı. Tüm üyeler çok değer verilen bu nitelikleri kesinlikle doğrulayacak biçimde davranmak zorundaydı ama önder daha da çok böyle yapmak durumundaydı... Belirli toplu tecavüz olaylarında, kurbanın fiziksel olarak ırzına geçilmesine ek olarak, mahkumiyet kararı veren yargıçların üzeri kapalı değindikleri ama çoğunlukla ayırıcı nitelikte olan nedensiz eylemler ve aşırılığa varan horlamaların oluşu, bununla açıklanabilir. Bu gibi davranışlar, açıkça, hoyratlığın, zorbalığın değerini abartarak ve kadınları cinsel araç olmanın ötesinde, görmezlikten gelerek topluluk içinde saygınlık kazanma ya da sağlama amacına yöneliktir.

Bol dedikodusu yapılan, oyuncu Fatty Arbuckle'ın da karıştığı Coca Cola şişesi olayından sonra, Amerikan kültür mirasında yabancı nesneyle ırza geçme olaylarının en ünlüsü William Faulkner'ın **Sanctuary (Sığınak)** romanında, Popeye'ın, iyi yetişmiş bir kolej öğrencisi olan Temple Drake'in cinsel organına bir mısır koçanını vahşice sokuşudur. Faulkner burada Popeye'ın iktidarsız olduğunu belirtiyordu; bu Freudcu cinsel şiddet görüşünün bir romancı tarafından yansıtılışıydı. Amir, Philadelphia'yla ilgili çalışmasında, kibarca «cinsel aşağılama» dediği olayı ele alıyordu. Kurbanın yüz ve saçlarına işemek, sperm fışkırtmak gibi eylemleri ve başka horlayıcı davranışları göz önüne almadan (belki de bunlar Philadelphia polis zabıtlarında görülmüyordu). Zorla yaptırılan kunnilungus,

fellasyo (ağızla seks) ve 'pederasti' ya da 'sodomi' eylemlerini ele alıyordu. Son iki belirsiz sözcük ile anus yoluyla cinsel ilişki kurmaya değiniyordu sanırım. Amir sözlerini şöyle tamamlıyor: «Bunlar, psikiyatrik ekolün o denli vurgulayarak belirttiği gibi 'iktidarsız' birinin davranışları değildir.»

«Cinsel aşağılama» tanımına, ardarda tecavüz etmeyi de katan Amir, ele aldığı olayların dörtte birinden çoğunda, kurbanın salt ırza geçmenin dışında, başka küçük düşürücü davranışlara uğradığını bulguladı. Amir şu yorumu yaptı: «Sırayla yinelenen biçimde eylemde bulunma, topluca ırza geçmenin olaya katılanlara sunduğu bir olanaktır.»

Irza geçme olayında, cinsel ilişkinin kendisi, isteksiz bir eşe zorla kabul ettirildiği için bilinçli bir sapınç içinde olduğu gibi, başka yan etkinlikler, gelişmiş düzeyde aşk oyunlarına girişmek yerine daha da küçük düşürüp aşağılamak amacını taşır. (Amaç hiçbir zaman kurbanın memnun edilmesi değildir.) Olsa olsa, küçük düşürücü yan etkinlikler, cinselliğin tümüyle pis ve alçaltıcı olduğuna inananların uyguladığı nesnel deneyler niteliğindedir. Amir'in araştırmasına göre, iş ağız yoluyla cinsel ilişkiye gelince az sayıda ırz düşmanının kunnilungusa ilgi göstermiş olması şaşırtıcı değildir. Onların istediği, kendilerine fellasyo yapılmasıydı. Bu saldırganların aradığı şey, kurbanlarının bedensel bütünlüğünü, özel iç alanını horlamak için işgale yarayacak başka bir yol ya da deliktir.

IRZA GEÇME - ÖLDÜRME

Konuşmaktan hoşlanan eski bir polis komiseri basına şu açıklamayı yaptı: «Geçen yıl New York kentinde 1466 öldürme olayı ve birçok da öldürme girişimi saptadık. Polis bünyesindeki bizler bunların birkaçına kişisel ilgi duyduk; polislerin öldürülmesine,

Joe Colombo olayına ve kurbanları gençlik ve güzelliğiyle tanınan birkaç ırza geçme-öldürme olayına.»

Sözlerinin açık cinsel çağrışımına karşın (yaşlı ve gösterişsiz bir kadının ırzına geçilip öldürülmesi de aynı ölçüde korkunç bir suçtur) adamın söyledikleri önemlidir. Polis bir işle ilgilenince gazeteler de ilgileniyor ve derken kişi bol resimli gazeteleri okumakla bir ırza geçme olayının kolaylıkla insan öldürmeye varabileceğini kavrıyor.

Ne yazık ki istatistik bilgilere güvenenler için yıllık ırza geçme-öldürme sayısı hakkında ulusal oranlar yoktur çünkü bu eylem çoğu polis bürosu ve mahkemelerce adam öldürme olarak ele alınır. New York Kenti Emniyet Müdürlüğü cinsel suçlar araştırma ekibi 1973'de 28 ırza geçme-öldürme olayı meydana geldiğini bildirdi; Memphis'deki cinsel suçlar araştırma ekibi 6 olay bildirdi. Washington D.C.'de ırza geçme-öldürme olayları ayrı olarak sınıflanmaz; cinayet masası toplam 286 cinayetten beşinin ırza geçmeye ilişkin olduğunu ileri sürdü. (Bunlardan birinde kurban 86 yaşında bir kadındı.)

Cinsiyete ilişkin cinayet istatistikleri aydınlatıcıdır. Tüm cinayetlerin yüzde 63'ünde erkek erkeği öldürürken, yüzde 4'lük az bir oranda kadın, kadını öldürmüş, yüzde 18'inde erkek kadını, yüzde 16'sında kadın erkeği öldürmüştü. Bu yüzdelerin toplamının 101 yaptığını görüyoruz ama Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesi Ulusal Komisyonu'nun çıkardığı toplam bu. Her dört cinayetten biri bir aile birimi içinde yer alıyor. Tüm cinayetlerin yüzde on altısı, birbirlerini eşit sayılarda öldüren, yasal evlilik içindeki ya da nikahsız yaşayan karı kocalarla ilişkili. Bu birkaç gerçekten anlaşılacağı gibi cinsiyetler arası cinayet söz konusu olduğunda, kadınlar neredeyse erkeklerle eşit ölçüde cinayet işlemektedir. Her şey bu denli eşitlik içinde gelişmemekte, çünkü kadınlar, değişmez biçimde, tanıdıkları kimseleri öldürürken erkekler yabancıları öldürebilmektedir; bu oran yüzde on beşin üze-

rindedir. (Bu tabloya ırk da katılınca, beyaz kadınların sınıf olarak en az sayıda cinayet işledikleri görülüyor.) Ele geçmeyen ırza geçme-öldürme istatistikleri erkeğin kadını, kadının erkeği öldürme oranları arasındaki yüzde ikilik farkta toplanıyor olabilir, bu oranın içine rastgele vurulan kadın kurbanlarla babalarınca öldürülen kız çocukları da girebilir.

Tümüyle varsayım düzeyinde, sayılarla oynarsak; işlenen cinayetlerin yüzde 2'si ırza geçme-öldürme olayını kapsıyorsa, belki de yılda 400 ırza geçme-öldürme suçu işleniyor olabilir. Bu sayı bildirilen ırza geçme olaylarının yüzde 0.8'ini ve gerçek ırza geçme ve ırza geçme girişimi sayısının yüzde 0.2'sini oluşturur. Irz düşmanlarının kurbanlarını öldürdüğüne az rastlandığını ileri süren görüş sakıncalıdır ve bu konuya «Kurbanlar» bölümünde döneceğim, ama burada biz canavarı tanımlıyoruz, avını değil.

Yasaca tanımlandığına göre ağır saldırı da, öncelikle erkeğin erkeği hedef aldığı bir suç olgusu ve birkaç önemli özelliğin dışında, adam öldürme biçimlerinin gösterdiği istatistik özellikleri taşımakta: Saldırıların çoğu, toplamın yüzde 20'si, yabancılara yöneltilmekte. Karı koca arasındaki kaba güce dayanan şiddet gösterileri(*) yüzde 75 oranında erkekçe kadına uygulanıyor. Saldırı istatistikleri gözden geçirildiğinde, tüm suçluların yalnızca yüzde 9'unun, erkeklere saldıran kadınlarca oluşturulduğu, ama yüzde 27'sinin kadınlara saldıran erkeklerce oluşturulduğu görülüyor. Bu yüzdeler, suçluların tümünün erkek olduğu zorla ırza geçme ve ırza geçme amacıyla saldırı olaylarını kapsamıyor.

Böylelikle, cinsiyetler arası işlenen cinayetlerin sayısı eşit olarak bölünmüş görünse de erkeklerin ka-

(*) Bildirilen saldırıların yüzde 7'si, bildirilen sözcüğünü vurguluyorum çünkü polis, bir zamanlar yasa yerine geçen, yüzyıllık 'erkeğin evi kalesidir' inancına bağlı kalarak aile kavgalarına karışmakta isteksizdir.

dınlara uyguladıkları, ölümle sonuçlanmayan ama vahşice ve cezalandırma amacı güden fiziksel saldırganlık ciddi bir sorundur. Arasıra meydana gelen ve kamuoyunun ilgisini çeken ırza geçme-öldürme olayları, bu eşitliksiz saldırganlığın kusursuz bir simgesi ve eksiksiz sergilenişidir.

Polis zabıtlarına geçen ırza geçme suçlularının yüzde 85'i ek olarak antisosyal davranışlar yelpazesine yayılan, suç niteliğinde eylemlerde bulunmalarına karşın birkaçı ırza geçme-öldürme suçunu işleme yoluna gider. Ama bu birkaç suçlu görmezlikten gelinemez, çünkü tecavüz alışkanlıklarını sürdürdükleri sırada gördükleri «destek» (yakalanmaktan kaçmakta gösterdikleri başarı ve çok kısa süre için verilen, yararlı etkiden yoksun tutukluluk cezaları) yoğunlaşan şiddet gösterilerinin denetimsiz gelişmesine izin verir.

13 Mart 1964'de sabaha karşı üçte Queens'deki kasvetli bir ticari yerleşme merkezinde, arkasından gizlice yaklaşılarak bıçaklanan Kitty Genovese'in öldürülmesi, 1960'larda çok tartışılan bir olay olmuştu, çünkü otuz sekiz kişi kurbanın çığlıklarını duymuş ve olaya tanıklık etmelerine karşın polisi çağırmamıştı. Genovese ölümün eşiğinde yerde yatarken ırzına geçilmesiyle son buldu olay. Genovese'nin 29 yaşındaki katili Winston Moseley, daha sonra olağanüstü bir açıklamada bulundu. Mahkemede serinkanlılıkla, «Yalnız bir kız bulmak üzere yola çıkmıştım ve onu öldürecektim,» diye konuştu.

Bir iş makinaları operatörü olan Moseley, beyaz spor arabasıyla ıssız mahallede dolaşırken avını görmüştü. Anımsadıklarını şöyle dile getirdi. «Ondan çok daha hızlı koşabilirdim; arkasına atlayarak birçok kez bıçakladım.» Bu onun kurbanına ilk saldırısıydı ve Kitty Genovese, «Aman Tanrım! Bıçaklandım! Lütfen bana yardım edin!» diye bağırdı. Sokağın karşı kaldırımındaki orta sınıf apartımanlarından birinde ışıklar yandı ve yatak odasının penceresinden başını uzatan bir adam, «Rahat bırak o kızı,» diye bağırdı.

Moseley gerileyerek arabasına döndü. Dört kez bıçaklanan, kanlar içindeki Kitty Genovese köşeyi dönerek, demiryolunun karşısındaki apartıman katına doğru sendeleyerek ilerledi.

Ama katil oyalanıyordu. Mahkemede şunları söyledi, «O adamın pencereyi kapayıp yatmaya gideceğini sezmiştim.» Genovese'i evinin bulunduğu binanın alt katındaki girişte yatar buldu. «Yerde kıvranıyordu, ve sakinleşene dek kaç kez neresinden bıçakladığımı bilmiyorum.» Sonra Moseley kızın giysilerini parçalayarak cinsel saldırıda bulundu. «Yukarıdan iki ya da üç kez kapı açıldığını duydum ama baktığımda orada kimse yoktu,» dedi.

Winston Moseley tarafından mahkeme ve poliste açıklanan, başka göze çarpan olaylar arasında, üç kadın daha öldürdüğü, birinin cinsel organının çevresini yaktığı ve «dört ya da beş başka kadının» ırzına geçtiği, ve daha da çoğunun ırzına geçme girişiminde bulunup yakalanmadığına ilişkin açıklamalar yer alıyordu. Denetlenmeyen ırza geçme eylemleri sırasında, kendi sözleriyle, kurbanları «sakinleştiğinde» ve ölmek üzereyken ırzlarına geçmeyi yeğlediğini fark etmişti. Moseley, Kitty Genovese'i öldürmek suçundan ömür boyu hapse mahkum oldu ama bu öykünün devamı var. 1968'de tutukevi hastanesinden kaçan Moseley silah tehdidiyle bir karı kocayı ele geçirdi. Kocayı döverek eşinin ırzına geçtikten sonra yeniden tutuklandı. New York Eyaleti Danıştayı, Moseley'in kaçışında devletin gereken ilgiyi göstermediğine karar vererek zarar gören çifti 60.000 dolarla ödüllendirdi.

Dünyanın her yanında Boston Canavarı olarak bilinen Alberto DeSalvo, bu alanda ilerledikçe şiddet eylemlerini arttıranlardan biriydi. Haziran 1962'den Ocak 1964'e dek Boston kenti, çoğu yaşlı olan on bir kadını bıçaklayıp boğan ve cinsel organları sakatlanmış gövdelerini, boğazları naylon çorapla sıkılmış olarak uygunsuz vaziyette bırakan bir katilin saldırıla-

rına tanık oldu. Şaşkına dönen polis, kahin ve ruhbilimcilerin yardımlarından yararlanarak ele geçmeyen hayaletin izinde ülke çapında bir insan avına çıktı ama tüm çabalar boşunaydı. Sonra cinayetler başladıkları gibi ansızın durdu. 1964'de DeSalvo esas uzmanlık dalı olan, kadınları bağlayıp bir yere kapayarak ırza geçme suçundan gözetim altına alındığı Bridgewater Devlet Hastanesi'nde egosuna yenilmeseydi, ünlü Boston Canavarı'nın kimliğini ve suçlarının tümünü hiçbir zaman öğrenemeyecektik belki de.

Gerold Frank'in Boston Canavarı olayını tüm ayrıntılarıyla inceleyen kusursuz kitabında anlatıldığına göre, sağlam yapılı, bir yetmiş boyundaki DeSalvo saldırganlık eylemlerine yıllar önce başlamıştı: Gazete haberlerinin yumuşak davranışlı, silik kişisi olmanın çok ötesinde, DeSalvo, A.B.D. Ordusu'ndaki dokuz yılının çoğunu boks karşılaşmalarında geçirmiş ve ordunun Avrupa orta sıklet şampiyonu ünvanını almıştı. Canavarın olağanüstü gücü böylece açıklanmış oluyordu. Ama Frank, DeSalvo'nun ordudaki günlerine ait başka bir gerçeği ortaya çıkardı. DeSalvo, Fort Dix'de görevliyken bir çocuğa saldırmakla suçlanmıştı. Çocuğun annesi, kötü reklamdan korktuğu için sonradan şikayetini geri aldı ve suçlamadan vazgeçildi.

Boston cinayetlerinden iki yıl önce, 29 yaşındaki DeSalvo Cambridge (Massachusetts)de, bir manken ajansının temsilcisi olduğunu söyleyerek Harvard Meydanı ve çevresinde oturan genç kadınların evlerine giren kaçık biri olarak, Ölçü Alan Adam namıyla polisçe gıyaben tanındı. Bir eve girdikten sonra DeSalvo, küstahlıkla «müstakbel müşterisinin» göğüs ve kalçalarının «ölçüsünü almaya» girişirdi. Cambridge polisi, Ölçü Alan Adam konusunda şaşkınlık içindeyken (ya da eğlenirken) New Haven, Hartford ve yakınlardaki başka Connecticut kasabalarının polisi ele geçmeyen bir Yeşil Adam üzerine bilgi topluyordu. Yeşil bir iş tulumu giydiği için Yeşil Adam adını alan

kişi, bina onarım işçisi olduğunu söyleyerek apartı manlara giren eli çabuk bir ırz düşmanıydı. Yeşil Adam olarak DeSalvo'nun eylem biçimi, Ölçü Alan Adam etkinliklerinin geliştirilmişiydi. Artık kurbanlarını yatağa bağlıyor ve zorla normal ya da sapık cinsel ilişkide bulunuyordu. Ya da bunu yapmayı deniyordu. Bridgewater'dan polise yazdığı yanlışlıklarla dolu itiraf mektuplarından birinde, DeSalvo çoğu zaman şunu ileri sürüyordu: «Onlara yalnızca elimi değdirdiğimde işim bitiyordu... bir kadın bulduğumda öylesine dolu oluyordum ki ona yaklaştığım anda boşalıyordum.» (Burada anlatılan, birçok kurbanın anlattıklarına uyuyordu.)

DeSalvo en sonunda yakalanınca Cambridge'de Ölçü Alan Adam olduğu belirlendi, ama onu tutukevine gönderen suçlama «zorla haneye tecavüz»dü. Jüri, DeSalvo'yu iki şehvet düşkünlüğü davasında suçsuz buldu ve polisin izlenimi de garip bir eylem yöntemine sahip önemsiz bir saldırganı köşeye kıstırdıkları yolundaydı. Bu yanlış varsayım insan yaşamı-açısından pahalıya maloldu, çünkü DeSalvo on bir ay sonra salıverildiğinde ve Boston cinayetleri başladığında, bilgisayardaki sabıkalı cinsel suçlular listesinde adı yoktu.

Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkanı olduğuna göre, tanınmamanın rahatsızlığı içindeki ve gizini dünyaya açmaya istekli DeSalvo, Bridgewater'da ele geçirildi. 1965'in yaz ve sonbaharı boyunca, kendisini sorguya çekenlere, kendiliğinden adım adım itirafta bulunmayı önerdi ve onların artan ilgisini kazandıkça itiraflarına yeni bilgiler ekledi. Ayrıntılarından kimisi tümüyle gerçeğe uygun değildi. «O denli çok eve girdim ki,» diyerek iç geçirirdi ve itirafta bulunduğu kimseye 'erkek erkeğe' konuşarak, kurbanlarından birinin göğüs ölçüsünün canlı bir betimlemesini sunardı. Boston cinayetlerine ek olarak DeSalvo, Massachusetts ve Connecticut'da, kurbanını bağlayıp yüz ya da ağzına boşaldığı yüzlerce

saldırı suçu işlediğini de açıkladı. Yaşam boyu işlediği ırza geçme suçlarının asker olarak Almanya'da bulunduğu sırada saldırdığı kadınlar da sayılırsa, 2000 kadar olabileceğini ileri sürdü. (DeSalvo, yasal tanımıyla, üreme organları aracılığıyla cinsel ilişkide bulunma olarak görülen ırza geçme eylemini nadiren uyguluyordu.)

Boston cinayetlerinde Yeşil Adam kişiliğinde geliştirdiği teknikleri uygulayan DeCalvo, suçlarını her zaman gündüzleri, kimileyin öğle tatilinde işlediğini açıkladı. Arada bir olarak araba tamirciliği yapıyordu ve havasına girdiğinde arabayla Lawrence, Cambridge ya da Salem'e «uzanıyordu». Uygun bir bina bulunca, zillerde yalnız kadın adlarına bakıyor, bir kapı çalıp, ev sahibinin kendisini onarım işi için gönderdiğini söyleyerek eve giriyordu. Bir aday kapıyı açmakta çokça isteksiz görünüyorsa vazgeçip başka bir kapıyı deniyordu. Bir başkası içeri girmesine izin vermediğinde, arkasına dönmesini bekliyor, kollarını boğazına kenetliyordu. Boston cinayetlerinde önce ırza geçip sonra öldürdüğü pek olmuyordu. Yeğlediği yöntem, Winston Moseley gibi, önce öldürmek, tecavüz eylemini sonra uygulamaktı.

DeSalvo'nun itirafları birkaç noktada polis zabıtlarıyla uyuşmazlık içindeydi. Bir olayda ırza geçtiğini ileri sürdü ama doktorlar sperm izi bulamadılar. (Bu, özellikle önemli bir nokta değil, çünkü bir süre sonra sperm saptanamıyor; ama DeSalvo, her zamanki taşkın cinsel boşalmalarının yerine «normal» cinsel edimle onurlandırılmayı yeğlemiş olabilir.) Yine de, tüm canlılığıyla anımsayıp açıklayamadığı Boston cinayetlerine özgü gösterişli anormallikler konusunda ürkütücü biçimde açık ve kesindi. Bu anormallikler arasında boğma aracı olarak kullanılan naylon çoraplar, göğüslerdeki bıçak yaraları ya da diş izleri ve son öldürücü darbe olarak vajinaya sokulan şişe ya da süpürge sopaları vardı. Listesine, polisin Boston canavarına yüklemediği fazladan iki cinayet daha ek-

lenmişti. Biri ucu tokmaklı sopayla işlenen bir cinayetti, öbüründeyse resmi zabıtlarda bildirildiğine göre 85 yaşında bir kadın kalp yetmezliğinden ölmüştü. DeSalvo utanarak kadının, kollarında kalp krizi geçirdiğini itiraf etti. «Ona dokunmadım,» diye fısıldadı, «onu kaldırarak yatağın üzerine uzattım ve oradan ayrıldım.»

Her şeyiyle, doyurucu bir etkinlikti ve Boston Canavarı'nın gizi o anda ve orada son bulmalıydı. DeSalvo'nun kişiliği üzerine ruhbilimsel incelemede kullanılmak üzere toplanan bilgilerin soruşturmayla bağlantılı çalışan doktor ekibinin oluşturduğu psikiyatrik kişilik çizimiyle uyuşmaması, rahatsız edici kuşkuların nedenlerinden biriydi.

Yanılgı içindeki polisten aldığı çağrı üzerine psikiyatri uzmanlarından oluşan bir kurul, hayalet canavarın kişiliğinin, tüm ayrıntılarıyla, hayali bir portresini çizdi. Ya da, daha kesin konuşmak gerekirse, Canavar'ın annesinin kişiliğinin ayrıntılı, hayali bir portresini oluşturdu. Birinin yaşı 75 olan ilk kurbanların ilerlemiş yaşlarından etkilenen kurul, meslekterine özgü şaşmazlıkla ele geçmeyen katilin, «tatlı, düzenli, titiz, zorlayıcı, baştan çıkarıcı, cezalandırıcı ve karşı konulmaz» annesine taşkın bir nefret duyan titiz, dakik, tutucu giyimli, olasılıkla orta yaşlı, olasılıkla iktidarsız ve yine olasılıkla eşcinsel bir erkek olduğu varsayımında bulundu. Canavarın annesinin ölmüş olduğu kararında birleştiler, ama çocukluğunda «annesi evde yarı çıplak dolaşıyordu ve cinsel merak gösterdiğinde onu ağır biçimde cezalandırıyordu.» Psikiyatristler, anneye duyulan nefretle dolu olan Canavar'ın, yaşlı kadınları «aynı zamanda sadist ve sevecen» bir tutumla öldürüp sakatlamayı seçtiğini buyurdular.

Canavar'ın bundan sonraki altı kurbanının biri dışında, genç kadınlardan seçildiği anlaşılınca, psikiyatri uzmanları kurulunda görüş ayrılığı çıktı. Kimileri ikinci küme cinayetin, «karşı cinsle ilişkiye da-

ha çok uyum sağlamış» bir katilin işi olduğuna, kimileri de daha sonraki cinayetlerde, canavarın anne konusundaki takıntısından arındığını ve sonunda genç kadınlarla erkeklerini bulduğuna inanıyordu. Psikiyatrik grup bir noktada görüş birliğine vardı: Yaşlı kadınlar masum kurbanlardı ama genç kadınlar başlarına gelecekleri kendileri hazırlamış olabilirlerdi.(*)

Derin bilgiler sunan bu psikiyatrik incelemeyle silahlanan polis, kendisini, «annesine ve tüm kadınlara karşı dayanılmaz bir nefret duyan iktidarsız bir erkek» aramak üzere hazırladı.

Albert DeSalvo, kendi açıklamalarına ve çocukluk günlerine ait bilgilere göre, annesine içtenlikle bağlıydı. Dahası, annesi hâlâ yaşıyordu ve özellikle titiz, tatlı ve karşı konulmaz değildi. DeSalvo'nun duyduğu çıldırtıcı nefret, çok kötü geçen gençliği sırasında annesi, kendisi ve kardeşlerini her zaman dö-

(*) Gerold Frank'ın bildirdiğine göre, Boston Canavarı soruşturmasında görev alan, biri dosyalardan sorumlu bir araştırma görevlisi öbürü savcı yardımcısının sekreteri olan iki kadın, Frank'in sözleriyle «genç kadınların başlarına gelecekleri kendilerinin hazırlamış olabileceğine inanmaya eğilimli» polis detektiflerine hararetle karşı çıkmıştı. Buna ilişkin başka bir noktaya işaret eden Frank, **Boston Record - American** gazetesinden bir kadın muhabirin, yaşlı bir kadının öldürülmesi üzerine, polis kamuoyuna cinayetlerin birbirleriyle ilişkisi olmadığını bildirmeyi sürdürdüğü bir sırada, bir soruşturma dizisi hazırlamayı önerdiğini bildirdi. Kadın muhabirin çalıştığı kentteki editör bu görevi, «O kadınlar önemsiz kişiler. Kim ilgilenir?» diyerek veto etti. Dört kurban şunlardı: Anna Slesers, 55; Nina Nichols, 68; Helen Blake, 65; ve Ida Irga, 75. Beşinci kurban 67 yaşındaki Jane Sullivan'dı. Altıncı kurban genç kadınların ilki olan, 20 yaşındaki zenci Sophie Clark'dı. **Record-American**'ın 29 bölümlük Boston Canavarı yazı dizisi DeSalvo'nun ilk genç beyaz kurbanı 23 yaşındaki Patricia Bisette'in ölümünden sonra başladı.

ven sarhoş, kaba babasına yönelikti. DeSalvo'nun babası çocuklarının önünde fahişelerle cinsel ilişki kurmuş, oğullarına dükkân soymasını öğretmiş, karısının tüm el parmaklarını kırıp dişlerini dökmüş ve belirli aralarla saldırganlaşarak evdeki tüm eşyayı paramparça etmişti. Son sorumsuzluk edimini de gerçekleştirerek, Albert sekizindeyken ailesini terk etmişti.

Daldan dala atlayan itiraflarının bir noktasında, Ida Irga gibi 75 yaşındaki bir kadının cinsel hedef olarak seçiminin az rastlanan bir olay sayılacağı önerisine DeSalvo şöyle dedi, «O bir kadındı. O belirli zaman geldiğinde, çok ivedi bir şey oluyor. (Çekiciliğin bununla hiçbir ilgisi yok.)»

DeSalvo kendisini iktidarsız olarak görmüyordu, polis de aynı görüşü paylaşıyordu. Eşcinsellik düşüncesi onu utandırıyordu. DeSalvo'nun DeSalvo'yu anladığına göre, ne yazık ki çok güçlü bir cinsellik dürtüsüyle doğmuştu ve huysuz huysuz sızlandığına bakılırsa, iki çocuğunun annesi olan Alman asıllı karısı onu kocalık haklarından yoksun bırakmasaydı her şey biraz daha iyi olurdu. Öte yandan, hiç yoktan var olduğunun bilincindeydi ve şöyle diyordu: «Kendimi güçlü hissetmeme yarıyordu.» Bir kez şunları söylemeyi denedi, «Ben de, yolunu bulmaya çalışan herhangi normal bir erkek gibiydim.»

Anneye duyulan cinsel düşkünlüğe dayalı yorumlardan arındırıldığında, DeSalvo'nun yaşlı kurbanlardan gençlere geçişi gizeminden çok şey yitiriyor. DeSalvo polislere çocukken büyük bir korkak olduğunu, çünkü kavgadan kaçtığını söyledi. Ordudayken boksa başladığında, kendinden daha iri adamları «devirmekteki» yeteneğine kendi de şaşıyordu. Kuşkusuz daha az fiziksel direnme gösterebilecek yaşlı kadınları «devirerek» (bilinçli biçimde) cinayetlerine başlayıp, kendine güven kazandıktan sonra gücünü daha genç kadınların üzerinde denemeye yöneldiğini ileri sürmek büyük ölçüde mantıklı görünüyor. İlk genç kurbanı olan zenci Sophie Clark'ın uzun boyu DeSalvo'

yu zenciliğinden daha çok etkilemişti. Hiç durmadan şöyle diyordu, «Uzun, çok uzundu, benden daha uzundu. Benim için gerçekten zorlu bir deneme olacaktı.»

DeSalvo her zaman, eşitsizliklerin kendi yararına olduğu, en güvenceli durumlarda öldürmeyi seçiyordu. İki kez kurbanını seçtikten sonra vazgeçmişti. Bir kez, güçlü bir yapıya sahip bir garson kız, yüksek sesle çığlık atarak parmağını kemiğine dek ısırdı. DeSalvo öfke ve şaşkınlık içinde oradan kaçtı. Başka bir kez, evlerden birinde tavanlardaki çatlak ve dökülen boyaları «gözden geçirdiği» sırada yandaki odalardan birinde altı yaşında bir erkek çocuğu olduğunu gördü. Oradan hızla uzaklaşıp, bir kat yukarıya çıkarak başka bir kapıyı çaldı.

Albert DeSalvo tek başına, cinsel amaçlı katil tipiyle ilgili benimsenmiş psikiyatrik kavramların tümünü yerle bir etti. İşin başka bir ilginç yanı, soruşturmanın ilk günlerinde olayın içine gizlice girmesi büyük yankı uyandıran Hollandalı ünlü medyum Peter Hurkos'un, Psikiyatri Usmanları Kurulu'nun «portresinden» daha çok gerçek DeSalvo'ya uyan bir betimleme yapmasıydı. Aynı kesinlikle Hurkos, polise dizel motorları üzerine çalışan (doğru), ve sol kolunda bir yara izi taşıyan (doğru), büyük burunlu (doğru) bir yetmiş boyunda (doğru) dindar bir ayakkabı fetişisti (yanlış) aramalarını söyledi.

DeSalvo hiçbir zaman Boston Canavarı olarak mahkemeye çıkarılmadı. Onun yerine, avukatı F. Lee Bailey ile Massachusetts'de, dört kadına karşı işlediği Yeşil Adam tarzı suçları nedeniyle duruşmaya çıktı ve akli dengesizlikten suçsuz sayılma isteğinde bulunuldu. DeSalvo ile Canavar'ın aynı kişi olduğundan kuşkusu olmayan Bailey, bu hafif suçlar için (DeSalvo'ya yöneltilen suçlamalar zorla eve girmek, saldırı ve kötü davranış, doğal olmayan şehvet düşkünlüğü edimleri ve ev soymaktı) verilecek akli dengesizlik kararının müşterisini Boston cinayetleri yüzünden

elektrikli sandalyeye göndermekten kurtaracağını umuyordu. DeSalvo elektrikli sandalyeyi boylamadı, ama ellerinin altındaki kişinin kötü şöhretinin tümüyle bilincindeki erkeklerden oluşan bir jüri ömür boyu hapis kararı verdi.(*)

«Ömür boyu hapis» beklendiğinden daha kısa sürdü. 1973'de DeSalvo, Walpole Devlet Tutukevi'nde tutuklu arkadaşlarınca öldürüldü. Ölümünden sonra çıkan haberlerde, takı işinde beceri kazandığı ve reform peşindeki tutuklulardan oluşan bir sendikanın etkin başkanı olduğu bildiriliyordu. «Albert'le ilgili tek sorunumuz,» diyordu bir görevli, «uyuşturucu ticaretine karışmış olmasıydı.» Hiçbir yerde «güçlü cinsellik dürtüsünün» kadınsız bir topluma nasıl uyum sağlayıp, «ortaya çıktığından» söz edilmiyordu.

Winston Moseley ve Albert DeSalvo, görülmemiş çarpıcılıkla da olsa oldukça tipik biçimde, ırza geçme-öldürme suçu işleyen erkek suçlu örnekleri oluşturuyordu. Anneye karşı cinsel düşkünlük içindeki, yumuşak tavırlı, içe kapanık, iktidarsız eşcinseller olarak çizilen basmakalıp, psikiyatrik yapıdan çok uzak olan bu katiller; daha çok, kaba davranışlı, şiddete eğilimi olan ve dünyaya duydukları çıldırtıcı nefreti en az fiziksel direnç gösteren bir nesneden, kadın gövdesinden yararlanarak sergileyen erkeklerdi. Irza geçme-öldürme suçunun eksiksiz bir bileşimini bizlere sunmamaktadırlar çünkü bireysel vaka etüdleri böyle bir şeyi sağlayamaz.

Kimi ırza geçme-öldürme olayları rastlantısaldır ve her zamanki zorla eve girme girişimi sırasında

(*) DeSalvo'nun jürisinin tümüyle erkeklerden oluşması rastlantı değildir. Massachusetts yasalarına göre bir yargıç, çocukların ırzına geçilmesi, yetişkinlik yaşına gelmemiş olanların ırzına geçilmesi, genel ahlaka aykırı davranışlar ve çeşitli cinselliğe ilişkin suçların bakıldığı davalarda kadınları jüriye almayabilir, çünkü kadınlar tanıklık ifadelerinden «utanabilir».

meydana gelir. Saldırıya uğrayan kişi ölür, çünkü ağzındaki tıkaç onu nefessiz bırakmıştır ve deneyimsiz saldırgan bundan iyisini becerememiştir. Ya da saldırganın, başlangıçtaki amacı olan ırza geçme ya da soygun eylemlerinden daha ağır basan şiddetinin gücüyle kendinden geçmesi bir kurbanın ölümüne neden olur.

Adam öldürmenin ucuza çıktığı savaşın dışındaki öldürmeyi amaçlayan ırz düşmanına az rastlandığı gibi eyleminin bıçaklamayla sonuçlanmasını bekleyen soyguncuya da az rastlanır. Ama yine de rastlantısal, tümüyle açıklanması olanaksız cinayetler meydana gelir ve şu anda istatistiklerle kanıtlanamasa da, şiddete dönük kültürümüzde egemen içgüdüleri soygun yapmak ya da ırza geçmek yerine bıçaklamak ya da sopayla vurmak olan gençler tarafından gittikçe daha çok cinayet işlendiği görülmektedir. Bir şeyin ansızın kopmasıyla söz dinleyen bir kurbanın öldürücü biçimde yaralandığı olayları daha çok duyuyoruz. Kaçınılmaz olarak bu anlamsız patlamaya yol açan öfke birikiminin gelişme sürecini kim açıklayabilir?

Bu noktada şunu belirtmenin gerekli olduğuna inanıyorum: Erkeklerin şiddeti ve buna boyun eğmenin sözde güvenlik sağladığı hakkındaki yaygın efsaneye karşın, ırza geçme kurbanının kaçma girişiminde gösterdiği direncin saldırganı öldürme eylemine «kışkırttığı» hiçbir zaman kanıtlanamamıştır.

Burada, ırz düşmanını hapse gönderen ya da cezasız bırakarak daha başka kurbanlara zarar vermesine neden olan önemli işlemleri bir yana bırakarak, ortalama dört yıldan az ceza giyen ve öbür tutuklulardan bir yönde ayrılan ırz düşmanının tutukevindeki durumuna göz atacağız. Onu öbürlerinden ayıran şey, suçsuz olduğunu başka tür suçlulardan daha ısrarla iddia etmesi olasılığıdır.

1955'de Sing Sing tutukevinde gerçekleştirilen bir araştırmada bildirildiğine göre ırza geçme suçundan

tutuklu olanların yüzde 80'si suçlulukları konusunda tümüyle ya da bir ölçüde kaçamak davranmalarına karşın, genel suçlulardan oluşan kontrol grubunun yalnızca yüzde 26'sı bu davranışı gösteriyordu. New York Belediyesi'nin eski bir raporu mahkum olmuş ırz düşmanının suçunu başkalarına, özellikle «yeterli delil karşısında bile» kurbanına atma eğiliminin üzerinde durmaktadır.

1967'de Kanada'da, Ontario, Kingston Tutukevi'ndeki otuz ırza geçme suçlusu üzerine yapılan araştırma Amerika'daki sonuçları destekleyici niteliktedi. Bir tutukevi psikiyatristi olan R. J. McCaldon'a göre, Kanadalı ırz düşmanları da, Amerikalı benzerleri gibi, çoğunlukla aşağı sosyoekonomik sınıflardan «genç adamlardı» ve daha önce toplam kırk altı suç işlemişlerdi. McCaldon Kanadalı suçluların ırza geçme suçundan yedikleri hükümlere karşı tutumları şöyle sınıflandırdı:

Kabul edenler	% 33
Kabul etmeyenler	% 27
Suçu başkalarına atanlar	% 33
Unutkanlık içinde olanlar	% 7

McCaldon şu sonuca vardı; olayların üçte ikisinde «Yalan yere suçlandığımdan buradayım,» sözleriyle karşılaşıyordu ya da «Evet, ona biraz sert davranmış olabilirim ama bunu istiyordu,» ya da «Yapmış olabilirim ama anımsayamayacak denli sarhoştum,» deniyordu.

San Quentin'in ünlü gardiyanı Clinton Duffy on yıl önce cinsellik ve suç konusundaki görüşlerini ateşli ve katı inançları olan bir kitapta topladı. Otuz beş yıl Amerika'nın en belalı tutukevlerinden birinin yönetimini yürüten Duffy'nin tutukevi avlusundaki uygulamalı deneyimlerinden bildiklerini toplumbilimsel incelemelerden öğrenmesine gerek yoktu. İlk öğrendiği şey, suçluların tipik yakarışının «Ben ırz düşmanı değilim» sözleriydi ve Duffy'i şaşırtıyordu. Adam-

ların, «üç sayfalık, ırza tecavüz»ün sözünü etmeyen, yalnız soygundan ötürü verilen hükmü içeren mahkeme evrakıyla» habire kodese geri geldiklerini görmüştü ama onlara kanmamıştı. Ama hapishane bilgisi olan gardiyan bu adamların ırz düşmanı olduklarını biliyordu. Okuyucuya sabırla açıklamaya çalıştığı gibi, her seferinde suçlu mahkemeye bir itiraz sunmuştu. Soygundan suçlu sayılmasına yönelik bir düzenlemeyle mahkemede ırza geçme suçlaması geri alınmıştı. Bunun sonucu iyiydi; soygun birden beş yıla kadar ceza yerken, ırza geçme cezası yirmi yıla varıyordu. «Irza geçme çoğunlukla çok güç kanıtlandığı için,» diye açıklıyordu emekli başgardiyan, «savcılar soygundan hüküm verilmesine karar kılıyorlardı.»

Duffy şu satırları bilgisine dayanarak yazıyordu: «Irza geçme suçluları genellikle uzun bir sabıka listesi olan, sürekli suç işleyen kişilerdi. Irza geçme olasılığı çoğunlukla başka bir suçu işledikleri sırada ortaya çıkıyordu ve onlar bundan yararlanıyorlardı. Gerçekte, açıkça eşcinsel olmayan hemen her suçlunun ırz düşmanı olması beklenebilir. Ve alışkanlık oluşturmuş suçluların çoğunun mahkeme evrakında ırza geçme ya da ırza geçme anlamına gelen ev soyma vardır. Bir erkeğin evine pencereden giren bir «İkinci kat» hırsızına hiç rastlamadım.»

Duffy böylesine düzmece ev hırsızlarından birini eline geçirdiğinde yakasını bırakmazdı. Bundan sonra olanlar çoğunlukla korkunç bir irade çatışmasıydı. Hiç de azımsanmayacak bir hoşnutlukla şunları yazıyor Duffy: «'Ben ırz düşmanı değilim' diyen zat avluda hava atabilir ama bu tutukevinde geçireceği yılları uzatır. Süresi belirsiz cezaya çarptırılmışsa, gördüğü tedaviye karşılık verene dek içerden çıkamaz ve tedaviye karşı koyarsa karşılık vereceği bir şey de kalmaz.» Görevini Clinton Duffy kadar ciddiye alan çok az sayıda tutukevi gardiyanı vardır.

Gardiyan Clinton Duffy'nin anlattığına ya da top-

lumbilimcilerin ve Federal Soruşturma Bürosu'nun tanımlamalarına göre Amerika'nın polis zabıtlarına geçen ırz düşmanları ürkütücü ve aşağılıktır. Onları tanıyanların gözünde, davranışlarında ne büyü, ne gizem ne de Robin Hood havası vardır. Irza tecavüz eylemi, can sıkıcı, kaba ve çirkin bir eylemdir, sokak serserisi gençlerle kuzenleri ve ağabeyleri tarafından gerçekleştirilir; çekici, zeki, sorumsuz, kahramanlık sahibi çapkınlar, ya da «normal» bir cinsel yaşamdan yoksun çekingen kişiler, ya da denetlenemeyen şehvete sahip süper erkeklerce değil. Ama yine de, bu düşüncesiz, duyarlı, duyarsız, şiddet eğilimli genç adamların omuzlarında yatan yüz yıllık yük tarihsel bir görevdir: Erkeklerin kadınlar üzerinde zorla kurdukları üstünlüğün sürdürülmesi.

Yunanlı savaşçı Aşil, savaşta kiralık asker görevini yerine getirmek için soyları karıncalardan gelen, Mirmidon denilen adamlarını kullandı. Bağlılık içindeki ve soru sormayan Mirmidonlar, etkili terör uygulayıcıları olarak efendilerine çok iyi hizmet ettiler. Polis zabıtlarına geçen ırza tecavüz suçluları, gerçek anlamıyla toplumumuzdaki tüm erkekler adına Mirmidonların işlevini yerine getirmektedir. Kişiliklerini belirsiz kılan efsanelerin örtüsü altında ırz düşmanları da adı bilinmeyen teröristlerin görevini yerine getirir. Kirli işleri gören onlar olmakla beraber, basit kafalı kötülüklerinin kalıcı yararlarından her zaman onların mevki ve sınıf bakımından üstünde olan başka erkekler pay almıştır.

Irz düşmanlarının olmadığı bir dünya, kadınların erkeklerden korkmadan yaşayabilecekleri bir dünya olurdu. Kimi erkeklerin ırza tecavüzü, tüm kadınları sürekli olarak sindirmeye yetecek gözdağını veriyor, kadınlara her zaman o biyolojik araçtan korkmalarını, çünkü kötü amaçlardan doğan anlık bir çabuklukla o aracın bir silaha dönüşebileceğini anımsatıyor. Erkek üstünlüğü davasının hizmetinde olan, polis zabıtlarına geçmiş ırz düşmanları görevi öylesine ye-

rine getirmiştir ki, eylemlerinin gerçek anlamı gözden kaçmıştır. Kadınların ırzına tecavüz eden erkekler, toplumun sapık bireyleri ya da «masumiyeti kirleten» kişiler olmak yerine dünyanın en uzun süren savaşında ileri hatlardaki baskına birliklerin, terörist gerillaların işlevini görmüşlerdir.

Hiçbir olay, beyaz bir kadının ırzına geçmekten suçlu bulunan zenci bir erkeğin çıkardığı olay kadar Amerika'nın politik şizofrenisine parmak basamaz. Gerçekler kamuoyunun imgelemi açısından ilintisizdir. Nesnellik sokağa atılmıştır. Bireysel ruhun derinliklerinde gömülü değişik açılardaki aynalardan oluşan dehliz, algılayan kişinin karşısına dikilip görüntüyü bozar. Gerçek hangisidir? Böyle bir olayın anahatlarını duyan biri; hayır, suçlu ve kurbanın ırklarını öğrenen biri, önüne geçilemeyen bir tepkiye kapılır. Kamuoyunun yarısı suçlu diye bağırırken, eşit ölçüde gürültücü ve kendinden emin olan öbür yarısı suçsuz diye bağırır. Irk ve cinsiyet saplantıları ve her ikisine karşı verilen kavga, gerçekten Amerika'ya özgü bir çıkmazın hayret verici kesişme noktası olan ırklararası tecavüz olayında bir araya gelir.

Irklararası ırza geçme olayına yaklaşmanın duygusal olmayan yolu yoktur ve kendi açımdan nesnel olmaya öykünmenin de olanağı yoktur. Ben, beyaz kadınlara çok yaklaştıkları için ölüme gönderilen, şimdi destanlaşmış olan zenci erkeklerin ünlü öykülerini okuduğunda ilk toplumsal bilinci canlanan beyaz bir kadın olarak konuşuyorum. Scottsboro, Emmett Till ve Willie McGee'nin öyküleri beni biçimlendiren deneyimlerin birer parçasıdır. McCarthyciliğin doruğunda olduğu bir zamanda, isyankâr bir genç kadın olarak, çoğu kimsenin «Komünist» sözcüğünü titremeden söyleyemediği bir dönemde, Jefferson Okulu'na giderek Amerikalı komünist tarihçi Dr.

Herbert Aptheker'ın yönettiği gece kurslarına yazılmıştım. Dış dünya kızıl avına çıkmışken ben orada oturup saygılı bir öğrenci gibi Aptheker'ın zenci köleciliğini anlatışını dinledim. Dogmatik ve güçlü Aptheker etkileyici bir öğretmendi. Onun sınıfında ilk kez olarak ırza geçmenin politik bir eylem olduğunu duydum, çünkü Aptheker'ın savına göre beyaz erkek zenci kadını zorla cinsel istemine boyun eğdirerek belirli bir aşağılama ve baskı yükünün altında bırakmıştı.

Politik ve entellektüel yönden Aptheker'a borcum büyük ve burası bunu dile getirmem için uygun bir yer, çünkü çocuk büyüyünce anne babasının eksiklerini nasıl görürse bugünkü konumumdan bakınca ben de Aptheker'ın savının büyük ölçüde kısıtlı olduğunu düşünüyorum. Aptheker ve Komünist Partisi ırza geçmeyi ancak kurban zenci, saldırgan beyaz olduğunda politik bir baskı eylemi olarak görüyordu. Beyazın beyaza karşı giriştiği ırza geçme yasalar açısından suç sayılan bir eylemdi ve Marksist öğretilerinde yeri yoktu. Zencinin zenciye karşı işlediği ırza geçme suçu görmezlikten geliniyordu. Zencinin beyaza karşı işlediği ırza geçme suçu ülkenin geri kalan bölümünde akıldışı bir korkuyla karşılanırken, Jefferson Okulu'nun şaşırtıcı biçimde tersine dönmüş dünyasında «devletin» zenci erkekleri baskı altında tutmak için ileri sürdüğü uydurma bir suçlama olmanın ötesinde böyle bir şey yokmuş gibi ele alınıyordu.

Ama dediğim gibi, bana ilk kez ırza geçmenin politik bir eylem olduğunu söyleyen, diyalektik mantığın araçlarını gösteren ve savını amaçladığından daha ötelere götürmeme şaşırmayacak olan Aptheker'a borcum var.

1968'de, **Esquire** dergisi için «Raşomon Maryland'de» başlıklı uzun bir yazı hazırladım. Bu yazı, on altı yaşındaki beyaz bir kızın, bir âşıklar yolu yakınında ırzına geçen ve ölüm cezasına çarptırılan üç zenci

gencin öyküsünü anlatıyordu. Yazıyı hazırlama isteğinde bulunduğumda, genç adamlar ölüm cezasını bekleyeli altı yıl olmuştu, davaları iki kez Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüş ve cezanın çok ağır oluşuna karşı çıkmak amacıyla yurttaşlardan oluşan bir savunma kurulu gençlerin suçsuzluğuna inanmıştı. Savunma kuruluna göre, gerçek suç, karşılıklı anlaşmaya dayalı cinsel ilişkiden başka bir şey değildi ama ortaya çıktığında herkesle düşüp kalkan dengesiz bir beyaz kız bunu ırza saldırı diye anlatmayı seçmişti. Beni inandırmaları çok uzun sürmedi. Ben yazımın son kopyasını hazırlarken yeni bir duruşma yer aldı, dava düştü ve yazım açısından olay sorun yaratmayacak biçimde sonuçlandırılarak üç davalı salıverildi.

Ama tek yönlü araştırmalarımı sürdürürken, Washington'da oturan ve olayı izleyen bir arkadaşım bir gün bana şunu sordu: «Suçsuz olduklarından nasıl emin olabiliyorsun?»

«Ne demek istiyorsun?» diye yanıtladım karşı koyarcasına. «Böyle davalardan çok sayıda var. Bu küçük çapta bir Scottsboro, bir savunma kurulu var.»

«Biliyorum,» diye yanıtladı arkadaşım. «Ama bu kadar emin olmanı sağlayan ne? Sen orada değildin. Gerçekten ne olduğunu nasıl biliyorsun? Başkaları nasıl bilebilir?»

Nasıl biliyordum? Bilmiyordum. O sırada davalıların yoksul ve zenci olduklarını ve kızın «bekaret konusundaki ününün» iyi olmadığını ve ücret almayan bir savunma kurulunun mahkumiyeti değiştirmek için sonuna dek çabaladığını bilmek bana yetmişti. Gereksinme duyduğum kanıt buydu. Tepkilerim başkalarınki kadar aceleciydi.

Jefferson Okulu'nda öğrendiğim başka bir şey de, Harlem'in 135'inci Cadde'sinde bulunan Schomberg Zenci Kültürü Araştırma Merkezi'nin değeriydi. Ve bu nedenle bu kitap için araştırmalarıma başladığımda ve kölecilik düzeninde ırza geçme üzerine bir

bölüm hazırlamaya karar verdiğimde, ne gibi belgeler bulunduğunu görmek için Schomberg'e gittim.

Kitaplık görevlisine, «Irza geçme konusunda bir kitap yazıyorum,» dedim. «Acaba bu konuya ilişkin özel dosyalarınız var mı?»

Kitaplık görevlisi bay çok mutsuz göründü. Kısa süre sonra dünyadaki hiçbir kitaplığın ırza geçme konusuna ilişkin malzemeyi yeterli olarak kataloğa geçirmediğini, ama kitaplık görevlisinin rahatsızlığının nedeninin bu olmadığını öğrendim. Sakınımlı biçimde, «Buraya neden geldiniz?» diye sordu.

«Çünkü zenci kadınların ırzına geçilmesi konusunda, tarihsel bilgi edinilecek en iyi yerin burası olduğunu düşündüm. Ben ciddi bir kitap yazıyorum.»

«Öyleyse zenci erkeklerin linç edilmesini de araştıracaksınız.»

«Efendim, ben onu biliyorum,» diye yanıtladım, «ve hazır olduğumda konuya ilişkin malzemenin nerede bulunacağını da biliyorum. Şu noktada zenci kadınların ırzına geçilmesi konusunda bilgi edinmem gerekiyor.»

«Üzgünüm, genç bayan. Konunuzu ciddiye alıyorsanız, zenci erkeklere yapılan tarihsel haksızlıktan başlamalısınız. Yaklaşımınız bu olmalı.»

«O sizin yaklaşımınız, efendim. Ben kadınlara yapılan tarihsel haksızlıklarla ilgileniyorum.»

«Zenciler için ırza geçme, zenci erkeklerin linç edilmesi anlamına gelmiştir,» dedi sesini yükselterek.

Eski solun değerlerine inanan yaşlı bir zenci erkekle, bir kitaba başlama sıkıntısı içindeki sinirli beyaz feminist arasındaki bu karşılaşma çok umut kırıcıydı. Kitaplık görevlisi bana bir yer göstererek bundan sonraki iki saat içinde önümdeki tahta masayı sabırla, mahkeme tutanakları, mahkumiyet oranı ve cezaları üzerine yapılmış karşılaştırmalı araştırmalar, ve NAACP'nin(*) linç olaylarını protesto

(*) Karaderili Halkın İlerlemesi İçin Ulusal Dernek.

eden broşürü ve benzerleriyle doldurdu. Sözlerini doğrulayacak biçimde, belgelerin tümü kurban olarak zenci erkeğin üzerinde duruyordu. Sonunda cesaretimi toplayıp yeniden denedim. Yumuşak sesle konuştuğumu umarak, «Burada kadınlarla ilgili hiçbir şey yok,» dedim.

Kitaplık görevlisi arkadaki bir odaya girerek gözden kayboldu ve elinde iki dosyayla yeniden göründü. «Belki de sizin aradığınız budur.»

Dosyalardan birinin üzerinde «Irza tecavüz» yazılıydı. Bu dosya bin dokuz yüz kırklara uzanan ve New York resimli gazeteleriyle **Daily Worker'dan** kesilmiş haberleri içeriyordu. Resimli gazetelerden kesilen yazılar zenci ırz düşmanlarıyla, ırza geçip öldürme suçlularına ilişkin, elleri kelepçeli gözü dönmüş adamlarla beyaz kurbanlarının lisedeki fotoğraflarının bulunduğu, açıkça ırkçı korkuları sömürmek için düzenlenmiş haberlerdi. Bunun tersine, **Worker'** daki yazılar, Güneydeki ırklararası ırza geçme duruşmalarının, linç olaylarının, lince yakın olayların, ve savunma ve/veya yargılama kurullarının çalışmalarının kısa ve tanıtıcı anlatımlarını içeriyordu. İkinci dosyanın üzerinde «Kadınlar» yazılıydı. Bazı ulusal zenci üniversitelerindeki öğrenci birliklerinin davetiyeleri ile andaç programlarını içeriyordu.

Schomberg Merkezi'nde karşılaştığım erkeklere özgü önyargıyı, Freudcu ırza geçme kuramları üzerine araştırma yaptığım New York Psikanaliz Enstitüsündeki A. A. Brill Koleksiyonu'nda karşılaştığım erkeklere özgü önyargıdan daha üzüntü verici bulmamın nedeni neydi? Bilmiyorum. Ama öyle bulmuştum.

Federal Soruşturma Bürosu'nun Suç Raporları'na göre, 1973'de adam öldürmeden tutuklananların yüzde 58'i ile silahlı soygundan tutuklananların yüzde 63'üne karşın, ırza geçmeden tutuklananların yüzde 47'si zenciydi. Bu istatistikler birçok açıdan ilginçtir. Her şeyden önce, Amerika'daki zencilere ait suç oranı,

yüzde 11'lik bir zenci nüfus gösteren 1970 sayım sonuçlarıyla tümüyle orantısızlık içindedir. Zencilerin, sayımda özellikle az gösterildikleri savına ben de katılıyorum. Ama bu sayıların gerçekten ilginç olan yanı, yoksulluk ve getto koşullarının şiddet suçları için ortam oluşturduğuna kesin gözüyle baksak da, ırza tecavüzden suçlu zenci sayısının başka zenci suçlulara göre, yüzde on altının yanında yüzde on birlik bir oranla geride kalmış olmasıdır. Bunun nedeni zencinin *zenciye karşı işlediği ırza geçme suçunun* az bildirilip az gösterilmesine bağlı olabilir.

Federal Soruşturma Bürosu, ırklararası ırza geçme suçuna karşı sıkı bir politika izlemektedir. Bu bir şanssızlıktır, çünkü o sayılar değerli bir ulusal istatistik oluşturabilirdi. Bildiğim dört başka inceleme bundan daha yol gösterici oldu. Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesi Ulusal Komisyonu'nun üyeleri 1967 polis istatistiklerine dayanarak 17 kenti kapsayan bir araştırma yaptı ve zencilerin beyazlara karşı işledikleri ırza geçme suçunun oranını yüzde 10 olarak saptadı; beyazların zencilere karşı işledikleri ırza geçme suçu hakkındaysa, «Beyaz erkekler uzun süredir polise bildirilmekten görece daha az korktuklarından, zenci kadınlara sahip olmayı neredeyse kurumlaştırdıkları için beyazların zencilerin ırzına geçmesinin gerçek oranı daha yüksek olabilir,» diyen Komisyon, yüzde 0,3 gibi «önemsenmeyecek» bir oran saptadı.(*)

Brenda A. Brown tarafından, Memphis'teki bir

(*) Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesi Ulusal Komisyonu'nun raporu, Federal Soruşturma Bürosu'nun Suç Raporları'nda ele alınmayan başka suçların ırklararası yönlerini de inceliyordu. 17 kentlik bu araştırmada, tüm bildirilen soygunların yüzde 46'sının «yaşlı beyaz erkekleri soyan genç karaderili erkeklerce» gerçekleştirildiği ortaya konuyordu. Genellikle «bir şeyi olmayanların» «bir şeyleri olanlardan» zorla almaları biçiminde tanımlanan soygun, tüm şiddet suçlarının arasında en çok ırklararası unsur içerenidir.

emniyet müdürlüğünde 1973 istatistiklerinden yararlanarak gerçekleştirilen, bildirilmiş ırza geçme olaylarıyla ırza geçme girişimlerine ilişkin araştırmada, Memphis'deki ırza geçme olaylarının yüzde 17'sinin karaderililerce beyazlara karşı yalnızca yüzde 0.56'sının beyazlarca karaderililere karşı gerçekleştirildiği belirtiliyordu.

Philadelphia Emniyet Müdürlüğü'nün 1958 ve 1960 yıllarına ait dosyalarını gözden geçiren Menachem Amir, o yıllarda Philadelphia'da görülen ırza geçme olaylarının yalnızca yüzde 7'sinin ırklararası olduğunu bulguladı. Bu sayıyı ikiye bölen Amir, olayların yüzde 4'ünde beyazların karaderililerin ırzına geçtiğini, yüzde 3'ünde ise karaderililerin beyazların ırzına geçtiğini saptadı.

Dr. Charles Hayman, 1965-1971 yılları arasında Washington'daki General Hospital hastanesine gelen ırza geçme kurbanları üzerinde bir yıllık bir inceleme yaptı. O sıralarda Washington'daki tüm polise bildirilen ırza geçme kurbanları tıbbi muayeneleri için General'a götürülüyordu. Hayman'ın bulguladığına göre, nüfusun yüzde 70'nin zenci olduğu bu kentte, zencilerin zencilere karşı işledikleri ırza geçme suçu tüm olayların yüzde 76'sını, beyazların beyazlara karşı işledikleri ırza geçme suçu yüzde 3'ünü, beyazların zencilere karşı işledikleri ırza geçme suçu yüzde birin yarısından daha azını oluştururken zencilerin beyazlara karşı işledikleri ırza geçme suçunun oranı tüm bildirilen ırza geçme olaylarının yüzde 21'i gibi önemli bir sayıya ulaşıyordu.

Hayman'ın Washington verileri ve Brown'ın Memphis verileri Amir'in Philadelphia incelemesinden on yıl sonra toplanmıştı, ve bin dokuz yüz altmışları kapsayan bu on yıl, tüm A.B.D.'de gözlenebilen bir ırklararası gerginliğin patlamasına tanık olmuştu. Gerçekten de Hayman, karaderililerin beyazlara karşı giriştikleri ırza geçme suçunun yüzde oranının her yıl yükseldiğini bulguladı. Amir elde ettiği bilgileri

1971'e dek bastırınadı ve Washington kenti halk sağlığı yöneticisi olan Hayman şöyle yazmaktan kendini alamadı; «Amir'in, çok az sayıda beyaz kadının zenci erkekçe ırzına geçilmesini bulgulamasına karşın bizim elde ettiğimiz bilgiye göre bu sayı önemli bir orana ulaşmaktadır (özellikle fiziksel zarar verildiğinde ve 25 yaş ve yukarısındaki kurbanlar söz konusu olduğunda) Polise bildirilen ırza geçme olaylarının çoğunlukla zenciler arasında gerçekleşen bir olgu olduğunu kabul etmemize karşın karaderililerle beyazlar arasında gerçekleşen ırza geçme olaylarının artan sayısı ve oranı, saldırganlığı ve şiddeti, kadınlara ve beyaz kadınlara duyulan düşmanlığın çoğaldığını göstermektedir.»

1960'da Philadelphia'da görülen zencilerin beyazların ırzına geçme oranıyla (% 3) 1970'de Washington'da görülen yüzde 21'lik oran arasındaki fark şaşırtıcıdır. Aynı zamanda, söz konusu edilebilmek için çok tedirgin edici, öfkelendirici ve kısıtlayıcıdır. Neden? Yanıtını bulmak için başka bir dizi istatistiği gözden geçirmemiz gerekmektedir.

Pennsylvania Üniversitesi kriminoloji okulundan Profesör Marvin Wolfgang ve hukuk okulundan Profesör Anthony Amsterdam 1945-1965 yılları arasında on bir Güney eyaletindeki üç bin ırza geçme mahkumiyeti üzerine karşılaştırmalı bir inceleme gerçekleştirdi. Mahkum edilen zencilerin yüzde on üçü ölüm cezasına çarptırılmıştı. Zenci ölüm cezalarını beyazlarınkiyle karşılaştıran Wolfgang ve Amsterdam zencilerin bu cezaya çarptırılma olasılığının beyazlardan yedi kat daha çok olduğunu bulguladı. Ama bir zenci beyaz bir kadının ırzına geçmekten mahkum olmuşsa, başka bir zencinin ırzına geçen zenciden, başka bir beyazın ırzına geçen beyazdan, ya da zenci kadının ırzına geçen beyazdan 18 kat daha çok ölüm cezasına çarptırılma olasılığı vardı. (Wolfgang'ın karşılaştırmalı ceza biçimlerine ilişkin ayrıntılı çalışmasında karaderililerin genellikle çoğu ağır suçlar için

—ama göreceğimiz gibi tümü için değil— beyazlardan daha uzun tutukluluk cezası yedikleri sonucuna varılıyordu.)

A.B.D. Adalet Bakanlığı'nın istatistiklerinde bildirildiğine göre 1930'dan beri A.B.D.'de ırza geçme suçu nedeniyle ölüme gönderilenlerin yüzde 89'u karaderiliydi. (Irza geçmeye verilen son ölüm cezası 1964' deydi, herhangi bir suç için verilen son ölüm cezası ise 1967'deydi. Ne var ki Adalet Bakanlığı yüzde 89'luk ölüm cezasının ne kadarının ırklararası ırza geçmeye ilişkin olduğunu belirtmiyor.

Baltimore kentindeki ırza geçme mahkumiyetlerine ilişkin 1967'de bir zenci baro kuruluşunca gerçekleştirilen çalışmada, cezalarda gözetilen ayrım izlenebiliyordu. 1962-1966 arasında Baltimore'da ırza geçmekten mahkemeye çıkarılan 629 kişinin yüzde yetmiş beşi karaderiliydi. Karaderililer arasında gerçekleşen olaylar bu davaların 449'unda söz konusuydu. Karaderililer arasında ve beyazlar arasında gerçekleşen ırza geçme suçuna verilen ceza oranı yüzde 57 sayısıyla birbirini tutuyordu. Irklararası ırza geçme suçuna verilen ceza oranıysa gözle görülebilir biçimde yüksekti; karaderililerle beyazlar arasında yüzde 78, beyazlarla karaderililer arasında yüzde 83'dü.

Irklararası karışımın ırz düşmanı ve kurbanına ilişkin dört kategorisinde karaderililer en katı cezayı beyaz kadınların ırzına geçmekle, en hafif cezayı da karaderili kadınların ırzına geçmekle almaktaydı. Beyaz kadınların ırzına geçmekten Baltimore'da mahkum olan 26 zencinin 13'ü 20 yıldan ömür boyu hapse uzanan cezalar alırken, üçü ömür boyu hapse, biri de ölüm cezasına mahkum oldu. Yalnızca biri beş ile on yıl arasında verilen cezadan daha azına mahkum oldu. Baltimore'da karaderili kadınların ırzına geçmekten mahkum olan beş beyaz erkekten biri 15 ile 70 yıl arasında hapis cezasına çarptırılırken, üçü beş yıldan az, ceza gördü ve birinin cezası ertelendi.

Ölüm cezası ve ömür boyu hapis dışta tutulmak

üzere, Baltimorelu ırza geçme suçlularına dört kategorinin her birinde verilen cezaların dökümü şöyle:

Suçun ırklararası karışımı	Mahkemeye çıkarılan suçlu	Mahku. oranı	Mahku. sayısı	Ceza süresi
zenci/beyaz	33	% 78	26	15.4
beyaz/zenci	6	% 83	5	4.6
beyaz/beyaz	141	% 57	81	3.67
zenci/zenci	449	% 57	258	3.18

Dosyamdaki bazısı 1890'lara uzanan başka araştırmalarda da ayrım gözeten bir cezalandırma düzeni göze çarpıyor. Zencilere, beyaz kadınların ırzına geçtikleri için daha ağır cezalar verildiği yadsınamayacak bir tarihsel gerçektir.

Bu bölümde ulusal bir saplantı olarak ırklararası ırza geçme, başka bir deyişle karaderili erkeklerin beyaz kadınların ırzına geçmesi olgusu, bunun gerçekliği ve bundan duyulan korku, bu eylemin beyaz ve karaderili erkeklerce nasıl anlaşıldığı ve beyaz kadınla karaderili kadının her ikisinin de politika, ideoloji ve iktidar davalarında nasıl piyon olarak kullanıldığı üzerinde durulacak.

Köleci Güney'de, insanlıktan çıkmış karaderili insan sürülerinin ayaklanıp kadınlara saldırması beyaz erkeğin her zamanki kâbusuydu.

Kamçı kadar zorlayıcı olan toplumsal törelerin gerektirdiği beyaz kadınların eldeğmemişliği, kölecilik düzeninin kendinin olduğu ölçüde beyazların erkekliğinin de önemli bir denektaşıdır. Köle sahibi, karaderili kadın köleye karşı işlediği günahı, suç niteliğinde bir ırza geçme olarak kavramlaştırmayı reddetmekle birlikte, onun bilincinde olduğundan hastalık belirtilerinin tersine dönmesine karşı sürekli olarak tetikteydi. Kölelerin düzenledikleri suikastlara ilişkin söylenti ve dehşet öyküleri genellikle kölenin beyaz kadının ırzına geçerek öçalma amacında olduğunu dile getiriyordu.

Charlestonlu bir asker, 1736'da, çevredeki dedikodulara kulak kabarttıktan sonra günlüğüne şunları yazdı: «Tüm zenci nüfusu, en azından çoğunluğu, belirli bir gecede efendilerine saldırıp, tüm beyazları öldürmeyi ve kadınlarını köle olarak kullanıp, isteklerini doyurmak için onlardan yararlanmayı tasarlamıştı.» Ama tarihçiler bu sözde Charleston suikastini doğrulayamamışlardır. 1757'de bir dergi şöyle yazıyordu: «Suikaste karar verdiklerini itiraf ettikten sonra, her biri ileride yatak arkadaşı olmak üzere kimin karısını, kızını ya da kızkardeşini seçtiğini açıkladı.» Bu suikast üzerine de hiçbir belge yoktur.

Gerçekte, Güney'de örgütlü köle ayaklanmaları çok azdı ve bunlarda ırza geçmenin yer aldığına ilişkin hiçbir kanıt yoktu, belki de bunun nedeni tasarı aşamasının ötesine geçenlerin hızla bastırılmasıydı.

William Styron, birkaç yıl önce, Nat Turner ayaklanmasını işlediği kurgusal öyküye «engellenen bir ırza geçme olayı» kattığı için birçok zenci yazarca açıkça eleştirilmişti. Mike Thelwell, «Zenci erkeğe çamur atılmıştır,» diyerek sözü şöyle sürdürüyor: «Bu bir nörotik düş kırıklıkları bireysel, cana kasteden şiddet eylemlerinde dile gelir, tasarlanmış genel politik başkaldırı eylemlerinde değil.» Thelwell'in yüce devrimci düşüncesi Nat Turner'ın olayında doğru olsa da, romantik bir Marksist tarihçi olan Eugene Genovese'in Styron'a yöneltilen eleştirileri yanıtlarken yazdığına göre, kişi bakış açısını Haiti'ye, Toussaint L'Ouverture'ün yönettiği ve belirli ölçüde başarılı olan köle ayaklanmasına dek genişletecek olduğunda Styron'un yazarlık yetkisinin temelsiz olmadığı anlaşılmaktadır. Toussaint'ın yaşam öyküsünün karaderili yazarı C. L. R. James Haiti ayaklanması üzerine şunları söylüyor: «Köleler yorulmak bilmeden her şeyi yok ediyorlardı... Kadınları sayısız saldırıya uğramış köleler, ellerine geçen kadınların tümünün, çoğunlukla kocaları, babaları ya da erkek kardeşlerinin hâlâ kanayan cesetlerinin üzerinde ırzına geçtiler.»

Ama Amerika'nın Güney'indeki düzen, köle sahibinin hastalıklı imgeleminin dışında böyle değildi. Karaderili kölelerin beyaz kadınlara karşı işlediği kişisel ırza geçme olayları, «bireysel, cana kasteden şiddet eylemleri» meydana geliyordu ve ayaklanmanın doğası üzerine en geniş bakış açısından yaklaştığımızda, bunlar herhangi bir kişisel kundakçılık olayı ölçüsünde «politikti» çünkü kendisi de özel mülkiyet sayılan köle, beyaz adamın mülküne vur-ve-kaç yöntemiyle verilecek zararın ne anlama geldiğini iyi bilirdi.

Amerikan kölecilik düzeni tarihçilerinin babası Ulrich B. Phillips, kölelere özgürlük verilmesinin öncesindeki seksen yıllık sürede ölüm cezasına çarptırılan kölelelerin Virginia eyaleti tutanaklarını gözden geçirirken cinsel saldırıya ilişkin 105 mahkumiyet saptadı: bunların 73'ü ırza geçme suçundan, 32'si ırza geçme girişimindendi. Irza geçme kurbanlarının ikisi özgür melez kadınlardı; geri kalanların tümü beyazdı. «Kurbanlar arasında hiçbir köle kadından söz edilmemesi bunların ırzına geçilmediğini kanıtlamaktan uzaktır,» diye belirtiyordu Phillips, «çünkü bu gibi suçlar efendilerin özel yetki alanlarına bırakılmıştı.» (*)

Eski İngiliz yasalarında varolan cezalandırma kavramına kadar geri giden Güneyli köle sahipleri, yasaları yaparken hadım etme cezasını da göz önünde tutmuştu. Virginia kolonisi, 1769'da, bir zamanlar aralarında firarın da bulunduğu kölelere özgü birçok suça verilen yasal ceza olan hadım etmeyi aşamalardan sonra kaldırmaya karar vermesine karşın, bu cezayı beyaz kadınların ırzına geçmekten mahkum olan zenciler için sürdürmüştü. Hadım etme hükmünden ra-

(*) Aynı zaman süresi içinde Phillips adam öldürme suçundan 346 (kurbanların 85'ini zenci köleler oluşturuyordu; katillerin 39'u kadındı), soygun suçundan 257, kundakçılıktan 90 (kundakçıların 29'u kadındı), ve çeşitli saldırı suçlarından 111 kişinin cezaya çarptırıldığını belirledi.

hatsızlık duyanlar arasında bulunan Thomas Jefferson 1786'da Paris'ten James Madison'a yazarak Fransızların görüşünü önerdi: «Misillemeyle karşılık verme ilkesi, özellikle ırza geçme konusunda, burada olumsuz yönde eleştiriliyor. Buradakiler cezanın uygunsuz ve yersiz olduğuna inanıyorlar. Ben de bu cezayı değiştirmekten yanayım ama benim nedenim başka: Kadınlar, vefasız bir sevgili ya da bir rakibin yol açtığı düş kırıklığı nedeniyle öc almak için bunu kötüye kullanabilirler.»

Ama hadım etme her zamanki ceza değildi. Güney'in kölecilik tarihinde, ırklararası ırza geçme eyleminden suçlu bulunan köleyi basit bir ölüm cezası hükmü beklerdi. Beyaz kadınların ırzına geçmekten suçlu bulunan özgür karaderili erkeklerin durumu kölelerden biraz daha iyiydi. 1860 Virginia Yasasına göre beyaz ırza geçme suçlusuna en çok 20 yıl hapis verilmesine karşın, özgürlüğü verilmiş bir köle, ırza geçme **girişimi** için bile ölümle cezalandırılabilirdi. (Savaştan sonraki toparlanma döneminde Virginia yasaları açık ırk ayrımını ortadan kaldıracak biçimde değiştirildi.)

Yasal araçların gerisinde, tarih öncesinin kan davalarını anımsatan şiddete dönük misillemenin açık ifadesi olarak bilinçsiz linç kitleleri vardı. Lincin Güneyli zencileri sindirmenin başlıca yasadışı araç olarak Amerikan tarihinde daha sonra oynadığı rol, kölecilik yıllarında uygulanan ve ırza geçme ya da ırza geçme kuşkusunun yurttaşları silahlanmaya çağırmanın en emin yolu sayıldığı yöntemi kendine örnek almıştır. Bir Mississippi gazetesi 1843'de bir beyaz topluluğu, bir çiftçinin eşinin ırzına geçen iki köleyi izleyip astıktan sonra şunları yazdı: «Her zaman olduğu gibi şimdi de Yargıç Linç'in yasalarına göre verilecek herhangi bir cezaya karşıyız; ama... aile yaşamında kişinin en değer verdiği şeylere duyulan saygıyı göz önünde tutarak, bu insanı isyan ettiren suçun uygulayıcıları diri diri yakılmış olsaydı... 'yazgıları böyle-

sine kötücül ve insanlık dışı alçaklara az bile gelirdi' dememiz gerekiyor.»

Aile yaşamında kişinin en değer verdiği şeyler nelerdi? Bir köle sahibinin karısı, Harriet Martineau'ya, kendisinin kocasının çiftliğinde «haremin baş kölesi»nden başka bir şey olmadığını söyledi. Erkeğin çocuklarının annesi, ödüllendirilen bir süs, kimi zaman bir yoldaş ve ayrıcalığın dışsal süslü koşum takımlarına sahip ama gerçek güçten yoksun bırakılan beyaz kadın, kocasının en seçkin mülküydü. Eldeğilmemişliğiyle değer kazanan beyaz kadının cinselliğine, her gün karaderili kadın kölesinin cinsel bütünlüğüne el uzatabilen aynı beyaz efendi tümüyle sahipti. Beyaz kadının el değilmemişliği evlilik kuralının yasal mirascılar yetiştirilmesi için gerek gördüğü önemli bir sorundu ve buna koşut olarak karaderili kadının el değilmemişliğinin ve yasal evliliğe girmesinin yadsınması köle sahibine kölelerden doğacak tüm çocuklara sahip olma hakkını veriyordu.

Köle sahibi olsun ya da olmasın beyaz erkekler, beyaz kadınları kendilerine eşit olmayan varlıklardan oluşan özel uyrukları sayıyordu. Beyaz bir kadın oy kullanamaz, görevde bulunamaz, ya da jüriye giremezdi; yüksek öğretime giremez ve evlilikten sonra toprak, köle ya da paraya sahip olamazdı. Beyaz kadının yerleştirildiği yüksek kaidenin ekonomik bağımlılığa dayanan katı bir kayadan temeli vardı ve bu kaideden aşağıya devrilmenin en kısa yolu cinsel özgürlük eğilimi göstermekti. Beyaz kadının cinsel özgürlüğünün kanıtı beyaz erkeğin dokunulmaz mülküne doğrudan meydan okumak demekti ve beyaz kadının karaderili adamla isteyerek 'ilişkide bulunduğu' ortaya çıkarılınca, beyaz erkeklerin ortak görüşü, mülkiyet hakkının yitirildiğiydi.

Karaderili aşıkları olan ya da onlarla evlenen beyaz kadınlara duyulan kin beyaz adamın yasalarına geçmişti. Kuzey Carolina, Güney Carolina, Maryland ve Virginia'daki koloni yönetimi melez çocuk doğu-

ran beyaz kadını para cezasına çarptırıyordu; buna ek olarak çocuk 13 yaşına dek onaylı sözleşmeyle hizmetçiliğe alınır, kadının kendisi de beş ya da daha çok yıl süreyle hizmetçilik yapmaya zorunlu tutulurdu. Irklararası ilişkileri kısıtlamanın bu yolu yalnızca Güney'e özgü değildi. Bir Pennsylvania koloni mahkemesi melez bir «yasadışı çocuk» dünyaya getiren beyaz bir kadının «çıplak sırtının» 21 kez kamçılanmasını buyurmuştur. Bu gibi zorlamalar ürkünç bir caydırıcı etken yerine geçiyordu; çünkü beyaz adam, beyaz kadınla karaderili adam arasındaki cinsel ilişkiyi kendi egemenliği açısından büyük tehlike olarak görüyordu. Demek ki ırza geçme yalnızca bir ölçü sorunuydu.

Ama beyaz bir kadının el değilmemişliği konusunda kuşku varsa, karaderili bir erkekçe ırzına geçilmesinden kaynaklanan genel öfke oldukça hafifledi. Köleci Virginia'da 1789-1833 arasındaki kırk dört yıllık sürede, ırklararası ırza geçmeden ölüm cezasına çarptırılan zencilerin yer aldığı altmış davadan 27'sinde ya jürinin af için valiye başvurması ya da yurttaşların sanığın suçsuzluğu için yaptıkları başvuru sonucunda, beyaz kadının lekeli geçmişi duruşma sonrasında gündeme getirildi. Af başvurularına giren cezayı hafifletici nedenler arasında melez çocukların varlığı, gözle görülür geçim kaynağının bulunmayışı, özgür zenci aileleriyle eşit düzeyde toplumsal ilişki kurmuş olma, zencilerle özgürce ilişkiye giren bir annenin varlığı ve Patsy Hooker adlı kadının ırzına geçmekten mahkum olan Peter adlı kölenin olayında, Hanover ilçesinden 62 beyaz erkeğin imzaladığı, «Adı geçen Patsy Hooker... sıradan bir fahişedir,» diyen bir dilekçe vardı.

Tasco Thompson adlı özgürlüğü verilmiş bir köle, 1833'de Mary Jane Stevens adlı genç bir kızın annesinin evinde ırzına geçmekten ölüm cezasına çarptırıldığında, köleyi mahkum etmek için oyunu kullanan jüri başkanı beyaz adamın ırza geçme yasasının erek

ve doğası üzerine çok aydınlatıcı bir savı içeren bir af dilekçesi yazdı:

> Annenin zencileri eğlendirdiği herkesçe biliniyordu ve birkaçının dışında tüm dostları karaderililerdi... Tek sözcükle özgür zencilerin düzeyinin altındaydı... Hiç kuşku yok ki Tasco Thompson Bayan Stevens'ın evine geldiğinde daha önce de olduğu gibi, Bayan Stevens'ın neşeyle kollarına atılacağını düşünüyordu ama onun evde olmadığını görünce kızının da aynı biçimde kollarına atılacağını düşünmüş olmalı...

Kendini hoşnut kılacak biçimde olayın gerçeklerini bir yana atan başkan sözlerini sürdürerek kendinin ve jüri arkadaşlarının görüşünü dile getiriyordu.

> Yasa iki ayrı ırktan nüfusun arasında var olması gereken ayrımı korumak için yapılmıştır ve üstünlüklerine sahip çıkmalarında beyazları korumalıdır; ama burada beyazlar, yasaların kendilerinden daha aşağıda bir yer verdikleriyle isteyerek ilişki kurmakla korunma haklarından vazgeçmişlerdir. Söz konusu kadın karaderili olsaydı savcı bir ceza talep edemiyeceği gibi, jüri de tutukluyu, davalı kadının karaderili olduğu bir olaydan daha kötü sayılmayacak bir suç için cezaya çarptırmanın güç olduğunu düşündü; ama yaradan ona beyaz ten vermiş bir kez ve jürinin yapacağı bir şey yoktu.

Buradaki ve başka dilekçelerdeki sav neydi? Irza geçmenin yer almadığı değil; dilekçeler bu denli ileri gitmemekte. Ama belirli sınıftan beyaz kadınların kötü ününün ırzına geçenler karaderili olsa da suçu hafiflettiği görülmektedir. Beyaz erkeklerin gözünde bu kadınlar işlenen suçtan önce zarar görmüş mülk sayılırdı ve iyi bir köle ya da işçinin yitirilmesine değmezdi.

Böylece kölecilikten bu yana, karaderili erkeğin

yazgısı ayrılmamacasına ve tarihsel olarak beyaz kadının el değilmemişlik konusundaki ününe bağlıydı; bu, karaderili erkekle beyaz kadının ne yaratıp ne de denetlediği karmaşık bir durumdu.

D. W. Griffith'in 'The Birth of a Nation' (Bir Ulusun Doğuşu) adlı destansı filminin unutulmaz sahnelerinden birinde güzel ve bakire bir sarışının kendi canına kıymasına neden olan gözü dönmüş ırz düşmanı bir zencinin izinde kahramanca at süren beyaz kukuletalı Ku Klux Klan şövalyelerini görürüz. Görüntüde dile gelen Griffith'in görüşü, savaştan sonraki dönemde beyaz kadınları toplu zenci saldırısından korumak amacıyla Klan'ın kurulmasının kahramanca bir çaba olduğu yolundaydı. 'Bir Ulusun Doğuşu' 1915'de piyasaya çıkarıldığında, bu sahne, kimi Kuzey sinema salonlarının önünde ayaklanmaya varan karışıklıklara neden oldu. Başka bir bölümde ayrıntılarına indiğim gibi Klan'ın kimi gece gezilerinde, gerçekten karaderili kadınların ırzına geçilmiş, ya da suçu, beyaz kadınlara değil değerli toprağa sahip olmak ve oy verme isteğinde bulunmak olan karaderili erkekler öldürülmüştü. Ama **Bir Ulusun Doğuşu** Kuzeyli radikaller arasında tutulmasa da, Klan'ı beyaz kadınların «korunması» açısından kahramanca bulan Güney'e özgü yaygın görüşü eksiksiz yansıtıyordu.

Daha düşünceli Güneyli bir beyaz olan W. J. Cash, **The Mind of the South (Güney'in Düşünce Yapısı)** adlı kitabında savaş sonrası döneminde görülen, Güneylilere özgü yaygın bir «ırza geçme kompleksi» dediği şeyi tanımlama çabasına girişti. «Güneylilere göre,» diye yazdı, «zencilerin herhangi bir biçimde hak iddia etmeleri, gerçek anlamıyla Güneyli kadına yöneltilmiş bir saldırı demekti. Bu dönemin koşullarında, bilinçli ya da bilinçsiz olarak sezdikleri şey, kendi görüşlerine göre beyaz kadının ırzına geçilmiş olması kadar küçültücü bir duruma düşmekte olduğuydu.»

Cash kitabında Güneyli beyaz erkeklerin en derin korkularını dile getirdi. Kölelere özgürlük verilmesi-

nin mantıksal sonucu, karaderili erkeğin günün birinde «yolun tümünü aşıp, içinde özellikle evlilik hakkının da bulunduğu tam bir eşitliğe sahip olmak için hak iddia etmesi» değil midir? diye yazdı. Ve bu gerçekleşirse beyaz erkeğin en onurlu ayrıcalığı yok olacaktı; «beyaz adamın yasal ilişkiden olan oğullarına gelecek kuşaklar boyunca yüce mirasının kalması hakkı» elinden alınacaktı. Cash'in incelemesinde beyaz adamın korkularını pekiştiren başka bir etken Kuzeyli serseri ve dolandırıcıların karaderili dostlarına «bir gün gelip, zencilerin efendilerinin kızlarını kendilerine metres alacaklarını» söyleyerek kışkırtıcılık yapmalarıydı.

Tüm bu ilgi ve varsayımların hedefi olan kızlar hakkında Cash şunları yazıyordu: «Beyaz kadınlar korku, kimi yörelerde ise dehşet duyuyorlardı. Ve nörotik evde kalmış kızlar ve ev kadınları, isterik genç kızlar, bütün bunlara, bugün iyice anlaşılan ama o günlerde kimsenin anlayamadığı bir biçimde tepki gösteriyorlardı.

Cash **The Mind of the South**'ı 1941'de bastırdığında, Güneyli kadınların nörotik, isterik tepkiler gösterdikleri her yerde söylenir olmuştu. İlginç olan, Mary Boykin Chestnut'un özgün **Diary from Dixie (Güneyli Günlüğü)** adlı yapıtında bu gibi isterik tutumların yer almamasıdır: Sherman'ın ilerleyen ordusu karşısında kadınlara yöneltilen davranışların uyandırdığı hafif bir heyecanın dışında karaderililer tarafından ırza geçilmesinden duyulan hastalıklı bir korku görülmez. Daha önceden sözünü ettiğimiz Fanny Kemble da karaderili kadınların beyazlar ve karaderililerce ırzına geçilmesi karşısında duyarlık göstermesine karşın kocasının Georgia'daki çiftliğinde kaldığı sürede bedensel güvenliğine yönelik bir tehlike sezmemiştir. Ve **Gone with the Wind (Rüzgar Gibi Geçti)** romanında on dokuzuncu yüzyıl Güneyli kadınının düşünce yapısını tümüyle kavrayabilen Margaret Mitchell, baş kişisi Scarlet O'Hara'ya bu gibi korku ve dehşet duy-

guları yüklememiştir. Scarlet'in, savaş sonrası döneminde suçlu bir karaderili ile en yakından sürtüşmesi, bedeni değil parası konusunda olmuştu.

Güneyli beyaz kadınların nevroz ve isteriye yatkınlıklarını ileri süren incelemeleri kabul edin ya da etmeyin, (ben kabul etmiyorum) Cash'in anlattığı Güney'e özgü ırza geçme kompleksi tümüyle gerçektir. Karaderili bir erkeğin linç edilmesi beyaz bir kadının ırzına geçilmesi ile öylesine özdeşleştirilmişti ki, kulaktan kulağa fısıldanan, kibar deyimiyle «o suç» hem beyaz hem de zenci çevrelerinde her şeyi açıklamaya yetiyordu.

Yeni kurulmuş Karaderili Halkların Geliştirilmesi Ulusal Kurulu 1912'de linç istatistiklerinin dökümünü yapma işini üstlendiğinde, yaptığı ilk işlerden biri kaç linç olayının ırza geçme ya da bu konudaki en küçük bir kuşku sonucunda ortaya çıktığını saptamaktı. Bu döküm, 100 sayfadan kalın, acı verici belgelerle dolu bir kitapçık olan **Thirty Years of Lynching in the United States (A.B.D.'de Linç Olayının Otuz Yılı)** adıyla bastırıldı. NAACP'nin bildirdiğine göre, 1889 ile 1918 arasında 3224 kişi linççi kitlelerce öldürülmüştü, öldürmelerin 2838'i Güney'de yer almıştı. Kurbanların yüzde yetmiş sekizi karaderiliydi. Linç edilenler arasında, 50'si karaderili olan altmış bir kadın bulunuyordu. (*)

Linç edilen beyaz erkeklerin yüzde 8.4'ü «kadınlara saldırmak ve ırza geçmekten» suçlu bulunmuştu. Karaderililer arasında yüzde oranı 28.4'dü. NAACP, sakınımlı bir tutumla şu sonuca vardı:

> Zencilerin ırza geçmek ve «beyaz kadınlara saldırmaktan» linç edildiği olayların bir bölü-

(*) Karaderili bir kadın linç kurbanı üzerine NAACP'nin raporunda şunlar yazılıydı: «26 Mayıs 1911; Okemah, Oklahoma. —Bir şefi öldürmekle suçlanan karaderili bir kadın on dört yaşındaki oğluyla birlikte, bir yığın insan tarafından alınıp götürülerek bir köprüye asıldı. Kadın asılmadan önce cinsel saldırıya uğradı.

münde, sözde saldırıların «bir kadının odasına girmek» ya da ona sürtünmekten sağlam kanıtlara dayanmadığını söylemek haksız olmaz... Birçok olayda, kuşkusuz, kanıtlar kadınlara gerçekten saldırıldığını göstermektedir. Zencilerin «suç» denilen eylemin dışındaki nedenlerle linç edilmesi tüm linç olaylarının büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır ve son beş yılda (1914-1918) karaderili kurbanların beşte birinden azı ırza geçmek ya da «kadınlara saldırmaktan» dolayı suçlanmıştır.

Yine de «o suç» miti kitlelerin imgeleminde yer almayı sürdürdü ve bundan sonraki yirmi yılda lince karşı verilen savaşa katılanlar bu konuyu ele almak zorunda kaldılar. Şaşırtıcı olmayacak biçimde, değişik yaklaşımları olan politik gruplar 1930 ve 40'larda, çoğunlukla birbirlerinin boğazına sarılmalarını sağlayan değişik yöntemlerle ırza geçme sorununu sergilemeye giriştiler.

1931'de, Güney'in sonuna dek karşı koyduğu kadınlara oy hakkının tanınmasından on bir yıl sonra, Atlantalı bir beyaz kilise üyesi olan Jessie Daniel Ames, Linç'in Önlenmesini İsteyen Güneyli Kadınlar Kurulu'nu oluşturarak, beyaz kadınların namusunu korumak için kısa sürede gerçekleştirilen kitle eylemini savunan linç yasası propagandasına doğrudan karşı çıktı. On beş eyalet ve bin ilçede kilise topluluklarıyla çalışmalarını sürdüren kurul üyesi kadınlar (beyaz; orta ve yüksek sınıf kadınları) politik bilinçlendirme çalışmalarına, inançlı bir dille yazılmış bir bildiriye imza toplamak için geniş çaplı bir kampanyayla başladılar.

Bildirilerinin girişinde şu cümle yer alıyordu: «Bizler lincin savunulması olanaksız bir suç olduğunu ileri sürüyoruz.»

> Bizler kamuoyunun, linççi ve kitle eylemcilerinin, tümüyle kadınlığın korunması için dav-

randıkları iddiasını çok kolay kabul ettiğine inanıyoruz. Gerçeklerin ışığında, kadınlar, bu iddianın doğruluğunun araştırılmadan geçilmesi ya da kişisel öc ve düşmanlığa yönelik olanların kadınlar adına şiddet eylemleri ve yasadışı davranışlarda bulunmak için kadınların paravana olarak kullanılmasına izin vermeyecektir. Bu iddiayı (utanç verici) sonsuza dek yadsıyoruz.

Jessie Ames daha sonra, oy hakkı Güneyli kadınları «hiçbir gerçek hanımefendinin politikaya katılarak kendini küçük düşürmeyeceğini söyleyen, sıkça yinelenen ve genel olarak kabul edilen görüşten» kurtardığı için, lince ilişkin kamuoyunun değiştirilmesinde yardımcı olmakla kadınlara oy hakkının tanınmasına katkıda bulundu. Hanım işi olmayan tehlikeli bir alana girdiklerini düşünen birçok beyaz erkek cemaat önderinin karşı koymasına karşın, Kurul birkaç yıl içinde Güneyli kız kardeşlerinden kırk binin üzerinde imza topladı. Eylemleri imza toplama, ya da broşür, konferans ve politikacılara yöneltilen sorular ve kilise yemeklerinde sahnelenen oyunlarla son bulmadı. NAACP'de çalışan Güneyli zencilerinkine eşit bir yüreklilikle, lincin kökenlerindeki gerçek nedeni saptamak için kendi soruşturmalarını yürüttüler ve bulgularını özel bültenlerde yayınladılar.

> Lowndes İlçesi, Mississippi, 1933. — I. Beyaz bir kadını küçük düşürmekle suçlandı; asıldı. Beyaz kadını aşağılama suçlamasının, ekinlerini almak istediği zenci kiracısını «çıkarmak» için toprak sahibince bahane olarak kullanıldığı söylentileri çıktı. Yerel kilisenin ayinlerini yöneten konuk papaza ayinin bozulabileceği, çünkü «o gece bir linç olayının yer alacağı» söylendi. Papaz linci önlemek için hiçbir çabada bulunmadı. Linç olayı, yöredeki topluluğun dışında, dereye atılan ceset birkaç gün sonra suyun yüzüne çıkana dek kimse tarafından bilinmiyordu. (Kitle 40 kişilik bir erkek topluluğundan oluşuyordu.)

Linçin olağan başlama yolu, «Şerifin elinden almak» «mahkemeden almak», «tutukevinden almak»tı. Güney'in dışında, Güneyli şeriflerin danışıklı dövüş yöntemleri üstü kapalı konuşmayı gerektirmeyecek denli açık bir gerçekti. Güney'in içinde, linçin yapıldığı topluluklarda, bu şeriflerin Kurul üyelerinin gözünde canlı kişisel gerçeklikleri ve kimlikleri vardı. Bir şerif akraba ya da komşu olabilirdi; tüm olaylarda, yasa ve düzenin korunmasından sorumlu olarak bilinen yerel yetkiliydi, kilise yemeğine uğrayan, karşılıklı sohbet edilen biriydi. Güneyli beyaz kadınlar, Güneyli beyaz bir şerifi, kendi erkeklerinden biri olarak görürlerdi.

Jessie Ames şunları yazıyordu: «Güneyli kadınlar hakkında başka birçok şey söylense de, kendi görüşlerine göre davranma yürekliliğinden yoksun oldukları ileri sürülemez. Sözde Güneyli kadınların korunması için girişilen linç eylemlerinin araştırılmasından, kendi erkeklerinin çaresiz insanlara karşı işledikleri korkakça şiddet suçlarını örtmek için paravana olarak kullanıldıklarını öğrenince, kadınlar yapabilecekleri tek şeyi yaptılar.» 1937'ye gelindiğinde Güneyli kadınlar ad vermeye başladılar:

> Abbeville, Henry İlçesi, Alabama; 2 Şubat — Bir Zenci, beyaz bir kadına saldırmakla suçlandı; Şerif J. L. Corbitt'in nezarethanesinden, alındı... Şerif hakkında soruşturma açıldı, 4'e karşı 2 oyla temize çıkarıldı... Tanıklık ifadelerinde, şerifin saldırgan kitleyi aramaya çıkmadan önce dört saat beklediği belirtildi... Şerif ve yardımcısı saldırgan kitleye hiçbir zaman yetişemedi.
>
> Milton, Santa Rosa İlçesi, Florida; 3 Ekim — Beyaz bir erkek çocuğuna karşı «doğal olmayan bir suç» işlemekten ve bir benzinliği soymaktan suçlanan bir Zenci otoyolda Şerif Joe Allen'dan alınarak vuruldu. Sanık duruşmasına değin, güvenlik altında bulunması için Panama kentinde

tutuldu; topluluk onu ele geçirdiğinde mahkemeye çıkarılmak için Milton'a getiriliyordu.

Kurul'un bülteni, «Güvenlik kuvvetleri neredeydi?» diye soruyordu. «1937'de linçin sekiz kurbanı da Güvenlik Kuvvetleri'nin elindeydi. Linç olaylarının yedisinde, soruşturmalar, yasa temsilcilerinin ya linççi kitlenin arasında ya da kitleyle işbirliği içinde olduğunu gösteriyor. Sekizinci linç olayında ise yeterli kanıt elde edilemedi... Oysa, bir tutukluyu gözetim altında tutan bir görevlinin tümüyle, bir linç olayının amaçlandığından habersiz olduğuna ya da linççi kitledekilerin kimliklerini açıklayamayacağına inanmak çok güç.»

Umarım bir gün, birisi Güney'de linci ortadan kaldırmak için verilen savaşın öyküsünü, radikal politikaya özgü, tüm grupların çabalarını boşa çıkaran ve gücünü zayıflatan örgüt içi sürtüşmelere özel bir yer vererek yazar. Kimin istatistikleri en güvenilir olandı, federal linç karşıtı yasa desteklenmeli miydi, kimler kararsız davranıyordu, kim kışkırtıcılık yapıyordu, söz söylemeye kimin hakkı vardı, kim dışardan gelen bir kışkırtıcıydı, linç «yasa tanımayan unsurların» bir ürünü müydü, yoksa «egemen sınıfın tüm güçlerinin işbirliğine dayanan özenle düzenlenmiş» bir olay mıydı, yöresel topluluğun sınırları içinde sessizce çalışmak mı daha iyiydi, yoksa politik bir tutum ileri sürmek mi iyiydi; çatışmalar kızışmayı sürdürmekten hiç vazgeçmedi.

Komünist Partinin oynadığı rol özenle incelenmeyi gerektirir, çünkü öfkeli bir retorik kullanarak geniş kapsamlı politik görüşü ortaya atan grup buydu. Kimileyin bu retorik parlak kavrayışlar içerirken kimileyin de yanlış dile getirilmiş gerçeklerin coşkulu karmaşası olmaktan öteye gidemiyordu. 1932'de, Komünistler NAACP ile kavgalı oldukları bir sırada, **International Publishers** yayınevi, linç konusunda partinin görüşünü saptayan kendi broşürünü yayınladı. Zehirlerinin büyük bölümünü «linçin gerçek nedeni-

ni alçakça gözden kaçırdıkları» için NAACP önderleri W.E.B. DuBois, Walter White ve Clarence Darrow'a saklayan «25 No.lu Uluslararası broşürün» yazarları, lincin eğitimsiz, yasa tanımayan yoksul beyazların yarattığı korkunç bir olay, soyutlanmış bir olgu olarak anlaşılabileceği kuramını yerleştirdikleri için NAACP'yi suçladı. «Hayır,» diye gürlediler; «linç çıkarların korunmasına dayanır! Linç, Zenci emekçilere bir uyarıdır. Linç, beyaz yönetici sınıfın Zenciler üzerinde kurduğu ulusal baskının aracıdır ve beyaz işçilerle Zenci emekçiler arasında ayrılık çıkarılmasına yöneliktir.»

Yazılanların retoriği berbattı, DuBois ve öbürlerine yöneltilen suçlama açıkça haksızdı ama düşüncenin çekirdeği gerçekçiydi. 1947'de, Başkanın Yurttaşlık Hakları Kurulu, **Hakların Korunması** başlıklı ünlü bir rapor yayınlayarak, Komunist Parti kuramının bir bölümünün, yaygın düşünce biçiminin içinde bulunduğunu ortaya koydu. Raporda şu görüşe yer veriliyordu; «Linç, Zencilerin aşağı toplumsal düzeyinin benimsetilmesine yarayan en büyük gözdağı aracıdır. Bir terör aracı olarak Zencilere yüklenen tüm başka yoksunlukların pekiştirilmesine yarar.»

«25 No.lu Uluslararası Broşürün» ırza geçme konusunda da söyleyeceği birkaç öfkeli söz vardı. Komünist Partinin yeğlediği biçimle, ırza geçme hiçbir zaman ırza geçme olarak yazılmıyor ama her zaman tırnak içinde «ırza geçme» olarak, kimi zaman da «kapitalist ırza geçme yalanı» deyiminin içinde kullanılıyordu:

> «Irza Geçme» Yalanı
>
> Beyaz emekçileri Zencilere karşı kışkırtmak ve «beyazların üstünlüğü» efsanesini daha güçlendirmek için beyaz yönetici sınıf Zencilerin «ırz düşmanları» olduğuna ilişkin anlamsız ve bozguncu bir yalan çıkardı... Ne zaman Zenci bir işçi dizlerinin üzerinde doğrulmaya kalksa, ona «ırza geçme» suçu yüklendi. «Irza geçmek»-

ten linç edilen Zenci işçilerden, birkaç kişi olsa bile, hiçbirinin beyazlarca Zenci kadınlara karşı sayısız kez işlenen ve hiçbir zaman, karşılığında birkaç ay bile hapis yatmadıkları bir suçtan sorumlu olmadıklarından emin olabiliriz... Bu yalanı ilk duyduğumuz yıl, Zencilerin Virginia'da köle gemilerinden indirilmelerinden iki yüz yıl sonrasına rastlayan 1830'dur. Yalan neden bu sırada ortaya çıkmıştır? **Çünkü bu yıl Kuzey'de kölelere özgürlüklerinin verilmesinin ve kölelerin kendi bağımsızlıkları için verdikleri savaşımın yoğunlaşmasının başlangıcıdır.** İki yüz yıl boyunca Zenci emekçiler «ırz düşmanı» olmamıştır. Ama değerli köleler olarak konumları tehlikeye girince, birden «ırz düşmanları» olmuşlardır... Birçok beyaz kapitalist «ırza geçme» yalanını kendilerini korumak için kullanır...

Irza geçme bir yalansa, bu yalanı kimler çıkarmıştır? **25 No.lu Uluslararası Broşür** bu soruyu ortaya atıyordu ama okuyucuyu oldukça belirli bir sonuca vardırıyordu. Ne de olsa, «ırza geçme suçlaması» ve «ırza geçme yalanı» gibi deyimlerin bir tarihi vardı. Potifar'ın karısı bir delikanlıyı saldırganlıkla suçlayarak lekelemiş bulunan bir yalancıydı. Thomas Jefferson ırza geçme suçlamasını bir öç aracı olarak kullanacak kadınlar konusunda uyarıda bulunmuştu. Amerikan hukuk okullarında öğrencilerin okuması zorunlu olan Wigmore'un **Evidence (Delil)** adlı kitabı kadınların yalan söyleme eğilimlerine karşı uyarılarla doluydu. Irzına geçildiğini söyleyen bir kadına inanmamak, erkekler ilk olarak yasalarında sınırlı bir ırza geçme suçu kavramına yer verdikleri günden bu yana erkek mantığının bir parçası olmuştur ve Komünist Parti'nin erkek önderleri, mülkiyet yasasının başka yönlerini açıkça soruşturup ortaya koymalarına karşın bu mantığa karşı gelmemiştir. Komünistlere göre feminizm her zaman kötü bir sözcük, bir sağcı sapma, bir burjuva «yanılgısıydı». Lenin, Clara Zet-

kin'e bunları söylemiş; Bloor Ana bu konuyu açıklığa kavuşturmuştur. Tüm eşitlik tartışmalarına karşın Komünist Parti erkeklerin üstünlüğünün emekçiler arasında görülen ve sosyalizm gerçekleştirildikten sonra ortadan kalkacak üzüntü verici bir «tutum» olduğunu ileri sürüyordu (günümüzde önemi kalmasa da bu görüşü sürdürmektedir). Böylece 1930'ların Amerikan Komünist partisinin, tüm öbür politik partiler gibi beyaz erkeklerce yönetilip denetlenmesi ve kadınların dürüstlüğüne inanmayıp karaderilileri temize çıkarma girişimlerinde, onları Potifar'ın karısının günahlarıyla suçlaması tarihsel açıdan kaçınılmazdı.

Yine de, perçinleyici etkeni oluşturmak, Boston'dan daha Güney'e inmeye yeltenemediğini sandığımız bir kadına, Freud'un Viyanalı bir öğrencisine düşmüştür. 1930'ların çalkantılı günlerinde, biri toplumsal güçler öbürü bireysel ruh ile ilgilenen iki düşünce akımı, Marksizm ve Freudculuk kamuoyu arenasında karşı karşıya gelip çarpışıyordu. Ama büyük ölçüde değişik ideolojik kaynaklardan çıkan bu iki düşünce akımı, beyaz kadının ırklararası ırza geçme olayındaki rolü üzerinde şaşırtıcı bir kesinlikle birleşmeyi başardı. Dr. Helene Deutsch isterik, mazoşist kadın konusunda yetkin kararını verince, kendi iç huzurları için Güney'e özgü ırza geçme kompleksindeki erkek sorumluluğunu ortadan kaldırmak isteyenler tarafından şaşırtıcı bir hızla benimsendi. Savaştan sonraki kalkınma dönemine özgü ırza geçme kompleksini 1941'lerin üstünlük sağlayıcı ortamından bakarak anlatan W. J. Cash, Freudcu görüşe dayanarak «nörotik evde kalmış kızlar ve ev kadınları ile isterik genç kızlar» hakkında yazmıştı. Bu düşünce nereden çıkmıştı? Dört yıl öncesinde, Yale'de psikoloji profesörü olan John Dollard, Güney'deki çağdaş yaşamı yücelten ve olumlu karşılanan, **Caste and Class in a Southern Town (Bir Güney Kasabasındaki Toplumsal Kesimler ve Sınıflar)** adlı bir kitap yayınladı. Bu kitapta Dollard, «aydınlatıcı» bulduğunu ileri sürdüğü Deutsch'

un görüşlerini alıntıladı. Bildirdiğine göre Deutsch, birçok beyaz Güneyli kadın üzerine yaptığı incelemede bu kadınların «Zenci erkeklere karşı belirgin bir cinsel ilgi duyduğunu ve bu ilgiye ilişkin mazoşist düşler kurduklarını» bulguladı. Deutsch'un savı şöyleydi: «Beyaz erkeklerin, Zencilerce ırzlarına geçildiğini ve saldırıya uğradıklarını ileri süren beyaz kadınların isterik ve mazoşist yalanlarına bu denli kolay inanmalarının ardındaki gerçek, erkeklerin kadınların bilinçaltı isteklerini, bu açıklamaların tinsel gerçekliğini sezip bunlar gerçekmişçesine duygusal tepki göstermeleridr. Toplumsal durum erkeklerin bu duyguyu Zencilerin üzerine boşaltmalarına uygun ortam hazırlıyordu.»

Deutsch 1944-45'de iki ciltlik **Psychology of Women (Kadın Psikolojisi)** kitabını yazdığında savını yineledi: «Irza geçme düşleri, kimileyin öylesine karşı konulmaz bir gerçeklik duygusu verir ki en deneyimli yargıçlar bile isterik kadınlarca suçlanan suçsuz erkeklerin davalarında yanlış yola itilir. Zencilerin ırzlarına geçtiğini anlatan beyaz kadınlarla olan kendi deneyimlerim (Zenciler bu suçlamalar sonucunda korkunç cezalara çarptırılmaktadır) bu kadınların mazoşist isteklerinin birçok düşsel öykünün üretilmesine yol açtığına beni inandırdı.»

Amerikan kamuoyunu ve uluslararası kanıyı karaderili erkeklere verilen korkunç cezaların doğrudan sorumlusunun ırza geçme suçlamasında bulunarak yalan söyleyen, dolap çeviren beyaz kadınlar olduğu konusunda inandıran bir olay varsa, o da Scottsboro olayıdır. Adli yanlışlık, dokuz kişinin yaşamına son verme kararının dehşet verici gerçeği ve karar sürecinin inanılmaz uzunluğu nedeniyle (son davalı salı verilmeden önce yirmi yıl mahkemelerde ve ceza sisteminin bünyesinde sürünmüştür) Scottsboro, Güney'deki tüm ırza geçme olaylarının en ünlüsü, Amerikan tarihi ve Güney'in yargı sistemi açısından kara bir leke ve dünyadaki tüm liberallerin gözünde müces-

sem Havva'nın ve İlk Günah kavramının Alabama'yı bir yük treniyle geçen kötü, şehvet düşkünü bir kadın olduğunu kanıtlayan bir delil olmayı sürdürmektedir.

Bu olay Ekonomik Kriz yılı olan 1931'de sıradan bir biçimde görülmeye başladı. Kısa süre önce fabrikadan çıkarılan, «yoksul beyaz süprüntü» takımından kazançlarını rastgele fahişelikle desteklemeye alışmış iki genç işçi kadın biraz macera yaşamak için Chattanooga'ya giden trene atladılar. Ruby Bates on yedi, Victoria Price yirmi beşindeydi. Geceyi, serseri yatağı olarak bilinen boş bir tarlada, bazı erkek arkadaşlarıyla geçirdikten sonra ertesi sabah giysilerinin üzerine işçi tulumları geçirerek Huntsville'e dönmek üzere trene bindiler. Victoria Price'ın başı daha önceden yasayla derde girmiş, Volstead (İçki Yasağı) Yasasına karşı gelmekten tutuklanmış ve zina suçundan ıslah evinde kısa süre kalmıştı. Ruby Bates de suç işlemişti, ama yaşı küçüktü.

O sabah trenle seyahat eden yersiz yurtsuz genç insanlar yalnızca onlar değildi. Trenin çeşitli kompartmanlarına yayılmış beyaz ve karaderili gençler vardı. Stevenson'u biraz geçtikten sonra beyazlarla karaderililer arasında yumruk kavgası çıktı ve beyaz gençler trenden inmeye zorlandı. Irk kavgasının haberi yenilen beyaz gençlerin önerisiyle trende iki beyaz kadının bulunduğu ve tehlike içinde oldukları haberiyle birlikte ilerideki Paint Rock'a telgrafla bildirildi. Tren Paint Rock istasyonuna girdiğinde bir ırza tecavüz olayının havasına girilmişti bile, silahlı yetmiş-beş kişilik bir polis topluluğuyla, öfkeli bir kalabalık treni bekliyordu. Yaşları on üç ile yirmi arasında değişen dokuz Zenci yakalandı. Victoria ile Ruby, kargaşada ortadan kaybolup kaçmayı denedilerse de istasyon şefine yakalandılar. Şefin sorusuna ilk olarak, titrek sesle evet, yanıtı veren Ruby oldu. İki yıl sonra Ruby Bates erkek arkadaşına bir mektup yazdı. Mektubuna, «Sevgili Earl,» sözleriyle başlıyordu:

Sana bir şey açıklamak istiyorum Mary San-

ders koca bir yalancı o Zencilerin benimle eğlendikleri doğru değil polisler beni yalana zorladılar bunu söylemek istiyordum çünkü kendimi temize çıkarmak istiyorum hepsi bu istersen inanabilirsin, istersen inanmazsın günün birinde sekiz Zenciyle bir hücrede kalırsan pişman olabilirsin sen de yalan söylersin o Zenciler bana dokunmadı, beyazlar da Bana inanmanı isterim yargıçlar inanmıyor Ben seni Mary'den daha çok dünyadaki herkesden daha çok seviyorum bu yüzden sana bunu söylüyorum o sırada sarhoşdum ne yaptığımı bilmiyordum o Zencilerin benim yüzümden ölmelerine izin vermek yanlış bir şeydi biliyorum umarım sözlerime inanırsın çünkü tanrının önünde yemin ediyorum umarım bana inanırsın benimle eğlendiler ama o beyaz çocuklardı bunu yapan o Zencilerin benim yüzümden ölmemesini isterdim bunun suçlusu o beyaz çocuklardı söylemek istediğim buydu ve tüm bildiğim de buydu umarım adalete bildirirsin cevabını bekliyorum.

Ruby Bates

Scottsboro'da yapılan ilk duruşmalar, gülünç olarak nitelenecek ölçüde aceleye gelmişti ama dokuz davalıdan sekizi ölüme mahkum edilmişti. Mahkemenin gösterdiği bir avukat isteksizlikle savunmayı üstlendi ve (serserilik ve/veya fahişelik suçlamasından tutuklu bulunan) Ruby Bates ile Victoria Price, savcının tanığı olarak ifade verdiler. Price ve Bates'e sunulan bu eşsiz olanak tüm kadınların değerini bileceği türdendi. Yük vagonlarında gizlice seyahat eden aşağılığın da aşağılığı kadınlar olarak hapiste çürümekten tanıklık sandalyesine çıkıp kurtularak suçsuz ırza geçme kurbanları olduklarını ileri sürmekle onurlarını yeniden ele geçirebilirdiler. (Victoria Price mahkemede, Chattanooga'daki serseri yatağında bir gece geçirdiğini kabul etmemişti. Duruşmadan duruşmaya saygın bir hanımefendinin evinde kaldığını söylemek-

te direnmeyi sürdürmüştü.) Aynı dürtüyle davranan kimi Zenciler, kendi canlarını kurtarmak için mahkemede, öbürlerinin kadınların ırzına geçtiklerini gördüklerine yemin ederek kendilerini suçsuz çıkarmayı denediler. Scottsborolu gençlerin düştüğü kötü durum Komünist hareket kanalıyla dünya kamuoyuna sunularak uluslararası ilgi topladı; Komünistler çocukların hayatta kalmasını sağladıkları için kutlanmalıdır. Çocuklar yararına bir milyon dolar toplandı, yeni bir dizi duruşma başladı. Davalıları temsil etmesi için Uluslararası İşçi Haklarının Korunması Örgütü'nce tutulan Samuel Leibowitz, Anayasa Mahkemesi'ni, karaderili erkeklerin düzenli olarak Alabama jürilerinin dışında bırakıldığını açıklamaya yönelterek hukuk tarihine geçti. Leibowitz daha sonra bunun, yaşamının en onur verici başarısı olduğunu söyledi, ama bugün Scottsboro olayına bakan bir feminist, Scottsboro jürilerinde görevli (ve mahkumiyet için oy kullanan) herkesin beyaz ve erkek olduğunu ve hiç kimsenin, hiçbir politik grubun, temyiz avukatının, ya da Scottsboro broşürünün, birçok broşür Victoria Price'ın fahişe olduğunu ileri sürmesine karşın, Alabama jürilerinde kadınların bulunmayışını tartışma konusu etmediğini gözden kaçırmamalıdır. (Kadınlar Alabama jürilerine katılma hakkını 1966'ya dek elde edemediler.)

Uygun sayıda beyaz ya da karaderili kadınını Scottsboro jürisinde bulunması bir değişiklik yaratır mıydı? Belki yaratabilirdi. Özellikle savcı, standart «Güneyli kadınların korunması» konuşmasına başladığında. Lincin Önlenmesi İçin Güneyli Kadınlar Derneği bu yaklaşımla mücadele etmek için kurulmuştu. Bu jürilere katılacak olan kadınlar Victoria Price ve Ruby Bates'in karşı karşıya kaldığı kötü durumu anlayabilirler miydi? Belki. Uydurma bir ırza geçme öyküsünü gerçeğinden ayırabilirler miydi? Victoria Price'ın vajinasındaki ölü, kendiliğinden hareket edemeyen bir spermin saptanmasının, savunmanın boş yere

ileri sürdüğü gibi, Victoria Price'ın en son trende değil Huntsville'de ya da serseri yatağında cinsel temasta bulunduğunu kanıtlayacağını daha hızlı kavrayabilirler miydi?

Bu varsayımların ne anlamı var? Değiştirilemeyen gerçek şu ki Scottsborolu dokuzların jürisinde bir tek kadın bile yoktu ve cezaya karar verecek her oy beyaz erkeklerce verilmişti. Karaderili sanıklar, tüm yasal güçlerin; yargıç, savcı, savunma ve jürinin beyaz olduğu yabancı bir mahkeme salonunda oturdukları gibi, önlerinde dizili duran güçlerin tümü erkekti. Scottsboro'da oynanan oyun, karaderili erkeklerle beyaz kadınların piyon yerine kullanıldıkları, beyaz erkeklerin oyunuydu ve beyaz erkekler ırklararası bir ırza geçme olayını kendilerine özgü mülkiyet yasalarına göre yargıladı.

Daha sonra Yargıç Leibowitz olan Sam Leibowitz, bir kez, Victoria Price ile Ruby Bates'in bir New York polis karakoluna girip dokuz Zencinin ırzlarına geçtiğini söyledikten beş dakika sonra «karakoldan çıkarılacaklarının ve olayın böylece sona ereceğini, en aptal polisin bile bu iki kadının fahişe ve yalancı olduğunu anlayacağını» söyledi. Bu basmakalıp Kuzeyli polis mantığını doğru bir biçimde canlandırsa da, bana öyle geliyor ki, Leibowitz bilerek çok önemli bir konuya değinmemiştir Victoria ile Ruby bir Alabama polis karakoluna girmiş değillerdi. Irza geçme olayının yer aldığına inanan silahlı beyaz erkeklerce kuşatılmışlardı. Kafaları karışan ve korkuya kapılan bu kadınlar kandırılmışlardı.

Bu, ne benim önceden olanları açıklamak için sonradan vardığım bir sonuç, ne de olayların düşsel bir yeniden düzenlenmesi. Bu Scottsboro hakkında önemli bir gerçektir. Olayı inceleyen eski gözlemciler de zaman unsurunu önemli bulmuşlardır. Amerikan Yurttaşlık Hakları Birliği'nce Scottsboro olayı üzerinde özel bir soruşturma yürütmesi için Güney'e gönderilen Hollace Ransdell adında beyaz bir ka-

dın raporunu Mayıs 1931'de, ilk jüri kararından bir ay sonra gönderdi, Raporda, başından beri davayı izleyen Chattanoogalı savcı George Chamlee'nin «iki kızın Paint Rock'da trenden indirilmelerinden gözetim altına alınana dek Zenciler aleyhinde hiçbir suçlamada bulunmadıklarını; suçlamalarını treni karşılamaya gelip Zencileri yakalayan silahlı adamların düşüncesini öğrendikten sonra yaptıklarını ve dokuz Zenciyi yakalayan erkeklerin görüşüne katılarak suçlamada bulunmaya itildiklerini,» bildiğini söyledi.(*) 1933' de **New York Republic**'te yazan Mary Heaton Vorse açıkça şunları söyledi: «Tulum giymiş kızlar serserilik suçlamasından korktukları için Zenci gençleri kendilerine saldırmakla suçladılar.» Irza geçme şikayetinin gerçeğini ortaya koyan bu açıklama sonradan Scottsboro'nun uyandırdığı yankının çığında yitip gitti.

Ruby Bates, «elebaşı» Haywood Patterson'un ikinci duruşmasında göz kamaştırıcı biçimde sözünü geri aldıktan sonra, (Victoria Price umutsuzca ilk öyküyü daha da geliştirdi) on iki beyaz erkekten oluşan yeni jüri yine ölüm cezası lehine oy kullandı. Bunun üzerine, Scottsboro duruşmalarının «iyi» yargıcı James E. Horton, Patterson'un ceza kararını kaldırarak üçüncü bir duruşma yapılmasına karar verdi. Yargıç Victoria Price'a inanmamıştı ve bu bir sonraki adlî seçimlerde yargıçlık mesleğine mal oldu. Ama Yargıç Horton'un yasal görüşü, beyaz kardeşlerinden oluşan bir jüriyi; duygusallık içinde karaderili bir adamı ırza geçmekten mahkum etmeye ve yetersiz delillere da-

(*) Hollace Ransdell, her iki genç kadının anneleri, komşuları ve yerel sosyal hizmet görevlileriyle özel olarak görüştü. (Kızların babaları çoktan evlerini terk etmişlerdi.) Hazırcevap Victoria Price'ın savcıya istediğini vererek gözde bir tanık ve davanın yıldızı olmakla olmakla övündüğünü, suskun Ruby Bates'in ise geri plana itildiğini ve nefretle dolu olduğunu belirtti. İki yıl sonra Ruby Bates bombayı patlattı.

yanarak ölüme göndermeye iten nedenleri araştırmaya yönelik değildi. Ne de «davacının doğruluğu kanıtlanmamış, olasılık dışı tanıklığının» ortaya çıkarılmasında direndi. Horton'un daha yüce, insanın en eski kuşkularına uzanan bir teması vardı.

«Kutsal ya da kutsallık dışı tarih ve insanların ortak deneyimi, bu kişilikteki kadınların, en küçük bir kışkırtma ya da hiçbir kışkırtma olmadan, gizli amaçlarla, aşağılanma ve ırza geçme konusunda yalan yere suçlamada bulunmak için bencilce nedenleri olmaya eğilimli olduklarını gösterir... Kadınların bu eğilimi, bencilce amaçlarına erişecekleri her durumda yalan suçlamalarda bulunmaya önceden hazırlıklı olduklarını gösteriyor.»

Scottsboro'nun suçunu belirli sınıftan kadınların yalan suçlamalarda bulunma eğilimine yüklemek liberal mantık açısından kolaylıkla benimsenecek bir nedendi. Sorun kötü üne sahip kadındaydı; tüm kötülüklerin nedeni oydu. Her şey nasıl da yerli yerine oturtulmuştu, beyaz erkekler nasıl da kolayca suçtan arınmışlardı.

1900-1950 yılları arasında Louisiana'da ırza geçme suçuna verilen cezalar üzerine yapılan bir araştırmada, yalnızca iki beyaz bu aşırı yargıyla karşı karşıya kalırken otuz yedi zenci ölüme gönderilmişti. 1908-1963 yılları arasında Virginia'da meydana gelen ırza geçme olayı ya da ırza geçme girişimleri için verilen ölüm cezaları üzerine yapılan bir incelemede belirtildiğine göre elli altı karaderiliye ölüm cezası verilirken beyazlara hiç verilmemişti. Güneyli beyaz erkekler karaderili erkekleri yakalayıp linç etmeyi ya da mahkemede yargılayarak, «kadınları koruma» amacı uğruna ölüm cezasına çarptırmayı sürdürdükçe, Kuzeyli liberaller bu ürkünç düzene ters çevrilmiş bir prizmadan bakarak ırzına geçildiğini haykıran yalancı bir beyaz kadının görüntüsüne rastladılar.

1951'de Scottsborolu dokuz gençten sonuncusu, otuz sekiz yaşına varmış bir yetişkin olarak özgür-

lüğüne gavuştu, adı bir dizi yeni dava, duruşma, yeni ceza kararları ve Güney mahkemelerinde ırklararası ırza geçme olaylarında verilen ölüm cezaları ve buna koşut olarak solcuların Kuzey'de ve Avrupa'da tezgahladığı grevler, dilekçeler ve protesto gösterileri sonucunda tanınmamış Güneyli Zenci erkekler tapınağındaki yerinden uluslararası kahraman durumuna yükseltildi. 1950'lerin başları Amerikan solu için kötü bir dönemdi. Solun kendi yuvası, McCarthycilik, McCarran Yasası, Amerika'ya Karşı Etkinliklerle Savaşım Komitesi, Rosenberg olayı ve Kore Savaşı'nın kamçıladığı ulusçu, kızıl düşmanlığının saldırısına uğramıştı. Komünistler ve duygusal bir simgenin çevresinde geliştirilen kitle eylemine dayalı bir politik stratejiye inanan uyduları açısından Güney'e özgü ırklararası ırza geçme olayı, Amerikan yaşam biçiminde görülen çürümüşlük ve haksızlıkların simgesiydi. Bu ayrıca yurttaşlık hakları hareketinde önemli bir odak noktası oluşturdu; yenik düşen Komünist Partinin, yok olmaya yüz tutan saflarını aşan bir etkiye sahip olduğu son alan buydu.

Politikasının doğal bir sonucu olarak, Komünist Parti Amerikan sisteminin bozukluğunu simgelediği gerekçesiyle bir dizi ırklararası ırza geçme davasının bilerek propagandasını yaptı. Güney adaletinin adaletsizliği, ırza geçme ve ölüm cezasının üstünde ve ötesinde birçok alanda dile getirilmişti. 1960'larda Güney'de zencilerin başlattığı gerçek bir yurttaşlık hakları hareketi ortaya çıkınca, yeni hareket simgesel olaylarla değil ama kılgısal amaçlarla, yemek yenen yerlerde ırk ayrımı yapılması ve seçmen listelerinin yazımı konularına el atarak işe başladı. Ama ırza geçmenin ardında Güney'in linç yasasının tarihsel şiddet gösterisi vardı, bir ırza geçme davası içinde çarpıcılık taşıyordu ve bir ırza geçme öyküsü dinleyeni suçluluğa, suçsuzluğa ya da mantıklı bir kuşku duyulması gerektiğine inandıracak biçimde dile getirebilirdi. Dahası, solun dışındaki birçok kimse, ölüm

cezasına, özellikle cinayet dışı suçlar için verildiğinde, karşıydılar. (Komünist Partisi karşı değildi.) Çok sayıda kimse de bir kadının istemi olmadan ırzına geçilemeyeceği konusundaki erkeklere özgü önyargıya dayalı kuşkular besliyordu. Her şey göz önüne alındığında, solcular Scottsboro olayında; Haymarket olayı, Joe Hill, Tom Mooney, ya da Sacco ve Vanzetti davalarında olduğundan daha iyi ya da aynı ölçüde bir başarıya ulaşmışlardı. Bu savaşta yaşamlar kurtarılmış ve binlerce yeni insan siyasallaştırılmıştı. Solun, karaderililerin tarihsel olarak baskı altında tutulmasının politik ve ekonomik nedenleri olarak gösterdiğini kabul etmeye yanaşmayan liberaller, ırk ayrımından adam öldürmeye uzanan çeşitli kötülüklerin kökenindeki nedeni cinselliğe bağlamayı yeğleyerek Güney'in yozlaşmış ırklararası cinsel ilişkilerinin trajedisinin ardından yas tutabilirlerdi. Ve kuşkusuz, cinsellik kadınlar demekti.

Saptayabildiğim kadarıyla sol, yalnızca bir kez, bir ırza geçme davasını kurbanın bakış açısından ele alarak gündeme getirdi. Eylül 1944'de, yirmi dört yaşındaki evli ve çocuk sahibi zenci kadın Recy Taylor, Abbeville/Alabama'daki Rock Hill Holliness Kilisesi'ndeki gece ayininden çıktıktan sonra beyazlardan oluşan bir çete tarafından kaçırılıp ırzına geçildi. Suç ortaklarının adını veren bir çete üyesinin itiraflarına karşın jüri sürekli olarak genç adamları suçlamaktan kaçındı. Bayan Recy Taylor için Ulusal Adalet Komitesi adında bir topluluk karaderili gazeteci, Harriet Tubmanie Eugene Gordon'un yaşam öykülerinin yazarı Earl Gordon tarafından yazılan bir broşür dağıtarak olayın güncelliğini korumaya çalıştı. Gordon'un bu çabaya yaptığı katkı, ırza geçme konusundaki feminist çözümlemeye solcuların yaklaştığı kadar yaklaşarak, 1970'lerin retoriğine yaklaşımda bulundu:

> Bayan Taylos'a yöneltilen saldırı tüm kadınlara yöneliktir. Bayan Taylor zencidir. Ama zen-

ci bir kadının seçilmiş olmasının tek nedeni, kölelik döneminde yerleştirilen ve o dönemden bu güne kalan ekonomik, toplumsal ve politik eşitsizliğin onu korunmasız kılması ve böylece kolay bir av olmasıdır. Bayan Taylor'un çaresizliğinin bir bölümü, suçluların cezalandırılmayacaklarına inanmasından geliyordu. Beyaz değil, karaderili kadındır genellikle aşağılanmanın hedefi olan; ama ekonomik ve toplumsal yönden daha az korunan yine karaderili kadındır. Beyaz kadın ise karaderili kadının güvenliğinin biraz üzerinde bir yerdeki ölçüye dek güvenlik içindedir. Tüm kadınlar özgür olana dek hiçbir kadın güvenlik altında ya da özgür olamaz.

Recy Taylor eşit adalete hiçbir zaman kavuşamadı ve Conrad-Gordon broşürü sol kanat yazınında kural dışı kaldı. Sol, ırza geçme olayını «ırza geçme» olarak siyasallaştırmaya, karaderili erkekleri öldürmeye yönelik düşsel bir suçlama olarak tanıtmaya daha yatkındı.

Birleşmiş Milletler'e gönderilen ünlü, «Soykırımla Suçluyoruz» başlıklı dilekçe 1951'de Yurttaşlık Hakları Kongresi'nce yaygın biçimde dağıtıldı (bu Kongre, solun yurttaşlık hakları eylemleri için yapılan kitle protestosu örgütü olarak, dağılan «Uluslararası İşçi Haklarının Korunması»nın yerini aldı) ve «ırza geçme»yi «semayenin devlet ve terörist örgütlerle birleşerek Amerikalıları politik güç ve kişisel kazançtan yoksun kılmak için uyguladığı işbirliği yöntemlerinden biri» olarak tanımlayan katı bir retorikle yazılmış bölümlere yer veriyordu:

> Bu işbirliği, düzmece «ırza geçme» suçlamasından politik bir araç olarak etkili biçimde yararlanmıştır. «Irza geçme» suçlaması bilinçli olarak bir devlet politikası sorunu olarak işlenmiştir. Bu olay Güney eyaletlerinde seçimlere katılabilmek için verilen vergi ile aynı zamanda or-

taya çıkmıştır. O zamandan beri sürekli olarak eylemci zencileri, hiç eksilmeyen linçle ya da satın alınan mahkemeler, kışkırtılan halk yığınları ve polis eliyle «yasal cinayet»e kurban ederek öldürme tehdidiyle baskı altında tutmak için kullanılmıştır. «Irza geçme» suçlamasının, değişmez biçimde ırk temeline dayanan örneklerinin ne yönde kullanıldığını gösteren birçok olay vardır... «Irza geçme» suçlamasının soykırıma yönelik, ölümcül niteliği açıktır...

Güneyli zenciler için soykırıma yönelik ve ölümcül olan ırza geçme suçlaması değil, bunun beyaz erkeklerin elinde aşırı bir misillemeye dönüşmesiydi, ama bu önemli ayrım sürekli olarak sol ideologlarının gözünden kaçtı.

Bu noktada çok dikkatli ilerlemem gerekiyor. Sol, Güney adaletinin pençesine düşmüş, tek amaçları cezadan kurtulmak olan bir avuç acınası, yarı cahil adamı şaşkınlık içinde bırakılmış kahramanlar durumuna getirerek, ırksal simgeleri uğruna savaştı. Kişi Komünist Partisi ve ilerici hareket üzerine neye inanırsa inansın, ayrı ayrı üyelerinin, zencilerin eşitliği konusu liberal çevrelerde politik ivedilik ve güncellik kazanmadan çok önce, kendilerini çıkar gütmeden ve yol gösterici bir biçimde bu davaya adamış olduklarını unutmamalıdır. Yine de McCarthycilik yıllarının ulusal isterisi nedeniyle, komünistlerin ele alıp kamuoyuna sunduğu tüm davalar kılgısal amaçlar açısından, başkalarının bir salgın hastalıktan kaçarcasına kaçtıkları komünist davalarına dönüştü. Az sayıda kimse, komünistlerin gündeme getirdiği herhangi bir konuda politik bakış açılarına göre taraf tutmaktan kaçındı ve birçok dava, kamuoyunun çekingen mahkemesinde, tutarlı bir uzmanlaşmanın (ölüm cezasının hapise çevrilmesi gibi) komünistlerin davasına yardımcı olup olmayacağına bakılarak görüldü.

Kendi açısından sol, artan kuşku ve saldırgan

güçsüzlüğü içinde, başlangıçtaki suçlaması kötü yazgılı karaderilinin yıkımına neden olan kötü yazgılı beyaz kadını yerdi ve ağır biçimde suçladı. Bir ırza geçme davasında açılacak gedikler için uygulanan standart savunma stratejisi, şikayetçi tanığa akli yönden dengesiz olduğu, ya da cinsel düşkırıklığı içinde olduğu, ya da cinsellik düşkünü, herkesle düşüp kalkan bir fahişe olduğu söylenerek kara çalınmasıyla inanılabilirliğinin yıkılması çabasına dayanıyordu. Cezaya çarptırılan karaderili ırza geçme suçlularını idamdan kurtarmaya yönelik kitlesel protesto kampanyalarında sol bu taktiklerin tümünü uyguladı, en çok da nefrete dönüşen bir düşmanlıkla beyaz kadınlara yöneldi.

Bu davaların çoğu unutulup gitti, yalnızca her şeyi anımsayan **Daily Worker** okurlarının akıllarında kaldı. **Watchtower** gazetesini kentin zenci kesiminde satan, Yehova'nın Şahitleri mezhebinden otuz iki yaşında beyaz bir kadının çete halinde ırzına geçmekten Şubat 1951'de Virginia Eyaletince ölüme gönderilen Martinsvilleli yedilininkine benzeyen kimi davalar, solun ses duvarını aşamadı, çünkü bu davanın karmaşık yanı yoktu, varsayıma yer bırakmıyordu ve halk, bir eyalet yedi kişiyi birden ölüme göndermesine karşın ölüm cezası konusunda henüz duyarlı değildi. Belki de sol, Martinsville olayında çok az ilerleme gösterebildiği için beyaz kadının lekelenmesi çabası doruğa çıktı. **Worker**'da çıkan imzalı bir yazıda, Martinsvilleli yedililer idama gönderildiği sırada iki gün süreyle bir yazar hararetli bir sorgulamaya girişti:

> Neden sözde «saldırı» ile bir ay sonraki ilk duruşma arasında geçen zamanda öyküsünü değiştirdi?
>
> Neden ilk önce 13 ya da 14 adamın saldırısına uğradığını söyleyip sonradan «12 ya da 13» kez saldırıya uğradığı biçiminde sözünü değiştirdi?

Kendisine 5 dolar verileceğinin söylendiği gerçek değil miydi?

Bu öneriyi kabul ettiği gerçek değil miydi?

Adamlardan biriyle geçmişte birlikte olduğu doğru değil miydi?

Neden sözde «saldırı» gecesinde kocasıyla konuştuktan sonra hastaneden ayrılmakta direndi?

Onu aynı gece evinde görmeye gelen kimdi?

O konuklar kadına neler yapmasını söylediler?

Ne gibi paralar vadedildi, kimler tarafından?

Hangi örgüt ve kişiler ona para verdi ve ne kadar verdi?

Kadın bu paranın karşılığında neler yapmaya söz verdi?

Bu gibi sorular kentin her yanında soruluyordu. Bu soruların yanıtları olayın hileli düzenini açığa çıkarabilirdi. Bu nedenle sorulmadı. Bu nedenle özenle görmezlikten gelindi...

«Bu gibi sorular» imleme yüklü bir karmaşa oluşturuyordu, ama hileli bir düzenin peşindeki **Worker** okurunu kışkırtıyordu.

Bir de, benzinlik işçisi ve kamyon şoförü Willie McGee vardı. İlk kez suçlandığı Laurel/Mississippi'deki mahkeme salonuna getirilen tekerlekli, elektrikli iskemledeki ölümü 8 Mayıs 1951 tarihli **New York Times** gazetesinin ön sayfasına geçmişti ve dünyadaki çeşitli gazetelerinde ilk sayfasında yer almıştı.

McGee üç duruşmaya çıkarıldı, üç kez mahkum edildi; mahkemelerin ikisinde jüri tümüyle beyaz erkeklerden oluşuyordu, üçüncüsünde ise tümü erkek, dokuz beyaz ve üç zenci vardı. (Alabama'da olduğu gibi Mississippi jürilerinde de kadınlara yer yoktu.) Savcıya göre, 2 Kasım 1945 sabahının erken saatlerinde bir posta görevlisinin karısı olan Willametta Hawkins, hasta çocuğuyla birlikte yatarken (kocasıy-

la öbür iki çocuğu yandaki odada uyuyorlardı) yabancı bir zenci yatağına girerek, bağırır ya da seslenirse boğazını keseceğini söyledi. Bayan Hawkins ırzına geçeni, içki içtiğini söylemekten öte, karanlıktan göremediğinden tanımlayamadı, ama bir günlük polis soruşturması sonunda McGee'ye ulaşıldı. Yiyecek maddeleri satan bir firma, şirketin 15.85 doları ve kamyonlarından biriyle şoför Willie McGee'nin ortadan kaybolduğunu bildirmiş ve komşulardan biri Hawkinslerin evinin yakınında sabaha karşı 04:30'da bir kamyon park edildiğini görmüştü. McGee ertesi gün öğleden sonra yakalandı. Şirketin parasını geri vererek, bu parayı çalmayı düşünmediğini söyledi ve hırsızlık suçlaması geri alındı. Onun yerine McGee ırza geçmeyle suçlandı. McGee'yi bir şerif yardımcısı konuşturdu, daha sonra bu itirafı kabul etmeyen Mc Gee suçluluğunu kabul edene dek dövüldüğünü ve işkence odasında tutulduğunu söyledi.

Üç duruşmada da, McGee kendi savunmasında düşüncesini açıklamadı. Avukatları boş yere, ırza geçme olayı meydana geldiğinde, otuz mil uzaklıktaki Hattiesburg'da içmeye gittiğini ileri sürdüler. İlk duruşma bir günlük bir olaydı ve polisler sokakta öfkeli bir kalabalığı denetim altında tutmaya çalışırken jüri iki buçuk saat karar üzerine tartıştı. McGee için Laurel'da yansız bir mahkeme yapılmasının olanaksız olmasından mahkeme yerinin değiştirilmesi başvurusunun sağladığı ikinci duruşma Hattiesburg' da yapıldı ve aynı sonuca varıldı. Zencilerin jüri dışında bırakılması yüzünden yapılan başvurunun sağladığı üçüncü duruşma Laurel'da yapıldı. Üç duruşmayı da yöneten gezici yargıç Burkitt Collins, Willie McGee'yi üç kez ölüme mahkum etti.

Mississippi'de hiçbir beyaz erkek bir kadının ırzına geçmekten ölüme mahkum edilmezken, McGee ölüme gönderilen çok sayıda zencinin en sonuncusuydu. Buna dayanarak, yasanın uyguladığı eşitsizlik nedeniyle ulus çapında bir Willie McGee'yi Kurtaralım

Kampanyası başlatıldı. McGee'nin, Yurttaşlık Hakları Kongresi'nce tutulan avukatları, üçüncü duruşmada, McGee davasının mahkemede ortaya konduğundan başka yönleri olduğuna değindiler, ve Mart 1951'de, McGee'nin eşi ve dört çocuğunun annesi Bayan Rosalee McGee New York'da duygusallık dolu bir basın toplantısı düzenledi. Gazetecilere, kocasının Bayan Hawkins'in karanlıkta göremediği, hakkı olmadan başkalarının evlerine giren bir sarhoş olmadığını söyledi; o hileli bir düzenin kurbanıydı. Rosalee McGee'ye göre, Willametta Hawkins Willie'yi yakından tanıyordu; yıllar önce başlayıp biten ve Bayan Hawkins'in kışkırttığı ama McGee'nin bitirmek istediği bir ilişkileri olmuştu.

Bayan McGee'nin dediğine göre, bu ilişki 1942'de kocası askere gtmeden başlamıştı. Bayan Hawkins kocasının çalıştığı benzinlikteki bir benzin hortumunun başına bıraktığı notla teklifte bulunmuştu. «Güney'de bu gibi bir kadına hayır deyin, nasıl olsa ırzıma geçildi diyecektir,» diyerek açıkladı Rosalee McGee. McGee ertesi yıl askerden dönünce notlar ve ilişki yeniden hızlandı, ama karısının dediğine göre McGee bu ilişkiyi sürdürmekte isteksizdi. Bir kez, Bayan Hawkins'den kurtulmak için California'ya bile gitmiş ama orada iş bulamayarak geri gelmişti. Rosalee Mc Gee basına mahkemede bu öyküyü açıklamadığını «çünkü linççi kalabalığın elinden kurtulamayacağını» söyledi. Sözlerini şöyle bitirdi: «Bayan Hawkins ile kocasının arasında neler geçtiğini bilmiyorum. Ama o gece Willie polise yakalandıktan sonra, apartımandaki herkes onların büyük bir kavga kopardıklarını ve kocasının Bayan Hawkins'i, sabahın beşinde sokağa çıkararak kovaladığını söyledi. Böylece kocasının elinde kurtulabilmek için ırzına geçildiğini söylemeye karar verdi.»

Bayan McGee'nin basın toplantısını bildiren birkaç gazeteden biri olan **Daily Worker**, ateşi körükleyip McGee davasına bundan sonraki iki ay içinde bi-

rinci sayfasında yer verdi. **Worker**, Williamette Hawkins'i Potifar'ın karısı diye adlandırırken McGee, Bayan Hawkins'in pençesinden kurtulmaya çalışan modern bir Yusuf, «Zencileri öbür halktan ayrı tutanların krallığında bir köle» durumuna geldi. Halktan kişilerle konuşmak için gönderilen Worker muhabirleri, «bu ırza geçme olayından hep kuşkulanmıştım» ve «gerçekten istemedikçe bir kadının ırzına geçmenin olanaksız olduğuna inanıyorum,» gibi yanıtlar aldılar. Kaçınılmaz olarak, Willie McGee'nin günleri kısaldıkça laflar daha da gözüpek duruma geliyordu. Martın sonunda **Worker** baş yazısında şunları bildirdi: «McGee'nin kendisinin ırzına geçtiğini söyleyen kadının onunla uzun süreli bir ilişkisi olduğunu çevrede herkes biliyordu... kurbanının istemine karşı ilişkiyi sürmekte direndiği de biliniyordu.» Ertesi ay Bayan McGee bir toplantıda şunları dile getirdi: «Ortada bir ırza geçme söz konusuysa, Bayan Hawkins kocamın ırzına geçmiştir.»

A.B.D. Anayasa Mahkemesi, Rosalee McGee'nin öyküsünü başka bir duruşma gerektirecek yeni delil olarak kabul etmedi ve 8 Mayıs geceyarısından biraz sonra, bir yazarın dediği gibi, altı buçuk yıl sonra ip koptu. McGee'nin ölüm cezasının uygulanmasını izleyenler arasında Bayan Hawkins'in kocası, erkek kardeşi ve kocasının iki erkek kardeşi de vardı. Ertesi gün **Worker** son bombası patlattı; «Willie McGee öldürüldü» deniyordu başyazıda, «çünkü kendisini dört yıldır yasadışı bir ilişkiye zorlayan beyaz kadın, kentin tümü bu öyküyü öğrendikten sonra birden «ırzıma geçildi» diye bağırdı.

McGee davasını **Worker**'ın ele alışından **Time** ve **Life**'a dönmek politik şizofreni konusunda ders alınacak bir olaydır. **Life**'ın hazırladığı tek yazı McGee'nin ölümünden sonra yayınlandı ve uygun bir biçimde, «Willie McGee'nin Sonu» olarak adlandırıldı. Alt başlığı şöyleydi: «Ölümden kurtulma olasılığı çok zayıf, Mississippi'li bir ırz düşmanı kızıllardan yardım gör-

dü ve elektrikli sandalyeye gönderildi.» **Life**, Bayan McGee'nin «Komünistlerce ele geçirildiğini» söylemenin dışında, Rosalee McGee'nin anlattıklarından hiç söz etmedi. **Life**'ın öyküsünün ana düşüncesi şuydu: «Willie'nin başına çok kötü bir şey gelmişti. Willie'nin durumu, Çinlileri, Hintlileri ve Endonezyalıları kapitalizmin beyaz olmayan herkesten nefret edip onlara işkence ettiğine inandırmak amacında olan Uluslararası Komünizmin stratejisine çok uygundu.» **Life**, sol edebiyatın McGee'yi İkinci Dünya Savaşına katılmış askerlerden biri olarak göstermesine özellikle kızmıştı. «McGee hiçbir zaman ordu hizmetinde bulunmadı,» diyordu dergi kısaca.», «Adalet ve Komünistler» altbaşlığını verdiği öyküsünde, «yeni ve çirkin suçlama» dediği şeye değinerek, şu yanıtı verdi: «Küçük Laurel kasabasında, (20.000 nüfuslu) böyle bir ilişkinin varlığının hiçbir kanıtı yoktu.»

Böylece, soğuk savaşlarını yurtiçi cephesinde yürüten **Life** ve **Time**'a göre McGee'yi öldürenler Komünistlerdi, ve **Daily Worker**'a göre, birden ırzına geçildiğini ileri süren şehvet düşkünü bir beyaz kadındı. 1951'de orta yola pek yer yoktu. (*)

O yıl, tanınmış Zenci gazeteci, eski Finlandiya elçisi ve bir zamanların A.B.D. Haberalma Örgütü yöneticisi Carl Rowan, **Minneapolis Tribune** gazetesinde deneyimsiz bir muhabirdi. Çok özel bir görev istemiş ve almıştı; doğum yerine gidip, Güney'in yaşam biçi-

(*) Tek kural dışı olan, Güneyli bir sosyal hizmetler görevlisi Mary Mostert'in **The Nation**'a yazdığı kısa bir yazıydı. Mostert şunları yazıyordu: «Her iki yanda da birçok soru yanıtsız bırakıldı ama kuşkusuz bir insanın yaşamının söndürülmesi için acınacak denli az delil var. Belki de bu olayla doğrudan ilişkili olanların dışında hiç kimse gerçek öyküyü bilemeyecek... Güneylilerin gözünde, bir Zenci ile beyaz bir kadın arasında karşılıklı isteğe dayanan cinsel ilişki diye birşey olamazdı, onlar için herhangi bir ilişki ırza geçme demekti.»

mi üzerine bir yazı dizisi hazırlayacaktı. Daha sonra anımsadığı gibi Rowan'ın gezi programında görülmeyen durak yerlerinden biri Mississippi'de Laurel'di. McGee davası ilgisini çekmişti, çünkü üçüncü duruşmada değinilen «yeni delil» konusunda merak duyuyordu. Daha sonra yazdığına göre, «Mississippi'den sızan kimi söylentiler, gençliğimde Tennessee'de olay yaratmıştı.» McMinnville'deki gençlik yıllarında, Rowan bir kez, arkadaşlarından biriyle o yöreden beyaz bir kızı, ırmak kenarında gizli bir köşede sevişirken görmüştü. Kız onun ayak seslerini duyduğunda, «Kalk! Yapma! Seni karaderili alçak! Tanrım, ırzıma geçiyor!» diye bağırdı. Daha sonra kız ağlayarak şunları söyledi: «Beni öldürmelerinden korktum. Beni öldürmeye geldiklerini sandım.» Rowan'a göre, «Cinsellik düşüncesinin Güneyli siyah-beyaz ilişkilerinde egemen unsur olarak oynadığı rol Willee McGee'nin olayında açıkça belirlenmişti» ve dahası, «Zencilerin eşitlik kavgasını etkilemesi yönünden, çirkin Komünizm konusu tümüyle yeniden gözden geçirilmişti.»

Rowan otobüsten inerek kasabanın Zenci kesiminde polis hafiyeliği yaptı. Kimi orta sınıf iş sahipleriyle konuştuktan sonra işsiz bir serseri kılığına girerek «külüstür bir kahvede» halktan kişilerle konuştu. Dava konusunda kendisine bilgi verecek Zenci bulmakta güçlük çekmedi. Laurel'in karaderili sakinlerine göre Willie McGee bir aptaldı. «Zenciler arasında McGee'nin o kadınla başının derde gireceği söyleniyordu,» demişti bir öğretmen Rowan'a. Başka birinden de benzinlikte McGee'ye bırakılan notu duymuştu. Küçük kahvede, McGee'yi «iyi tanıdığını» ileri süren biri, «Evet, neler olup bittiğini biliyordum. McGee'nin karısına, onu aldattığını söylediğini biliyordum. Düzelebilmesinin tek yolunun buradan gitmek olduğunu söylüyordu. Böylece karısından uzaklaşmak için batıya gitti,» demişti.

Ama Rowan'ın gazetecilere özgü bir sorunu vardı. Konuştuklarından hiçbiri sözlerinin alıntılanması-

nı istemiyordu ve öğrendiğine göre kahvedeki adamlar ona düzmece adlar vermişti. İş siyahların beyaz kadının ırzına geçmesine ve «kızıllarla işbirliğine girmenin» ürkütücü suçlamasına gelince, bilgi verenlerden biri ona, «kimse parmağının yanmasını istemez,» demişti. Rowan öyküsünü yazıya geçirmedi. Daha sonra şunları yazdı: «Ben bile yüreksizce parmaklarımı koruma yolunu seçip Laurel'i görmeye gittiğimi unutmayı yeğledim.» Birkaç hafta sonra Rosalee McGee basın toplantısını düzenledi ve genç Zenci muhabir onun öyküsünün temelde kendi bulduğuyla aynı olduğunu gördü.

Rowan en sonunda McGee olayı üzerine yazdı ve süregelen belirsizlikleri üzerinde büyük duyarlıkla durdu. Bir yıllık gezisini anlattığı **South of Freedom (Özgürlüğün Güneyi'nde)** kitabında McGee'ye bir bölüm ayırdı. «Yalnızca Zencilerin en çılgını beyaz bir erkeğin evine girip, adam yandaki odada uyurken karısının ırzına geçebilirdi; bunu yapabilmesi için karanlık evde yolunu bulabilmesi ve beyaz kadının bağırmayacağını bilmesi gerekirdi. Ve Willie'ye yöneltilmeyen tek suç delilikti.» Ama bu «yorucu, şaşırtıcı karmaşanın» öbür yönü şöyleydi:

> Savunma yetersizdi. McGee ile kurbanı olduğu ileri sürülen kişi arasındaki uzun süreli yasadışı ilişki öyküsü, sanığın kadının çağırısı üzerine onunla birlikte yatakta olduğunun onaylanması demekti. Bu saldırı sırasında McGee'nin otuz mil uzaktaki Hattiesburg'da kamyonla yol aldığını ileri süren Komünistlerin görüşüyle tanığı bir kadının varsayılan saldırı sırasında McGee'nin kendisiyle birlikte olduğunu ileri süren ifadesiyle nasıl uyuşuyordu? Ve McGee tüm bu zaman süresince neden suskundu; neden kendi öyküsünü anlatmadı?

Aradan yirmi beş yıl geçmiş olmasına karşın Rowan'ın soruları yanıtsız kaldı, ama üçüncü ve sonun-

cu mahkemede genç bir işçi avukatı olarak McGee'nin savunmasını yürüten ve anayasa mahkemesine başvurularını sunan kadın Kongre üyesi Bella Abzug'a göre Willie McGee davası, o zamandan beri çok daha başarılı savaşımlarla dolu bir yaşamda kapalı kalmış bir bölümdü.

Bella Abzug bugün McGee davasının belirsizliklerle dolu olduğunu kabul ediyor ama bu belirsizlikler artık aydınlanamayacak kadar geçmişin derinliklerinde kaldı. Bir öğle sonrasında, çalışma odasında bana, «kasabaya kendi soruşturma görevlilerimi yerleştirdim,» dedi. «İkisi arasındaki ilişki Zenciler ve beyazlarca biliniyordu.» Öyleyse neden McGee ve karısını tanık sandalyesine çıkartmamıştı? «Hiçbir jüri buna inanmayacaktı. Beyaz bir kadının sözünden kuşku duyulması olanaksızdı. Uygulanan strateji somut delil yetersizliğine dayanmaktı. Güney'deki bir mahkemede ırklararası ırza geçme davasının kazanılacağına kimse inanmazdı. Ancak Anayasa Mahkemesi'ne başvuruyla kazanabilirdiniz.»

«O gece Mc Gee'nin Hawkins'in evinde olduğuna inanıyor musunuz?»

«O gece orada olduğunu sanmıyorum. Bence kadının bu durumdan kurtulabilmesi için onu tuzağa düşürmesi gerekiyordu. Bu konuda çok kez konuştuk ve tartıştık.»

«Bakın Bella,» diye söze girdim, «sizin gözünüzde bile McGee kadın peşinde koşan biriydi ve Rosalee McGee bunu biliyordu. Kocasının beyaz bir kadınla olan uzun süreli ilişkisini kabullenmek onun için güçtü. En sonunda konuştuğunda, kocasını isteksizce bu ilişkiyi sürdürür göstermesinin nedeni bu olabilir mi? Dört yıl, bir ilişkinin isteksizlikle sürdürülmesi için fazla uzun bir zaman. McGee isteksiz değilse, o gece kadının yatak odasında olmuş olabilir. Williametta Hawkins'in geceyarısı birden uyanıp tanımadığı bir Zenci tarafından ırzına geçildiğini haykırmaya başladığına ve olayların rastlantısal zincirinin polisi Ba-

yan Hawkins'in yasadışı ilişkide bulunduğu adama yönelttiğine mi inanıyorsunuz?»

Abzug bunların tartışılabilir sorular olduklarını onayladı ama McGee'nin ölüme gönderilmesinin korkunçluğu yanında önemsiz kaldıklarını söyledi.

«Bella, günümüzde, Güneyli beyaz kadınların ırza geçme suçlamalarının bir tarihi olduğuna inanıyor musunuz?»

«Bence,» dedi Abzug ağır bir biçimde, «beyaz kadın her zaman bir özür bir yararlanma aracı yerine kullanıldı. Karaderili erkek beyaz kadına, beyaz kadın da karaderili erkeğe karşı kullanılarak her iki grup da baskı altında tutuldu.»

«Zencilerin McGee'nin jürisine alınmaması sorununa başarıyla parmak bastınız, kadınların jüri dışı bırakılması sorununa neden yaklaşmadınız?»

«Bu soruna hiç değinilmediğini sanıyorum. O günlerde bilinçli olarak o soruna eğilmezdik.»

Bella Abzug'un unutulmuş, acı verici geçmişi karıştırmak istememesini anlıyorum ama gazetecilerin soruları, yargıç, jüri ve kamuoyunu belirli ölçüde kuşku içinde bırakmayı amaçlayan savunma avukatlarının kaygılarıyla uyuşmamaktadır. Ben, Willie McGee ile Bayan Hawkins'in gizli bir ilişkiyi sürdürdüklerine ve belki de Troy Hawkins'in o gece uyandığında karısının yatağında karaderili bir adamın bulunduğunu gördüğüne inanmak isterim. McGee'nin aceleyle kaçtığına ve Williametta Hawkins'in ırzına geçildiğini söylemekten başka yapacak şeyinin olmadığına da inanmak isterim.

Williametta Hawkins hiçbir zaman duraksamadı. Irzına geçildiğini söyledi ama saldırganı görememişti. Bu yüzden, onu basında şehvet düşkünü, öç alma hırsı içinde beyaz bir cadı olarak karalayan solcularca aşağılandı ve rahatsız edildi. Willie McGee de duraksamadı. Sonuna dek suskun kaldı. Belki de, yasak engelini aşıp beyaz adamın mülküne el uzattığı için yazgısını bilgece kabul etme durumuna gel-

mişti. Belki de, engelin aşılması onun gözünde de ırza geçme demekti.

Tüm ulusun, Güneyli beyaz adamın mülkiyet yasasının ne olduğunu şaşkınlık içinde görmesini sağlayan olay Emmett Till'in bir kıza ıslık çaldığı için öldürülmesiydi. Cezasız kalmış linç olayları, ölüm cezaları ve misillemelerin gözle görülür düzeni içinde Till'in öldürülmesi kendini göstermektedir. Yakın zamanlarda hiçbir şey, apaçık bir rezillik ve savunulması olanaksız bir aşırılıkla çevreden destek gören bu cinayetle boy ölçüşemez. Eski biçimler yok olur ve onların yerini yenileri alır. Bundan sonraki on yılda yeni bir yurttaşlık hakları hareketi Güney'in öncelikli konularını yeniden düzenleyip eski yaşam biçimini koruma savaşını, beyaz kadının gövdesinden başka bir alana yerleştirdi. Şimdi geriye bakınca göreceğimiz gibi Till'in öldürülmesi, tanımlanabilir bir dönemin sonuna rastladı. Karaderili erkeklerin yasakları çiğnemesi karşısında beyaz erkeklerin yaptığı misillemenin dönüm noktasını oluşturan bu olaydı.

Ağustos 1955'de bir balıkçı, Tallahatchie Irmağından karaderili bir gencin çürümeye yüz tutmuş cesedini çıkardı. Cesette çok kötü bir dayağın izleri görülüyordu ve yüzü tanınmayacak biçimde sakatlanmıştı. Parmaklarından birindeki yüzük kesin kimliği ortaya çıkarıyordu: Emmett Louis Till on dört yaşındaydı ve Mississippi'deki Money köyüne Chicago'dan, amcasının yanında yaz tatilini geçirmeye gelmişti. Çevrede, Emmett Till'i kimin, ne için öldürdüğü konusu sır değildi. İki beyaz erkek, J. W. Millam ve üvey kardeşi Roy Bryant hemen tutuklandı.

Till davasındaki gerçekler, jürinin suçsuz bulduğu Millam ve Bryant tarafından bile olsa, hiçbir zaman tartışma konusu edilmedi. Bu nedenle olayın öyküsü açıklıkla anlatılabilir. Takma adı Bobo olan Till, Moneyli Zenci gençleri, Kuzey'de beyaz kızlarla maceralarını anlatıp para cüzdanında taşıdığı beyaz bir kızın resmini övünçle göstererek eğlendiriyordu. İnanç-

sızlık içindeki arkadaşları, Chicagolu palavracıyı Bryant'ın yol kavşağındaki dükkânına girip, tezgahın gerisindeki Bryant'ın genç karısına birlikte çıkmayı önermeye zorladılar. Till davası konusunda bir kitap ve birçok yazı yazan William Bradford Huie'nin anlattığına göre, «Zenciler, ağızlarını sulandıran bir şaşkınlıkla ön pencerelerden içeriye bakarken Bobo yiğitliği ele aldı; Carolyn Bryant elinde tüfekle onu kovaladı ve delikanlılara özgü bir davranışla Bobo, onu beğendiğini belirtircesine ıslık çaldı.»

Ertesi sabah saat ikide, Millam ile Bryant Bobo'nun amcasının kulübesine girerek Till'in kendileriyle gelmesini istediler. Huie'nin yaptıklarından pişmanlık duymayan üvey kardeşlerden dinlediklerine göre, beyaz adamlar çocuğu biraz korkutup Chicago'ya geri göndermeyi düşünmüşlerdi ama Till, korktuğunu gösteren bir tutuma girmemişti. Bunun yerine beyaz kadınlarla birlikte olduğuna ilişkin palavralarını sürdürmüştü. Öfkeden gözü dönen Millam tabancasıyla onu vurmuştu. İki adam Till'in boynuna bir ağırlık bağlayarak Tallahatchie'ye atmışlardı.

Tümüyle beyaz erkeklerden kurulu bir jüri, (yasalara göre kadınlar 1968'e dek Mississippi jürilerine alınmıyordu) savunmanın, ırmaktan çıkan cesedin Till'e ait olduğunu gösteren gerçek bir kanıt bulunmadığı yolundaki kanısını onaylayarak bir saatlik tartışmadan sonra Millam ve Bryant'ı suçsuz buldu. Gelecek kuşaklara saklanması için bir haber fotoğrafçısının saptadığı mahkeme salonu görüntüsünde, iki üvey kardeş karılarına sarılırken Millam kocaman bir puro içiyordu.

Güneyli beyaz erkeğin mülkiyet yasası bir daha hiç böylesine açıkça ortaya konmadı. Till'in öldürülmesinden dört yıl sonra, Mack Charles Parker, duruşmasından iki gün önce, Mississippi Poplarville'deki hapishane hücresinden zorla alınacaktı, ama Parker'ın öldürülmesi, dünyanın her yanından duyulan ıslığın gölgesinde kalan bir yankı yaptı.

Kadınlara sahip olma konusunda erkek toplulukların çatışmasının altında yatanları Till'inki kadar açıkça ortaya koyan tek bir olaya rastlamak güçtür, çünkü Bryant'ın dükkânında başlayanlar masum bir kur yapma olarak yanlış biçimde yorumlanmamalıdır. Till'in eylemi bir çocuğun atılgan oyunundan ve bir kocanın öcünden daha çoğunu içeriyordu. Mississippi'nin Money kasabasında sahnelenen oyun bir Yunan trajedisinin tüm öğelerini taşıyordu. Emmett Till karaderili arkadaşlarına kendisinin ve sonuç olarak onların, beyaz bir kadına sahip olabileceğini gösterecekti ve Carolyn Bryant en yakındaki, en elverişli nesneydi. Somut bir ifadeyle, söz konusu olan tüm beyaz kadınlara sahip olabilmekti. Till'i belirli ölçüde bir acımasızlıkla doldurup sonradan, işlerin çok ileri gittiğini görerek onu vazgeçirmeye çalışan arkadaşları da böyle düşünmüş olmalıydı. Ve Millam ile Bryant'ın da olayı böyle algıladığını biliyoruz. Millam cinayet gecesini anımsadığında William Bradford Huie'ye şöyle dedi: «Tanrı cezasını versin, bana beyaz kızın resmini gösterdi! Ona yaptıklarıyla övündü. Başka ne yapabilirdim? Daha ileri gitmesinin anlamı yoktu.»

Ya Till'in «delikanlılığa özgü davranışı» sayılan ıslığına ne demeli? Bir ıslığın cinayete neden olmasına şaşırmakta haklı olabiliriz ama Emmett Till ile J. W. Millam'ın ortak bir yanlarının bulunduğunu kabul etmemiz gerekir. Her ikisi de ıslığın neşeli bir cıvıltı ya da güzel bir bacağın farkına varılması demek olmadığını biliyordu. Kötüye varan o durumda (kadının elinde tüfek olması, Till'in arkadaşlarına sığınmak için koşması) çalınan ıslık, fiziksel saldırıya yaklaşan bilinçli bir aşağılamanın, Zenci delikanlı Till'in aklında Carol Bryant'a sahip olma isteğinin bulunduğunun bir belirtisiydi.

Bir kadına çalınan ıslık için işlenen cinayet ve ceza vermekten kaçınan bir jüri. Till davası, şaşkına dönmüş bir Amerikan kuşağının tümü için öğretici

bir dersti. Bu olaya nasıl tepki gösterdiğimi biliyorum. Yirmi yaşındayken ve Emmett Till'in öldürülmesinden sonraki on beş yıllık sürede ne zaman Zenci bir genç New York'un bir sokağında bana ıslık çalsa ya da Kongre'ye çağrılı olarak gittiğimde geçtiğim yerlerden birinde laf atsa, en tatlı dostça gülümseyişimi takındım; beyaz kadınların aşırı nâzenin örneklerinden biri değildim. Bu benim, herkese eşit bir içtenlikle, beyaz yapı işçilerine, kamyon şoförlerine, köşebaşı kovboylarına ve gerçekten, güvenceli bir uzaklıktan kuramsal amaçlarını bilmemi isteyen herkese karşı bulunduğum bir cömertlik gösterisiydi. Ne de olsa kadınlar kur yapılmak için yaratılmamış mıydı? Bir ıslık ya da «Benimle yatar mısın?» sözcükleri masum bir iltifat değil miydi? Ve özellikle beyaz kadınlar beyaz erkeklerin Güneyli ırkçılığına özür bulma yüküne katlanmak zorunda değil miydi? Bu soruların yanıtını bulmam on beş yılımı aldı, ve Emmett Till'in ıslığındaki aşağılamayı, ırksal boyut olsun olmasın «sana sahip olabilirim» anlamına gelen, kişisellikten soyutlanmış meydan okumayı anlamam da bu denli uzun sürdü. Bugün sokakta duyduğum cinselliğe dönük bir söz içimde gelip geçici ama öldürücü bir öfke uyandırıyor.

Ve yine belgelerden başka birinde, Eldridge Cleaver'ın Till'in öldürülmesine nasıl tepki gösterdiğini biliyoruz. **Soul on Ice**'da Cleaver, «Emmet Till'in kur yaptığı söylenen beyaz kadının resmini bir dergide gördüğünde» on dokuz yaşında olduğunu yazar. Cleaver tepkilerini her şeyiyle ortaya döktü, çünkü Till davası yaşamında önemli yeri olan, onu «altüst» eden bir olaydı.

> Resme bakarken, bir kadın hoşuma gittiğinde göğsümün ortasında oluşan hafif sıkışmayı duydum. Kendime öfkelendim ve kendimden tiksindim. Önümde duran resimdeki kadın, bir siyahın ölümüne neden olmuştu, çünkü siyah ona baktığında göğsünün ortasında aynı şehvet ve

istek gerilimini duymuş olabilirdi. Bana bunları duyuran genel nedenler onun için de geçerli olmuştu... Resme birçok kez yeniden baktım ve her şeye karşın ve istemime ve kadına ve temsil ettiği her şeye karşı duyduğum nefrete karşın hoşuma gitti. Kendime, Amerika'ya beyaz kadınlara, ve göğsüme o şehvet ve istek gerilimlerini sokan tarihe karşı büyük öfkeye kapıldım.

Cleaver bundan iki gün sonra hafif bir bunalıma düşer: «Atıp tutuyordum... özellikle beyaz kadınlar üzerine;» ve sonra, «nasıl olduysa şu sonuca vardım ki, ilke olarak, beyaz kadınlara karşı düşmanca ve acımasız bir tutum içinde olmak benim için çok önemliydi. Kanun kaçağı terimi hoşuma gidiyordu...» der. Bulduğu çözüm şuydu: «Bir ırz düşmanı oldum.»

Cleaver'ın düşünce biçimi ve tutukevine girmesiyle kısa kesilen ırz düşmanlığı etkinliğini doğrulamak için kullandığı ideolojik yapı birçok düzeyde ilginçtir. Gerçek bir ırz düşmanının düşünce yapısına yönelik az rastlanan bir bakışı sergilemenin yanısıra 1960'ların sonunda siyah erkek aydınlar ve yazarlar arasında yaygın olan bir görüşü yansıtıyor ve beyaz erkek radikaller ve kimi beyaz aydın çevrelerince, karaderili erkeklerin işledikleri ırza geçme suçunu, tümüyle kabul edilebilir bir özür oluşturacak biçimde, şaşırtıcı bir istekle ele alıyordu. Cleaver'ın savının onaylanmaya bu denli hazır oluşunun çözümü açıktı. Onun gördüğü gibi suç, beyaz kadınlarındı.

Eylemci Cleaver'dan daha çok alıntı yapmadan önce, karaderili adamın sözcülüğünü yapmak ya da yol göstermek çabasındaki, aynı telden çalan çağdaş kardeşlerine kulak vermek yararlı olabilir sanıyorum. Cleaver'ın kendisi, LeRoi Jones (Imamu Amiri Baraka)nın şiirine değinir: «Hadi gel, karaderili dada nihilizmi. Beyaz kızların ırzına geç. Babalarının ırzına geç. Annelerin boğazlarını kes,» ve serinkanlılıkla şu yorumu yapar, «LeRoi yaşamın garip yönlerini dile getiriyor.»

Jones-Baraka'nın oyunları ve şiirleri aşırı ya da garip olabilir ama **Sex and Racism in America (Amerika'da Cinsellik ve Irkçılık)** kitabında karaderili erkeğin bakış açısını tanımlamak için ciddi bir girişimde bulunan siyah toplumbilimci Calvin C. Hernton'a böyle bir eleştiri yöneltilemez. Hernton şöyle yazar: «Adam öldürme gibi ırza geçmenin ardında da çeşitli dürtüler olduğunu çok iyi biliyorum. Ama ırza geçme dürtüsü, ne denli ruhsal bir bozukluğa dayanırsa dayansın, temelde ırkçıysa, bu ayrı bir sorundur. Şu anda, Güney'de yetişen her karaderilinin içinde, yaşamının bir döneminde, ne denli saklı olursa olsun bir ırz düşmanı yatar. Ve bu ırz düşmanı, siyah adamın içine suçluluk, nefret ve insanlığın yadsınmasına dayanan ahlâki değerler sistemi yoluyla yerleştirilmiştir.

Hernton'ın insanlığın yadsınması kavramı, beyaz kadına, ya da herhangi bir kadına sahip olabilmenin, karaderililere insanlığa aykırı biçimde yadsınan, erkeklere özgü geri alınamayacak bir hak sayılmasını içerir. Bu kavramın içerdiklerini, doğruluklarından kuşku duymaksızın öğreti olarak dile getirir, «Baskı altında tutulan her topluluk gücü ele geçirdiğinde, baskı yapan topluluğun kadınlarına sahip olma eğilimi gösterir.» Hernton'un ve birçok siyah aydının gözünde (beyaz Helene Deutsch'un izlerini taşıyan biçimde) beyaz kadının oynadığı rol işbirliğine yöneliktir. «Bir Zenci herkesden çok bir kadının ırza geçme ve kurban edilme düşlerine uygun düşen kişidir.» Küçük bir değişiklikle, bu düşünce Jones-Baraka'nın «Dutchman» adlı oyununun da temasını oluşturuyordu.

Ama Hernton'un çözümlemeleri, Yeni Sol'un gözdesi Frantz Fanon'un açıklamaları yanında hafif kalıyordu. Irza geçme, Fanon'un tüm yazılarının şaşkınlık verici yan temasını oluşturur. Bir psikiyatri doktoru ve sömürgecilik uzmanı olarak Fanon, Cezayir ve Antillerdeki yerli kadınların baskı altında tutul-

ması için ırza geçme yönteminin kullanımının dünyaya açıklanmasına önemli ve özgün katkı yapacak durumdaydı ama Fanon'un ilgisi, hiç durmamacasına yinelenen biçimde (bu bir çeşit tutku görünümündeydi) karaderili erkekle beyaz kadına yönelikti. **Black Skin, White Masks (Kara Deri, Beyaz Maske)** adlı yapıtında, Helene Deutsch ve Marie Bonapart tarafından ileri sürülen süper-Freudcu, beyaz kadınlara özgü mazoşizmin «Bir Zenci Irzıma Geçiyor» kuramının hastalıklı biçimde yeniden ele alınışına başlangıç olarak, «Irza geçmenin adını anan her kişi Zenci adını anıyordur» der.

Fanon'un bildik temayı yorumlayışı şöyledir: «Bir kadın bir Zencinin ırzına geçtiğini düşlediğinde, bu bir yönüyle, özel bir düşün, içsel bir isteğin yerine gelişidir... burada kadın kendi ırzına geçmektedir... Bir Zenci tarafından ırzına geçildiğini düşlemek şu duygunun yansımasıdır: 'Keşke Zenci beni, bir kadını yırtıp açabileceğim gibi yırtıp açsa.'» Kişi şu satırları okuduğunda Frantz Fanon'un kişisel karmaşası ve özel acısından etkilenmeden yapamıyor: «Temelde bu ırza geçme korkusu ırza geçmeyi çağırmıyor mu? Tıpkı tokatlanmayı çağıran yüzler olduğu gibi, ırza geçmeyi çağıran kadınlardan söz edilemez mi?»

Üçüncü dünyanın bağımsızlığının bu radikal kuramcısı katıksız ve açık bir kadın düşmanıydı. Başka radikal erkek yazarlar arasında görülmeyen bir kendini beğenmişlikle Fanon şunları da söyler: «Beyaz kadınların cinsel psikolojisi üzerine vardığımız sonuçlara inananlar karaderili kadın konusunda neler söyleyeceğimizi sorabilirler. Onunla ilgili hiçbir şey bilmiyorum. (*)

(*) Fanon bu konuyu öğrenmeyi denemedi. Fanon'un politikasında üçüncü dünyanın kadınlarının ırzına geçilmesi üçüncü dünya erkeklerini güçsüz kılmak için başvurulan dolambaçlı bir hileydi. **The Wretched of the Earth (Dünyanın Sefilleri)** kitabında, Fanon'un Ceza-

Fanon'un «karaderili kadını» kendini beğenmişlikle gözden çıkarması, Eldrige Cleaver tarafından, ırza geçme etkinliğinin başlarında sık sık aşılmıştı. «Tekniğimi ve eyleme koyuş biçimimi geliştirmek için,» diye yazıyordu ileride Kara Panter Örgütünün kuramcısı olacak adam, «gettodaki karaderili kızlar üzerinde uygulama yaparak işe başladım.»

Bu noktada araya sokacağım hiçbir yorum yeterli olamaz. Cleaver bu alışılmamış denemelerini daha çok aydınlatmamasına karşın, birden gösterişli bir dille, karaderili kadınların ırzına geçmekten hiçbir zaman yakalanmadığını, çünkü yüksek suç oranı olan bir çevrede eylemde bulunduğunu belirterek aynı cümleyi şöyle sürdürür: «...ustalaştığıma inandığımda, izleri aşıp beyaz av aramaya çıktım.» Bunu, olağanüstü mantık yürütme biçimi izler:

> Irza geçme bir başkaldırma eylemiydi. Beyaz adamın yasasına, değerler sistemine karşı

---

yir'in Fransızlarca kolonileştirilmesine bağladığı birçok 'akli dengesizlik' olayından söz edilir. Olay Bir, Dizi A: «Karısının ırzına geçilmesinden sonra bir Cezayirlide görülen cinsel güçsüzlük.» Ulusal Bağımsızlık Cephesinin yirmi altı yaşındaki bir savaşçısı, görevle gönderildiği yabancı bir ülkede, bir kadınla ilişki kurmak istediğinde cinsel yönden güçsüz olduğunu gördü. Dr. Fanon'la yaptığı konuşmalarda hasta, bağımsızlık için savaştığı sırada karısının Fransızlarca ırzına geçildiğini anlattı. Cinsel güçsüzlüğünün yanısıra Cezayirlinin sorunu, lekelenen karısını görmek istemeyişinden kaynaklanıyordu. Şu açıklamayı yaptı: «Çoğu kez kızımın resmine bakarken, onun da onurunun lekelendiğini düşünüyordum, sanki karımla ilgili her şey çürümüştü. Ona işkence edip, dişlerini dökselerdi ya da kolunu kırsalardı aldırmazdım. Ama o şey; öyle bir şey nasıl unutulur? Bunu neden bana söyledi?» Bağımsızlık savaşçısı Fanon'a, «Siz olsaydınız karınızı kabul eder miydiniz?» diye sordu. Fanon'un düşünebildiği en uygun yanıt «Sanırım kabul ederdim...» oldu ve pek emin olmadığını itiraf etti.

çıkıp, onları çiğnemem, kadınlarını aşağılamam beni sevindiriyordu. Özellikle kadınlarını aşağılamam benim için en doyurucu olandı çünkü tarihte beyaz erkeğin karaderili kadını kullanmış olması gerçeğinden nefret ediyordum. Öcümü aldığımı düşünüyordum.

Cleaver **Soul on Ice**'da, daha sonraları hapishanenin ıssızlığında, «ırza geçme eylemini onaylayamadığını» fark ettiğini bildiriyor: «Kendime karşı saygımı yitirdim. Erkeklik onurum yok olup gitti...» Bu sözlerle Cleaver, beyaz ya da Zenci, kadınlardan özür dilemeye yaklaştı ama bu anlamlı bir özür değildi. Yıllar sonra Playboy'dan bir muhabire şunları söyledi: «O sıralarda çılgın gibiydim ve ırza geçme başkaldırımın o düzeyde büründüğü garip biçimlerden biriydi. Başka bir deyişle iş ve eğlence bileşimiydi diyebilirim.»

Fanon'un Jean-Paul Sartre'ı, Calvin Hernton'un Nat Hentoff'u olduğu gibi Cleaver'ın da beyaz erkek yazarlar arasında yorumcuları ve yandaşları vardı. Eleştirmen Maxwell Geismar **Soul on Ice**'a yazdığı girişte çılgınca şöyle bağırıyordu: «Yalnızca ırza geçme konusunda değil, karaderili erkeklerle beyaz kadınlar arasındaki derin ilişkinin tümüne değinen bu denemelerin bir araya getirilmesi Çleaver açısından belirli bir yürekliliği gerektiriyor. Bu yazarda, toplumsal yorumuna derinlik ve biçem kazandıran bir çeşit saklı cinsel mistisizm var; burada, yazınsal ve imgelem gücü yüksek bir aklın günlük yaşamımızın göze çarpan yönlerini incelediğini görüyoruz.»

Cleaver'ın ırza tecavüz eyleminin özürü olarak ileri sürdüğü gerekçeyi onaylamakta birbirlerini çiğneyen beyaz radikal ve aydınların hali, 1960 sonları ve 1970 başlarında görülecek şeydi; o günlerde, Yeni Sol'un «tüm siyah tutuklular, siyasal tutukludur» şeklindeki ilkel sloganı savaş borusu gibi öttürülüyordu. Bu ideolejinin nerelere dek uzandığını görmek için

New York Times muhabiri Tad Szulc'un Soledadlı Kardeş George Jackson'la, Jackson'ın San Quentin' deki ayaklanmada ölmesinden kısa süre önce yaptığı konuşmanın basılı metnini kesip sakladım. Szulc, Cleaver'ın beyaz kadınların ırzına geçmesinin «başkaldırı niteliğindeki» özürünü yutmuş gibi görünerek George Jackson'a dikkatlice sordu: «Amerikan toplumunda karaderililer hiçbir suçun sorumlusu değil midir? Hiçbiri suçlu değil midir; örneğin, karaderili bir kadının ırzına geçip öldüren bir karaderili erkek? Jackson kendi açısından, karaderili kadınlara karşı işlenen, «görece olarak düşük orandaki... heyecan uyandırıcı suçlar» diyerek savuşturduğu konuda gereksiz yere ilgili görünmedi. Politik dille karşı koydu, «Her devrimci kuramcı ve psikiyatrist, baskı altındakilerin dışa açılma yolu bulamadıklarında şiddetin içe dönme eğilimini temel ilke olarak kabul eder...»

On sekizinci yüzyıl köleci Güneyinin karabasanı beyaz erkeklerin, karaderili erkeklerin ayaklanarak «kendi» kadınlarının ırzına geçeceği düşüydü ve yirminci yüzyılın ikinci yarısında, karaderili erkek en ürkünç demagojiyle bu varsayımı yerine getirmekte kararlı görünüyor. Bu, geçmiş haksızlıkların karşılığı ya da «insanlığın yadsınması» sonucuna bağlanamaz. Baskı altında tutulan bir sınıfın erkeklerinin olanak çıkınca egemen sınıfın kadınlarına «sahip olma» eğilimi gösterdiklerini ileri süren açıklama da yeterli değildir. Geçmişte kadınların büyük ölçüde evlilik yoluyla ele geçirilmesi yararlı bir ilerleme boyutu oluşturmuştur ve bu düzeyde kadınların, geleneksel hizmet etme rolünün mantıksal bir uzantısı olarak «durumu düzeltmek» ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmağa katkıda bulunmak için bedenlerini baskı altındaki erkeklere vermekte bilinçli olarak işbirlikçi bir tutuma girmiş bulunmaları doğrudur. Ama biz, tek yanlı ele geçirme demek olan ırza geçme ve erkeklere özgü güç politikası üzerine konuşuyoruz. Tarihsel açıdan, baskı altındaki erkeklerin kendilerini baskı altında

tutanların ahlaki değerlerini benimsediği gözlemlenebilir. Eldridge Cleaver, beyaz kadının «sopaya bağlı havuç gibi» önünde sallandırıldığını söyleyen bir hapishane arkadaşını alıntılarken belirtmek istediği buydu. Biz beyaz kadınlar kendimizi sallandırmadık, ama karaderili erkeğin karşı karşıya bırakıldıklarının tümü onu bu sonuca götürecekti ve sonra da 'onun' kadınlarının ırzına geçen beyaz erkeğe öykünerek böyle bir yola itecekti.

Bu politik ders öylesine iyi kavranmıştır ki, Marcuse'ün uyanan beklentiler kuramıyla dolu günümüzün radikal beyaz erkeği ırza geçmeyi başkaldırmaya özgü bir hak olarak gören karaderili erkeği sorguya çekmeyi kendi açısından tutuculuk olarak değerlendiriyor. (Aşırı uçtaki radikal beyaz çevrelerde karadelilerce dile getirilen herhangi bir yanlış emelin sorguya çekilmesi hoş karşılanmamaktadır.) Kadın hareketi, ırza geçmeyi feministleri ilgilendiren bir konu olarak tartışmaya başladığında, kendilerini solcu erkeklerle özdeşleşmiş gören kadınlar erkek kardeşleri gibi anlayışsızlık ve düşmanlıkla tepki gösterdiler. (O zamandan bu yana değişme belirtileri var yalnız.) Ve yine ırklararası boyut, ırkçıların işine gelecek biçimde davranma korkusu, ya da toplum kurbanı olan suçlulara ayrım gözetmeksizin yöneltilen ilgi, gösterdikleri duygusal tepkiye yol açtı.

Her biri, «çağdaş toplumda 'gerçek bir şeyler yapmak' için gelir düzeyi düşük çevrelere yerleşen», Boston ve Washington'da ırzlarına geçilen on üç genç beyaz kurban üzerine yapılan ilginç bir psikiyatrik inceleme, kurbanın ırzına geçeni suçlamak ya da suçu polise bildirmekte gösterdiği isteksizliğin bir yönüyle kurbanın, ırza geçme olayını «yoksulun zengine, karaderilinin beyaza karşı yürüttüğü toplumsal kavganın bir uzantısı» olarak gören politik inancından kaynaklandığını ortaya koydu. Metropolitan Akıl Sağlığı Merkezi yönetici yardımcısı ve söz konusu incelemenin en yetkili yazarı Sandra Sutherland, bu özverili

insancıl tepkinin «bir yönüyle, kadınları en başından düşük gelir düzeyindeki çevrelerde yaşamaya iten aynı içsel nedenlerin sonucu» olduğunu ileri sürdü. (Kadınların birçoğu, mantık yürütmelerine ve bastırdıkları öfkelerine karşın başlarına gelenlerden büyük sarsıntı geçirmişlerdi. O çevrelerin hizmet merkezlerinden ve görev aldıkları sosyal hizmet programlarından ayrılarak kendi orta sınıf çevrelerine çekildiler.)

Manhattan'ın aşağı doğu yakasında Zenci bir genç tarafından ırzına geçilen radikal politik görüşteki genç bir beyaz kadın **New York Post** muhabiri Roberta Brandes Gratz'a şunları söyledi: «Tarihi bir yana bırakamıyorum. Güney'de beyaz kadınların ırzına geçmekten yalan yere suçlanan erkeklere olan eski borçları ödemek için kullanıldığımı düşünüyorum. Arkadaşlarım bile suçlamada bulunmam konusunda isteksiz.»

Los Angeles'deki ırza geçme karşıtı topluluğun bir üyesi, bir kadın gazetesi olan **Sister**'da acıyla şunları dile getirdi: «Tek tek ırza geçme suçlularını tutukevine kapamamız misilleme yapma dürtümüzü doyurabilir ama tüm halkların ve özellikle de Üçüncü Dünya halklarının baskı altına alınmasına yol açmayacak mı bu?»

Irklararası ırza geçme, liberaller açısından büyük bir politik utanç olmayı sürdürmektedir. Beyaz erkeğin «o suç» karşılığındaki aşırı misillemesinin uzun tarihinin tanıtılması birçok beyazı derin suçluluk duyguları içinde bırakmıştır. NAACP'nin Yasal Savunma Fonu'nca ölüm cezasına karşı başlatılan kavga büyük ölçüde, beyaz kadınların ırzına geçmekten suçlanan Zencilere ölüm cezasının uygulanmasındaki ayırımcı tutuma dayandırılıyordu. Davalıların haklarını korumaya yönelik bir sivil özgürlükler hareketi, aralarında Jessica Mitford'un da bulunduğu birçok kimseyi, özgürlüğü bağlayıcı ceza kavramına ve özellikle ırza geçme için bu cezanın uygulanmasına karşı çıkmaya yöneltti.

1971'de kadınların hareketi ırza geçme olgusunu ilk tartışmaya başladığında liberallerde uyandırdığı şaşkınlık büyük oldu. İnanmazlık ve suçlama içindeki bakışları anımsıyorum; sanki bu, kendi başına ırkçılığın ve tutuculuğun kanıtıymışçasına, «Nasıl olur, siz savcıdan mı yanasınız?» deniyordu. Liberaller yeni düşünceleri benimsemekteki esneklikleri dışında bir hiçtir. İki yıl sonra New York Yurttaşlık Hakları Birliği'nin başkanı, artık bir kadının ırzını koruma hakkını politik bir sorun olarak ele aldığına göre kimi destekleyeceği konusundaki şaşkınlığını dile getirdi. «Biraz kovboy ve kızılderili filmlerini andırıyor,» dedi.

Irklararası ırza geçme olaylarında karaderililere yüklenen fazladan ceza konusunda ulusu uyarmak çabalarında beyaz kadınlarla karaderili erkekleri karşı karşıya getiren solcu ve liberaller bir savunma avukatı mantığıyla iki insan hakları hareketinin arasına bir sınıf çizdiler ve bugün bu tarihsel kalıtın üstesinden gelmek için çabalamayı sürdürüyoruz. Ama Zencilerle kadınların katlandıkları ve Zenci kadınların omuzlarına yığılan baskı türleri arasındaki benzerlikler aramızdaki karşıtlıklardan daha etkileyicidir. Başka bir yerde de söylediğim gibi, ırz düşmanı tüm kadınları kuşku ve korku içinde bırakarak tüm erkeklere hizmet etme işlevini yerine getirir. Karaderililer için linç neyse, kadınlar için ırza geçme odur; tüm erkeklerin tüm kadınları psikolojik bir sindirme durumunda tutmalarına yarayan en büyük fiziksel gözdağı aracıdır.

Kadınlar, karaderililerin beyazlardan oluşan yığınlarca linç edilmesinin nedenlerinden birçoğuyla aynı olan nedenlerle erkeklerin ve çoğunlukla erkeklerden oluşan çetelerin saldırısına uğradı; kendini beğenmiş oldukları, sürüden ayrıldıkları, «yerini» bilmedikleri, cinsel özgürlüklere sahip çıktıkları, ya da kentin yanlış bölgesinde yanlış bir sokakta gece yürüyerek topluca duyulan nefret ve öfke açısından elverişli, soyutlanmış bir hedef sunmanın ötesinde kış-

kırtıcılığı olmayan davranışlar için topluluklar tarafından cezalandırıldılar. Bir linç olayında geleneksel hadım etme ediminin karşılığı çokluk ırza geçmeye eşlik eden nedensiz aşağılama eylemlerinde, vajinaya sopa sokma ve cinselliğin özünü yok etme girişiminde bulur.

Tarih hiçbir zaman «geride» kalmaz ve beyaz erkeğin «kendi» kadınlarının ırzına geçilmesini karaderili erkeklere karşı eyleme geçmek için bir özür olarak nasıl kullandığını unutmamalıyız. Ama günümüzde, kafamızda gerçekte olduğundan daha büyük görünen ırz düşmanı görüntüsü ve özellikle karaderili erkeğin erkekliği uğruna şimdi katkıda bulunduğu efsaneleşmiş karaderili ırz düşmanı görüntüsüyle birleşen ırza geçme olayı, beyaz ya da karaderili tüm kadınların özgürlüğü, devingenliği ve iradesine karşı bir denetim mekanizması olarak görülmelidir. Irkçılık ve cinsiyet saplantısının birleştiği yer zorbalığa gebedir. Bu yer hiç yokmuşçasına davranmak yararsızdır.

Tüm ırza geçme eylemleri güç gösterisine dayanır, ama kimi ırz düşmanlarının fizikselliğin ötesinde bir üstünlükleri vardır. Kendi çıkarlarına yarayan bir kurumsallaşma ortamında etkinlik gösterir ve kurbanlarının bu ortamda uğradıkları haksızlıkların düzeltilmesi olanağı çok azdır. Kölecilik ve savaş bunun örnekleridir. Ama ırz düşmanları, kurbanın karşı koyma gücünü zayıflatan, bakış açısını çarpıtan ve istemini karışıklığa sürükleyen, kendine özgü bir hiyerarşik yetkeye dayalı yapı geliştiren duygusal bir ortam ya da bağımlı bir ilişki çerçevesinde de etkinlik gösterebilir. Hastasına (cinsel soğukluk) sorununun kendisiyle ilişkide bulunmakla çözümleneceğini öneren bir terapist kolay elde edilebilir bir kurbana, ırza geçme eylemini uygulamaktadır, ama hasta kendisine «sahip olunduğunu» anlamakta gecikebilir ve bir mahkeme böylesine duygusal bir zorlamayı zorbaca bir davranış olarak değerlendirmez.

Benzer biçimde sinema oyuncuları, sporcular, şarkıcı ya da çevrede saygı gören kişiler gibi toplumsal kahramanlara yakıştırılan göz kamaştırıcılık kurbanın başına gelecekleri çok geç anlamasına yarayan, fiziksel zorlama gereksinimi aza indirgeyen psikolojik bir üstünlük sağlar. Ünlü kişilerin adlarının karıştığı ırza geçme olayları zaman zaman gazetelere geçer ve çoğunlukla birden ortadan yok olur. Bu olaylar birçok açıdan «kirlidir» : Düşüncesiz ya da akılsız kurbanı duygusal olarak korunmasız kılan göz kamaştırıcılık (kurbanın akılsız olması suçlunun suçunu hafifletmemelidir; birçok soygun ve dolandırıcılık

kurbanları da düşüncesiz ya da akılsızdır) ırz düşmanının savunmasında koruyucu öğe yerine geçer. Polis ve savcılar bir ırza geçme suçlaması yüzünden kişilerin ününü lekelemeye istekli değildir.

Buluşma sırasında meydana gelen ırza geçmeler ve kurbanlarıyla önceden ilişkisi olan erkeklerin oluşturduğu ırza geçme olayları da kararlı direnişleri olumsuz yönde etkileyen zorlayıcı yetke öğeleri içerir. Bu noktada «yetke» beklenen davranış biçimine bürünür. Bir buluşma durumunda saldırgan, üstünlüğünü, hoş bir durumun hoş olmayan bir duruma geleceği ya da bir kadından birlikte olmanın ötesinde şeyler isteyeceği bir noktaya vardırana dek zorlayabilir, ama kibarlık ve kadınsılığı öngören geleneksel kadın davranış biçiminin sınırlamaları ve toplumsal töreler kadının yapılanlara incelikle katlanmasını ya da yapabilirse işin içinden sıyrılıp çıkmasını gerektirir; ama doğrudan karşı koymak davranış kalıplarının dışına çıkar. Bu gibi olaylar polislerin, kurbanın ancak olaydan sonra kendini toparlama yürekliliğini gösterip gerçekten ırzına geçildiği gerçeğini kabul etmesini göz önünde tutmadan, «Kadın sonradan düşüncesini değiştirmiş,» demeyi yeğledikleri türdendir.

Buluşma sırasında meydana gelen ırza geçme olayları mahkemeye çıktıklarında, kurban açısından özellikle olumsuz göründüğü gibi gazetelerde de olumlu görünmez. Kurbanın davranışlarındaki soyut nitelik (bu konuyu «Kurbanlar» bölümünde ele alıyorum) yetersiz delil sunar. Bu gibi olayları duyduğumda, feminist görüşüme karşın, çokluk içimden, «Sersem, uyarıcı belirtileri neden daha önce görmedin?» diye bağırmak geçer. Ama kuşkusuz işin püf noktası budur. Kişi nesnel ölçütler uyguladığında olay ne denli tartışma götürür gözükse de, ırza geçmenin niteliğini belirleyen öznel davranış öğeleridir.

Bu bölümde, kurumlaşmış ya da yadsınamayacak denli güçlü bir biçimde yetkenin yönlendirdiği belirli nesnel koşulları ele alacağım. Bunlar, tutukevinde

meydana gelen ırza saldırı olaylarıyla çocuk ıslahevlerindekilerden oluşur ve tüm eşcinsel ırza geçme olaylarıyla, çocukların büyüklerce, çoğunlukla aile içinde ırzına geçilmesi ya da cinsel yönden rahatsız edilmesi olaylarının istatistik yönden büyük oranını meydana getirir. Kafka'ya özgü niteliği nedeniyle (koruma görevini taşıyan en yüksek yetkilinin saldırısına uğramanın verdiği büyük korku) polislerin meydana getirdiği, gün ışığına çıkmış az sayıdaki ırza geçme olayı anılmaya değer.

TUTUKEVİNDE MEYDANA GELEN IRZA SALDIRI: EŞCİNSEL DENEYİM

Tutukevinde geçen 'Fortune and Men's Eyes' (Kader ve İnsanın Gözleri) filmi, karşı cinsle cinsel ilişkiye giren, çekici bir genç olan Smitty'nin ideolojik gelişimini anlatır. Yakışıklılığı yüzünden Kral Rocco-Rocky, Smitty'nin zorla ırzına geçerek, mutsuz kurbanı kendine eş yapar. Rocky gibi bir gangsterin eşi olmanın sağladığı üstünlükler, yiyecek, sigara, esrar ve başka saldırgan erkeklerden korunma gibi küçük iyilikler vardır ama Smitty mutlaka cinsel bağımlılığından kurtulmak istemektedir. Bir gün duşta, Rocky, arkadan çiftleşmeye hazırlık anlamına gelen vazelini çıkarmasını söyleyince, Smitty düşmanının üzerine atlar. Tüm gücünü toplayarak, hararetli bir dövüş sonunda onu yenmeyi başarır. Öbür tutuklular olanları öğrendiğinde Rocky tahttan indirilerek Smitty hücrelerin yeni kralı ilan edilir. Utku kazanmış biri olarak Smitty'nin ilk yaptığı şey yumuşak huylu hücre arkadaşı Jan-Mona'ya vazelin sürünmesini söylemek olur. Şaşkınlık içindeki Jan-Mona, «Artık güçlüsün Smitty, cinselliği de mi istiyorsun?» diye yalvarır. Ama Smitty «cinselliği istememektedir». Tutukevinin sınırları içinde güçlükle elde ettigi iktidarı başka nasıl kullanabilir?

En sonunda tutukevi yaşamının başta gelen sorunlarından birinin tutukluların başka tutuklularca saldırıya uğrayıp ırzlarına geçilmesi olduğu anlaşılmıştır. Tutukevlerindeki gizlilik ve yanlış bilgilerle örtülen sözde eşcinsel «aşağılama» daha önceden birkaç tutukevi gardiyanının dengesiz kaba gücünün belirtisi ya da tutukevi sakinleri arasındaki belirli sayıda, eşcinsel oldukları bilinen kişilerce hücrelere yayılan bir «hastalık» olarak görülüyordu. Eldeki bilgilerin artması ve görece daha ilerici bir bakış açısı bu modası geçmiş görüşü büyük ölçüde değiştirmiştir. Tutukevinde oluşan ırza geçme günümüzde, genellikle gerçekte olduğu gibi ele alınır: çoğunlukla ilk suçunu işlemiş olan daha genç ve güçsüz tutukluların, dış dünyada kadınlara verilen rolü oynamaya zorlandıkları tümüyle erkeklerden oluşan baskıya dayalı bir çevrede güce sahip olma rolünün oynanması demektir. Yaşamın acımasız bir oyunu sonucu, tutukevlerinde meydana gelen çete halinde ırza geçme olaylarının en acımasızlarına kurban gidenler, 'kadınsı' davranışları ve toplum dışı bırakılmışlıkları nedeniyle eşcinsellikleri açıkça bilinen gençlerdir; günümüzde, New York City Tombs'da yapıldığı gibi tutukevi yetkilileri eşcinselleri öbür tutuklulardan ayırdıklarında onları koruma amacı güdülmektedir. Irza geçmek için bir yana ayrılan başka bir gözde tutuklu kategorisi, belki de en gözde kurban cinsel eğilimleri ne olursa olsun, kavga etmeyi başaramayan ya da istemeyen ince yapılı, duyarlı genç erkektir.

1973 yazında, Quaker mezhebinin üyesi, gazetecilik geçmişi olan eski bir denizci, 28 yaşındaki Robert A. Martin Washington, D. C.'de herkesi şaşırtan bir basın toplantısı düzenledi. Beyaz Saray'ın önündeki bir barış gösterisi sırasında tutuklanan Martin 10 dolar ödemek yerine tutukevine girmeyi seçmişti. Martin'in gazetecilere söylediğine göre tutukevindeki ilk haftası, aralarında Watergate skandalına adı karışanlardan G. Gordon Liddy'nin de bulunduğu yaşlı tutuk-

luların kaldığı gürültüsüz bir koğuşta olaysız geçti, ama sonradan, «çoğu ağır şiddet suçlarından tutuklu bulunan, çoğunluğu genç Zencilerden oluşanların» yaşadığı bir kattaki 2 numaralı koğuşa geçirildi. Yeni hücre katındaki ilk boş zaman süresinde, çocuksu görünüşlü barış yanlısı, kimi tutukluların kendisiyle görüşmek istediği bahanesiyle hücrelerden birine çağırıldı. İçeri girdiğinde, «Çıkışın kapatıldığı ve pantalonunun zorla çıkarılarak ırzına geçildiğini, sonra da gece boyunca hücreden hücreye sürüklendiğini söyledi. Kendisine saldıranlardan ikisi Martin'e onu başka saldırılardan koruyacaklarına söz verdiler. Ertesi gece «koruyucuları» ikinci kez, herkesin katıldığı, ağız ve anus yoluyla ırza geçme eylemini başlattılar. İki kişi Martin'in hücresinin kapısında durup pay almak isteyen tutuklulardan sigara paketleri topladı. Saldırganlar, öğürtü ve bulantısının geçmesi için kısa bir dinlenme süresi tanıdıklarında Martin kaçıp kurtularak bir gardiyanı uyardı. Washington D. C. Hastanesine götürülerek zührevi hastalık yoklamasına tabi tutuldu, anus muayenesi yapıldı. Ertesi sabah bir Quaker arkadaşı 10 dolarını ödedi.

Kuşkucu bir gazeteci, Martin'in 45 ya da 50 kişinin topluca saldırısına uğradığını söylediği iki gece boyunca tutukevi gardiyanlarının nerede olduğunu sorduğunda, Martin olanca açıksözlülüğü ile şu yanıtı verdi: «Bu çok iyi bir soru.» Ürkütücü bir deneyimden anlam çıkarmaya çalışan bu barış yanlısı Quaker mezhebi üyesi siyasal bilinç sahibi ve baş belası olabilecek birinin kodesten dışarı atılmasının kestirme yolu olarak azılı hücre bölümüne geçirildiğini ileri sürdü. Orada toplanmış olanlara, kendisini 2 numaralı hücre bölümüne koyan baş gardiyanın bölümün nasıl bir yer olduğunu ve orada başına gelecekleri bildiğini, bunun, sonunda olduğu gibi kendisini hapisten kaçıracağını düşündüğünü, ama aynı zamanda ırza geçme kurbanlarının suskunluklarına güvendiğinden kuşkulandığını, geçmişte ırza geçme kurbanlarının

çoğunun erkeklikleri konusunda sorunları olan gençlerden oluştuğunu, o hücrede sayısız ırza saldırı olayının gerçekleştiğini, ama bunu kamuoyuna ilk açıklayanın kendisi olduğunu, bir şeyler değiştirilebilirse, deneyiminin anlam taşıyabileceğini söyledi.

Tutukevlerindeki ırza geçme olayları giderek daha çok kamuoyuna yansımaktadır. Bir tomar gazete haberinin arasından çıkardıklarım şunlar:

- Florida Sumter Cezaevi'nde dokuz tutuklu, bir ayaklanma sırasında öbür tutukluların ırzına geçmekten suçlanıyor.
- Florida Raiford Cezaevi'ndeki iki tutuklu bıçakla korkutarak öbür tutukluların ırzına geçmekle suçlanıyor.
- New York'taki bir ilçe yargıcı, eşcinsel olan genç sanığı Attica'ya göndermeye karşı çıkmaktadır. Yargıç nedenlerini şöyle dile getiriyor: «Genci o durumun içine sokmayı istemedim. Orada öldürülmezse tümüyle insanlığından çıkarılıp *bir alış veriş metaı olacaktı.* Bu nefret edilecek bir durum ve kamuoyu bunu bilmeli.»
- Watergate suçlarında payı olan Nixon'un pırıl pırıl iki genç danışmanı cezaevine konulacaklarını bildiklerini, cinsel bir saldırıya uğramak konusunda duyarlı olduklarını dile getirdiler.

(Gerçekte Nixon'ın adamlarının kuşkuları abartılmıştı çünkü federal tutukevlerinde en az azılı suçlulardan çok, genellikle devlet görevlerine ilişkin suçlardan tutuklu olanlar bulunuyordu. Cezaevinde oluşan ırza geçme olayları, ağır suçlardan hüküm giymiş olanların çoğunlukta olduğu eyalet ve kent tutukevlerinin bir ürünü sayılıyor.)

Neredeyse kırk yıl öncesinde, hiyerarşik düzene dayalı cinsellik yasasının cezaevlerinde işleyişinin açık bir anlatımı, Amerika'nın en ünlü ırz davası

olan, Scottsboro olayının baş sanığı Haywood Patterson'un özyaşam öyküsünde görülüyor. Kendisinin de kabul ettiği gibi Scottsborolu «delikanlıların» en huysuz ve hırçını Patterson 1937'de Alabama'nın belâlı Atmore Eyalet Açık Cezaevi'ne geldiğinde zorunlu bir seçimle karşı karşıya kaldı: Ya daha yaşlı erkeklere boyun eğip «kuzu» olacak ya da bedensel dokunulmazlığını savunup «kurt» olacaktı. 25 yaşındaki Patterson'un gördüğü kadarıyla sorun erkeklikti. Şöyle akıl yürüttü: «Bu işlerin tümü benim için de geçerliyse, başkalarının ırzına ben geçerim daha iyi. Yaşamım boyunca erkek gibi davrandım.»

Patterson'un varsayımına göre Atmore'da tarafsız kalmanın pek olanağı yoktu. Kimi tutuklular saldırgan ya da av olmaktan kurtulmuşlardı ama «bu bir azınlık oluşturuyordu». Patterson, cezaevi yetkililerinin ırza saldırıyı hoşgörüyle karşıladığına, daha da ileri giderek yüreklendirdiğine inanıyordu, çünkü «ırza geçme adamları denetim altında tutmalarına yarıyordu. Özellikle de şeytan dedikleri azılıları. Bir şeytanın 'oğlanı' olduğunda uslu davranacağına inanıyorlardı. 'Şeytan' iyi bir işçi olur, gardiyan ve tutukluları öldürüp kaçmayı denemezdi.»

Bir oğlan için en çok aranılan ham madde ergenlik çağındaki ince yapılı bir gençti. «On beş yaşındaki birinin Atmore'da hiç şansı yoktu,» diyordu Patterson. «Tutuklu da gardiyan da ona karşıydı ve kısa sürede kadın durumuna sokuluyordu. «Kadınlaştırma süreci yöntemsel ve kaba güce dayanır nitelikteydi.» Genç delikanlıların karşı koyup hakları için saatlerce çarpıştıklarını gördüm,» diyordu Patterson. «Kimileri kavgadan vazgeçmezdi.» Tutuklularla gardiyanlar genç delikanlılara yöneltilen saldırıları edilgen bir ilgiyle izlerlerdi. «Genç bir kadının doğmak üzere olduğunu biliyorlardı. Kimileri onu bir süre sonra kendileri kullanmayı bekliyordu.»

Bir 'kız-oğlanın' direnci kırıldıktan sonra yeni kimliğinii köle gibi rastgele ilişki kurarak kabul eder-

di. Patterson şaşkınlık içinde, «Kimileri gerçek birer fahişe gibi davranırdı,» diyor. «Hafta sonlarında aynı sokak kadınları gibi kendilerini ona buna satarlardı... Genellikle bir kız-oğlanla iki ya da üç dolar karşılığında birlikte olabilirdiniz. Kız-oğlanlar değişik erkeklere satılırdı. Bir erkek sahip olduğu kız-oğlanla geçinemiyorsa onu satışa çıkarabilirdi. Yirmi beş dolara kadar satabilirdi. Satış haberi cezaevinde hızla yayılır ve öneriler gelmeye başlardı.» Patterson hoşnutlukla şunları dile getirdi: «Bir kez cezaevi müdür yardımcısı Lige Lambert'in kimi polislere, Atmore'daki Zenci tutukluların yüzde ellisinin, beyazların ise yüzde yetmişbeşinin kız-oğlan olduğunu söylediğini duydum.»

Patterson'un kendi tatsız deneyi Atmore'daki kalışının ilk günlerine rastlar. «Bu yaşamın bir parçası olacaksam erkek olacaktım,» ve erkekliğin ilk adımı hafta sonu kız-oğlanlarının müşterisi olmaktı. «Onlara orospu diyordum. Çeşitli aşağılayıcı adlar veriyordum... Aralarından birine şöyle derdim, 'Buraya gelip annenin ve kızkardeşinin yerini alıyorsun. Seni aşağılık yaratık.'» Patterson zamanla kurt rolünün tadını çıkarmaya başladı, ama topluluk içindeki yeri belirli aralarla savunulmak zorundaydı. Cezaevi hiyerarşisinin içinde kurtlar ve daha büyük kurtlar vardı. «Sürekli bir kız-oğlanım olduğunda bile beni o yolda kullanmak isteyen kurtlarla başımın derde girmesi bitmedi.» John Peasley adındaki bir kurt Patterson'a, Scottsborolu delikanlının erkek olmak için çok genç sayıldığını düşündüğünü bildirmişti. «Hem beni hem de kız-oğlanımı kullanmak istiyordu.» Patterson sustalı bir bıçakla daha yaşlı olan kurtu kovaladı ve bu olay Atmore'daki günlerinin dönüm noktası oldu. Kısaca şöyle dedi: «Peasley artık beni kız yapmayı denemedi. Hiç kimse denemedi.. Kendime bir kız-oğlan bulmuş, bir kurtu yenmiş ve kendime şeytan olarak yer edinmiştim.»

Patterson'unkinin karşıtı bir değerler sistemi Jean Genet'nin yazılarında görülür. Genet'nin yorumcusu

olan Sartre ona, küçükken uğradığı saldırılarla «edilgen» eşcinselliği belirlenen «ırzına geçilmiş bir çocuk» der, ama Sartre hem ırza geçme hem de eşcinselliği bir metafor olarak görür:

> Gerçek bir ırza geçme, vicdanımızda, haksız ama yine de kaçınılamaz bir mahkumiyet durumuna gelebilir, ya da karşıt biçimde bir mahkumiyet ırza geçme sayılabilir. Her iki eylem de suçlu kimseyi bir nesne durumuna sokar, ve içinden bu nesneleştirilmeyi utanç verici bulursa, cinsel açıdan zorunlu kılındığı bir çiftleşme olarak görür. Genet'in ırzına geçilmiştir; demirden bir kucaklama onu kadın yapmıştır.

Miracle of the Rose (Gülün Mucizesi) kitabını okurken, Genet'nin Mettray Islahevinde kendinden büyük çocukların saldırısına uğradığı ve kız-oğlan durumunu iyilik bilirlik ve alçak gönüllülükle kabul ettiğinden kuşku duyulmuyor. Genet'nin bulunduğu Mettray ve başka cezaevlerinde, kurtlar ve kız-oğlanlara, «kodamanlar» ve «piliçler» deniyordu ve piliçlik Genet için azizlik yolunda bir zorunluluktu. Kendi açısından hiçbir iğrenç aşağılama dayanılmayacak denli küçük düşürücü değildir ve kendi sertleşmiş cinsel organı saydığı vazelin tüpünü övünçle taşımaktadır. Genet'nin cezaevi deneyiminde de piliçler alınıp satılır, gardiyanlar genç delikanlıların kız durumuna getirilmesinde işbirlikçilik yaparlardı.

Winter'ın durumunda olduğu gibi güzellik ve incelik, ölümcül çekiciliği oluşturur: «Güzel yüzü ve kayıtsızlığı kodamanları heyecanlandırıyordu... Belalılar ondan hoşlandılar ve Winter, on iki adamın ırzına geçmesine ve bunun neredeyse herkesin gözünün önünde olmasının verdiği utanca katlanmak zorundaydı.» Winter «daha az yakışıklı olmak için» kirpiklerini keser. Bir pilicin pilici olan Bulkaen çete halinde (üzerine tükürülmenin) kurbanı olur. Dokuz kodaman yanyana dizilip Bulkaen'in ağzına tükürdü-

ler. Genet'nin ağzından konuşan Bulkaen şunları söylüyor: «Ben artık taşlanan günahkar kadın değildim. Cinsel bir ayinin nesnesiydim. Daha çok ve daha ağır balgam tükürmelerini istiyordum.» Neler olduğunu ilk fark eden Deloffre oldu. Dar pantalonun belirli yerini göstererek şöyle bağırdı: «Hey! Şunun önüne bakın! Orospu neredeyse gelecek!»

Genet'yi okumak (**O'nun Hikâyesi**)nin baş kişisi erkek olan bir suretini okumak gibidir. Eşcinsel erkek mazoşizmi en güzel çiçeğini vermiştir ve çiçeğin, Genet'nin bu vahşi saldırıda bulduğu aşk için kullandığı metafor olması rastlantısal değildir. Bir feminist, 'Seni pantolonundan zımbalamak isterdim,» sözlerinde kendisine yakınlık gösterildiğini gören ve poposuna inen kaçamak bir şaplağı çalınmış bir öpücük sayan bir erkeği nasıl değerlendirir. Genet karşımıza gerçek bir sorun çıkarır. Kendi erkekliğine özgü mazoşizmini kadınlık ilkesiyle bir tutması tehlikeli biçimde yanlıştır. Kendine özgü tanrıları olan hırsızlar, polisler, Naziler ve devrimci Zencilerin adaleli kalçalarına duyduğu hayranlık karşıt cinsiyetler arasındaki cinselliğe dayalı pornografinin olağan malzemesi, standart hammaddesinden değişik değildir. Genet piliçliğinin gerçek kadınlık olarak kabul edilmesini görmek ister ve **Our Lady of the Flowers (Çiçeklerin Hanımefendisi)** kitabında «başka bir erkeğin ırzına geçen bir erkeğin katmerli bir erkek olduğu» düşüncesiyle oynar. Sartre'ın bize anlattığına göre, tek bir kendini doyurmaya yönelik davranışla Genet «ırza saldıran bir suçlu ve ırzına geçilmesine izin veren bir aziz»dir. Bu görüş, yalnızca Tanrı gerçekten bir penis ise savunulabilir bir dinsel önermedir. (*)

(*) Genet, ırza geçmenin zevkli bir şey olduğunu ileri süren tek eşcinsel değildir. Lytton Strachey'nin, 1916'da Hampstead Mahkemesi önünde, inançlarına aykırı olduğu için askerlik görevini yerine getirmemesini savunurken dile getirdiği, iki yöne çekilebilecek yarı gü-

Güncel Eşcinsellerin Özgürlüğü Hareketinin içinde, kamçı ve kelepçe gibi donanım araçlarıyla birlikte karşılıklı onaya dayalı bir sadomazoşizmi, yurttaşlık haklarından sayan gürültücü bir azınlık olduğu gibi eşcinsellerin toplantılarında geleneksel kadın giysilerine bürünme hakkının kendilerine tanınmasını isteyenler de vardır. Yineliyorum, bir feminist bunu nasıl değerlendirir? Eşcinsel sadomazoşizmin kendine özgü, özellikle erkekçe bir devinim gücü mü vardır, yoksa bu en güncel konu görünümünde ortaya çıkan bir sapıklık mıdır? Tutukevi argosundan aydınların düşüncelerine dek uzanan uluslararası sadomazoşizm diliyle oyun değişmez törenleri ve uygulayımları görmezlikten gelinmeyecek denli aydınlatıcıdır. Sartre Genet için şu açıklamayı yapar: «Erkeklerin arkası gizli kadınsılıkları, edilgenlikleridir,» ve her iki erkek de edilgenliğin bir penisi içine alan yanda bulunmak anlamına geldiği düşüncesinde birleşirler. Erkek erkeğe ilişkilerdeki tanımında, ağız yoluyla cinsel ilişki de edilgin bir eylemdir ve erkeğin ağız yoluyla boşalmasını sağlayan kimse (cocksucker) piliçle aynı şeydir. Sadomazoşizmin erkek ve dişi terimlerle tanımlanması raslantı değildir. Sadizmde kendi erkekliklerinin çarpık bir anlatımını görenlerce dizgeleştirilmiş ve mazoşizmde 'Kadın' ile aynı anlama gelen acı çekme ve aşağılanmayı görenlerce de kabul edilmiştir. Yalnızca bu neden yüzünden sadomazoşizm her zaman kadınların özgürlüğü karşısında tutucu bir sav olarak kalacaktır.

Mazoşizmin eşcinsellikte devingen bir güç olduğuna inanmama karşın, bir yönüyle zora dayanmayan, aynı cinsten olanlar arasındaki ilişki ya da se-

lünç söz dilden dile dolaşmıştır. Sorgu hakimi Strachey'e şu soruyu yöneltti: «Bay Strachey, bir Alman askerinin kızkardeşinizin ırzına geçmeye çalıştığını görseniz ne yapardınız?» Biyografisinin yazarına göre Strachey, anlaşılmaz bir ağırbaşlılıkla şu yanıtı verdi: «Aralarına girmeyi denerdim.»

çimlerin ayrılmaz parçası olduğunu söylemek istemiyorum. Mazoşistik öğeden daha önemlisi, bir erkeğin başka bir erkekçe ırzına geçilmesinin gerçekliğini ve anlamlarını görmezlikten gelmek isteyen karşıt-cinsel (heteroseksüel) erkekler tarafından etkili bir biçimde kullanılan, tüm erkek eşcinsellerin zorla ırzlarına geçilmesini istedikleri inancına dayanan, mazoşizm varsayımı olmuştur. Burada da, kadınların deneyimiyle benzerliği açıktır. Eşcinsellerin gittiği bir barda karşılaştığı ve düşüncesizce evde ağırlamayı seçtiği bazı yabancıların dövüp ırzına geçtiğini boşuboşuna çevresine anlatmaya çalışan eşcinsel gencin öyküsünü birçok kez duydum. Karakoldaki polislerin gözünde ırzına geçilen genç «bunu isteyen» bir eşcinselden başka bir şey değildi. Aynı çizgide, T. E. Lawrence'ın, **Seven Pillars of Wisdom (Bilgeliğin Yedi Direği)** kitabının birçok baskısında sansür edilen, Deraa'da Nuri Beyin askerlerince ırzına geçilmesi olayı; bu vahşice saldırının «gerçeğinin» Lawrence'ın sözde ya da bastırılmış eşcinselliğinin sonucu olduğuna inanan bir dizi Lawrence eleştirmeni tarafından didiklenip parçalara ayrıldı. Gerçekten, Lawrence'ın makat kaslarının istenmeyen tecavüzlerden korunmakta yeterli olacağını ileri süren savlar bile duydum. Benzer biçimde, kimi çağdaş toplumbilimciler Amerikan cezaevlerindeki eşcinseller arası ırza geçme olayını azımsamak için şu önyargılı inançtan yararlandılar; (bu kabul edilmiş bir kaynaktan doğrudan yapılmış bir alıntıdır) «karşı cinsle kurulan ilişkilerde olduğu gibi, durumun gerçekten ırza geçme mi yoksa kötüye varan bir baştan çıkarma mı olduğu konusu kuşku uyandırıcıdır.»

Philadelphia cezaevi sisteminde görülen ırza saldırılar üzerine ayrıntılı bir araştırma, iki utanç verici olayın açığa çıkmasından sonra, 1968'de savcılık ve polis bürosunca ortaklaşa yürütüldü. Olaylardan biri, duruşması için mahkemeye götürülen bir gencin şerifin arabasındaki gözaltına alınmış suçlularca ırzına

geçilmesi, ikincisi bir delikanlının mahkumiyet öncesi değerlendirme için Philadelphia cezaevine alınışının ilk dakikalarında cinsel saldırıya uğramasıydı.

Soruşturmaların yürütülmesiyle görevlendirilen savcı baş yardımcısı Alan J. Davis, Philadelphia cezaevlerindeki cinsel saldırıların «bulaşıcı» olduğu sonucuna varmak zorunda kaldı. İki yıllık sürede meydana gelen 156 ırza geçme olayını, geçici işbirliği yaparak 3000 istekli tutuklu ve gardiyanla yaptığı konuşmalar, yalan makinası testlerinin kullanımı ve cezaevi tutanaklarının incelenmesi sonucunda titizlikle belgeleyen Davis, yalnızca «buzağının tepesine dokunduğuna», ve bu süredeki ırza geçme olaylarının gerçek sayısının, 60.000 kişilik değişken cezaevi nüfusunda 2000'e yakın olabileceğine inanıyordu. Ama, toplam olarak yalnızca 96 ırza saldırı, saldırıya kurban giden tutuklularca cezaevi yetkililerine bildirilmişti ve bu sayının yalnızca 64'ü cezaevi tutanaklarına geçirilmişti. Cezaevi görevlileri suçlulardan 40'ı üzerinde bir çeşit içsel denetim biçimi uygulamışlardı ve olayların 26'sı yasal kovuşturma için polise devredilmişti.

Davis şunları açıkladı: «Doğal olarak narin yapılı gençlerin tümü cezaevine konmalarından sonra bir iki gün içinde cinsel saldırıyla karşılaşır. Bu genç adamların çoğu sürekli olarak tutuklu arkadaşlarından oluşan çetelerin saldırısına uğrar. Başkaları, çete halinde ırzına geçilmesinden korktuklarından, tek bir saldırganla eşcinsel ilişkiye girerek korunmak ister.» Bu savcının öğrendiğine göre eşcinsel ırza saldırı, mahkemenin ceza kararında öngörülmeyen, ama tutukluluğun ayrılmaz parçası olan fazladan bir ceza biçimiydi. «Yalnızca daha sert ve daha katılaşmış gençler kendi güvenceleri için hemen ayrı hücreye kapatılacak kadar açıkça zayıf olanlar ırza saldırıdan kurtulurdu.»

Philadelphia cezaevlerindeki eşcinsel ırza saldırının, kadınların, karşı cinsin ırzına geçme olayındaki deneyimlerinin küçük bir örneği olduğu anlaşıldı.

Davis, tutukevi gardiyanlarının, kurbanın aşağılanmasının anne ve babasınca öğrenilmesini istememesini bahane ederek, tutuklulara ırzlarına geçildiğini bildirmemeleri yolunda baskı yaptıklarını ortaya çıkardı. Ama söylememek küçük düşürülmenin «yok olmasını» sağlamıyordu. Davis şunları öğrendi: «Bir gencin ırzına geçildikten sonra, ona ceza süresince kurban damgası vurulurdu. Bu damga her aktarıldığı cezaevinde, peşinden gelirdi. Bu genç adamların çoğu yaşadıkları çevrelere utanç içinde ve nefret dolu olarak dönerler.»

Dış dünyada kadınların ırzlarına tecavüz edilmesi deneyimlerine uyacak biçimde, Davis kadınsız bir kapalı toplum olan tutukevinde başka erkeklerin ırzına geçen erkeklerin topluluk olarak, cezaevi kurbanlarından ortalama üç yaş büyük, 2,5 santim uzun ve 2-3 kilo ağır olduklarını buldu. Yine dış dünyadakine koşut olarak cezaevinde meydana gelen ırza saldırı gençliğe özgü saldırganlığın bir işleviydi. Philadelphia tutukevi sistemindeki bir tutuklunun ortalama yaşı 29 olmasına karşın cezaevlerindeki ırz düşmanlarının ortalama yaşı 23, kurbanın ortalama yaşı ise 21'in biraz altındaydı. Irza geçen erkekler, cezaevine çoğunlukla soygun, saldırı ve karşı cinsin ırzına geçme suçları gibi ağır suçlardan konmuşlardı. Cezaevinde ırzına geçilen erkekler yaşlarına göre genç görünüyordu, atletik yapıya sahip değillerdi ve kendilerine saldıranlardan gözle görülür biçimde daha yakışıklıydılar. Bekleneceği gibi işledikleri suçlar yelpazenin saldırganlığa dönük olmayan ucunda yer alıyordu: Araba hırsızlığı, asker kaçaklığı, ya da cezaevinden şartlı olarak salıverilme iznini kötüye kullanmak gibi. İçinde eşit sayıda ırz düşmanı ve ırza saldırı kurbanının bulunduğu tek kategori adam öldürmeydi ve böylelikle katilin kişilik tanımının bağımsızlığı ortaya çıkıyordu.

Konu tutukevinde meydana gelen ırklararası ırza geçme olaylarına geldiğinde Davis'in raporu sakın-

masızdı. Philadelphia Cezaevi tutuklularının yüzde sekseni Zenciydi ama cinsel saldırı düzeneği «ters bir Zenci saldırgan beyaz kurban oranı» ortaya çıkarıyordu. Beyazın beyaza karşı işlediği ırza saldırı suçu belgelenen saldırıların yüzde 15'ini, siyahın siyaha karşı işlediği ırza geçme suçu ise yüzde 29'unu oluşturuyordu. Davis beyazın siyaha karşı işlediği ırza geçme suçuna Philadelphia Cezaevinde rastlamadı ama siyahın beyaza karşı işlediği ırza geçme suçu toplam ırza geçme olaylarının yüzde 56'sını oluşturuyordu. Bence yöre savcısı doğru bir mantık yürüterek, bu durumda cezaevindeki Zencilerin meydana getirdiği güçlü bir çoğunluk üyesinin, cezaevindeki beyazların meydana getirdiği güçsüz bir azınlığı baskı altına almasının daha «tehlikesiz» olduğunu ileri sürdü ve «siyah kurbanların siyah zorbaların saldırısına uğradıklarını açıklamakta daha istekli olduklarını» fark etti, ama şu kaçınılmaz sonuca varmaktan kurtulamadı: «Dış dünyadaki güncel ırksal gerginlikler ve düşmanlıkların suçlulardan oluşan bir toplulukta şiddetinin arttığı da söylenebilir.»

Haywood Patterson bir kız-oğlan edinmekle erkek olarak toplumdaki yerini koruduğunu açıkça söylemişti. Davis ve soruşturma ekibi şu gerçek karşısında şaşkınlık duydu: «Cezaevinde başka bir erkeğin ırzına geçen bir erkek kendini eşcinsel saymaz, ya da eşcinsel eylemlerde bulunduğunu kabul etmez. Bu tutum, onun, saldırgan tarafı erkek, edilgen tarafı da eşcinsel olarak tanımlayan ve şaşırtıcı biçimde ilkel olan cinselliği kavrayışından kaynaklanır.»

Davis'in gözlemlediğine göre, cezaevlerindeki ırza geçme, öncelikle cinsel rahatlama gereksiniminin yol açtığı bir olay değildir, çünkü kendi kendine doyuma erme «çok daha kolay ve normaldir.» Ama ele geçirme ve aşağılama, üstüne binme, önceliği olan bir erekti: «Sürekli olarak saldırganların, 'Dövüş ya da ırza geç', 'Erkekliğini elinden alacağız' 'Biraz burnun sürtülecek', 'Seni kız yapacağız', gibi sözler dile getir-

diklerini gördük.» Anlamlı bir biçimde, cezaevlerinde ekonomik etki kaba güç kadar yaptırımcı olabiliyordu: «Çok sık görülür biçimde, deneyimli bir tutuklu deneyimsiz birine sigara, şeker, yatıştırıcı ilaçlar, paslanmaz çelikten bıçaklar, ya da mutfaktan yürütülen fazladan yiyecek verir ve birkaç gün sonra karşılığının seks yoluyla verilmesini isterdi.» Cezaevinin korku yüklü atmosferinde, «dile getirilen ya da üstü kapalı belirtilen ırza geçme tehdidi, korku içindeki genç bir adamı boyun eğmeye iterdi» ve böylece ileride çete halinde ırzına geçilmesinden korunmayı güvence altına almış ya da daha kolay yolu seçmiş olurdu. Davis, «tutukevi görevlilerinin bu gibi etkinlikleri 'karşılıklı anlaşmaya dayalı' olarak yorumlamakta çok aceleci davrandıkları» sonucuna vardı.

Özet olarak, Davis cezaevinde ırza tecavüz olayının, şiddet altkültürünün kaba gücün üstünlüğüne dayalı erkeklik tanımının bir ürünü olduğunu ve «kadın» durumuna gelenlerin gerçek ya da gözdağı verme yoluyla sağlanan zorlayıcı güce boyun eğenler olduklarını ortaya çıkardı.

Burada, Davis'in raporuna kendi sonuç bölümümü ekleyeceğim. İyi niyetli kimseler zaman zaman cezaevinde eşcinsel etkinliklerin, Meksika'da kimi cezaevlerinde çok tutulan bir yöntemde olduğu üzere, eş, kız arkadaş ya da gönüllü fahişe gibi gerçek kadınların sağlanması ile önlenebileceğini ileri sürdüler. Çok içten olmakla birlikte bu çözümü savunanlar, cezaevi ırza geçme olaylarının, erkeklerin duygusal ve bedensel istekleri için karşı cinsle kurulacak ilişkiler yoluyla rahatlayamadıkları ve «sapıklık» denilen davranışların el altında bulundurulan gönüllü kadınlarca durdurabileceğini öngören yanlış inanca sarılıyorlar. Hiçbir biçimde kadınların erişilebilir olup olmamasına dayanmayan gerçek eşcinselliğin doğasına ilişkin utanç verici basitlikte bir görüş olmanın yanısıra, bu «çözüm» cezaevindeki ırza geçme olayının ideolojisini yanlış değerlendirmektedir: Başka bir de-

yişle, kimi erkeklerin üstünlüklerini bedensel ve cinsel saldırı yoluyla kanıtlama gereksinimleri ve erkeklere özgü sertliğin bu belirli potasında en çarpıcı biçimde, güçlünün güçsüzün üzerinde yer aldığı zorlayıcı hiyerarşi düzenini yerleştirmek deneyimini açıklamakta yanılgıya düşerler.

Gardiyanlar, özel haklara sahip tutuklular ve öbür tutukluların oluşturduğu ırza saldırı olayları da, akıl hastaneleri, kadın cezaevleri ve çocuk cezaevlerinin düzenli aralarla yaptıkları açıklamalarda zaman zaman su yüzüne çıkar. Kadınların bulunduğu kurumlarda da benzer bir ideoloji yok değildir ama hiçbir yerde erkeklerin deneyimiyle eş değerde değildir. Bir kadınlar koğuşundaki tutuklu hiyerarşisi, bu konuyu inceleyenlere göre, doğrudan kaba gücün üstünlüğü yerine geniş çaplı bir aile yaşamının benzeri karmaşık bir duygusal üstyapıda dile gelir. Cezaevinde kalan kadınlar kalış süreleri ne olursa olsun, sevici bir koca, bir kadın eş ve çeşitli teyze, amca, erkek kardeş, kızkardeş ve çocuklardan oluşan aileler kurma eğilimindedir. Erkeklerinkinden çok değişik olan kadınların başka bir kültürden etkilenme süreçleri daha basit düzeydeki güçlünün güçsüzü baskı altına alması yerine yuva kurma seçimine yönelir.

Ama kadınlar arasında açıkça saldırı meydana geldiğine ilişkin kanıtlar vardır. Oyuncu Frances Farmer, özyaşam öyküsünde, 1940'larda bir devlet akıl hastanesinin kadınlar koğuşunda yatanlardan birinin ayrıcalıklı bir hasta tarafından ırzına geçilmesinin ürkünç ayrıntılarını anlatır. Kısa süre önce New York'taki bir gazetede geçici Çocuk Merkezi'nin koşullarını açıklayan bir yazıda, Merkeze alınışından hemen sonra ergenlik çağındaki bir kızın, bir grup kız tarafından bir odaya sokularak aralarında dışarıdan binaya girmiş olan genç adamların da bulunduğu bir grup genç tarafından ırzına geçildiği bildiriliyordu.

Bu benzeri olmayan bir olay değildi. Okul kaçak-

ları ve geri zekâlı çocukların sığınak yeri olan bu kurumun çalışanları, kız çetelerinin, emir aldıkları dışarıdaki erkek çeteleriyle ortaklık içinde görevlileri ve yeni gelenleri şiddet gösterileriyle korkuttukları yozlaşmış bir durumu dile getirdiler. Bir keresinde bir kadın danışman, kendisini aşağılamak amacındaki bir kız çetesi tarafından çırılçıplak soyulmuştu. Çocuk Merkezinde kızların başka kızlara saldırması da içinde olmak üzere cinsel saldırı, yerel karakoldaki bir polis müfettişi yardımcısına göre olağandı; müfettiş yardımcısı şunları söyledi: «Bunun lezbiyen mi yoksa sadistçe bir eylem mi olduğunu bilmenin hiçbir yolu yoktur. Tek bildiğimiz, çoğu suçları haber almadığımızdır, çünkü kurbanlar (bunların arasında danışmanlar da vardır) şikayet etmekten korkar.»

POLİSİN NEDEN OLDUĞU IRZA TECAVÜZ OLAYLARI

Hırsızlık ekibinde görevlendirilen ve altı seçkin görev yılında günlük emirlerde dört kez özel olarak adı anılan New York polisi dedektiflerinden James J. Farley'nin durumunu ele alalım. Aralık 1972'de, memur Farley, geçen haziran evinin yakınındaki Suffolk ilçesinde on beş yaşında bir kızın ırzına geçmekten yakalanıp suçlanınca geçici olarak polis gücündeki görevinden alındı. Tutuklanması ve işten el çektirilmesine ilişkin kısa bir haber gazetelerde yer aldı ve ben üzerinde POLİS yazan dosyama dikkat çeken bir olay olarak bu haberi kaldırdım. Şubat 1974'de başka bir küçük gazete haberi gözüme ilişti. James Farley Manhattan'ın Batı Yakası'nda silah tehdidiyle iki kadının ırzına geçmekten on beş yıl hapse mahkum edilmişti. İş bununla bitmiyordu, Farley Queens ilçesinde başka bir mahkemece üç başka ırza geçme olayından on iki yıla çarptırılmıştı ve Suffolk İlçesi olayı da mahkeme kararına bağlanmamıştı. Işı-

ğa çıkınca anlaşıldığına göre Farley'in ırza saldırı etkinliklerinin tümü New York polis bürosunun seçkin bir üyesi olduğu sırada yer almıştı.

Dört yıldan uzun bir süredir New York gazetelerini incelemem sırasında, her yıl yeni bir polis ırz düşmanıyla ilgili rapor topladım; başka bir deyişle, bir polis hakkındaki delillerin sonuçta görevden alındığı ve tutuklandığının korkusuzca açıklanmasına yeterli olduğu bir olay söz konusuydu. Başka büyük kent gazetelerinin daha düzensiz bir incelemesi sonucunda bu sistemin Cleveland, Houston ve Detroit için de geçerli olduğunu düşünmeye yöneldim. Detroit, Guiness Dünya Rekorları Kitabında anılmaya hak kazanabilir. 1973 Şükran Günü'nde, üç Detroit polisine işten el çektirilerek kendi bölümlerinin yürüttüğü soruşturma sonunda ırza geçme ve sapık cinsel ilişki kurma suçlamasında bulunuldu. Memurlardan biri işini tek başına görmüş, biri beyaz biri siyah olan öbür ikisi arkadaşça beraber çalışmışlardı. Her günkü devriyelerinden birinde bir akşam üstü sarhoşluk ve uygunsuz davranış suçlarından bir barın önünde yakaladıkları bir kadını tutanaklara geçirmek üzere karakola götürdüler. Karakolda, görevli başkomiser 19 yaşındaki genç suçlunun sarhoş olmadığına karar verdi ve devriye polislerine onu evine götürmelerini söyledi. Bunun yerine, resmi suçlamalara göre, polisler genç kadını ıssız bir sokağa götürüp ırzına geçmeyi denediler.

Bu Detroit olayının, düşündüğümüzden çok daha yaygın olan polisin ırza geçme olgusunun işleyiş biçimini; bir yıldız ve bir silahın onaylanmış yetkisi ve tutuklama gücüyle göreve konan erkeklerin «görev»in koruyucu örtüsü altında güçlerini iş başında kötüye kullanmalarını örneklediğini söylemek istiyorum. Ama ağır bir suçlamayı desteklemek için, ve ırzlarına geçen polislerin değil mahkum edilmek, suçlandıklarını bile görme doyumuna erişemeyen, çoğu Zenci olan,

acılı kadınlarca birçok kez anlatılan, kanıtlanması olanaksız söylentilere güvenmek zorundayım.

We Charge Genocide (Soykırımla Suçluyoruz) adlı kitabın birçok olayından biri şöyle:

> Memphis, Tennessee, 3 Ağustos 1945: İki genç siyah kadının üniformalı polislerce ırzına geçildi. Polisler onları nezarete aldıklarında genç kadınlar kendilerini işlerinden evlerine götürecek bir otobüsü bekliyorlardı. Daha sonra ıssız bir yere götürülerek ırzlarına geçildi. Polisler bu olayı bildirirlerse öldürüleceklerini söylediler. Genç kadınlardan birinin annesi polis şefine şikayette bulunduğunda çenesini tutması önerildi. İki polis memuru tümü beyazlardan oluşan bir jüri tarafından temize çıkarıldı.

Yasa ve düzenin korunması sorumluluğunu taşıyanlar, belirli dönemlerde, polisin kabalığı, yolsuzlukları ve çürümüşlüğünü yapılan açıklamaların açıkça ortaya koymasına karşın, kendi çatıları altındaki suç delilleriyle yüzleşmekte isteksiz görünürler. Bu kadar çok polise ait ırza geçme olayına ilişkin belgesel delilin su yüzüne çıkmış olması, polisler arasındaki dayanışma ve polislerin, ırzına geçildiğinden şikayet eden bir kadına inanmaktaki genel isteksizlikleri, göz önünde bulundurulduğunda dikkat çekicidir. Kaçamak bir dil kullanmasını sevenler, istatistik belirlemeler ne olursa olsun (resmi olarak incelenmemiştir) polisin meydana getirdiği ırza geçme olaylarının polis memurlarının başkalarından değişik olmadıklarını ve arasıra görülen yoldan sapmaların tümüyle insana özgü zayıflıklar olduğunu gösterdiğini savunabilir, ama yararlı olmaz. Polis ırza saldırmasının özel bir ürkünçlüğü vardır çünkü bu, görevi bu gibi gücün kötüye kullanıldığı durumları denetlemek olanların güçlerini kötüye kullanmaları demektir. Bir polis bürosu, bir tutukevi ya da ordu gibi, doğası ve yapısı gereği geleneksel olarak erkeklerden oluşan, sıkı bir

yönetim içindeki ama bizleri suçtan korumak için yasaca güç kullanma yetkisi tanınmış bir kurumdur. Onaylanmış gücünü kullanarak hareket eden yerel polis gücü her zaman kadınlara karşı olan erkekçe tutum ve tepkilerin kalesi olmuştur. (II. Bölüme bakınız.) Irza saldıran bir polis, ırza geçme suçu diye bir şey olmadığına inanan bir polisi hoşgörüyle karşılayan bir değerler dizgesinin aşırı ucudur.

Söylediğim gibi, polisin ırza saldırması, en büyük Kafkavari kâbusu oluşturur çünkü toplumun seçilmiş, yasal yetke sahibi kişisi, korumakla görevlendirildiği kişilerden birine karşı suç niteliğinde bir eylemde bulunursa, bir kadın adalet için kime başvurabilir?

Kadınların ırza tecavüz öyküleri; binde bir yasal mahkemelere çıkan olayların öyküleri, yetki sahibi erkeklerin güçlerini kötüye kullanmalarının sözlü bir tarihçesidir. Kendine özgü cinsel terapisini uygulayan terapist, şaşkınlık içindeki hastanın durduramadığı, olağan bir muayeneyi bedensel bir yaklaşıma döndüren doktor ya da dişçi, bir yıldız adayının isteklerinden yararlanmayı bekleyen yapımcı, öğrencisinin çalışma alanındaki ilgisini kendi yararına yönlendiren profesör; bunlar erkeklerin baştan çıkarma dedikleri şeyin örnekleridir, çünkü cinsel amaca kaba güç kullanmaya ya da gözdağı vermeden ulaşılabilir, ama yetkili kişinin cinsel baskısı karşılıklı anlaşmaya bağlı ya da «eşit» olmaktan uzaktır.

Baskı birçok biçime girebilir; ekonomik ve duygusal baskı bunlar arasındadır, kurban yalnızca karşı koymaktan korkmakla kalmaz, ama olaydan sonra kendisine inanıldığı da pek olmaz. Yetkeye saygı duyacak biçimde yetiştirilmiş bir kurban yetke sahibi kişinin ırza geçmesi karşısında kendinden geçebilir ve böylece kendisini suç ortağı olarak görebilir. Yetkili kişiler çevrelerine bir doğruluk havası saçar; eylemleri kolaylıkla sorguya çekilemez. Kurbanın «yanılmış» olması dışında ne olabilir?

Hiçbir cinsel suistimal alanı, çocukların cinsel yönden kötüye kullanılmalarından daha büyük ölçüde, sorgulanamayacak yetki niteliğince tanımlanamaz, çünkü bir çocuğun gözünde tüm büyükler yetke demektir. Bir büyük bir çocuğu cinsel yönden kötüye kullandığında, tüm yetke sahibi büyükler dünyası şanssız kurbanın aklını karıştırıp onu şaşırtmaya çalışır.

ÇOCUKLARIN CİNSEL YÖNDEN KÖTÜYE KULLANILMASI

«Şaşkın» imzasını kullanan bir anne köşe yazarı Abigail Van Buren'e şöyle yazıyordu,

> Sevgili Abby,
>
> Bundan uzun süre önce, bir erkek akrabamın 3 yaşındaki kızımı rahatsız ettiğini size yazmıştım. Yanıtınızda bunu yüzüne vurmamı ve hemen bir doktora götürmemi söylemiştiniz. Yaptıklarını yüzüne vurmuştuk; o da kuşkusuz, her şeyi yadsımıştı. «Kız masallar uyduruyor,» dedi. Abby, 3 yaşındaki bir çocuk bu gibi masalları nasıl uydurur? Polisle görüştüm ve delil olmadan birini, bir çocuğu rahatsız etmekle suçlayamayacağımı öğrendim... Herkesçe beğenilip saygı duyulan birinin sözüne karşı 3 yaşındaki bir çocuğun sözüne inanırlar mı? Hayır! Beni düş gören isterik bir anne durumuna soktular. Neden her gece Tanrı'ya onun canını alması için yalvardığımı anlıyabiliyor musunuz?

Köşe yazarı Van Buren anlamıştı. Kendisinin ya da kız kardeşi Ann Landers'ın yayımladığı bu türdeki ilk mektup değildi bu.

Çocukların cinsel saldırıya uğraması, çok az görülen biçimiyle gövdesi parçalanarak cinayet meydana geldiğinde tüm insanların evrensel olarak dehşetle tepki gösterdikleri bir saldırıdır. Ama çocukların ra-

hatsız edildiği olağan olaylar insanların görmezlikten geldikleri bir konu oluşturuyor. «Hiçbir zaman yabancılardan şeker alma» uyarısı tüm annelerin çocuklarının beynine işledikleri bir derstir, çünkü halkın imgeleminde çocuklara sarkıntılık eden kişi okul bahçesinin önünde dolaşan pis ihtiyar ya da Peter Lorre'un 'M' filminde canlandırdığı ağlamaklı kişiliktir. Saldırı suçlularının çok sık yer aldığı cezaevi hiyerarşisinde çocukları rahatsız edenler aşağının da aşağısında, alay ve nefret edilen biri olarak muhbirlerle bir arada görülür. Cezaevi sakinlerinin görüşüyle şaşırtıcı biçimde karşıtlık içinde olan liberallerin suç karşısındaki bağışlayıcı tutumuna göre, çocukları rahatsız eden kişi büyüklerle ilişkiden korkan çekingen ya da «törel» bir sorun, ya da kötü bir yargı içindeki kafası karışık, çelişkili biridir.

A.B.D'de çocuklara sarkıntılık etme oranı nedir ve bunu yapanlar kimlerdir? Küçük yaştakilerin cinsel yönden kötüye kullanılmaları kendilerini denetleyemeyen az sayıda zavallının aşırı ve sapık davranışları mıdır-işledikleri suçlar, «isterik» annelerle «yalancı» çocuklarının kafalarında düşsel fanteziler yaratacak kadar renkli basın tarafından abartılmış mıdır? Yoksa bu olay her şeyiyle gerçek ve oldukça sık rastlanan bir deneyim midir? Federal Soruşturma Bürosunun Suç Raporları bize yardımcı olamaz, çünkü inanılmaz görünse de, otomobil hırsızlığıyla ilgili her şeyi açıklamalarına karşın, devletin suçla uğraşan görevlileri, korunmasız gençlerine karşı işlenen cinsel suçların ulusal düzeyde incelemesini hiçbir zaman yapmamışlardır.

Dr. Charles Hayman'ın Washington incelemesinin bildirdiğine göre Washington Hastanesine getirilen ırza geçme kurbanlarının yaşları 15 ayla 82 yıl arasında değişmektedir. Bunların yüzde on ikisini 12 ve altındaki yaşlardaki çocuklar oluşturuyordu. Brenda Brown'ın Memphis polis bürosuna bildirilen ırza saldırı olayları üzerine yaptığı inceleme, tüm kurban-

ların yüzde 6'sının 12 ve altındaki yaşlarda olduğunu gösteriyordu. Menahem Amir'in Philadelphia'da polise bildirilen ırza saldırıların üzerinde yaptığı inceleme tüm kurbanların yüzde 8'inin 10 ve altındaki yaşlarda olduğunu, toplam yüzde 28 oranındaki kurbanın da 14 ve altındaki yaşlarda olduğunu gösteriyordu.

Son zamanlarda kadınlarca ve kadınlar üzerine yazılan yapıtlar çocukların rahatsız edilmesi ve ırzına geçilmesine ilişkin ilgi çekici sayıda olay dile getirdi. Quentin Bell'in ünlü teyzesi Virgina Woolf'un yaşamöyküsü kitabında özenle gizlenen bir aile sırrı yazın dünyasına açıklanıyor. Genç Virginia, altı yaşındayken çocukların odasında 19 yaşındaki üvey abisi George Duckworth tarafından kıstırılarak cinsel yönden rahatsız ediliyor ve Duckworth gizli, ısrarlı sarkıntılıklarını genç yazar ergenlik çağına gelene dek sürdürüyor. Billie Holiday, özyaşam öyküsü **Lady Sings the Blues (Kadın Blues Söylüyor)**'da 10 yaşındayken 45 yaşındaki bir komşunun saldırısına uğradığını açıklıyor. Yeraltı sinemasının yıldızı Viva, güvenilir aile doktorunun çocukluğunda sürekli olarak kendisini rahatsız ettiğini anlatıyor. Kağıda geçirilmiş en etkileyici ve acı verici çocuğa tecavüz öyküsü, olağanüstü yetenekli zenci kadın Maya Angelou'nun günlüğü olan **I Know Why the Caged Bird Sings (Kafesteki Kuşun Neden Şarkı Söylediğini Biliyorum)** da yer alır. Günlük şöyle başlıyor: «Annemin erkek arkadaşı Bay Freeman bizimle yaşıyordu, ya da biz onunla yaşıyorduk (tam olarak hangisi olduğunu hiçbir zaman bilemedim).»

Bize anlattığına göre sekiz yaşındaki Maya ile erkek kardeşi Bailey anneleriyle St. Louisli Bay Freeman'nın yanında yaşamaya gitmişlerdi. Bir sabah çocuk uyandığında bacağının üzerinde garip basınç duydu. «Bir el olmayacak denli yumuşaktı, giysilerin dokunuşu da değildi... Her zaman olduğu gibi, bacağımın üzerindekinin onun 'şeyi' olduğunu anlamış-

tır. 'Dur burada, Ritie, sana bir şey yapmayacağım,' dedi.» Ve böylece, babasız kızın umutsuzluk içinde, bir sevgi gösterisi olduğuna inanmak istediği, durmadan yinelenen bir okşama başladı. Bay Freeman geçici bir hareketlilikten sonra rahatsız olmuş biçimda, «kalk, yatağa yaptın,» derdi. Çocuk çişini yapmadığını biliyordu, ama Bay Freeman her şeyi ifşa eden belirli bir noktanın üzerine bir tas su dökerdi. Bu garip eylem birkaç ay sürdü, Bay Freeman yalnız olduklarında «şeyini» şaşkınlık içindeki küçük kızın bedenine bastırıyor ve sonra haftalarca onunla konuşmuyordu. Bailey ve annesinin evde olmadığı bir sabah, Bay Freeman, «Rite, buraya gel,» dedi.

Yanına varana dek düşünmedim. Pantalonu açıktı ve «şeyi» önünden dışarıya çıkmıştı.

«Hayır efendim; Bay Freeman.» Geri gitmeye başladım. O katı şeye yeniden dokunmak istemiyordum ve bana yapışmasına artık gereksinme duymuyordum. Beni kolumdan çekerek bacaklarının arasına aldı. Yüzü durgun ve bakışları nazikçeydi, ama ne gülümsüyor ne de gözünü kırpıyordu. Hiçbir şey yapmıyordu. Yalnızca o yöne bakmadan elini uzatıp radyoyu açtı. Müziğin sesini bastırarak, «Şimdi canın yanmayacak. Daha önce hoşuna gidiyordu, değil mi?»

* * *

Ve sonra acı geldi. Duyuların bile parçalandığı bir yırtılma ve girilme. Sekiz yaşındaki bir bedene uygulanan ırza saldırı da çocuk verir, çünkü bedeni verebilir, ama saldırganın dimağı veremez.

Öldüm sanmıştım-beyaz duvarları olan bir dünyada kendime geldim ve burası cennet olmalıydı. Bay Freeman oradaydı ve beni yıkıyordu. Elleri titriyordu, ama banyo küvetinin içinde dik tutuyordu ve bacaklarımı yıkıyordu. «Canını

yakmak istemedim, Ritie, isteyerek yapmadım. Ama sakın kimseye söyleme... Unutma, hiç kimseye söylemeyeceksin.»

Küçük Maya hastaneye kaldırıldı ve sonunda olanları söyledi. Mahkeme oldu ve salon doluydu.

«Sanığın üzerinde ne vardı?» Bunu söyleyen Bay Freeman'ın avukatıydı.

«Bilmiyorum.»

«Bu adamın ırzına geçtiğini ve üzerinde ne olduğunu bilmediğini mi söylüyorsun?» Sanki ben Bay Freeman'ın ırzına geçmişim gibi alayla güldü. «Irzına geçildiğini biliyor musun?»

Mahkeme salonunda bir ses yükseldi (bunun kahkaha sesi olduğundan kuşkum yoktu)...

«Sanığın sana ilk dokunuşu muydu?» Bu soru beni durdurdu. Bay Freeman çok kötü bir şey yapmıştı, ama onun bunu yapmasına yardımcı olduğuma inanıyordum. Yalan söylemek istemedim, ama avukat düşünmeme zaman bırakmıyordu...

«Sanık, ırzına geçtiğini söylediğin zamandan önce sana dokundu mu?»

Evet deyip, bir kez birkaç dakika beni nasıl sevdiğini ve yatağı ıslattığımı söylemesinden önce nasıl sımsıkı sarıldığını onlara söyleyemezdim. Dayılarım beni öldürürlerdi ve anneannem kızdığında yaptığı gibi benimle konuşmazdı. Ve mahkemedeki tüm insanlar, İncil'de fahişeyi taşladıkları gibi beni taşlarlardı. Ve beni çok iyi bir kız sanan annem düş kırıklığına uğrardı. Ama her şeyden önemlisi Bailey'di. Büyük bir sırrı ondan saklamıştım.

«Marguerite, soruya yanıt ver. Sanık, ırzına geçtiğini söylediğin zamandan önce sana dokundu mu?»

Mahkemedeki herkes yanıtın 'Hayır' olması gerektiğini biliyordu. Bay Freeman ve benim dı-

şımda herkes. Hayır, dememi istercesine bakan ağırlaşmış yüzüne baktım. Hayır, dedim.

* * *

Bay Freeman bir yıl bir gün cezaya çarptırıldı, ama cezasını çekme olanağını bulamadı. Avukatı (ya da başka biri) o gün öğleden sonra salıverilmesini sağladı.

O gece eve uzun boylu bir beyaz polis gelerek şunları söyledi, «Freeman mezbahanın arkasındaki arsada ölü bulundu... Oraya düşmüşe benziyordu. Kimileri itilerek öldürüldüğünü söylüyor.» Sekiz yaşındaki bir çocuğun mantığı şöyle düşünmesine yol açmıştı, «Yalan söylediğim için bir adam öldü... Kötülüğün bedenimden aktığını ve ağzımı açmayı denediğimde, dışarıya çıkmak üzere hazır beklediğini duyabiliyordum. Kurtulsaydı, tüm dünyayı ve suçsuz insanları boğmaz mıydı?»

Maya Angelou uzun süre konuşmadı.

Acaba Sigmund Freud; Angelou ya da Viva, Billie Holiday, Virginia Woolf ve 'Şaşkın' imzasını atan kadının öykülerini dinlemiş olsaydı, olayı nasıl değerlendirirdi? Psikanalizin babası isterik kadın hastalarının çoğunun çocukluklarında başlarından geçen ve çoğunlukla babalarının neden olduğu ırza saldırı ya da rahatsız edilme olaylarını anlattıklarını gözlemlemişti. İlk önce iyi kalpli doktor kadınlara inandı. Daha sonra kadınla ilgili ünlü denemesinde, çocukluk yıllarındaki bu rahatsız edici ırza geçilme olaylarının düşsel olduğunu, çocuğun duyduğu cinsel zevke karşı ve babasıyla yatmaya duyduğu suçluluk dolu isteğe karşı korunma duygusuyla uydurulduğunu ileri süren kuramı geliştirdi.

Freud'un kadın hastalarının söylediklerini kesinlikle görmezlikten gelmesi ve cinsel düşler kuran çocukla ilgili dogmatik görüşü kendisine bağlı izleyicileri kuşaklar boyu etkiledi. Çocukların cinsel yönden rahatsız edilmesini konu eden psikanalitik yazın kurbana suçlayıcı bir parmak sallar. Gerçekte, psikana-

litik yaklaşımın atılımı çocuk kurbanın «baştan çıkarıcı» davranışlarını saptamak olmuştur. Çokça alıntı yapılan, 1930'larda yapılmış bir çalışmada, kurban edilen çocukların «olağanüstü çekici ve etkileyici kişiliklerinden» söz ediliyor ve çocukların, «beklendiğinden» daha az korku, sıkıntı, suç ya da tinsel sarsıntı belirtisi gösterdikleri belirtiliyordu. Bunu izleyen bir çalışmada birçok durumda «çocuğun, baştan çıkarılan masum olmak yerine baştan çıkarıcı olarak çekiciliğini kullanmış olması olasılığının yüksek olduğu» öneriliyordu. Uzmanlar çocukların saklı kalmış suç ortaklıklarını ortaya çıkardıktan sonra, rahat bir nefes alıp «uysal», «edilgen», ya da «kayıtsız» anneleri çocuklarını koruyamadıkları için cezalandırdılar.

Böylece suçlanacak olanlar çocuklarla annelerdi. Suçlular ne olacaktı? Amerika'nın özgün cinsellik uzmanı, ırzına geçilmeyle iyi vakit geçirme arasındaki farkın, kız en sonunda eve döndüğünde anne ile babasının uyanık olup olmamasına bağlı olduğunu söyleyen, Alfred C. Kinsey, **Sexual Behavior in the Human Male (Erkeğin Cinsel Davranış Biçimi)** kitabında cinsel güçsüzlük konusundaki tartışmasının orta yerinde durarak şunları dile getirir:

> Belirtilmesi gereken bir sorun, cinsel suçlu sayılarak cezaevlerine konulan yaşlı erkeklerle ilgilidir. Bu adamlar çoğunlukla küçük yaştaki kız ve erkeklere elle sarkıntılık ettikleri için suçlu bulunur; çoğu zaman ırza geçme girişimiyle suçlanır... Birçok küçük kızda, halk arasında görülen yabancıların «kendilerine dokunması»ndan doğan isteri izlenir; ve birçok çocuk, cinsel ilişkinin işleyişinden hiçbir haberi olmadığından, kendi anne babasının dışındakilerin sevgi ve okşamalarını ırza geçme girişimi olarak nitelendirir. Bunun sonucunda, birçok yaşlı adam, o yaşta ilgilerini çekmeyecek ve hiç kuşkusuz yapamayacakları cinsel eylemlere girişmekten cezaevlerine kapatılır.

Bu sözler, Dr. Kinsey'in erkeğin cinsel davranışı konusundaki kitabında, ırza geçme üzerindeki düşüncelerinin neredeyse tümünü oluşturur. **Sexual Behavior in the Human Female (Kadının Cinsel Davranış Biçimi)** nde Kinsey belli başlı temasına döndü. Görüştüğü kadınların (tümü beyaz ve çoğu orta sınıftan gelen kadınların) dörtte biri yetişkin bir erkekle yaşanan, herhangi bir biçimde, istenmeyen bir ergenlik öncesi cinsel deneyimden söz etti. Bu şaşkınlık verici oranı değerlendirmeye çalışırken (yüzde 80'i korktuklarını bildirmişti) Kinsey şöyle bir kuram geliştirdi:

> Kültürel koşullanmanın dışında, bir çocuğun cinsel organlarına dokunulmasından rahatsız olmasını, ya da başka bir insanın cinsel organlarını görmekten rahatsız olmasını anlamak güçtür... Çocuklarla ilgili sorunların daha deneyimli araştırmacıları, anne baba, polis ve başka yetişkinlerin duygusal tepkilerinin, çocukları dokunmanın kendisinden daha ciddi bir biçimde rahatsız edeceğine inanmıştır. Cinsel suçlularla ilgili isteri, bu çocuklardan çoğunun birkaç yıl sonra evlendiklerinde cinsel uyum sağlama yeteneklerinin üzerinde ciddi etkiler yapabilir.

Bir sosyal hizmet görevlisi ve yazar olarak Florence Rush şunları yazmıştır: «Erkeklere özgü olağan kendini beğenmişlikle, Kinsey, cinsel saldırının bir çocuk üzerindeki çok büyük, yıkıcı, şok ve aşağılanma etkisini düşünememiş ve böylece suçlunun dışında herkesi suçlamıştır. Çocuklara karşı işlenen cinsel suçların, en aşırı ve yankı uyandırıcı durumların dışında güçlükle dikkat çektikleri gerçeği geçerliliğini sürdürmektedir. Çoğu suçlar hiçbir zaman açığa çıkmaz ve açığa çıktığında, çoğu ya görmezlikten gelinir ya da bildirilmez. Bildirildiğinde, büyük yüzdesi delil yetersizliğinden reddedilmekte ve deliller sağlandığında bile, davaların birçoğu kurban ve ailesinin üze-

rindeki baskı ve duydukları utanç nedeniyle düşmektedir.

1969'da, Vincent DeFrancis yönetimindeki Amerikan Yardımsevenler Derneği Çocuk Bölümü, on sekiz aylık bir sürede polis ve çocukları koruma merkezlerine bildirilen 250 olayı örnek alarak Brooklyn ve Bronx'da yetişkinlerce çocuklara karşı işlenen cinsel suçların ayrıntılı bir incelemesini yaptı. İncelemede, 16 yaşın altındaki suçlularla 16 yaşın üstündeki kurbanların yer aldığı olaylar ele alınmamıştı. Derneğin cinsel suç tanımına, ırza geçme, ırza geçme girişimi, aile içi cinsel ilişki, sapık cinsel ilişki ve bedensel kötüye kullanım giriyordu. Başka bir deyişle, herhangi bir bedensel kötüye kullanım biçimi, belirleyici ölçüttü. Fiziksel dokunmanın dışındaki uygunsuz teşhir ve «çocuk yaştakilerin ahlakını bozmak» gibi durumlar inceleme dışı bırakılmıştı. Temel alınan örnek Derneğin elindeki bildirilmiş tüm olayların altıda birinden azını gösteriyordu, çünkü bir yılda yalnızca Brooklyn'de bildirilen olayların sayısı binin çok üzerindeydi. Bu incelemenin üzerinde sakınımlı biçimde çalışanlar gerçek olay sayısının bunun iki katı olabileceğini düşünüyorlardı. En önemli bulguları arasında şunlar vardı:

- Cinsel yönden kötüye kullanılan çocuk sayısı istatistik olarak fiziksel yönden kötüye kullanılan ya da hırpalanan çocuk sayısının üzerindedir.
- Cinsel yönden kötüye kullanılan çocukların en yüksek ve en düşük yaşların ortasındaki yaşı 11'dir, ama bebekler de rahatsız edilmekten kurtulamamıştır.
- Bir erkek çocuk karşılığında, on kız çocuk cinsel saldırıya uğramaktadır.
- Suçluların yüzde doksan yedisi erkektir.

Özel bulguları içeren kitap kalınlığındaki bir raporda, Yardımsevenler Derneği şu açıklamaları yaptı.

● Brooklyn-Bronx olaylarının dörtte üçünde suçlu, çocuk ya da ailesince tanınıyordu. Yüzde 27'si çocuğun evinde yaşıyordu. (Baba, üveybaba, annenin sevgilisi, erkek kardeş). Yüzde 11'i evde yaşamıyordu ama kan ya da evlilik yoluyla aileden sayılıyordu.

● Suçluların büyük bir bölümü yöre bakkalı, kapı komşusu, evsahibi, kapıcı ve çocuk bakan gençlerdi. Suçluların yalnızca yüzde 25'i tümüyle yabancıydı.

● Olayların yüzde 40'ından çoğunda, cinsel saldırı tek ve soyutlanmış bir olay değildi, haftalarca ya da bir olayda yedi yıl sürdüğü olmuştu.

● Çocukların yüzde 60'ına karşı kaba güç ya da kaba güç korkusu kullanılmıştı. Başka bir yüzde 15'i para ya da armağanlarla kandırılmıştı. Geri kalan dörtte biri için, «etki gücü daha belirsizdi ve çocuğun akraba ya da yakınlarına karşı duyduğu doğal bağlılık ve sevgiye dayanıyordu.»

Brocklyn-Bronx incelemesindeki 250 olayın 173'ünde polis tutuklama yapabildi. Kimi göze çarpan olaylarda, suçlunun kimliği saptanamadı; ama, 48 olayda çocuğun anne babası şikayetini geri aldı, çünkü çoğunlukla suçlu bir akraba ya da arkadaştı. 173 suçlunun yargılanması için, mağdur çocuklar toplam olarak binden daha çok kez duruşmaya çıktı. Davaların hemen hemen yarısı düştü, çünkü New York Eyalet Yasası mağdurun tanıklık ifadesinin onayını gerekli görüyordu. (*)

(*) 1974'de New York Eyalet Yasası yetişkinlere karşı işlenen cinsel suçlar için onay gereğini kaldırmasına karşın çocuklara yapılan saldırı olaylarında ek kanıt sağlama zorunluluğunu sürdürdü. Çocukların yalan söylemelerine ilişkin hüküm yasalarda, yetişkin kadınların yalan söylemelerine ilişkin hükümden daha çok yer etmiştir.

Yardımsevenler Derneği, bu alanda kendisinden önceki derneklere benzemeksizin, çocuk kurbana verilen zarar konusunda aşırı duyarlıydı. Cinsel saldırıya uğrayan tüm çocukların üçte ikisinin, tanımlanabilen duygusal rahatsızlıklardan birine yakalandıklarını ve yüzde 14'ünün ağır biçimde rahatsızlandıklarını ortaya çıkardı. Çocuklarda sık görülen tepki derin suçluluk duygusuna kapılmaktı (kurbanlar bunu «aileye verdikleri zarar» olarak dile getiriyorlardı») ve utanç ile kendine karşı duyulan saygının yitimiyle karşı karşıya kalıyorlardı. «Çocuğun egosunu daha da çok parçalayacak biçimde kimi ebeveyn çocuğu suçlayıp kötü davranışın sonuçlarını çocuğa anımsatacak her olasılığı deniyordu.» Duygusal yaralanma; evde ve okulda bozguncu, isyancı davranışlar, okuldan kaçma ve sınıfta dikkatini derse vermeme biçimlerinde de ortaya çıkıyordu. Birkaç çocuk suça öykünür biçimde davrandı. Babasının kötüye kullandığı dört yaşındaki bir çocuğun daha sonra üç yaşındaki erkek kardeşiyle benzer bir oyun oynadığı gözlemlendi. Yaşça büyük kızların kimisi çok erkekle ilişki kurma yoluna girdi. Duygusal sarsıntının yanısıra, kızların 29'u işlenen suç sonucunda hamile kalmıştı (*)

(*) Fahişeler üzerine yapılan kişilik araştırmaları çocuklukta, akrabalar tarafından şaşırtıcı bir süreklilikle sürdürülen ırza saldırı ya da bedensel kötüye kullanma olaylarını ortaya çıkarıyordu; ama bu olaylar tek tek bildirilmiş olmalarına karşın bildiğim kadarıyla fahişelerle ilgili hiçbir ciddi araştırma istatistik delilleri bir araya toplamamıştır. Elindeki evden kaçmış ergenlerle övünen New Yorklu bir muhabbet tellalıyla kısa süre önce dergilerden birinde yapılan konuşmada şu sözler yer alıyordu: «Şimdiye dek elime geçen kızların çoğunun babaları, amcaları ya da başka biri tarafından ırzlarına geçilmişti.» Kadın psikolojisi alanında uzman sayılan muhabbet tellalları içgüdüyle, ya da deneyim sonucu, ırza geçmenin, ergenlik çağında fuhuşa aday sağlamanın en kısa yolu olduğunu bilirler

Brooklyn-Bronx çalışmasından yetişkin suçlunun ilginç bir kişilik çizimi ortaya çıktı. Polise bildirilen suçluların yaşı 17 ile 68 arasında değişiyordu ve iki ucun ortasındaki yaş 31'di. Yüzde 30'un üzerinde suçlunun yaşı 24'ün altındaydı ve hemen hemen yüzde 60'ı 34 yaşının altındaydı. Yine de genelde, polis tutanaklarındaki çocuklara karşı işlenen cinsel saldırı suçluları önemli biçimde ırza geçme suçlularından yaşça büyüktü ve yüzde 10'u 50 yaşının üzerindeydi. (Amir'in, çocuk ve kadınların ırzına geçen yetişkin erkek ve genç erkekler üzerine yaptığı Philadelphia çalışması en yüksek ve en düşük yaş arasındaki yaşın 23 olduğunu gösteriyordu; 50 yaşın üzerindekiler yüzde 1 oranındaydı.) Tüm suçluların yarısının daha önce yasayla başı derde girmişti, bu gözlem Philadelphia istatistiklerine yakından uyuyordu.

Olayların yüzde 13'ünde kurban çocuğun babası kötüye kullanma suçunu işlemişti ve suçların yüzde 14'lük bir bölümünden üveybaba ya da annenin birlikte oturduğu erkek sorumluydu. Kurbanlar ve suçlular, tümüyle olmasa da, ekonomik merdivenin aşağı ucundan geliyordu. Bronx ve Brooklyn'deki aşağı sınıf mahallelerinin etnik oluşumu göz önüne alındığında, suçluların yüzde 22'si beyaz, yüzde 42'si siyah ve yüzde 37'si Porto Rikoluydu. Genelde, suçlular kendi sınıf ve etnik topluluklarındaki çocuklardan yararlanıyordu, ama en yeni göçmen topluluğundan olan ve aşılması gereken bir dil engeli bulunan Porto Rikolu çocuklar sık sık başka etnik topluluklara mensup dükkân sahipleri ve komşuların saldırısına uğruyordu.

Yardımsevenler Derneği incelemesi hakkında yapılacak ciddi ve yanıtı bulunamayan bir eleştiri, orta ya da yüksek sınıf ailelerinin aile içi sorunlarını polise, ya da temelde yoksullara hizmet eden çocukları

---

ve işe yarayacağına inandıkları birini gördüklerinde çete halinde ırza geçme durumları yarattıkları da bilinir.

koruma merkezlerine getirmedikleri konusuydu. Çocuklara karşı işlenen cinsel suçların çoğu toplumbilimcilerin aile içi olaylar dedikleri türden olduğuna göre, bu inceleme kaçınılmaz biçimde sosyal yelpazenin yoksul kanadına dönüktü. Florence Rush, çocukların cinsel yönden kötüye kullanılmasının ayrılık yapılmaksızın tüm sınıf ve ekonomik farklılık düzeylerinde görüldüğüne inanır ve kendi tutumuna karşın Dr. Kinsey'in raporu yine de bunu doğrulama eğilimindedir; çünkü hastalarının çoğu beyaz ve orta sınıftandı. Küçük bir çocuktan bedence yararlanmak için çok fazla bir güce gereksinim duyulmadığından yaşlı erkeklerin bu olayda başarı sağladıklarına, oysa genç erkeklerin ırza geçmeyi yiğitlik ve dayanışmanın denenmesi amacıyla kullandıklarına inanıyorum. Bu son nokta önemlidir. Amir, Philadelphia'daki yetişkinlere tecavüz olaylarının yüzde 43'ünün çift ya da çete halinde gerçekleştirildğini bulguladı, ama Brooklyn-Bronx çalışması çocukların cinsel yönden kötüye kullanılma olaylarının yalnızca yüzde 10'unda birden çok suçlu görülüyordu ve bu olayların çok azında topluca ırza geçme söz konusuydu. Bu olaylar da çoğunlukla «ev halkından birden fazla kişinin ya da birden fazla akrabanın aynı mağdura karşı tek tek suç işledikleri durumları içeriyordu. Çocuğa tecavüz edildiği öğrenildiğinde suçluların hepsinin adı bildiriliyordu.»

Kendi kızlarının ırzına geçen erkekler, bir tür vahşi canavar mıdır? Cinsel Araştırma Enstitüsü'nden Gebhard'ın grubu, tüm araştırmalarına karşın sıradan ırz düşmanları ya da cezaevi sakinlerinin geri kalan bölümü ile karşılaştırıldığında ırz düşmanı babalara ilişkin özel olan hiçbir şey bulamadı. Gerçekte, Gebhard'ın araştırmacılarının kullandığı deyimlerle, en değerli niteliklerini sayacak olursak, ırz düşmanı babalar topluluk olarak, «tutucu, ahlakçı, yasaklayıcı ve dindar» görünüyorlardı. Gebhard ellerini umutsuzluk içinde sallayarak, «yakınlık» ve alkolün

ve yaşadıkları ortamda aile içi cinsel ilişkiye gösterilen «kültürel hoşgörünün», bu oldukça sıradan erkekleri kızlarından cinsel yönden yararlanmaya ittiğini ileri sürdü.

Çocukların aile içinde saldırıya uğramasını örtbas eden sessizlik, ırza geçme olaylarının doğru oranının ve anlamının gerçekçi bir değerlendirmesinin yapılmasını engeller ve ırza geçme konusundaki geleneksel erkekçe tutumun biçimlenip belirlenmesine yarayan aynı ataerkil, özel cinsel mülkiyet düşüncesinden kaynaklanır. Kadınlar özünde erkeğin bedensel mülkiyeti sayılırsa, çocuklar da tümüyle sahip olunan eklentilerdir. Dikkatli bir okuyucunun «Başlangıçta Yasa Vardı» bölümünden anımsayacağı gibi, Hamurabi Yasası'nda kendi kızına «cinsel olarak nüfuz eden» bir erkek yalnızca kent surlarının dışına çıkarılırken, başka birinin kızının bekaretini çalan erkek yasal olarak öldürülebilirdi. Karşılıklı ilişki anlamını içeren ve yanlış adlandırılmış bir terim olan aile içi cinsel ilişki (ben bu ilişkiye daha açıkça babanın ırza geçmesi diyorum) psikolog ve antropologların bizleri inandırmaya çalıştığı gibi evrensel ve uzlaşmaz bir tabu olmaktan çok uzaktır; daha doğrusu, babanın ırza geçmesine karşı olan tabu daha eski ve güçlü bir tabunun etkisinde kalmıştır; baba yönetiminin kesin zorbalığına dışarıdan hiçbir karışma olmayacaktır. Bu noktayı abartmalı bir biçimde mi dile getiriyorum? Bu yüzyılın başlangıcı gibi yakın bir zamanda Washington Eyaleti Yüksek Mahkemesi, «anne baba ile çocuklar arasındaki davaları yasaklayan yasa, toplumun aile ilişkilerindeki uyumu sürdürmekteki istekliliğine dayanır,» gerekçesiyle, babası tarafından ırzına geçilen Lulu Roller adlı kızın gördüğü zarar yüzünden açtığı davadan vazgeçti. (*)

(*) Kim tarafından olduğunu anımsamıyorum ama, aile içi cinsel ilişki tabusunun; annenin, kendisi ve çocuklarının korunması karşılığında erkek egemenliğine boyun

Tüm yetişkinler, özellikle de erkekler, bir çocuğun gözünde yetke sahibi kişilerdir. Babalar, amcalar, büyük erkek kardeşler, kapı komşuları ve dükkân sahipleri gerçekte olmayan ama varsayılan bir iyilikseverlik taşırlar; bu iyilikseverlik Brooklyn-Bronx çalışmasındaki zavallılar açısından hiçbir zaman var olmamıştır ne var ki.

---

eğmeyi kabul etmesi sonucunda babadan istediği bir güvence olduğu ileri sürülmüştür. Bu kuramı beğeniyorum ama yalnızca bir varsayım olduğunu kabul ediyorum; aile içi cinsel ilişki tabusunun babanın kendi kızı ile yatma isteğini fark etmesinden doğduğunu, ya da bir boyun dış evlilik yoluyla üye sayısını artırmak ya da aile içi üreme ve kalıtımsal bozuklukları önlemek amacıyla üyelerinin her birine uyguladığı bir anlaşma olduğunu öngören kuramdan daha çılgınca bir varsayım sayılabileceğini sanmıyorum. Her durumda, aile içi cinsel ilişki tabusu, işlerlik kazandığında çocukları korumaktadır ve bu çok önemlidir.

9/KAHRAMAN IRZ DÜŞMANI EFSANESİ

İnsanlar sık sık, klasik Yunan mitolojisinin ırza geçme konusunda neler açıkladığını sorarlar. Gerçekte, çok az şey ifşa eder. Her şeyden önce, belirli bir tanrı ya da tanrıçayla ilgili mitler çoğunlukla çelişkili ve tarihi saptanamayan olaylardır ve bir Yunan mitini istenilen yoruma göre yeniden dile getirmek çok kolaydır. Olimpos'un tepesinde, yeryüzünde ve denizde ve yer altında, tanrı Zeus, Poseidon, Apollo, Hades ve Pan'ın zevkle, hileyle sık sık ırza geçtikleri hakkında deliller vardır. Ama işin öbür yüzünde, bu ırza saldırılar kurban giden tanrıçalar ve ölümlü kadınlar Hera, İo, Europa, Cassandra, Leda'nın, öykünün gelişmesini sağlayacak biçimde hamile kalıp çocuk doğurmanın ötesinde ciddi sonuçlara katlandıkları pek sık görülmez. Zeus'un kızkardeşi, karısı ya da arkadaşı Hera'nın kusursuz bir iyileşme yöntemi vardır. Bekaretini kazanmak için yılda bir kez bir ırmakta yıkanır ve eskisi gibi olur. Kendi olanakları içinde Afrodit de yenilmez bir baştan çıkarıcıdır.

Philomela'nın ırzına geçen Trakya kralı Tereus, öyküsünü anlatmaması için kızın dilini kesme önlemini alır. Philomela kurnazlıkla acılarını bir iğne işine işleyerek Tereus'un karısı olan kızkardeşi Pronke'ye gönderir. Kızkardeşinin öcünü alan Pronke, Tereus'un oğlunu öldürür. (Daha sonra hepsi kuş olurlar.) Poseidon tarafından ırzına geçilen genç Kainis alışılmamış ve özellikle kişisel bir çözüm yolu seçer. Gelecekteki saldırılardan kurtulabilmek için Poseidon'dan

onu erkek yapmasını ister. Kız Kainis, mızrağına tapan savaşçı Kaineus'a dönüştür.

Zeus'un kuğu kılığında Leda'nın ırzına geçmesi ve Helen'in dünyaya gelmesi Şair Yeats tarafından, Truva'nın düşmesinden sorumlu tutulabilecek olağanüstü kahramanca boyutlarda bir mit olarak ele alınmıştır: «Orada kasıklarda bir titreme belirir / Yıkık duvar, yanan dam ve kule / Ve ölmüş Agamemnon.

Robert Graves, Zeus'un birçok ırza saldırısının tanrıça tapınaklarının Yunanlılarca ele geçirilmesini, ya da daha açıkça, ataerkilliğin anaerkilliğe karşı kazandığı utkuyu belirlediğini ileri sürmüştür. Bu ilginç bir yorumdur ve başkaları da, erkeklerin hamileliğe cinsel ilişkinin neden olduğunu öğrenmeleri üzerine kadınların ırzına geçmeye başladıklarını önermek için bu yorumu geliştirmiştir; ama açıkçası ben, erkeklerin ırza geçmenin kazandırdığı yararları öğrenmeleri için bu denli uzun süre beklemeye gerek duyduklarını sanmıyorum. Bence Yunan mitlerini, kaynakları geri dönmemecesine yitirilmiş etkileyici masallar olarak görüp daha elle tutulur malzemeyi ele almak gereklidir.

İlkel toplumlar üzerinde yapılan bazı antropolojik çalışmalar açıklayıcıdır. Birçok yönüyle bir öncü olan Dr. Margaret Mead, Yeni Gine'de incelediği insanlar arasında ırza geçmenin oynadığı rolü araştırmamazlık etmemiştir. Kesinlikle bildirdiğine göre, yaşamdaki tek savaşımları yaşam savaşı olan bu yumuşak ve nazik insanlar Mead'in çok sevdiği dağlı Arapeşler ırza saldırıda bulunmuyordu. Mead'in yazdığına göre, «Arapeşler ırza geçmek konusunda, güneydoğularında yaşayan Nugum halkı arasında görülen, nahoş bir gelenek olmasının dışında hiçbir şey bilmiyorlardı.» «Her iki eşin onayına dayanan anlaşmalı ilişkilerde bile, cinselliği tehlikeli bir şey olarak algılayan insanlara ırza geçmenin tehlikelerini anlatmaya gerek yoktur. Arapeşler ırza geçmeyi anlaşılır kıla-

cak, erkek doğasına ilişkin bir görüşe de sahip değillerdir.»

Arapeşlerin ince yaşam felsefesine göre bir kadın sürekli olarak bir erkeğin olmayacaksa «ona hiçbir zaman sahip olmamak daha güvenceliydi.» Buna karşın, Arapeşlerin yüz mil uzağında, insan eti yiyen, ırmak kıyısında yaşayan Mundugumorlar bulunuyordu. Vahşi Mundugumorlar arasında, «aynı vahşilikte, sürekli olarak yeni aşıklar arayan ve istekleri doymak bilmeyen bir kadın sonunda, topluca ırzına geçilmesi için başka bir topluluğa verilebilirdi.» Mead'ın bildirdiğine göre, Yeni Gine'de ırmak kıyısında yaşayan başka bir boy olan Iatmul kafa avcıları da, inatçı bir kadına boyun eğdirmek için topluca ırza geçmeye başvururlardı.

Mead, Ova Kızılderililerinin kültürünün kalıntılarını incelediğinde, yerinden edilen bu yerli Amerikalıların bilinen tarihinde şunları bulguladı: «Kötü bir kadın üzerinde her erkeğin hakkı vardı. Birçok tutucu toplumun erkek üyelerine yapıldığı gibi, ırza geçmeyi büyük bir macera olarak gören genç erkeklere hiçbir disiplin, hiçbir ölçüt uygulanmazdı... Bir kadın çete halindeki erkeklerce alınır, uzun süren vahşice bir aşağılamadan sonra, bir sığınak bulabilmesi için çırılçıplak salıverilirdi. «Ova Kızılderilileri «kötü» bir kadını, bir erkek tarafından korunmayan boşanmış kadın, ya da kavgacı ve ağzı bozuk bir kadın olarak tanımlardı.

Çete halinde ırza geçerek kadınların denetim altında tutulması yalnızca Mead'in incelediği toplumlara özgü değildi, ama Mead'den önce ya da sonra gelen antropologlar bu gerçekle karşılaştıklarında şaşkınlıklarını, konuyu mizah yoluyla ele alarak ya da geri kalmış halkların alışkanlıklarından sayıp bir yana atarak örtbas ettiler. Bu alandaki daha akıllı araştırmacılar ise konuya ilgi gösterdiler.

Kolombiya Üniversitesi antropoloji bölümünden Robert F. Murphy Orta Brezilya Mundurucu yerlileri-

nin erkeklerden oluşan gizli derneklerini incelerken çete halinde ırza geçmenin bir toplumsal denetim mekanizması olarak kullanıldığını gördü. Murphy, Mundurucu toplumunun güçlü biçimde erkeklere dönük olduğunu bildirdi ve bir Mundurucu kadını «uslu ve yumuşak başlı, kocasına sadık ve söz dinler olmalıydı. Mundurucu erkekleri topluca ava çıkar savaşa katılırken Mundurucu kadınları evde kalıp manyok otunun işlenmesinde birbirlerine yardım ederdi. Bir Mundurucu köyünde kadınlarla erkekler aynı evlerde otururdu. Erkeklerin gizli derneğinin başlıca sırrı, kadınların görmesi ya da duymasına izin verilmeyen, erkekler evinde saklı bir dizi kutsal çalgıydı ve erkekler bu çalgıların kendi cinsel üstünlüklerinin büyülü anahtarını içerdiğine inanırdı.

«Bir kadının gizlice kutsal çalgılara yaklaştığını gösteren gerçek bir olay yakalayamadım,» diyordu Murphy, «ama Mundurucu erkekleri, bu gibi bir karşı gelmenin anında cezalandırılarak, suçlunun çalılıklara sürüklenip tüm köy erkeklerince ırzına geçilmesinde kararlıydı.»

Murphy, kendilerine verilen cinsel rolleri kabul etmeyen kadınlara toplu tecavüzün uygulandığını bulguladı. Mundurucular üzerine şunları yazdı: «Bir kadın açıkça birçok erkekle ilişkiye girdiğinde ve cinsel ilişkilerde yönlendirici olduğunda, yalnızca erkeklere uygun düşen davranışlar içine giriyor ve böylelikle erkeklik rolüne karışıp ona meydan okuyordu. Bu nedenle davranışları toplumu ilgilendiriyor, toplumsal bir suç işliyordu ve cezalandırılması tüm köy erkeklerinin yerine getirmesi gereken bir görevdi.»

Mundurucu erkeklerinin topluca ırza geçmeleri yalnızca cinsel başkaldırmalar için uygulanmazdı. Murphy'nin bildirdiğine göre, köy çocukları istemlerine karşı ve anne babasının istemine karşı bir misyoner okuluna gönderilir ve çocuklar çoğunlukla kaçmak için her türlü çabayı gösterirdi. Ama bir erkek çocuk okuldan kaçtığında herkesin sevgisini toplar,

bir kız çocuk kaçtığındaysa yakınından geçtiği ilk köyün erkeklerince ırzına geçilirdi... Kaçmakla kendini erkeklerin korumasının dışına çıkarmış ve erkeklerin yetkesine açıkça karşı çıkmış olurdu, böylece, amaçları Mundurucular arasında sınırlı destek bulan yabancı misyonerlere de baş kaldırmış sayılırdı.»

Murphy'e bilgi veren bir kişi, penisi için bir benzetme yaparak; «Kadınlarınızı muz ile uysallaştırınız,» dedi ve antropolog toplu ırza tecavüz konusunun Mundurucu erkekleri arasında «aşırı gülünç bir biçimde ele alındığını,» erkekler evinde anlatılan sonu gelmez öykülerin konusu olan şenlik olaylarından sayıldığını gördü.

Murphy'nin yazdığına göre, kurumlaşmış toplu tecavüz Charles Wagley adında başka bir seçkin antropolog tarafından gözlemlendiği üzere, Brezilya'nın Tapirapé Kızılderililerince manyok işlemesinde öbür kadınlara katılmayı reddeden bağımsız bir kadına karşı kullanılmıştı. «Bu olaydaki kadın evli değildi ve erkek kardeşi tarafından, cezalandırılması için köyün erkeklerine verildi. Tapirapéli kardeşin edimi bir kadının yoldan ayrılmasının akrabalık bağları göz önüne alınmadan anında ve doğrudan eylem gerektiren bir buhran oluşturduğunu gösteriyordu.»

Michigan Üniversitesi antropologlarından Napoleon Changnon, Venezuella ve kuzey Brezilya'da yaşayan ve sürekli olarak savaş halinde bulunan vahşi Yanomamolar arasında on dokuz ay kaldı. 1968'de, «Yanomamolar kadınlar yüzünden çıkan kavgaları savaşlarının başlıca nedeni olarak görürler...» diye yazdı. «Ele geçirilen bir kadının saldırıyı düzenleyen topluluğun tüm üyelerince ırzına geçilir ve sonra, saldırıda bulunamayan başka köy erkeklerinin saldırısına uğrardı. Daha sonra erkeklerden birine eş olarak verilirdi.» Akrabalık bağlarının Yanomamolar arasında Tapirapélerde olduğundan daha değişmez olduğu anlaşılıyor, çünkü «ele geçirilen kadın kendisini ele geçirenlerle akrabaysa, ırzına geçilmez»di.

Irza geçme konusunda kendi türünün tek örneği olan bir antropolojik çalışma, güneybatı Kenya'daki Gusi boyları arasında, ülkenin Britanya'dan bağımsızlığını güçlükle kazanmasından kısa süre sonra yapıldı. Biri 1937, öbürü 1950'de olmak üzere Gusi yaşama bölgesinde iki ünlü toplu ırza tecavüz patlaması oldu. Northwestern Üniversitesi antropologlarından Robert LeVine, araştırma yaparak, her iki yılda da başlık parasının Gusili genç erkeklerin verebileceklerinin üzerinde olduğunu bulguladı. Bir kadın için, sekiz ile on iki büyük baş hayvan, bir ile üç boğa ve sekiz ile on iki keçi, «1890'daki büyük baş hayvanlar arasında görülen salgından bu yana en yüksek değiştokuş oranıydı,» diye yazdı LeVine, 1937'deki patlamayı açıklarken. «Birçok genç erkek yasal yoldan evlenmenin yolunu bulamıyordu, ve büyükbaş hayvan hırsızlığıyla her türlü ırza saldırı olaylarına karışıyorlardı.» Olaylı bir pazar gününde, «çok sayıda genç erkek bir araya gelerek kız kaçırma yoluyla kendilerine eş sağlamayı kararlaştırdı. Pazar yerindeki kızları yakalayarak kaçırdılar.»

Gusili kızların çoğu kaçmayı başararak göz yaşları içinde köylerine döndü. İngiliz sömürge yönetimi, yasa ve düzen sağlama girişiminde bulunarak, başlık parasının resmen altı inek, bir boğa ve on keçi oranına indirilmesini sağlayan bir anlaşmayı Gusili ileri gelen yaşlı erkeklerle birlikte kararlaştırdı. Ama 1950'ye gelindiğinde fiyatlar yeniden yükselmişti ve ikinci ciddi toplu ırza geçme olayı meydana geldi, «ama bu kez, daha öncekinin dramatik ve örgütlü nitelikleri görülmedi.»

LeVine, Banyu dilini kullanan Gusilerin ırza geçme karşılığında bir sözcükleri olmadığını bulguladı, ama bunun yerine «dövüşmek», «çiğnemek» ve «bozmak» gibi açıklayıcı hafif sözcükler kullanıyorlardı. 1907'de İngiltere'nin yönetimine girmeden önce Gusiler, kan davası içinde oldukları akraba ama düşman boylardan eş «dışalımı» gerçekleştirmişlerdi. Bekare-

te özellikle önem verilmezdi. Daha önce sözü edildiği gibi, ünlü bir Gusi atasözü şöyleydi: «Evlendiklerimiz savaştıklarımızdır.» Boy içi ırza saldırı ve kız kaçırma sürekli misilleme gözdağıyla denetim altında tutuluyordu. İngilizler geldikten sonra geleneksel boy yaşamı ve kendi kendini öz denetim bozuldu: 1959'da LeVine, «önceleri, ırza geçmeyi düşünen biri kurbanının akrabalarınca kendisinin ve arkadaşının yok edilme olasılığını önceden görebiliyorduysa da, artık saldırı suçlaması için en çok bir yıla mahkum oluyor,» diye yazdı. «Dahası, uygunsuz saldırı suçlamalarının üçte ikisinden vazgeçiliyor, çünkü yürütme organları ırz düşmanlarının Avrupa'daki çiftliklere kaçıp suçlamalardan vazgeçilene değin orada kalıp çalışmalarını önleyemiyor.»

Gusilerin deneyimi, ırza geçmekle ele geçirilen özel mülkiyet niteliğindeki kadın anlayışını aydınlatmaktadır. Aşırılığa kaçan bir örnek olarak Batıdaki benzerine, Sicilyalı kadınların kaçırılıp ırzlarına geçilmesi öykülerinde rastlanır. LeVine Gusileri «ırza geçme oranı yüksek bir toplum» olarak adlandırdı ve yıllık ırza saldırı oranlarının 1955-1956 yılında 100.000 lik nüfusta 47.2 oranında olduğunu bildirdi. Günümüzde, Denver, Little Rock ve Los Angeles gibi bazı Amerikan kentlerinin ırza geçme oranı Gusilerinkini aşmaktadır.

Bizlerden çok uzaklarda bulunan ilkeller üzerine yapılan etnolojik çalışmalar ırza geçmenin erkekliğin kanıtlanması, kadınları özel mülkiyet sayan görüşün belirtisi ve kadınları denetlemek için kullanılan toplumsal bir denetim mekanizması olduğunu gösterir. Bu olgu, dünyanın başka yerlerinde gerçekleşmemiş olsa da, kültürü tanımlayıp ona egemen olan erkeklerin özel ya da kamusal düşlerinde hiç de değişik olmamıştır.

Kadınlara karşı toplu şiddet eylemi yoluyla ifade edilen erkekler arası bağlılık, ne yakın zamanlara özgü ne de etnik bir olgudur, ne de tarihsel açıdan sa-

vaş durumuna ya da aşağı sınıftan bilinçsiz yığınlara aittir. Rönesans İtalyasında, **condottieri** denilen, usta savaşçı, paralı asker çetelerine öncülük eden korkusuz soylulardan oluşan birlikler, boş zamanlarında acımasızca kadınların ırzına geçmeleriyle tanınmışlardı ve hiç değilse Sigismondo Malatesta adında bir tanesi 1450'de Roma Bayramı törenine gitmekte olan Bavyera Düşesinin ırzına geçmekten mahkum oldu. Modern Japon pornografisinin kaynağı olan çizgi romanlar, feodal zamanların soylu samuraisini düşmanlarını yok edip savaşta kazandığı kadınların kimonolarını sırtlarından sıyırırken gösterir. On sekizinci yüz yıl Londrasında, **Mohocks** ya da **Bold Bucks** adındaki genç züppelerden oluşan topluluklar, sınıfsal ayrıcalıklarının güvencesinde, mahkeme ya da cezaevi korkusuna kapılmadan sokaklarda terör havası estiriyordu. Christopher Hibbert şöyle yazıyordu: «Bold Bucks'ın verdiği zararlar Mohocksunkilerden daha belirli bir biçimde cinselliğe dönüktü ve bunun sonucunda, ırza geçme suçundan mahkum etmek, uygulama yönünden olanaksız olduğuna ve cinsel ilişkiyi onama yaşı on iki sayıldığına göre saldırılar daha açıkça yürütülüyordu.»

Nathanael West'in **Miss Lonely Hearts (Bayan Yalnızkalp)** kitabının en sevdiğim sahnesi, yorgun, acılı gazetecilerin Delehanty'nin yerine uğrayıp arkadaşlarıyla barda içki içtikleri sahnedir.

> Aralarından biri kadın yazarların çokluğundan yakınıyordu.
>
> «Hepsinin de üç adı var,» dedi. «Mary Roberts Wilcox, Ella Wheeler Catheter, Ford Mary Rinehart...»
>
> Sonra biri, hepsinin esaslı bir ırza tecavüz eylemine gereksinimi olduğunu ileri sürerek bir dizi öykü anlatmaya başladı.
>
> «Sıradan bir kız biliyordum, bir gruba katılıp yazar oldu. Küçük dergilere güzelliğin kendisine ne denli zarar verdiği ve bir bowling sa-

lonunda çalışan erkek arkadaşını çileden çıkardığıyla ilgili, yazılar göndermeye başladı. Yaşadığı apartmandaki gençlerin kafası bozuldu ve bir gece kızı boş bir araziye götürdüler. Sekiz kişiydiler. Çete halinde işini gördüler...»

«Bu öykü başka bir kadın yazar üzerine anlatılana benziyor. Bu, ciddi işlere ilk karıştığında, mahalle dilberi ağzını bırakıp yüksekten konuşmaya başladı. Romanına malzeme toplamak için ucuz bir kulüpte bir sürü serseriye takıldı. Tabii, serseriler bu denli ilgi çekici olduklarını bilmiyorlardı ve kulüp sahibi onları uyandırana dek kadının kendilerinden biri olduğunu sanıyorlardı. Ona ders vermek için arka odaya kapattılar ve ırzına geçtiler. Üç gün dışarıya çıkarmadılar. Son gün de, zencileri parayla içeriye aldılar...»

Bayan Yalnızkalp dinlemeyi bıraktı. Arkadaşları konuşamayacak denli sarhoş olana dek bu öyküleri anlatmayı sürdüreceklerdi. Çocukça davrandıklarının bilincindeydiler, ama başka türlü nasıl öc alacaklarını bilmiyorlardı.

Tarih boyunca erkek imgelemini, kahraman ırz düşmanı mitinden daha çok süreklilik ve daha az onurla etkileyen hiçbir tema olmamıştır. Erkekler dünyayı ele geçirdikleri gibi kadınları da ele geçirirler. Çağlar boyunca, imparatorlukların kazandığı utkular, yiğitlik sömürüsü ve aşkın dile getirilişi, düşünce ve eylemde kadınlara karşı şiddet uygulamasıyla bir arada bulunurdu. Ve böylece aşkın kutsayıcısı Romalı şair Ovid, Sabinli kadınların ırzına geçilmesi konusunda, «Bana böyle bir bedel vadedin, askere yarın yazılayım,» diyerek, iki bin yıldır süren savaşta ırza saldırı konusunda uçarı bir tutum sergilemiştir.

Ian Fleming'in yarattığı mitleşmiş süperajan tipi James Bond, gizli örgütlerle savaştığı oranda bir başarıyla kadınları da kazanır. Yeni bir cinsel macera konusunda Bond şöyle düşünür; «...ne denli uzun bir

arada olurlarsa olsunlar, kadının içinde, erkeğin hiçbir zaman giremeyeceği özel bir yeri olacaktı... Ve şimdi kadının derin, başdöndürücü bir cinselliği olduğunu biliyordu, ama bedeninin ele geçirilişi, içindeki saklılık yüzünden ırza geçmenin acılığını taşıyacaktı.»

Ama yazarlar abartmakla bilinirler, ve her şeyden öte, savaş ve kadınlar hakkında gerçekten ne bilirler? Bunu gerçekten bilen biri, on üçüncü Moğol istilasını yürüten Cengiz Han'dı. Cengiz, kutsal görevini, başarılı biçimde, yerine yakışır bir ağırbaşlılıkla anlatmıştı. «Bir erkeğin yaşamdaki en büyük işi,» diyordu, salık verdiklerini uygulayan adam, «düşmanlarını yenmek, karşısından yok etmek, onların olan her şeyi ellerinden almak, onları yetiştirenlerin ağlamasını duymak, atlarını dizlerinin arasına almak, ve kadınlarının en istek uyandıranlarını kollarında sıkmaktır.» Bence bu sözler, kahramanca ırza geçmenin tanımlayıcı açıklaması olmayı sürdürmektedir: Kadınlar da, karşı tarafın başeğmez atları gibi savaş ganimeti olarak alınırdı. Erkeklik, başarı, utku ve ırza geçme arasındaki doğrudan ilişkiyi bu denli açıklıkla dile getirdiği için Cengiz'e çok şey borçluyuz.

Erkekliğe özgü bir edim olarak hoş görülebilir ırza tecavüz, Orta Çağın toplumsal konularda söz sahibi kimselerince ortaya konan saray aşkı kuramlarının içine girmiştir. Champagne kraliçesi Marie'nin sarayında görevli, dinle ilişkisi olmayan bir kişiliğe sahip Papaz Andrew aşık şövalyelerin davranışlarını yönlendirecek bir inceleme yazdı. Âşık sayılan bir çiftin iki bireyi de eşit toplumsal düzeye sahipse Papaz Andrew'un kuralları belirli ölçüde sıkıydı, ama köylü kadınlar için gösterişli bir kur gerekli değildi. Andrew şöyle yazıyordu: «Uygun bir yer bulduğunuzda, istediğinizi almakta duraksamayın ve onlara zorla sarılın. Çünkü dıştaki katılıklarını yumuşatmanıza olanak yoktur, öyle ki ancak ilk başta, sıkılganlıklarını uygun biçimde yok edecek ölçüde zor kullandığınızda yavaşça size sarılıp istediğiniz teselliyi bulmanıza izin

verirler.» Papazımızın köylü sınıfı kadınlarına yaklaşımı feodal işgücü konusundaki derin anlayışından kaynaklanıyordu. Köylü kadınların inceliklerle dolu kur yapma sanatı üzerine eğitilmelerinin gerekmediği uyarısında bulunuyordu; «çünkü kendilerini onlar için doğal sayılmayan davranışlara verdiklerinde, çokluk onların çabalarıyla verimli olan çiftlikler, toprağın işlenmemesi yüzünden yararsız duruma gelebilirdi.»

Andrew'un çağdaşı, Chrétien de Troyes, Kral Arthur efsanesi romanlarında şövalyelik kurallarını şiirsel bir dille yineledi. Chrétien Arthur'a özgü ahlakı şöyle tanımlar.

> Bir şövalye genç bir kızı ya da bir fahişeyi yalnız yakaladığında, adına leke sürülmesini istemiyorsa, kıza küçük düşürücü bir öneri getirmek yerine kendi boğazını kesmelidir; kızı istemine karşı zorlarsa, kendisine tüm mahkemelerde kötü gözle bakılır. Ama, öte yandan, kızın yanında başka bir şövalye varsa ve o şövalyeyle savaşıp kızı silahıyla kazanmayı yeğliyecekse, ona istediğini yapabilir ve herhangi bir biçimde ne ayıplanır ne de suçlanır.

İşin kuramsal yanı için bu kadarı yeterli. Kral Arthur'un Yuvarlak Masa şövalyelerinin «en kusursuzu», kibar Sir Gawain, «gözyaşı ve çığlıklarına karşın» korunmasız Gran de Lis'in kahramanca ırzına geçmiştir. Ortaçağ İngilteresinin toplumsal değer yargıları üzerine yorumda bulunan kimi araştırmacılara göre, «O günkü şiir ve romanslardan anlaşıldığına göre, bir kadını yalnız ve korunmasız yakalayan her şövalyenin ilk düşüncesi ona saldırmaktır.»

Arthur efsanesinin on beşinci yüzyıldaki İngiliz anlatıcısı Sir Thomas Malory, şövalyelere özgü kahramanca ırza geçme yasasına beklenmedik biçimde ışık tutmuştur. **Le Morte d'Arthur**'da zorba bir şövalyenin, akşam yemeği sırasında Kral Arthur'un sarayında çığlıklar atan soylu bir kadını kaçırışını anla-

tır. Öbür şövalyeler kadının yardımına koşmamakla kalmamış, üstelik Kral da kadının götürüldüğüne sevinmiştir, «Çünkü kadın çok gürültü yapmıştır.»

Malory'nin kahramanca ırza tecavüz anlayışı, sonradan anlaşıldığına göre basit bir düş değildir. **Morte d'Arthur,** Malory çeşitli suçlardan Newgate cezaevinde yatarken yazılmıştır ve suçlarının niteliği, 1927'de, Warwickshire'ın tozlu tutanaklarını inceleyen titiz bir araştırmacı gerçek suçunu belirleyen bir belgeyi ortaya çıkarana değin saklı kalmıştır. Newbold Revell'ın gözüpek şair ve şövalyesi, anlaşıldığı üzere, yaşamını yöredeki manastırları yağmalamakla sürdürüyordu ve iki kez, Symth ailesinin ev eşyalarını çalmanın yanısıra, «Hugh Smyth'in eşi Joan'ı zorla yakalayarak ırzına geçmişti.»

Sir Thomas Malory, bir ırz düşmanı! Bu bulgu ve uyandırdığı şaşkınlık akademik çevrelerin dayanamayacağı ölçüdeydi. İstenmeyen bu habere verilen karşılık safların geri çekilmesi ve Yasal Yardım Derneği'nden destek gördüğü anlaşılan bir yirminci yüzyıl savunması olarak belirdi. Harvard'dan, Malory araştırmacılarının dekanı G. L. Kittredge, küçümseyici bir tutumla şunları söyledi: «Irza geçme suçlaması açıkça saçma; yalnızca yasal bir gerekçe.» Mahkumiyet kararını ortaya çıkaran utanç içindeki araştırmacı Edward Hicks, durumu düzeltmek için elinden geleni yaptı. Malory'nin eşine bağlı bir koca olduğuna inandığını ve üzüntü verici ırza geçme suçlamasının «acılara tüy diken» bir olay olduğunu yazdı. Hicks, beş yüzyıl önce Malory'sine bu denli acı veren kadının nasıl biri olduğuna son bir kez göz atmadan edemedi. Kamuoyunda sağduyulu bir kuşku uyandırmak amacıyla, şöyle yazdı, «Monks Kirby'de oturan Joan Smyth'in Potifar'ın karısı rolünü oynayıp oynamadığını hiçbir zaman bilemeyiz.»

Kişisel yaşam biçiminin gerçekten şaşırtıcı olması nedeniyle tarihin kendisine yeni bir kimlik ve değişime uğramış bir görünüm verdiği başka bir on beşinci

yüzyıl şövalyesi de, gerçek Mavisakal Gilles de Rais' dir. Savaşta Jan Dark'ın yüzbaşılığını yapan bir Fransız soylusu ve seçkin bir asker olan Gilles, daha sonraki yaşamında küçük erkek çocuklarına karşı aşırı ölçüde bir yakınlık göstermeye başladı. Yüz kırk köylü gencini kaçırıp, Brötanya'daki şatosunda ırzlarına geçip öldürdü. Kötü ün yapan bir duruşmadan sonra 1440'da öldürüldü. En son itirafında, Gilles «çocuklarla eğlenen ve onları kurban etmekten özel bir zevk alan» Kaligula ve başka Roma krallarının yaşamından etkilendiğini söyledi. Gilles de Rais öyküsünün en ilginç yanı bugün bildiğimiz Mavisakalın şatosu efsanesi, küçük erkek çocuklarını öldüren bir cinsel sapığın ürkünç öyküsünün değişime uğrayarak, «meraklılıkları» nedeniyle yedi karısını öldüren şeytansı bir çapkının taçlandırılmış masalına dönüşmesiyle ortaya çıktı. Neredeyse, Mavisakalın canavarlıklarının gerçekliği erkekler açısından halkın imgeleminde yaşayamayacak denli korkunçtu; ama olay tersine çevrilip Mavisakalın kurbanları kabul edilebilir biçimde kadın olunca ürküntü yeterli ölçüde azaltılmıştı (ama, kuşkusuz, kadınlar açısından değil). Mavisakal efsanesinin çarpıtılmasının sorumlusu, Anne Kaz masallarının arasında karşı cinsin kullanıldığı Mavisakal uyarlamasına yer veren Charles Perrault'dur. Bu çarpıtılmış öykünün en son ortaya çıktığı yer, her biri değişik, korkunç ve canavarca bir ölümle karşılaşan yedi genç ve güzel kadının resimleriyle reklamı yapılan bir Richard Burton filmidir.

Gilles de Rais, değiştirilmiş değil gerçek haliyle, 1973 yazında kamuoyunun bilincine kısa bir dönüş yaptı; Dean Allen Corll'un ürkünç öyküsü, kurbanlarının parçalarını taşıyan plastik torbalarla birlikte Houston'da ortaya çıktı. Üç yıllık, farkına varılmayan kötülük aleminden sonra, Corll ve iki izleyicisi, sayıları yirminin üzerinde ergenlik çağındaki erkek çocuğu kandırıp tutsak ederek işkence yapmış, sapık cinsel ilişkiye zorlamış ve sonunda eğlence için öldür-

müşlerdi. Time'ın akıllı bir araştırmacısı, uygun bağlantıyı kurmuştu, çünkü derginin Houston'daki erkek çocuk cinayetleri haberine baktığımda orada, sayfanın tepesinde Gilles'in resmi vardı. Bu beni düşünceye sürükledi. Tarih Corll'u nasıl anımsayacaktı? Tapınmaya benzer ayinler, yasa ve insan yaşamını tanımazlık; cinsel üstüninsan efsanelerin oluşturan malzeme bunlardı. Daha az tutkulu suçlar için Charles Manson şimdiden Cinsellik Şeytanı olarak ilahlaştırılmıştır. Bir tek kötülük gecesiyle Richard Speck alçaklığın tarihinde sağlam bir yer elde etmiştir. Boston Canavarı ve Karındeşen Jack uluslararası bir korku tünelinin putlarıdır. Ama Dean Allen Corll'un en kısa sürede, en uygun biçimde unutulacağından kuşkulanıyorum. Bunun nedeni şiddet eylemlerinin çok iğrenç oluşu değildir; bir cinsellik cinayeti suçlusunun azizlik düzeyine çıkarılması korkunç ayrıntılar kalabalığına bağlıdır. Dean Allen Corll, suçunun eşcinsel doğası nedeniyle anımsanmayan canavarlar çöplüğüne atılmak zorundadır. Corll kendi cinsinden olanların ırzına geçip öldürmüştür, ve toplumsal açıdan kabul edilir nitelikte zengin ve yaratıcı bir düş alemine sahip karşı cinsle ilişki içindeki hangi erkek, düşlerinin doruğunda biraz yolunu şaşırıp, ürkütücü bir an için, kol ve ayak bileklerinden tahta işkence masasına kelepçeli korkuyla yaltaklanıp, sızıldanan çıplak oğlan durumuna girmeden, güven içinde Corll'la özdeşleşebilir? Bu ne biçim bir sapma olurdu! Güç hatlarında nasıl bir kısa devre meydana gelirdi!

Çoğumuzun seçim sonucunda karşı cinsle ilişkiye girdiğimiz bu dünyada, cinsel şiddet, yalnızca kurbanlar kadın, kurban edenler erkek olduğunda ideoloji düzeyine çıkarılmaktadır. Pornografi bu yıkıcı ilkenin aşırı bir biçimde ortaya çıkışıdır. Satış deneyimine dayalı eski bir geleneğe göre karşı cinsle ilişki kuranların zevkine yönelik dümen suyundaki pornografinin bir tek büyük 'hayır'ı vardır: Erkeklerin erkeklere 'yaptıkları' sahneler yasaktır. Ama bu nokta-

yı kanıtlamak için aşırı örnekleri ele almamız gerekmez. Kadınlara uygulanan şiddeti anlatan ve şiddeti uygulayan erkeği taçlandıran sıradan kitaplar, filmler ve şarkıların yaygınlığı kültürümüze öylesine derinden yerleşmiştir ki bu konuya tüm bir kitap ayrılabilir. Bu bildirileri kadınların algılamasıyla erkeklerin algılaması birbirinden tümüyle değişiktir. Başka bir bölümde, kadınlar üzerindeki kalıcı etkileri işlemeyi deniyorum; burada kendimi, düşün erkekler yanındaki ucuyla sınırlayacağım.

Karındeşen Jack'ın erkek imgelemindeki etkisi, 1888 güzünde Londra'nın Doğu Yakasında gezinerek, beş fahişeyi öldürüp parçalayan kimliği belirsiz bir adamın durumuyla öylesine büyük bir orantısızlık içindedir ki bu etkinin nereden doğduğunu düşünmemiz gerekir. Ben televizyonda birkaç Karındeşen Jack filmi gördüm ve bende uyandırdıkları tek duygu korku oldu. Kadın olarak, çok yakınlarındaki ölümden habersiz sisli sokaklarda yürüyen kadın kurbanlarla özdeşleşmekten kendimi alamadım ve bunun hemen hemen tüm kadınların tepkisi olacağına inanıyorum. Bu erkekler için böyle değildir. Karındeşen Jack'dan söz edildiğinde erkeklerin kullandığı şaşırtıcı sözcük 'kahraman'dır. Noel Annan gibi kusursuz bir eleştirmen bile, **New York Review of Books**'da yazarken, Karındeşen'e «Viktorya çağının korku kahramanı» der. (Annan'ın yazısı, son zamanlarda çıkan Viktorya dönemi suçlarına ilişkin kitapların anlaşılması güç bir özetiydi ve Karındeşen'le ilgili bölümleri yüzeyseldi, ama **Review**'un kurnaz editörleri, okurlarını bildikleri için, kapak başlıklarına büyük harflerle KARINDEŞEN JACK yazdılar.)

San Francisco Chronicle'dan Charles McCabe bir kez, Karındeşen'e tüm bir sütun ayırarak adını öbür üstün yaratıklar arasında anıp şunları yazdı: «Gençliğimin en büyük kahramanı, tüm işini alkolik fahişeler üzerinde gören o usta insan kasabı.» McCabe'in çılgınlığı (Karındeşeni bir çeşit İngiliz 'ulusal hazi-

nesi' ne benzetmişti) Karındeşen mezhebine aydınlatıcı ışık tuttu. «Karındeşenin en büyük tarihsel önemi,» diye yazıyordu, «çoğunlukla cinsellikle ilişkili, nedensiz cinayet demek olan yeni bir adam öldürme ekolü yaratmış olmasıdır.» Kuşkusuz bu uydurmadır çünkü kadınların öldürülerek parçalanması hiçbir zaman nedensiz değildir. Sütunun başka bir yerinde McCabe şu sözleri yazma yürekliliğini göstermiştir: «Karındeşen... tarihte adını bilmediğimiz tek önemli katildir.» Bu da gülünçtür, ama bir düşüncenin çekirdeğini taşımaktadır. Karındeşen Jack önemli bir katil ve efsaneleşmiş bir kişilik durumuna gelmiştir çünkü kimliği ortaya çıkarılamamıştır. Başka bir deyişle, cezasız kurtulmuştur. Karındeşenin kimliğine ilişkin ne zaman yeni bir kuram geliştirilse (son varsayımlar onun kraliyet ailesinden işe yaramaz biri olduğunu ileri sürmekte; hepsi de onun 'kuraldışı' olduğu ve 'bir beyefendi' olduğu düşüncesinde birleşmekte) kanlı saldırılarının gerçekleri ve uyandırdığı dehşet konusunu ortaya çıkarmak için yeni olasılıklar doğmaktadır. Dehşetin, erkeklerde değil kadınlarda uyandığını unutmamalıyız. Karındeşen'in gizemi herkesin merakını doyuracak biçimde aydınlansa (oldukça olanaksız bir olay) Karındeşen efsanesi ciddi biçimde zarar görecektir, çünkü erkeklerin düşünceleri üzerindeki etkisi kimliğinin bilinmemesine dayanır; bunu Karındeşen'in kendisi, gazete ve yerel güvenlik örgütlerine yazdığı, kolaysa yakalayın türünden alaylı mektuplarla kötüye kullanmıştı.

Karındeşen'i, **The Outsider (Yabancı)**nın yazarı, her zaman ilginçliğini koruyan İngiliz yazar Colin Wilson'a saygılarımı sunmadan bir yana bırakamam. Wilson, kadınları öldüren erkeklere duyduğu ilgiyi, **A Casebook of Murder (Cinayetler Kitabı)** adlı yapıtında dile getirdi. Wilson, Karındeşen'in açıkça toplumun en yetenekli ve üstün yüzde beşlik bölümünde yer aldığını, ve «yaptığı işin uyandıracağı yankı»dan çok etkilendiğini ileri sürdü. Cinsellik cinayetleri ko-

nusundaki bu neşeli araştırmada, Wilson'un gerçekten tiksindiren bir olay sevici bir kadının iki küçük çocuğu öldürmesidir. Bu cinayet anlatı haline getirildiğinde neden ilginç bir kitap olamayacağı konusunda Wilson şöyle diyor: «Böyle bir cinayetin cinsel yönden normal okuyucu açısından dayanılabilir duruma getirilmesi çok güçtür.» Ama karşı cinsin ırzına geçenler ve erkek eşcinsel ırz düşmanları, ölülerle cinsel ilişki kuranlar, bağırsak deşenler, baltayla adam öldürenler, meme yiyiciler, böbrek yiyiciler vb. konusunda midesi hiç bulanmaz. Dürüstlükle bunların, «cinsel yönden normal kimseleri» ilgilendireceğine inanır; çünkü, Colin Wilson vardır... Katil ve kurbanı, kadın ve onun bedenine giren erkekle aynı ilişki içindedir.»

Karındeşin Jack'ın, cinsel şiddetin efsaneleşmiş kahramanı olarak önemini son yıllarda, Amerika'nın Boston canavarı güçlü biçimde tehlikeye düşürmüştür. Ama Albert DeSalvo'nun itiraflarından sonra halk ifadenin önemini yitirmesinden duyduğu aldatılmışlık duygusuyla tepki gösterdi. DeSalvo tutukevinde öldürüldüğünde, gazete yazarları bu olanaktan yararlanarak, on üç kadının gerçek katilinin yakalandığı konusunda kuşku uyandıracak biçimde DeSalvo öyküsünü yeniden gündeme getirdiler. Boston Canavarının, geceleri kapının dışında gezinen, kimliği bilinmeyen cinsel şiddet uygulayıcısı bir Üstün insan olarak kazandığı efsaneleşmiş ün, yaşamında ve ölümünden sonra, DeSalvo'nun renksiz ve sıkıcı kişiliğini unutturacaktır. Bir kitap (iyi bir kitap) ve bir filmin dışında, daha şimdiden Mick Jagger ve Rolling Stones tarafından, Mick'in kişiliğinin belirtisi olan olası boyunbağlarının Canavar'ın kadınları boğma aracının simgesi olduğu, en çok gösteriye dayanan parçalarından 'Midnight Rambler' (Geceyarısı Gezgini) inde anısı yaşatıldı.

Bir dergi muhabiri, kendinden geçmiş izleyicilerin «Midnight Rambler»a gösterdikleri tepkiyi şöyle

anlattı: «Keith Richard'ın uzun ve tehlikeli biçimde erotik bir gitar girişinden sonra Mick yavaşça parlak sarı bir kemeri belinden çıkarır. Şarkının ilk sözlerinde, «Boston Canavarı'nı duymuşsunuzdur» dendikten sonra ışıklar birden azalır ve Jagger'ın görüntüsü koyu kırmızı bir ışık selinde belirir. Karındeşen Jack'ın dar kalçalı, çeşitli cinsel çağrışımlar uyandıran bir kopyası olarak sahnenin kenarında sıvışacakmışçasına gezinir. Kemeri bir kamçı gibi tutarak şaklamayla yere vurur... 'Bana, bana' diye bağırdılar. 'Bana vur, Mick.'»

«Midnight Rambler», Mick Jagger'ın, yirmi üç yaşındaki Beverly Samans'ın ırzına geçilip öldürülmesi olayına sahnede gösterdiği aşırı heyecanlı ve abartılmış tepkidir. Samans, Gerold Frank'ın gerçeği yansıtan kitabında DeSalvo'nun kendi ifadesine göre en korkunç biçimde parçalanan kurbanlarındandır. Keith Richard'ın müziksel geçişinden sonra, «Ah, ne olur yapma, ne olur yapma,» sözleri duyulur (Beverly'nin çığlıkları) ve Mick şarkıya başlar;

Hepiniz duymuşunuzdur Boston Can.. ahhh
Bu onlardan biri değil.
Konuştuğumuz şey geceyarısı — şişştt
Yatak odasının kapısını kapayan....
Ah Tanrım, **başına vur... ırzına geç... as onu...**
Bıçak bilenmiş.... parmakucunda... ohhhh
Ah, yalnızca **bu kadar... Kız** ölmüştü...
Ufff, **beynin zili çalıyor**,
Hey, **bu denli ölü birini** hiç gördün mü?

«Midnight Rambler» Jagger'ın şu sözleriyle son bulur, «Dökme cam pencerelerini kıracağım/Demirli kapına yumruğumu, yumruğumu geçireceğim/Bıçağımı tam boğazının ortasına saplayacağım.» Dönüşüm tamamlanmıştır. Mick efsaneleşmiş Boston Canavarı olmuştur, hem de gerçeğinden daha çarpıcı bir biçem ve incelikle.

1965 yazında, Greenwich Village metro istasyo-

nunun duvarında şaşırtıcı biçimde etkileyici bir yazı belirdi. Büyük bir sözcük ve düşünce tutumluluğu içinde şöyle deniyordu. «Mick; **Cinselliktir.**» O günler, Stones'un ilk büyük liste başı parçaları «Satisfaction»'ın (I can't get no satisfaction well I try well try... Deniyorum, deniyorum, doyuma erişemiyorum...) günleriydi. 1970'lerin başlarında, «Midnight Rambler» (Geceyarısı Gezgini), «Sympathy for the Devil» (Şeytana Sempati) ve «Let it Bleed» (Bırak Kanasın) şarkılarında, cinsel doyuma erme isteği, kendi kendini doyurma zevki için şiddete öykünen karanlık eylemlere yönelmeyi getirmişti. 1969'daki bir Stones turnesi, Altamont'daki trajediyle sonuçlandı, ve belgesel Gimme Shelter (Bana sığınak ol) filminde görüldüğü gibi Jagger'ı gerçekten şaşırtacak biçimde, sahne gösterisi izleyiciler arasında denetlenemeyen bir şiddet çılgınlığına yol açtı. Toplum karşıtı davranışlarını özgür kılacak küçük bir desteğe gereksinme duyan, Stones'un sadık bekçileri Hell's Angels (Cehennem Melekleri) Altamont'da bir adamı bıçaklayarak öldüresiye dövdü; herkese açık konser sırasında meydana gelen ırza geçme olaylarının bir görgü tanığınca anlatılan, daha az yankı uyandıran öyküsü Batı Kıyısı'nın kadın gazetelerinden birinde çıktı.

Jagger ve Stones, rock müziğinin en etkin döneminin şiddete dönük cinsellik anlayışının tek örneği değildir. İkisi de şimdi ölü olan Doors topluluğundan Jim Morrison ve Jimmy Hendrix, hızla büyüyen ünlerini, kendi kendini doyurma zevki için kadınların aşağılanmasının sahnedeki taklidine borçludurlar. Bu dönemde, kendilerine The Amboy Dukes adını veren bir topluluğun ortaya çıkışı da ilginçtir. Topluluk adını, Irving Shulman'ın Brooklyn'deki çete yaşamını anlatan, 1940'larda çıkmış bir romanın adından almıştır. Romanın doruk noktasını, topluluk üyelerine yüz vermeyen bir komşu kızının ırzına geçilmesi oluşturur; topluluğun kendine bu romanın adını vermesi, eski bir düşüncenin yeniden canlandırılmasının en

yaratıcı örneklerinden biridir. Ama Stones grubu bu işin ustasıydı ve ustalıklarını sürdürmektedirler. Kaliforniyalı Cehennem Melekleriyle kurdukları kısa süreli, üzüntü verici ilişki şiddetin taçlandırılması tehlikesine ışık tutmuştur.

1960'ların ortalarında şıpsevdi bir Amerikan kamuoyuna, Cehennem Melekleri olarak bilinen, beş paralık yaşı geçmiş motosikletli serseri çetelerinin efsaneleşen sömürülerini yutturduğu için, gazeteciliğin kendine özgü kişiliğe sahip yasadışı - kahramanı Hunter Thompson'a teşekkür borçluyuz. Thompson ve toplumsal boyutun parlak cilasıyla süslenmiş yazıları olmasaydı, siyah deri ceketleri gamalı haçlarla donanmış motorsikletli serseriler, bir gün Kaliforniya'nın günbatımına doğru yol alıp ortadan yok olabilirdi. Bunun yerine, Cehennem Melekleri, Güneydeki sivil özgürlükler hareketiyle yeni yeni siyasallaşan genç kuşak için baskı rejimine karşı savaşan yasadışı haydutların simgesi durumuna geldi ve kısa süre sonra bu gençler Vietnam savaşına karşı çıkmak üzere eyleme geçirildiler.

Thompson ve Melekler ilk ortak reklam patlamalarını, Thompson 1965'de **The Nation** için onların «yasadışı geleneklerinin» coşkulu bir savunmasını yazdığında gerçekleştirdi; yazının amacı Thompson'un **Time** ve **Newsweek** dergilerindeki «aşırı önyargılı saçmalıklar» dediği, Meleklerin topluca ırza geçme öykülerinin yalanlanmasıydı. Thompson, Meleklerin işçi kesiminden gelen bölümünün Joe Hill ve IWW işçi örgütüne olan bağlılıklarını öne sürerek, şunları söyledi; «Cehennem Melekleri yalnızca dünyanın gidişine meydan okumak amacındadır.» Thompson yazısını okuyucularının seçimine bırakacak denli okurlarını tanıyordu. Joe Hill ve Wobblies'in çarpıcı bir bileşimi, **Time'a** indirilen bir darbe ve bir değil iki «düzmece» ırza geçme suçlaması, Meleklerin, liberal solun yeni toplumsal kahramanları olarak sunulmasına yetti. Thompson ağlamaklı bir ifadeyle, «Onlar birbirleriyle

ve birbirleri hakkında daha uygar kimselerin dayanamayacağı denli dürüstçe konuşurlar,» diye yazdı. Meleklerin ceketlerini süslemek için kullandıkları Nazi işaretleri ve Demir Haçlar için ise, Thompson şu yatıştırıcı sözleri söyledi; «Yalnızca süsleme ve şaşırtma amacıyla kullanılıyor. «Melekler apolitiktir ve başka bilinçsiz haydutlardan daha ırkçı değildir.»

Cehennem Melekleri üzerine yazdığı bir kitapta, Thompson motorsiklet çetesinin alışkanlıklarını garip bir biçimde mitleştirmeyi sürdürdü; sadist cinsel sapıklıklarını ve kabadayılık taslayan açıklamalarını sıradan insanın düşlerinin onayından geçirerek, ama gerçekten doğru bulduğunu belirtmeden anlattı. Yoksa belirtti mi? Thompson'un yüksek beygir gücündeki yazış biçemi ustalıkla bu soruya gem vurmayı başardı. Meleklerde, toplumun «ırzına geçilme korkusunun» gerçeğinden daha büyük boyutlara ulaşan bir simgesini bulduğunu ileri sürdü. Thompson'a göre ırza geçme korkusu birbirine bağlı birçok yönden oluşuyordu. «Kadınlar, ırzlarına geçilmesinden dehşete düşerler ama her rahmin gerisinde, bu sözcük dile getirildiğinde merakla titreşen isyankâr bir sinir ucu vardır.» Thompson, Meleklerin yalnızca, kadınların bu merakından yararlandıklarına inanıyordu. Bir Meleğin şu sözlerini alıntıladı: «Kuşkusuz, alabilecekleri-mizin tümünü alacağız. Ama bu güne dek, hiçbir kızın, iş bitip üzerinde düşünene değin ırzına geçildiğini bağırdığını duymadım.» Melek olmayan erkekler biraz daha değişik bir bakış açısına sahiptiler: «İnsanlar ırz düşmanları hakkında nefretle konuşur ve kurbanlarından sanki trajik bir damga taşıyormuşçasına söz ederler. Yakınlık gösterirler, ama her zaman işin farkındadırlar ırzına geçilen kadınların kocaları, olayın gerçekten ırza saldırı olmadığı olasılığı, düşü ve gerçeğiyle yüz yüze gelmeye dayanamadıkları için onları boşamışlardır. İşte işin püf noktası, ağıza alınamayan gizi budur.»

Thompson Cehennem Melekleri'nin toplu ırza sal-

dırılarını, «haydutlardan birini ele veren ya da ona ihanet eden bir kıza» uygulanan «bir tür ceza» olarak tanımladığında, Mundurucu ve Tapirapé kızılderililerinin uyguladığı düzenli işlemlerle aralarında şaşırtıcı bir bağlantı vardı ama pek ağıza alınamayan bir gizlilik yoktu. Thompson, «Melekler'in grup davranışları kesinlikle törenseldi, bir cadının ateşte arıtılmasına benzerdi,» diyor ve cezayı, eğitilmiş bir antropolog'un yansız bakış açısıyla kaydediyordu. Doğru yoldan ayrılan bir kadın bazı delikanlılar tarafından yakalanarak güvenceli bir eve götürülür, «üzeri soyulup, yere yatırılır ve öncelik tanınmış olanlarca ırzına geçilirdi.» Meleklerin karıları ve kız arkadaşları («anneleri» ve «hanımlar») topluluğun uyguladığı, düzeni sağlayan işlemleri izlemeye çağrılırlardı ama çok azı bu olanağı değerlendirirdi. Yazar gösterişli bir biçimde sözlerini bitirmekte: «Böylelikle, Cehennem Melekleri, kendilerininki de içinde olmak üzere birçok tanıma göre, işlevi olan ırz düşmanlarıdır, ve yirminci yüzyılın sona ermek üzere olan bu ikinci yarısında, bazen göründükleri gibi herkesten o denli değişik değillerdir.»

Kimlerden o denli değişik değiller? Hunter Thompson'un ele aldığı konuyla derin bir özdeşlik içinde olduğu ve gerçek ile düşün kendi çok gelişmiş düş evreninde birbirine girme eğilimi gösterdiği kuşkusuzdur. Yıllar sonra, Melekleri efsaneleştirmeyi bırakıp politik kampanya konusunda yarı kurgusal röportajlarla kendini efsaneleştirmek gibi daha doyurucu bir mesleğe girişen Peri Padişahı, bir gazeteci arkadaşına şunları söyledi, «Biliyor musun, çocukken ben gerçekten suçlu biriydim... düzmece bir ırza geçme suçlamasından yaklanmıştım.» Kahraman erkek imgesi bu tür malzemelerle biçimlendirilmektedir.

Cinsel haydutların çekiciliği her zaman çok büyük olmuştur. Caryl Chessman'a yakıştırılan gizemin bir bölümü, ve 1959 - 1960 yıllarında ölüm cezasına karşı verilen uluslararası kavganın odak nokta-

sı durumuna gelmesinin nedeni, Aşıklar Yolunda sevişen kadınlara saldıran Kırmızı Işıklı Haydut olarak ün salmasına bağlıdır. Suçlu ya da suçsuz Chessman'ın aralarında adam öldürmenin bulunmadığı suçlar için cezalandırılmasını istediğimi söylemiyorum. Çevresinde bir dava oluşturulan biri olarak, işlemiş ya da işlememiş olabileceği cinsel saldırı suçları Chessman imgesine katkıda bulundu; onu toplumun en sevdiği kurban tipine soktu; hiçbir zaman yeterli bir olanak ya da kendine bağlı bir kadın bulamamış, sevilmeyen, kibirli ama çâresiz haydut tipi.

Irza geçme efsaneleri birçok haydutun ilahlaşmasına yardımcı olmuştur. Bunlar arasında öykü ve şarkılarda onurlandırılan, İngiltere'nin sayfiyeliklerini yağmalayarak yol aldığında «karşısına çıkan olanakları değerlendirerek arada bir hizmetçi kızların ırzına geçen» on sekizinci yüzyılın ünlü haydutu Dick Turpin ile, aralarında John Reed'in de bulunduğu bir dizi kolay etkilenen Amerikalı gazeteciyi, Meksika'nın devrim yapıyor göründüğü günlerde hem vurun hem sevin ilkesi doğrultusundaki maceralarıyla büyüleyen ablak suratlı Pancho Villa da vardır. Villa'nın kendisince özenle işlenen Villa efsanesi, **machismo** tutkusunun en son kertesini dile getirir.

Başka hiçbir yarı - aşağılık kişilik Villa kadar çevresine yaşamöyküsü yazarlarından böylesine bir ordu toplayamamıştır; bu yazarlar, düzenbaz haydut ile perişan birlikleri Meksika topraklarından «ülkeye özgürlük» diye bağırarak at koşturduğunda Villa'nın köylü kadınlarla bar kızlarını acımasızca ele geçirişini yadsımak ya da onamak ve sömürmek peşindeydiler. Boswell adındaki bir yandaşı, «Yağmadan sonra gelsin eğlence,» diyordu. «Dünün baş eğen kölesinin bugün özgürlükten ve güçten başı dönüyor; istediğini yapıp istediğini alma özgürlüğü; istediği yere tohumunu ekip, istediğini öldürme gücü. «John Reed ise kahramanını şu sözlerle savundu, «Bunun neresi yanlış? Ben ırza geçmeye inanıyorum.»

Gerçekten, Villa efsanesinin temelinde okuma yazması olmayan haydutun 'zenginden al yoksula ver' şeklindeki ahlaki anlayışını biçimlendirdiği sanılan deneyim, bir ırza geçme öyküsünü içerir. Kaydedildiğine göre, genç Pancho adam öldürmenin tadını ilk kez, bakire kızkardeşinin ırzına geçen, nefret ettiği toprak sahibini öç için öldürdüğünde almıştır. Hangi kızkardeş ve ırz düşmanının toprak sahibi ya da toprak sahibinin oğlu ya da yöre şerifi olduğu Villa'nın yaşam öyküsüne bağlıdır. Villa zaman geçtikçe bu öyküye düşsel eklentiler yapıyordu. Bu öykü, Her olayda ve her haliyle, daha sonraları toprak sahipleri ve kadınlara gösterdiği acımasızlığın «anahtarıymışçasına» Resmi Yaşamı'nın değişmez bir parçası olarak kaldı.

Benzer biçimde, ırza geçme, Brooklynli ganster Abe Reles'in (Kid Twist) güçlenmesinde kolaylaştırıcı bir rol oynadı. Reles 1930'larda işe başladığında, Brooklyn'in kendini kabul ettirmiş ganster şefi Meyer Shapiro, Abe'in 18 yaşındaki kız arkadaşını dövüp ırzına geçerek Abe'a ders vermek istedi. Shapiro kızı şu mesajla Reles'e gönderdi; «Sıçansuratlıya neler olduğunu ve kimin yaptığını anlat.» Öcünü almak isteyen Reles, yeni ilişkiler kurdu, Shapiro çetesini ezerek Brooklyn'i kendi egemenliği altına aldı. Bu öykü, Reles'in yöre savcısına verdiği ifadenin bir bölümüydü. Kimi okurların anımsayacağı gibi, Reles yirmi ay sonra, muhbir olmuşken Coney Adasındaki Half Moon Otelinin polislerce korunan bir odasından düşerek ölen kişidir. Irzına geçilen kız arkadaş konusunda başka bir şey bilinmemektedir.

Villa efsanesi 1971'de New Mexico'nun kuzeyinde toprak elde etmek için başlatılan hareketin büyüleyici önderi Reis Lopez Tijerina tarafından devlete ait bir askeri birliğin karısının ırzına geçtiği suçlamasına tarihsel ağırlık vermek gereğiyle yeniden canlandırıldı. Bu hüzünlü bir olaydır, her yönüyle bir machism gösterişidir. Tijerina cezaevinden yeni çıktığında ka-

rısının yaşadığı varsayılan özgür cinsel serüvenleri öğrenince boşanma davası açtı. Yaptığı ikinci iş politik olanaklar yaratmak oldu. Washington'da yaptığı bir basın toplantısında karısının sözde sadakatsizliğinin kendisine yöneltilmiş «yasal bir ırza saldırı» olduğunu çünkü Patsy'nin bir çocuğun zekasına sahip sayılabileceğini ve devlet birliklerinin saldırılarına karşı koymak gücünden yoksun bulunduğunu ileri sürdü. Böylelikle toprak alma hareketi, Patsy Tijerina'nın iki kez zararına olmak karşılığında yeniden tartışma konusu edildi.

Bir eşe, kız çocuğuna, kız arkadaşa, kızkardeşe ya da anneye yöneltilen cinsel saldırı çoğunlukla erkeklerce kendilerine verilen en büyük sarsıcı zarar olarak görülür, bu, erkeklerin ırzlarına geçilen kadınların gördüğü duygusal zararı görmezlikten geldiklerini anımsadığımızda çok daha önem kazanan bir açıklamadır. Harold Robbins, Villa efsanesini **The Adventurers (Serüvenciler)** kitabında kullanmıştır. Bu kitap, dört kıtaya yayılmış şiddet, ırza geçme ve politik oyunların öyküsüdür, ve sekiz yüz sayfa kalınlığındadır, on iki milyon kopyası basılmıştır. Robbins'in Latin Amerikalı kahramanı Dax, annesi, kız kardeşi ve kadın hizmetçilerinin bir bölük askerce ırzına geçildiğini gördüğünde altı yaşındadır. Dokuz yaşındayken, bir grup Villa-benzeri haydutun eşliğinde, duygusal yönden yaralanmış olan Dax kendini denemeye hazırdır.

Daha büyük bir çocuk, «kamışı o kadar büyük değil,» diyerek alay ettiğinde, Dax, «ben öldürecek ve bir kadının ırzına geçecek kadar büyüğüm,» diye yalvarır.

Kır saçlı yaşlı bir haydut tarafından, «Yavaş ol, küçük horozum,» diye yatıştırılır.» Her şeyin zamanı gelecek. Kısa sürede erkek olacaksın.»

Ve gerçekten de kısa sürede erkek olur. Cinsel gasp ve yasadışılık, romanda erkekliğin kesin ifadesi

biçimini alarak **The Adventurers'** ın ikili teması olarak gelişir.

«Kadınlar ve dünyaya karşı olan haydut» **A Clockwork Orange (Mekanik Portakal)** romanının da temasını oluşturur. Bu romanda, genç Alex ve arkadaşları, ağız dolusu duygusal söz eden bir yazarın karısına, adamın gözü önünde o bildik «sok çıkar sok çıkar» oyununu uygularlar. Bu ırza geçme sahnesi erkeklerin yaklaşımını belirlemektedir. Irza saldırı kocanın gözleri önünde yapılmasaydı, gözle görülür bir mülkiyete el koyma durumu ve erkeğin erkeğe gösterdiği vahşi küstahlık var olmayacaktı; ırz düşmanı kahraman mitinde kadınların ikincil bir rolü olduğunu unutmamalıyız. Bu rolün küçüklük oranı, Stanley Kubrick'in Burgess'in romanından uyarladığı ve küçük Alex'i olağanüstü boyutlarda bir gözkamaştırıcılıkla yansıttığı filmle uyum içindeki coşkulu eleştirilerle ölçülebilir. **Newsweek'**in genellikle akılcı görünen eleştirmeni, coşkuyla kendinden geçerek, bu filmi izleyen iki cinsiyetten insanlar olduğunu ve bir cinsiyetten insanların bu filmde, saldırı kurbanları olmanın ötesinde rolü bulunmadığını unutmuştur. Paul D. Zimmerman şu yorumu yapar. **A Clockwork Orange,** insan kişiliğinin serüvenli uzun yolculuğu, gerçekten insan olmanın anlamının yüksek düzeyde bir anlatımıdır. ... Düşsel bir kişilik olarak Alex içimizdeki karanlık ve ilkel öğelere seslenir. Anında ulaşılan cinsel doyum isteği, öfke ve bastırılmış öc duyguları ve serüven ile heyecana duyduğumuz gereksinim adına eylemde bulunur.»

Herhangi bir kadının, o Pinokyo burunlu, elinde makasla gezen küçük serserinin, kendi kadınca cinsel doyum, öç ya da serüven istekleri adına eyleme geçtiğine inandığını kesinlikle düşünmüyorum. **Newsweek'**deki eleştiriyi, en yetkili kişinin ağzından duymamış olsaydık, taşkın bir yazarın aşırılıkları deyip geçebilirdik. Filmin yaratıcısı Stanley Kubrick büyük amacını tanımlamak için benzer sözcükler kul-

landı: «Alex insanı doğal durumuyla, toplumun 'uygarlaştırıcı' işlemleri uygulanmadığında olacağı biçimiyle yansıtır. Bilinçaltı tepki gösterdiğimiz şey Alex'in öldürme ve ırza geçmedeki suçluluk duygusundan arınmış özgürlüğü ve doğal vahşi kişiliğimize bürünmemizdir, ve öykü gücünü insanın gerçek doğal yapısına ışık tutmasından alır.» (*).

A **Clockwork Orange**, gösterildiği yıl filmleri arasında sapıklığıyla göze çarpan bir örnek değildi. Hitchcock'un **Frenzy'si**, Peckinpah'ın **Straw Dogs'u** (Köpekler) ve Robert Mitchum'un oynadığı 'Going Home' filmleri de ırza geçme konusuna kazandırdıkları gözkamaştırıcılıkla ilgi çekiyorlar. **Frenzy** üzerine, **New York Times** pazar ekinde Victoria Sullivan'ın büyük duyarlıkla algıladıkları dışında söyleyecek birşey yok.

Frenzy'nin gizli mesajı, diye yazar Sullivan, «psikopat ırz düşmanlarının anneleri tarafından bozulan, temelde iyi insanlar olduğunu.. ve bir kadına incinebilirliğini anımsatmasıdır.» Vardığı ateş püsküren sonuca tüm kalbimle katılıyorum. «Birden misilleme yapmak istiyorum: Erkeklerin kadınlarca ırzına geçildiği filmler izlemek istiyorum... Kadının kendinden daha iri, güçlü ve çok daha vahşi olduğunu anladığı anda gözlerinde beliren dehşet ifadesini kameranın almasını istiyorum.» (Victoria Sullivan'ın kadınlardan yana yorumunu, bir kez daha hepimiz adına konuşan **Newsweek'in** deneyimli eleştirmeninin şu sözleriyle karşılaştırın: «Hitchcock'un canlılıkla ve

(*) Başka bir saygın film yönetmeni, Luis Bunuel, **Viridiana** filmini yapış nedenlerini tartışırken biraz daha dürüstçe davranmıştır. «Çocukken,» diye açıklar, «yüce bir rahibe gibi sarışın ve bembeyaz olan İspanya kraliçesiyle sevişmeyi düşlerdim. Saraya gizlice girip Majestelerini uyuttuğumu ve sonra ırzına geçtiğimi kurardım. Viridiana, bu kendi kendini doyurma düşünün kristalleşmesidir.»

vahşice işlediği ırza geçme sahnesinde, katilin iniltilerine karışan kurbanın duaları kendi saklı kalmış heyecanımızı uyandırıyor... ve yönetmen izleyicileri kriminal konulardaki dehasının edimlerine ortak ediyorum.»)

Bir adamın kadın arkadaşına, oğlunun tecavüz etmesini anlatan, Mitchum'un oynadığı filmin ilginç yönü, Hollywood sansüründen geçerek her yaşta çocuğun görmesinin uygun görülmesidir; bu film çocuklar açısından sakıncalı bulunmamıştır (Böylelikle genç erkek çocuklara önemli dersler öğretilmektedir.) Her yaşta izleyicinin görebilmesi için başarılı ırza geçme sahnesinin bir bölümünün kesilmesi gerekmiştir. Stüdyodaki kesimleri duyduğunda yönetmenin haykırışı bilinçsiz bir alaycılık taşır. «Tek yanlı ve keyfi olarak filmimin ırzına geçtiler.»

Film yapımcıları genellikle ırza geçmeyi taçlandırmaktan aşırı ölçüde hoşlanmalarına (eleştirmen Aljean Harmetz, Hollywood'un iki yıllık yapımlarında yirmi ırza geçme sahnesi saydı) ve çoğu kez konuyu, kadın kurbanın bundan hoşlanmasıyla tamamlamalarına karşın, bu suçun başka bir yönü sinemada çok daha duyarlıklı bir işlem görmüştür. Bu, olaylar örgüsü ırza tecavüzü erkeğin erkekten öç alması sunduğunda gerçekleşir; ya eşcinsel bir ırza saldırı ya da kadın kurbanın, iki erkek arasındaki daha büyük boyutlu bir kavganın edilgin bir misilleme aracı olduğu durumlarda söz konusudur. (Bu kategoriye giren filmlerin çoğu Hollywood kaynaklı değildir.)

James Dickey'nin romanından uyarlanan **Deliverance** (Kurtuluş) adlı filmde, sinema tarihinin ırz düşmanlarınca yaratılan en çirkin ırza geçme olayı sunuluyordu. Bu filmdeki eşcinsel ırza geçme sahnesiyle izleyicileri dehşete düşürme amacı güdüldüğünden kuşku yoktur; hiçbir biçimde cinsel heyecan vermek isteği söylenemez. **Deliverance**'deki kaba saba ırz düşmanları çekici ve kahramanca olmaktan çok ötede fiziksel olarak iticidir ve normalin altında bir

zekaya sahip görünmektedir. **Deliverance**'da kahramanlık olarak gösterilen şey, kurbanın arkadaşlarının ırz düşmanlarından birini öldürmesidir, böylesi bir öç alma fırsatıysa filmlerdeki kadın kurbanların kadın arkadaşlarına hiçbir zaman sağlanmaz. Bu güçlü filmi görenler arasında bir tek kişinin kendi erkekliğini ırz düşmanı saldırganlarınkiyle özdeşleştirdiğini sanmıyorum. Ve anlamlı bir biçimde, görenler arasında baş kurbanla kendisi arasında özdeşlik kuracak denli korkuya kapılan birinin bulunabileceği düşünülerek, kurban yergiye açık bir biçimde, sinirli, abartmalı ve «kadınsı» bir kişilik gibi gösterilmiştir. İşin ilginç yönü, **Deliverance**'ı gören eleştirmenler, eşcinsel saldırıyı ele aldıklarında «insanın gerçek doğası» ve «heyecan ve serüvene duyduğumuz gereksinme» gibi satırlar kullanmadılar. Bunun yerine, saldırı sahnesini doğanın ırzına geçilmesi olgusunun bir çeşit benzetmesi olarak değerlendirdiler.

Sonraları **Baby Doll** (Taş Bebek) adıyla filmi yapılan, çok güzel bir kısa oyun olan **Twenty - seven Wagons Full of Cotton**'da (Yirmi Vagon Dolusu Pamuk) Tennessee Williams mülkiyet hakları üzerine çıkan görülmemiş bir kavga çevresinde büyüleyici bir öykü geliştirmişti. Jake, komşusunun pamuğunu işlemek için bir anlaşma sağlamak amacıyla onun makinasını ateşe verir. Rakibinin elini kolunu bağladığı düşüncesiyle sarhoş durumda bu olayı kutlayarak pamuğun ilk bölümünü işlerken komşusu eve girip Jake'in karısının ırzına geçer. Oyun şu üzeri örtülü bildiriyle sona erer; komşu, iş alanındaki öcünü, işlenmemiş pamuk yüklü yirmi yedi vagonun karşılığında Jake'in durgun zekalı karısının bedeninden alır. (*)

(*) Tennessee Williams her zaman ırza geçme temasını duyarlıkla işlemiştir. **Streetcar Named Desire** (İhtiras Tramvayı) oyununda Stanley Kowalski'nin Blanche DuBois'nın ırzına geçmesi çekici bir sahne olarak sunulmaz çünkü Blanche ne denli zedelenmiş olursa olsun

Erkeğin erkekten öç alması temasının bir benzeri dört çeşitleme biçiminde Kurosawa'nın **Raşomon** filminde görülür. Japon sinemasının bu klasiğinde, gözüpek bir haydut, aristokrat sınıfının bir üyesini küstahça küçük düşürmek için genç bir soylunun gözleri önünde karısının ırzına geçer. Öykünün haydutun bakış açısından anlatılan bölümünde, haydut amacını açıkça dile getirir: «Kadına adamın gözleri önünde sahip olmak istiyordum,» diye hırıldar. Ve güçsüzlük içindeki genç soylu, eli kolu sımsıkı bağlı durumda kendini yerden yere atarken haydut dediklerini yapar. Haydut, bilinçli ya da bilinçsiz, sınıf kavgasına girmiştir ve soygun ve ırza geçme yöntemlerini kullanmaktadır. Utkusu eksiksizdir, çünkü kılıcını çekip onu öldürmeden önce soylu düşmanını mülkünü koruyamayacak bir duruma sokmuştur. Erkekliğinin daha ileri bir kanıtı olarak haydut, soylu kadının kendisinden hoşlandığını söyleyerek övünür, bu ırza saldırı suçlularının arasında da çokça görülen bir kendini beğenmişliktir.

Raşomon'daki soylu kadın haydutun öyküsüne karşı çıkar. Irzına geçilmesinden hoşlanmadığı konusunda hoşgörüsüzdür. Şaşılacak bir tutumla, kocası onun anlattıklarını onaylamaz. Mezarından kalkan koca, aldatıldığını ve bunda karısının baştan çı-

---

incinebilirlik ve umudu, Stanley ise nihilizmin karanlık güçlerini simgeler. Burada varolan ek bir öğe sınıflar arası çatışmadır. Stanley Stellayı, «Güneyli yüksek sınıfların kibar çiftlik yaşamı ortamını simgeleyen «o beyaz sütunlardan aşağıya» çekip indirmiştir ve bu çok güzel işlenmiş oyun ilerledikçe, nefret duyarak Majesteleri, Nil Kraliçesi ve Blanche Hanımefendi dediği kadının üzerinde de aynı kahramanlık gösterisini uygulamak isteğinde olduğu anlaşılır. Oyunun doruk noktasındaki ırza geçme sahnesi bunu sağlar. Blanche incinmeye açıktır, çünkü erkek bir koruyucusu yoktur. Geçmişte birçok erkekle ilişkisi olduğunu öğrenen Mitch ona sırt çevirir, Dallaslı milyoner Shep Huntleigh ise yalnızca bir düştür.

karıcı, haince davranışının payı olduğunu haykırır. Haydutun öyküsüne de karşı çıkarak öldürülmediğini ama onurunu korumak için hara-kiri yaparak intihar ettiğini ileri sürer. **Raşomon**'daki olayların son anlatımını, her şeyi gördüğünü belirten bir gezgin oduncu yapar. Bu öyküde tüm kişiler kahramanca boyutlarından arındırılmıştır. Odun kesicinin anlattığına göre, haydut kocayı, kadının kışkırtmasıyla başlayan saçma bir kılıç düellosunda rastlantı sonucu öldürmüştü; çünkü her iki erkek de, ırza geçme olayından sonra zarar görmüş bir mal olarak kadını reddetmişti. (*)

Ama **Raşomon** ya da De Sica'nın **Two Women** gibi filmleri her zaman için kural dışı olmuştur. Tipik bir Hollywood yapımına, yalnızca cinsel yönden çekicilik sağlaması için bir ırza geçme sahnesi konur. Senaryo yazarı Eleanor Perry **The Man Who Loved Cat Dancing** (Kedi Dansını Seven Adam) filmini yapar-

(*) Mario Puzo, **The Godfather (Baba)** romanında ırza saldırının zarar görmüş mal yönünü beceriyle ele almıştır. Kitabın açılış sahnelerinden birinde, bir müteahhit adaletin yerini bulması için Don Corleone'ye başvurur. Adamın kızı, «İtalyan olmayan» iki gencin vahşice ırza geçme girişiminin kurbanı olmuştur. Başvuran kimse, ve iki genç mahkemece salıverilmişlerdir. Yaşam boyu sürecek biçimde lekelenen kız, durmamacasına şu soruyu yineler, «Baba, babacığım, bunu bana neden yaptılar?» Don Corleone bu soruyu ele alma amacında değildir; olayı dinleyen yargıç gibi bunun önemli bir sorun olduğuna inanmamaktadır. Çılgına dönmüş adama şunları söyler, «Çocuklar çok genç ve coşkuluydu ve biri çok güçlü bir politikacının oğlu.» Babaya, hastanedeki kızına bir kutu şeker ve çiçek göndermesini önerir. Ama müteahhit yatıştırılamaz, kızı «bir daha hiçbir zaman güzel olamayacaktır.» Don Corleone'nin, Mafya «ailesi» içinde, Amerikan yargı sisteminden daha yüksek bir yetke olduğu iki erkek arasında anlaşıldığında, Don, sözde ırz düşmanlarının 'icabına bakması için' bir yardımcısını görevlendirir.

ken ırza geçme sahnesine karşı çıktı ve bu yazısız yasaya takılarak yenildi. Sonraları şunları söyledi: «Kadın kahramanın kendini koruyacağını sanıyordum; ırzına geçilmesine izin vermeyecekti. Ama yönetmenle, birlikte çalıştığım yapımcı tersini düşünüyordu. Irza geçme sahnesi filmde yer alıyor. Adamlardan biri bana şunları söyledi: 'Irza saldırı kimi erkekleri heyecanlandırıyor.'» Irza saldırı sahnesinin çirkin bir sinema geleneği durumuna gelmesinin nedenlerini araştıran Aljean Harmetz bir yapımcıdan şu yanıtı aldı: «Biz insanlara istediklerini veriyoruz.»

Sinema yapımcılarının halka istediğini verdiklerini ileri sürmek bir anlam taşımaz. Erkek olan yapımcılar, halka, dünyanın nasıl bir yer olduğu konusunda kendi görüşlerini sunar ve bu yolla, bizlerin yaygın tutumlarını etkiler, biçimlendirir ve sürekli kılarlar. Bu bölümde kitle kültürünün kişilikleri üzerinde durdum, çünkü davranışları ve özellikle ırz düşmanlığının gizil gücünü taşıyan genç erkeklerin davranışlarını gerçekten etkileyenler onlardır. Ama Stanley Kubrick, Mick Jagger ya da Harold Robbins' in tek başlarına ırza geçmenin yüceltilmesi rolünü oynadıklarını ileri sürmek istemiyorum. Kahramanca ırza tecavüzün günümüzdeki savunucuları her yerde karşımıza çıkmakta ve aydınların ufkunu «Irza tecacüz» başlıklı bir şiiri yayımlamayı uygun gören tanınmış şiir dergisi **New York Quarterly**'den; (*) bazı siyah yazarların «başkaldırı niteliğindeki» ırza geçme kuramını benimsetmeye beyhude çabalayan, erkeklerin üstünlüğü görüşünü, "etkin tohumun kahramanca, durağan ve edilgin yumurtaya doğru yüzdüğü" şeklindeki yarı bilimsel ve gizemsel inanca bağlayan, konferans gezilerinde üniversite öğrencilerine «biraz ırza saldırının erkeğin ruhuna iyi geleceği» savını

(*) (Şiirin dizeleri şöyle, «Senin üzerinde bu sabah, dümdüz karnının üzerinde... gözlerin nefretle açılmış ama kavgacılığını yitirmiş)

aşılayan, çağdaş Amerikan edebiyatının kralı Norman Mailer'in maskaralıklarına dek genişletmektedir.

Yurtseverlik bir alçağın son sığınağı olabileceği gibi, maskaralık da bir ırz düşmanı kahramanın son sığınağı olabilir. Erkeklerce tanımlandığı biçimiyle, kahramanlık görüşünün kendisi de bugünlerde ciddi biçimde yeniden değerlendirilmektedir. Parlak zırhı içindeki ortaçağ şövalyesi paslanmış ve kırık döküktür; Cehennem Melekleri gibi kabadayılar ise, genellikle gerçekte oldukları gibi beş para etmez, kocamış serseriler olarak görülmektedir. Gelecekte erkeklerin erkekliklerini kadınlara karşı takındıkları saldırgan ya da korumacı tavırlarıyla tanımlamaktan vazgeçeceklerine güvenim var. Ama şu anda, doğru tutumun ne olduğu konusunda genel bir şaşkınlık içindedirler. Bu nedenle Ed Bullins'in yazdığı **The Reluctant Rapist (İsteksiz Irz Düşmanı)** romanını ilgiye değer görüyorum. Eldridge Cleaver usulü, başkaldırı niteliğindeki, kahramanca ırza geçme görüşüyle böyle bir düşünceyi kahkahalarla gülünecek denli gülünç kılan uyarıcı bir gerçeklik arasında kalan Zenci Bullins, bu çelişkiyi, birbiriyle çatışan düşünceler ileri sürerek ve okuyucusunun, içten mi olduğunu yoksa şaka mı yaptığını öğrenmesine izin vermeyerek çözümler.

Roman boyunca Bullins'in kahramanı, Cleaver gibi önce Zencilerden başlayarak sonra beyazların ırzına geçtiğini tarafsız ve zevkli bir ifadeyle anlatır, ama sonunda maskaralık ve kendi kendisiyle alay etme öğesi üstün gelir. «Ben gerçekte bir aşığım,» diye açıklar kahraman, «ilişkim olmayan kadınların ırzına geçmekte çok isteksizimdir.» Irzına geçtiği bir kadının kendisini «yanlış anlayıp» düşmanlık nedeniyle böyle davrandığını düşünebileceği varsayımı karşısında düştüğü şaşkınlığı dile getirerek buna karşı çıkar; «Tam tersine, zevk aldığım şeyden hoşlanmadığım durumlar görülmez. İstek duymadığım bir kadının bedenine isteyerek sahip olmam, bunun için ancak sarhoş ya da aşırı ölçüde şehvetli, ya da

kederli olmam, ya da yerin çok karanlık olması, ya da kadını başka birinin arkadaşlık hesabına bana sunmuş ve karşı koyamamış olmam gerekir...»

İsteksiz Irz Düşmanı, ele geçirdiği kimi kadınların, «iş gerçekten istemlerine karşı olmuşsa, kendilerine saldırılmasından sonra kendilerine geldiklerinde» onun saldırgan davranışlarını «doğru anlayarak, bir iltifat» saydıklarını bilmemizi ister. Hunter Thompson'un Melekleri ve kocaları gibi, Bullins'in kahramanı da kadınların suç ortaklığı üzerine ve aynı zamanda belirsiz biçimde suç duymayışının nedenini de düşünür. Ama bu rahatsız edici kuşkuları bir yana atarak, İsteksiz Irz Düşmanı, kurbanına «erkekliğimin güneşi etrafında dolanan ay» der ve «erkeğinin onu nasıl kullanacağına o karar veremez,» diye açıklar. En ateşli ve budalaca yorumlarından birinde ırza geçmenin bir kadına yapabilecek en büyük iltifat olduğunu savunur; «Çünkü ırza geçme suçunu işlemek, kişinin kendi ölümünü hazırlamak demektir, kuşkusuz kadın böyle olmasını isterse ve kişi onun, olayı yetkililere anlatabilme gücüne sahip olarak yaşamasına izin verirse.» Hemen ardından bize şunu söyler: «Ama açıkçası, olanağını bulsam bir yılanın ırzın geçerdim. Ne de olsa, her şey görecelidir.»

Evet, bunların tümü görecelidir ve ırz düşmanı kahramanı ele aldığımızda, yaşamın mı sanata yoksa sanatın mı yaşama öykündüğü anlamsızdır. Gerçekten kurguya ve yine gerçeğe tehlikeli bir rahatlıkla geçebiliriz, çünkü mitolojiyi erkekler yaratmıştır ve onu eyleme geçirmeyi sürdürmektedirler.

Bir hava korsanı, uçak kaçırma isteğinin güçsüz bir erkeğin bir kadının ırzına geçme isteğini simgelediğine inanan bir psikiyatrist tarafından uzaktan incelenir ve bu görüş derin bir gerçek, akıldışı bir eylem için «mantıksal» bir açıklama olarak öne sürülür. Ayrıca iki hava korsanının polis tutanakları basına verilir ve görürüz ki her iki adam da Detroit'te ırza geçme suçundan aranmaktadır ve göklerdeki gör-

kemli kaçışlarından birkaç ay önce ortadan yok olarak kefillerini cezaevine kefalet borcunu ödeme zorunluluğunda bırakmışlardır.

Yüzlerine naylon kadın çorabı geçirmiş dört silahlı adam, evin sahibi bir iş gezisindeyken Connecticut Greenwich'teki büyük bir malikaneyi soyarlar. Renkli televizyon ile dikiş makinasını alırlar. Adamlar aranırken aralarından biri mürebbiyeyi aşağıdaki yatak odalarından birine sokarak ırzına geçer, çekip kopardığı telefon kablosuyla elinin kolunu bağlar. Bu Dick Turpin'in günümüzdeki bir örneği midir?

Bronxlu iki genç, 49 yaşındaki bir kadını evinin kapısına dek izleyip zorla içeri girerler. Kadının beyin ameliyatı geçirmiş olan kocası evde yatmaktadır. Gençler kurbanlarının ırzına geçerken, çaresizlik içindeki koca, yerinden kalkamadığı için göz yaşları içinde onları izler. Bu gençler A **Clockwork Orange** diye bir film mi görmüşler midir acaba?

Colorado Devlet Cezaevinden kaçan üç tutuklu New Mexico ve Texas'da öfkeli saldırılara girişirler. Bir «öldürülecekler listesi» ile eski hesapların ödenmesinden söz edilmektedir. Dört gün süreyle tüm ulus adamların cinayetlerinin izlerini gözler ve yüzlerce polis adamları kıstırmaya çalışır. Öc alma olarak başlayan olay bir ormanda, rastgele bir içki ve cinayet şenliğine dönüşür. Siz umutsuz serüvenciler, Meksika sınırına ulaşamayacağınızı anlayınca ne yaparsınız? Silah zoruyla ele geçirdiğiniz kadın rehinelerin durmamacasına ırzına geçersiniz. Tüm dünyaya erkek olduğunuzu duyurursunuz.

10/KURBANLAR: OLAYIN GEÇTİĞİ YER

Kadınlar ırza saldırıya kurban gidecek biçimde yetiştirilmiştir. Yalnızca «ırza geçme» sözcüğünü öğrenmek, kadınlarla erkekler arasındaki güç ilişkileri hakkında bir ders almak demektir. Irza geçme konusunda, sinirli bir kahkaha atarak konuşmak bile, bir kadının kurban rolünü kabul etmesi anlamına gelir. Çocukken şu fısıltıları duyarız: Kızların ırzına geçerler. Erkeklerin değil. Anlatılan açıktır. Irza tecavüzün bizim cinsiyetimizle bir ilişkisi vardır. Irza tecavüz dişilerin başına gelen korkunç bir şeydir: Merdivenlerin tepesindeki karanlıktır, hemen köşenin ardındaki anlatılması güç uçurumdur ve atacağımız adıma dikkat etmezsek yazgımız olabilir.

Irza tecavüz çocukluk bilincimize görülmez biçimde sızar. Okumayı öğrenmeden bile kurbanın düşünce biçimini öğrenmiş oluruz. Masallar, yalnızca küçük kızların başına gelen bir felaket, belli belirsiz bir ürküntünün izleriyle doludur. Tatlı, hanım hanımcık Kırmızı Başlıklı Kız çok sevdiği anneannesini görmeye ormana gider. Kurt gölgelerde gezinerek, körpe bir parça düşlemektedir. Kırmızı Başlıklı Kız ile anneannesinin, erkek kurdun gücü ve kurnazlığı karşısında eşit ölçüde savunmasız kaldıklarını görürüz. Büyük gözleri, büyük elleri, büyük dişleriyle «Seni görüp, yakalamak, yemek ne iyi tatlım.» diyen kurt iki kadını da hiçbir çatışma belirtisi olmadan yutar. Ama sahneye avcı girer bu çok kötü yanlışı düzeltecektir. İyi kalpli avcının gücü ve kurnazlığı kurdun-

kinden üstündür. Bir bıçak darbesiyle Kırmızı Başlıklı Kız ve anneannesi kurdun midesinin içinden kurtarılır. Kırmızı Başlıklı Kız, «Oh; içerisi öylesine karanlıktı ki,» diye sızıldanır. «Yaşadığım sürece hiçbir zaman ormanda yalnız başıma gezinmeyeceğim...»

Kırmızı Başlıklı Kız bir ırza geçme meselidir. Ormanın içinde ürkütücü erkekler vardır; birçok adın arasında, bizler bunlara kurtlar deriz ve kadınlar onların önünde savunmasızdır. En iyisi patikadan ayrılmamak, serüvene kalkışmamaktır. Şansınız varsa, iyi ve yardımsever bir erkek sizi belirli felaketlerden kurtarabilir. (Hollywood'un eski vamplarından Mae West, «Çok komik, karşılaştığım erkeklerin tümü beni korumak istiyor. Neden koruyacaklarını anlamıyorum,» der.) Masalların yasa kitabında, Jack devleri öldürebilir ama Kırmızı Başlıklı Kız kendisini koruyacak iyi kalpli bir avcı bulmalıdır. Kırmızı Başlıklı Kız masalının bu bilinçaltı bildiriyi taşıdığından kuşku duyanlar Peter'in kurtla karşılaştığında ne denli rahatlıkla davrandığını, ya da daha iyisi, Üç Küçük (erkek) Domuzun hayatta kalma taktiklerini düşünsünler. Koca Hain Kurttan Kim Korkar? Onlar değil.

Prensin öpücüğüyle uyandırılmadan önce yüzyıl hareketsiz yatan Uyuyan Güzel; kurtun dişlerindeki sonsuz edilgenliğiyle Kırmızı Başlıklı Kız'ı da geride bırakır. Kadınlığın cinselliği konusunda bir ders olarak, Uyuyan Güzel'in bildirisi açıktır. Güzel Prenses, Uygun Prens ortaya çıkana dek kimseye karşılık vermez. Prensesi uyandırabilen tek kişi Prens'tir. Prenses bu başarıya kendi başına ulaşamaz. Onun rolü güzel ve edilgin olmaktır. Pamuk Prenses de, prensi gelene değin cam tabutunun içinde hareketsiz yatar. Sinderella'nın da içinde yaşadığı yoksulluktan kurtarılmak için bir prense gereksinimi vardır. Kadının cinselliği işte böyle tanımlanır. Güzel edilgenlik. Bekle, Yakışıklı Prens hemen gelir; ama kapıda duran Yakışıklı Prens değil de Koca Hain Kurtsa kadınlı-

ğa en uygun davranış yine de hareketsiz kalmanızı gerektirir. Kurt sizden daha büyük ve güçlüdür. Karşı koymanın yararı ne olabilir? Ama sakın üzülme, küçük kız. Bu ormanlarda devriye gezen iyi kalpli ve güçlü avcılarımız vardır.

Ben de masallarla beslenip yetiştirildim, II. Dünya Savaşı ortasında büyüdüğüm için eve giren başka, daha güçlü ırza geçme görüntüleri vardı. Ailemin çok sevdiği bir sanat kitabı vardı, çay masasının üzerinde onurlu bir yer tutardı ve sayfalarından birinde, I. Dünya Savaşında kullanılan bir propaganda posteri görülüyordu. Bu Belçika'nın Irzına Geçilmesi'ydi, ve Barbarların Irza Saldırısı olarak da biliniyordu. Bu posterin çeşitli biçimleri var, ama tümünde, Belçika, tepesi sivri miğferiyle yükselen Barbar'ın ayaklarının dibinde yüzüstü yatan uzun gür saçlı, güzel bir genç kız olarak çiziliyor. I. Dünya Savaşı propagandası açısından posterin amacı açık: Savunmasız Belçika Alman savaş mekanizmasının trajik kurbanıdır. Ama 1943'de sekiz yaşındayken aldığım propaganda bildirisi biraz değişikti. Belçika yerde yatıyor olmasına karşın güzeldi.

Belçika'nın ırzına geçilmesi sürekli olarak ilgimi çekiyordu, çünkü çok güzeldi; kitabın geri kalan bölümünü dolduran kaskatı Madonnalarla, abartılmış boyutlarda, utanılacak denli çıplak Venuslere benzemiyordu. Ama yerde yatıyor olması kafamı karıştırıyordu. Bir keresinde, «Neden ona vurup kaçınıyor?» diye sordum. Anne babamın yanıtı şu oldu, «O yalnızca bir resim, tatlım.» Ama gerçekten yalnızca bir resim miydi? Çünkü kısa süre sonra eve, Belçika'nın II. Dünya Savaşındaki kız kardeşi geldi. Yeni resimde, (bu bir politik karikatürdü) domuz gibi bir Alman küçük bir kulübeden dışarıya yağmalanmış eşya dolu iki torbayı çıkarıyordu. Ve kapının yanında yere çömelmiş, bu kez kucağında çocuk tutan, uzun gür saçlı güzel bir genç kız vardı.

Bir çocuğun düşüncesi, güzel olmanın yere serilip

yatmak anlamına geldiğinin zorlayıcı kanıtı karşısında nasıl etkilenir? O zamanlar II. Dünya Savaşının ortalarındaydık, Alman Ordusu Belçika'ya ikinci kez girmişti ve ben Brooklyn'de büyüyen bir Yahudi kızıydım. Barbar ile Alman'ın aynı kişi olduğu ve bu yüzden, benim de Belçika olmam gerektiğine karar verdim. Ertesi yıl, geceleri garip bir hayal kurarak uykuya daldım. Uzun boylu ve yakışıklı bir Nazi toplama kampı bekçisi dikenli bir telin yanında duruyordu. Bana açıkça gözdağı vermiyordu, ne de olsa gerçek gözdağının ne demek olduğunu bilmiyordum. Ben, güvenceli bir uzaklıkta hareketsiz yatıyordum. Korkunç derecede güzeldim.

Toplama kampı düşü hep canlandırmama karşın garip ve tehlikeli görünüyordu ve onu kısa sürede hayalimden çıkardım. Hiç kuşkusuz II. Dünya Savaşının sona ermesi düşün yok edilmesini çabuklaştırdı; Yahudiler artık uluslararası kurbanlar değillerdi. Bu acılı anıyı, kadınların kurban olma düşüncesinin ve bunun nasıl koşullandırıldığının incelenmesi için sahnenin hazırlanmasında kullanıyorum.

«TÜM KADINLAR IRZLARINA GEÇİLMESİNİ İSTERLER»
«HİÇBİR KADININ İSTEMİNE KARŞI IRZINA GEÇİLEMEZ»
«O ZATEN BUNU İSTEMİŞTİ»
«IRZINIZA GEÇİLECEKSE, EN İYİSİ RAHAT DURUP İŞİN TADINI ÇIKARMAKTIR»

Bunlar erkeklerin ırza geçme konusundaki ölümcül mitleri, kadın cinselliğini yöneten çarpıtılmış özdeyişlerdir. Bu mitler tartışmamızın merkezidir, çünkü bunlara erkeklerin çoğu inanır ve erkek gücünün doğası birçok kadını buna inandırmayı başarmıştır. Çünkü bir kadının kendi yenilgisine istekli olarak katılmasını sağlamak savaşın yarı yarıya kazanılmış olması demektir.

Dolambaçlı sözlerin örtüsü altında gizlenen erkeklerin ırza geçme mitleri, kadın cinselliğine ilişkin birçok yarıbilimsel araştırmanın temel taşlarını oluşturur; birçok sözde cinsellik suçlusu uzmanınca alıntıları yapılır. Yazında karşımıza çıkar; pis şakalardan hoşlananların silahlarını ateşler. Irza geçmenin gerçek doğasını bilerek karanlıkta bırakır.

Erkeklerin, «Tüm kadınlar ırzlarına geçilmesini isterler» düşüncesine sımsıkı sarılması için geçerli nedenler vardır. Irza geçme erkeklerin erkeklikleri adına gerçekleştirdikleri bir eylem olduğuna göre, kadınların da kadınlıkları adına ırzlarına geçilmesini istemeleri işlerine gelmektedir. Kendi yerleştirdikleri ikili ayrıma göre biri yapar, öbürüne ise «yapılır.» Bu inanç kendini beğenmiş bir duyarsızlığın ötesinde de bir şeydir; erkek gücünün üstün doğruluğuna olan inançtır.

Bir kez, tüm kadınların gizlice ırzlarına geçilmesini istedikleri önermesi yerine yerleştirilince, «Hiçbir kadının iradesine karşı ırzına geçilemez» savı bunu destekler. Bu savın bir çeşitlemesi, şeytanca bir ustalıkla **Droll Stories**'de **(Gülünç Öyküler)** Balzac tarafından kullanılarak şöyle denir: «Kıpırdayan iğneye iplik geçirilmez» ve duyduğuma göre ilk ağır ceza hukuku derslerinde sınıfı neşelendirmek isteyen profesörler tarafından mide bulandıracak biçimde dile getirilmektedir. İlk duyulduğunda bu düşünce, bir kadının iradesi güçlüyse, ya da yeterli ölçüde çevikse, yaralanmadan kurtulabileceğini önerir **görünür.** Bu ülkedeki yılda dört yüz ırza saldırı olayı ve toplu ırza geçme oranları bu görüşün acımasız bir yalan olduğunun güçlü delilidir, ama «Hiçbir kadının iradesine karşı ırzına geçilemez» sözleri kadınları bir zorbayla savaşma konusunda yüreklendirmek için söylenmemiştir. Bunun yerine, kurnazca, zorla ırza geçme diye bir şey olmadığını ve ırza geçilmenin kadınların iradesine bağlı olduğunu belirler.

«O, zaten bunu istemişti» demek, bir ırz düşma-

nının suçunun yükünü kurbanının sırtına yüklemesinin klasik yoludur. Bir kadının erkeği ırza saldırıya kışkırttığı ya da onu baştan çıkardığı inancı ya da sakınımsız davranışlarla ırza saldırıyı hazırladığı görüşü, erkeklerin eylemlerini karanlıkta bırakmak için çektikleri bir perdedir. Kadınların güvensizliği öylesine derindir ki, ırza geçme kurbanlarının bir kısmı, belki de çoğu, olaydan sonra kendilerine karşı girişilen bu korkunç eyleme davranış tutum ya da giyimlerindeki neyin yol açtığını anlamak için işkence çeker.

Kötü gözle bakarak ele almamız gereken son küçük özdeyiş, «Irzınıza geçilecekse, en iyisi rahat durup işin tadını çıkarmaktır,» bilinçli olarak bedensel saldırıyı hafife alır, aşağılamayı alaya alır ve karşı koyma cesaretini kırar. Kendi seçmediğiniz, zorbalığa dayanan bir cinsel ilişkinin, duruma ayak uydurup kendi yargı ve duygularınızı bir yana attığınızda eğlenceli olacağını ileri süren alaylı öğüt şu iki önermeye dayandırılır: a) Erkeklerin yengisinin kaçınılmazlığı ve b) «Tüm kadınlar ırzlarına geçilmesini isterler.»

Kadınlar ırzlarına geçilmesini ister mi? Bedensel bütünlüğümüzün bozulması, aşağılanması ve küçük düşürülmesini çok mu isteriz? Psikolojik açıdan yakalanmak, ele geçirilmek, saldırıya uğramak ve zarar görmek gereksinimi mi duyarız? Bir feminist bu akıl almaz soruyla mı uğraşmak zorundadır?

Üzücü yanıt evettir, bu soruyla uğraşmak gerekir, çünkü içinde yaşadığımız, benimsediğimiz ve katkıda bile bulunduğumuz yaygın kültür böyle buyurmuştur. Gerçekte, konuyu incelediğimiz zaman, kültürel mesajların çokluk çelişki içinde olduğu görülür. Kimi zaman tüm kadınların ırzlarına geçilmesini istediği düşüncesi ortalığa yayılır ve kimi zaman da ırza geçme diye bir şeyin var olmadığını duyarız, ırza geçme suçlaması, kadınların, cinsel ilişki sonrasında oluşan kinle öç almaları demektir. Her durumda, suçlu olan kadındır.

Kültürümüzün tanınmış ve saygın yansıtıcılarından biri olan John Updike romanlarında her iki görüşe de yer vermiştir. İlk olarak, **Couples'dan (Çiftler)** bir satıra bakalım:

> Erkek, edimi yoğunlaştırmak için, kadınla, ırzına geçilen bir kadının yapacağı gibi savaştı.

Şimdi de **Rabbit Redux**'daki şu karşılıklı konuşmayı ele alalım, ve açıklayıcı yargıyı kadının dile getirdiğini gözden kaçırmayalım:

> Janice'e, «Burası çok pis bir semt,» diye yakındı. «Son zamanlarda buralarda birçok ırza tecavüz olayı görülmüş.»
>
> «Evet,» dedi Janice, «gazeteler ırza geçme haberlerinden başka şey basmıyor. Irza tecavüzün çoğunlukla nasıl olduğunu bilirsin, değil mi? Kadın sonradan düşüncesini değiştirmiştir.»

Irza geçme kurbanı Updike tarafından böylece bir yana bırakılır, ama Ayn Rand tarafından, Dominique Francon ile Howard Roark'ın öyküsü **The Fountainhead'de (Pınar Başı)** nasıl da ülküselleştirilir.

Yirmi yılı aşkın bir süredir **The Fountainhead'e** göz atmamıştım, (otuz yıldır basılmaktadır) ve kitabı kitaplıktan istediğimde, Rand'ın yedi yüz sayfalık yapıtında Dominique'in yıkımını bulmak için düşündüğümden daha çok zaman ayırmak zorunda kalacağımdan kuşkulanıyordum. İlgilendiğim konunun evrenselliğini ciddi biçimde küçümsemiştim. Kitaplıktan aldığım **The Fountainhead** kopyası Dominique'in ırzına geçilmesiyle başlıyordu. Yüzlerce başka okuyucu benim için kitabı işaretlemişti. İki buçuk sayfalık sahnenin anımsadığım kadar ateşli olduğunu söylemeliyim; günümüz kurgu yazınının ışığında daha da ilgi uyandırıcı, çünkü iki kahramanın cinsel organlarının sözü bile edilmemekte.

Yirmi yılı aşkın süredir belleğimde taşıdığım canlı görüntü şaşkınlık verici ölçüde açıktı; iş giysileri

içinde taş ocağından gelen mimar Roark, gece geç saatte soylu Dominique'in penceresine tırmanır. İkisi sessiz bir çatışmayla birbirlerine sarılırlar. Yabancı erkeğin yengisi evdeki kadının yenilgisi ve sonra erkeğin yavaşça kanatlı pencerelerden çıkıp gidişi. Aralarında bir tek söz bile geçmemiştir, ama bu açıkça kahramanların çiftleşmesi üstün bir tutkunun göz kamaştıran belirtisi, sonunda kitabın 700'üncü sayfalarına gelindiğinde sahne dışında yer alan görkemli evliliğin habercisi olmuştur.

Ve şimdi kitap önümde olduğuna göre, Ayn Rand'in ırza geçme felsefesini, Roark'ın gece ziyaretinden sonra Dominique'in dile getirdiği biçimiyle kelimesi kelimesine aktarabilirim:

> Bu, bir aşk mührü olarak sevgiyle, ya da aşağılama ve sahip olmanın bir simgesi olarak nefretle yapılabilen bir eylemdi. Hem bir aşığın hem de bir düşman kadına saldıran askerin eylemi olabilirdi. O bunu aşağılayıcı bir eylem olarak yapmıştı. Aşk için değil, zarar vermek için. Ve bu, kadının hareketsiz yatıp kendini vermesine neden olmuştu. Ondan bir tek sevgi dolu davranış görseydi kayıtsız kalabilecek, kendisine yapılandan etkilenmeyecekti. Ama kendisine, nefret uyandırıcı ve utanç verici biçimde sahip olan bir efendinin eylemi onun aradığı başdöndürücü heyecandı.

Bir hafta sonra Dominique dalgın dalgın gezinmeyi sürdürmektedir:

> Irzıma geçildi... Taş ocağında çalışan kızıl kafalı bir serserinin saldırısına uğradım... Ben, Dominique Francon... Kapıldığı korkunç aşağılanma duygusuyla bu sözcükler onun kollarındayken aldığı zevkin aynısını yaşamasına yolaçtı.
>
> Bunu herkesin yüzüne haykırmak istiyordu.

Demek büyük tutku buydu! Üstün bir kadının üs-

tün bir erkek tarafından aşağılanmaya duyduğu mazoşist istek. **The Fountainhead,** bundan yirmi yıl önce bir genç kız olarak kanımı kaynatıyordu ve bugün de okullu kızlar için aynı görevi yerine getiriyor olabilir.

Ayn Rand, Objektivizm (nesnellik taraftarı görüş) dediği düşüncenin başlıca ideoloğudur, bu düşünce belli belirsiz sağ kanatta yer alan ve cinsel açıdan erkeksi diyebileceğim sakat bir bireysellik inancına dayanıyordu. Rand, üstün saydığı erkek düşüncesiyle uzlaşan, erkeklerce yönlendirilmiş güçlü kadının bir örneğidir. Roark, Rand'ın düşünsel kahramanıdır; Dominique yalnızca bir kenarda duran mücevher, değerli bir ödüldür. Ama Roark'ın ırza geçme eylemi serinkanlılıkla meydana okumanın, erkekliğin ve bireysel kahramanlığın belirleyicisiyse, ırzına geçilme Dominique için de benzer değerler taşıyor olmalıydı. Üstün erkek üstün kadının ırzına geçtiğinde, üstün kadın bundan hoşlanmalıydı; Rand'in içine düştüğü çıkmaz budur. Rand, kısa süre sonra ele alacağım Helene Deutsch gibi, kendi cinsiyetine ihanet etmektedir.

Erkekler her zaman kadınların ırzına geçmişlerdi, ama erkek ideolojisinin, ırza geçmenin kadınların istediği bir şey olduğu inancına dayandırılması Sigmund Freud ve izleyicilerinin ortaya çıkmasıyla başladı. Kadınların doğal olarak mazoşist eğilimli olduğu ve «acı çekme isteği»yle kıvrandıkları doğmasını ilk kez 1924'de Freud «Mazoşizmde Ekonomik Sorun» adlı yazıda ortaya attı. Kısa olduğu denli anlaşılmaz da olan bu şaşkınlık uyandırıcı küçük deneme, mazoşizmin kadınlar açısından yeğlenen bir durum, cinsel olgunluğun ifadesi olduğunu savunan psikanalitik kuralı saptıyordu; cinsel olgunluk ya da Freud'un deyimiyle, «en son genital aşama», «kadınlığa özgü bir durum olan cinsel ilişkideki edilgin rol ve doğurma eyleminden» kaynaklanıyordu.

Freud'un erkek öğrencileri öğretmenlerinin bu te-

masını görev bilip işlediler, ama kadın mazoşizminin destansı tezini oluşturup, ırza tecavüz kurbanlarını savuşturmak isteyen cinsel suç uzmanlarının dayandıkları en büyük yetke; çok seçkin bir Viyanalı psikanalist olan Helene Deutsch oldu. Deutsch, psikanaliz tarihinin, görmezlikten gelinip alaya alınamayacak ya da kolaylıkla bir yana atılamayacak, şaşırtıcı ve çelişkilerle dolu bir kişisidir. Çok üstün bir zeka ve güçlü bir kişiliği olan Deutsch (yazılarının gücünden bu yargıya varılıyor) dişi cinsellik konusundaki dramatik kuramlarını yaratmak için, titizlikle kendi ruhunun ve hastalarının ruhlarının derinliklerini araştırdı. İlk yazıları Almancaydı, ama 1935'de Amerika'ya geldikten sonra Boston'a yerleşti ve neredeyse hiç güçlük çekmeden güçlü ve açıkça anlaşılır bir İngilizceyle yazmaya başladı. 1944 ve 1945'de bu ülkede basılan iki ciltlik **Psychology of Women** (Kadın Psikolojisi) düşüncelerinin doruğudur. Bu yapıt, 'kadınların yeri mutfaktır' diyen 1950'lerin tutucu görüşünü büyük ölçüde etkiledi.

Deutsch'un, mazoşizmin kadınlığın temel öğesi ve cinsel zevk sağlayan bir durum olduğunu öngören kuramını ergenlik çağımın başında öğrendim. Görüşleri, kadınlara dişilik rollerini «kabul etmeyi» öğretmek amacındaki tüm dergi yazılarında ve herkesin bildiği kitaplarda yer alırdı. O zamandan beri Helene Deutsch benim için, kadınlara karşı olan her şeyin özel bir simgesi olmuştur. Freud'un yaptığı gibi, kadın cinsine ölçülemeyecek boyutlarda, önemli zararlar verdiğine inanıyorum. Ama **Psychology of Women**'in dev bir yapıt olduğunu da söylemek gerekir. **Erkeklerce koşullandırıldığı şekilde**, kadın psikoseksüalitesinin utanç verici temel savlarının acımasız bir tartışması, gözüpek ve öncü bir çalışmadır. Sonuna dek katı bir Freudcu kalan Deutsch kimi zaman olanı, olması gereken yerine koyma yanılgısına düşmüştür ve onun trajedisi de böylelikle bizim trajedimiz de budur.

Deutsch'un, değişmez kadınlık deneyimi olarak ırzına geçilmenin temeldeki doğruluğuna olan inancı, özünde edilgin olan bir kadın için cinsel ilişkinin acı veren bir edim sayılacağı görüşüne dayanmaktadır. Bu tutum, kendisinin ve Freud'un içinde yaşadıkları tutucu dönemle uyum içindedir ve bu psikanaliz öncülerinin özel olarak yaşadıkları cinsellik türünü yansıtıyor olabilir. Deutsch yazılarında, kadınların cinsel ilişkiden duydukları acılara katlandıklarını ve genital açıdan olgunlaşmışlarsa bir ölçüde zevk almayı bile öğrendiklerini, çünkü kadının tarihsel açıdan bir üreme ya da kendi sözleriyle «soyuna hizmet etme» görevi olduğunu açıklıyor. Soyuna hizmet etme görevi baştan sona ve özellikle doğum sancıları ve doğum sırasında, acı dolu bir yükümlülüktür ve bunun uygun biçimde kadının içine işlenmiş mazoşizm duygusuna teslim olmayan, doğru düşünen her insanın kaçınmaya çalışacağı bir görev olduğu açıktır.

Duetsch'un asık yüzlü cinsellik görüşünün ve üremeye dönük sonuçlarının, kendisine birkaç puan kazandıracak kimi doğru yönleri vardır; ama «soyuna hizmet etmesi» için kadınlara yapılan yoğun baskıyı, varılmak istenen amacın kullanılan araçları nasıl doğruladığını anımsıyor ve gebe kalıp doğum yapmak için kadınların acı çekmeye özel bir yatkınlık duyması gerekmediği sonucuna varıyorum.

Ama gelin cinsellik eyleminin kendisine, ya da Helen Deutsch'un bu konuda anlattıklarına geri dönelim. Gerçek Freudcu biçimde hemen klitorisi elden çıkarıyor. O bildiğiniz şeyle karşılaştırınca yetersiz buluyor, vajinayla birlikte ele alındığındaysa, bir kadının acı çekmesine neden olan «fazladan bir doğal bağış» sayıyor. Deutsch vajinanın «fizyolojik yönden belirlenmiş zevk duyumları» na sahip olduğuna inanıyordu (çağdaş fizyologlar bu görüşe katılmazlar) ama klitoristen vajinaya cinsel - üretimsel geçiş'in «hiçbir zaman tümüyle başarıya ulaşmadığı»

nı kabul etmek zorunda kalmıştı. Bu görüşlere dayanarak eylemin kendisini anlatmaya koyulur:

> 'Keşfedilmemiş' vajina, normal, istenilen durumlarda, ırza geçme eylemiyle cinsel zevk duyabilir. 'Irza geçme' derken genç bir kızın gerçekçi olarak, ırza geçme saydığı cinsel eylemi isteyip ondan korkmasını içeren ergenlik çağı düşlerini belirtmek istemiyorum. O düş, daha gerçek, daha yumuşak ama devinimsel güç açısından eşdeğer bir işleme psikolojik açıdan bir hazırlıktır. Bu işlem kendini, erkeğin saldırgan girme ediminde ve vajinanın «zorla ele geçirilmesi» ve cinsel - üretimsel bir alana dönüştürülmesiyle ortaya koyar.

Bu, cinsel edime ilişkin oldukça ilginç bir kuramdır. Deutsch, bu kuramı, «uyarılmak» için erkek cinsel organını bekleyen «tümüyle edilgin bir vajina»nın biyolojisine dayandırdığını söyler. Bu yüzden, kadınlar «zorla ele geçirilmek için derin bir kadınsı gereksinme» duyar. Ama işin bir de şu yönü vardır; «Kadınların sık sık cinsel ilişkide bulunmaktan çekinmeleri bedensel bütünlüklerine zarar gelmesinden duydukları korkuyu belirler.»

Şu alıntı, kitabının başka bir bölümünün başka bir sayfasında yer alır: «Kadınların cinsel ve üreme işlevlerine psikolojik yönden hazırlanmaları tümüyle mazoşist düşüncelere bağlıdır. Bu düşüncelere göre, cinsel ilişki bekaretin yitirilişiyle yakından ilişkilidir, bekaretin yitirilişiyse ırza geçmeyle ve bedene acı vererek girilmesiyle bağlantılıdır... Irza geçme düşü yalnızca gerçeğin abartılmış biçimidir.»

Böylece görülüyor ki, ırza geçme Deutsch'un dramatik cinsel ilişki tanımıdır. Erkek ele geçirmeye çabalar, kadın onun kur yapmasından kaçar ve sonunda erkekçe kazanılıp zorla ele geçirilmelidir. Deutsch, insanın maymunlar üzerinde kurduğu evrimsel üstünlüğü neden göstererek kuramını güçlendirir.

Tüm canlı yaratıklar arasında yalnızca erkeğin, kavrayabilmeye yarayan organik uzantıları nedeniyle, sözcüğün tam anlamıyla ırza geçme başka bir deyişle kadının iradesine karşın cinsel işgal yeteneğine sahiptir.

Ama maymunların da bunda rolü vardır:

Ne zaman çok bilinen film ya da dergilerde kollarında tümüyle savunmasız bir kadın tutan insan biçimindeki bir maymun ya da ayıya benzer güçlü bir erkek yaratığı gösteren gülünç resimlerden görsem, eski düşüncemi anımsarım; ilkel erkek kadını böyle ele geçirmiş ve cinsel isteğine boyun eğdirmiştir.

Deutsch King Kong'u (bu erkek bir efsane kahramanıdır, böyle biri varsa tabii) hem yıkıcı biri, hem de yanlış anlaşılmış bir koruyucu olan tüylü maymun olarak düşünmektedir. Cinsel ilişkinin, özünde erkeklerin bir şiddet eylemi olduğunu ve güçsüz kadınların buna karşı koymayı başaramadığını varsaymaktadır. Çağlar boyunca, «belki de kur yapma ve okşamaların eşliğindeki» güçlü kucaklama ve şiddetle bedene girme eylemi sonunda kadınlar tarafından cinsel zevk sayılmaya başlandı: «Kavrayıcı kolların güçlü kucaklayışı kadının karşı koyuşuyla bir araya gelince kadın bedeninde güçlü zevk duyguları meydana getirdi.»

Maymunlardan kuğulara geçmek için kısa bir yolculuk gerekiyor. Deutsch kanıt olarak, kuğu kılığındaki Zeus tarafından kandırılıp baştan çıkarılan Yunan mitolojisindeki Leda'yı örnek gösteriyor. Kuğu-tanrının tüylü kanatlarıyla Leda'yı sarışını canlılıkla görüntülüyor ve bunun «baştan çıkarıcı erkeğin gücünü, tüm bedeninin üzerinde duymak isteyen kadının gereksinimini» belirlediğini savunuyor. Bunun «canlı türlerinin gelişimine ilişkin bir varsayım» olduğunu kabul ediyor ama tüm deri yüzeyinde

duyulan bir zevk duyusunun yetersiz dişilik organlarından mutlu bir aktarma olabileceğini söylüyor.

Dişi cinselliğine mazoşist niteliğini veren acılı zevk ilkesine dayalı kuramını desteklemek için, Deutsch sık sık «kızlığın yitirilmesindeki acı»sından söz ediyor. Günümüzde bekaret, olması gerektiği gibi, önemsiz görülmeye başladığı için «bekaretin yitirilmesi» sözcüğü bile Victoria çağını çağrıştırıyor. (Hıristiyanlıkla çok ilişkisi olmayan bölgelerde, kızlığa önem verilmediği kültürler her zaman var olmuştur.) Bekaretin yitirilmesi edimi her zaman için erkekler açısından, kadınlar açısından olduğundan daha büyük bir psikolojik önem taşımıştır, çünkü İbrani din adamlarınca İncil'in tesniye kitabında yasallaştırıldığı gibi bekaretin kanıtı evlilik anlaşması için gerekli bir koşuldu. Bir koca, zifaf gecesinde karısının bekaretine son verdiğinde, kendi pragmatik ideolojisine göre artık kendisinin olan el değmemiş bir paketi açıyor, özel mülkiyetine geçiriyordu ve sahip olduğu şeyin önceden dokunulmamış olduğunun somut kanıtını görmek isityordu. Çarşaftaki kan ve kızın acı çığlığı istediği kanıttı. Bekaretin belirtileri (sır veren kan lekeleri) görülmezse, İbrani kızını kötü sonuçlar beklerdi. Genç kız taşlanarak öldürülür ve baba evine leke sürülmüş olurdu. Ama bekaret konusundaki kadınlara özgü pragmatizm bir noktada kendini göstermiş olmalıydı çünkü delilin her zaman yapayı oluşturulabilirdi. Çağlar boyunca günümüze dek gelen birçok öyküde, doruk noktasının öncesinde zifaf gecesi çarşaflara bir parça tavuk kanı damlatan sadık hizmetçilerle kuşkulu annelerden söz edilir.

Benim «bekaretimi yitirmem» öylesine ilginçlikten uzaktı ki (ne kan vardı, ne de acı duymuştum) birlikte olduğum genç adam (okulun güldürü dergisini çıkaran şakacı bir çocuk) bunun **gerçekten** ilk cinsel ilişkim mi olduğunu sordu. Bu beni bir süre tedirgin etti (benim bekletilerimden çok onunkileri ilgi-

lendiriyordu) ama yıllar sonra katıldığım bir bilinçlendirme grubu bir gece bekaret konusunu tartıştığında, orada bulunan sekiz kadından yedisinin ilk cinsel ilişkilerinde hiçbir rahatsızlık duymadıkları ortaya çıktı. Sekizinci kişi çok zor anlar yaşamıştı ve belki de eski çağlardan bu yana olayın niteliğini belirleyen onun benzeri kadınlar olmuştu. Büyük değer biçilen kızlık zarı zamanla küçülmüş bir zar olarak hızla yok mu olmaktadır. Yoksa koruyucu görevi her zaman abartılmış mıdır? Ben ikinci kuramdan yanayım. Kadını mülkiyetten sayan görüş yok olup, bekaret önemini yitirdikçe, «bekaretin yitirilmesinin verdiği acılar» da moda olmaktan çıkıyor, adet kramplarından doğum sancılarına uzanan, kadınlara özgü tüm jinekolojik acılar da ortadan kalkıyor diyebiliriz. Ya da daha kesin bir anlatımla, çağdaş çaba, acıyı kadının payına düşen temel duygu olarak alçak gönüllüllükle kabul etmek yerine, azaltmak, denetlemek ve önemini hafifletmek doğrultusundadır denilebilir.

Kadının geçerli ve temel tutumunun «bir bütün olarak erkeklere ve yaşama karşı edilgin - mazoşistçe davranması» olduğunu kanıtlamak için Deutsch, genç kızların düş alemlerinin bilinçli ya da bilinçsiz ırza geçme düşünceleriyle dolu olduğunu ileri sürer. Irza geçme düşleri çokluk bilinçaltı düzeyinde kalır, diye yazar; ama «içeriklerini gösterdikleri» yer uykudaki düşlerdir:

> Uykudaki düşlerde ırza geçme simgeseldir: Elinde bıçak bulunan korkunç, işkenceci erkek, pencereyi kırarak içeri giren soyguncu, özel değeri olan bir eşyayı çalan hırsız, genç kızların uykudaki düşlerinde ne sık ortaya çıkan tiplerdir. Bunlar zevk yerine korkuyla ilişkilidir ve bu nedenle erkeklerin ergenlik çağı düşlerinden ayrılır.

Bildiğimiz gibi kız ve kadınların düşman ve kaba erkeklerden korkmalarını gerektiren nesnel ne-

denler vardır; soyguncu, yankesici, ırz düşmanını saymazsak, nedensiz, duygusuz katili ürkünç bulmakta nesnel nedenler vardır ve bu durum haklı olarak düşlerde ifadesini bulabilir. Kısa süre önce, gazetelerdeki bir dizi sokak hırsızlığı öyküsü ve kötü rastlantı kurbanı dostların ilk elden anlattıklarından sonra; düşümde nasıl biri olduğunu göremediğim bir genç tarafından izlenerek para cüzdanım elimde, sokaklarda hızla koştuğumu gördüm. (Ondan kurtuldum) Evet, bu düş, para cüzdanımın ortaya çıkmayan saklı cinselliğimi simgelediği bir ırza geçme öyküsü, ya da para cüzdanımın yine para cüzdanı anlamına geldiği, kent sokaklarındaki hırsızlıkların gerçek tehlikesinden doğan açık bir korku düşü olabilirdi.

Gerçek yaşama ait olası durumların cinsel simgeler yerine konduğu Freudcu düş yorumu, hiç kuşkusuz kişinin güvensizlik duygusunu artırabilir. Yıllar önce düşümde, apartman daireme çıktığımı ve tam kapıyı açmak üzereyken gölgelerin arasından bir erkeğin çıkarak bana çekiçle vurduğunu görmüştüm. Günün geçerli Freudcu psikolojisiyle dolu olduğumdan, Adlerci analistim o ayın kirasını ödemediğimi ve ev sahibinden bir uyarı mektubu aldığımı benden öğreninceye dek bu düşün erkekler ve cinsellik karşısında duyduğum umutsuz korkunun belirtisi olduğuna inanmıştım.

Genç kızların düşlerinin ırza geçme simgeleriyle dolup taştığı görüşünde olan yalnız Deutsch değildi. Çalışma arkadaşlarının kadınların doğasında mazoşizm olduğu konusundaki yanlış görüşlerini düzeltmek için öylesine çok çaba gösteren, gözüpek Karen Horney de bu düşünceye takıldı. Dr. Horney, Dr. Deutsch'a Dr. Deutsch da Dr. Horney'e pek aldırmıyordu. Freudcu yıldız kümesinin en parlak kadınları, biri Boston'da öbürü New York'da yerleşmiş, karşıtlık içindeki görüşlerini açıklama çabasıyla korkunç bir dipnotu savaşına girişmişlerdi. Tutucu psikanalizden kesin biçimde ayrılan Horney, kadınlardaki ma-

zoşizmin, kadın biyolojisinin doğal ve kaçınılmaz bir sonucu olmak yerine toplum tarafından verilen ve yüreklendirilen bir nevroz belirtisi olduğunu savunuyordu. Yine de Horney, düşlerin cinsel yorumunu tümüyle benimseyecek kadar Freudcu solun etkisindeydi.

Horney genç kızların değişik görünümler altında ırzına geçilme düşleri kurmalarının «içgüdüsel» olduğuna inanıyordu ve değişik görünümler listesi Deutsch'unkinden daha uzundu: «Pencere ya da kapılardan zorla içeri giren katiller; ellerinde tabanca, öldürmekle korkutan erkekler; bir yerin içinde gezinen, uçan ya da koşan hayvanlar (örneğin, yılanlar, fareler, böcekler); bıçaklanmış kadınlar ya da hayvanlar; ya bir istasyon ya da tünele giren trenler.» Horney'nin ırza geçme düşleri konusundaki kalıcı düşüncesi 1933'de çıkan bir yazısında dile getirildi. «The Denial of the Vagina» (Vajinanın Yadsınması) adındaki bu yazı düşlerin «gerçek cinsel edim üzerine içgüdüsel bilgileri ortaya çıkardığı»nı tartışıyordu.

Deutsch açısından ırza geçme düşleri kadının doğasında var olan mazoşizmin kanıtıydı, ama ırza geçme düşleri Horney açısından vajinanın öneminin kanıtından başka bir şey değildi. Horney gibi sağduyulu bir kadının böylesine ters bir duruma nasıl düştüğünü araştırmak gerekir. Horney gücünü ve mesleğindeki bütünlüğünü, Freud'un kadınlarda penis kıskançlığı bulunduğu konusundaki kuramını çürütmeye adadı. Ama penise verdiği abartılmış önem nedeniyle ustaya doğrudan karşı çıkmak yerine, vajinayı eşit düzeyde bir yere çıkarmak istedi. Vajinanın önemi konusundaki seferberliğinde, tüm klitorise ait duyumları ve ergenlik öncesi çağdaki kızlarda görülen kendi doyurmaya dönük dürtüleri bir kenara itmek durumunda kaldı, çünkü çocukluğun önemli dönemlerinde vajinanın uykuda kalması, ya da Deutsch'e göre farkına bile varılmaması yerinde olmazdı. Bir genç kızın ırza geçmeyi simgeleyen rüyası vajinal cinsel-

liğin gerçek bir doğrulanması, erken bir belirtisi olarak yorumlanabilirdi:

> Başka bir deyişle, ergenliğe özgü ırza geçme korkusu ve küçük kızların çocukluklarındaki kuşkuları vajinanın duyumlarına (ya da bu duyumlardan çıkan içgüdüsel dürtülere) dayanır, ve bu da bedenin o bölümüne bir şeylerin girmesi gerektiğini belirler.

Zavallı Helene! Zavallı Karen! Zavallı bizler! Freud'un en akıllı ve aynı zamanda karşıtı kadın öğrencileri, oldukça değişik nedenlerle, genç kızların düşlerindeki bilinçaltı ırza tecavüz simgeleri konusunda böylece aynı düşüncede birleşmişlerdir. «Anna O.» adıyla tanıdığımız Alman feministi Bertha Pappenheim'in diyebileceği gibi, «Çok yazık!»

Freudcuların bizlere söylediği gibi genç kızların düşlerini dolduran bilinçaltı ırza tecavüz düşleriyle kimi kadınların kuşku götürmez biçimde kafalarında kurdukları, bilerek ve uyanıkken düşünülen cinsel yönden saptırılmış bilinçli ırza geçme düşlerini birbirinden ayırmak önemlidir ve bu konuyu bundan sonraki birkaç sayfada tartışmak istiyorum. Bilinçaltı ırza tecavüz düşüne inanmak, tüm kadınlarda doğal bir ırza geçme isteği olduğuna inanıldığını gösterir. bu, günümüz Freudcu analistinin ve Freud yöntemlerini izleyen kriminologlarının sürdürdükleri yanlış bir varsayımdır. Horney ve Deutsch bildirdikleri ve yorumladıkları istenmeyen düşlerin kuşku ve korku dolu olduklarını anlıyorlardı, ama yine de bu ürkünç düşlerin, ya mazoşizmin hizmetinde ya da vajinal cinselliğin hizmetinde doğal ve sağlıklı bir kadınlığın olağan durumu olduğunu ileri sürüyorlardı. Freudcu ırza geçme düşü kuramının tüm yükünü yalnızca Deutsch ve Horney'in omuzlarına yığmayı düşünmüyorum; Freud'un birçok erkek öğrencisi (Rado, Abraham Fenichel) daha az yetkeyle benzer görüşler geliştirdiler. Ama çok zeki kadınların kendi

cinsiyetlerine ödün verdirmeleri özel bir duygusal değer taşır. Kuşkusuz öbür türlü düşünüp kabul edilmiş psikanalitik çevrenin içinde kalamazlardı; yalnızca erkekler benimsenmiş öğretilere karşı çıkabilirdi; ama bu gerçek onları tümüyle bağışlatmaz.

BİLİNÇLİ IRZA GEÇME DÜŞÜ

Kadınların doğasına özgü ırza tecavüz düşlerini; günümüz kriminoloji, psikoloji ve hukuk alanlarındaki düşünüş biçiminin kaynaklarına inmek ve erkeklere özgü ırza geçme düşünün karşıtı, çarpıtılmış bir benzeri ama hiçbir zaman eşiti olmayan kadınların bilinçli ırza tecavüz hayalini araştırmaya hazırlık olması amacıyla inceledim.

Irzına geçilmesi düşü kadınlarda, erkeklerin yarattığı bir buz dağı niteliğindedir. Feminizmle yok edilebilir. Ama önce bu düşün boyutlarının nerelere vardığını öğrenmeliyiz.

Erkeklerin cinsel düşleri yaygın kültürde çok açık biçimde yer alır. Dişi cinsel düşlerde çok değişik bir konudur. Özgür bırakabilsek ortaya çıkacak olan cinsel hayalleri araştırır, bulur ve ortaya koyabilirdik, ama buna izin verilmemiştir. Bunun yerine biz kadınların cinsel düşleri, kendi düşlerini geçerli kılmak için hevesle çalışan erkeklerce pirinç bir tepside bize sunulmuştur. Bilerek gerçekleştirilen bu kültürel dengesizlik sonucunda çoğu kadının iş cinselliğe gelince yetersiz bir düş dünyası olduğunu sanıyorum. Gerçek seçme hakları olmadığından kadınlar ya erkeklerin uygun gördükleri cinsel düşlere boyun eğmiş ya da geniş ölçüde hiç düş kuramayacak durumda kalmıştır. Erkeklerce tanımlanan düşleri benimseyen kadınlar bundan büyük rahatsızlık duymaktadır; bunun çok geçerli bir nedeni vardır. İlk olarak Helene Deutsch'un söyleyeceği gibi bu düşlerin içeriği kaçınılmaz biçimde mazoşisttir.

Kadınların kaçta kaçı cinsellik üzerine hayal kurar? Açıkçası bunu bilmiyorum ve varsayımda bulunmak da istemiyorum. Kadınların cinsel düşlerinin doğası ve yaygınlığını araştıran bir tek nesnel çalışma bilmiyorum. Kinsey bu konuya girmemiştir; şimdilik Masters ve Johnson da bu konuda çalışmamıştır. Kadınlara yakıştırılan bazı yaygın cinsel düşlerin gerçekten bir kadın kafasının ya da sağlıklı bir kadın kafasının ürünleri oldukları görüşüne kesinlikle karşıyım. Bu noktada, «Pauline Reage» tarafından yazılan (birçok erkek bu takma adın gerçek bir kadın adını gizlediğini düşünmekten hoşlanmaktadır) **The Story of O (O'nun Hikayesi)** adlı yazarı bilinmeyen, ağzı bozuk porno klasiğini düşünüyorum. **The Story of O,** ürkütücü kamçılar, ipler, zincirler ve demir bekaret kemeri çeşitleriyle, acıdan zevk duyulan mazoşizmin doruk noktasını simgeler. O'yu ilk kez, okul yatakhanesinde elden ele dolaşırken okudum. Anımsadığıma göre o hafta yıl sonu sınavları vardı ve ilgimi başka yere çekecek bir şey arıyordum. Kitabı kapamadan önce neredeyse kusacaktım. Birkaç yıl önce, bir televizyon haber şebekesi için çalışırken gazeteci ve yazar bir arkadaşım üsteleyerek aynı kitabı bana verdi ve kadın cinselliğinin rastladığı «en doğru, en derin öyküsünü» içerdiğini söyledi. O'yu ve öyküsünü ikinci kez reddettiğimde öylesine kibar davrandığım için şimdi üzgünüm.

Cinselliğin tanımlarını erkekler denetlediği için, kadınların payına yetersiz seçme olasılıkları düştü. Ya erkeklerin bizler için hazırladıkları türde edilgin mazoşistçe düşlerle eğleniyor ve uyarılıyoruz, ya da bu paketlenmiş düşleri sağlıksızdır diyerek yadsıyor ve kimi zaman düşsüz kalıyor, kimi zamansa daha özel, daha özgün, daha az zararlı düşler kurmaya çalışıyoruz. Bence düşlerin cinselliğin tadına varılmasında rolü vardır, ama topluma karşı koyup kendine özgü, sömürüye dayanmayan, sadomazoşizmden uzak, kaba gücün yönetmediği düşsel atılımı gerçekleştiren

kadın çok azdır. Bu nedenle, mazoşist düş kurma rolüne karşı çıkan birçok kadının, cinsel yönden bazı şeyler yitirmemiz karşılığında, tüm cinsel düş itilimlerine karşı çıktığına inanıyorum.

Erkeklerin ırza geçme ideolojisi (istilacının kitle psikolojisi) karşısında bunun benzeri bir dişi kurban psikolojisinin ortaya çıkmamasına olanak yoktu. En aşırı halinde bu kadınlara özgü psikoseksüalite ırza geçme düşüne dayanır. Başka bir deyişle, kadınlar cinsellik üzerine düş kurduklarında, bu düşler genellikle erkek koşullandırmasının ürünleridir ve başka türlü olamaz.

Son yıllarda kadınlara özgü düşler olarak sunulan erkeklere özgü düşlerin iki aşırı örneği, **Deep Throat** (Derin Boğaz) ve **The Devil in Miss Jones** (Bayan Jones'un içindeki Şeytan) adındaki porno filmleriydi, ve bu filmleri beğendiğini söyleyen birkaç kadın tanıdığımı yadsıyamam. Ama ben bu kadar açıkça değersiz eserlerden söz etmiyorum; erkeği cinsel kahraman sayan olağan filmlerle kitapları erkeklerin düşlerini etkilediği ölçüde, ne yazık ki kadınların da kurdukları düşleri etkileyen yapıtları kastediyorum.

Bir kadının temel erotik düşünün, kültürel koşullandırma sonucunda, ırzına geçilmesini içerdiğini ileri sürmek istemiyorum. Irza tecavüz, edilgenlikten ölüme uzanan mazoşistçe bir ölçeğin sonuna yakın bir yerde duran, gözle görülür bir işarettir yalnızca. Ve bu tartışmayı belirli erotik düşlerle sınırlamak istemiyorum. Gündemde olan her kadının cinselliği, kişiliği ve erkekler gözündeki çekiciliği konusundaki tutumudur.

Erkeklerin ırza geçme düşünü ilk tanımlayan olduğuna göre, bir kez daha Helene Deutsch'un yazılarından alıntı yapıyorum:

> Bilinçli mazoşist ırza geçme düşleri kaçınılmaz olarak erotiktir, çünkü mastürbasyonla iliş-

kilidir. Üreme organlarına simgesel düşlerden nitelik açısından daha az yöneliktir ve dövülmeyle aşağılanmayı içerirler; gerçekten, üreme organlarının kendileri çok az rastlanacak biçimde şiddete hedef olur. Başka durumlarda, düşler daha az acımasızdır ve kızın istemini etkisiz kılmanın yanısıra saldırının kendisi erotik öğeyi oluşturur. Sık sık düş iki sahneye ayrılır: İlki, mazoşist eylemi içerir, cinsel gerilimi sağlar, ikincisi, aşk eylemini içerir, sevilmenin ve istenmenin tüm zevklerini sağlar. Bu düşler mastürbasyondan vazgeçildiğinde yok olur ve dolaysız cinsellikten kopmuş erotik tutkulara dönüşürler. Mazoşist eğilim artık aşık olunan kişiye (çoğunlukla kimliği bilinmez) duyulan acı verici istek ve onun yüzünden acı çekme arzusunda kendini, ortaya koyar.... Birçok kadın bu mazoşistçe düşleri ileri yaşlarına dek yaşar.

Yukarıdaki paragrafta görülen öğreti ve algı karışımı, ne denli çok okusam beni yine de şaşırtıyor. Bilinçli ırza geçme düşü kadının doğasındaki mazoşizmin kanıtı olarak sunuluyor; mastürbasyon ise «bırakılması gereken» ergenlik dönemi aşaması olarak görülüyor. Düşüncesindeki bu katılıklara karşın Deutsch kadınlara özgü ırza geçme düşünün kolay bir konu olmadığını algılıyor: *Kimileri için iradenin ırzına* geçilmesi erotik öğeyi oluşturuyor; başkaları içinse bedensel saldırı ya da ussal aşağılanmaya katlanmak aşk ve sevginin kabulüne başlangıç oluşturmakta. Bu birbirinden çok değişik tepki dizileri, Deutsch'a en önemli etkenin, tek tip tepkinin **bulunmayışı** olduğu konusunda ipucu vermiş olabilirdi. Her iki tepki dizisinin de, ya da ırza geçme düşlerinden yararlanma biçimlerinin, kendi cinselliklerini erkek cinselliği bağlamında bulma girişimindeki genç kızların olduğu kadar büyük yaştaki kadınların da acınacak çabalarını belirlediğini söyleyebilirim. Erkek cinselliğinin, erkeksi güç dürtüsünün parçası olarak nasıl

işlediğini gördük. Kadınların bu çabaları, cinsel açmazlarının en önemli noktasıdır. (*)

Burada bir kez daha, sekiz yaşındayken Nazilerin güçlerinin doruğunda oldukları dönemde kurduğum toplama kampı hayalini, güzel ve edilgin bir halde yerde yatışımı dile getirerek, Viva'nın özyaşam

(*) Karen Horney, kadın doğasına özgü ırza tecavüz rüyası öğretisine bağlı kalırken, bilinçli ırza geçme düşü konusunda Deutsch'dan ayrılır. «**The Problem of of Female Masochism**» (Dişi Mazoşizm Sorunu) adlı yazısında şunları söyler: «Irza geçme olasılığı... kadınlarda, saldırıya uğrama, yenilme ve yaralanma düşlerine yol açabilir.» Ve şu düşünceyi ileri sürer; «Toplumumuzda, herhangi bir kadının, yalnızca toplumun etkisiyle mazoşistlikten bir ölçüde kurtulabilmesi güç bir şeydir.» Kadınların erkeklere olan ekonomik bağımlılıklarının duygusal bağımlılıklar yaratması kadınları daha aşağı düzeyde gören toplumsal değerler, kadınların «yalnızca duygusal bağlar kurabildikleri aile yaşamı, din ve hayır işleri gibi alanlar»la sınırlı tutulmaları ve «bireysel genişleme ve cinsellik için tüm çıkışların kapanması» gibi «kültürel bileşimler»in belirlediği olguların ötesinde, Horney şu sonuca varıyor: «Belirtilen (mazoşist) nitelikleri taşıyan kadınları erkekler daha sık seçiyor. Bunun anlamı şudur: kadınların erotik olanakları, «gerçek doğa»larını oluşturan imgeye uymalarına dayanır.» Daha sonra, kadınlara özgü dört «anatomik - fizyolojik etkeni sıralayarak bunların mazoşist olgunun gelişmesini sağlayacak ortamı hazırlayabileceklerini ve kadınlara özgü mazoşist rolün duygusal açıdan benimsenmesini pekiştireceğini söylüyor. Bu sıralamada, sözü edilmiş olan «ırza geçme olasılığı»na ek olarak, özetle şunları ileri sürer: Erkeklerin fiziksel yönden kadınlardan daha güçlü olması; kadınların adet durumu, bekaretlerinin bozulması ve çocuk doğurmaları, ve «cinsel ilişkideki biyolojik farklılaşmalar». Horney'in bu görüşleri 1935'de yayınlandı. Günümüz feministlerinin görüşleriyle bağdaşmaz değildi. Ama bizler Horney'in bu sıralamasını kesin ve kaçınılmaz olarak görmüyoruz.

öyküsünü anlatan romanı **Superstar**'daki bir çocukluk düşünü benimkine eşlik etmesi için sunuyorum:

> Çırılçıplak, bir asker karyolasına bağlanmıştım... bu mekanizmanın içinde, tavana yakın bir yerde dikey olarak duvara asılı duruyordum. Aynı karyolaların içinde asılı duran birçok başka küçük kız daha vardı, hepsi aynı yükseklikte ve aynı dikey durumda asılıydı. Sonra oda birden gri elbiseli adamlarla doluyordu. Hepsinin saçları kırlaşmıştı, gözlükleri, beyaz gömlekleri ve kravatları vardı. Oda tümüyle dolunca, adamlar hepsi birden yukarıya bakıyordu.

Viva, roman kişisinin her gece yeniden kurmak için akşam duasını yarım bırakmasına neden olan bu erotik düşün II. Dünya Savaşından birkaç yıl sonra ortaya çıktığını özellikle belirtiyor. Bu dönemde, kendisinin ve kız kardeşlerinin aile doktorunun saldırısına uğradıklarını da bildiriyor. Kurduğu düşte dile geldiği gibi, teşhircilik ve edilgin mazoşizm Viva'nın «superstar» meslek yaşamının başlangıç aşamasını belirliyor.

Ünlü erkeklerle arkadaşlık eden, incelemeci ve yazar Anais Nin, kendi «öznel» dişiliğini inceleme işini yaşam boyu sürdürmüş ve 1937 yazında günlüğüne şunları yazmıştır:

> Kimileyin sokakta ya da kahvede, bir erkeğin «kadın simsarı» yüzü, dizlerine dek çizmeleri olan iri bir emekçi, vahşi bir katilin başı beni büyüler. Belirsiz bir ilgi, duyumsal bir korku titremesi geçiririm. İçimdeki dişi titrer ve büyülenir. Yalnızca bir saniye için, sırtından bıçaklanmayı bekleyen bir fahişe olurum. Kuşku ve sıkıntı duyarım, kapana kıstırılmış gibi olurum. Özgür olduğumu unuturum. Bu bilinçaltı bir ilkellik midir acaba? Saldırgan gücü, erkeklerin kabalığını duyma isteği midir? Belki de ırzına geçilmesi kadına özgü bir gereksinim, gizli ero-

tik bir gereksinimdir. Kendimi bu saldırgan görüntülerden kurtarıp, uyanmalıyım.

Bu düşüncelerin ne kadarının Nin'e ait, ne kadarının eski akıl hocası Otto Rank'in sözlerinin yinelenmesi olduğu anlaşılamaz. Üç yıl önce zorba Rank, Nin'e, incelediği kadınlardan çoğunun "sahip olunmak, yenilmek istediklerini, kadınların erkeğin gücüne boyun eğdiği eski ilkel sevişme biçimlerini yeniden yaşamak ister gibi davrandıklarını, daha soyut bir durumda ele geçirildiklerini duymak için yenilmekten hoşlandıklarını" söylemiş ve Nin de bu sözleri olduğu gibi kağıda dökmüştür.

Sylvia Plath'in, **Daddy** ve **Lady Lazarus** şiirlerinde, bir Nazi erkeğine duyduğu ölümcül ilgi («Panzerli adam, panzerli adam, Ah, sen—») bu tartışmayla ilişkili. Benden üç yaş büyük ve protestan olan Plath'in de genç kızlığında çocukluğuma giren toplama kampı kurbanlarıyla özdeşlik kurduğu anlaşılıyor: «Pekala bir Yahudi olabileceğimi düşünüyorum... Belki bende biraz Yahudilik var.» Plath'in kurbanla özdeşleşmesi yaşamı boyunca sürdü; bundan kurtulamadı. **Daddy** şiirine göre, «Siyahlar içinde **Meinkampf** görünüşlü bir adam işkence aletlerini seven» onu kendine eş seçti, acı dolu inancı duygusallıkla şu satırlarda dile geldi:

Her kadın hayrandır bir Faşiste,
Yüze inen çizmeye, vahşi
Vahşi yüreğine senin gibi bir vahşinin

Sylvia Plath otuz bir yaşında kendi canına kıydı. («Ölmek/Bir sanattır, başka her şey gibi./Bunu özellikle iyi yapıyorum.») Helene Deutsch'un diyebileceği gibi, «gerçeklikle uyum sağlayacaksa» bir kadın için gerekli olan «belirli ölçüde mazoşizm» haddini aşmıştı.

Efsane ve dilden dile aktarılan geçmişle ilgili bilgiler yoluyla tarih, kendini bedensel saldırıya karşı

başarıyla savunan kadını değil, ama savaşım verirken vahşice öldürülen güzel kadını mitleştirir. Bizlere, en iyi kadın kahramanın, ölü bir kahraman olduğu öğretilir, çünkü fiziksel yengi sonucundaki utku, kadınca davranışla bağdaşmayan erkeklere özgü bir ayrıcalıktır. Yaşamından vazgeçmesinin bir kadının bütünlük ve onurunun en kusursuz ifadesi olduğunu öğreniriz böylece.

Cinsel çağrışımlar uyandıracak biçimde vahşice bir ölüme kurban giden kadını kahraman durumuna yükseltme, Tevrat'taki Yahudilik inançlarına yabancı, Hıristiyanlığa özgü bir kavramdır. Kadın, ya da erkek, din şehitlerini konu alan meseller, bütünleşmemiş ataerkil düzenin ürünleri olan, bedensel utkular kazanan/güçlü kadınların görüldüğü İbranilerin pragmatik Tevrat'ında kesinlikle bulunmaz. **Judith'in Kitabı**'nı anımsayalım. Göz kamaştırıcı bir dul olarak betimlenen Judith, Holofernes'i çadırında öldürmek için bilinçli olarak bedensel saldırı tehlikesini göze aldı. Yalnızca erkeğin başını kesip zarar görmeden kurtulmakla kalmadı ama halkını askeri bir utkuya ulaştırdı. Judith'in öyküsü küçük kızlar açısından öğretici olmasına karşın, bu kadın kahraman, herhangi bir ataerkil yönetimin kendinde olduğu sırada, ileri sürmek isteyeceği örnek davranışlar sunan biri değildi. Judith ve kitabı, Kutsal kitabın dışında bırakılmış ve yetkisi onaylanmamış olan Apokrifa'nın en arkadaki bölümlerinde yer alır.

Eski Roma'nın daha önce yaşamış bir kadın kahramanı, daha kabul edilebilir bir kalıba göre yaratılmıştır. O da bir anlamda, halkını özgürlüğe kavuşturmakta yardımcı olmuştur. Diktatörün oğlu Sekstus Tarkinyus tarafından ırzına geçilen namuslu Lükresya kocasını utandırmak yerine kendi canına kıydı ve böylece ürkütücü Tarkinleri kentlerinden atmaları için Romalıları yüreklendirdi. Böylelikle Roma Cumhuriyeti kuruldu. Lükresya'nın ırzına geçilmesi (ya da Shakespeare'in adlandırdığı gibi Lükres) ata-

erkil davranış biçimlerine Judith'in yengisinden daha iyi hizmet ediyordu, ama her iki örnek de —kendi canına kıyma ya da aklını kullanıp düşmanının kafasını kesme eylemi— Hıristiyanlığın bu dindar kadınlardan bekledikleriyle tam olarak bağdaşmıyordu.

Gerçekten de Aziz Augustine, İ.S. beşinci yüzyılda, Lükresya'nın intihar eylemini, «aşırı ölçüde onuruna düşkün» bir kadının davranışı, diye nitelendirerek zekice kınadı.

> Bir kadın, kendi gönül rızası olmadan, başkasının günahıyla zorlanarak ırzına geçilmişse, kendini isteyerek ölümle cezalandırması için hiçbir neden yoktur. (Aziz bu düşünceyi **City of God (Tanrının Kenti)** adlı yapıtında dile getirir.) Kendini öldürmesi.... namusuna verdiği büyük önem yerine, utanç duyma zayıflığının sonucuydu.... Katıksız vicdanını dünyanın gözü önünde sergileyemediği için düşüncelerinin kanıtı olarak cezasını sergilemesi gerektiğini düşündü. Başka birinin kendisine zorla yaptıklarına sabırla boyun eğdiğinde işbirlikçilikle suçlanacağı düşüncesi karşısında yüzü kızarıyordu.

Augustine, bu kurnazca açıklamasıyla bir taşla iki kuş vurmuş oldu. Hıristiyanların hiçbir durumda kendi canlarına kıyma yetkilerinin olmadığını tartışıyor ve inançsız kimselere karşı canına kıyma yolunu seçmeyen, Gotlarca ırzına geçilmiş Hıristiyan kadınlarının davranışını «evli kadınların, evliliğe hazır genç kızların ve dinsel uğraşlar içindeki kadınların ırzına geçilmesi olayı» karşısındaki davranışlarını savunuyordu:

> Kadınlar kendilerine böyle davranıldığında, başkalarının suçunun acısını kendilerinden çıkarmadılar. Utanç içinde kendi canlarına kıyarak suça suç eklemediler, çünkü düşman şehvet içinde ırzlarına geçerek onlara kıymıştı. Lekesizliklerinin onurunu içlerinde, vicdanlarının ifade-

si olarak taşıyorlar. Tanrı'nın gözünde buna sahipler ve daha başka bir şey istemiyorlar. Gerçekte onlar için yapacak başka bir şey yok...

Başka bir büyük Katolik düşünür, ortodoks ve skolastik Aquinas, **Summa Theologiae**'sinin «ikinci bölümünün ikinci bölümünde» ırza geçme konusuna birkaç sıkıcı satır ayırmıştır. Tartışmasının kısalığı, Aquinas (ve öbür Kilise babaları) açısından, «şiddet öğesi»nin evrensel düzende ne denli önemsiz bir yeri olduğunu kanıtlar görünür. Evliliğin dışındaki tüm cinsel ilişkiler Tanrı katında ölümcül bir suçta zina demekti ve bu yüzden mantıkçıya düşen iş, tinsel ağırlık yönünden bu suçun bir sıralamaya sokulmasıydı. Aquinas'ın sıralaması şöyleydi:

> Eşine haksızlık yaparak gerçekleştirilen zina her şeyden önce şehvet düşkünlüğü günahlarından sayılır. Açıklamayı sürdürmek gerekirse, çocuklarının babasının yönetimindeki bir kadını (başka bir deyişle evli bir kadını) kötüye kullanmak, koruyucusunun yönetimi altındaki bir kadını (başka bir deyişle bir bakireyi) kötüye kullanmaktan daha büyük bir suçtur ve bunun sonucunda zina iğfalden daha kötüdür. Her ikisi de zorbalıkla daha da ağırlaşır ve böylece bir bakirenin ırzına geçmek onu iğfal etmekten, evli bir kadının ırzına geçmek onunla izna yapmaktan daha kötüdür.

Yukarıdaki alıntıdan anlaşıldığına göre Aquinas'a özgü akıl yürütme, evli bir kadının ırzına geçilmesini bir bakirenin ırzına geçilmesinden daha kötü bulmaktadır. Buna karşın, yaklaşık üçüncü yüzyıldan ve Roma imparatoru Diyoklesyan'ın Hıristiyanlara yaptığı baskılardan başlayarak Kilise açıkca bir bakire rolünü canlandırmaya başladı. Bu örneğin iki önemli öğretisi, el değilmemişlik ve inancın savunulması, tek bir korkunç yok olma eyleminde birleşiyordu. Kısa yaşamlarının lekesizliği kadar korkunç ölüm biçimleri nedeniyle

de azizeliğe yükseltilen Agnes, Agatha, Lucia, Philomela Susanna ve başkaları Katolik geleneğinde bakire din şehitleri olarak onurlandırıldı.

En koyu Katolikler için bile bu trajik bakirelerin öykülerini birbirinden ayrı tutmak güç bir işti. Her biri güzeldi ve iyi bir ailenin kızıydı, her biri zorlama bir cinsel ilişki ya da putperest br inançsızla evlendirilmek yerine şehitliği seçmişti ve her biri Hıristiyanlık inancıyla bakireliğini korumak için acımasız bir ölüme boyun eğdi. Aralarında en ünlü bakire, din şehidi Azize Agnes on iki yaşında bir çocuktu. «Zorbalığın» olağan cezalandırma yönteminin bir parçası olarak çırılçıplak, bir randevu evine atılmıştı, ama bir mucize sonucu onuru korunmuştu. Bekareti bozulmadan küçük Agnes'in kafası uçuruldu.

Agnes, Katolik kızlarının dinsel eğitiminde bedensel saflığın baş azizesi durumundadır ama 1950'de tartışma konusu olan bir kızkardeş edindi. Maria Goretti (1890-1902)'nin azizeliğe yükseltilmesi ile Roma Kilisesi bakire din şehidi kavramını şaşırtıcı biçimde güncelleştirdi. Maria Goretti güçlükle anımsanan dinsel bir zorbalığın efsaneleşmiş kurbanı değildi; yirminci yüzyıl İtalyasında bir ırza geçme girişimi sırasında öldürülmüştü.

On bir yaşında bir köylü kızı olan Maria Goretti, Alessandro Serenelli adındaki yirmi yaşında bir çiftlik işçisi tarafından on dört yerinden bıçaklanmış ve «Hayır, hayır, Alessandro, Tanrıya karşı geliyorsun,» diyerek karşı koymuştu. Kilisenin gözünde Maria'nın azizeliğinin kanıtı Maria'nın Serenelli'nin darbelerine karşı çıkmak için el kaldırmamış ama tüm gücünü erdemini korumaya yöneltmiş olmasıydı. Dahası, ölmeden önce, üzüntü içindeki annesinin yaptığı gibi, saldırganı bağışlamıştı.

Maria Goretti, günaha karşı koyması nedeniyle azizeliğe yükseltildi. Kilise yasalarının diline göre Goretti, genelde inancın korunmasını buyuran Hıristiyanlığın kurallarının savunulması sırasında öldü. Bu,

din şehitliği tarihinde daha önce görülmeyen bir gelişmeydi, dinsel olduğu denli politik gizlerin de içine gömülmüştü. Maria'nın kutsallığı tartışılmaya başlandığında, bir yüzyıl önce aynı koşullarda öldürülen Bavyeralı bir kızı kimi Alman Katolikleri azizeliğe kabul ettirmeye çalışıyordu, ama Maria kolayca onun yerini aldı. Maria'dan yana olan etkenlerden biri İtalyan şovenizmiydi ama başka etkenler de vardı. Özgün bakire din şehitlerine benzemeyen Maria Goretti yoksul bir köylü çocuğuydu, Vatikan'ın savaş sonrası, politik çalkantı içindeki Avrupasında çalışan sınıfların inancını pekiştirmek çabasında bunun önemli rolü vardı. Ama şaşılacak bir biçimde, temel etken ırzına geçtiği söylenen kişinin örnek davranışıydı.

Alessandro Serenelli amaçlarını sonuna dek gerçekleştirmiş olsaydı, kilise yasaları açısından Maria'nın ölümü gereksiz bir edim sayılırdı. Ama Serenelli amacından vazgeçmekten daha çoğunu yaptı. Duruşmasında ve daha sonraki kilise soruşturmasında, kurbanını öldürmeden önce boyun eğmesi için ona her olasılığı tanıdığını açıkladı. Hapis cezasının altıncı yılında hiçbir üzüntü duymayan katil hücresinde Maria'nın hayalini gördü (Maria ona beyazlar içinde elinde çiçeklerle göründü) ve tövbekâr oldu. Yirmi yedi yıl cezaevinde kalıp salıverilmesinden sonra Serenelli Maria'nın annesine giderek özür diledi. Yaşamının geri kalan bölümünü, Maria'nın kutsal inancına kendini adayarak, Kapuçin Manastırında bahçıvan olarak geçirdi. Gazetelerde çıkan yazılarda Serenelli'nin, Maria'nın azizelik mertebesine yükseltildiğinin Papa tarafından açıklanmasında St. Peter kilisesine geldiği söylendiyse de bu sonradan yalandı.

II. Dünya Savaşı'nın uzun günlerinde binlerce kadın istila ordularının saldırısına uğramıştı, ama bu deneyimin Maria'nın azizeliğiyle ilgisi varsa bu ilgi dile getirilmemiştir. Papa XII. Pius Maria'yı 1947'de kutsadığını ilan edince, Kilise'nin bir ırza geçme girişiminin bakire kurbanına gösterdiği önceden eşi gö-

rülmeyen bu ilgiyi başka nedenlerle açıkladı. Maria Goretti'ye ikinci bir Azize Agnes diyerek, kadın namusunun filmler, basın, moda ve Komünist gençlik örgütlerince yozlaştırılmasını kınama olanağından yararlandı. Kendine uygun düşen bir belirsizlikle, «günümüzde, kadınlar ciddi sonuçlar yaratacak biçimde askerlik hizmetine bile sokulmuştur,» dedi. Kadın ahlakının bozulması karşısında, Hıristiyanlık erdemini ölüme dek savunan ve saldırganı tövbekar yapan Maria Goretti'nin parıldayan örneği vardı. Kadınlık rolünün daha eksiksiz bir ifadesi olabilir miydi?

Maria Goretti üç yıllık süre içinde azize ilan edildi. Maria'nınki, çağdaş Kilise tarihinin günlük kayıtlarında yer alan en hızlı azizeliğe terfiydi ve böyle bir olay için bir araya gelen en büyük kalabalık tarafından St. Peter Meydanı'nda izlendi. Dayanıklı ve gürbüz küçük köylü kızının kısa yaşamı boyunca hiç resmi çekilmemişti; dul kalmış annesi bu gibi aşırı harcamalar yapamayacak denli yoksuldu, ama ikon yaratıcıları yılmak bilmedi. Azize Maria Goretti ölümünden sonra ülküselleştirilerek, göğsünün üzerine elindeki inci çiçeklerini bastıran ince, narin bir güzel olarak canlandırıldı. Her zaman görüldüğü gibi, Coulson'un azizler kitabında «olağanüstü güzellikte» diye belirtildi. (*)

Katolik Kilisesi, erkek günahının çarmıhında can veren namuslu kadın din şehidini uyulması gereken bir örnek durumuna getirmekte yalnız değildi. 1648 Şımelnitski ayaklanmalarında kadınların ırzlarına geçilmesi, ölümden daha kötü bir yazgıdan kurtulmak için vahşice öldürülmeyi yeğleyen ya da kendilerini

(*) Son zamanlarda, Maria Goretti'nin kendi kategorisindeki tek azize olarak kalmayacağı belirtisi ortaya çıkmıştır. 1972'de Papa VI. Paul, Vatikan yakınındaki bir hastanede çalışan otuz yaşındaki rahibe Agostina Pietrantoni'yi azize ilan etti. Rahibe Pietrantoni, 1894'de, eski bir hastasının ırza geçme girişimi'nden sonra bıçaklanarak öldürülmüştü.

köprülerden atan «güzel Yahudi kızları»nın efsaneleşmiş öykülerinde dile geldi. Bir şarkıda anılan, yaygın bir Yunan efsanesine göre bir köyün tüm kadınları, istilacılardan kurtulmak için kendilerini bir tepeden aşağıya attı.

II. Dünya Savaşı, tanrı tanımaz Rusya'da bile tümüyle yepyeni bir bakire din şehitleri tapınağı oluşturdu. Kitap olarak bastırılan ünlü bir Rus propaganda örneği, genç bir Amerikalı mühendisle nişanlı bakire öğretmen yoldaş Genia Demianova'nın öyküsünü anlatır. Genia istilacı Nazi askerlerinin saldırısına uğrayıp işkence gördü ama söylentiye göre Moskova'daki Üçüncü Garnizon Hastanesinin ruh sağlığı koğuşunda öyküsünü yazacak kadar uzun süre yaşadı. Londra'da basılan kitabın baş sayfasında şu yazı göze çarpıyordu: «Bu kitap genç bir öğretmenin ırzına geçilmesinin belgesel anlatımıdır, aslında, tüm bir Rus köyünün, Ağustos 1941'de Almanlarca ırzına geçilmesinin öyküsüdür.» Kısa bir girişte şu uyarı yer alıyor: «Tankına bin Jimmy, sen ve tüm öbür Jimmyler, Tommyler ve Ivanlar ve o Töton canavarlarını tümüyle yok edene dek o tankları durdurmayın ki böyle korkunç olaylar yeryüzünde bir daha görülmesin.»

Olaya karışanların sayısının çokluğu nedeniyle Yoldaş Genia'dan daha acıklı bir şiir 1943'de Amerikan Yahudilerinin çıkardığı bir dergide yayınlandı, bu şiirin, Krakova'daki Beth Jakob Yüksek Okulunun Nazilerce geneleve dönüştürüleceğini duyan doksan üç kızın son sözleri olduğu söyleniyordu.

Krakova'daki doksan üç Yahudi kız, fahişelikten kaçınmak için kendi canlarına kıydı mı? Amerikalı Jimmy'yle nişanlı bir Yoldaş Genia var mıydı? II. Dünya Savaşı'nda, olağan yaşantının parçası olarak görülen ırza saldırı ve zorla fahişeliğin kanıtları oraya buraya dağılmış belgelerle saptanmıştı, ama burada düzeltmeye çalıştığım bir dengesizlik içinde, tarihçilerin çoğu bu belgeleri görmezlikten gelmiştir. Erkek zorbalığından çok daha etkileyici olan bir şey varsa, o da

güzelliği, namusu ve ölümüyle esin kaynağı olan bakire şehit efsanesiydi.

GÜZEL KURBAN

Kadınların işlevlerini yerine getirirken sırtlarında taşıdıkları ruhsal yük bir sürü delilin ortaya koyduğu gibi erkeklerin gözündeki çekiciliğimizin kurban rolündeki becerimizle doğrudan ilintili olduğunu öngören köklü inançla tartılır. Bir kadının bir erkeği elde edip elinde tutması için oynaması gereken basit bir oyun değildir bu; ayakta kalan yaralı rolünün yaşam boyu sürecek bir uygulamasıdır.

Güzel kurban rolünün oynanması, «Ağladığın zaman çok güzel oluyorsun,» gibi basmakalıp sözler, ya da birçok erkeğin öylesine kadınca ve çekici bulduklarını söylediği, teknik konulardaki yapay yetersizliğin ötesinde bir şeydir. Bu olay cinselliğimizin çekirdeğine dek iner. Bir önceki paragrafta «elde edip elinde tutmak» sözlerini özellikle bilerek kullandım, çünkü aldatmacayı belirlemektedirler. Erkekler kadınları elde etmezler; kazanırlar ve bir kadının en büyük çekiciliği kazanılmaya değer bir ödül olma yeteneğinde yatar. Bir savaş ganimeti olarak değer taşır.

Zorla sahip olunan bir savaş ganimetini oynamak için çok hazırlık gereklidir ve yol üzerindeki birçok işaret levhasını görmemiş olabileceğimiz düşünülerek bizlere yoğun bir eğitim sağlanır. Birkaç yıl önce köpek sahipleri arasında bir gelenek vardı, köpeklerine yere yuvarlanıp ölü numarası yapmaları öğretiliyordu ama artık bu modanın geçtiğini sanıyorum. Havlama ve ısırma yetisine sahip bir hayvan üzerinde kurulan böylesi bir üstünlük kimi insanlara büyük ölçüde doyum sağlamış olmalı, köpek içinse, belki de sevgi ve yiyeceğin karşılığında katlanılan geçici bir rahatsızlıktı. Güçlü kadının erkeği hadım ettiği konusundaki Freudcu uyarının, uysal ev köpeğin sahibindeki benlik (ego) gereksinimi gibi bir şeyden kaynaklandığını dü-

şünmüşümdür hep. Güçsüzlük rolünü sürdüren kadının bu uyarıya boyun eğdiğinde sevgi ve yiyecek için «yere yuvarlandığını» söylemek haksızlık mı olur?

Bir kez, baş kadın oyuncularında ne gibi nitelikler aradığı sorulan film yönetmeni Alfred Hitchcock'la yapılan bir konuşmayı okumuştum. Hitchcock hepsinin bir tek ortak niteliğe, belirli bir incinebilirliğe sahip olduklarını söyledi. Bu konuşmayı ilk okuyuşumda, şaşkınlık duydum, çünkü Janet Leigh ve Grace Kelly gibi çok değişik yıldızları överken 'incinebilirlik' sözünü kullanmak aklıma gelmezdi ve dahası, başka kadınların değerini ölçen bir kadın açısından incinebilirlik bana göre büyük bir erdem sayılmazdı.

Kadın şair Adrienne Rich şu dizeyi yazmıştır: «Bu zorbaların dilidir.» Erkeklere özgü anlambilime kısaca değinmek için Rich'in sözlerini ödünç alıyorum. «İncinebilir»in sözlük anlamı «yaralanma ya da zarar görmeye açık, ya da saldırıya uğrayabilirlik» biçiminde. «İncinebilir»in karşıtı «zorla ele geçirilmez» ya da «içine girilemez» olabilir. Gebelikle sonuçlanabilen cinsellik ediminin işleyiş biçimi erkeklerin «içine girme» dedikleri şeyle gerçekleştirilir. Oysa «içine girme» erkeğin yaptığı eylemi betimler. Feminist Barbara Mehrhof, cinsellik ve dil kadınların elinde olsaydı, aynı edimin «çevresine kuşatma» olarak adlandırılabileceğini önerir; bu öneri dünyanın benimsemeye henüz hazır olmadığı devrimci bir kavramdır. (Konudan biraz ayrılacak olursak; Augustine'in zamanında «utanılacak organlar» anlamındaki 'pudenda' sözcüğü hem kadın hem de erkek organlarını betimlerken günümüzde yalnızca kadın cinsel organları için kullanılmaktadır.)

Demek ki Hitchcock'un bir bildiği vardı. Baş kadın oyuncuları ortak bir «duyarlığa» sahip değildi: Sahip oldukları «incinebilirlikti». Mağdur olabilecek ya da «sahip olunabilecek» duygusunu verebiliyorlardı. Ve bence Hitchcock kendi mesleğindekilerin çoğu adına konuşuyordu. Hollywood'un düş makinasının

efendileri kadın kahramanlarını kendi cinsel düşlerine uyacak biçimde seçiyordu ve onların düşleri bizim dişi gerçekliğimizin açısından önemli dersler oluşturdu. 1950 ve 60'larda, istek uyandıran kadının beyaz perdedeki görüntüsü giderek artan biçimde, güzel ve incinebilir çocuksu kadın kimliğine dönüştü. Güçlülük, kahramanlık, yılmazlık ve orta yaş olgunluğu, atını batan güneşe doğru sürüp gözden kaybolan erkeklere özgüydü. Kadınlar açısından, incinebilirlik ayrılmaz biçimde cinsel yönden çekici olmakla ilintiliydi, karamsar Ava Gardner'dan aşırı ince Mia Farrow'a değin aynı şey geçerliydi.(*) Bu basmakalıp kişiliğin dışında kalan birkaç görkemli kadın, canlı 1940'lardan kalma Joan Crawford ve Bette Davis gibileri, hoşa gitmeyen «aşırı şirret» karakter rollerinin dışında iş bulamıyordu.

Hollywood tanrıçaları zarar görmeye açık olmakla kalmayıp, sık sık kendi kendilerine de zarar veriyorlardı. **The Goddess** (Tanrıça) adlı bir film tam anlamıyla bu noktayı belirtir.

Yaşamın sanata ürkütücü ölçülerde öykündüğü beyaz perdede zaman zaman yer alan; kendini yıkıma sürükleyen cinsellik ilahesi, kültürümüzün güçlü bir simgesini oluşturmuş, kurbanlık sanatında gözkamaştırıcı bir ders sunmuştur. Bu kadının boşanması, çocuk düşürmesi, alkol ve uyuşturucularla savaşımı, canına kıyması ya da canına kıyma girişimi, yaygın iletişim araçları yoluyla bizlere, gözboyayıcı bir trajedi, kamunun tüketimi için cicili bicili haberler olarak yansıtılır.

En ünlü ve üzerinde en çok durulan örnek, kendisinden yararlanıldığı ve kötüye kullanıldığı acıklı geçmişi birçok yaşam öyküsü, oyun ve tabloda yaşatı-

(*) 1970'lerin en ünlü filmlerinden Love Story (Aşk Hikayesi) belki de bu akımın baş yapıtıydı. Olayların örgüsü canlılık dolu, güzel bir kızın zamansız ölümü çevresinde geliştirilmişti. Bu film Time dergisince «Romantizme Dönüş» olarak nitelendirildi.

lan Marilyn Monroe'dur. Daha eski bir dönemde, aynı rolün örneklerini veren Jeanne Eagels ve Jean Harlow vardı. Hedy Lamarr ve Betty Hutton'un şanssızlık öyküleri ve Brigitte Bardot, Susan Hayward, Jennifer Jones ve Lana Turner'ın yaşamlarında dönüm noktası sayılan olaylar zaman zaman gazetelerde karşımıza çıkar. Çok sayıda yıldızın zamansız ölümleri, (kimi kendi canına kıymıştır, kimi bir kaza sonucu, çoğunluk araba ya da uçak kazalarında ve kimi zaman da alkol ve uyku hapları yüzünden ölmüşlerdir) bir arada ele alınınca göz kamaştırıcı bir yıkım modeli oluşturur: Judy Garland, Jayne Mansfield, Veronica Lake, François Dorleac, Carole Landis, Carole Lombard, Linda Darnell, Gail Russell, Marie McDonald, Margaret Sullivan, Diana Barrymore, Dorothy Dandridge, Pier Angeli, Inger Stevens, vb. Çok az kadın sözünü ettiklerimin başarı ve ününe ulaşabilir, ama anlaşılması güç bir biçimde, onların trajik ölümleri yaşamlarındaki başarılarından daha canlı görünür.

Gerçek yaşamın oyuncularıyla sinemanın ürünleri arasındaki çizgi bulanıktır. Bir kadının gerçek yaşam öyküsünü anlatan az sayıda film çoğunluk bir felâketler listesidir: Helene Morgan'ın yaşam öyküsü, Jeanne Eagels'ın yaşam öyküsü, Lillian Roth'un yaşam öyküsü, Grace Moore'un yaşam öyküsü, Billie Holiday'in yaşam öyküsü ve sinema endüstrisinin kendi konularıyla beslenmesinin en kötü örnekleri olan, Jean Harlow'un yaşam öyküsünden esinlenmiş olarak, art arda çıkan iki film. Bu kadınların birçoğu şarkıcı olarak ün yapmıştır. Blues müziğinin doğası ve incinebilirliğin gereği karmaşık nedenler yüzünden, Billie Holiday'den Janis Joplin'e dek kadın şarkıcılar en kötü yazgıya sahip olanlardır. Dolu dolu, renkli bir yaşam sürdürmüş olmasına karşın efsaneleşen, Bessie Smith'in **ölümü** olmuştur.

Çocukluk günlerime dönüp, ilkokulda ezberlemem gereken «zorunlu» şiirleri anımsıyorum. Sınıftaki küçük oğlanlar (tanrı kabilesine bereket versin) Abou

ben Adhem'in kahramanlık üzerine ahlak dersi veren şiirini ezbere okurlardı, ya da aralarından çok azının canını kurtarabildiği Hafif Süvari Alayı'nın Saldırısını okuyarak övünürlerdi. Ama ben hep kadınlık imgeleri aradığımdan, Poe ile birlikte güzel Annabel Lee'nin ölümüne üzülür, yine güzel olan Lenore adına acı çekerdim. En küçük bir ilgi karşısında Longfellow'un saygın bir baladı olan **The Wreck of the Hesperus** (Hesperus'un Enkazı) şiirinin yirmi yedi kıtasının tümünü ezbere okumaya kalkışırdım. Bu şiirde kaptanın mavi gözlü kızı korkunç bir fırtına sırasında gemi direğine bağlanır, ertesi sabah, yine direğe bağlı olarak, güzel ve ölü kız kıyıya vurmuş bulunur. Sonraları ergenlik çağımda, Schiller ve Maxwell Anderson'un trajik oyunlarında, Kraliçe Elizabeth'e karşı giriştiği savaşta İskoç kraliçesi Mary'ye gösterilen yakınlık karşısında şaşkınlık duyduğumu ve sonunda baş **kaldırdığımı** anımsıyorum. Mary bir kuleye kapatılmış ve kafası uçurulmuştu; Elizabeth savaşı kazanmış ve yaşamını sürdürmüştü. Ama tarihin akışına karşıt biçimde romantik bir görkemle taçlandırılan, bedensel olarak ufak tefek gösterilen ve özenle kadınsılaştırılan, kibirli Mary'ydi.

Kişi gerçekleri bilmese, kadınların ölüme erkeklerden daha yatkın oldukları sonucuna varabilirdi. Ama doğru olan bunun karşıtıdır. Kadınlar erkeklerden daha uzun yaşar, daha az ölümcül kazalara uğrar, daha az korkunç ölümlere kurban gider ve kendi canına kıyma konusunda bire üç oranında erkekler ileridedir. Ama yine de, hiç değişmeyen, güzel ve istek uyandırıcı kadın imgesi, ölüm döşeğindeki son nefesinde öksüren Camille, tavanarasındaki odasında veremden ölen Mimi, kalbi kırıldığı için canına kıyan Madam Butterfly, arenanın dışında bıçaklanarak öldürülen Carmen, kulesine kilitlenen üzgün genç kız, Boticelli'nin mahzun bakışlı Venüs'ü, mutsuz bir aşk yaşamı olan Hollywood'un kara gözlüklü yıldız adayı, yirmi yedisinde yaşamdan ayrılan uluslararası mankendir; bu listenin sonu yoktur.

«ESKİ ŞOV YILDIZI SARIŞIN OTEL ODASINDA ÖLÜ BULUNDU»

Trajik güzellik ile cinsel çekicilik arasındaki kavramsal bağlantı çok önce yapay biçimde oluşturulmuştu, ama günümüz kültüründe kadınların çoğu kez kurban, binde bir kazanan olarak gösterildiği kitaplar, filmler, tanınmış şarkılar ve televizyon dizileri yoluyla sürekli kılınmaktadır. Janis Joplin'in en etkileyici şarkılarından birinde **Women is Losers** (Kadınlar Kaybeder) dizesi yinelenmekteydi; ve Bob Dylan dokunaklı bir aşk şarkısını **Sad-Eyed Lady of the Lowland** (Ovaların Mahzun Bakışlı Hanımı)na söyler. Televizyonun demirbaşları, doktor, avukat ve özel dedektif filmlerinde, (İngiliz yapımı **The Avengers** / Tatlı ve Sert'deki öncü Emma Peel örneğinin dışında) yakışıklı erkekler kahraman, güzel kadınlarsa hastalık ya da cinayetin kurbanları, kimi zaman da değişiklik olsun diye suçlunun işbirlikçileri olarak gösterilir. İşin en ilginç yanı, yıkım içindeki gözkamaştırıcılık kavramının günlük renkli basının sayfalarında desteklenmesidir. Bu gazetelerde ırza geçme ve özellikle de ırza geçme cinayetleri, gazeteciliğin eski ustalarının en parlak yazı örnekleriyle sunulur.

Suç geçerli haberdir, ırza tecavüz de izlenmesi ve yazılması gereken bir olaydır. Irza tecavüzün gazetelerin satışını artırdığı açıktır, yoksa bazen olduğu gibi ırza geçme öyküleri baş sayfalarda yer almazdı. Ama renkli basının ırza geçme konusunu işleyişi, sade ve gerçekçi haber bildiriminden daha karmaşıktır. **New York Daily News** gibi bir resimli büyük kent gazetesinin ele alacağı ırza geçme öyküsü özellikle seçilmiş bir olaydır ve belirli gözkamaştırıcı öğelerle pekiştirilmiş, akıllıca kullanılmış, uyarıcı betimlemelerle desteklendirilmiştir. Bu, erkek düşlerine uygun, ürkünç ve «seksi» duruma getirilmiş bir ırza geçme öyküsüdür. Çoğunluk, gazetenin önemli ilk bir iki sayfasında kadınlar üzerine çıkan tek haberdir.

Burada bol resimli gazetelerden söz ettiğimi belirtmeliyim. İlk olarak 1971'de gazetelerin ırza geçme haberlerini işleyişini araştırmaya başladığımda, ırza geçme olayının ele alınışının gazeteden gazeteye ve kentten kente ne denli değiştiği karşısında çok şaşırdım. Örneğin, **Washington Post** gazetesi, ırza geçme haberini verirken tutarlı biçimde açıklayıcıydı ve heyecan uyandırıcılıktan uzaktı; bu suçu toplumsal bir sorun olarak ele almakta içten çaba gösteriyordu. Yaşadığım kent olan New York'da ise, **The New York Times** gazetesinde, sanırım bu gazetenin uzun süre tartışılan cinsel tutuculuk politikası nedeniyle, ırza geçme suçuna ilişkin çok az habere rastladım. Times'da ortaya çıkardığım, arka sayfada yer alan kısa haberler, orta sınıftan, hemşire, dansöz ya da öğretmen gibi kişileri ilgilendiriyordu ve olay çoğunluk Central Park'da geçiyordu.(*) Bunun karşıtında, **New York Post** ve **The Daily News** gazeteleri, alaycı bir ifadeyle, bu konuda bir tür altın madeni niteliğindeydi. Gazetelerden kestiğim yazılar ürkütücü bir hızla çoğaldı, ama haberleri kesip dosyalara yerleştirdikçe çok daha ürkütücü olan bir düzenin **farkına vardım. Irz düşma**nının kurbanını geleneksel «cinsel çekicilik» kavramını çarpıcı biçimde bir yana atarak seçtiğini (kurban yetmiş beşinde ve bunamış ya da dişleri protezli ve on ikisinde olabilirdi) bilmeme ve **New York polis istatistikleri** zenci kadınların beyaz kadınlardan daha sık ırza geçme olaylarına kurban gittiklerini göstermesine karşın, resimli gazete başlıklarının en sevilen kurbanının, beyaz, orta sınıftan ve «çekici» olduğunu bulguladım.

Aylar geçtikçe, güncel resimli gazetenin en belirgin örneği olan **New York Daily News** üzerine özel bir

(*) **New York Times**'a haksızlık etmemek gerekirse, 1974'e gelindiğinde kadın hareketinin canlandırdığı yeni bir bakış açısı sayesinde, gazetenin ırza geçme konularını ele alış biçimi gözle görülür biçimde olumluya doğru gelişti.

çalışma yapmaya karar verdim. Bu gazete Amerika'daki tüm gazetelerden daha çok okunuyordu; iki milyondan çok kişi her gün, üç milyondan çok kişi de pazar günleri **Daily News** okuyordu. Bu kişilerin yarısı varsayıma göre kadındı ve başka kadınların yaşamları konusunda okuduklarımız, ya da başka kadınların gazetelere geçme nedenleri ister istemez kendi yaşamımızı ve beklentilerimizi etkiler.

Daily News'un her sabah on beş sente sattığı kadınlık rolü konusundaki sınırlı görüş, 1971 yılı gazetelerinin ön sayfalarının mikrofilmlerini incelemekle geçirdiğim bir hafta boyunca zorla düşünceme yerleşti. Haftanın sonunda gözlerim ağrıyordu, ama çok şey öğrenmiştim. **News**'un ahlaksal görüşü basitti. Yasa ve düzene ve polisler, itfayeciler ve öbür çalışanların örnek olduğu iyi ve dürüst emekçi kesimine «dönüktü». Suçtan çok etkileniyordu ama suçluların cezalandırılmasını istiyordu. Beyaz Saray'daki Amerika'nın ileri gelen ailesine ve politik aristokrasimizin birkaç başka ailesine karşı dokunmazlık tutumu içindeydi. Erkekçe bir bakış açısıyla, kadınlarının suskun ve birbirinin yerini alabilir nitelikte olmasını, bacak ve göğüslerini sergilemesini bekliyordu. Aile erkeğinin bakış açısından, yüksek vergiler konusunda homurdanıyor ve suçsuz kadınlar, çocuklar ya da hayvanlar zarar gördüğünde çileden çıkabiliyordu; ama, yine erkekçe düşündüğünde, kimi zaman kızların başlarına gelenleri hak ettiklerine inanıyordu. (Son zamanlarda siyahlara bakış açısında kararsızlık görülmesine karşın siyahlar için de aynı şeyin geçerli olduğuna inanıyordu ve bu kadınların öğrenmesi gereken, politik güç konusunda bir ahlak dersi niteliği taşıyordu.) **Daily News**'un gözünde, bir kadının haberlere geçmesinin iki kesin yolu olduğunu öğrendim: Ünlü bir politikacı ya da astronotun karısı, ya da bir ırza geçme olayının ya da bir felaketin suçsuz kurbanı olarak görülmek. Üçüncü bir yol kadının kendisinin suç işlemesiydi.

Resimli gazetenin işi haberi eğlendirici bir biçimde sunmaktır, ve haberler çoğunluk erkeklerce yaratılır, çünkü «dışarıdaki gerçek dünya»nın yönetimi, endüstrisi, sporu, serüveni ve suçuyla ilgili olanlar erkeklerdir. Gazeteler erkekler tarafından erkekler için çıkarılır. Kadınlar erkeklerin izinden ayrılmayan eklentilerdir; yalnızca reklam ve kadın sayfaları bizler için hazırlanır. Resimli gazete editörleri, cinselliğin gündelik türlerine gerekli bir baharat olduğu varsayımından yola çıkarak hareket ederler ve onlar erkekler için yazan erkekler olduklarına göre, cinsellik kadınlar demektir. **Daily News**'un değişmez resimli haberlerinden biri, hava hiç göz önünde tutulmadan konan, adsız mayolu güzeldir. Yazın yerel türden olabilir; kışın haber başlığında Miami ya da Avustralya yazısı okunur. Adı verilmiş olsa bile hiçbir önem taşımaz. O bir **hiçkimse**dir, kesinlikle erkeklerin hoşuna gitmesi için oradadır. Kadın okurları rahatsız edici bir örnek oluşturur: Demek, diye düşünürüz, erkeklerin hoşuna giden bu. Bir ırza geçme cinayeti öyküsü de **News**'da cinsellik için sunulur: Demek, diye düşünmek zorunda bırakılırız, çekici kadınların başına bunlar geliyor.

Bir **Daily News** öyküsünün açılış paragrafında ırza geçme cinayetinin kurbanını «çekici» sözcüğüyle betimlemek, öykü formülünün önemli bir bölümüdür. **News** üzerine yaptığım bir yıllık çalışma sırasında bu formülün uygulanmadığı yalnızca iki örneğe rastladım. Bunlardan biri on sekiz yaşındaki bir kurbanın öyküsüydü; öbürü, oturduğum sokakta meydana gelen, çok reklamı yapılmış bir olayın ertesi gününde de izlenen öyküsüydü. Bu olayda, ilk günkü haberde kıza, her zaman olduğu gibi «çekici» denmişti. Ertesi gün olayın gelişmelerini izlemesi için **News** birkaç kadın muhabirinden birini gönderdi. Kurban çekici değildi ve muhabir formülü bozup olduğu gibi yazdı. Burada iki ilginç yan etken görülüyor. **News**'un bir yıllık incelemesi sırasında, gazetenin bir ırza geçme

cinayetini bildirmesi için kadın muhabir gönderdiği tek olayın bu olduğunu öğrendim ve gazetemi aldığım köşedeki gazeteci de öyküde, yadırganacak biçimde «çekici» sıfatının bulunmadığını fark etmişti. Gazeteci bunun ölü kıza karşı belirgin bir kabalık ifadesi olduğunu düşünüyordu.

Ölmüş bir genç kadını betimlemek için «çekici» ya da benzeri etkileyici sıfatların kullanımı başka gerekli bilgilerin yerini doldurmaya yarar. Gerekli türden bilgilerse, iyi bir muhabirin bir erkeği anlattığında yazdıklarını içerir. **News**'un 16 Ocak 1972 tarihli pazar sayısında bir öykünün giriş paragrafından şu bölüm ne demek istediğimi anlatıyor: «EGZOS DUMANI GENÇ ÇİFTİN DÜŞLERİNİ YIKTI... Long Island Üniversitesi ikinci sınıf öğrencisi genç ile evleneceği uzun boylu, esmer güzeli sözlüsü, Valley Stream'deki açıkhava sinemalarından birinde, egzostan çıkan karbon monoksit gazı ile zehirlendi.»

Ölen gencin toplumda bir yeri olduğu bizlere hemen bildirilir: Genç, üniversite ikinci sınıf öğrencisidir. Oysa genç kızın haber açısından değeri şudur: «Gencin, uzun boylu esmer güzeli sözlüsü» olmak. Ancak üçüncü paragrafta, gencin müzik öğrencisi olduğu ve yarım gün kurye olarak çalıştığını öğrendikten sonra kızın da bir kimliği olduğunu öğreniyoruz. O da lise son sınıf öğrencisidir. Ama bu gerçek yerine dış görünümü anlatılır: Böylece öykü daha çok «cinsel çekicilik» kazanır.

Korkunç biçimde ölen kadınlar **Daily News**'da. erkeklerin gözündeki bedensel çekiciliklerini kanıtlar yönde büyük başlıklarla anılır. Yaşarken öyküye konu edilmeye değer görülmezler. Ölümlerinin ürkünçlüğü onları haber açısından değerli kılmıştır, ama bilinmezliklerini gidermemiştir. Kadın kurbanlar özellikle saç renklerine göre nesnelleştirilir ve gözkamaştırıcı hale sokulur, oysa saç renklerinin ölümleriyle en küçük bir ilişkisi olmadığı kesindir.

Bundan yola çıkarak şu habere rastladım: «YA-

TAĞA BAĞLANMIŞ SARIŞIN BOĞULARAK ÖLDÜRÜLDÜ» (6 Temmuz, 1971). Kadının, birinin «ayrı yaşadığı» karısı olduğu bildiriliyordu. İki ay sonra şu haberi buldum: «26 YAŞINDA BİR ESMER VILLAGE' DEKİ BİR APARTMAN KATINDA ÖLÜ BULUNDU» (19 Eylül, 1971) Ölen kız, anne babasının evinden biraz ilerideki bir evde yaşayan çok şişman ve utangaç bir daktilo memuresiydi. Haber olayı böyle yansıtmış olmamasına karşın, kızın boğularak öldürülmesi sıradan bir hırsızlığın rastlantısal sonucu olmalıydı.

Bir kadın kurbanın mesleği, bu iş azıcık da olsa büyüleyici bir anlam taşımadıkça resimli gazetelerin öykülerinin derinliklerinde gömülü kalır. Manken, oyuncu, hostes, dansöz, gösteri sanatçısı, mirasçı ve dul sözcükleri etkilemek için kullanılır. Bu kategorilere sokulabilen kadınlar, habersiz bir günde, ölümleri sayesinde baş sayfaya çıkarılabilir: «ESKİ ŞOV YILDIZI SARIŞIN OTEL ODASINDA ÖLÜ BULUNDU», **News**'un 8 Mart, 1971 sayısında baş sayfada yer aldı. «HOSTES KIZ ÖLÜ BULUNDU» 25 Haziran, 1971' de baş sayfaya geçti ve yine 26 Haziran'da «HOSTESİN KATİLİ YAKALANDI» ile baş sayfada yer aldı. Bu kez, Cornelia Michelle Crilley adındaki kurban gerçekten güzeldi. 1971'de New York kentinin en büyük seks cinayeti kurbanı durumuna geldi. Resmi hem **News**'un hem de **Post**'un baş sayfasında yer aldı ve **Post** üç günlük yazı dizisi boyunca resmi baş sayfasında tuttu. Kızın işi ve yaşadığı çevre, Manhattan'ın zengin Doğu Yakası, resimli gazete yazarlarına bol malzeme sunuyordu. **News** «başka çekici bekar kızların» resimleriyle birlikte, «DOĞU YAKASI - GENÇ KIZLARIN MEKKESİ» gibi başlıklara yer verdi **Post** ise «CORNELIA'NIN CİCİ OYUNCAK DİYARI» ile karşılık verdi. (Cornelia Michelle Crilley, Daniel Ellsberg ve Pentagon Raporları haberi patlayınca baş sayfadan dışarıya itildi. Bu yazıldığında katili bulunamamıştı.)

Güzel bir genç kadının ölümü, kadında güzelliği

öbür niteliklerin üzerinde tutan bir kültürün dışında, sade birinin ölümünden daha üzüntü verici değildir ve daha büyük bir trajedi olamaz. Bir güzelin ölümüne bu denli önem verilmesi sonucunda güzellik kendi yıkımının tohumlarını taşıyor duruma getirilir. **Daily News** gazetesi bilinçli olarak, gözkamaştırıcı bir yıkım miti yaratmak için yola çıkmaz, ama yazı işlerinin politikası, eylemci erkeklerin haberlerini, bunları kadın kurbanların, özellikle de güzel kurbanların çeşni niteliğindeki haberleriyle süsleyerek verme yoluyla işlevini yerine getirir. Böylelikle ırza tecavüzü kadın güzelliğinin neden olduğu bir tutkusal suç sayan efsane inanılırlık kazanır ve kadınlar etki altında bırakılarak, ırzına geçilmiş ve hatta öldürülmüş olmanın güzelliğin belirtisi olduğuna inandırılır. **'Güzel'in güzelliği Hayvansı kişi tarafından onanır: Hepimizin yüzü güzel olmayabilir ama, hepimiz kurban olabiliriz.**

Ocak 1971'den Aralık 1971'e dek, Indira Gandi'nin seçimlerde büyük üstünlük sağladığı ve Golda Meir'in New York'a konuk geldiği bir yılda, **Daily News**'daki kadınlara ilişkin tüm haberler, yalnızca Tricia Nixon'un düğününün dışında, (baş sayfa), felaket, suç ve ırza geçme cinayetlerine dönüktü. «QUEENS'DE BİR ANNE VE BEBEĞİ ÖLDÜRÜLDÜ»... «HAPSE DÜŞEN KADIN MİRASÇI ÖLDÜ... «ALICE BİRİNCİ DERECEDE SUÇLU»... «8 YAŞINDAKİ KAYIP KIZ ÖLÜ BULUNDU»... «BİR KADIN ASANSÖRDE BIÇAKLANARAK ÖLDÜRÜLDÜ»... «DULUN ESRARENGİZ ÖLÜMÜ ARAŞTIRILIYOR». Bu arada, güçlü ve gözüpek erkekler, capcanlı ve soluk alarak, yönetimi yönlendiriyor; suçluları yakalıyor, yangınları söndürüyor, greve karar verip grevleri sonuçlandırıyor, ve **aya gidip** utku sahibi olarak geri geliyorlardı.

İFŞAAT VE İTİRAFLAR: «BANA ZORLA YAPTIRDI»

«26 YAŞINDAKİ ESMER VILLAGE'DEKİ APARTMAN KATINDA ÖLÜ BULUNDU.» Benim sokağımda oturuyordu, ama onu tanımıyordum. İkimiz de köşedeki şekerci dükkanından ve gazete bayiinden alış veriş ediyorduk ve gazeteciden onun çoğu kez bol çeşitli ifşaat dergilerini gözden geçirdiğini öğrendim. Adı Kathy'ydi ve Daily News'daki haberin ikinci günündeki başlıklardan «ÖLDÜRÜLEN KIZIN İÇKİSİ, ERKEKLERLE ARKADAŞLIĞI YOKTU» Kathy okuyordu ve araştırmalarım sırasında bir gün, köşedeki gazeteciden bir aylık ifşaat dergilerini aldığımda, Kathy'nin okuyup yuttuğu, düşlerini besleyip özlemlerini pekiştiren konuların bunlar olduklarını düşündüm.

Aşk itiraflarının yer aldığı dergileri kim ciddiye alır? Kuşkusuz bunları çıkaran yazı işleri müdürleri, yazın eleştirmenleri ya da kültür tarihçilerimiz değil. Ne de toplumbilimciler ve psikologlar bu konuyla ilgilenir. Frederic Wertham'ın, kültürümüzdeki şiddet öğesi ve çocuklar üzerindeki etkilerini araştıran. **Seduction of the Innocent,** (Suçsuzların Baştan çıkarılması) adlı ünlü çalışması, resimli romanı ciddi ve tartışmalı bir yere çıkardı, ama hiç kimse, aşk, itiraf ve sinema dergileri endüstrisinin aşırı duyarlı genç kadınlar üzerindeki etkilerini araştırmadı.(*) Bu dergileri kim ciddiye alır ki? Yalnızca, her

(*) Dr. Werthman 1954'de, «Resimli romanlar, her türden. cinsellik korkuları uyandırır...» diye yazdı. Kapağında Tom Miks resimli bir Western öyküsünde, elleri arkasından iple bağlı bir kız resmi on altı kez karşımıza çıkar. Her biri öbüründen daha çok cinsel çağrışımlar uyandıran pozlarında yüz ifadesi bu durumdan hoşlandığını belirtir. Psikiyatrik açıdan bakıldığında bu, bir sadistin kendi kendini doyurma düşlerinden başka bir şey değildir ve erkek çocuklar üzerinde buna koşut bir etkisi vardır. Kızlar açısından ve kendilerini kızın yerine koyan erkek çocuklar açısından bu, mazoşist düşlere bir başlangıç olabilir.

ay bu dergileri okuyan, çoğunluk aşağı ekonomik sınıflardan, lise ya da daha aşağı düzeyde bir eğitim görmüş, ve istatistiklerin gösterdiğine göre ırza saldırının en sık rastlanan kurbanları olan milyonlarca kız ve kadın.

Gazete bayilerinde on iki ile on beş arası ifşaat dergisi yer alıyor ve bunların her biri en azından çeyrek milyon satıyor. İfşaat dergisi düşkünleri çoğunlukla ayda bir dergiden daha çoğunu okuyor ve sayıları dokuzu bulan okuyucusu, dergi paramparça olana dek onu elden ele geçirerek paylaşıyor. Bu konudaki bir derginin birden çok kimse tarafından okunması olayı genellikle öbür tür dergilerde olduğundan daha sık görülüyor. Dergilerin geniş okur kitlelerine sahip olduğu Güney ve Güneybatı'da okurların yüzde kırkının siyah olduğu sanılıyor. İfşaat dergilerinin sadık alıcıları on milyonun üzerindeki kız ve kadından oluşuyor, ama arada bir okuyanların sayısı bunun iki katına ulaşabilir. Bir satış araştırmasına göre, kapaklarında kaba güce değinen («BANA ZORLA YAPTIRDI» gibi) yazılar bulunan dergiler en çok satıyor. (*)

(*) Bir dizi ifşaat dergisinde editör yardımcılığı yaptığımdan, bu alandaki ilk elden bilgilerime dayanarak konuşuyorum. Çalıştığım yayınevi aynı zamanda bir dizi erkek dergisi de çıkarıyordu, ve editörlük çalışmalarına ayırdığımız zamanı buna göre ayarlıyorduk. İtirafların, kötü yola düşen kızların acı dolu öykülerinin tersine, erkeklerin dergileri soyluluk ve gözüpeklik formülünü, tehlikeli hayvanlar ve tatlı kadınlara karşı kazanılan süpermene özgü utkuları pazarlıyordu. Her iki dergi dizisinin kapak düzeni aydınlatıcıydı. Kadınların itirafları değişmez biçimde, suç ve/ve ya pişmanlık belirten tek satırlık yazıların kalabalığı arasından gizlice bakan genç bir kadını gösteriyordu. Erkek dergilerinin kapakları değişken biçimde, çokluk Nazi üniforması içindeki şeytansı bir doktor, bağlı ve ağzı kapatılmış bir kıza enjeksiyon iğnesini batıracakken kahraman kurtarıcının gelişini, ya da bir

Köşedeki gazetecime gittiğimde aldığım ifşaat dergileri Şubat ya da Mart 1972 tarihliydi. Her biri ırza geçme, ırza geçme girişimi, ya da ırza geçme düşünün öyküsünü yayınlıyordu. Bütünüyle ele alındıklarında, çoğunlukla kadın kurbanın suçlandığı, ama yaşamındaki erkeğin (koca, erkek arkadaş ya da ırz düşmanı) karmaşık duygular içinde, ilgiye gereksinim duyan biri olarak belirdiği bir boyun eğme felsefesini savunuyorlardı. İtiraf formülüne sımsıkı bağlı kalarak kadın kahraman için ırza geçme hiç bitmeyen yeni bir erkek arkadaş arayışında ya da kocasıyla ilişkilerini iyileştirmede olumlu yönde bir işlevi yerine getiriyordu. İşte birkaç kısa özet.

«BİR ÇETENİN SALDIRISINA UĞRADIM» (**Yaşanmış Olayların İtirafları,** Mart). Kapak yazıları şöyleydi: «Kendime eğlence arıyordum ve beni kimsenin durdurmasına için vermeyecektim. İşte çevredeki en sert çetelerden birine böyle yakalandım.» Kendini beğenmiş Dory, sürekli birlikte olduğu erkek arkadaşı Perry'den sıkılmıştır. Perry Dory'ye, «Çok konuşuyorsun. Erkekler hazırcevap kadınları sevmezler,» diyordu. Bir iddia üzerine Dory bir serseri çetesinin toplandığı kulübe girer ve neredeyse çete tarafından ırzına geçilir. «Gözleri karardıktan» sonra kendine geldiğinde, sert ifadeli bir polis üzerine eğilmektedir. Çete bir ıslahevine gönderilir, ama Dory şu itirafı yapar, «Gerçekte kendimi biraz suçlu buluyordum.» Son paragrafta Dory şunları söyler: «Başka kızların anımsayacağını umduğum bir ders edindim. Bela aradığın zaman, benim yaptığım gibi, aradığını bulacağından emin olabilirsin. Bu işten ırzıma geçilmeden kurtulduğuma ve bu dikbaşlılığım ve çok bilmişliğimle yaşa-

---

orman hayvanı, çokluk kara bir panter, yerde yatan isterik bir sarışını pençesine almışken kızı kurtarmaya gelen haki giysileri içindeki beyaz avcıyı gösteriyordu. Patronumun söylediğine göre bu kapak ırklararası ırza saldırıyı simgeliyordu.

mımın yıkılmadığına şükrediyorum.» Bekareti kurtulan Dory sadık Perry'ye döner ve «olgunlaşır».

«CİNSEL SAPIKLAR HEP BENİM GİBİ KIZLARA TAKILIR» (**Modern Aşk**, Mart). Kapak yazısı şöyle: «Rastlantısal olmayacak kadar sık meydana gelen olay.» Susan teşhirciler tarafından rahatsız edilmektedir. Bir psikanaliz grubuna katılır ve sorununu açıklar. Grubun önderi olan psikolog, Susan'ın erkeklere işaretler gönderdiğini, çünkü içinde cinselliğe karşı bir korku olduğunu önerir. Susan birden, bilinçdışı erkeklere baktığını fark eder. Gruptaki genç erkeklerden biri olan Chuck ile yeni bir ilişkiye girer.

«HİÇ KİMSENİN BENİMKİLER GİBİ IRZA GEÇME DÜŞLERİ OLMADIĞINI SANIRDIM» (**Gerçek İtiraflar**, Şubat). Betty Jo gündüzleri ırza tecavüz düşleri kurmaktadır ve hamile kalmak istememektedir. İri yarı bir erkek olan kocası Jack çok nazik bir aşıktır. «Yumuşaklığı beni düş kırıklığına uğrattı,» der Betty Jo. «Ben kaba gücün etkisiyle kendimden geçmek istiyordum.» Karı koca bir papaza başvurur ve Betty Jo'nun düşlerinin doğal olduğunu öğrenirler. Papaz bir doktora başvurmalarını önerir, doktor onları şuna inandırır: «Irza geçme kadınların kurdukları olağan düşlerdendir ve bu yüzden film ve kitaplarda bu kadar sık ortaya çıkar. Bu düşleri kuran kadınların çoğu, kendilerine kötü davranılması ya da canlarının yanması anlamında ırzlarına geçilmesini istemez. Bir erkek tarafından yönetilmek ve etki altına alınmaktan hoşlanır.» Böylece güveni yerine gelen Jack itirafta bulundu: «Benim de kendi cinsel düşlerim var. Her şeyiyle bana karşı koyan bir kadınla sevişmek gibi... Bir kadını zorlamak düşüncesi beni heyecanlandırıyor. Onu dövmek istediğimi söylemiyorum, ama o ne isterse istesin benim dediklerimin olacağını göstermek istiyorum.» Betty Jo ve Jack evde «ırza tecavüz oyunları» denemeyi kararlaştırır. Jack ilk kez denediğinde, Betty Jo diyaframını takmadığı gerekçesiyle karşı çıkar; hamile kalabilecektir. Jack

«kaba güç»le diretir. Betty Jo şunları anlatır, «Onun kesin gücü ve erkekliği karşısında boyun eğip, etkisine girmek zorundaydım. Bu durum, o güne dek yalnızca düşünü kurduğum heyecanları yaşamakta şimdiye dek hiç olmadığı biçimde kendimi özgür duymamı sağlıyordu.» Betty Jo son paragrafta şimdi iki çocukları olduğunu söylüyor.

«BUNU ONA BEN YAPTIRDIM» (Gerçek İtiraflar, Şubat) Kapak yazısı şöyle: «Ne tür kızların ırzına geçilir? Hangi erkekler ırz düşmanıdır? Yanıtı hemen verebileceğinizi sanıyorsunuz. Ama bu öyküyü okuduktan sonra, yanıldığınızı görebilirsiniz.» Indianalı sıkılgan bir kız olan Helen, New York'da gittiği bir bekarlar kulübünde, «hoş bir yüzü ve iri kahverengi gözleri olan» eski denizci Danny ile tanışır. Danny'nin zevkine uymayan, çok titiz ve düzenli bir görünüşü vardır ve Danny ona aldırmaz. Onuru kırılmış halde bardan ayrılan Helen «New York'un hiçbir sokağının karanlık bastıktan sonra yalnız bir kız açısından güvenceli olmadığını» bilir. Birkaç gece sonra, Danny'i elinden kaçırmamakta kararlı kulübe döner. Helen çok sokulgan davranır ve Danny bir fincan kahve içmeğe Helen'ın evine gelir. Öpüşürler, ama birden iş ciddileşir; «Danny, ben-» «Kapa çeneni.» Sonra, «Zorla üzerime abandığında boğazımdan boğuk bir ses yükseldi.» Danny onun ırzına geçer ve çıkıp gider. Kan ve acı içindeki Helen sendeleyerek ayağa kalkıp bir kız arkadaşına telefon eder. Kız arkadaşı polis çağırmak ister, ama Helen karşı çıkar. Hastaneye de gitmemektedir. Arkadaşının apartımanında oturan genç bir stajyer doktor çağırılır. Genç stajyer Helen'a birkaç günlük dinlenmeden sonra iyileşeceğini söyler. Helen'ın arkadaşı polisi çağırmakta üstelemektedir ama Helen düşüncesinden vazgeçmez. Olanlar onun suçudur. «Başka hangi kız böylesine aptalca davranabilirdi? Bir yabancıyı gece yarısı evine çağırıp kendisiyle sevişmesine izin verir ve sonra da durmasını bekleyebilirdi?» Birkaç gün sonra pişmanlık içindeki

Danny Helen'a «doktor parası» olarak 50 dolar gönderir. Daha sonra Helen'ı telefonla arar, özür dileyerek tedavi için içkiyi bıraktığını söyler. Helen ile Danny artık birlikte olmaktadır: «Kötü günlerimizde, yavaş yavaş düzelen kötü günlerde birbirimize yardımcı oluyoruz.»

«BİR IRZ DÜŞMANININ ÇOCUĞUNU DOĞURMAK İÇİN SEVDİĞİM ADAMDAN VAZGEÇTİM» (**Gerçek Aşk**, Şubat) Karen'in, devlet akıl hastanesinden kaçan bir hasta tarafından ırzına geçilir. Ailesi çevredekilerin «alay edeceklerinden» korkar ve böylece Karen'in annesi gazetecilere kurbanın kendisi olduğunu söyler. Ama Karen hamile olduğunu öğrenir. Kürtajı serbest bırakan bir yasa olmasına karşın Karen ırz düşmanının çocuğunu doğurmaya karar verir, çocuk geri zekalı doğar. Erkek arkadaşı Neal onu istemez, ama yeni erkek arkadaşı Mark anlayışlıdır. Kapak yazısı: «Bir kadın günahsız ilk yavrusunu unutabilir mi?»

«HAMİLEYKEN IRZIMA GEÇİLDİ VE KOCAMA SÖYLEMİYORUM» (**Kişisel Aşk Serüvenleri**, Mart) Kapak yazısı şöyle: «Saldırganın kimliğini bildirmem daha korkunç şiddet olaylarına yol açar.» Öğretmen yardımcısı olan hamile Cathy'nin sınıfında ırzına geçilir. O gece çocuğunu düşürür, Cathy şerife ve kocası Burt'e ırza geçme olayından söz etmemeye karar verir çünkü Burt her zaman ona saldıracak biri olursa öldüreceğini söylemiştir. Rastlantı sonucu, Cathy'nin yakınlardaki bir ilçede oturan arkadaşı Janice'in de o gece ırzına geçilir ve kadın ölür. Polis Janice'in ölümünden şüpheli gördüğü birini yakalar ama şüpheli kimse beklenmedik bir öneriyle cinayet anında başka yerde olduğunu kanıtlayabileceğini ileri sürer. Irzına geçtiği Janice değil Cathy'dir. Bu garip öyküde, Cathy sonunda ırzına geçildiğini kabul eder ve saldırganı, daha ağır ve gerçek dışı bir cinayet suçundan kurtarmak için, tanıdığını söyler. Bu öyküde, Cathy'nin ırzına geçilmesi yüzünden Burt'un kendini

«erkekliği elinden alınmış» duyması konusunda çok konuşulur. Burt ilçe cezaevinde saldırgana iyi bir yumruk indirir ve şerifin karısı bu davranışı onaylar biçimde şöyle konuşur, «Onu ele geçirdiğine sevindim, Cathy. Ancak bu yolla içindeki zehiri boşaltıp, yeniden erkekliğini kazanabilirdi.»

«BABA, ANNEM SANA NEDEN IRZ DÜŞMANI DİYOR?» (**Gerçek Aşk**, Şubat) Bir çocuk ırz düşmanı ortada dolaşmaktadır ve Midge'in annesi Midge'in babasından kuşkulanmaya başlar, çünkü yıllardır onunla sevişmemiştir ve «bir erkeğin onsuz olması doğal değildir...» Kuşkusuz Midge'in annesi babası konusunda yanılmıştır ve öykünün son paragrafında ailenin cinsel yaşamının düzeldiği görülür.

Rastgele düzenlediğim örnekleri, bir kez aldığım dergilerle sınırlamak istiyordum, ama birkaç hafta sonra köşeden gazetemi alırken **Gerçek İtiraflar**'ın Mart sayısının gelmiş olduğunu gördüm. Şubat sayısı bende vardı, ama özellikle kışkırtıcı bir başlık gözüme ilişti. Olay, **Yaşanmış Olayların İtirafları** dergisinin Mart sayısında okuduğum, yüksek sınıftan bir kızın bir gençler çetesince cezalandırılmasının öyküsüydü. «BİR ÇETENİN CİNSEL SALDIRISINA UĞRADIM.» Ama bu yeni anlatımda kapak yazısı biraz daha açıklayıcıydı: «Bu işte benim de suçum olduğunu biliyordum; çünkü başkalarının yaşamını değiştirmek için çok uğraşmıştım.» Ama yazının başlığı ciltler dolusu bilgi veriyordu: «7 GENÇ TOPLUCA IRZIMA GEÇTİ. ÇÜNKÜ KIZ ARKADAŞLARIMI KADINLARIN ÖZGÜRLÜĞÜ HAREKETİNİN BİR KULÜBÜNE GÖTÜRDÜM».

TANIK İFADESİ : «73 yaşındayım ve 67 yaşındayken ırzıma geçildi. Genç bir adam beni apartımanımın asansörüne dek izledi. Üzerinde yeşil bir üniforma vardı. Bir kiracının daire numarasını bilip bilmediğimi sordu ama ben bu adı hiç duymadığımı söyledim. «Siz Paket Servisi'nden mi geliyorsunuz? Bir paket bekliyordum, henüz gelmedi,» dedim. Bana adımı ve daire numaramı sordu ve aşağıya gidip kamyona bakacağını söyledi. Birkaç dakika sonra kapım çalındı. Gözetleme deliğinden baktığımda kucağında paketle genç adamı gördüm. Hiç düşünmeden kapıyı açtım. Bir elinde bir İngiliz anahtarı vardı. Beni duvara iterek başıma vurmaya başladı. Daha sonra başıma beş dikiş atıldı. Hiç ses çıkarmamamı söyledi ve evimde gezinmeye başladı. Sanırım gerçekten yalnız olup olmadığıma bakıyordu ya da çalınacak eşya arıyordu. Benim bulunduğum yere gelince parayı nereye sakladığımı sordu. Cebimdekinden başka saklı param olmadığını söyledim. Bana inanmış görünmedi. Yatağa çıkmamı söyledi. İç çamaşırlarımı çekip çıkararak zorla ırzıma geçti. İşini bitirince elbise dolabımın gözlerini karıştırdığını gördüm. Birkaç mücevherle birlikte küçük televizyonumu da aldı. Sonunda, sessiz durmamı söyleyerek gitti.

Komşularım ve polis bana çok iyi davrandı, ama polis onu bulamadı. Posta Paket Servisi o

gün benim bulunduğum semte paket getiren kamyonları olmadığını bildirdi ve saldırganın tanımı onlar için çalışanların hiçbirine uymuyordu. Paketimin birkaç gün önce yanlış daireye verildiği anlaşıldı. Uzun süre paket odasında oturmak zorunda kaldım.»

Her kadın ırza geçme kurbanı olabilir. Çok küçük ya da yaşlı olmak, dış görünüşteki gösterişsizlik ve tam bir bekar yaşamı sürdürmek gibi etkenler kusursuz bir caydırıcılık sağlamaz ya da bir kadını cinsel saldırıdan uzak tutmaz.

Niteliklerimiz ve yaşımız ne olursa olsun belirli ölçüde bir tehlike her zaman vardır. Dr. Charles Hayman'ın, Washington D. C. Hastanesinde yürüttüğü beş yıllık araştırmada acil servislere getirilen ırza geçme kurbanlarının yaşlarının 15 ay ile 82 yaş arasında değiştiği belirtiliyordu. Hayman'ınkine benzer sonuçlar başka araştırmalarda da doğrulandı:

TANIK İFADESİ: Ben on iki, kızkardeşim yedi yaşındaydı. Şimdi geriye bakınca o denli saf oluşuma şaşıyorum. Öğleden sonra dörtte kızkardeşimle dişçiden geliyordum ve arkamda bir adam olduğunun farkındaydım. Adam bizi binanın içine dek izledi. Biz korktuk. Kız kardeşime, «Julie, adam arkamızda, onunla birlikte asansöre binme, koş, yukarıya koşalım,» dedim. Adam bizi üçüncü katta yakaladı ve kız kardeşimin boğazına bıçak dayadı. Bana, «Eteğini yukarı kaldır, iç çamaşırını aşağıya indir, küçüğe bir şey yapmam,» dedi.

İstatistiksel olasılık önem taşımaktadır. Üzerine varsayımda bulunulabilen «tipik» bir ırz düşmanı olduğu gibi, daha az kesinlik ölçüsünde bir «tipik» kurban da vardır. Herhangi bir kadın bir ırz düşmanı için doğal bir hedef olmasına karşın, olayların yüzde 70 ya da yüzde 90'ında, kurbanın saldırganla aynı sınıf ve aynı ırktan olması olasıdır. Çoğunlukla da

kurban saldırganla ortalama olarak aynı yaşta, ya da biraz daha genç olabilir. Tümüyle ele alındığında, kadınlar için en büyük tehlike 10 ile 29 yaşları arasındadır. Ergenlik çağındaki kızlar sırf ergenlik döneminde olduklarından dolayı tüm yaş grupları arasında en çok tehlikede olanlardır. Menachem Amir'in Philadelphia araştırmasıda 15 ile 19 yaşları arasındaki kızlar polise bildirilen ırza geçme kurbanlarının dörtte birini oluşturuyordu. Brenda Brown'un Memphis araştırmasında, öğrenciler tüm ırza geçme kurbanlarının yüzde 29'unu oluşturuyordu ve «belli bir işte çalıştığını bildiren en kalabalık gruptu.»

Irza geçme çoğunlukla, Amir'in bir deyimini kullanacak olursak «organizmaların çevreleriyle olan ilişkilerinin incelenmesine bağlı» bir suçtur. Bu ırz düşmanlarının kendi sınıflarından ve ırklarından kimseleri yeğlediklerini belirtmez (kişisel seçimin önemi yoktur); ırza geçme olanağa dayanan bir suçtur ve olanak çoğu kez bildik bir çevrede elimize geçer. Yüksek suç oranının ve çocuk suçlularının görüldüğü, kentsel aşağı sınıf çevrelerinde yaşayan kadınlar tüm sınıflardakilerden daha çok tehlike içindedir. Yine istatistiklerin ortaya koyduğuna göre, zorla ırza geçme eylemine girişmeye en yatkın olanlara yakınlıkları nedeniyle, saldırıya uğrama oranı en yüksek kadın topluluğu kentlerdeki aşağı sınıflardan, ergenlik çağındaki zenci kızlardan oluşuyordu.

TANIK İFADESİ : Evet, o zaman 14 yaşındaydım. Okuldan çıkmıştım ve otobüse binecek param olmadığı için eve yürüyordum. O adam beni sokakta gördü ya da ben onu gördüm ve bana «Hey, bir iş mi arıyorsun?» dedi. Bir iş aradığımı nasıl da bildi? diye düşündüm. Ve «Evet, neden sordunuz?» dedim. «Çünkü bürosunda yarım gün çalışacak birini arayan bir arkadaşım var,» dedi. Ben de, «Arkadaşınızın bürosu nerede?» diye sordum ve «Şu anda bir işim yok, seni oraya götürebilirim,» dedi. Ona annemin beni

evde beklediğini söyledim. «Neden büronun yerini söylemiyorsunuz?» dedim. Benimle gelmesinin daha iyi olacağını çünkü aracılık yapabileceğini söyledi. «Neden anneni arayıp eve geç geleceğini söylemiyorsun?» dedi. Birlikte bir telefon kulübesine gittik ve adam bana bozuk para verdi. Parayı annemi aramam için vermişti. Telefon edip anneme, «İş buldum. Şimdi oraya gidiyorum,» dedim.

Beni bir binaya götürdü ve aşağıda beklememi, yukarıya çıkıp arkadaşının orada olup olmadığına bakacağını söyledi. Bu bana biraz tuhaf geldi, neden aşağıda beklemem gerektiğini anlayamadım, ama aşağıda bekledim ve bir süre sonra geri gelerek yukarıya çıkabileceğimizi söyledi. O odaya girdik, içeride pis bir şilteden başka bir şey yoktu. Adam çabucak kapıyı kilitledi ve o anda neler olup bittiğini anladım. Ağlamaya başladım. Bakireydim. Bana dokunmaması için yalvardım ama dinlemedi. Canımı yaktı. Durmadan ağlıyordum.

Daha sonra eve dönmem için 20 sent verdi. Beni yeniden arayabilmek için telefon numaramı soracak denli serinkanlıydı. Benimle birlikte çıkmak için annemden izin istememi söyledi. Ona yanlış telefon numarasıyla sahte bir ad verdim. Tek düşünebildiğim şey eve gidip ailemle yüzyüze gelmem gerektiğiydi. Eve gidip, yemek yiyecek, her şey yolundaymış gibi davranacaktım.

Yemekte annem durmadan, «Yeni işin ne oldu?» diye soruyordu. «O konuda konuşmak istemiyorum, beni rahat bırak. O iş olmadı,» dedim.

Son yıllarda, eskiden korunmalı sığınaklar sayılan okul kampüslerinde, ırza saldırı ve başka ağır suçları içeren olaylara giderek artan oranda rastlanmaya başladı. 1972'de George Washington Üniversitesi'nde, öğrenci kılığına giren bir yabancıyla, bir Kongre üyesinin oğlu tarafından, iki öğrencinin sapık

cinsel ilişkiye zorlanıp ırzlarına geçilmesi bunun bir örneğidir. Bu olayda juri mahkümiyet kararı vermeyi red etti.

1971'de Federal Soruşturma Bürosu, Suç Raporlarına devlet üniversitelerinde işlenen ağır suçların sayılarını belirten yeni bir istatistik çizelgesi ekledi. (bu suçların öğrencilerce işlenmiş olması kıstas olarak alınmamıştı.) Bundan sonraki üç yılda, UCLA-Berkeley Kampusu, Los Angeles Kampusu, Illinois Üniversitesi, Edwardsville'deki Güney Illinois Üniversitesi, Michigan Eyalet Üniversitesi (East Lansing), Indiana Üniversitesi, Kansas Üniversitesi, Wisconsin Üniversitesi ve Milwaukee Üniversitesi de listelere girdi. Berkeley'de bir yılda on bir ırza saldırı saptandı, bu sayı bir devlet üniversitesinde görülenin en yükseğiydi. Üniversite öğrencilerinin ırzına geçilmesi olaylarının büyük çoğunluğu olmasa da, çoğu otostop yaparken meydana gelmişti.

TANIK İFADESİ: Bir kamyon şoförü beni kamyonuna aldı. Her zaman otostop yaparken kamyon şoförlerinin iyi kimseler olduklarını düşünmüştüm. Babam da gençken kamyon şoförlüğü yapmıştı ve kuzenim kamyon şoförüydü; otostop için uygun kimseler olmalıydılar.

Kamyona bindim ve şoför bana, «Otostop yapmak için biraz küçük sayılmaz mısın?» dedi. O anda ödüm koptu. Sonra otoyoldan ayrılıp sanırım Greenwich'e, ya da başka bir yere gitmesi gerektiğini söyledi. Aman Tanrım, dedim, otoyoldan ayrılıp beni ormana götürecek ve ırzıma geçip bıçaklayacak; çünkü böyle bir olayın öyküsünü kısa süre önce gazetelerden okumuştum. Aman Tanrım, aşağıya atlamalıyım, diye düşündüm. Aklımdan geçenleri anlamış olmalı ki o anda-otoyoldaydık-kamyonu sürerken bana saldırmaya başladı. Beni etkisiz bırakarak bluzumu yırtmaya başladı. Pantolonunun fermuarını indirerek başımı kucağına bastırdı.

Bu arada kamyon bir o yana bir bu yana gidip geliyordu. «Artık ikimiz de öleceğiz,» dedim. Anımsıyorum, bir an için, neden şu direksiyona asılıp kamyonu yoldan çıkararak her şeye son vermiyorum? diye düşündüm. Bu işe son vermemin tek yolu oydu ama ölmek istemiyordum. Şu anda kesin olarak anımsamıyorum ama, aramızda bir tür anlaşma vardı, ona istediğini verirsem beni bırakacaktı.

Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesi Ulusal Komisyonunun geçici işbirliği sonucunda şu sayılar saptandı; tüm ırza saldırı kurbanlarının yarısı (yüzde 53'ü) saldırganların yabancısıydı; başka bir yüzde otuzluk grup uzaktan tanışıyordu. Kurbanların yüzde yedisi saldırganların akrabasıydı (kız çocuk, kızkardeş, yeğen) ve yüzde üçü akraba değildi ama daha önceden yakın ilişkileri olmuştu. (Suça ilişkin tüm yüzde oranlarında olduğu gibi, her zaman «bilinmeyen» ya da «başka bir tür» denilen kategoriler görülüyordu.) Geçici görev kurulu şu sonuca vardı, «Bir kadının ırzına geçildiğinde, saldırganın yabancı biri olmasından duyulan korkuyu haklı gösterecek yeterli neden vardır».

Altıncı bölümde açıkladığım gibi, ırza saldırının istatistiksel eğrisi ağır saldırı ve soygun eğrilerinin ortasında bir yere düşer. Bu sıralamaya göre, bu üç ağır suça ilişkin kişiler arası ilişkiler karşılaştırıldığında, yabancıların yüzde 53'ünü ve tüm soygunların yüzde 79'unu işlediğini bulguluyoruz.

TANIK İFADESİ: Beş yıl önce Chicago'da yaşarken bir gece uyandığımda, deri eldivenler giymiş birinin kollarımı yatağa yapıştırmış, ağzımı kapamış olduğunu ve boğazıma bir jilet dayadığını gördüm. Uyanıp uyanmadığımı kesinlikle bilmiyordum. Her zamankinden daha gerçekçi görünen bir karabasanın içinde olduğumu düşündüm ve ondan kurtulamadım. Orada gerçekten biri olup olmadığını kavramaya çalışıyor-

dum. Sonra bileğim hafifçe kesildi, böylece gerçek olduğunu anladım, yaşamım tehlikedeydi ve bir şey yapmadan durup adamın benimle ilişkide bulunmasına izin vermeliydim. Adam çok çabuk davrandı. Belden aşağısı çıplaktı ve tıpkı balkondaki Romeo gibi, o durumda pencereden çıkıp yangın merdiveninden aşağıya indi.

Yataktan kalktım, ışıkları yakıp alkollü bir banyo yaptım. Yalnız yaşıyordum. Dairemden çıkmam gerekliydi. Paltomu giyip dışarıya çıktım ve o anda adamın para çantamı aldığını ve beni beş parasız bıraktığını fark ettim. Anlaşılacağı gibi, ben uyanmadan bir süre önce daireye girmişti çünkü ağzıma kendi bulaşık bezimi tıkmış olduğunu gördüm. O anda polise gitmeyi düşündüm.

Polisin bakış açısından, saldırganın yabancı olduğu ırza geçme olayları kategorisi özellikle yeğlenir, çünkü bu kategorideki olaylar, haklarında «geçerli nedenlere dayanma» kararının alınmasına en yatkın olanlardır. Bir kadın hiç tanımadığı birinin saldırısına uğradığında, karakol mantığında kurban olarak yeri temiz ve lekelenmemiştir. Brenda Brown'un 1973 Memphis araştırmasında, gerçekliği doğrulanan tüm ırza saldırı olaylarının yüzde 73'ü yabancılarca gerçekleştirilmiştir ve Brown şu açıklamayı yapmıştır. «İlişkinin yakınlık derecesi, olayları asılsız olarak sınıflandırmakta çok kullanılan bir nedendir.» Suç Raporları'na göre, asılsız sayılan olaylar «çoğunlukla kurban ile saldırgan arasında eskiye dayanan bir ilişki yüzünden karmaşıklaştırılır.»

Bu nedenle, yabancıların işlediği ırza geçme suçlarının doğru yüzde oranını saptamak çok güçtür. Kadınların özgürlüğü hareketinin, ırza geçme suçunun kamuoyunda daha iyi anlaşılması yolundaki çalışmaları sonucunda tanıdıkları erkeklerce ırzlarına geçilen kadınlar suçu polise bildirmekte daha rahat davrana-

cak ve bu şikayetlere gereken özen gösterilmeye başlayacaktır. Günümüzde, polis karakolları şu varsayıma göre davranmaktadır; tanıdığı bir erkek tarafından ırzına geçilen bir kadın «sonradan düşüncesini değiştiren» kadındır.

TANIK İFADESİ : 17 yaşındayken, donanmaya katılmasının bir gece öncesinde nişanlım ırzıma geçti. O güne dek, içinde yetiştiğimiz dinsel, toplumsal ve töresel kurallar çerçevesinde istediği her şeyi yerine getirmiştim. Nişanlılığımız boyunca benden beklenileni yaptım, kararlarımı, sözlerimi, giyinişimi bile ona danıştım. Yumuşak ve ağır başlı, çekingen ve uysaldım ve bakireydim. Nişanlım durmadan birlikte yatmamız için yalvarıyordu, ben de, «Hayır, daha olmaz. Doğru değil,» diyordum. Son kez birlikte olduğumuzda beni arabasının arkasına iterek kollarına aldı. Karşı koymaktan vazgeçtim. Ne de olsa, her konuda ona uymam gerekmiyor muydu?

TANIK İFADESİ : Psikiyatrik yazında her zaman, çatışmanın cinsel edimin bir parçası olduğu dile getirilir. Okulun son sınıfındayken buna gerçekten inanan 15 erkeğe rastlamış olmalıyım. Ne denli karşı koyarsanız sizinle sevişmekte o denli diretiyorlardı. Bu durumda ne yapılır? Sabahın ikisinde sokaklara fırlayıp kaçmak mı gerekir? Evet, aklınız varsa. Ama kızların çoğu bunu yapamaz.

TANIK İFADESİ : 19 yaşındaydım ve bir barda garson olarak çalışıyordum. Bu bara gelen bir çocukla birkaç kez çıkmıştım. O zamanlar iyiydi, gariplik yapmıyordu. Sonra izin günümde başka iki çiftle birlikte çıkmamızı önerdi.

Arabaya girdiğimde içeride iki çocuk daha vardı ve arabayla öbür kızları alacağımız yerlere gittik. Ama her seferinde, çocuklar kızların gelemeyeceğini söyleyerek geri döndüler. Bu ara-

da kentin dışına çıkmıştık. Sonra çıktığım çocuk arabayı durdurup bana sataşmaya başladı. Böylece hiç bilmediğim bir yerde, kafalarında bir tek şey olan üç erkekle birlikte yalnız kalmıştım.

Çıktığım çocukla tartışmaya başladım ve sonunda, «İzin vermezsen, ağzına sokarım,» deyince karşı koymaktan vazgeçtim. Sonra öbürleri sıralarını kullandılar. Artık bağırıp, karşı koymuyordum. Tek istediğim bu işin bitmesi ve başıma daha kötü bir şeyin gelmemesiydi. Herkesin işi bitince beni eve götürdüler.

Birkaç gün sonra bu olayı bardaki bazı yaşlı adamlara anlatmayı denedim. Bir yerime bir şey olup olmadığını sordular, olmadığını söyleyince, olanları unutmamı söylediler.

İçinde kurban olma özelliğini taşıyan biriyle, saldırgan olma özelliğini taşıyan başka biri rastlantı sonucu bir araya geldiğinde, eksiksiz bir gelişme karşı konulmaz biçimde başlatılmış olur. Kurban özellikleri taşıyan kişinin her sözü, davranış ya da hareketi saldırgan özellikleri taşıyan kişinin kararını güçlendirmek ya da zayıflatmaya ve suçunu işlemesini önlemek ya da yüreklendirmeye yarar.

'Kurbanın kışkırtması' kriminolojide yeni bir kavramdır. Kurbanı sorumlu tutmaz ama olaya katkıda bulunan davranışları tanımlamayı amaçlar. Kurbanın kışkırtması görüşü, korkunç bir olayın vuku bulduğunu, ama kurban başka türlü davranmış olsaydı söz konusu suçun önlenmiş olabileceğini ileri sürer. Biraz önsel varsayım biraz da eğlencelik dedektif oyunlarını anımsatan bu görüşün uygulaması sosyolojik yöntemlerin en belirsiz olanıdır çünkü son çözümlemede bir dizi gelişigüzel ölçüte dayanır.

TANIK İFADESİ: Houston'da oturuyorduk. Kocam işte, çocuklar okuldaydı. Saat öğleden sonra iki olmalıydı. Kapı çalındı ve bir genç adam birkaç dolar karşılığında bahçedeki yaprakları temiz-

leyebileceğini söyledi. «Çok iyi, harika,» dedim. Yaprakları temizledikten sonra kapıya geldi ve bir bardak su istedi. Evde yalnız olduğumun bilincindeydim ama bir bardak su mantıksız bir istek gibi görünmedi. Suyu içtikten sonra bir bardak daha istedi. Suyu ona verdim. Şundan bundan söz ediyorduk ama oturma odamdan çıkmasını istiyordum ve sözünü nasıl keseceğimi bilmiyordum. Biraz sinirli biçimde aşırı tepki gösterdiğimi düşünüyordum. Adam zenciydi ve yurttaşlık hakları hareketinin ilk dönemlerinde harekete yakından katılmıştım, hem ne de olsa yalnızca bir bardak su istemişti. Saldırıya geçmeden önce en azından dört bardak su istedi sanıyorum. Olay sırasında çenemi kırdı.

Tüm sağduyu sahibi kimseler cinayete yol açan atılgan, düşüncesiz ve kışkırtıcı davranışların neler olabileceği konusunda görüş birliğine varabilmelerine karşın, ırza geçme konusunda göstergeler değişken ve belirsizdir. Kimi erkekler bir bardak su için evine yabancı bir erkeği alan ev kadınını kışkırtıcılıkla suçlayabilir ve daha çok sayıda erkek de tanımadığı erkeğin arabasına binen bir kadın otostopçuya aynı suçlamayı yöneltebilir. Irza geçme düşüncesine yatkın erkekler her iki davranışı da açık bir çağırıyla bir tutarlar. Oysa ben, ev kadınını ve otostopçu kadını uyanık olmamakla suçlayabilirim, ama hiçbir biçimde davranışlarını kışkırtıcı bulmam. Benzer biçimde, çoğu erkek, cinsel oyunlara girip ilişkide bulunmayan bir kadını yalnızca kışkırtıcı değil ama hiçbir özürü olmayan kışkırtıcı ve acımasız bir davranışta bulunmakla da suçlar, oysa ben bu kadının davranışlarının tümüyle geçerli olduğunu ve insana özgü ölçülülük ve akılcılık sınırları içinde yer aldığını savunurum.

Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesi Ulusal Komisyonunda çalışanlar kurbanın kışkırtıcılığı konusunda kendi tanımlamalarını oluşturdular ve burada onların

istatistiklerini alıntılayacağım için tanımlamalarını da açıklamak gerek.

Ağır suç niteliğindeki adam öldürmelerde: «Kurban, kendisini öldürecek kimseye karşı kaba güç kullanmakta önce davrandığında.»

Ağır saldırılarda: «Kurban, saldırgana karşı kaba güç ya da kışkırtıcı dil kullanmakta, el kol hareketlerinde bulunmakta önce davrandığında.»

Irza saldırılarda: «Kurban cinsel ilişkide bulunmayı kabul edip eyleme girmekten kaçındığında, ya da konuşma ve hareketleriyle açıkca cinsel ilişki çağırısında bulunduğunda.»

Silahlı ve silahsız soygunlarda: «Kurbanın, açıkca, para, mücevher ve başka değerli eşyaların saklanması konusunda gereken sakınımı göstermediği; baştan çıkarma, olanak yaratma durumlarında... örneğin, bir soygun kurbanı barda çevresine para saçtıktan sonra gece geç saatte karanlık bir sokaktan evine yürür.»

Belirsizliklerine karşın işlerlikleri olan bu tanımlarla silahlanan komisyon geçici görev kurulu on yedi kentlik araştırmasında ağır suçlarda saptanabilen, kurbanın suça neden olacak davranışlarının yüzdelerini şöyle belirtti:

Adam Öldürme	% 22.0
Saldırı	% 14.4
Irza Geçme	% 4.4
Silahlı Soygun	% 10.7
Silahsız Soygun	% 6.1

Bu listede, ırza geçme kurbanlarının başka ağır suç kurbanlarından daha az oranda kışkırtıcı davranıştan sorumlu oldukları görülüyordu. (*)

Kadınların bir ırza saldırı öncesi durumundaki davranışları daha çok araştırılması gereken önemli bir konu. Kadınların eylem sırasındaki davranışları da

(*) Komisyon görevlileri bu sonuçların, ırza geçme kurbanlarının kışkırtıcı davranışları konusunda Menac-

aynı ölçüde önemli. Kadınlar karşı koyabilir mi, ve karşı koymayı başarabilir mi? Federal Soruşturma bürosunun 1973 sayılarına göre, polise bildirilen ırza geçme olaylarının dörtte birinden çoğu amacına ulaşamamıştı.

Bu olaylar yöre polis amirliği düzeyinde, ırza geçme girişimleri ya da ırza geçme amacıyla girişilen saldırılar olarak bildirilmişti.(*) Olumlu yönüyle ele alındığında bu şaşırtıcı bir sayıdır. Hiç kuşkusuz ırz düşmanlarının kafasında amacına ulaşması tasarlanan bir eylem vardı. Onları durduran ne oldu?

TANIK İFADESİ: Ben ve çocuğum hastaydık ve köşedeki dükkâna gidip ilaç almam gerekiyordu. Sanırım başkaları böyle aptalca bir şey

---

hem Amir'in 1958/1960 Philadelphia araştırmasının sonuçlarından büyük ölçüde farklı olduğunu özellikle belirtmek için çaba gösterdiler. Amir, tüm ırza saldırı olaylarının yüzde on dokuzunun kurbanın kışkırtıcı davranışından kaynaklandığına inanıyordu, ve söz konusu kadınlar üzerine şu karara varmıştı: «Beklenmedik olaylar kurbanı, üzücü bir olaya dönüşen durumların sorumlusu yapamaz; ama hiç değilse olayda payı olan bir taraftır ve böylece mağdur olmanın gerçekten tümüyle rastgele bir olay olmadığı anlaşılır.» Philadelphia araştırmasını okuduktan sonra, Amir'in kışkırtıcılık tanımının ırz düşmanlarına daha cömert davrandığını gördüm. Ölçütlerine, «cinselliğin kötüleştirdiği tehlikeli durumlar» gibi başka belirsiz genellemeler de katmıştı.

(*) Yasa gözünde tamamlanmış bir ırza geçme eylemi yalnızca üreme organına biraz girilmiş olmasını gerektirir. Olağan ölçüt iki üç santimdir. Hiç kuşkusuz erkeğin spermlerini bırakmış olması mahkemede daha güçlü bir savunma oluşturur, ama sperm izleri olaydan hemen sonra bulunmalıdır, çünkü en yetkin adli tıp delillerine göre sperm izleri yirmi dört ile kırk sekiz saat arasında tümüyle yok olabilir.

yaptığım için beni suçlu bulabilirler ama evimin arkasındaki kestirme yoldan gittim. Akşam yemeği zamanıydı ve adam orada, ara yolda beni bekliyordu.

Gerçekte istediği para çantamdı sanırım. Beni yere devirdi ve çatıştık. Korkmuyordum. Ne de olsa ben de bir siyahtım, insan siyah ve de kadın olunca her şeyi erken öğreniyor. Herneyse bu adam fiziksel yönden etkileyici değildi. Aşağı yukarı benim yapımda, uzun boylu ve ince bir siyahtı. Işığın altında üzerime atlayacak denli aptal olduğu için korktu ve «Beni gördün, beni gördün,» demeye başladı. O sırada çılgına döndüm ve elini ısırdım. Bu onu delirtti, beni duvara yaslayıp pantalonumu aşağıya çekti ve ilişkide bulunmak istedi. Durmadan çabalıyordu ama onunla savaştığım sürece ayakta bu işi yapamayacağını anlamıştım.

Polisin oradan geçeceğini söyledim. Arka merdivenlerden kendi evime girmeyi denedim ama sımsıkı yakalamıştı. durmadan yere yatmamı söylüyordu. Ama bunu yaptığımda ırzıma geçebileceğini biliyordum. Onu korkutacak bir şeyler yapmam gerektiğini düşündüm ve deli numarası yapmaya karar verdim. Bebeğimin hemen o evde olduğunu, hasta yattığını ve yaptıklarının beni iyice çıldırttığını, kendine dikkat etmesi gerektiğini söyledim. Ve bunu yaptı. Yalnızca on dolarımı alıp kaçtı. Böylece, ırzıma geçmeyi düşünen bir saldırganı yenmiştim.

TANIK İFADESİ: Ona karşı koydum. Adamı, aşağı taraflarına indirdiğim tekmeyle hastanelik ettim. O alçak herifin uygun yerine tekmeyi indirdiğimde 17 yaşındaydım. Böylece bir ırza geçme olayı değil neredeyse adam öldürme olayı meydana geldi. Düşünebiliyor musunuz? Polise ırza geçme girişiminden dava açmak is-

tediğimi söylediğimde bana, «Zavallı adama yaptığın yetmez mi?» dediler. Ona acıyorlardı. Bana çılgın ve düşmanca davranışlı bir hippi olduğumu söylediler.

TANIK İFADESİ: Gece yarısından sonra saat üçte uyandım. Biri eliyle ağzımı kapamış boğazıma bıçak dayamıştı. «Kımıldarsan öldürürüm,» dedi. İlk düşüncem bunun bir düş olduğuydu ama çeliğin dokunuşunu duyuyordum ve boğazımın kesilmesini istemiyordum. Tüm serinkanlılığımla elektronik beyin gibi düşünmeye başladım. Aklıma Wylie-Hoffert olayı geldi ve kendi kendime Daily News'un başlıklarına geçmek istemiyorum diye düşündüm.

Bu durum bir korku filmine benziyor dedim. Onu konuşturmaya başladım, zaman kazanmaya çalışıyordum. Yatağın üzerine oturup konuştum. «Irzıma mı geçeceksin?» dedim. «Bunu yapacaksan tamam da, şu bıçağı ortadan kaldır.» Şaşırarak gördüm ki dediklerimi yaptı. «Seni üç haftadır gözetliyorum,» dedi, «Damdaki pencereden gözetliyordum.» Bunu söyleme yürekliliğini nereden aldım bilmiyorum ama, «Beni damdan gözetledinse, şimdi de başka biri bizi gözetliyor olabilir. Neden emin olmak için pencereyi yoklamıyorsun,» dedim. Adam pencereye gidince ben de kaçmak için davrandım. Bakın Hollywood dilini nasıl kullanıyorum ama, ben de filmlerden bir şeyler öğrenmiştim. Kapıya koştum, kilidi açtım ve neredeyse kaçacaktım ki boğazıma sarıldı, nereden çıktığını bilmediğim bir çığlık kopardım. Karşıki komşum kapısını açtı ve adam kaçtı. Onunla çatışıp onu yenmemiştim, ama ırzıma da geçilmemişti. Elektronik beyin serinkanlılığıyla ve ödüm koparak ondan daha akıllı davranmıştım.

Ne yazık ki, ırza geçme girişimi kurbanlarıyla amaca ulaşan ırza geçme olaylarının kurbanlarının

davranışlarını inceleyen karşılaştırmalı bir araştırma yapılmamıştır. Geri püskürtülmüş kimi ırza saldırılarda cinsel güçsüzlük rol oynamış olabilir ama kadının şiddetle karşı koymuş olması daha mantıklı bir olasılıktır.

Menachem Amir kurbanların ırza saldırıya karşı koyuşlarını istatistiksel açıdan ölçtü. Çalışmalarını amacına ulaşmış saldırılarla sınırladığından, geri püskürtülmüş saldırılarda kurbanın rolü konusundaki karşılaştırmalı bir çalışma hazırlama olanağından yoksun kaldı.

Yalnızca polis tutanaklarındaki ırza geçme olaylarının kurbanlarını, başka bir deyişle, çatışmayı kesinlikle kaybetmiş olan kurbanları ele aldığından Amir bunların yüzde 55'inin boyun eğici davranışta bulunduklarını, yüzde 27'sinin bağırıp ve/veya kaçmaya çalıştığını ve yüzde 18'inin de tekmeleyerek, vurarak ve saldırgana nesneler atarak karşı koyduğunu bulguladı. (*)

Philadelphia'daki olayların tümünün beşte birinde ırz düşmanları silahlıydı (tabanca, bıçak, sopa ve taş gibi) ve anlaşılacağı gibi bu saldırganların kurbanları arasında en yüksek oran (yüzde 71) teslim olanlarındı. Silah kullanmayan ama kurbanlarının boğazına sarılan, onlara yumruk atan ve tekmeleyen (amaçlarına ulaşmak için ve aynı zamanda ırza geçmenin tadını çıkarmak için bunu yapıyorlardı) saldırganlar çok daha az uysal bir tepki görmüşlerdi. Bu saldırganların kurbanlarının daha çoğu bağırmış, karşı koymuş ve kaçmaya çalışmıştı. Amir, çoğunluk ilk tepkisi boyun eğmek olan bir kurbanın «ilk şaşkınlığı-

(*) Amir'in sayıları arasında yüksek oranda çocuk vardı, ve bu çocuklar anlaşılacağı gibi tüm yaş gruplarının en edilgen olanıydı. Ergenlik çağındaki kızlarla yetişkin kadınlar karıştıkları olayların yüzde 51'inde boyun eğici davranış göstermişlerdi; çocuklar karıştıkları olayların yüzde 66'sına boyun eğici davranmışlardı.

nı yendikten ya da saldırganın ne yapmak istediğini anladıktan sonra» karşı koymaya başladığını belirtti. Karşı koyma görüldüğünde, çoğunlukla saldırının başlamasıyla son bulmuyor ama eylem boyunca sürüyordu. Bir kurban ırza geçmenin ötesinde sert ve şiddetli bir saldırıya uğradığını anladığında, tüm gücüyle bağırıp savaşıyordu. Boyun eğici davranışta görülen en düşük yüzde (yüzde 30 civarında) «vahşice dövülen» tecavüz kurbanları kategorisinde yer alıyordu. Başlangıçta boğazları sıkılan kurbanlar, zorla yakalanan, yumruklanan ya da dövülen kurbanlardan daha edilgen davranıyordu. Genel olarak bakıldığında, toplu ırza geçmelerde tek saldırganın bulunduğu saldırılardan daha az direniş gözleniyordu. Saldırganlarla aynı yaş grubundan olan kurbanlar ise en yüksek dövüşkenliği gösteriyordu.

New Yorklu radikal feministler ilk kez ırza geçme konusunu konuşmak için toplandığında, tanıklık eden kadınların çoğu zorbalık bir kez başlayınca, öleceklerinden kuşkuları kalmadığını söylediler. Bir kadın anımsadıklarını şöyle dile getirdi: «Bu bir cinsellik eylemi değildi; öldürülüyorum sandım.» Daha sonraki oturumlarda bu tema yinelendi.

> TANIK İFADESİ: Gece arabayla yolda giderken farların ışığından gözü kamaşarak olduğu yerde kalan bir tavşana hiç rastladınız mı? Sanki başına gelecekleri bilirmişçesine donakalmıştır, işte bana da öyle oldu.

Boston Koleji'nden iki çalışma arkadaşı, hemşirelik profesör yardımcısı Ann Wolbert Burgess ile sosyoloji profesör yardımcısı Lynda Lytle Holmstorm, Boston Kent Hastanesinin acil servisine gelen seksen ırza saldırı kurbanı üzerine bir inceleme yaptı. Bulgularını **American Journal of Nursing** dergisinde yayınladılar. Burgess ve Holmstorm incelemelerine konu olan kadınların yarısının silahla korkutulduklarını ortaya çıkardı; yirmi biri kendilerine kötü davranıldığını

ve on ikisi yalnızca sözle korkutulmaya boyun eğdiklerini bildirdiler. Seksen kadınla yapılan uzun konuşmalardan sonra Boston Kolejinin öğretmenleri hiçbir ayrım gözetmeden şu sonuca vardı; «tüm kadınların ırza saldırıya gösterdikleri ilk tepki öldürülme korkusuydu.»

Irza geçme olayında kadın mantığına egemen olan bir pazarlık anlayışıdır; canına karşılık ırza geçme, ya da acıtacak ve sakatlayacak bedensel zarar vermeme güvencesi karşılığında ırza geçme bu anlayışı oluşturur. Tehlikeli silahlar ya da topluluk halinde erkeklerle karşılaşan kadınların çoğu gerçek bir ölüm olasılığıyla ya da ciddi bir bedensel zarar görme olasılığıyla yüz yüze olduklarına inanırlar.

> TANIK İFADESİ: 19 yaşındaydım ve Harvard'da geçirdiğim hafta sonu tatilinden dönüyordum. Otobüsü kaçırdım ve otostop yapmaya karar verdim. Pazartesi sekizdeki ders için okula gitmem gerekiyordu. Zararsız görünen bir genç adamın arabasına bindim. Kim olduğunu anlayabilmem için birer kahve içmeye gittik. Beni tedirgin edecek bir şey yoktu. Arabaya döndüğümüzde bir yerde durup arkadaşlarını alması gerektiğini söyledi. Hâlâ yanlış bir şeyler olabileceğini düşünmüyordum. Arkadaşlarını arabaya aldıktan sonra birlikte beni ıssız bir garaja götürdüler.
>
> Onlara uymamı yoksa orada gömülü kalacağımı ve kimsenin bundan haberi olamayacağını söylediler. Onlar üç kişiydi bense tek başımaydım. Saat öğlen birdi ve çevrede hiç kimse yoktu. Onlara uymaya karar verdim.

Kişi silahları yakından tanımadıkça, bir silah erkek ya da kadın herkeste şaşkınlık uyandırır. Kişi bundan kurtulmasını bilmiyorsa, boğazına sarılmak daha da etkili olabilir çünkü soluk alamamak kadar hiçbir şey insanı anında dehşete düşüremez. Şiddete

dönük saldırgan bir erkeğin varlığının kadınlarda uyandırdığı doğal tepkisel korkunun yanısıra, saldırıya geçmeye hazır birkaç erkeğin yalnızca fiziksel varlığı tüm kadınlarda dehşet uyandırıp karşı koymanın gereksiz olduğunu düşündürür, ama bu tepki kadının dövüşerek karşı koymayı bilmediği durumlarda görülür kuşkusuz. Ama akıl yürütme işlemi, silahın ya da ölüm korkusunun bulunmadığı teke tek durumlarda bile, baskı altındayken her zaman normal gelişemez.

TANIK İFADESİ: Şimdi düşününce, onunla başa çıkabileceğime inanıyorum. Adam benden daha ufak tefekti. Ama o anda her şeyi unuttum, yani olup bitenleri düşünemiyordum. Tüm düşünebildiğim yeni satın aldığım ama parasını veremediğim giysi ve ayakkabılardı. Durmadan 'naylon çoraplarımı yırtma' diyordum.

TANIK İFADESİ: Olay tasarlanmış bir buluşma sırasında meydana geldi, bu buluşmayı annemle onun teyzesi ayarlamıştı. Tıp okulunda stajyerdi ve yemeğe gitmeden önce oturduğu yeri, stajyerlerin kaldığı yeri göstermek istedi. Odasına çıktık ve beni yatağın üzerine atarak, rahatlıkla ırzıma geçti. Sonra da hiçbir şey olmamış gibi ayağa kalktı. Acaba şimdi ne olacak? diye düşündüm. Annemi düşünüyordum, bana hiçbir zaman inanmazdı. Daha sonra ne olduğunu söyleyeyim. Yemeğe gittik. O geceki buluşmamızı hiçbir şey olmamış gibi sürdürdük. Öylesine şaşkın bir durumdaydım ki nereye götürürse gittim.

Bundan önceki bölümde ırza geçme düşüncesinin hem ırz düşmanı hem de kurban açısından toplumda nasıl efsaneleştirilip gözkamaştırıcı hale getirildiğini tartıştım, ama gerçek eylemin masal kitabı düşleriyle hiçbir ilgisi yoktur. Gerçeklik şaşırtıcı bir hızla efsanenin yerini alır. Bu savaş alanını, bu savaşma yön-

temini, bu beklenmedik yarışmacıyı kadın seçmemiştir. Hem hazırlıksızdır, hem de savunma durumundadır. Kazanamaz; en iyi olasılıkla yenilmekten kurtulabilir ancak.

Kaba güç, ya da kaba güçle korkutmak kendisine uygulanan yöntemdir ve güç gösterisi, kadın olarak, çocukluğundan başlayan bir eğitimin vazgeçmeyi gerektirdiği erkekçe davranışın baş *zorunluluğudur. Bu* yarışmaya katılmaya uygun değildir. Kadınlık, kaybetmek için eğitmiştir onu.

Ortalama olarak kendisine saldıran erkekten 12 kilo daha hafif, 8 santim daha kısadır. Bu fark, psikolojik açıdan olduğu ölçüde fiziksel açıdan da zararına çalışır, ama bedensel boyutlardaki değişiklikten daha kötüsü, güç konusundaki zihinsel tutumlarda görülen, yaşam boyu süren ayrılıktır. Erkek, çocukluktan beri kaslarını geliştirip yumruklarını güçlendirmeye itilmiştir. Kadın yumuşacık cildine ince bileklerine, pürüzsüz, adelesiz kalçalarıyla bacaklarına değer vermeye itilmiştir. Erkeğin giyimi ona büyük hareket olanağı sağlar. Ayakkabıları dayanıklıdır; kalın topuklar ona güç katar. Kadının giyimi model çizimiyle hareketi engeller; ve kolay zedelenen malzemeler incinebilirliğini artırır. Bluzu bir çekişte yırtılır. Bir tökezlenmede çorapları kaçar. Eteği kolayca içine girilmeye açıktır. Bir hareket, bir dönüş ve bedeni utanç verici biçimde ortaya çıkar. İnce ayakkabılarının bağları hemen kopar, topukları çıkıverir. Kadın hızlı koşamaz.

Kendi istatistiklerini gözden geçiren Amir şunları yazdı: «Yaşamı ya da bedensel bütünlüğü tehlikeye girdiğinde, kurbanın karşı koymak ya da dövüşmek konusunda istekli olmadığı görülmektedir.» Bu gözlem önemli yasal sonuçlar getirirken (ırza geçme, kurbanın karşı koymasının gerekli görüldüğü tek ağır suçtur) önemli bir soruyu da ortaya atar. «Boyuneğici davranış, ırzına geçilen birinin herhangi bir biçimde yararına olabilir mi?»

Bu sorunun yanıtının olumsuz olduğu görülür. Irz düşmanının amacı ortaya çıktıktan sonra bağırmadan ya da çatışmadan uysallıkla işbirliğine girmek, kurbana daha rahatlıkla salıverileceği konusunda hiçbir güvence sağlamaz. Amir'in örneklemesinden çıkardığım sonuca göre, bir kurbanın tüm umutlarına karşın (boyuneğici davranışı bir ölçüde tasarlanmış, akılcı bir tepkiyse) duyumsuz bir işbirliği ya da karşı koyma belirtisi göstermemesi, gereksiz yere verilecek bedensel zararlara karşı hiçbir güvence oluşturmaz.

Bu nokta kesinlikle belirtilemez. Bir kurban kendince saptadığı kurallara göre oynar, ama bir ırz düşmanı aynı biçimde uygarca karşılık vermeyebilir. Boston Canavarı'nın başlangıçta boğazlarının sıkılmasından dehşete düşen birçok kurbanı (Evelyn Corbin ve Beverly Samans da içinde olmak üzere) Albert DeSalvo'nun itiraflarına göre, bağlanıp ırzlarına geçilmesine bilerek izin verdiler. DeSalvo yine de onları öldürdü; kurbanları pazarlık karşılığında bir güvence edinememişlerdi. 1966'daki Richard Speck olayında, Chicago'da bir tek adamın bıçak tehdidiyle sekiz hemşire okulu öğrencisi yatak çarşaflarıyla bağlanmalarına ve odadan birer birer alınıp götürülmelerine izin vermişlerdi. Bu kıyımın tek sağ kalan kurbanı 23 yaşındaki Filipinli Corazon Amurao öbürlerine bir araya gelip kaçmalarını önermişti. Öbürleri Amurao'ya paniğe kapılmamasını, adamı kışkırtacak bir şeyler yapmamasını söylemişlerdi, çünkü yan odadan olanları yalnızca «ırza geçme» sanmışlardı. Corazon Amurao yatağın altına girip saklandı ve utkuyla kendinden geçen Speck kızların sayısını şaşırdı. Öbürleri koyun gibi ölüme gitti. Ertesi sabah sekiz ceset bulundu. Her birinin bedeninde uzun bir bıçak yarası vardı ve boğulmuşlardı.

Bir kadın ırza saldırının bedensel sarsıntısını atlattıktan sonra duygusal tepkisi çeşitli biçimlerde belirebilir. Ağlayıp, bağırıp, titreyebilir; kaskatı kesilebilir; uygunsuz biçimde gülüp başından geçenleri kah-

kahalarla anlatabilir. Irza saldırıya karşı tek bir tepki biçimi ya da belirli bir iyileşme süresi yoktur.

TANIK İFADESİ: Geç kalmış bir korku tepkisi gibiydi. O binanın arkasında beni rahatlıkla öldürebileceğini düşündüğümde tir tir titrediğim gibi. Bu olayı kocama söylemek ya da polise bildirmek istemedim. Yalnızca bu korku buhranını yaşadım. Yine aynı yoldan eve gelmekten ve gece yalnız başıma metroya binmekten korkuyordum. Genelde sarsılmıştım.

TANIK İFADESİ: Yıllarca sonrasına dek kendimi suçlu buldum. Adamın beni izlemesine neyin yol açtığını düşündüm. Giysilerim mi yoksa yürüyüşüm mü? Kesinlikle benim suçum olmalıydı diyordum. Yalnızca bir çocuktum; suçsuz bir çocuk, ama uzun süre utanç duydum.

TANIK İFADESİ: Adam para çantamı çaldıktan sonra asansörde ırzıma geçti. Bıçağı vardı. Yere yatmamı söyledi ve yattım. İki dakikada olup bitti. Cinsel yönü hiçbir şey değildi. Ne yapmamı istiyorsunuz? Öfkelenip tüm erkeklerden nefret etmemi mi? Ben yalnızca olanları unutmak istiyorum. New York kentinde yaşam böyle ve bu yaşamın beni yıkmasına izin vermeyeceğim.

TANIK İFADESİ: Artık o dairede yalnız kalamazdım. Bir arkadaşımın yanına taşındım. Bir yıl, yalnız yaşayabilecek gücü kendimde bulamadım ve yeni bir yere geçtiğimde çok güvenceli bir bina olmalıydı, eski ucuz apartmanıma benzememeliydi. 75 dolarlık bir evden 225 dolarlık bir eve taşındım, bu ödemem gereken bedelin bir parçasıydı. Ekonomik açıdan yıkıldım.

TANIK İFADESİ: Hep onu gördüğümü sanıyordum; sokakta, asansörde, otobüste. Beni izlemeyi sürdürdüğünü düşünüyordum, polise gittiğim için beni yakalayacak, öldürecek sanıyor-

dum. Ne zaman telefon çalsa, karşı taraf yanıt vermediğinde odur diyordum. Taşındım ve rehberde kayıtlı olmayan bir numara aldım.

TANIK İFADESİ: Yetişmem boyunca toplum; bir kadın göze çarpacak davranışlar yaparsa başına iş açılacağını bildirmişti. Irza geçme olayı bunu doğruladı. Irza geçme olayından önce kameramla kentin her yanına giderdim, güvencede olmamaktan korkmazdım. Olaydan sonra resim çekmeyi bıraktım, ya da bilmediğim semtlere gittiğimde yanımda erkek bir arkadaşımı götürmeyi unutmadım. Ama bir noktadan sonra bunun sizi durduramayacağını söylemek zorunda kalıyorsunuz. Bu bir savaş ve kazanmalarına izin veremezsiniz. Yoksa evden dışarı çıkmamanız gerekir.

TANIK İFADESİ: İkimiz de siyahtık. Bu karşılaşma erkeklere ve özellikle siyah erkeklere karşı davranışlarımda büyük değişikliklere yol açtı. Üç ay siyah bir erkekle çıkmaktan korktum. Gece sokağa çıkmaktan çekiniyordum. Apartmanların arkasındaki o dar yolda o adama rastlayana dek gerçekten yaşamıma sahip olduğumu düşünüyordum. Bunun böyle olmadığını öğrendim.

TANIK İFADESİ: Bir hafta uyuduğumu sanmıyorum. Kızkardeşimin evinde üzerimde giysilerimle bir yatakta yatıyordum. Canıma kıymayı düşündüm. İşimden ayrılmak zorunda kaldım; her şeyden önce sinirlerim harapti, ama beni işe gelip giderken görmüş olmasından kuşkulanıyordum. Serinkanlı olup zamanın geçmesini bekledim. Yaşamımın gidişinin değiştiğini ve hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını duyuyordum. Irzıma geçilmesi içimde öylesine derin bir iz bırakmıştı ki artık onu görmememe olanak yoktu: Yaşamım boyunca erkeklerden korktum.

TANIK İFADESİ: Biz orta sınıf bir siyah

aileydik, yani yoksulduk. 12 yaşındaydım ve bedenimde anlamadığım şeyler oluyordu. Her yanımdan bir şeyler çıkıyordu. Aklımı çok karıştırıyordu ve ailem, «merak etme, bu tüm kızlara olur, gelişiyorsun,» diyordu. Kullandıkları sözcük buydu, gelişmek. O olay olduktan sonra, bunu kafamda o gelişmeyle bağdaştırdım.

TANIK İFADESİ: 14 yaşındayken karma bir ıslahevindeyken ırzıma geçildi. Babam ruhsal bir çöküntü geçirdiği için ailem beni oraya koymuştu. Âdet görmeye yeni başlamıştım. 21 yaşına dek âdet görmedim.

TANIK İFADESİ: Aşağı yukarı olaydan dokuz ay sonra frengiden öleceğime inanıyordum. Gebe olduğumdan da kuşkum yoktu. Sonunda New York'taki bir doktora gittim. Frengili olduğumu düşünmekle aptallık ettiğimi söyledi. Bu gün bile, frengili olduğum konusunda kuşkum var.

TANIK İFADESİ: Beverly Hills'deki bir partiden sonra, 17 yaşındayken topluca ırzıma geçildi. Ailem dava açmadı çünkü gençler bizim mahalledendi. Onun yerine beni muayeneye gönderdiler. Saldırganlar menilerini rastgele üzerime akıtmıştı. Size garip gelebilir ama olaydan iki yıl sonrasına dek, ne denli sık yıkasam saçlarımdan üzerime akıtılanların kokusunu çıkaramadım.

TANIK İFADESİ: Sabahın üçünde boğazınıza bir bıçak dayanmış uyanmak korkunç bir olay. Bunu hiçbir zaman unutamıyorsunuz ve bir daha eskisi gibi olamıyorsunuz. Cinselliğimi etkilediğini sanmıyorum, çünkü cinsellik yaşamımın güçlü yönlerinden biriydi, her zaman memnun olduğum bir yön, ama olay mesleğimi etkiledi. Yeni olanaklardan yararlanmaktan vazgeçtim. Başımdan geçen deneyimin işimdeki sorunları yarattığını söylemek istemiyorum, ama

hiç kuşkusuz sorunları ağırlaştırdı. İnsanı en zayıf olduğu noktadan vuruyor. Olayı yaşarken çok güçlü davranmama karşın, sonradan kendimi çok dayanıksız bulmaya başladım. Bir yıl içinde bu dayanıksızlık yok oldu. Yerini öfkeye bıraktı. Şu anda ona vurmuş olmayı istiyorum. Ya da öldürmüş olmayı.

TANIK İFADESİ: O olaydan sonra her şey kötüye gitti. Kızların hiçbirinin evine gitmeme izin yoktu ve erkekler okula giderken sokakta durup bana bakardı. Lise yaşamımda kazandığım ün unutulmadı.

TANIK İFADESİ: İnsanlar hep «zaman tüm yaraları iyileştirir» der, ya da «büyüdükçe yaşam düzelir». O namussuzdan şimdi o zamankinden daha çok nefret ediyorum.

TANIK İFADESİ: Olanları bu güne dek anneme söylemedim. Burada olmasını isterdim, belki şimdi söyleyebilirdim. Olayı kafamın derinlerine ittim. Bir yıl öncesinde, arkadaşımla birlikte St. Thomas'a gittiğimizde arkadaşımın ırzına geçilinceye dek o konuyu düşünmedim. Sonra tüm kadınların yıllardır çektikleri sıkıntı ve acıları ben de duydum ve ilk kez başka bir kadının acılarıyla ilgilenebildim.

Kaliforniya polisine ait, **Devriye Talimatı** adındaki bir el kitabı yol gösterici bilgilerine şöyle başlıyordu: «Irza saldırı en sık uydurulan suçlardan biridir. İkinci gününde polise bildirilen ırza geçme olaylarının çoğu yasaya uygun değildir.» **Devriye Talimatı,** hoşsohbet bir ifadeyle ırza geçme şikayetlerinin çoğunlukla kocası iş nedeniyle kentten ayrılan kadınların «kentte gezme» olanağından yararlanıp sonradan pişmanlık duyduğu durumlarda meydana geldiği konusunda polisi uyarır. «Bu gibi durumlar özenle tahkik edilmelidir,» diye önerir el kitabı.

TANIK İFADESİ: Polis karakoluna gittim ve

«Bir ırza geçme olayını bildirmek istiyorum,» dedim. «Kimin ırzına geçilmiş?» dediler. «Benim,» dedim. Polis bana baktı ve «Hadi canım, senin ırzına geçmeyi kim istesin?» dedi.

TANIK İFADESİ: Beni bıraktıklarında sokaktan aşağıya koştum, orada bulduğum bir sütçü polis karakolunun yerini söyledi. Serinkanlı ve kendindeydim. Sanırım, biraz fazla serinkanlıymışım. Sorularından ve ağır daktilo yazışlarından tiksindim ve raporu kendim yazmayı önerdim. Polis, «O denli açık ve ayrıntılı anlatıyorsun ki, nesin sen, yoksa sosyolog filan mı?» dedi.

Feminist harekete katılan kadınlar ilk kez ırza geçme konusunu tartışmak üzere bir araya geldiğinde, birçokları şikayetlerinin duyarsız ve düşman tavırlı polislerce zapta geçirildiğini açıkladı. (Açıkça söylemek gerekirse, kimileri de iyi deneyimleri olduğunu söyledi. Çoğunlukla, bunlar, yaşı ilerlemiş kadınlar, beyaz çocuklar, karakola kocalarıyla gidenler ve orta sınıf mesleklerine sahip olanlardı.)

TANIK İFADESİ: Polisler fiziksel ayrıntılarla gittikçe daha çok ilgilenmeye başladı. Adam bana ne demişti? Ben ona ne demiştim? Pantolonunun fermuarını mı açtı, yoksa pantolonunu çıkardı mı? Ne kadar sürdü? Saldırıyı hangi durumda gerçekleştirdi? Ona neden yardım ettim? Doruk noktasına geldi mi? Ben geldim mi? Olayı birkaç kez değişik polislere anlattırdılar, görünüşte ayrıntıları incelemek istiyorlardı. Saldırganın arkadan içime girdiğini söylediğimde o duruşun olanaksız olduğunu söylediler. Daha az korkmuş ve gücü kırılmış olsaydım, hayal gücünden yoksun cinsel yaşamları için onlara acıyabilirdim.

TANIK İFADESİ: Beni hemen sitenin polisine götürdüler. Polisler bana, «Adam erkek arka-

daşın mıydı? Onu tanıyor muydun?» gibi sorular sordular. Ben isterik durumdaydım, 12 yaşındaydım ve bu gibi şeylerin insanların başına gelebileceğini bile bilmiyordum. Her neyse, bundan sonra beni karakola götürdüler, ve orada dört dedektif beni bir odaya alıp adamın penisinin uzunluğunu sordular; sanki ölçmem gerekiyormuş gibi. Gerçekte «Aletinin uzunluğu neydi?» dediler. Bıçağı belirtiyorlar sandım; nasıl bilebilirdim? İstediklerini söyleyemezdim çünkü gerçekten hep bıçağa bakmıştım.

1972'de New York Polis Akademisi'nde, başkomiserliğe yükselmek için eğitim gören polis komiserlerine bir seminer düzenlemek üzere çağrıldım. Irza geçme konusunda konuştum ve bir araya toplanmış otuz erkeğin kahkahaları ve yuhalamalarıyla karşılaştım. Bir komiser, «Tatlım, gerçekten ırza geçme diye bir şey olduğuna inanmıyorsun değil mi?» diye seslendi.

«Sen inanmıyor musun?»

«Hayıır,» diye bir ağızdan yükseldi yanıt. Seminerden aylar sonra Greenwich Village'deki polis karakoluna uğradım ve bir komiser yardımcısından ırza geçme istatistiklerini göstermesini istedim. Kibarca isteğimi yerine getirdi. O ayın içinde, otuz beş ırza geçme şikayeti yapılmıştı, geçen yılın aynı ayına göre yüzde onluk bir ilerleme olmuştu. Karakol iki kişiyi tutuklamıştı.

«Pek etkileyici bir tutanak değil,» dedim.

«O konuda üzülmeyin,» diye inandırmaya çalıştı komiser, «Bu şikayetlerin ne anlama geldiğini biliyor musunuz?»

«Ne anlama geliyor?» diye sordum.

Komiser defteri kapayarak, inançla, «Parasını alamayan fahişeler,» dedi.

Uygulamaları gereken yasalar konusundaki bilgilerine karşın erkek polislerin ırza tecavüz konusunda düşünce yapısı çoğunluk toplumun öbür erkek

üyelerinin paylaştığı basmakalıp görüşlerle özdeştir. Irza saldırı kurbanının trajedisi, mağdur edilişini onaylayan kişinin polis memuru olmasına dayanır. Irza geçme diye bir suçun varlığına inanmayan bir polis memuru ancak bir tek karara varabilir.

> TANIK İFADESİ: En sonunda, polisler yalan söylediğime inandıklarını söylediler. Erkek arkadaşımla cinsel ilişkide bulunduğumu ve hamile kalmış olmaktan korktuğumu söylediler. Erkek arkadaşımın beni böyle davranmaya ittiği varsayımında da bulundular. Arkadaşlarıyla ilişkide bulunmamı isteyip istemediğini sordular.

Brenda Brown Memphis araştırmasını yaptığında tüm ırza saldırı kurbanlarının yalnızca yüzde 1.02'sinin fahişelerden oluştuğunu bulguladı. Yetkililere hazırladığı raporda şunları yazdı: «Bu bulgu, ırza saldırı kurbanlarının paralarını alamayan fahişeler olduğunu ileri süren değişmez ve rahatlatıcı efsane üzerine kuşku uyandırmaktadır.» New York kenti, kadın polislerden oluşan özel bir Irza Tecavüz Olaylarını Araştırma Ekibi kurduğunda, kadın polis memurları tüm ırza saldırı şikayetlerinin yalnızca yüzde 2'sinin asılsız olduğunu bulguladı; bu oran başka suçlar için yapılan asılsız şikayet oranıyla hemen hemen aynıydı.

University of Pennsylvania **Law Review** polislerin bir ırza saldırı olayının gerçekliğini saptamakta kullandıkları ölçütleri ölçme girişiminde bulundu. «Olaydan birkaç saat sonra» bildirilen ırza saldırılar ve yabancıların, silahın ve «kesin şiddetin» karıştığı olaylar inandırıcı olmakta en büyük olasılığı taşıyanlardı. Yabancıların bir arabada ırza saldırması, evde ya da sokakta ırza saldırmalarından daha çok kuşku uyandırıcı sayılıyordu. Söz konusu Pennsylvania araştırmasında, buluşma sırasında arabada geçen ırza saldırı olaylarının tümü polis tarafından asılsız sayılıyordu. Yasa, kurban içkili olduğunda suçu hafifletmemesine karşın; uygulamada polis bu tür olayların

yüzde 82'sini «asılsız» saymıştı. Şaşkınlık uyandıracak biçimde, polis bağırdığını söyleyen bir kurbana, sessizce karşı koyduğunu söyleyen bir kurbandan daha kolay inanıyordu. **Pennsylvania Law Review**'un çalışmasına göre siyahların siyahlara karşı işledikleri ırza geçme suçlarının yüzde 22'si gerçek sayılırken, beyazların beyazlara karşı işledikleri ırza geçme suçlarının yüzde 12'si gerçek sayılıyordu. Araştırmanın yazarları şu sonucu belirtiyordu: «Aradaki farkın... Siyah şikayetçilerin sözlerinin doğruluğuna olan inançsızlık ve siyahların çok eşlilikleri efsanesinden kaynaklandığını ileri sürmemek olanaksız görünüyor.»

TANIK İFADESİ: Olay Jacksonville (Florida)da, öğleden sonra saat üçte geçti. Okula dönüyordum ve bilmediğim bir kasabada otobüs durağında bekliyordum. Trailways terminalindeydim ve birkaç blok ötedeki Greyhoud terminaline gitmek için otobüse binecektim. İri yarı bir siyah benimle konuşmak istiyordu, ama ben rahatsız edilmek istemiyordum. Tuvalete gidip onu atlatmayı denedim ve bavulumu alıp çabucak bir yan kapıdan çıktım. Bu kasabayı hiç bilmiyordum ama adamdan kurtulduğumu sanmıştım.

Yolda yürürken aynı adam arkamda belirdi. Üzerime silah dayayarak yürümeyi sürdürmemi söyledi. Şöyle bir çevreye baktım, ışıklar çok zayıftı, her yanda bomboş dükkânlar vardı. Dükkânlardan birine girdik ve adam yukarı çıkmamı söyledi. Giysilerimi çıkarttırdı. Her dediğini yapıyordum ve çabuk davranmazsam silahını başıma sıkacaktı. O gece bin kez öldüm sandım. Tanrım şuradan sağ çıkayım, diye yalvarıyordum. Yaşamım yeni yoluna girmeye başlamıştı, okul iyi gidiyordu ve şimdi başıma başka bir dert açılmıştı.

Sonra 70 dolarımı aldı. Bana bir kuruş bile

bırakmadı. Yerden biraz bozuk para aldım, onu da elimden kaptı. Beni çırılçıplak sokakta yürütmekle korkuttu ama sanırım sonra düşüncesini değiştirdi. Sonunda çekip gitti. Ne yapacağımı bilemiyordum. Sonunda sinirlerimi denetleyip aceleyle giyindim ve Trailways otobüs durağına koşmaya başladım. Oraya vardığımda, bagaj odasına girdim ve oradaki adama polisleri çağırmasını söyledim.

Polisler yarım saat sonra geldiler. Ben yerdeydim, tümüyle korkmuş ve ağlar bir durumdaydım. Beni olayın geçtiği yere götürdüler.

Sonunda adamın herhalde erkek arkadaşım olduğunu ve paramı alana dek aramızda her şeyin iyi gittiğini söylediler. O anda tabancam olsaydı hepsini öldürebilirdim, o derecede öfkelenmiştim.

Soruşturmadan sonra telefon numaramı, adımı ve adresimi bıraktım. Bu konuda hiçbir şey yapılmadı. Bir süre sonra okula döndüğümde polisleri aramaya çalıştım. Telefonu yüzüme kapadılar.

University of Pennsylvania Law Review'un çalışmasında verilen üzücü ek bilgiye göre, şikayetçilerin çoğuna kendilerine karşı işlenen suçların asılsız olduğu bile bildirilmedi. İlk dinlenişlerinde polis tarafından inanılır olarak sınıflandırılan ırza saldırı şikayetleri «kişilerin araştırılması» başlığı altında toplanarak sınıflandırıldı. Ara sıra polis rapor tutmadan bir şikayetçiyi geri çeviriyor, ya da soruşturma yürütmeden olayı kapıyordu. Bu şikayetler polis tutanaklarına hiçbir zaman «ırza saldırı» olarak geçmediğine göre, araştırmanın yazarları, asılsız sayılan olayların toplam sayısının resmi tutanaklarda görüldüğünden çok daha yüksek olduğu sonucuna vardılar. «Polise bildirilen ırza saldırıların en azından yüzde 50'si asılsız sayılmış olmalı,» diye yazdılar.

Bir Amerikan mahkemesinde kanıtlanması gereken biçimiyle ırza geçme şöyle tanımlanır:

> Kişinin, yasal karısı dışındaki bir kadınla, irade ve onayına karşı, iradesi kaba güç ya da kaba güç korkusu sonucunda, ya da ilaç ve uyuşturucuların etkisiyle etkisiz kılınarak cinsel ilişkide bulunmak; ya da kadın ussal yetersizliği nedeniyle akılcı karar veremeyecek durumdayken; ya da kendi isteğiyle bu ilişkiye katılması için gereken yaşın altındaysa cinsel ilişkide bulunmak.

Jüri de polisin karşılaştığı sorunla yüzyüzedir: Ortada bir suç var mıdır? Bir cesedin suç işlendiğini gösterdiği adam öldürme, geri alınan eşyaların sergilenebildiği soygun ve gözle görülebilen bedensel zedelenmelerin başlıca delil sayıldığı ağır saldırı olaylarına benzemeksizin; bir ırza saldırı olayının kanıtlanması elle tutulup gözle görülebilen delillere dayanmaz. «Bir kadınla, onun iradesine karşı, cinsel ilişkide bulunmak» hiçbir somut delil ortaya koymaz, geri alınabilecek eşyaları da içermez, ve hiçbir bedensel zedelenme izi bırakmayabilir.

Bu durumda bir jüri işin neresinden başlayabilir? Irzına geçildiğini söyleyen bir kadının yeminiyle, bunu yadsıyan bir adamın yemini. Bir jürinin «bir yemini öbür yemin karşısında» tartarak karar vermesi gereken çeşitli suç durumları vardır ve jüri, mahkemeler kurulduğundan bu yana, kimin yeminine güvenirse o doğrultuda mahkum etme ya da suçsuz bulmayı başarmıştır. Ama ırza geçme yasaya göre kurbanın kadın, suçlununsa erkek olduğu tek suçtur. Bir mahkemede, kurban «davacı» ya da sert bir dille «mağdure» durumunda, suçlu «davalı» durumunda olduğu zaman, yemin karşısında yemin her çağda bir erkeğin sözü karşılığında bir kadının sözü anlamına gelmiştir.

Irza geçmenin kadınla erkeği karşı karşıya getir-

mesi ve özgün cinsel ilişkinin; erkeğin karşılıklı anlayış içinde kadınla birleşmesinin bilerek saptırılması nedeniyle, erkeklerin yasaları ahlaksal yapı, güç, korku, onay, istem ve karşı koyma gibi görece, niteliksel ve birbirine bağlı kavramları ölçüp, kadının yemini, sözü ve tanıklığının ötesinde, nesnel ve somut bir suç yerine, karşılıklı anlaşmaya dayalı cinsel ilişki ve sonrasında görülen kincilik ve düşmanlığın varlığı konusundaki erkeklere özgü ağır basan kuşkuları gidermek amacını taşır.

Ünlü on yedinci yüzyıl jüri üyesi, Baş yargıç Matthew Hale şu sözleri yazarak ölümsüzlük kazandı: «Irza geçme kolayca yöneltilebilen ama güç kanıtlanan bir suçlamadır ve her zaman için suçsuz olmayan suçlanan kişi açısından savunulması daha da güçtür.»

Camille E. LeGrand'ın **California Law Riview**'da alıntıladığı gibi, «ırza geçme konusunu tartışan her hukuk yazarının alıntıladığı bir eski özdeyiş» olan Hale'in bu tuhaf öğüdü, ününe karşın zaman aşımına karşı koyamamıştır. Beş ırza geçme olayının dördü bildirilmeden unutulduğuna göre, kadınların ırza geçmeyi «kolayca yöneltilebilen bir suçlama» saymadıklarını söylemek yerinde olur. Irza geçme olayını polise bildirenler ise gerçekten «güç kanıtlanan bir suçlama» olduğunu anlarlar. Suçlanan kimseye gelince, her zaman için suçsuz olmayan ya da suçlu olmayan bu sanık için, Güney'in ırklararası davalardaki geleneksel tutumunun dışında, başarılı bir savunma temize çıkmanın güvencesi sayılabilir.

LeGrand, Hale'in eskimiş özdeyişinin yirminci yüzyıl Amerikan deneyimi açısından geçersiz olmakla birlikte 1973'de California'daki jürilerin yerine getirmeleri gereken bir dizi koşulun yer aldığı yönergeye geçtiğini bildirdi ve ardından şu öğüdün verildiğini yazdı: «Bu nedenle yasa, tanıklık iskemlesindeki kadının verdiği bilginin sakınımlı bir biçimde incelenmesini gerektirmektedir.»

Davacı kadının ifadesinin sakınımlı bir biçimde incelenmesi tüm ırza geçme olaylarında polise bildirildikleri andan, mahkemeye çıkarıldıkları o ender rastlanan ana dek temel ilkedir. Sorun «yemine karşı yemin» uygulamasından daha derinde yatar. Erkeklerin, kadınların yalan söylemeye eğilimli oldukları yolundaki vazgeçemedikleri inançtan kaynaklanır.

Wigmore'un **Evidence (Deliller)** adlı yapıtı, bu konuda yazılmış benzersiz klasik bir incelemedir. Suç delillerine ilişkin kuralları tanımlayan bu değerli metin, şu görüşü ileri sürer:

> Çağdaş psikiyatristler çeşitli olaylar nedeniyle mahkemelere çıkan yanlış yola düşmüş kız ve kadınların davranışlarını geniş ölçüde incelemiştir. Ruhsal kargaşaları çok çeşitlidir ve yapılarındaki eksiklikler, ussal dengesizlikler ya da doğallık dışı içgüdüler, kötü toplumsal çevre, geçici bedensel ya da duygusal koşullar sonucunda ortaya çıkmışlardır. Bu ruhsal kargaşaların göstergelerinden biri, erkeklerin cinsel saldırısına uğradıkları konusunda asılsız suçlamalar uydurmalarıdır.

Yalan söyleyen bir kadının asılsız suçlaması karşısında erkeklerin duyduğu korku (Potifar'ın karısı hastalığının belirtileri) birçok eyaletin yasalarına, özel delil kuralları biçiminde geçmiştir, oysa bu kurallar başka ağır suçlara ilişkin delil kuralları arasında görülmez. Bu delil kuralları yerine gelmedikçe, bir savcı, kurban ve saldırgan ile birlikte suçun işlendiğini bilmesine karşın olayı mahkemeye getiremez.

> TANIK İFADESİ: Benim hiçbir tanığım yoktu, yalnızca adamın ifadesi karşısında benim ifadem vardı. Davam düşürüldü. Polislerden biri duruşmaya gelmişti ve anlayışlı davranıp avutucu olmaya çalışarak, «Bak tatlım, hiç değilse adamı bir gece içeride tuttuk. Bu seni memnun etmeli,» dedi.

Yasalarda davalıların yararına konmuş koruyucu önlemlerden biri «yetişkinlik yaşına gelmemiş» kadınlara yöneltilen saldırıları yönlendiren, 'çocuk yaştakilerin ırzına geçme suçu'na ilişkin maddelerin arasına katılmış olan bekaret ya da bekaretin bulunmayışı ölçütüdür. Çocuk yaştakilerin ırzına geçme ilkesi belirli bir yaşın altındaki çocuklar açısından karşı koymanın bir anlam taşımadığını, çünkü söylendiği gibi, «yasaların çocuğun namına karşı koyduğunu» öne sürer. Reşit olma yaşı eyaletten eyalete çok değişir, Delaware'de çok düşük bir yaş olan 7'den, (1973'de 16 olarak değiştirilmiştir) Tennessee'de, belirli koşullar altında yüksek bir yaş olan 21'e dek uzanır. Çoğu eyalet reşit olma yaşını 12 ile 16 arasında bir yere koymuşlardır. Yüksek bir reşit olma sınırını kabul etmiş eyaletler genellikle bekaret ölçütünü yüksek yaş sınırına uygularlar. Kimi davalarda olay öncesindeki bekaretin kanıtlanması işi savcıya düşer; kimilerinde ise olay öncesinde bekaretin bulunmayışının kanıtlanması savunmaya düşer. Genç bir kurbanın olay öncesinde bekaretinin bulunmayışı, çocuk yaştakilerin ırzına geçme maddesinden mahkumiyet kararının verilemeyeceği anlamına gelir.

> TANIK İFADESİ: 11 yaşındaydım. Bir çeşit duruşma yapıldı ama anımsadığım tek şey avukatın babama ne tip giysilerim olması konusunda verdiği ayrıntılı bilgilerdi. Erkek yakalı giysiler giymem söylenmişti.

Yetişkin kadınların ırzına geçmiş olan suçluların yargılanmasını yöneten delil kuralları çocuk yaştakilerin ırzına geçme suçunu yönetenlerden daha karmaşıktır. Bu kurallar da, eyaletten eyalete büyük farklılık gösterirler. **Yale Law Journal'a** göre, «Davacı tanığın davalı ile daha önceden kurduğu cinsel teması onayladığının delili, 'aynı fikrin geçerliğini sürdürmesi' kuramıyla, söz konusu eylemi de onayladığını kanıtlamak için gerçek sayılabilir. Tanığın genel ah-

laksal yapısı da çoğunlukla delil yerine geçebilir. Mahkemeler şimdiye dek görüldüğü gibi, «hafifmeşreplik»ününün gerçeğe dayandığı ve bu kişilikte bir kızın, herhangi bir durumda, cinsel ilişkide bulunmaya daha kolay rıza göstereceği sonucuna varır.»

Tüm yargı sistemleri mağdure ile suçlu arasında önceden var olan cinsel temasa ilişkin tanık ifadesi verilmesine izin verir. Buna ek olarak, birçok eyalette kurbanın «hafifmeşrepliği» konusunun kanıtlanması amacıyla, yaşamının başka bir kesitinde başka erkeklerle kurduğu cinsel ilişkileri anlatan ifadelerin verilmesine de izin vardır. Kimi eyaletlerde, delil yerine geçebilecek tanık ifadeleri, kurbanın «yaşadığı mahallede namuslu olarak tanınması» konusunda, istenilen sayıda tanığın «olumlu» ya da «olumsuz» yanıtları yoluyla genel olarak değerlendirilmesiyle sınırlandırılmıştır. Başka yargı sistemlerinde ise bir kadının cinsel geçmişine ilişkin ifadelere, bu bilgilerin kadının «inanılabilirliği» üzerinde etkisi olacağı gerekçesiyle izin verilmiştir.

> TANIK İFADESİ: Sanık mahkeme karşısında suçlanmasına karşın jüri onu suçlu bulmadı. Bence bunun nedeni erkek arkadaşımın başka ırktan oluşuydu. Bu yüzden kötü kadın sayılırım, öyle değil mi?

Yazılı yasalara ya da mahkeme görüşlerine dayanan içtihatlar uyarınca, Amerika'nın birçok yargı sisteminde, mahkemede erkek davalıyı kadın davacının sözü karşısında, kadının tanıklık ifadesine ek olarak bağımsız onaylayıcı delillerin elde edilmesi yoluyla korumak amacı güdülmüştür. Onaylayıcı delillerin sağlanması savcının, mağdurenin ifadesinin yanısıra, cinsel ilişkinin gerçekleştiğini (vajina salgıları, çürükler, sperm), zor kullanıldığını (bedendeki zedelenmeler, silah, yırtık giysiler), ya da yargılanan erkeğin gerçek suçlu olduğunu (ırza saldırı olayına görgü tanıklığı eden bir kimse) kanıtlaması gerektiğini belirler.

Eksiksiz, doğrulayıcı delillerin sağlanmasındaki kesin olanaksızlık en iyi biçimde, destekleyici delil tüzüğü uyarınca New York kentinde verilen mahkumiyet kararlarının üzüntü verici tutanağında ortaya çıkar. 1971'de New York'da 2415 «gerçekliği saptanan» ırza saldırı şikayeti meydana geldi ve polis 1085 kişiyi tutuklayabildi. Ama, ancak 100 olay büyük jürinin karşısına çıkarılabildi ve bu olayların davaları, 34 mahkeme karşısında suçlanma (indictment) ve yalnızca 18 mahkumiyet kararı ile sonuçlandı. Eyaletin destekleyici delil tüzüğü uyarınca yerine getirilen adalet, inanılması güç, tuhaf bir döner kapıyı andırıyordu. 1974'de New York, Connecticut ve Iowa'nın yanısıra destekleyici delil zorunluluğunu geçersiz kıldı. Bu kitap yazıldığı sırada, yargı organları çevrelerinde açıkça geçerliğini yitirmeye başlayan destekleyici delil zorunluluğu, mahkumiyet kararı verilmesini önleyici tek etken değildir. Araştırmalar göstermiştir ki, savcılar bir tür destekleyici delil olmadan bir ırza geçme olayını mahkemeye pek çıkarmamaktadır çünkü, eyaletin delil kurallarını göz önüne almaksızın jüriler destekleyici delil olmadan mahkumiyet kararı vermeyi reddetmektedir.

> TANIK İFADESİ: Geçmiş yaşamımın tümünü ortaya döktüler, yaşamımın tüm değişikliklerini yeniden yaşamama neden oldular, oysa suçlu adam çevresinde avukatlarıyla birlikte, hiç sesini çıkarmadan sanık masasında oturuyordu. Kuşkusuz bu onun yasal hakkıydı ama bu durum sanki yargılanan benmişim gibi görünüyordu.

Bir kadının cinsel geçmişi jürinin değerlendirilmesine sunulmak üzere ortaya dökülürken, bir erkeğin söz konusu olaya ilişkin cinsel geçmişini oluşturan ırza geçme mahkumiyetleri ve suçlamaları, tanıklık iskemlesine oturmadığı sürece delil olarak mahkemeye sunulmaz. Ve böylece jüri, karşısında cinsel etkinlik içindeki bir kadın görüp, cinsel etkinliğinin kişilik ve

inanılabilirliğini yansıttığını öğrenir; ama erkek benzer biçimde incelenip hakkında yargıya varılmaz.

Görünüşte, ırza geçme yasaları, güç, karşı koyma ve rıza göstermenin birbiriyle ilişkili alanlarında neredeyse akla uygun sayılabilir. 1952 **Yale Law Journal**'a göre, «Günümüzde çoğu eyalet yasası, karşı koyma ölçüsünün saldırının koşullarıyla, örneğin olaya karışan kimselerin görece güçleri ve diretmenin yararsızlığıyla eş oranda olması gerektiğini öngörür. Başka eyalet yasaları ise, kadının olayı onaylamadığını sağduyuya uygun biçimde ortaya koyan ölçüde «içten» karşı koyuşu yeterli görmektedir.» Hiç kuşkusuz, zor kullanıldığının kanıtlanması için gözle görülen bedensel zarar belirtileri mahkemeye sunulabilir; ve sözle bedensel zarar verileceği söylenerek korkutmak ya da silah kullanmak da mahkemelerce zor kullanıldığı konusunda yeterli delil sayılmıştır.

Ama zor kullanma ve karşı koyma konusundaki deillere ilişkin zorunluluklar kağıt üzerinde akla uygun görünmelerine karşın jüriler zedelenmelerden pek etkilenmemekte ve şiddet kullanmakla korkutmanın bir kadını boyun eğdirecek kadar dehşete düşürebileceğini kavrayamamaktadır. Bir ırza geçme davasında kimi sanık; suçu başka birinin işlediğini söylemesine karşın, değişmez savunma yöntemi zorlama ve karşı koymanın görülmediğini, çünkü kadının olayı özgürce onayladığını söylemektir. Bir jürinin «onaylama» anlayışı neredeyse tümüyle, ırza geçmeye dek yer alan olayları yorumlamasına ve kurbanın «ahlaksal yapısı» konusundaki yargısına dayanır.

> TANIK İFADESİ: Nasıl olur anlamıyorum. Sanki ben davalı o davacıymış gibiydik. Yargılanacak olan ben değildim. Nerede yanlış yaptığımı bilmiyorum. Bağırdım; karşı koydum. Adamın suçsuzluğuna, benim karşı koymadığıma nasıl karar verebildiler?

Bir New York avukatlar derneğinin toplantısında

konuşan Yargıç Lawrence H. Cooke şunları söyledi: «Bir ırza geçme davasının bilinen duygusal boyutlarına karşın, savunma ender olarak jüriyi red hakkından yararlanır, çünkü jürinin düşman değil müttefik olduğunu bilir. Erkeklerin çoğunlukta bulunduğu jüriler mahkumiyet kararı vermekte aşırı ölçüde isteksizdir.»

Yargıç Cooke kişisel gözlemlerine dayanarak konuşuyordu. Tüm ağır ceza davaları arasında, ırza geçme, davalının tek bir yargıç tarafından yargılanmak yerine jüriyi seçtiği dava oranında cinayetten sonra ikinci gelir. Davalılar ve avukatları haklıdır. Jüriler müttefiktirler. Yargıçlar ise daha serttir. Birincisi bir yargıcın ağır ceza yasası üzerine daha derin bilgisi vardır; ikincisi bunun benzeri birçok olayla daha önce karşılaşmıştır ve savunma avukatlarının oyunları onu şaşırtmaz. Ama jüriler, yasa konusundaki bilgisizlikleri ya da çoğunluk erkeklerden oluşmalarının dışında daha derinlerde yatan nedenler yüzünden erkek davalıların müttefiki, kadın davacıların düşmanıdırlar. Bu jüriler, ırza geçme konusundaki birçok efsaneye inanan yurttaşlardan oluşur ve kadını bu saygın efsanelere göre yargılarlar.

Amerikan jüri sistemi üzerine ayrıntılı, ulusal çapta bir çalışma Chicago Üniversitesi Hukuk Okulu'ndan Harry Kalven ve Hans Zeisel tarafından gerçekleştirildi. 106 ırza geçme davasını inceleyen ve jürinin suçsuz bulma ya da mahkum etme kararını, yargıcın ne yönde oy kullanacağını gösteren yazılı ifadeyle karşılaştıran Kalven ve Zeisel jürinin yasa ve gerçeği yorumlayışıyla yargıcın görüşü arasındaki önemli ayrılıkları ortaya çıkardılar. Yazarlar şunları dile getiriyor; «Yasa, ırza geçme davalarında, cinsel ilişki gerçeğinin dışında bir tek sorunla ilgilenmektedir: Cinsel ilişki sırasında kadının rızası olup olmadığı. Jüri... kendini bu tek konu ile sınırlandırmaz; kadının olay öncesindeki genel davranışlarını tartmaya yönelir. Kadın davacıyı çok yakından ve katılıkla in-

celer ve kadın açısından katkıda bulunucu (kışkırtıcı) davranış belirtileri görüldüğünde davalıya yumuşak davranma eğilimi gösterir.»

Kalven ve Zeisel'in değerlendirmesine göre jüriler sonuçta yasaları yeniden yazmış oluyordu. Bir ırza geçme davasına, haksız davranış ve eylem yasalarıyla medeni hukuktan aldıkları «bir kaza meydana geldiğinde kazazedenin kısmen suçlu olması» ve «tehlikenin göze alınması» gibi kavramları kaçak olarak sokuyorlardı. «Davalının suçunu yargılamak için kurbanın genel davranışlarını tartıyorlardı.»

İki profesör jürilerin, gözle görülen kaba güç belirtisi olmadıkça, sanığı temize çıkarmayı yeğlediklerini bulguladılar. Şu görüşü ileri sürdüler: «Jürinin tutumu, bu koşullar altındaki isteğe bağlı olmayan cinsel ilişkinin suç sayılmayacağı değil, ama ırza geçme boyutlarına sahip olmadığı yolundadır... Kadın davacı suç öncesi tehlikeyi göze almışsa, davalının yararına olacak biçimde yasanın yeniden düzenlenmesi kimi durumlarda acımasızca aşırılığa vardırılır.»

Olay öncesinde davalıyla içki içmeye giden, «yoldan kaldırılan», daha önceden davalıyı tanıyan ve cinsel geçmişinde «çok erkekle ilişki kurduğu» varsayılan kadınlar bu ulusal araştırmaya göre jürilerce, yersiz bir tehlikeyi göze almış sayılmış ve suçlamada bulunmaya ahlaksal açıdan yetkin olmadıkları düşünülmüştür.

Kalven ve Zeisel örnek çalışmalarından, «şiddet uygulandığını gösteren delillerin bulunduğu, kurbanla davalının birbirlerini hiç tanımadığı, ve birden çok saldırganın yer aldığı «davaları çıkarıp bir yana ayırdılar. Sayıları 42'yi bulan öbür davalara, çalışmalarının amaçları doğrultusunda «basit ırza saldırı» adını verdiler. Bu 42 basit ırza geçme davasından, 22'sinde yargıçlar mahkumiyet kararı verebileceklerini bildirmişlerdi. Ama jüri bunların yalnızca üçünde mahkümiyet kararı verdi. «Bu sonuç,» diye yazdı Kalven ile Zeisel, «şaşkınlık vericidir.»

1642 Kasımının on dördünde, Bay Adam Fisher'ın bakire olan genç kızı, kendi burnunun ucunu görmesini engelleyecek kadar karanlık bir kasaba yolunda aceleyle ilerlerken, alçalmış bir soylu olan Bay Ralph Ashley atının üzerinde ona doğru yaklaştı. Şeytana uyan bu beyefendi, kendisine güvenen genç kıza babasını yakından tanıdığını ve kendisine eve dek eşlik etmekten memnuniyet duyacağını çünkü o yörelerde şehvet düşkünü askerler bulunduğunu söyledi.

Ve sonra, Sevgili Okurum, sanki neler olacağını bilmiyormuşsunuz gibi anlatayım, beyefendi kızı ıssız bir yere götürerek ırzına geçmeye çabalarken genç kız da, Tanrım bana yardım et, yoksa mahvolacağım diye dua ediyordu.

Tam o sırada, gökte beliren ürkünç bir kuyruklu yıldız bir ateş seliyle zorba soyluyu çarparak, yere devirdi.

Parlayan yıldızı uzaktan gören çobanların dediğine göre, Bay Ashley, o aşağılık fahişeye küfürler ederek o gece bu dünyadan göçtü. Hafif bir baygınlıktan sonra uyanan Adam Fisher'ın kızı, bekaretini yitirmediğini görerek şans yıldızına ve Büyük Tanrısına şükranlarını sundu.

Bu Püritan meselenin özgün metni, «cinayeti hoşgören ve dinlerinin temel taşlarını yıkan soyluları» hedef alan bir on yedinci yüzyıl propaganda broşürüdür ve bugün British Museum'da saklanmaktadır.

Bay Ralph Ashley'in, Bay Adam Fisher'ın adsız

kızının ırzına geçmeyi denerken gökten inen bir şimşekle yere çakıldığı o kaçınılmaz güz akşamının üzerinden olaylarla dolu üç yüzyıl geçti. Hepimizin kabul edeceği gibi günümüzde genç bakirelerin sayısı daha azdır. Otomobil atın yerini almış ve ateşler saçan kuyruklu yıldızların pek görülmediği doğrulanmıştır. Ama ırza geçme sorunu ve bu konuyla nasıl başedileceği sorusu geçerliliğini sürdürmektedir.

Bir kadın açısından ırza geçmenin tanımı oldukça basittir. Irza geçme bedenin cinsel yönden zorla kuşatılması, özel ve kişisel iç alanın, rızası olmaksızın saldırıya uğramasıdır; kısaca, birçok yoldan ve birçok yöntemden biri kullanılarak gerçekleştirilen, nüfuz eden bir saldırıdır, duygusal, bedensel ve ussal bütünlüğün bilerek bozulmasıdır ve ırza saldırı adını hak eden düşmanca ve aşağılayıcı bir şiddet eylemidir.

Ama erkeğin, en eski yasalarında ırza geçme kavramını tanımlayışını izleyerek biliyoruz ki, dehşetle gözlemlediği bu ağır suç niteliğindeki eylem ve uygulamayı gerekli gördüğü cezaların bir kadının bedeninin katlanması gereken gerçek cinsel şiddet eylemleriyle pek ilgisi yoktur. Evet, yasalar ırza geçmenin yalnızca bir babanın kızının bekaretinin çalınması, evlilik pazarına çıkmadan önce değerli eşyaların zarar görmesine yol açan özel bir suç olarak görüldüğü ilk dönemden bu yana belirli bir yol almıştır, ama çağdaş yasaların ırza geçme hakkındaki görüşleri, çok eskilere uzanan, erkeklere özgü mülkiyet kavramlarına dayanmayı sürdürmektedir.

Bir boyun erkeklerinin yeni eşler bulmak amacıyla, başka bir boyun kadınlarının özgürce ırzına geçtikleri eski zamanlardan beri, evlilik yasalarıyla ırza geçme yasaları düşünsel düzeyde birbirine geçmiştir ve günümüzde bile bunları birbirinden ayırmak geniş ölçüde olanaksızdır. Erkeğin, kadının vajinasının tek ve eksiksiz sahibi olmaktaki tarihsel tutkusu, en eski evlilik yasalarının belirttiği gibi, hamile bırakma, soyun devamı ve miras haklarını yöneten tek fiziksel

araç olma konusundaki gereksiniminden doğmuştur. Erkeğin kendine özgü erkeklik gerçekliğini algılamasına göre, başka bir boyun kadınlarını kaçırıp onların ırzına geçmek tümüyle yasaldı, çünkü kendi boyunun çoğalması için daha iyi bir yöntem olabilir miydi? Ama bu saldırının karşılığının verilmesini yasa dışı sayıyordu. Dehşetle baktığı ağır suç niteliğindeki eylem ve ırza geçme olarak cezalandırdığı suç niteliğindeki edim kendi başına bir cinsel saldırı değildi, ama yasadışı bir gasp eylemi, kendine ve akrabalarına ait olan, tüm kadınların vajinalarının mülkiyetini denetlemekteki boyuna özgü hakkın çiğnenmesiydi.

Yasalara göre evlilik, nikahtan sonra cinsel ilişki kurarak tek bir yoldan, tören ve andaçlar eşliğinde bekaretin bozulması ile tamamlandığına göre, erkeklerin ağır suç niteliğindeki ırza geçme eylemi olarak gördükleri şey, kendi yaptıkları bir evlilik anlaşmasının dışında, bekaretin yasalara aykırı biçimde kurbanın bedeninin gizli kesimlerine geçici olarak sahip olma yoluyla yüksek değer verilen cinsel bir yarar sağlar ve amaç yalnızca «çalmak» değil, ama ezmek ve aşağılamaktır.

Demek ki, yirminci yüzyıldaki uygulamasına göre tanımlandığında ırza geçmenin çağdaş gerçekliği budur. Ama, bu, yirminci yüzyıl yasalarınca tanımlandığı biçimiyle ırza saldırının gerçekliği değildir.

Bir Amerikan mahkemesinde cinsel saldırının suç niteliğinde ırza saldırı olarak nitelendirilebilmesi için, «ne denli hafif olursa olsun penisin zorla vajinaya girmiş olması» gerekmektedir. Başka bir deyişle, ırza geçme yasalarca, üreme organları yoluyla cinsel ilişkide bulunmanın nitelediği, karşı cinse yöneltilen bir suç olarak tanımlanıyor. Tartışmamız, ırza geçme davalarının kesin koşulu olan, bu kutsanmış, kısıtlayıcı tanım ile başlıyor.

Karşı cinsle zorla cinsel ilişki kurmanın bir insanın katlanması gereken «en korkunç» cinsel saldırı olduğu, bunun en ağır cezayı alması gerektiği, başka

tür cinsel saldırılar sapık cinsel ilişki başlığı altında toplanıp yasalarca daha hafif cezalara değer görüldüğü ama bu suça kimi eyaletlerde cinayet suçuna verilen cezaların verildiği düşünülecek olduğunda, bunun çağdaş suç anlayışıyla ilgisi olmayan modası geçmiş, erkeklere özgü kavramlara dayandığı görülür.

Günümüzde ve içinde bulunduğumuz çağda, cinsel saldırının üreme organları yoluyla zorla kurulan cinsel ilişkiyle sınırlandığı ya da yalnızca erkeklerin kadınlara karşı işledikleri bir suç olduğunu söylemek olanaksızdır. Gelenek ve biyolojik olanaklar, vajina yoluyla ırza geçmeyi belirli bir politik geçmişi olan belirli bir politik suç durumuna sokmuştur, ama bedene tecavüz ağız ya da rektum yoluyla da gerçekleşebilir. Ve penis, ırz düşmanının en sevdiği silah, öc almasını, gücünün utkuyla sergilenmesini sağlayan başlıca araç olma niteliğini sürdürmesine karşın gerçekte tek silahı değildir. «Doğal» şeyin yerine çoğunlukla sopalar, şişeler ve hatta parmaklar bile kullanılabilmektedir. Ve erkekler başka delikler yoluyla kadınların bedenlerine girdikleri gibi, başka erkeklerinkine de girmektedirler. Ağız veya rektum yoluyla zorla ırzına geçilmenin verdiği cinsel utancın, kişisel, özel iç uzamın dokunulmazlığının çiğnenmesi, akıl, ruh ve kişiliğe verilen zarar sonucunda daha az etkili olduğunu kim ileri sürebilir?

İsteksiz kurbanlara zorla kabul ettirilen tüm cinsel eylemler, düşüncede, yasalarca eşit ölçüde ağır suçlar olarak işlem görmelidir, çünkü bedene giriş yolu aşağılayıcı amaç karşısında önemsizdir. Benzer biçimde, suçun ağırlık ölçüsü kurbanın cinsiyetine bağlı olmamalıdır. Yasanın bu doğrultuda ilerlemesi gerektiği açıkça görülmektedir.

Tüm cinsel saldırı türleri için geçerli olan, cinsiyet ayrımı bulunmayan, belirli eylemlere yönelmemiş bir yasa hukuk reformunun ilk adımı olacaktır. Yasalar, modası geçmiş başka eril kavramlardan da temizlenmelidir.

Erkekler ilk olarak ırza geçmeyi tümüyle sahip olduğu mülkün zarar görmesi, özel hazinesinin çalınmasıyla bir tuttuğuna göre, bu konuya olan ilgisini en etkili biçimde, yasalarının koyacağı cezalarda dile getirdi. Günümüzde Amerika'nın birçok eyaletinde, birinci dereceden suç niteliğindeki ırza saldırı olayları ömür boyu hapis cezasını gerektirir. 1972'de Yüksek Mahkeme'nin ölüm cezasını kaldırmasından önce, birçok Güney eyaletinde ırza geçmenin cezası ölümdü. Suçu, özel mülkiyetin lekesizliği ya da dokunulmazlığına verilmiş bir zarar yerine kurbanın bedensel bütünlüğüne verilmiş bir zarar olarak gören çağdaş hukuk anlayışı, bu suça verilecek cezaları normal hale getirip, cinsel saldırının yakından ilişkili olduğu suç olan ağır saldırıya verilen cezalarla aynı düzeye koymalıdır.

Bu noktada yasa, «cinsel ilişkinin» suçun temelini oluşturduğu görüşünden ayrılıp, suçun ağırlığının değerlendirilmesine yönelmeli ve buna koşut olarak verilecek cezanın ağırlığı kurbanın saldırı sırasında gördüğü nesnel bedensel zararın ciddiyeti oranında ölçülmelidir. Cezaların saptanmasında yasanın, nesnel bedensel zararın dışında göz önüne alabileceği başka bir ölçüt saldırının gerçekleştirilme biçimi olmalıdır. Yürürlükteki yasa silahlı ve silahsız soygun arasında ağırlık derecesi farkını belirttiği gibi öldürücü bir silahla gerçekleştirilen cinsel saldırıyla (burada kurbanın canına yöneltilen tehlike ortadadır ve kendi kendinin delilidir) silahsız gerçekleştirilen cinsel saldırı ayrımını yapmalıdır. Birden çok saldırganın katılması cinsel saldırının ağırlık derecesinin başka bir yararlı belirleyicisidir, çünkü ağır basan sayılarıyla birden çok saldırgan bedensel zarar yönünden gerçekçi bir tehlike oluşturur.

Parentez içinde şunu da belirtmek istiyorum; ben hapis cezasının suç sorununa en yerinde ve yasal toplumsal çözüm, ileride işlenecek suçlara karşı vazgeçirici bir önlem ve uygarca bir misilleme olduğu gö-

rüşünü paylaşanlardanım. Bence hapis cezasının gerçekten «iyileştirici» olup olmadığı bir suçluya suçunun gerektirdiği cezanın verilip verilmemesinden daha önemsizdir. Suçluların cezaevinde gördükleri davranışlarla ilgilenmek önemlidir, ama suçluların gerçekten cezalarını çekmelerine öncelik tanınmalıdır. (*)

Günümüz feminist düşüncesi cinsel saldırı yasaları konusunda suçun ağırlık derecesine bağlı olarak altı ayla yirmi yıl arasında değişen cezaların verildiği bir sistemi uygun görmektedir. Bu yaklaşım bana sağduyulu, hattâ cömertçe görünüyor, çünkü ABD'de iyi davranış sonucunda bir tutuklu cezasının üçte birini yerine getirdikten sonra koşullu olarak salıverilebilir. (Şimdiki durumda, cezaevine giren bir ırza geçme suçlusu ortalama kırk dört ay hapis yatar; oysa sorun az sayıda ırza geçme suçlusunun cezaevine sokulmasıdır.) Kurbanın kalıcı bedensel zarar ya da sakatlanmalara, ya da uzun süreli psikolojik zarara uğradığı cinsel saldırı olaylarında, suçluya karşı ek suçlamalar getirilebilmeli ve ağır saldırı gerekçesiyle de ceza verilmelidir.

Yürürlükteki yasanın tanımına göre, ırza geçme kişinin yasal karısı olmayan bir kadının bedeniyle, zorla cinsel temasta bulunmaktır. Kaba güç yoluyla karılarını cinsel ilişkiye zorlayan kocalara, ırza geçme davası açılamayacağı konusunda tanınan ayrıcalık, İncil'den alınma «yasadışı cinsel ilişki» terimiyle eş anlam taşıyan suç niteliğindeki ırza saldırının özgün ta-

(*) «Irz düşmanları hadım edilsin!» sözü kimi çevrelerde slogan durumuna geldiğine göre, ben, bir muhbirin kulağının kesilmesinden ya da hırsızın elinin kesilmesinden yana olmadığım gibi «hadım etme»den de yana olmadığımı söylemeliyim. Son zamanlarda örneklerine rastlanan misilleme olarak öldürme konusundaysa yasalara katılarak nefsi müdafaa nedeniyle adam öldürmenin haklı olduğuna, ama olaydan bir süre sonra gerçekleştirilen, tasarlanmış cinayete göz yumulmaması gerektiğine inanıyorum.

nımı kadar eskidir. İncil'deki atalarımızın gözünde, evlilik anlaşmasının dışındaki tüm cinsel ilişkiler yasa dışıydı. Ve evlilik anlaşması içindeki cinsel ilişkilerin tümü de, tanım gereği, yasaldı. Böylece, yasa evrim geçirdikçe, bir kocanın karısının ırzına geçtiği için dava edilmesi düşünülmesi olanaksız bir şeydi, çünkü yasa karısının değil onun yararlarını korumak için oluşturulmuştu. Sir Matthew Hale on yedinci yüzyılda, çağdaşlarına şu açıklamayı yaptı: «Bir koca karısına karşı ırza geçme suçu işlemekten sorumlu tutulamaz, çünkü karşılıklı onaya dayanan evlilik anlaşmasında kadın geri dönülmeyecek biçimde kendini kocasına vermiştir.» Başka bir deyişle, evlilik her an cinsel ilişkiye katılma anlamına gelir ve anlaşmanın maddelerine göre bir kocanın karısıyla, istemine karşı ve zorla ilişki kurma hakkı vardır.

Yazında, evlilik içinde yer alan ırza saldırının en tanınmış örneği Galsworthy'nin **The Forsyte** Saga romanında sahne gerisinde, ünlü televizyon dizisindeyse sahne üzerinde yer alan, Irene'nin Soames tarafından cinsel ilişkiye zorlanması olayıdır.

Galsworthy'nin sunduğu biçimiyle Soames'un mantığı, Galsworthy'nin kendi mantığı olmamasına karşın tüm kocaların mantığını gösteren görüş, istenmeyen kocanın «sonunda haklarını kullandığını ve bir erkek gibi davrandığını» savunur. Ertesi sabah tek başına oturmuş yatak odasında ağlamasını sürdüren Irene'i dinlerken Soames aklından şunları geçirir «Olay gerçekte büyük bir şey değildi; kadınlar kitaplarda bu konuyu abartmışlardı; ama hayat adamlarının, sağduyulu düşünebilen erkeklerin serin kanlı kararları ışığında, çoğu boşanma davalarında övgüye değer bulduğu gibi, evliliğin kutsallığını korumak, karısının görevlerini yerine getirmemesini önlemek için elinden geleni yapmıştı... Hayır, pişmanlık duymuyordu.»

Sağduyulu düşünebilen kadınların serinkanlı kararları açısından, zorunlu cinsel ilişki bir kocanın ev-

lilik hakkı değildir, çünkü böyle bir «hak» eşitlik ve insanlık onuru kavramlarının tümünü yadsır. Cinsel ilişki her seferinde karı ve koca tarafından yeniden onaylanmalıdır, çünkü kadınlar kendilerini gördükleri gibi olacaksa, (eşit haklara sahip bir eş olarak) cinsel ilişki karşılıklı isteğe dayanan bir eylem olmalıdır, kadını bedensel bir zarar vermekle korkutup, ekonomik yaptırımlarla zorunlu kılınan bir karılık «görevi» değil.

Evlilikte yer alan ırza geçme olayları konusunda yasa düşünsel açıdan büyük bir atılım yapmak zorundadır, çünkü evli eşlerin karşılıklı hakları kavramı, evlilik aktinin feshinde, tartışmalı boşanmalarda; hukuk mahkemelerinde yürütülen medeni hukuk işlemlerinde, eskiden bu yana geçerliliğini korumasına karşın kocaların karılarının bedenlerine uyguladıkları kaba güç eylemlerini örtbas etmek amacıyla kullanılmamalıdır. Saldırı ve kişinin haksız yere dövülüp, bedensel zarara uğratılması eylemlerini denetleyen yürürlükteki yasaları, evlilik içi ırza geçme olaylarının ele alınmasında yeterli görenler olduğu gibi; daha liberal bir görüşle, cinsel saldırı yasasının yalnızca, kocalık haklarını almak üzere eski karısına dönen, fakat yasal olarak boşanmış erkeklere uygulanabileceğini öngörenler de vardır. Ama her iki çözüm de temeldeki saldırıyla başa çıkmaktan acizdir.

Yazılı tarihin başlangıcından bu yana, suç niteliğindeki ırza saldırı, evlilikte, karşılıklı anlaşmaya dayanan gelenek ve görenek yasalarıyla koşullandırılmıştır ve artık ilk ve son kez olarak bir değişiklik yapmanın sırası gelmiştir. Cinsel saldırı, evlilikte ya da evlilik dışında, nerede meydana gelirse gelsin, bedensel bütünlüğe el uzatılması ve özgürlük ile kendi geleceğini belirleme haklarının çiğnenmesi demektir. Bu sözleri yazmanın işlerliğe sahip yasal koşulların sağlanmasından daha kolay olduğunu ve jürilerin, kocasını kendi istemine karşın cinsel ilişkiye zorlamakla suçlayan bir kadınla karşılaştıklarında karar vermekte

güçlük çektiklerini biliyorum; ama bedenine sahip olma ilkesinin, hiçbir düzeyde çiğnenmemesi gereken bir ilke durumuna gelecekse, niteliksel ayrım yapılmaksızın yürürlüğe konması gerektiğine inanıyorum. Bu ilke, Anglo-Amerikan yargı sistemi açısından devrimci bir nitelik taşımasına karşın, İsveç ile Danimarka'nın, S.S.C.B. ile Komünist bloktaki başka ülkelerin ceza yasalarında doğal olarak ve insanlık onurunun bir gereği sayılarak yer alır, ama uygulamada nasıl işlediğini söyleyemem. (İsviçre ve Yugoslavya gibi kimi Avrupa ülkelerinde, birisini işinden etmekle korkutarak gözdağı vermek gibi ekonomik baskılar kaba güç kullanarak korkutmayla bir tutulur.)

Karşılıklı anlaşma kavramı, çocuk yaştakilerin ırzına geçilmesine ilişkin çok tartışmalı yasalarda da kendini gösterir, ama burada anlaşma ters yönde değerlendirilir; evlilikte olduğu gibi geri alınamayacak bir şey olarak değil verilemeyecek bir şey olarak görülür. On üçüncü yüzyıl Westminster yasalarından bu yana, yasa kendince belirli bir yaş saptayarak bu yaşın altındaki kızlarla kurulacak cinsel ilişkiyi, ister kaba güç kullanılmış olsun ister olmasın, ağır ceza gerektiren bir suç saydı, çünkü kız kendi başına karar verebilmek için çok gençti. Çocuk yaştakilerin ırzına geçme suçuyla bir arada yer alan ve bir anlamda bununla çelişen akrabayla cinsel ilişki kurmanın (insest), bir çocuğun akrabası tarafından cinsel kullanımının cezaları aşırı hoşgörülü olmuştur. Bu da çocuğun babasına ait olduğunu ileri süren kuramsal görüşün başka bir belirtisidir. Değişmezlik göstermeyen yürürlükteki yasalar uyarınca, çocuk yaştakilerle cinsel ilişkide bulunma suçu birçok yargı sisteminde ömür boyu hapis cezasına çarptırılabilir, ama aile içi cinsel ilişki suçu ender olarak on yıldan çok hapis cezasına çarptırılır; bu ceza yaklaşık olarak, sapık cinsel ilişkide bulunma suçuna verilen en ağır cezaya eşittir.

Yalnızca babalık haklarının korunması değil, tüm

çocukların bedensel bütünlüğünün korunması yasalar tarafından gerçekten sağlanacaksa, suçlar arasındaki yürürlükteki ayrım (yabancıların çocuk yaştakilerle cinsel ilişki kurması; aile üyelerinin aile içi cinsel ilişki kurması gibi) ortadan kaldırılmalıdır. Belirli bir eşitlik yaşının saptanması genç kız ve erkeklerin korunması açısından gerekli ve insanca bir önlem olmasına karşın, kişinin kendisince seçilen yaş sınırı hukuksal bir uzlaşma olarak görülmelidir, çünkü cinsel olgunluk ve deneyim zamanın geçmesiyle kendiliğinden ortaya çıkmaz. Kendilerini bu güç sorunun çözümüne veren feministler, on iki yaşın altındaki tüm çocukları, cinsel saldırı yasasında çocukluk yaşının saptanması ile korumak gerektiği, çünkü aslında çocukluk yaşının, biyolojik işlevleri ve yansımaları, ergenlik ve cinsel bilincin başlamasıyla ilintili olduğu görüşünü paylaşırlar. Çocuk yaştakilerle cinsel ilişki kurma suçuyle ilgili yasalarda geleneğe koşut olarak, on iki yaşın altındaki çocuklara karşı işlenen suçlar, yirmi yıl olarak saptanan en ağır cezayı görmelidir. On iki yaş, on altı yaş arasındaki genç insanların, amaçlarına ulaşmak için kaba güç yerine yetkelerini kullanan yetişkinlerin cinsel baskıları karşısında özellikle savunmasız oldukları düşünülerek (çok bilinen üç örnek vermek gerekirse, ev içinde, bir kurumda ya da tıp merkezlerinde) bu tür suçlara, daha sınırlı bir «çocuk yaştakilere yöneltilen cinsel saldırı» kavramı uyarınca ve buna koşut olarak yaş ilerledikçe daha hafifleşen cezalar verilmesinde yargı gücüne bağımsız karar verebilme olanağı tanıyacak kadar esnek olunmalıdır.

«Karşılıklı anlaşma»nın bir cinsel saldırı davasında oynadığı başka bir rol daha vardır. Eylemin gözden geçirilmesinde, bir suç işlenip işlenmediğine karar vermekte, mahkemede tartışılan anlaşma kavramı kurbanın saldırı karşısında yeterli ölçüde direnip direnmemesine, isteminin gerçekten kaba güç kullanımı ya da bedensel zarar görme korkusuyla etkisiz kılınıp

kılınmamasına bağlıdır. Şiddete dayanan cinsel suçların kendine özgü niteliği, insanların bu suçların anlamını kavramaktaki kendilerine özgü tarihsel tutumları ölçüsünde, yasanın anlaşma kavramını bulandırmıştır.

Soygun kurbanlarının soyguncuya karşı koyduklarını kanıtlama zorunluluklarının olmayışı sorgusuz kabul edilir ve parayı soyguncuya vermekle eylemi onayladıkları ve böylelikle eylemin suç sayılmayacağı sonucuna hiçbir zaman varılmaz. Gerçekten, polis çoğunlukla yasalara saygılı yurttaşlara soyguna karşı koymamalarını, ama bunun yerine serinkanlılıkla olayın sona ermesini bekleyip suçu ilgili yetkililere bildirerek, her şeyi adaletin eline bırakmalarını öğütler. Oysa, bu günlerde, bir soyguna başarıyla karşı koymak kahramanlık sayılmaktadır.

New York kentinin, bazı orta sınıf yerleşme bölgelerinde, gece sokağa çıkmak zorunda kalanlar, işten eve dönerken, kısa bir gezinti sırasında, ya da köpeklerini gezdirirken karşılarına çıkacak herhangi bir soyguncunun saldırısını savuşturmak ve isteklerini doyurabilmek için yanlarında «soygun parası» olarak on dolar taşımayı alışkanlık edinmişlerdir. Açıkça görüldüğü gibi, birkaç dolardan olmak bedensel şiddeti göze almaktan daha iyi bir pazarlıktır. Paranızı bıçak çeken birine vermeniz, ya da karanlık ve ıssız bir yolda silahsız ama kötü amaçlı birini memnun etmek için elinizi para cüzdanınıza atmanız, ekonomik yönden sarsıcı ya da duygusal yönden üzüntü verici olabilir ama bir cinsel saldırının yol açtığı, kişinin özgür iradesine yöneltilmiş ağır aşağılamayla karşılaştırılamaz. Suçun amacı, para gibi fiziksel açıdan bağımsız ve taşınabilen bir nesnenin ele geçirilmesi değil, bedensel ilişki ve fiziksel saldırıdır. Yine de uygulamadaki yönüyle suçun doğası soyguna çok benzer, çünkü ırz düşmanının cinsel amacı soyguncunun parasal amacını çağrıştırır (kurban kadın olduğunda, çoğunlukla her iki amaç da bir tek karşılaşma sıra-

sında yerine getirilir) ve böylece, bir cinsellik suçunda da suçluyla kurbanı arasında pazarlığa girilebilir. Bu yönüyle, cinsel saldırı kurbanın tepkisi açısından basit bir saldırı olayından çok soygun olayına benzer, çünkü saldırı olayı fiziksel karşılaşmanın dışında bir amaç taşımayabilir ve dahası kendilerini saldırı karşısında bulan kimseler çoğunluk dövüşerek kendilerini savunur.

Yasanın kurallarınca, soygun ve saldırı kurbanlarının direndiklerini ya da olayı onaylamadıklarını ya da eylemin yeterli bir kaba güç ya da kaba güç korkusuyla gerçekleştiğini kanıtlamaları gerekli değildir; çünkü yasa bir kimsenin, bir hayır işi ya da inandığı bir dava dışında, parasını isteyerek başkalarına vermeyeceğini ve kötü biçimde dövülmeye ya da bedensel acı ve zarar verilmesine isteyerek boyun eğmeyeceğini varsayar. Ama ırza geçme ve başka tür cinsel saldırı kurbanları gerekli delilleri; karşı koyduklarını, rıza göstermediklerini, iradelerinin kaba güç ve korku karşısında etkisiz kaldığını kanıtlamak zorundadır; çünkü yasa hiçbir zaman karşılıklı isteğe dayanan cinsel birleşmeyle zorlamaya dayanan, suç niteliğindeki cinsel saldırganlığın arasındaki ayrımı doyurucu biçimde saptamamıştır.

Kabul etmek gerekir ki yasalardaki karışıklık, zorlamasız cinsel birleşme eyleminde erkeğin doğal ve biyolojik etkinlikte bulunma biçiminden kaynaklanmaktadır. Ama penisin vajinaya sokulması kendi başına düşünüldüğünde, erkeklerin kanılarına karşın erkekçe bir üstünlük eylemi değildir. Yasanın sonu gelmeyen karmaşasının gerçek nedeni, ırza geçme eylemiyle karşılıklı rızaya dayalı cinsel birleşme ayrımını gerçekleştiremeyişine ve temel kültürel inancın öngördüğü, erkeğin «etken» olması, kadınınsa «edilgen» kalması gereğine dayanır. Ve böylece erkeklerin yararının korunması için, yasa kaba güç ya da kaba güç korkusunun kendi içinde ve kendi başına inan-

dırıcı olmadığı kanısıyla kurbanın suç eylemi sırasındaki davranışını ayrıntılarıyla incelemeye yönelir.

Menachem Amir'in araştırmasına göre, saldırgan, polisin gerçek saydığı ırza geçme olaylarının ancak beşte birinde tehlikeli bir silah kullanmıştır. Bu tür olaylar bir jüriyi inandırabilir. Ama çoğu ırza geçme olayları bıçaksız, tabancasız, demir çubuksuz ya da benzeri bir araç olmadan gerçekleştirilir. Daha çokça kullanılan kaba güç, temelde bir boğucu üstünlükten, itip kakma ve dürtüklemeden, giysilerin parçalanması, sözle ölüm ya da sakatlanma korkusu yaratılmasından ve birden çok saldırganın somut varlığından kaynaklanır. Hiç kuşkusuz, bu koşullardan herhangi biri kurbanı hareketsiz bırakacak, direnmesini engellemeye ya da direnmenin yararsız olacağına inandırmaya yetecek ölçüde korku uyandırabilir ve uyandırmaktadır.

Kaba güç ya da kaba güç korkusu karşısında oluşan direniş ya da rızanın yürürlükteki ölçütleri, hiçbir zaman kurbanın duyduğu korkuyu kesin olarak belirleyememiştir çünkü korku, psikolojik bir tepkidir. Jürilerin suçsuzluk kararlarının açıkça gösterdiği gibi, olaydan altı ay sonra mahkemede, bir davranış ölçüsüne göre saptanabilecek nesnel bir ölçü değildir. Bu nedenle bir ırza saldırı kurbanının «mantıklı ölçüler içinde» karşı koyduğunu ve sonunda boyun eğmesinin, davranışlarıyla saldırıya rıza gösterdiği anlamına gelmediğini kanıtlamak zorunda bırakılması kesinlikle haksızlıktır; çünkü mahkemede bu gibi ölçütler başka ağır suç kurbanlarına uygulanmamaktadır Bir jüri, mağdur durumundaki davalının ifadesini olduğu gibi, yani özet olarak ele alıp değerlendirebilmelidir; bu, yasalarca başka mağdur kişilere tanınan hakkın aynısıdır.

Mağdur tarafın eylem sırasındaki tepkisi ölçülüp tartılmakla kalınmaz, «rıza gösterme eğilimi»ni ilgilendirdiği, ya da inanılabilirliğini, doğruluğunu yansıttığı gerekçesiyle cinsel geçmişi de ayrıntılarıyla in-

celenir. Ya da yasa bunu gerektirir. Uygulamadaki işleyişiyle, bir kadının cinsel geçmişini delil olarak ele alan jüriler bu bilgiyi kadının ahlakı üzerine karar vermekte kullanırlar ve bu noktada ırza geçme efsanelerinin tümü etkinlik kazanır, çünkü erdemli bir kadının ya hiçbir zaman ırzına geçilemeyeceği, ya da kendisini saldırıya açık kılacak durumlara düşmeyeceği düşüncesi geçerliğini sürdürür. Böylece jüri odasında şu sorular sorulur: «Kadın bunu istemiş mi yoksa istememiş mi?»; «Erdemli bir kadın olsaydı, hazinesini korumak için ölene dek direnmez miydi?»; «Bir erkeğin meslek ve ününün zedelenmesi bu sürtük için değer mi?»

Irza geçme suçunun geleneksel namus anlayışından tümüyle soyutlanması gerekir, çünkü namusun buradaki anlamı bir kadının (ama bir erkeğin değil) evlilik dışı cinsel ilişkiden uzak durması demektir. Cinsel eylemin bir kadının «namus»una leke süreceği görüşü tümüyle kadını kendi aracı olarak gören erkeğin ürünüdür. Kadının «önceki eldeğilmemişliği» kavramı ve sözleri, «mağdure» (kadın davacı) sözü ve kavramıyla birlikte, davacının davası açısından kışkırtıcı ve önyargılı olduğu gerekçesiyle yasa sözlüğünden çıkarılmalıdır.

Birçok eşle kurulan cinsel ilişkiler, geçmişte bir kadının cinselliğe karşı duyduğu sağlıklı ilgiyi, ya da kendi eğilimlerini kanıtlayamadığı bir sömürü ve mağdur edilme sürecini belirleyebilir; serüvencilik, başkaldırı, merak, coşku ya da teslimiyet ruhunu ortaya koyabilir. Nedeni ne olursa olsun (gerçekte birçok nedeni vardır) ırza geçme kurbanının kendi seçtiği eşlerle kurduğu daha önceki cinsel ilişkiler hiç değilse günümüzde ve içinde yaşadığımız çağda, düşünce ve bedenin temizliği ya da lekelenmişliğinin belirtisi sayılarak incelenmemelidir ve söz konusu durumda, zorla ırza geçme olayının yer alıp almadığının saptandığı jüri odasında yeri yoktur. Davacıyla davalı arasında daha önceden var olan cinsel ilişki ko-

nuyla bağlantılı olabilir ve bu tür bilgilerin araştırılması engellenmemelidir.

Yürürlükteki yasaların düzeltilmesi ve cinsel saldırı yasasına yöneltilecek yeni bir yaklaşım yasanın yaptırım gücünün sağlanması konusunun yeniden ele alınmasıyle bir arada yürütülmelidir. Tüzükleri kimin yorumlayacağı ve uygulayacağı sorusu yasanın içeriği ölçüsünde önemlidir. Günümüzde, cinsel şiddet suçlarının adalet arayan kadın kurbanları; genel doğrultuları, değer yargıları ve kuşkularıyla davalının tarafında yer almaya zorlanan yetke sahibi erkeklerin sözüne bağlı kalmak zorundadır.

Bence ırza geçme olayının en acı yanı erkeklerin yalan yere suçlanmaktan duydukları tarihsel korkudur. Bu korku İsrailli Yusuf ile Potifar'ın karısının Kitabı Mukaddes'ten kalma günlerinden bu yana erkeklerin folklorunda dile gelmiş, Sigmund Freud ve ardıllarının psikanalitik öğretilerinde yeni bir anlam ve canlılık kazanmıştır. Erkeği; yalancı, kinci ve düzenbaz bir kadın karşısında koruma amacıyla oluşturulmuş bir dizi özel delil ölçütü (rıza gösterme, direnme, namus, doğrulama) doğrultusunda yönlendirilen, ırza geçme suçlamasına karşı yasal savunmanın can damarını oluşturmuştur bu korku.

Kasıtsız bir yanılgı olan yanlış kimlik saptaması gibi nedenlerle asılsız yere suçlamanın da herhangi bir ağır suç davasındaki yeri tümüyle görmezlikten gelinemez; ama işin ilginç yanı, hiç kuşkusuz şudur: Erkekler kendilerini ve bizleri, kadınların kolaylıkla ırzlarına geçmekle suçladığına birini inandırırken, ırza geçme olayının gerçeğinde, mağdur durumundaki kadınların suçu polise bildirip yasal yollara başvurmamaları yatar. Kadınları bu davranışa iten, herkesin olayı öğrenmesinin vereceği utanç, bir kadını kendisine karşı girişilen cinsel saldırganlık eyleminden sorumlu tutan ve suçluluk duymasına yol açan ikili değer yargısı, saldırgandan gelebilecek misilleme (bir kez ırzına geçilince, yeniden kurulabilecek bir ilişki-

nin uyandırdığı korku) ve kadınların ifadelerine, erkek savunmasının ilk aşamasında kuşkuyla bakılacağını gösteren kanıtlardır.

On yıl önce, Federal Soruşturma Bürosu'nun Suç Raporları, polise bildirilen ırza saldırı olaylarının yüzde 20'sinin «soruşturma sonucu asılsız sayıldıkları»nı gösteriyordu. 1973'e gelindiğinde, bu sayı yüzde 15'e düşmüştü ve Federal Soruşturma Bürosu'nun deyimiyle «ırza geçme» en düşük oranda bildirilen suç olma durumunu korumuştu. Yüzde 15'lik asılsız yere suçlama oranı yadsınamayacak denli yüksektir. Ama New York kenti özel bir cinsellik suçları araştırma ekibi oluşturup, şikayetçilerle konuşmak üzere kadın polisleri gönderince, New York'daki asılsız ırza geçme suçlaması sayısı çarpıcı biçimde yüzde 2'ye düştü ve bu oran başka asılsız ağır suç bildirimlerine eşitti. Ortadan yok olan bu istatistik farkından alınacak ders açıktır. Kadınlar başka kadınların sözüne inanır. Erkekler inanmaz.

Kadınların geleneksel olarak ve tasarım sonucu, yasaların yürütüldüğü tüm önemli alanların, polis örgütünün, savcılığın, jüri locası ve yargıç iskemlesinin, temyiz ve anayasa mahkemelerinin dışında tutulmaları, erkeklerin oluşturduğu yasalar uyarınca adalet arayan ırza tecavüz kurbanları açısından çift yönlü bir engel ortaya çıkarır. Ve bu yüzden yasanın görünümünün gerçeği yansıtacak biçimde değiştirilmesi yeterli değildir. Yasaların yürütülmesi ve adaletin sağlanması gibi ağır sorumluluklar taşıyanların da görünümleri değiştirilmelidir.

Büyük önem taşıyan yasaların yürütülmesi alanında, erkeklerle aynı düzeye gelebilme savaşımının kadınlar açısından tam eşitliğin kazanılacağı ya da yitirileceği başlıca sınav zeminini oluşturacağına inanıyorum. Yasaların yürütülmesi sözlük anlamıyla toplumsal düzenin sağlanması için gerektiğinde kaba güç kullanılması demektir ve kaba güç başlangıçtaki dişe diş göze göz günlerinden beri erkeklerin öncelik

hakkı sayılmıştır, çünkü boy, ağırlık, güç, biyolojik yapı ve yasanın kendisi kadar katı geleneklerle kadınlara yasaklanan bilinçli bir eğitime dayandırılmıştır.

Geçmişte kadınlar erkekleri yasal koruyucu seçmek ve onlara yalnızca yasaların oluşturulmasını değil yürütülmesini de bırakmak zorunda kalmışsa, günümüzde bu dengesizlik ivedilikle giderilmelidir. Çünkü olaylar tam tersine dönmüştür. Irza geçme eylemi ve uyandırdığı korkuya yol açan biyolojik olanak geçerliğini sürdürmektedir ama toplumsal anlaşmamız yasaların yürütülmesi açısından kaba güç kullanımını gereksiz kılacak bir düzeye ulaşmıştır sanırım. Çeşitli kentlerin polis gücünde çalışanların, iyi bir polis görevlisi olmakta boy ve bedensel gücün başlıca etken olmadığını kabul etmekte gösterdikleri isteksizlik malumdur. Ama bu görevliler modası geçmiş erkekçe değer yargılarına saplanmış oldukları için şimdilik bağışlanabilir. Yeni araştırmalar açık biçimde göstermiştir ki, kadın polisler bir düzensizliği gidermekte ve tutuklama yapmakta erkekler ölçüsünde başarılıdır; zorlu durumlarda, «polis şiddeti» deyimini haklı çıkaran kaba güce başvurmaksızın görevlerini yerine getirmektedirler.

«Devrimci» sözcüğünü gelişigüzel kullananlardan değilim, ama kentlerdeki polis merkezlerinde eşit sayıda kadın ve erkek görevlendirilmesi, kadın hakları açısından büyük önem taşıyan devrimci bir amaçtır. Ve ordu beslemeyi sürdüreceksek (daha uzun süre öyle olacağı anlaşılıyor) ordu da eşit sayıda erkek ve kadından oluşturulmalıdır; yerel güvenlik merkezlerinde ve savcılık bürolarında, il jandarma gücünde, kadınlara yer verilmeli, kısacası kadınlar erkeklerin egemenliği altındaki bir topluluk olmaktan çıkacaklarsa, ulusun yasal yetke bünyesi (fiziksel anlamdaki yetkeyi belirtiyorum) erkeklerin tekelinden ve denetiminden çıkarılmalıdır.

Kadın haklarının korunması ve özellikle de er-

keklerin cinsel saldırısından sakınma hakkı için dürüst çalışan yasal bir yargı gücü ve etkili bir yönetim sistemi, suçluları ivedilikle mahkemeye çıkardığı, şikayetçi açısından olayı en etkili biçimde ele aldığı ve haklı cezaları verdiği sürece ırza saldırı olayının denetlenmesinde yararlı bir mekanizma olabilir. İşlerliğe sahip cinsel suç yasalarının «düzeni sağlamak» ve olumlu bir caydırıcı güç oluşturmaktaki yararlı etkilerini küçümseyecek değilim ama, tüm feministlerin (ve sağduyu sahibi kimselerin) amacı yalnızca etkili bir denetleme yöntemi değil, ırza geçme olayının tümüyle ortadan kaldırılması olmalıdır.

Yasayı ve yasanın yürütülmesini yeni bir yaklaşımla ele almak yolun yalnızca yarısı demektir. Yasanın yürütülmesinde kadınlara yüzde elli oranında yetki tanınması, erkekçe kaba güç gösterilerine son verecektir. Oysa, ırza geçme ideolojisi, suçluları korumaya yarayan hoşgörülü bir hukuk sistemi ve yetkenin yasal kullanımı üzerindeki erkeklere özgü denetimin tümünün ötesinde bir güç tarafından yönlendirilip yüreklendirilir. Irza geçme ideolojisi toplumumuzun her düzeyinde etkin olan kültürel değerlerle beslenir ve bu kültürel saldırıyı geri püskürtmek için cepheden hücuma geçmek gereklidir.

Erkeklerin kadınlar üzerindeki saldırgan üstünlüğünü doğal hak sayan kuram, toplumsal değerler sistemimizde öylesine köklü bir yere sahiptir ki, son zamanlarda, sinema, televizyon reklamları ya da çocuk kitaplarında bu görüşü ortaya koymaya yönelik çabalar ancak yüzeyi yalayıp geçmiştir. Sorun, kutuplaşmış toplumsal rollerden (eylemci erkek, izleyici kadın) ve kadın bedeninin edilgen cinsellik nesnesi olarak abartılmış biçimde tanımlanmasının kadınlık onuru ve kimlik bilincini "aşağılayıcı" sayılmasından, ya da bu tanımlamaların genç kızlara örnek alınacak toplumsal roller sunamayışından değil; toplumun cinsellik anlayışının, erkek egosuna her yerde doğal üstünlüğünün (ve kadının güçsüz-

lüğünün) "kanıtı"nı sunarak onu pohpohlamak ereğini taşıyan, kadınlara yönelik bilinçli bir aşağılama biçimi olmasından kaynaklanmaktadır.

Kadın hareketini eleştirenler, giyim ve davranışlarımızda düzensiz, dağınık saçlı, ayağı çizmeli kadınca sorumluluklarımızı kabul etmeyi reddeden, çenesi düşük, yeniklikten öfkelenen taraf olarak kusurlarımızı saymazlarsa bu kezde tepki ve tutumlarımızda belirli ama açıklanması güç bir ağırbaşlılık ve cinsellik karşıtı bir erdemlilik taslama havası sezdiklerini dile getiriyorlar. Gerçekte söylemek istedikleri şudur: "Hadi kızlar, kadınların özgürlüğü savaşımınızın, cinsel özgürlük için verilen daha büyük çaptaki savaşın parçası olduğunu bilmiyor musunuz? Kendinizi eski saplantılarınızdan kurtarın! Kadınsı çekiciliğinizi artırmak için sizlere yönelttiğimiz o üç harfli sözlerden, vahşi homurtularımızdan alınıyormuş gibi görünmekten vazgeçin. Milyonlarca satan parlak kuşe kağıtlı dergilerimizin kapaklarına, kimliksiz çıplak bedenlerinizin resimlerini bastığımızda bunu sizlerin sonsuz güzelliğinize (bizim hesabımıza göre bu güzellik yirmi yaş ya da civarında sonsuz olmaktan çıkmaktadır) gösterilen duyumsal saygıdan yapıyoruz. Biraz eğlenmek istediğimiz zaman sokağa çıkıp yarım saatliğine bir fahişenin bedenini kiraladığımızda karşılıklı anlayış içindeki yetişkini ilgilendiren bir eyleme katılmış oluyoruz; bununsa sizlerle ne ilgisi olabilir? Sinema salonlarımızı pornografik filmlerin sergi alanları, kitapçılarımızı, kitlenin ürettiği açık saçık iğrenç sözlerin rahatlıkla ortaya konduğu yerlere dönüştürdüğümüzde, yalnızca özgür girişim sistemimizin mucizelerine şaşmakla kalmamalı ama baskıcı orta sınıf ahlakının sınırlarını zorladığımız ve çok değer verdiğiniz yurttaşlık haklarının tümünü savunduğumuz için bizleri alkışlamalısınız. Çünkü bizler açık saçıklığı, söz söyleme özgürlüğü dediğimiz o soylu liberal geleneğin savunma hattı durumuna getirdik. Kuşkusuz sizler söz söy-

leme özgürlüğü ve yurttaşlık haklarına karşı değilsiniz, öyle değil mi?"

Pornografi ve fahişeliğe gösterilen hoşgörüye karşı çıkmak ırza geçme olayına karşı verilen savaşın ana unsurudur ve bu yönde uyarılmak liberal kesimin büyük bölümünü öfkelendiriyorsa, ben de buna karşılık böylesi liberalerin politik görüşlerinden ve kadın hakları konusuna gösterdikleri ilginin gerçekliğinden kuşkulanırım. Daha yumuşak bir dille açıklayacak olursak, feminist bir çözümleme, sorgusuz kabul edilen yüce liberal geleneğinkiler dahil daha önceki varsayımların tümüne, yeni düşüncelere açık bir kuşkuculukla yaklaşır, çünkü önceki geleneklerin tümü kadınların davasına karşı işlemiştir ve hoşgörülü liberallerinki de içinde olmak üzere hiçbir değer sisteminin dokunulmazlığı kalmamaktadır. Ne de olsa, liberal politika feminist görüşten, başka çağdaş kaynakların herhangi birinden aldığından çok daha azını almıştır; liberalizm kendi erdemliliği dolayısıyla tam bir mükemellik içermez; yetkinlik konusunda özel bir iddiası yoktur. Daha çok başkalarının kendisini duyarlı kıldığı değerlere açıktır.

Savunma avukatı mantığı liberal geleneği öylesine etki altına almıştır ki, kadın hareketinin savunucuları, ilk kez 1971'de ırza geçme konusunu politik bir sorun durumuna getirdiğinde ve New York Eyâleti'nin ırza geçme yasasının, doğrulayıcı delil zorunluluğunu kaldıracak biçimde değiştirilmesini istediğinde kendilerini savcının yanında bulmuştur; buna karşı liberalizmin temel kurumu olan American Civil Liberties Union (Amerikan Yurttaşlık Hakları Birliği) de ayaklanmıştır. İki yıl sonra, ACLU, feminist avukatların çalışmaları sonucunda, yasa tüzükleri uyarınca ırza geçme kurbanlarının düştüğü güç durum konusunda duyarlık göstermeye başladı ve bir kez ırza geçme kurbanlarına duyulan bu ilgi, ACLU'nun tüm davalara gösterdiği uzun süreli ve haklı ilgiyle dengelenince, yurttaşlık hakları örgütü

doğrulayıcı delil zorunluluğunun kaldırılmasına karşı çıkmaktan vazgeçti. Bence bu olay, büyük çapta düşünsel bir değişimdi ve belki de ileride gerçekleşecek büyük değişikliklerin habercisiydi. Tüm olaylarda, tarihimizi bilenlerin anımsayacağı gibi, kadınların özgürlüğü hareketi radikal sol tarafından ortaya atıldığında, karşılaştığımız ilk önemli sorun, sonradan erkek solu olarak adlandırdığımız kurumun yapısı, öncelikleri ve düşünce biçimlerinden kendimizi arındırmak oldu ve böylelikle şimdi kendimizi, erkeklere özgü liberal bir gelenekten başka bir şey olmayan olgunun öncelikleri ve düşünce biçimleriyle çatışma içinde buluyorsak, bu bizi şaşırtmamalı.

Bir kez, ırza geçmenin akıldışı, dürtüsel, denetlenemeyen bir şehvet suçu değil, yenen taraf açısından bilinçli, düşmanca ve şiddete dayanan bir ele geçirme ve aşağılama eylemi olduğu, sindirme ve korku salma amacıyla tasarlandığı yolundaki temel gerçeği kabul etmeliyiz. O zaman, toplumumuzda, erkeklere ve özellikle ırza saldırı olasılığını taşıyan nüfusun çoğunluğunu oluşturan yetişkin erkeklere, saldırganlık eylemlerini değil bir törel haksızlık, ceza gerektiren bir suç bile işlediklerinin bilincine varamadan uygulamalarında psikolojik ve ideolojik destek sağlayan tutumları yücelten ve yaygınlaştıran öğelere yönelmemiz gerekir. Yapay erkeklik anlayışlarıyla iç içe geçmiş olan ırz düşmanı kahraman efsanesi, kadını iğfal etmekte başarılı erkekten "istediğini istediği anda elde eden" erkeğe dek, erkek olmanın, bir kadının bedenini satın alma hakkı da dahil olmak üzere bazı ayrıcalıklara sahip olmak anlamına geldiğini kavradıkları ilk andan başlayarak genç erkeklere aşılanır. Genç erkekler kadınların para karşılığında alınabileceğini ve cinsel eylemlerinin belirli bir fiyatı olduğunu öğrendikten sonra, neden satın alınabilen bir şeyin, parasal bir alış veriş gerektiren toplumsal davranış biçimlerine gerek kalmadan da ele geçirilebileceği sonucuna varmasınlar?

Fahişelik ile ırza saldırı arasında bir bağ bulunabileceği hiç kuşkusuz yeni bir düşünce değildir. Eski (ve değer verilmeyen) şehvet, cinsel dürtü ve rahatlama kuramından yola çıkan erkekler fahişeliğin yasallaştırılması sonucu, uygun bir fiyat karşılığında istendiği anda kadın bedenine sahip olabilme yoluyla, ağır suç sayılan ırza saldırının denetlenebileceği görüşünü ortaya atmışlardır bazen; çünkü böylelikle erkeklik içgüdüsü, rahatça, etkili ve toplumun başına en az dert açacak biçimde doyurulmuş olacaktır. Ne yazık ki bu erkeğe dönük pragmatistler adına Dr. Kinsey bile böylesi bir bağın "doğruluğu ya da yapaylığını kanıtlayacak yeterlilikte veriyi" ortaya çıkaramamıştır. Genelevlere sık sık giden erkeklerin ırza geçmeyle suçlananlardan genellikle daha yaşlı olduklarını deliller göstermesine karşın, Kinsey'den yirmi yıl sonra, fahişelik ve ırza geçme arasında bir bağ olduğunu ortaya koyma çabası hâlâ sürdürülüyordu. Benim düşünceme göre, Amerikan erlerine açık genelevlerin resmi olarak onaylandığı, hatta üs kamplarındaki eğlence birimlerinin içine katıldığı Vietnam'da Amerikan ordusunun yaşadığı deneyim; üs kampında bir serbest atış alanının sağlanmış olması nasıl silahsız halkın ve çocukların vurularak öldürülmesinde caydırıcı rol oynamıyorsa, düşük fiyata cinsel temas olanağının sağlanmış olmasının da, ırza geçme konusunda caydırıcı olamadığını eksiksiz biçimde kanıtlamaktadır.

Ama yasallaştırılmış fahişelik karşısında duyduğum dehşet, ırza geçme konusunda caydırıcı bir etken olmadığından değil, kadın bedenine sahip olmanın erkeğe özgü, kutsal olmasa bile parasal bir hak sayılacağı görüşünü ve cinselliğin uygar erkeklerden esirgenmemesi gereken, kadınlara özgü bir hizmet sayılacağı görüşünü kurumlaştırmasından doğmaktadır. "Güçlü erkeklik içgüdüsü"nün, bir yana ayrılan ve açıkça bu amaç uğruna vesikalandırılan işbirlikçi bir kadınlar sınıfı tarafından öncelikle doyurulması

gerektiğini ileri süren görüşe süreklilik tanınması, ırza geçmenin kitle psikolojisinin ayrılmaz bir parçasıdır. Gerçekten, fahişeliğin tümüyle ortadan kaldırıldığı günler (sunuyu sağlayan kadınlar değil, bu istemi yaratan erkekler yasa karşısında işin her yönüyle yargılanmadıkça gelmeyecek olan bir mutluluk çağı) gelene dek erkek gücü ve ayrıcalıklarına ek olarak cinsel hizmetlere sahip olma hakkı konusundaki yapay inanç, ırz düşmanlığı mantığını beslemeyi sürdürecektir.

Günümüzde pornografi; özgürce ifade hakkı ve incelikli düşünme adına öylesine kalın bir cilayla örtülmüştür ki, (demokratik bir hak olan) politik ifade özgürlüğü, (toplumsal bir yara olan) çocuklara verilecek dürüst bir cinsel eğitim, ve (müstehcen ve çarpıtılmış tanımlarla kadın rolünün bilinçli biçimde değerinin düşürülmesi demek olan) çirkin bir açık saçıklık içinden çıkılmaz biçimde birbirine karıştırılmıştır. Sorunun bir bölümünü, geleneksel olarak pornografinin en ateşli düşmanlarını kapsayan kesimin, aynı zamanda cinsellikle ilgili herhangi bir konunun açıkça dile getirilmesi karşısında tüyleri diken diken olan kesim olması yaratır. Bu kesimin dikkatli ve keskin bakışları altında, kürtaj, hamileliğin önlenmesi, çocuk doğurma ve genelde kadın biyolojisine ilişkin eğitim araçlarının özgürce ve açıkça dağıtımı da sakıncalı, yıkıcı ve iğrenç görünür. ("Ağıza alınamayan suç" olan ırza geçmenin açıkça ve özgürce tartışılmasının da, bu namus düşkünü, yetkisiz düzen sağlama meraklılarının tüylerini diken diken edeceğini gözden kaçırmamalı.) Savaş alanı sınırları, kadın hareketi sesini duyurmadan çok önce yapay olarak çizilmiş olduğu için, pornografi karşıtı güçler çoğunlukla dindar, taşralı tutucu ve sağcı görünümdeyken, pornografi yanlısı güçler büyük kentli, dinden ırak, ve liberal olarak tanımlanır.

Ama kadınların bakış açısı yepyeni bir doğrultu saptanmasını ya da yeni bir değerlendirme yapılma-

sını gerektiriyor. Müstehcenlik ve Pornografi konusunda Başkanlık Komisyonu'nun hafif ve ağır pornografiye konulan tüm yasal kısıtlamaların kaldırılmasını şiddetle savunan 1970 tarihli çoğunluk raporu; pornografik malzemelerin yüzde doksanının karşı cinsiyetle ilişki içindeki erkeklerin istemine hitap ettiğini (geri kalan yüzde onu ise eşcinsel erkeklere sunulmaktadır), pornografik dergi alıcılarını "çoğunlukla beyaz orta sınıfından, orta yaşlı ve evli erkekler"in oluşturduğunu ve pornografinin ham maddesi sayılan görsel betimlemelerin (görüntülerin) çıplak kadın bedeni ve bu bedene uygulanan çeşitli edimlerden meydana geldiğini açıkça ortaya koydu.

"Amerikan yaşam biçiminin alışılagelmiş ve sağlam temellere oturmuş bir parçası" dediği, erkeklere mahsus filmleri tartışırken komisyon raporu biraz bulanık olmakla birlikte görev bilinci içinde şu açıklamayı getiriyordu: "Pornografi tarihsel olarak erkeklere özgü bir ilgi alanı sayıldığı için, erkeklere mahsus filmlerin vurguladığı noktalar orta sınıf Amerikan erkeklerinin beğenilerini temsil eder. Bu nedenle erkek eşcinselliği ve vahşiliği görece olarak çok azdır, ama sevicilik oldukça sık görülür."

Bu durumda komisyon üyeleri pornografik malzeme satıcılarının çok iyi bildikleri bir gerçeği belirtmiş oluyordu: Aşırı cüretkar pornografi cinsel özgürlüğün kutlanması değildir; dişi cinsellik edimini, bu gibi tüm edimleri ve böylelikle tüm kadınları "iğrenç" kılarak düşmanca kötüye kullanmaktır. Pornografinin karşı cinsiyetli ilişki içindeki erkek tüketicileri, sevicileri eylem anında izlerken (ama hiçbir zaman son sahnede değil de her zaman için perdenin ilk açılışında) açıkca zevklenmekte, ama çıplak erkeklerin birbirleriyle sevişmesinden tiksinmektedir. Komisyon raporunda alıntılanan bir incelemede şu şaşırtıcı sonuç belirtiliyordu: "Hemcinsinin yanında erkeklere mahsus bir film izlemek, erkeklere özgü saygınlığı destekler." Gerçekten öyle. Ama

dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta, bu filmleri izleyen erkek topluluklarının çıplak **olmadığıdır.**

Erkeklerle kadınların pornografiye gösterdikleri tepki karşılaştırıldığında, belirli bir tutum değişikliği belirir. Komisyona göre, "Erkekler kadınlara oranla çıplak kadın görüntülerinden daha çok etkilendiklerini ve bu görüntülere daha çok ilgi duyduklarını söylüyorlar." Alfred Kinsey'in raporunu alıntılayan Komisyon çoğu erkeğin (yüzde 77) cinsel edimi açıkça sergileyen görüntülerden etkilendiğini ama çoğu kadının (yüzde 68) aynı şeyi duymadığını belirtti. Dahası, "kadınlar erkeklerden daha sık olarak 'tiksinme' ve 'gocunma' duyduklarını bildirdiler."

Kadınlara özgü bu tiksinme ve gocunma duygusu nereden gelmektedir? Kadınlar cinsellikte geri kalmış ya da doğaları gereği daha tutucu mudurlar? Pornografiden kadınların çoğunun hoşlanmaması büyük olasılıkla erkeğin kadını cinsel amaçla kullanılıp atılabilecek bir oyuncak gibi görmekten edindiği güçlülük ve hoşnutluk duygusunu destekleyecek biçimde, kadın bedeninin bozulmasıydı. Sonraları, erkek kendi tanımının zamana göre çok kısıtlı olduğunu görünce ağır ceza anlayışını karısının da el değilmemişliğinin bozulmasını kapsayacak biçimde genişleterek yasanın bakire olmayanlara da uzanmasını sağlamıştır. Bu yasanın kaynakları, unutulmuş tarihin kalıntıları arasında gömülü kalmış olmasına karşın, ırza geçme yasaları evrim geçirdikçe hiçbir zaman başlangıçtaki anlayışı silkip atamadı; bu anlayış, işlenen suçun her şeyden önce erkeklere özgü mülkiyet haklarını çiğnediğini, bu hakların kadınların evlilik pazarlığında öne sürdükleri bekaret, namus ve erkeğin özel mülkiyetine girme (erkeğin ekonomik gücünün zorla desteği olma) konusunda erkeğin koyduğu zorunluluklara dayandığını ileri sürüyordu.

Çağdaş düşünce biçimimiz açısından bu kuramsal kaynaklar tümüyle kavranabilmek için garip ve güç anlaşılır niteliktedir. Düşüncede görülen korkunç

uyumsuzluk (erkeğe özgü düşünce biçimi karşısında dişi düşünce biçimi) günümüze dek ırza geçme konusunun ele alınışını etkilemiş, en yetkin hukukçuların mantıksal çözümleme işlemlerini karmaşıklaştırmıştır. Günümüzde genç ırz düşmanının kendine bir eş bulup kaçırmak ya da bir miras ve mülkü ele geçirmek gibi düşünceleri yoktur. Onunki sonu gelmeyen bir gasp eylemidir, mülkiyet sahipliği ve denetimi konusunda pratik bir **yaklaşım değil. Irza** geçmenin ekonomik yararı unutulmuş bir kavramdır. Temeldeki erkek-dişi çatışmasından bugüne kalan, vur kaç yöntemine dayanan bir saldırı, fiziksel gücün kısa süreli bir ifadesi, bilinçli bir sindirme süreci, tüm kadınlar üzerinde kalıcı piskolojik etkileri olabilecek kaba ve çirkin bir cinsel saldırıdır.

Irza geçme, gerçekten ait olduğu yere, eskiden **kalma erkek yasalarının** alanına değil, çağımızın ağır suç niteliğindeki şiddet eylemi çerçevesinde bir yere yerleştirildiğinde, bu suç kendine özgü boyutlarını koruyarak, soygun ve saldırı arasında yer alır. Tek bir eylem içinde hem beden, hem de usa indirilen bir darbedir ve kaba güç korkusu ve kullanımı yoluyla cinselliğin "çalınmasıdır". Yine de ırza geçme ile saldırı ya da soygun arasındaki farklılıklar, açık benzerlikler kadar belirlidir. Hakkında dava açılabilecek bir saldırı olayında, kurbanın gördüğü bedensel zarar açıkça izlenebilir. Bir ırza geçme olayında, cinsellik geleneksel olarak erkeklerce "kadınlığın hazinesi" olarak görülmesine karşın, kaba güç korkusu, anladığımız anlamda bir somut metanın kazanılmasını sağlamaz; daha kesin bir anlatımla, ırza geçmede kaba güç korkusu sergilemesinden dolayıdır.

Hiç kuşkusuz, ırza geçmenin altında yatan düşünce biçimini de bu görüş oluşturur. Kadınların pornografi türünde yakalanıp ırzına geçilen bakire ya **da hiçbir zaman doyurulamayan** erkek delisi rollerinde görünmeleri rastlantı değildir. (Bunun amacı başka ne olabilir ki? En yaygın ve geçerli pornog-

rafik düş her iki rolü birleştirir: Masum ve deneyimsiz bir kadının ırzına geçilerek üzerinde "doğaya aykırı uygulamalar denenir" ve gözü dönmüş, azgın bir erkek delisi, erkek penisine hiçbir zaman doymayan bağımlı bir cinsel köle durumuna getirilir.

Pornografide eşitlik olamaz; kadınlara özgü eşit bir değer, eğlence adına işlerin tersine çevrilmesi olanaksızdır. Pornografi de ırza geçme gibi, erkeklerin buluşudur, duyumsallığı törelerin ya da ailenin yasaklamalarından kurtarmak değil, kadınları insanlıktan çıkarmak, birer cinsellik nesnesi durumuna indirgemek amacını güder. Pornografinin ham maddesi her zaman için göğüs ve cinsel üreme organları açıkça sergilenen çıplak kadın bedeni olacaktır çünkü erkeğin saptadığına göre, çıplak bedeni kadının "utancıdır", bedeninin saklı yerleri erkeğin özel malıdır, oysa erkeğinkiler gücünün, kadın üzerinde zorla kurduğu yönetimin çok eskilere dayanan kutsal, evrensel ve ataerkil araçlarıdır.

Pornografi, kadın düşmanlığı güden propagandanın su katılmamış özüdür. Ama yine de, Hitler'in propaganda araçlarınca yayılan Yahudi karşıtı karikatür ve müstehcen sözlerin gerisindeki amaç ve yöntemleri çabucak kavrayan; siyahlardan yana olan ve vicdanlarını yoklayarak "Siyah" fıkralarına gösterilen hoşgörünün ve filmlerdeki hilekar zenci rollerinin zencileri aşağılık sayan efsaneleri ve onlara uygulanan baskıyı sürdürmek için ideolojik temel oluşturduğunu anlayan liberaller şimdi, "yetişkinlere mahsus" ya da "erotik" dedikleri kitaplarla filmlerde, iç gıcıklayıcı sözcükler olarak kullanılan deyimlerde dile gelen kadın düşmanlığının, anayasal haklar arasında yer alan ifade özgürlüğünün geçerli bir uzantısı olduğunu şiddetle savunmaktadır.

Yurttaşlık Hakları Örgütünün ifade özgürlüğü adına yaptığı gibi, kimsesiz ve çılgın bir Amerikan Nazisinin tüm Yahudilerin yok edilmesi çağırısında bulunan propagandasını yapma hakkını korumak,

kendi üstünlüğüne inanan ve özellikle yüreklilik gerektirmeyen bir tutumdur, çünkü Amerikan Yahudileri güncel olarak baskın birlikleri, toplama kampları ve kısa süre içinde yok edilme korkusu altında tutulmamaktadır. Ama yarın sabah New York kentinin Kırkikinci Caddesinde sıralanan sinemalar ve kitapçılar her zaman yaptıkları gibi kadınların ırza saldırı ve işkence yoluyla aşağılanmalarını değil de yahudileri gaz odalarında öldürmenin ya da zencileri linç etmenin sadistçe zevklerini sergileyen ticâri ve düzenli bir propaganda mekanizmasını sergilemeye başlarsa, örgütün tutumunun değişip değişmeyeceğini merak ediyorum.

Bu benzetme aşırıya mı kaçmaktadır? Her an var olan ırza geçme korkusu ve bu olayı "özgürce" tadılan bir eğlence gibi gösteren toplum ideolojisinin yaygınlaştırıldığının bilincinde bir kadınsanız hayır. Müstehcenlik ve Pornografi konusunda Başkanlık Komisyonu'nun çoğunluk raporu, ülkenin çeşitli yörelerinde pornografik malzemeyle yakalanan suçlulardan edinilen somut deneyimlerin bu malzemelerin cinsel şiddet suçlarının işlenmesinde etkileyici bir neden oluşturduğunu ileri süren yerel yürütme organlarının görüşlerini küçümsemeyi denedi. Komisyon bu zamanda böylesi bir bağın varlığının ya da yokluğunun bilimsel olarak kanıtlanmasına olanak bulunmadığını belirtti.

Ama kişinin, ulusumuzun kültürel ürünlerine egemen olan kadın düşmanlığının, kadınlara yönelik cinsel saldırı olaylarını yalnızca hoşgörüyle karşılamayıp ideolojik yönden yüreklendirdiği sonucuna varmak için bilimsel yöntemlere gereksinimi var mıdır? Yıllarca süren benzer bir tartışma, şiddetin yaygın biçimde yüceleştirilmesinin (gangsterlerin kahraman sayılması; film, kitap ve televizyonda kadınlara yönelik kanlı saldırı sahnelerinin ısrarla işlenmesinin) özellikle gençler arasında artan suç oranıyla doğrudan ilişkili ya da nedensel bağ içinde olup ol-

madığı konusunu ele alıyordu. Şaşırtıcı bir biçimde bu alanda kamuoyunun görüşü eğlence iletişim araçlarında yer alan açık şiddetin zarar verici bir etkisi olduğu, bu durumun şiddet eylemini sıradan, günlük yaşantının bir parçası olarak gösterdiği yolundadır. Duyarlılıkları, zevkleri ve çocuklarının ruh sağlığı açısından sinema ve televizyonda şiddet sahnelerinin kaldırılmasından yana olanlar, sansürden yana ya da ifade özgürlüğüne karşı olmakla suçlanmaktadır. Benzer biçimde, İspanyol, Japon, İtalyan, Yahudi ya da Kızılderili azınlık örgütlerinin sinema, televizyon ve reklamlarda aşağılanmaları ve etnik yergi konusu edilmelerine karşı yürütülen kampanyalar, haklı bir savaşım olarak algılanır; çünkü bir azınlık grubu, ister Küçük Zenci Sambo, ister Haydut Frito olsun, belirli bir kişilik kalıbının kendisini gocunduruduğunu söyleyip bunu aşağılanma ve baskıya dayanan geçmişlerine bağlarsa, kuramsal bir direniş niteliğindeki bir anayasal tartışmaya girmeyi görünümünü korumak isteyen az sayıda liberal göze alabilir. Ama iş kadınlara yapılan davranışa gelince liberallerin bilinci korkunç katıdır ve harekete geçmeyi reddeder, çünkü sözde cinsel devrim çağında eski kafalı ve aşırı titiz görünmek suçların en büyüğü durumuna gelmiştir.

Kadınlık gerçeğini yansıtan bir yasa ve kadınları yasaların yürütülme alanı dışında bırakmayan, erkeklere özgü bir tecavüz ideolojisini yüceltmeyen bir toplumsal sistem, cinsel şiddet suçlarının yok edilmesi açısından son derece etkili olacaktır. Ama en son savunma hattını her zaman için biz kadınların bedeni ve kafası oluşturacaktır. Irza geçmeyi bir utanç sorunu değil üzerinde konuşulabilen bir suç durumuna getirerek kadın hareketi, uygarlık kadar eski bir savaşta ilk karşı ateşi açmıştır. Bundan birkaç yıl önce, ırza tecavüz konusunda toplantılar, konferanslar düzenleyerek kilise toplantı salonunu, hafta sonu seminer ve tartışmaları için lise toplantı

salonlarıyla dersliklerini kiraladığımızda, dışarıdakiler olup bitenleri çok gülünç buluyordu.

"Irza geçme üzerine mi konuşuyorsunuz? İnanılacak gibi değil. Kadınlara yönelik politik bir suç mu? Bir cinsellik suçu nasıl politik olur? Kadınların, ırzlarına geçilmesi ve sonradan polis, hastane ve mahkemelerde olanlar konusunda tanıklık etmelerini mi sağlıyorsunuz? Çok ileri gidiyorsunuz." Ve sonra şaşkınlığı ele veren sinirli gülüşmeler, korku ve utanç yok oldu, yerine ağıza alınmayan konuları konuşurken kadınların baskı altına alınışının başka bir yönünü, belki de ana sorununu ortaya çıkardığımızın, bulanık da olsa bilincine varıldı. Kadınlar tarihsel olarak bedensel baskı altında tutulmuş, bilinçli bir sindirilme, korkutulma ve suçluluk sürecine sokulmuştu.

İki yıla kalmadan dışarıdakiler gülmeyi kesmişti ve hareket örgütsel toplantı, konferans ve kendi içinde yapılan bilinçlendirme oturumlarının dışında gelişerek topluluklara ulaşan yaratıcı, özgün ve benzersiz programlara dönüştü: Tecavüz kurbanları için açılan merkezler yakında ırzına geçilenlere ve de yıllar önce ırzına geçilen ama bunu başka kadınlarla konuşup öfkesini boşaltmak olanağını bulamayanlara kardeşçe bir dayanışma ve yapılacak işlemler konusunda yol göstermek amacıyla yirmi dört saat sürekli çalışıyordu; ırza tecavüzle ilgili hukuku inceleyen gruplar yasalara yepyeni bir yaklaşımla örnek kurallar oluşturup yeni yasaların benimsenmesi için yasa koyucularla birlikte çalışıyordu; bir hastanenin acil servisi ile ortaklaşa çalışarak ve cinsel suçları araştırma ekipleri ve soruşturma birimlerinde görevli kadın polislerle yakın ilişki içinde ırza tecavüz girişimlerine karşı önlemler alınıyordu. Broşürler, belirli aralarla çıkan mektup biçimindeki gazeteler, küçük el ilanları, posterler ve «IRZA SALDIRI DURDURULSUN;» «IRZA TECAVÜZE KARŞI SAVAŞ!» «CİNSİYET SAPLANTISI YOK EDİLSİN! IRZ DÜŞ-

MANLARININ SİLAHLARI ELLERİNDEN ALINSIN» gibi sloganlarla ve kendini savunma dersleriyle kadınlar arkalarına dönüp saldırganın yakasına yapıştılar.

Kadınların bu etkinliklerinin tümünün; Seattle, Indianapolis, Ann Arbor, Toronto ve Boulder/Colorado'da ortaya çıkan halka açık, yaygın örgütlerin ve programların ilginç yanı hiçbirinin beş bin yıllık yazılı tarih boyunca erkeklerin katı ve uyarıcı kurallarının, dostça öğütlerinin, babaca kaygılanmalarının hiçbir yerinde en küçük ölçüde önerilmiş, yüreklendirilmiş ya da önceden belirtilmiş olmamasıdır. Kadınların örgütlenerek ırz düşmanlarına karşı savaş açmaları kadın hareketinin buluşudur yalnızca.

Erkekler ırza geçme sorunu karşısında aldırmazlık içinde değildir. Tam karşıtı, ataerkil yasaları en katı cezaları özel mülklerine el uzatanlara saklamıştır. Ama ırza saldırıyı aralarına izinsizce giren yetkisiz bir yabancının yasadışı «hak iddia etmesi suçu olarak» değerlendiren yaklaşımla, verdikleri (ve şimdi de vermeye çalıştıkları) öğüt her zaman tek ve aynıydı: Çobanın koyunların sürüden ayrılmalarını önleyerek hayvanlarını hırsızlardan koruması örneği, özel mülklerini güvence altına alacak bir dizi kural ve yönetmelikle, ırz düşmanını hiçbir zaman aralarından biri olarak değil de her zaman bir yabancı olarak yorumlamaları ve kadını sürüden ayrılıp yolunu şaşırmaya eğilimli dikkatsiz ve aptal bir yaratık saymaları sonucunda, ona uyarıda bulunup elinden geldiğince kendini erkeklerin bakışlarından saklamasını önerdiler. Kısacası kadına erkeklerin ayrıcalıkları üzerinde hak iddia etmemesini söylediler. Bu tür bir öğüt, iyi niyetli, koruyucu ve içten bir ilgi sonucunda verilmiş olsa da, yalnızca sorunu daha da ağırlaştırmaya yaradı, çünkü korkulu bir yaşam öngörüyor ve buna ek olarak, kuralları çiğneyen kadının kendi ırzına geçilmesinden sorumlu tutulacağı konusunda kötücül bir uyarıda bulunuyordu.

San Quentin'in ünlü gardiyanı Clinton Duffy kadınların korunmak için kendilerini en güvenceli koşullar altında tutmamalarının nedenini anlayamamıştı. Duffy şöyle yazıyordu: «Kadınların birçoğu her gün en basit ihtiyat kurallarını çiğner. Özellikle göze çarpan biçimde kurallara karşı gelenler barlara yalnız giden, yabancılarla birlikte olan, aşırı ölçüde dar etek ve bluz giyen ve herkese sözle takılmayı alışkanlık edinmiş olanlar, yalnızca kendi davranışları sonucunda ırz düşmanlarına av olurlar. Olan olduğunda, kendilerinden başka suçlu yoktur.»

Duffy, giyinirken lambayı söndürmek ya da perdeyi çekmeye üşenerek, tüm kapı ve pencereleri kapamayı unutarak, yanıt verdiklerinde telefonu kapayanları ya da çevrede dolaşan kuşku uyandırıcı kişileri polise bildirmeyerek, yabancı bir erkeği eve alarak, gece geç saatte tek başına eve yürüyerek en basit ihtiyat tedbirlerini düzenli olarak ihmal eden kadınları ağır biçimde kınıyordu. «Bir kadının geceleri ıssız sokaklardan uzak durması olanaksızsa,» diye öneriyordu, «başı dimdik, bakışları ileriye dönük, kaldırım kenarından yürümeli, çabuk ilerleyip yolda durmamalıdır.... Bu durumdaki kadınlar tehlikeli bölgenin dışına çıkana dek avuçlarından bir polis düdüğü taşımalıdır.» Ve şunları ekliyordu, «Ne denli gülünç gelirse gelsin kadınlar iç çamaşırlarını dışarıda çamaşır ipinin en görünmeyen yerine asmalıdır. Bir kadın yalnız yaşıyorsa, çamaşırlarını dışarıya hiç asmamalıdır.»

The Reader's Digest dergisinin Mart 1974 sayısında çıkan ve ırza tecavüz konusunda uyarıda bulunmayı görev bilen iki erkek tarafından hazırlanmış bir yazıda şunlar dile getiriliyordu;

> Yalnız ya da başka bir kadınla birlikte yaşadığınızı herkese yaymayın. Posta kutusu ve telefon rehberine yalnızca adınızın baş harfiyle soyadınızı yazın. Arabanıza binmeden önce ar-

ka koltukta ya da yerde kimsenin saklanıp saklanmadığını yoklayın. Arabada yalnızsanız kapıları kilitli pencereleri kapalı tutun. Birinin sizi izlediğini düşünüyorsanız... orada yetişkin bir erkek olmadığı sürece doğrudan eve gitmeyin. Yararlanılacak silahlar saç tokası, şişe açacağı, kalem, anahtar, şemsiye olabilir. Elinizin altında silah yoksa etkili olacağına inandığınız sürece bedensel olarak karşı koyun.

Gardiyan Duffy ve **The Reader's Digest**'i okuduktan sonra ilk akla gelen görüntü güldürü sanatçılarının eskiden beri alay konusu yaptıkları saç tokası ve şemsiye ile silahlanmış, yatağa girmeden önce her gece karyolanın altına bakan isterik evde kalmış kız kurusu oluyor. Uzun süre, cinsel güdüleri baskı altında tutmanın gülünç bir örneği sayılan, kafadan çatlak kız kurusu artık, her şeye karşın, sağduyulu davranışın öncülüğünü yapıyor.

Ama korkarım ki bu tür öğütlerin olumsuz yönü olumlu yönüne ağır basmaktadır. Bize açıkça ve üstü kapalı biçimde söylemek istedikleriyse şunlardır:

1. Yalnız bir kadın büyük olasılıkla kendini savunamayacaktır. Yardımına gelen başka bir kadın da hiçbir işe yaramaz.

2. Irz düşmanları erkek olmasına karşın, bir kadının güvenliği her zaman bir erkekle birlikte olmasıyla sağlanır.

3. Cinsel dokunulmazlığına değer veren bir kadın, erkeklerin olağan olarak tadını çıkardıkları bağımsızlık ve özgürlükten aynı ölçüde yararlanmayı bekleyemez.

4. Akılcı önlemlerin uygulanmasında bir kadın şaşırtıcı ölçüde yapmacıklı davranmalıdır. Bir erkek koruyucusu yoksa, varmış gibi görünmelidir. Kişisel kimliğini, yaşam biçimini ve bağımsızlığını yadsımalı ya da belirsiz kılmalı ve paranoyanın bilimsel tanımına yaklaşır biçimde

sürekli bir kuşkuculuk içinde işlevini yerine getirmelidir.

Hiç kuşkusuz kadın ya da erkek, çocuk ya da yetişkin tüm insanlar şiddetin uyarıcı belirtileri karşısında uyanık ve savunmada olmalı ve bilinmedik karanlık bir sokak ya da kapının beklenmedik bir çalınışı gibi tehlikeli olabilecek durumlar karşısında dikkatli olmalıdır; ama kadınlara özel önlemler alma yükümlülüğünü zorla kabul ettirmeye çalışmak kesinlikle bir çözüm değildir. Irza geçme sorununa bulunacak özel çözümler olamaz. Bu tür uyarıcı öğütlere harfi harfine uyan ve toplumun yararına ya da kendi kendi kişisel yararına çalıştığına inanan bir kadın çok acıklı bir biçimde kendini aldatmaktadır. Tek bir tecavüz hedefine yönelik tehlikeler az bir ölçüde yok edilse de (bu konuda kuşkuluyum, çünkü duvarlarla çevrili manastırlarında ırzlarına geçilen rahibeler biliyorum) çevrede rahatça dolaşan, ırz düşmanı olabilecek erkeklerin sayısı değişmemekle kalmıyor, eylemin kendisi gerçekleşmeden de ırzına saldırı korkusu kadınların ruhsal ve duygusal sağlığını etkisi altına almış oluyor. Kendini korumak için özel önlemler almak, kadınların korku içinde yaşamaları ve hareket etmeleri, hiçbir zaman erkeklerin kişisel özgürlüğüne, bağımsızlığına ve kendilerine duydukları güvene sahip olmayı beklememeleri gerektiği düşüncesini güçlendiriyor.

İşte ırza geçme bu demektir, öyle değil mi? Ve konuyla içtenlikle ilgilenen iyi niyetli erkeklerimizin en seçkinlerinin bile ırza geçmenin önlenmesi sorunuyla baş edebilmekte basma kalıp uyarılara yönelmelerinin derinlerde yatan olası bir nedeni; ırza geçmeyi erkeklere özgü çarpıtılmış bir saldırganlık anlayışından kaynaklanan toplumsal bir sorun yerine, kadınların sorunu saymayı yeğlemeleridir. Çünkü erkekler kimliği bilinmeyen ırz düşmanının görüntüsünü zihinlerinde canlandırdıklarında, eyleminin do-

gası konusunda psikolojik sorumluluk yüklenmeyi reddetmektedir.

Polise bildirilen ırza geçme olaylarının yalnızca yarısının yabancıların işi olduğunu biliyoruz, ya da en azından istatistikler bunu gösteriyor ve saklı kalmış istatistiklere göre polise bildirilmeyen her beş olaydan dördünde yabancılarca işlenen suçların oranı olasılıkla daha düşüktür. Ara sokaklarda birden karşımıza çıkan ya da gizlice pencereden içeri giren adam yakalandığında hemcinsi erkeklerce "ırz düşmanı" olarak adlandırılır. Üstünlüğünü zorla kabul ettiren, yetkisinden yararlanan, ilgisini aşırıya vardıran, "Hayır" sözcüğünü yanıt kabul etmeyen, cinsel olanakları kendine özgü bir hak, bedensel saldırganlığı erkekliğin, utkunun ve gücün tek anlatımı sayan kimliği belirli adam da ırz düşmanlığında öbüründen geri kalmaz ama, en elverişli koşullarda bile bu adamın adaletin karşısına çıkarılma olasılığı görece daha azdır.

Ben, ulusun en seçkin ve yetkin yöneticilerince yürürlüğe konan en kusursuz yasaların da ırza geçmeyi durduramayacağı görüşündeyim. Suçlu oldukları açıkça bilinenler cezalandırılabilir ve bu başlı başına önemli bir değişim sayılabilir ama, fiziksel ya da psikolojik açıdan karşı koyacak güçleri olmadığından istemedikleri cinsel birleşme eylemlerine psikolojik yönden zorlanan kadınların sömürülmesi, ağır cezanın tüm olası çözümlerinin dışında kalan bir sorun olmayı sürdürecektir. Erkek saldırganlığı ile dişi edilgenliği gibi karışık bir kanunun yasaların varsayımlarıyla denetlenebileceğini ya da son çözümün bu yolla sağlanacağını savunmak aldatıcı olabilir. Bir feminist de kardeşleri adına tehlikeli ve hoş olmayan bir durumda yapılacak en iyi şeyin aşağılamalara katlanıp sonradan olayı mahkemeye getirmek olduğunu savunmamalıdır.

Ne yazık ki katı yasa yorumcuları ve derli toplu, düzenli bir kafa yapısına sahip kimseler açısından,

insana özgü gelişmenin bu aşamasında erkek ve dişilerin cinsel hareket ve nedenleri nesnel değerlendirmeye pek açık değildir. Bir ırza geçme olayıyla; edilgen ve benliksiz bir kadının biraz çabayla engelyebileceği aklına gelmediği için boyun eğmek zorunda kaldığı, suç niteliğinde bir cinsel zorlama pek sayılmasa da hoş olmayan bir durum, aynı erkeklere özgü ideolojiden doğar ve bu iki olay arasındaki ayrım çizgisi belirli olmaktan uzaktır. Ama örneğine çokça rastlanan bu ikinci durum erkeklere özgü ırza geçme ideolojisini yansıtmakla kalmaz, kadınların bilinçli, güçlü ve yıkıcı bir şekilde koşullandırılmasının sonucunda iradelerinin felce uğradığını da gösterir.

Cinsel saldırganlıkla belirlenen bir durumda erkeklerin sahip olduğu psikolojik üstünlük, sonuç açısından iri yapıları ve ağır kilolarından daha önemlidir. Dövüşme yeteneklerini bilirler, çünkü çocukluktan beri bedenlerini saldırganca ve yarışırcasına kullanmak yönünde eğitilmiş ve yüreklendirilmişlerdir. Oysa genç kızlara fiziksel çatışmadan, yarışmalardan ve kazanmaktan kaçınmaları öğretilmiştir, çünkü bu tür etkinlikler kadınca davranışlar konusundaki geleneksel toplumsal görüşü büyük ölçüde tehlikeye sokar. Eşitlik savaşında gerekli bir adım sayılan, 'sağlam kafa sağlam bedende bulunur' ilkesi uzun zaman sonra kadın yıldızlar durumuna gelebilen profesyonel kadın atletlerimizce sürekli olarak ve spor liglerinde kadınlarla erkeklere bir arada yer verilmesini, orta ve yüksek dereceli okullarda kızların spor programlarına eşit ölçüde harcama yapılmasını sağlamak için girişilen çabalarla savunulmaktadır.

Kadın sporlarına gösterilen bu ani ve aşırı ilgi spor seven kızlara gizli güçlerini sonuna dek değerlendirebilme olanağı tanımaktan öte bir anlam taşır. Bu ilgi kadının yeni yeni vardığı bir anlayışa (erkekler bunu her zaman biliyordu) dayanır. Spor yarış-

malarından öğrenilecek değerli dersler vardır: Kazanmanın hile ve blöften yararlanmayı da içine alan serinkanlı ve kurnazca bir stratejiye, katı, sürekli ve ciddi bir eğitime ve tüm refleksleri "ileri" durumunda tutan akılcı bir kafa yapısına bağlı olduğu da bunlar arasındadır. Bu bilgiler ve uygulaması koşullandırma sonucunda kadınlar tarafından unutulmuş gitmiştir.

Bu durumda bedensel bir saldırıyla karşılaşan çoğu kadının eli ayağı kesilip iradesinin felce uğraması hiç de şaşırtıcı gelmemektedir. Bizler ağlamak, yaltaklanarak yalvarmak ve bir erkek koruyucu aramak için eğitildik, ama hiçbir zaman savaşıp kazanmak için eğitilmedik.

Kadının dövüşmesine konan yasak İncil'e dek uzanır. Tesniye Kitabının ilginç bölümlerinden birinde iki erkek dövüşürken birinin karısı araya girip yardımına koşar ve "kocasını düşmanının ulaşamayacağı bir yere çekerken elini uzatıp öbür erkeğin üreme organlarına dokunursa elini acımadan kesin" denir. Atalarımız yasaları oluştururken karşılıklı döğüşte kadının tek doğal üstünlüğünün fena halde bilincinde oldukları ve bunu kadının belleğinden silmeye karar verdikleri anlaşılıyor.

İnsanın yazılı yasası, her şeyden önce kadının özellikle uyum göstermediği ve zaman ilerledikçe sözde kendi korunması için olduğu ileri sürülerek bilinçli biçimde dışında tutulduğu bir mekanizma olan misillemeden (nefsi müdafaadan) doğarak evrim geçirmiştir. Dövüşmek öylesine geleneksel ve özel biçimde erkeklere özgü bir uygulama alanı sayılmıştır ki, dövüşen bir kadının düşüncesi bile çoğunlukla inanmazlık içinde gülme ile tiksintiye ve "bunun doğal olmadığı" kanısına yol açar. Birazını kendilerinin oluşturduğu bir karmaşa içinde yerel polis güçleri birbirleriyle çelişen yorumlar yapar: Bir ırza saldırı olayını "asılsız" sayarlar, çünkü kendi erkekçe mantık kurallarına göre kadın yeterli ölçüde di-

renmemiştir; özellikle vahşice bir ırza geçme olayıysa basına bildirip, kadının vücudundaki çok sayıda bıçak yarasının direnmeyle karşılaştığı için gözü dönen bir saldırganın işi olduğunu açıklarlar.

Erkeklerin kadınlara verdiği ve kimi feminist yayınlarda kadınların kadınlara verdiği; kasıklara indirilecek bir tekmeyle göze sokulacak bir parmağın mucizeler yaratacağını öneren gizli öğüt (bu **The Reader's Digest**'taki yazıda çıktı) aldatıcı olduğu için düşüncesizce acımasızdır. Bu tür öğütlerin yanısıra çoğunlukla insan anatomisinin incinebilir noktalarının açıkça belirlendiği bir şema da çizilir; sanki bu saldırı noktaları konusundaki bilgi, etkileyici eylemlere dönüştürülebilecektir. Bu bilginin geçmişte bilinçli olarak bulandırıldığı ya da bizlerden esirgendiği doğrudur, ama yalnızca bilgi yeterli olmaz. Kadınlara gereken şey, yasaklamalardan doğan çekingenliğin yenilmesi, için kendini savunma konusunda görülecek düzenli bir eğitimdir.

Bu bağlamda, kitap için yaptığım araştırmalar arasında üç aylık bir Jiufitsu ve karate kursunun da bulunduğunu ve haftada üç kez, gün de iki buçuk saat süren kursların özetle bir akşam üstü mindere çakılarak köprücük kemiğimi kırmamla sonuçlandığını açıklamazsam, bilerek dürüstlükten ayrılmış olurdum. Kitabımı yazarken bir ayımı ve köprücük kemiğimin kusursuz simetrisini böylece yitirdim ama yeni bir saptama yapabilme olanağını elde ettim: Tekme atıp vurmak ve boğazına sarılan kollardan kurtulmayı öğrenmek için otuz sekiz yaşın insan yaşamındaki en uygun dönem olmadığını gördüm ve bedenimin başkasına gerçekten zarar verebilecek olan gizli gücünün şaşkınlıkla bilincine vardım. Sahip olduğumun farkında olmadığım dirsek ve diz gibi doğal silahlarım olduğunu öğrendim. İleriye olduğu gibi geriye doğru da tekme atmayı öğrendim. Hileli dövüşmeyi ve bundan hoşlandığımı öğrendim.

Bana en şaşırtıcı gelen şey kendi deneyimime ve

hanımefendiliğime yabancı olan beklenmedik dönüşler, dürtüklemeler ve yumruklamalar gibi basit saldırganca davranışların tüm küçük oğlanların öğrenerek büyüdükleri, başardıkları zaman alkışlandıkları davranışlar olması; oysa küçük kızlara temiz beyaz önlükler ince deri ayakkabılar giydirilerek bunları kirletmemelerinin söylenmesiydi. Ve yetişme biçiminde küçük yaşlarda başlayan bu farklılık, ejderha misali başını hiç kaldırıyor mu acaba? Kurslarımızın başlangıcında Japon öğretmenimiz sınıftaki tüm kadınları teker teker göğsünü yumruklamaya çağırdı. Bu delice bir çağırı değildir, çünkü vurmaya konan yasak herbirimizin içinde öylesine güçlü biçimde yer etmişti ki, ilk denemede hiçbirimiz fiziksel dokunmayı gerçekleştiremediğimizi gördük. Gerçekten, yumruk atmaya konan yasak, dövüşkenlik açısından gelişmemiş kaslarımızdan daha büyük bir engel oluşturuyordu. (Her iki alanda da gelişme şaşırtıcı ölçüde çabuk gerçekleşti.)

Hiç yadırganmayacak biçimde, sınıfımızdaki erkekler bizim çekingenliğimizi en küçük oranda paylaşmıyordu. Saldırgan bedensel çekişme bizim değil onların kalıntımsal bir parçasıydı. Ama yine de, her şeye karşın, biz kadınlar şaşkınlık içinde gördük ki tekme ve yumruklarımızı gereken yerlere sallamayı öğrendikçe erkeklerde gerçekten korku uyandırabiliyorduk. Yine şaşırarak öğrendik ki onları incitebilirdik ve İncil'deki buyruğa karşı çıkabildiğimiz sürece onları cinselliklerinin tam merkezinden vurabilirdik.

Çok eskilerden beri kadınlara karşı bir korku salma aracı olarak kötüye kullanılan erkek cinsel organının, acı verecek bir incinebilirlikte, ters bir yerde bulunması gerçeği anatomiden kaynaklanan bir tür metafizik adaleti belirliyor olabilir mi? incinmeye açık oluşlarının kesinlikle bilincinde olduklarından erkekler tarih boyunca husyelerini zırh, askı ve belden aşağı, "serbest" dövüşün yasaklayıcı kurallarıy-

la korumuştur. Bir centilmenlik anlaşması anlaşılabilir bir olgudur; ama ancak centilmenler arasında. Savunma derslerinde öğrendiğimiz gibi, kadınların tehlike karşısında en etkili manevrası "Onun hayalarını tekmelemek" olmaktadır. Yaşamımda ilk kez kadınların dövüşerek karşı koyabildiklerini ve karşı koyarak doğal bir üstünlükten sonuna dek yararlanmaları gerektiğini; bunun nasıl yapılacağını bilmelerinin kendi yararlarına olduğunu duymak çok yadırgatıcıydı. Erkeklerin özellikle bir kadın karşısında psikolojik açıdan yenik düşmelerini, o çok özel bedensel incinebilirlik nedeniyle, iktidarsızlaşma, iğdiş edilme gibi sözcüklerle ifade edişlerini beklenmedik bir bilinçlenmenin tüm gücüyle kavramak ne yadırgatıcıydı.

Karşı koymak. Biz kadınlar birlikte dengesizliği giderip kendimizi ve erkekleri ırza geçme ideolojisinden arındırmak istiyorsak çeşitli düzeylerde katılmamız gereken etkinlik budur.

Irzına geçilme tehlikesi bireysellik temelinde yalnızca denetlenip uzaklaştırılmakla kalmaz tümüyle ortadan kaldırılabilir ama, benimsenecek yaklaşım uzun menzilli ve işbirliğine yönelik olmalı ve birden fazla erkekle kadının iyi niyet ve anlayışına dayanmalıdır.

Benim bu kitaptaki amacım ırza tecavüz konusunun geçmişini tanıtmaktı. Şimdi yapmamız gerekense, ona bir gelecek tanımamaktır.

Susan Brownmiller bir televizyon ağında haber yazarlığı New York'un ünlü **avant-garde** gazetesi **The Village Voice**'da ise kadrolu muhabirlik yapmış bir kadın gazetecidir.

Yazıları ve eleştirileri **The New York Times Magazine** ve **Book Review**'da, **Esquire**, **Vogue**, **Mademoiselle** ve başka yayınlarda çıkmıştır.

Bu kitabı **Book Review** tarafından Yılın En Önemli Kitapları arasında gösterilen yazar, **Time** dergisi tarafından da **Yılın Kadınları** arasına seçilmiştir.

Kitap ayrıca **Book of The Month** Kitap Kulübü, **Woman Today**, **Saturday Review** ve **Psychology Today** adlı dergilerin kitap kulüpleri tarafından ayın kitabı olarak seçilmiştir.

İlk yayınlandığı 1975 yılında Amerika'da en çok satan kitaplar listesinde uzun süre kalan kitap, bir cinsiyete mensup insanların öbür cinsiyete mensup insanlarla zorla cinsel temas kurmaları demek olan ırza tecavüz ya da ırza geçme olgusunun hemen hemen yegane kapsamlı tarihçesini oluşturmaktadır. Bu bakımdan konusunda tek kitap denebilir.

Öte yandan, Susan Brownmiller kitabında ırza tecavüz olgusunun yalnızca tarihçesini vermekle kalmamış, bu olgunun altında yatan psikolojik etkenleri de şimdiye kadar hiç alışılmamış bir biçimde, açıklıkla ortaya sermiştir.

cinsel zorbalık

"Erkek kadın ilişkilerinin hep gizli tutulan yönleri hakkında bu kadar çok şeyi açığa çıkartan bir kitap henüz yazılmadı..."

New York Times *tarafından, yılın en önemli kitapları arasına seçilen bu kitap, De Beauvoir'ın "KADIN", Betty Friedan'ın "DİŞİLİĞİN GİZEMİ" ve Kate Millet'in "CİNSEL POLİTİKASI"nın yanısıra, çağımızın feminist klasikleri arasında yer alıyor.*
Time *dergisinin Yılın Kadınları arasında gösterdiği yazar Brownmiller bu kitabıyla erkeklerle kadınlar arasındaki diyaloğu önemli ölçüde etkiliyor...*

"Şimdiye kadar okuyucuya sunulmuş en ayrıntılı ve kapsamlı incelemesi ırza tecavüz olayının..."
(NEWSWEEK)

"Kadınlara karşı uygulanan cinsel zorbalığın acılı tarihçesi... Çok iyi belgelenmiş bir dehşet öyküsü..."
(MARYA MANNES)

"İnsanın gözlerini açan bir inceleme... Irza tecavüz olgusunun tüm açık ve kapalı yönleriyle tarihini yazmış Susan Brownmiller..."
(NEW YORK TIMES)

"Büyük bir tarih eseri, bir klasik... Bu kitabı okuyan hiç bir kimse etkilenmemiş olarak bırakamaz elinden..."
(THE VILLAGE VOICE)

"İnsanı müthiş etkileyen bir suçlama... Korkunç bir ifşaat... Herkese okutulması gereken bir kitap..."
(LOS ANGELES TIMES)

ORPA